Оссолінсъкі колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2005 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

1679.I. Theologia universalis Summa totius poeseos ad faciliorem nobilis...XVIIIw

IMI

1 mai 1679

IN SACRAM THEOLOGIAM A PRÆFACIO

Augustissimam cæterarumq Disciplinarum maximam pertractandam aggredimur Dilectissimi Candidati. Dum Thlgas disciplinas explicare in votis hbemq. Ea e quæ altitudine divitiarum sapiæ et sciæ Dei conatur pro modulo suo scire et docere, ea, quæ incomprehensibilia, judicia Dei et investigabiles vias amat investigare aperiq, ea, quæ mistiorum oniu profunditate altitudineq quantum incolæ hnis fas e lustrare atq ostendere exoptat, quam maxime. Atq hic facile intelligere potestis clarissimi adolescentes, quanta semper hujq ptractandæ sciæ fidei magistris, studiu et attentio necessaria fuerit, quantum omni ero istiq addiscendæ onus debitumq; at absit a vobis superbu illud, ac pcax hnu genus qui v humana, rne tu cæca, tam fallaci sacrarum istarum obscuritate tentant discutere, v sacramenta, quæ n intelligunt, idcirco credere, ac pmis animis admittere recusant. Necesse e, ut superbu penitus obmutescat hnis ingeniu totuq se in obsequiu fidei devoveat. Impiorum huiu fraudes, astutias, sophismata, cavillaones, et argutias detegere, ac pviribus pestis strenuè cofutare vobis animus, consiliuq ee dt, ut nempe adversus tot insidias fidem vestram, ac religione præmuniatis. Frangenda nobis Arianorum, Manichæorum, Pelagianorum, Husitarum, Calvinistarum, Luteranorum, Socinianorumq obfirmata pvicatia os ipsis obstruendu, ne forte silentiu nostru pperam interpretentur, victoria sibi glorient, gratulentur, nosq superatos arrogantius jactitet, vobis dilectissimi non alibi elucebunt, ac magnificentiq sese explicabunt Divinæ pfectiones, Omnipoa, sapientia, Bonitas, Justitia, prudentia, et misericordia quam nunc. Ex his ergo omnibq haud dubie intelligitis, quanta sit argumenti, qd hic tractamq, dignitas, ac potaa, quanta in Deu ipsu ex vestro studio gloriam — quantu toti Populo Christiano, ac vobis met ipsis fructus, et amplitudo. Ad illum totiq sapientiæ fontem accedite cu fiducia dilectissimi.

1679

INSTYTUT OSSOLIŃSKICH

Ille

Ille docebit

2 Ille docebit nos omia, et suggeret quacq; in h Theologia
cura audire et scire debebitis. .....
..... Amen Amen dico uobis In illo tempore dixit Xtus
Ille illuminabit tenebras mentis vestre, et manifestabit se
ipm̃ vobis

PRODROMUS
IN UNIVERSAM THEOLOGIAM.

Præclarecanę ęgu. Th scientiam magistr, qui animę mo
tora, alioq; mam admoveat, aliis incipiũt, explicatq;
que ii ostendant, ut oportet hominibus, licet minima, allata=
ra it hõ fructu qm maximũ. Hanc igitur methodũ utpote
aptissimã sequi volumq, et nos, volumus sci: Cantegm magnu
opus nostrum explicare incipiamq; videre. unde deductum sit
Theologia nũ, ęq; prig divisio, definitio, objctũ. hoc am totu
unica lectione absolvere statuimus.

LECTIO UNICA.
De Nomine Definione, Divisione et Objcto THEOLOGIÆ.

Theologia nome si iprig origine spectes illã demum a ęre=
cis vocabulis Theos, et logos, et sępiũ uim omis significat
sermone seu ratiocinaõe, et Disertaõe De Deo. Theos em
latinè redd̃t Deus. logos am sermo.

Placet nullis asserere nmũ fuisse Sanctũ Dionisiũ Areo=
pagitam, qui hanc nnciatam, in eruta Discipulos Xti Theologos
vocavit. At nescirem an omino res ita se habeat, niuti scripta
res illi affirmãt. Illud certũ ẽ, apud veles gmcq; Dei rem
q; divinam scięntiã fuisse appellatam Theologiam, eosq; The=
ologos dictos, qui huic scięa opa darẽt, cui h̃ in discrimine qd
discipulos Xti Theologi denominãd magis debita fuit, qm ghq=
cq; alios Xti em discipuli Divina Xtũ utebãt regulaõe, in
acquirenda Dei, rem̃q Divinam scięa. Veles am alij pola
utebãt rne, qd quidem posit nostru, erit suo loco ostendere.

Theologia nostra divisa tota hacẽ smo dividit in naale, et
supnale, Deinde supnaturalis dividit in beata, in fusa, et acqui=
sita, ite acquisita, in positiva, et scholastica. Inde tã positi=
va, qm scholastica dividit in monte polemica, et mysti=
ca.

Theologia naalis illa ẽ, quæ sola rne duce disserit de

Deo

Deo. hec Theologia, ad ꝙs̄ nostru instituꝫ n ꝑtinet. 3
Theologia supnaalis, illa ē, qua supnaali lumine nr̄i=
t. hꝫ supnaale lumē triplicī modo, habuꝫ ꝑtinē dmo ē im=
mediata visione Dei, ado infusione sciē a Deo. 3tio ē fide
et discursu: atq; ex hoc erit in illa divina Theologia
supnaalis: in beāta, infusa, et acquisita. ꝙma ē propria be=
atoꝝ, 2da ē ꝑpria eoꝝ qui immediate instruūt a Deo in reb⁹
Dīis quales ut: fuerūt apostoli qui' spiritu sancto ple=
ni loquebāt magnalia Dei 3tia ē ꝑpria illationi, qua reb⁹
a Deo reuelatis inniti pluribus ostendit Deus ipsu explicat, ꝫ
inquirit: atq; Theologia hec ea ē, cui integro biennio Deus
adjuvante opamr̄ tumꝫ datur. Theologia ergo acquisita mila=
liud ē, qua quada ex principiis reuelatis, et fide Dina credi=
tis, discursiua scīa. hec Theologia ꝑtr modi seu me=
thodi, qua hadi ꝑt, sortita ē eam diuisionē in ꝑtitiua, et scho=
lastica. Ꝑtitiua Theologia tota occupatur circa manifa
fidei et religionis Xtiane capita, et scripturis, eorūq;
et sacrificiis reb⁹ cōplexa, ubi⁹ sito discurso, ac oratorio, et
ꝑtitiua inde vocata ē, tum quia suma. et immota fides ꝑ=
cipia ponit, ac stabilit. hinc theses, hu quia eccliā scriptu=
re, et ss ꝓꝓ opera quib⁹ illa potissimū ubi⁹ juris sit po=
nūtur. Theologia vero scholastica ē inde dicta, q̄ in scho=
lis ꝙ Academiis jam a 300 annis adhibet⁹ in usu hui⁹ co=
ciū dicēd. genus ac dialectica more suos exponit. Defi=
nitiones, hꝫ divisiones statuit, aperit quæstionis statu,
ponit argta, objectiones dissolvit.

Theologia siue ꝑtitiua sive scholastica, dividit⁹ ut dicū
ē, in integrale potentica, et Misticam. ea n̄ ad hnu mores
instituendos tendat ꝫ moralis. n̄ agit de reb⁹ controuersis
cōtra infideles, v cōtra fideles, ꝫ potentica. Ex commu=
n̄ usu loquendi n Theologia polemica agit de rebus contro=
uersis cōtra infideles, et hæreticos, vocat⁹ Theologia polemi=
ca dogmatica, nāgat de reb⁹ controuersis cōtra fideles. ꝫ Theo=
logia Polemica scholastica. Inde n̄ tendit ad mores hnu affe=
ctus in Deū, appellat⁹ Theologia mistica.

His Attentis nītēr ꝓcepit facile nobis erit intelligere
quomodo definenda sit nostra Theologia, ita am definī=
ta inueni, apud scriptores in sacra scīa ministros. Habitus
intellectus, quo, fidei dine reuelationis accedente assensu
ea sunt in cognitione rei diuinarum assecuimꝫ, nec non Dia Ado

4

oppugnamq; ac cõfirmamq; Iurat; illa principia explicare, &
habitus subalternatos, quos ad calcis scientijs cõgnitis. Addit quo
quidem dina revelationis, ut a calcis recens habitibus hoc
dijs, qui dicuntur, qui de revelatis minime innituntur, ad-
dijtando accedete naali disaum. ut distinguat ab habitu
fidei, quo mediante, sine allo naturali apparatu credimus
simpliciter, quae sacra mat Ecclesia nobis credenda apponit, atq;
hinc facile intelligendo, quomodo Theologia differat a fide
Hinc colligens & de in quibus conveniat, et in quo differat The-
ologia a fide.

Huius q. de divisione ac definitione Theologiae, nunc de ipsius
objecto loquendum. qd ut primo percipiatur notandum est duplex
distinguj posse cujusq; facultatis objectum, aliud
aliud. Aliud objectum est ipsa res circa quam facultas ver-
satur formata vero nihil aliud enim, formale illa rei qua objecti
aliquid consideratur, inadæquatum objectum aliud est principale, ali-
quod principale. Illud quod principaliter intenditur et primo ac
ultimate attingitur. Illud vero illud est quod consideratur in ordine
ad principale ad quod refertur. Objectum autem formale aliquid
quod dicitur objectum quod, aliquid est quod dicitur objectum quo. Objectum for-
male quod est ipsa res qua objectum aliquid denominatur
tale scilicet ratione facultatis. unde vocatur tam objectum forma-
le denominativum, et specificativum. Objectum vero formale quo
est illa ratio seu medium, quod attingitur objectum formale quod. Sic
videmus in visione objectum quod est color, objectum quo est lux. quam-
diu lux videmus colorem percipit.

Notetis velim 2do. Veritatem aliquam posse dici revelatam
dupliciter. 1mo explicite, et immediate, sic revelata est explici-
te, et immediate Deum esse Trinum. Item esse veni hinc. etc. 2do,
implicite et mediate, cum minime ex alia veritate explicita
et immediata deducitur. sicut ex ista propone Deus est verax hoc
hoc alia deducitur ergo Deus habet hanc voluntatem, hanc propo-
tam. Dicimus 1mo objectum quale theologiae est Deus ipse, et
res omnes, quae ad Deum aliquomodo referunt. quatenus tam
Deus, quam res qualibet quae ad Deum referri cognoscibilis
et de divinis ex revelatis a Deo. Deus ut objectum prin-
cipale, res vero objectum minus principale.

Dicimus 2do objectum formale quo theologiae est Deum esse
veritatem, objectum vero formale quod, est explicita, et me

diata

mediatā revelaōne.
Probat 2mū dictū, objectū naāle alicuiq disciplinae ē res illa de qua agit. Theologia aīm agit de Deo, ut fert ipsa nōis Ethimologia, agit quoq de iis, quae ad Deū referunt, v. tn qm effectus ad causā, ut Angelus, hōr v. tnqm mediū ad finē, ut sit actus humanus aut, tnqm instrumentū animatū qde et principū, ut sit Xtus ad finis lapsi sanctificaōne. v. inanimatū, ut sit sacramēta, p quae grāo sanctificāo pducit. Probat 3dū dictū ex 1mo qde 2ma pars objectū formale qd, ē illa forma, seu rāo, qm facultas 2mo, et p se quaerit, tū in Deo cōsiderato in se, h ē put ē Trinus et unus, tū cōsiderato extra se, seu put ē creator, aut ultimus finis, aut reparator creaturae rāonalis. sic ideo de creaturis agit, quia sit quaedā participāo Deitatis; ideo de sacramētis, qd quidpiā dinū cōtineat. Secūda qm pars ostēdit. nam ex dictis objectū formale b quo, ē rāo illa, seu objectū quo attingit objectū formale qd. atq Theologia attingit suū objectū formale qd, p implicitā, et mediatā revelaōne, nā Theologia cōsiderat deitatē, quatenus b ē revelaōni implicitae, et mediatae, sub hac enim rne Deitas tnat cognitiones theologicas, quia ut dictū ē theologia innitur veritatibq, seu ppōnibq a Deo explicite et immediate revelatis, ex iis enim elicit suas primarias cōclusiones, et Demonstraōnes; ergo revelaō implicita, et mediata ē Objectū formale b quo theologiae. Hanc sciētiā nostram his cōplectemur tractatibq. 1mus erit de Locis Theologicis, 2dus de Deo, ejusq attributis, 3tius de Trinitate, 4tus de Incarnaōne, quintus de grāa Maā hunc amplissimam, quātū maxima brevitate licebit explicare curabimus, non multarum rerum farraginem conabimur invehere d formam Theologo disserendi, et oppugnandi, ppugnatiq prescribere, quae nimirū, quo brevior eo pstabilior erit.

TRACTATUS DE LOCIS A THEOLOGICIS

Antequam alia scribamus, scire operae pretium est quidnam sint haec loca, et quantam faciant auctoritatem in sacra Theologia. Loca ergo theologica sunt fontes quidam, ex quibus theologiae argumenta derumeint, quibus utitur tum ut fide explicet, confirmet et defendat, tum ut justas morum regulas praescribat. Loca ista recenseri novem. Primus est sacra scriptura, Secundus sacra traditio, Tertius Ecclesiae Sensus, quintus Judicium Romani pontificis. Quintus Concilia ..... Sextus auctoritas SS. PP. Septimus auctoritas doctorum scholasticorum, Octavus humana historia, nonus auctoritas Philosophorum. Sunt itaque hi loci nove, in quibus argumenta omnia theologica delitescunt. eo sci: discrimine, in luce eruenda, ut quae ex quinque prioribus locis eliciantur propria fore sint ea hujus facultatis, quae vero ex duobus posterioribus adscriptitia sint ac veluti ex alieno emendicata; In reliquis omnibus disciplinis (ut omnia prosequamur) primum locum ratio tenet, postremum auctoritas. Theologia tamen una est in qua non tam rationis in disputando, quam auctoritatis momenta quaerenda sunt, etenim locum ab auctoritate adeo sibi proprium vendicavit, ut rationes, vel tanquam hospites, et peregrinas excipiat, vel in suum etiam obsequium adsciscat quam longe repetitas quippe fidei potissimum innititur, quae nisi ab auctoritate proficiscatur non modo fides esse, sed ne intelligi quidem potest. Proprium est ergo theologi argumentum per auctoritatem, Philosophi per rationem. Confugiendum tamen theologo ad posterius si ei uti non licet superiore, quinquam licet aliquando utrumque simul argumenti genus adhibere, ut suo postea loco dicemus. Cum dictum sit nove esse loca theologica, ex quibus idem Theologus sua derumit argumenta, agendum nunc de iis singillatim. Ac a sacrarum literarum solidissimo fortissimo argumento, incipiendum, qui primus quidem locus sine controversia firmus est, Divina eademque gravissima auctoritate.

SECTIO IIIA.

De

De Sacra Scriptura.

In 7te capita diuidemꝰ hanc sectionem, primo erit de sã Scripturæ exia, 2do de ejꝰ auctore, 3tio de Libris sacrorũ nro, 4to de eorũ diuisione, 5to de versionibꝰ Diuæ scripturæ, 6to de ejꝰ sensu, 7timo de Diuæ scripturæ interpretãone. Antequã ꝓgrediamur.

Diuina scriptura nil aliudꝫ, qm verbũ Dei ad hnes scripti. hinc apponit S. Gregorius magnus ea vocat epistlã Dei quã creaturam. agit eni libro 4: Ep: ad Theodorũ, quid ẽm ꝫ sacra scriptura, nisi quãda Epistola ois potis Dei ad nãm creaturam. Variis aũ appellationibꝰ integrit, vocatꝫ eni, modo testatũ Dei, qd p ea Deus, nra erga hnes voluntate, et mẽte testat, et explicat, modo lex Diuina, ut Dei legem tã verè, qm novam cõtinet, modo scriptura sacra, quia dereꝫ bꝰ sacris loquit, et a Deo, et p scriptores sacros data ẽ modo scriptura Diuina quia spiritu Dei inspirata, et p eos qui spiꝫ rita Dei locuti, et administrata. modo scriptura sãcta, qd nil nisi sanctũ et ad hnũ sanctificãone, et Dei gloriã ordinat. modo biblia, id ẽ libri, hac em ꝫ pox biblia, antiquitus significabãt papiri quãda arundinis planta Egiptiaca, ex qua conficiebãt chartæ. et oĩa ex charta nunc conficiuntur libri, hinc biblia hodie libri significat. vocatꝫ aũ nihilad dito, quia libri Diuinæ scripturæ, cæteros omnes scriptorũ libros dignitate longe ꝓstant. communiꝫ aũ apud theologos Diuina scriptura appellari solet verbũ Dei, his ꝓmissis ad.

CAPUT PRIMUM
De Sacræ Scripturæ Existea

Instituentibꝰ nobis de libris sacris disputare ꝓmo se offert illa quæstio, an detur reipra scriptura vere Diuina, quæ nostra, et qm potissimũ ecclesia ꝓponit. fuerũt eqdẽ nonnulli, antiquis etã temporibꝰ pestilentes, et pnicies, qui id negarunt. Præsertim qm id fecerit nostro ævo Lutherus, et Calvinus, nullos carpetes sacræ scripturæ libros, alios omnes exipiendo, ꝛro rejicientes, aliquos delicatos ppẽ nati, se nullig adstringi legibꝰ. solumq spiritũ intimũ sufficere. contra hos annit

ASSERTIO.

Datur reipra scriptura vere Diuina, quæ ẽ nostra, qm nobis Eccleã

Eccl̃ea ꝓponit.
Hoc asserit hoc multis arghis. 1mo. Deus, ita grās, qm nāe
auctor cōdidit. hoc instruxit, et scire, qua rne, quo ritu, quibꝫ
actibꝫ debeāt Deū ipm colere, venerari, etc. quo modo am
ꝑt id ab hne exigere ipse Deus, ni aliqua signo manifestet.
ac revelet ipm hm sua voluntate. Qrtūm cū tot sint mis=
teria, ac abscōdita, quæ nullo modo ꝑt hoc cognoscere, et credere,
m hūna nāa ꝑ se infirma ac debilissima, adjuvet, et firmet.
ergo de facto dicendū e, Deū sua voluntate manifestare, nēpe ꝑti=
quos sanctos Prophetas, v apostolos, atq alios speciliter ad
h deputatos. Irridendus sane Lutenis, Calvinus, alijq ha=
tadori, asserentes ꝑ intrnū spiritū posse nos cognoscere, quid
Deus velit a nobis, quæ nā sint quæ possit nos salvos facere,
quid fugere debeamꝰ, ne absorbeamur in ꝓfundum. Irridēdi, in=
qm hujꝫ modi sint, quo modo emⁿ fieri ꝑt, ut privatus, iste spiri=
tus incertus, varius, nullq certus unū inspirans uni et
opposita inspirans alti. Quot rane rudes st. et impii hnes
qui nil nisi ex hunt a spiritu facto afflari, et revelari, dice=
dū ergo id factū fuisse ab ipso Deo ꝑ sanctos Prophetas, et
Apostolos mediis dictis scripturis, v ꝑ ora ipsorū.
Dist 2do. Datur reipsa scriptura Dina, ei scriptura, qm nobis
Eccl̃ea ꝓponit, st vere Dina, atq ita res se ht ergo etc.
Phā nor illa scriptura vere Dina e, et a Deo dictante ꝓfecta,
quæ ꝓdixit multa cōtingētia futura, quæ evenerunt eo modo
quo fuerunt ꝓdicta, Deus enim ꝑt solus talia ꝓdicere, atq scri=
ptura nobis ꝓponita ab Eccl̃ea, multa hujꝫ modi cōtingētia ꝓdixit fu=
tura, quæ evenerunt eo modo, quo fuerunt ꝓdicta, ergo scriptura,
ab Eccl̃ea nobis ꝓpōsita vere e Dina.
Hujꝫ modi argtum ut unusquisq videt, maxima inse cō=
tinet nostri asserti ꝓbationē, at hēbeng. chia et aliud, quod
quo magis e hni naāli, puto etia fortiꝰ. et rane nō ꝓpēdā=
mus mohirq, quæ nos moveat ad scripturam, ut Dina accepta=
da, quæ nā st. Hæc rane, sūma doctrinæ puritas, quæ ta=
lis ꝑ hac inta, ut nil ullum patiat, ac ꝑmittat, dubiq pretet
ac dubet. in mꝑ modus ille mirabilis, quo fuit ꝑ orbe annū=
ciata, et ꝓpagata ꝑ hnes sci. Dictas rudes, et inopes, nullis
sanguis tot martyrū, pillis defensionē suas, innumerabi=
lis pene terrārū nōs: illam Dina esse diamantium, tot tande
populoꝝ, atq nationū illam acceptantiū consensus; nne ingm
hæconia ostendut illā scriptura vere dina dari, et esse;

Argtu

Argutū ergo h 2do loco ponit̄ sortig urget, uti dicebamy hetorodoxas, simulq uti videtis p̄bat nouē p̄positi quæriti
Objicit smo thalorodoxi extra nostrū assertu, supflua esse ista Diuina scriptura ergo n extat. Probat̄ am facile, eni quiscribit, ut absente alloquat̄ Deus tam ut homiby loquat̄ n indiget p aliqm scriptura ad̄ cōficere alīi dictando quippe quia semp et ubiq; ē Cōsens; Diuus etiā Paulus 2a ad Corin 3: ideōit. Ido ,,
neos nos fecit ministros noui testamenti n litā d spiritu, litā ,,
quidē occidet, spiritus am vivificat., Si ergo litā occidit et ,,
spiritus vivificat quid mandata Christiana religione scriptura est̄ dū in nō, illi spiritui, qui uti dr incitato Diui Pauli loco; vivificati
R: Speciose quidē arguere hereticos, d n ad rem, fatemur ergo et nos, nicui fatet̄ quicq; Catholicus Deū n egere scriptura aliqua, ut hominiby loquat̄ sic nec illa n indiget Deus, indiget qm maxime hoc; hoā quippe ad facilē decipiat̄, facile errat, facile obliuiscat̄, ut hēc omia pcipue cernit, indiget scripto aliquo, quo roboratus in cōstantia sit, et firmus in una religione et fide. quæ vanitas, quæ cōfusio ex innumerabilib fidē, et religione, ni singulis hmibg data est, et cuncta discernere, iudicare, secūd ppria rerum, ad tot rint hmā nata, in differentissima, tot ex̄t pania et sententia, hinc ad averted̄ hmi mala, tā singulis malis necesse fuit, ut Deus hmibg nā utilitate, et placitū ostenderet, firmissima q dē et indelebili, scriptura sui: idoneos itaq; nos Deus fecit ministros noui testamenti, nō in minister in iudicio seu fidei, d in ministros ad iudicandū euāgelium, ad fundandas ecclēas; ad administrāda sacramēta, fecit etiā idoneos ministros n solū cōmunicando spiritū, qd p̄ lita scr: p legem fit, d etiā quidē spiritū ingrediendo, qd p̄ ipsa ingrediendo patet. Hoc tam are arguebat Deus si dum scripserat lita occidere, et spiritū vivificare, quid ita sanctus Apost̄ audisset nouella sua legē iudicare, in qua illud qd p̄ se sufficeret ad salute scribit legem occidere, n p̄ gra hoc n adjunxisset scr: si Deus hmi gra tale n impiasset, qua p̄scrit quodcūq; ipsum ē, et modū tū observare. p litam am legem intelligi colligimy ex verbis sequētibg, nam post illa verba

inquit

,, inquit ,, qd ñ ministrão mortis litt's fuerit deformata in lapidibg, fuit
,, in gloria, ita ut nõ posset filii israel intendere in faciẽ Moysi ppt
,, gloriã vultus ejg, quæ evacuat, gẽmodo ñ magis ministrão spiritus
,, erit in gloria ,, tanc ñ incitato Apostoli loco intelligenda ibi ñ
cẽt Dina scriptura, quare Thes Loãnis Sto ait ,, cognoscimus scriptu-
,, ras: quare Divus Paulus scribit ad Timotheu 4. commendat scriptu-
rarũ lectionẽ, quando Apostol. scripsit Epistolas.

Oppo: 2do etiã cõcessa gd Deus sacros libros dictãuit. qui ipsg ver-
bũ cõtineãt, ñ recte dubitare possumus. propter diuturnitatẽ temporis
illos deperditos eẽ, et quoq modo habemg eẽ deperditos, cõcesso etiã
gd nũc extẽt libri Dina scripturæ qui fuerũt inspirati, ñ eõ ñ eos
ñ eos instare, sicuti fuerũt inspirati, dubitare eos possumg illos
esse depravatos et corruptos ergo etc.

Ly: duplici respõne cũ duplex sit objectio, Lr: ergo si mo dubiũ
eo ñ posse qd dina scriptura, qm nobiscũ ecclea ppomit erasata ñ
fuerit ab iis auctoribg, qui à Deo inspirati fuerũt, quibgj ea de
mandãuit. Sta judæi qui ætatẽ magis vixerũt Den tatecũ suis
posteris tradiderũt, magis germanã illig fidẽ, quã recẽsea trac-
tata ab illis in deserta cõmissa, qui ptchis collecti fuerũt, eo-
rũ libros magis ab aliis ptchis scriptos ne pothg sẽmedãmt, ea-
dẽ. ne in libris novi testamẽti ita gesserũt Xtiani qui audierũt
Apõs: idem patit cõscripsêre, qui cõspexerũt cæteris priores A-
postoli discipulos, et nõ prima et cõtinuata serie, ad nostra usq
tẽpora facta. Hinc patit factũ ẽ, ut Judeorũ synagoga ad
nos usq dedulerit antiqui testamẽti libros. Hinc etiam Cæle
stiana à suis cunabulis, ad hæc tẽpora p genuinis ac veris
habuit, quæ in bibliis cõtinẽt. Patit ut ita objectiõi respon-
primo concedo ñ de allata depravãone, et corruptione, sed hinc qui-
ad nostra, nigua enim depravatio vel corruptio potuit adhingere, ea
duntaxat potuit hisce Judæis, vel ante Xtum nato, vel post, atq.
neutrũ dici pt, ñ primũ, quia à tm magnum crimen sentiis
ac Xtianis, ac reliquis Judæis et plexiset Xtus, in hũ unde abi
ut à fuerit quin potius Joan: 6: hortatus fuerit discipulos
ad scrutandas scripturas, neq dici pt fuisse corruptos post Xtũ.

Nam scripturę quę a Xto Dno et ab Apłis: necnō a primis
Ecclę scriptoribꝫ ex veteri testamēto laudate sūt, eadē planē mo-
do in nostris codicibꝫ legūt. Quantū attinet ad scripturas nouiter
tamē in depravati fuisset, ea depravatio facta ꝙ a Catholicis
ꝙ ab Hæreticis, atq. nullū dici pt, nā multa nobis ꝙ crimen ob-
jecisset, nempe ꝙ hæretici Catholicis etc. qđ in nullum legimꝰ fa-
ctum. Nunc etiā Episcopi, aliiq. vigilantissimi Pastores, in Conci-
liis æcumenicis, tū in suis diœcesibꝫ detexissēt graves illas corrupti-
ones, si quæ alibi tentatæ fuissent.

Dicebam in 2da respōne primercedū nec de allata depravatione
et corruptione vllius quoad Textū; Nam qđ potuerit depravari,
quoad partes ꝙ Textus, quæsci: neq; ad fidē, neq; ad mores per-
tinentes: nisi tanta ecclesiarū inuasio potuit evenire, ꝙ nihil tale ad
nos eos.

Diuina etiā prouidentia nullimodo permittere potuit, ut libri illi cor-
ruptionē aliquā depravationē haberet a Judæis, ex quibꝫ tantissima argu-
menta erant ad Christianæ Religionis veritatē astrūdā, et confir-
mandā contra Paganos, hinc præter alios observat S. Augustinus lib. 15
de Ci: Dei: cap: 46: ideo quidem permisisse ut Judæi per totū orbē
dispergerentur, ut ubiq; præsterent monumenta nostra fidei, „ Ut Judæi „
tanquam capsarii nostri libros nobis seruirent, ut cū pagani „
ꝙ credūt, quæ nos de Xto prædicta prædicimꝰ, ipsa quia a nobis non recipiāt, ita „
ut emittamus eos ad inimicos nostros Ecclę Judæos, qui libros „
nostros ei[illegible]ent, quibꝫ eadē habēt, quæ nos prædicamꝰ. „

Instabā in vltimo disputatiō, qđ immediatē post Xtū, reliqui, qui
mox in Palestina, deinde in Babylone habitabāt, de rebꝰ ad reli-
gionē spectantibꝫ, quæ maximo odio prosequebant in Christianā religio-
nē, potuerint cōtinere in Divina scriptura depravatione.

Rō: Id qđ potuisse cōtingere, id qđ evenerit nullū est argumꝫ, veruꝫ
quidē eo tēpore, allata in objectionē, ꝙ mihi in Judæos, qđ etiā
in Christianos manibꝫ fuisse codices Divinæ scripturæ. Sane si Ju-
dæi sacros codices depravassēt, et depravare tētassēt: Christi-
ani hāc illis exprobrassēt, qđ cū ꝙ fecerint, nīgnū certū
est, id secutū ꝙ fuisse. Rugationes qđē, et ineptas expostu-

Divina

Dine scripture tradidere Iudei dicta depravasse, n̄ posse negare patent
Instant ipi. Iustinus martyr in Dialogo cū Tryphone, et Irenæus, li: 3: cap: 24 Iudæos accusant de sacrorum librorum depravatione
ergo etc.

Ryr laudator DD intelligi potest de depravatione quoad aliquas lectiones, phēle nāq; ē ubi duplex erat lectio, quam una magis favebat Ebionitis, Iudæis alia in omnibus codicibus invenisse, h̄ am dicet aliquis eē sacrā scripturā depravare, v corrumpere? dare nō.

CAPUT SECUNDUM

DE AUCTORE DIVINÆ SCRIPTURÆ

Fuit olim controversia int̄ Theologos, an sit: omia quæ extāt in sacra scriptura, sint Divinitus revelata, v inspirata.
Ang̃m hīc scribamq; quæ sit in hac quæstione principalitas, v potest ut adea nobis facile via sternamq; qd fiet si nōnulla præmittenda apponemq;. Notetur ergo velim primo, duplicē Divinæ scripturæ auctore distinguiposse, unū principalē, qui dē Deus, invisibilē tatē altā, nēpe hmē, hnes nēpe quibq; Deus verbum suum dictavit.
Deus dē auctore principalē Divinæ scripturæ jā dixim̄q;, ex ipso verbo, qd Deus scripserit ad hanc dictandā alii cuncta, vocē ipsum suisse hanc rebus Auctorem.
Notandū 2do tria in sacris libris distinguenda dē, omia res seu sententias, 2do verba. 3tio verborū series, atq; structura, seu stylum ex verbis exsurgē. 4to si dogmata quædā, seu sententiæ, quæ fidē, v mores, spectent, v si pœnitentiæ, v pœnæ, minæ, v si solicitationes futuræ mercedis legas, dē exceptionibus hōnes ad virtutes informant, v retrahunt a vitiis. 5to si ipsa voces, quibq; sacri cōtextus, mens ac sensus exprimit. stylus dē nq; ē verborū ordo series, structura, cōpōs
Notandū 3tio multiplicē in scripturis sacris distinguenda dē operatione Dei. Prima revelatione, 2do inspiratione. 3tia specie directionem, seu assistentia. Revelatio proprie et stricte sumpta ē rei antea ignotæ facta divinitus declaratio, seu manifestatio. Inspiratio ē motus qdā seu incitatus intimus, qua Deus scriptore movet, ac excitat ad scri-

pēda

bedū, et ad delectū eorū, quæ vult ut ab ipso scribat. Assentiam 43
dei, seu specialis directio, et singulare divini spiritus auxilium, quo fit,
ut auctor sacer, nil unqm falsi, scribere possit.

Falsissima et hæretica est illorum assertio, qui asserunt, nec verba sac-
ræ scripturæ, nec ipsas ch̄as res, rea dictationis aspiratam divinā ad-
scribendas esse eo, qd Prophetæ, et Apostoli in multis ut hnes gloriosi
locuti sint memoria elapsi, et humanis affectibus abrepti. Sic
scribebat Erasmus, annotatione in cap: 2dū Matthæi et impiissi-
mus ille Benedictus Spinoza in tractatu theologico politico.
At in tantum certe, qui hæc scribunt, nā nihil in scripturis pe-
culiarium circa dictiones est, de quo dubitari possit, an spiritus sā
dictante scripserit, nullum sane est scripturæ caput, de quo idē du-
bium ēe non possit. Scio am qd nefarii hæretici id dabant.

Omnes fatentur dictiones, quæ ab hīs dogmata, et mysteria,
Edictiones futurorum, et leges, et præcepta, immediate scriptoribus sacris
a spiritu sancto revelata fuisse, cū enim ignota fuisset, et mirifica
declatione, et revelatione spiritus sancti potuerint a scriptoribus sa-
cris resciri, et scriptis mandari, certū patet ex historiis, et facta
eorum ipsi scriptores testes fuerint sine speciali revelatione scire
abstulisse potuisse, ad quid enim necessaria fuisset specialis re-
velatio ad ea scribenda quæ erant publica, hinc manifestum est quod
asserit.

Omnia et singula scripturæ, usq ad minima apices et a spiritu
sancto digillatim dictata.

Prima pars ex eo demonstratur, qd apostoli dicant, in scripturis passim dicit
hæc dicit Dñs, factus est sermo Dñi ad me. Dicens, scribe tibi verba Dñi
ad me dicens. Isaiæ. capit. Jeremiæ 32. et 51: et alibi crebrius
cap: ubi. Amos cap: 2i etc: Quod confirmat etiā Petrus Epist: 2da
cap: 1: dicens, non enim voluntate humana allata est aliquando Prophe-
tia, spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei hnes ... ergo si hæc
quæ legimus, et hactenus dicit Deus esse a spiritu sancto inspirati
locuti sunt sancti Dei hnes, omnia sine dubio nedum res, et sententiæ
sed ipsa ringula Divinæ scripturæ verba sunt a spiritu sancto dictata,
sive inspirata. Probat 2do auctoritate SS: PP: sic Sanctus

Aug

xy " Joan: Chrisor: homilia 24: in Genesim ait. nil hic scripti ejus
" nullas seu habeat diuitias, quod de Dino spiritu afflati, ptesta
" locuti st. neque vel syllaba, q apostulus ejus sacris dictis in cujus p-
" fundo non sint grandis profunditas thesaurus. Sanctus Hyeronimus
" in cap: 6: machabeorum dicit. Singuli sermones syllabae apices, punc-
" ata in Divis scripturis plena st sanctis. et in Epistola ad Pauli-
" ni dicit. sola Apocalipsis Joan: tot hi sacramenta, quot verba. Et
" Sanctus augus: epist 74: asserit se multis libris hujus mihi deferre, qui-
" bus libris, Dns ob veritte, quae pare in rubris quod ob verba, fraxinus dicto-
" bis. qui de spiritu Sanctus.

Ptur 3tia. rne in verba Dine scripture est a spiritu sancto dictata, assistente q vero inspirante in differet dicta ejus scripture a definitionibus Eccle. In causa enim ne apud omnes Ecclea no definire, nisi q assistentia spiri-
tus S. cum aliquid debeat et diffinime, qd certe aliud n ptet, nisi qd di-
catat Dicta Dine scripture sint a Deo inspirate, seu dicte, et pro-
phetice loquete. Definitiones vero Ecclee sut a spiritu sancto assistente,
n aut dicete, et loquete, erg actr.

Objectione. Auctor libri 2di machabeorum in fine hanc petit veniam
Ego quoq in his faciam finem sermonis, et si quid bene, et ut historia
competit, h et ipse velim mi am aut digne concedendu mihi etc.
Deinde S. Lucas secundum scriptum promittit, quae audivit ex oculatis
" qui a principio viderut, et S. Paulus tamen ad Corh: ait. Praecipio
" non ego sed Dnus. et Paulo post rursu subjungit cetris dico ego
" non Dnus, erga etc.

Rr: ad 1mum ad 2mum Auctore citati libri venia n potte erratum
quia ibi nullatenus st, d. locuti sunt sapientie mus capte, qm divina de-
ceat vocer, venia ch'a rogat cu hmu loquendi modu uste accommo-
dans, atq h etiam ex afflatu Dini spiritus. sicuti emi solet timer pro-
pria aliquid scripserut venia pette ita ch'a fecit au dorthini 2: ma-
chabeorum quorum sciret in nullu irrepisse errorem h sensu Dini
paulus. 2da ad Corh: aps st: impius sermone d no scietia. et
ipse ch'a auctor hi: credi, in suo p loco venia potit. ad 3tiu qd sedoloa
ponebat p allatu testu n intendeg cu p omia scripsisse, assistete, et
verba dictante, spiritu sancto, nam speciali Dei providentia factu ee

arbi

arbitat S: Augus: ut duo ex Euangelistis Apos: fuerint, qui res ita ut visas narrarent, alii econtra duo Apos: ut res n visas, dutab aliis auditas, descripserint, ut inde colligat historia Euangelica certitudine n exactorum scriptorum visu, & auditu manare, & ab ipso spiritu S: res et verba dictate. Ad 3tiu. Sti Dionys Paulus distinguit ea, quae Deus ore proprio tulit illis verbis, per ego & Dnus, et paulo post verum ea: Ejungit, cetis dico ego n Dnus volens enarrare ea, quae dicit ad unum eccliae, qd in concilium n è Pauli de spiritus: unde è qd dixit in fine capitis, puto am qd et ego spiritu Dei habeã.

Objicit: 2do: n omnes et singuli lri st ejusdem styli: insuper in scripturis repiuntur, qm plura Ctri cum dicta v.g: actorum cap: 27: vers: illud „ Epimenidis cretensis Philosophi. Cretenses semper mendaces mala bestia ventres pigri, et alibi etia.

Ad 1mum qd diversitas styli orit ex diversitate scriptorum, per quos Deus loqtur, quibus Deus voluit se accommodare, ita, ut licet ipse loqueretur, loquebatur tm modo accommodato scribentis, et sicut divinus genius fuit scriptorum, ita & dus divinus stylus singulorum genio accommodatus loqui voluit Deus, qui dona sua diuisit singulis, prout vult. Ad 2dum dicta etnicorum, absq ullo absurdo dictari posse a spiritu S: imo quatenus ab eis prudenter, & quatenus elevata, et assumpta ad ea nobis significanda, quae Deus per carnalibus significare voluit, quia in hac vetera spectata sit a spiritu S: scriptoribus sacris inspirata, et vera scripturae Dina verba.

Notate qd quivis int fideles nemo repiat, qui sacrae scripturae, ut Dei verbo non veneratur audeat, nullus tm sit ex catholicis viris, qui nostra apprime asserrationi n favet, et possit absq nota haereseos. tales sit sixtus Senensis, Melchior canus Bellarminus etc. sustinet ergo dicti Theologi in rebus sacris tianibus, et nonnullis nostris, plura de in sacra scriptura, n a spiritu S: dictata, & alia prius scriptoribus sacris ad libitum exposita assistente tm spiritu S: a quibus eos memorate dicta sunt.

CAPUT 3TIUM.

De Sacrorum Librorum Numero.

Co nunc vocamus, ut inquiramus, qui & qt sint libri, quos Dina scriptura complectit, seu ut alii dicunt, qualis sit scripturarum canon. Canon emi

& eos

16 ē vox, quæ aliquo sumit p norma, ad qm ars aliqua, v opus, exi-
git, atq; h sensu Eccla sacros libros vocat canones, a ligno vel pre-
mo aliquando nro seu cathalogo, h positionem rei, vox canon hic ad-
hibet, vel ab hac voce libri, quib; dant sacra scripta dicunt cano-
nici ad differentiam Apocryphorum, qui in scripturam canone non recepti di-
cunt tm extra canonem, qualenus sint regula et norma rem credendarum,
et agendarum.

Sciendum am ē triplex nos posse distinguere scripturarum canones, unus
ē Judeorum, alter, Catoli: eorib; Eccle sæculis, 3tius patet ē Catoli:
posteriorib; Eccle sæculis, de triplici canone, triplici & pro agendo.

§ PRIMUS.

De Canone Librorum Judaicorum

Judæi in suo scripturarum canone, ja à multis sæculis, non numerant sacræ
scripturæ libros, nisi 22: quos in tres classes, seu ordines dividunt sci:
in thora Nechiim, et Chetchuchim, hoc in legem Prophetas, et Ha-
giographos. Thora seu lex cōtinet 5 libros Moysis, nimirum Gene-
sim, Exodum, Leviticum, Num, et Deuteronomium, qui una voce
Pentateuchus appellant. Nechiim seu Prophetæ cōprehendunt libros
Josue Judicum, Reg, 4 regum libros divisos in duos libros, Isaiam,
Jeremiam, cum tenis. Ezechielem, et libros xii minorum Prophetarum.
Chetuchim, seu Hagiographa cōtinet Job parabolas, proverbia, Ec-
clesiastem, Cantica canticorum, Danielem, Lamentationes, Libros duos, ut
unum, et Esther, qui omnes sic numerati 22. Dixi Judæos à multis se-
culis non recepisse mirum 22 vel libros nō plures, apud ipsos libros
qui forte in canone scripturarum recebant. Sed patet ex eo, quia in scripturis
recentioribus, qui jam nō sunt in canone Judæorum, libri ostendunt 22, quos hic
recensent, cum locis in quib; scriptura de ipsis mentionem facit

1: Liber Bellorum Dni. Numeri. 21. Abdonis Prophetæ. 1: Paralip:
2 Liber Justorum Josue. 10 22. Jahuæ Prophetæ. 2: Paral: 20.
3 Liber Verborum Salomonis Regum. 33: Chodai Prophetæ 2: Paral: 33:
4 Liber Verborum Regum Israel: 3 R: 14: 34: Salomonis tria millia parabolarum 3. R. 4
5 Liber Verborum Regum Juda. ibidem 35 Salomonis cantica 1000: ibidem
6 Liber Samuelis 1: Paral: capud. 16: Salomonis Physici ibidem
7 Liber Alius Samuelis. 2 Reg: 10 17 Liber Enoch: ut ex Ep: Ju: colligit

S. augus:

8: Nathan ℓ Paral: 29:
9: Gad: Propheta. ibidem.
10. Abdias Propheta 3 Reg: 22:
18: Epistola: Eliæ pphetæ: 2o Paral: 21
19: Jeremiæ descriptiones: 2: Mac: 2:
20 Joan: Hyrcani, tibrodiem. 3. mac: c: ul:

Hisce libris alij tres addi possũt. a nro ẽ Edal, et Medal Seuddus unus psal-mus: ultra xxo. 3tig testamẽtũ moyſi, de his libris sepiũ apud Anb'-quos ascriptores facta mẽtio, et pral: in græcis exẽplaribꝫ extat.

Onẽs libri isti mox recẽsiti, quos in sphuram canone apud Judæos n recẽ-sẽbãt, pionũt, neq; alicubimodo extãt, quare vero depditi sũt, mẽ dat Di-nus Aug: quia nẽpe ad religionis auctoritatẽ n ptinebãt. ℓ edũmodo ad eruditionis ubertatẽ. Hinc asseruit Dinus Aug: eos libros nec fuisse sacros, nec fuisse canonicos, unde minuẽ n dt, si in novo testa-mẽto nũqm citẽt, et Dina quidẽm in passa eos fuisse, a bil. hic ju-rat monere extare apud Judæos libꝝ Justi, et libꝝ bellorũ Dni, ℓ uterq; a Anibꝫ Rabinis cõscriptus fuit.

Canonẽ illũ Judæorũ, qui 22. libros cõtinet cõfecit Esdras, seu in unũ opus redegit. ordinavitq; in libros sacros, nd ante Esdrã extitisse quidã apud Judæos libri sacri, qui ante ipsum spũs erãt, ℓ in unũ sphu-ram canonẽ, qua thalogũ redacti n fuerũt. Id am fuhibit post caph-uitatẽ Babilonicã, quemodo am fuhiterit rema nec ingredã.

Nulli volũt unius sphurã sacrã tẽpore Babilonicæ capbitatis, pisse rei: in urbis excidio, et incẽdio tẽpli, et deinde Esdrã absq; ul-lis exẽplaribꝫ pe solo spũs sancti afflatu, eã p 40 dies dictas-se, q uius quisq; suma cepditte excipiebãt, quæ ab Esdra scribebãt.

Alij vero cõtendũt n omia sphuram exẽplã extitisse in tẽplo Hyerosoli-mitano, ada à chaldæis combustũ fuit, ac pinde n omia huc pisse, et cõsequẽr Esdrã, de eo rẽm Judaici canonis auctore, quatenus cui eet scripta docto, collatis inter se plurib exẽplaribꝫ, errata correxit, quæ p scribarũ incuriã, et impitiã in sacros libros irrepserãt.

Postior hæc sẽtẽtia jori phabilitẽ donata uidẽtr, quia phabilẽ valde ℓ incẽsa Hyerosolimitanũ tẽplo, aliquos sacros codices, apud pri-vatos Judæos remãnisse, et præsertim apud Ezechielẽ, Danielẽ, Jere-miam, Aggæũ, Zachariã, et ipsum Esdrã, aliosq; pios, quibꝫ cordi erat Dei let.

Prior sentẽtia illud ht fũdamẽtũ, qd Esdræ li: 4: cap: 24: expsis

verbis

18 verbis ita asserat. verum huic fundamento responderi pt, ipsum Esdræ libri nullomodo canonicum esse, quin potius pluribus in locis, Judaicis fabulis refertum esse.

Quidquid sit in hac re certum est Esdræ canonem, autenticum fuisse, et esse, quam autenticitatem non habet specie ab Esdra, sed a synagoga Judæorum, quæ tunc in amplissimum cœtum coacta Esdræ canonem probavit.

§ 2DUS

De Canone Catolicorum prioribus Ecclæ sæclis.

Prioribus Ecclæ sæclis, in omnibus Ecclis catolicis spturarum canon hosce sequentes libros complectebat.

Ex Veti Testamento.

Pentateucum Moysis.	Librum Job:
Librum Josue.	Psalmium 150 psalmorum.
Librum Judicum.	Proverbia.
Librum Ruth	Eccleriasten
Librum Quatuor Regum.	Canticum Canticorum
Paralipomenon 2:	Prophetas jores 4:
Esdræ, et Neemiæ.	Prophetas jores 12

Ex NOVO Testamento.

1 Evangelium Mathæi.	5: Acta Apostolorum.
2. Evangelium Marci.	6: Omnes Pauli Epis: excepta ad Hæb:
3 Evangelium Lucæ.	7: Primam Epistolam Petri.
4: Evangelium Joannis.	8: Partem 1mæ Epis: Joannis.

Isti enim libri ab omnibus omnino Ecclesiis catolicis habiti semper fuerunt tanquam libri Divinæ auctoritatis, et per consequens in spturarum canonem relati, hinc isti libri vocantur protocanonici, qui pro Divinis fuere semper et sine ulla controversia recepti.

Reliqui vero libri qui hodie ab Ecclesia pro Divinis recepti sunt, non recensebantur tunc in spturarum canone, quia Ecclesia nondum definiverat eos esse canonicos, et de illorum auctoritate, nonnulli PP, et nonnullæ Ecclesiæ dubitabant. Hinc reliqui isti vocantur Deutero canonici, quia de illis dubitatum olim fuit, nec in spturarum canone erant recensiti, quamvis vero pro Canonicis non haberentur, tamen summa veneratione excipiebantur, et legebantur in Ecclesia pro fidelium instructione atque

hac

hac decaa vocabat Ecclesi. 19

Relate ad reliquos hos libros hos notandum est illos Apostolorum temporibus fuisse canonicos, hoc est, apos: ac Primeræ Ecclæ persuasum fuisse eos libros, divinitus esse sptos, ac proinde fuisse Dinæ auctoritatis, nam alioquin Ecclesia non potuisset eos referre in canonem, cum Ecclesia non faciat librum aliquem Dinum, qui Dinus non erat, sed dumtaxat declarat librum aliquem vere esse Dinum, neque obstat quod de illorum librorum auctoritate non nulli antiquitus dubitarint, nam ideo dubitarint, quia illis satis perspecta non fuit circa hoc. Apos: vel Primeræ Ecclæ opinio, cum ecdtra aliis perspecta videret. Hincque factum est, ut aliqui contenderent eos libros non esse canonicos, alii vero docerent revera esse canonicos.

§ 3TIUS

De Canone Catolicorum. Posterioribus Ecclæ sæclis.

Posterioribus Ecclæ sæclis, in sptura in canone relati sunt, non solum libri illi, de quibus numquam dubitatum fuit, sed plures alii de quibus dubitabat, ut ex dicendis statim constabit. Hinc sequentem de fide assertionem juvat statuere.

Assertio.

Nec plures, nec pauciores sunt libri divinæ sptoræ canonici, quam 72 nempe 45 veteris testamenti, et 27 novi testamenti. Sunt que sequentes. Ex Veteri Testamento.

1 Genesis
2 Exodus
3 Leviticus.
4 Numeri.
5 Deutoronomium.
6 Josue.
7 Judicum.
8 Ruth.
9 Primus Regum
10 Secundus Regum.
11 3: Regum.
12 4tus Regum

Pentateuchus

24: Canticus Canticorum.
25 Sapientia.
26: Ecclesiasticus.
27: Isaias:
28: Jeremias: quare cum Jeremias cum Baroch faciat unum dumtaxat librum. 4: Prophetæ Lores 52:
29: Baroch. cum
30 Ezechiel.
31 Daniel:
32: Oseaz.
33 Joel:
34 Amos.
35 Abdias:

rne vi de inferig. pag: 33 b lila: A.

20 13 1mus Paral:
14 2dus Paral:
15 1mus Esdræ:
16 2dus Esdræ. quæ dr Nehe
17 Tobias
18: Judith:
19 Esther:
20 Job:
21 Psalmium Davidicum 15 Psal:
22: Parabol:
23 Ecclesiastes.

12: Prophetæ nōres.

36 Jonas
37 micheas
38 Nahum.
39 Abacuc.
40: Sophonias:
41 Agæus.
42 Zacharias
43 Malachias
44: 1mus Machabeorum.
45 2dus Machabeorum.

Prophetæ nōres.

Ex Novo testamento.

1 Mathæus.
2 Marcus.
3. Lucas:
4: Joannes
5 Actus Apostoli S. Lucæ.
6: Epistola: ad Rom:
7: 1ma ad Corthin:
8: 2da ad Corthin:
9: Ad Galathas.
10 Ad Ephesios.
11 Ad Philippenses
12: Ad Colosenses.
13: 1ma Ad Thesolonicenses.
14: 2da Ad Thesolonicenses.

Evangelistæ

Divi Pauli.

15 1ma Ad Thimotheum.
16 2da Ad Thimotheum.
17 Ad Tytum.
18: Ad Pilemonem
19: Ad Hebræos.
20: 1ma
21: 2da
22 1ma
23: 2da.
24: 3tia.
25: Una [illegible] Jacobi:
26: Una [illegible] Judæ.
27: Apocalipsis. Divi Joannis.

Divi Pauli.

Divi Pet:

Divi Jo.

Probatur Assertum.

Illi duntaxat libri habendi sunt pro Canonicis, et Divinis, quos pro canonicis, et Divinis, tenet, et Definit Ecclesia, atque in Canone Ecclesiæ Divinas spturas detrnatis soli præfati 22 libri habentur pro canonicis, et Divinis ergo etc: Probatur nōr: Concilium Triden: Seso: 4 omnes et singulas præfatos libros recenset, et in SS librorum indicem, seu canonem habendos esse vult. Deinde definit eos cum suis partibus esse canonicos, idque credendum præcipit b Anathematis pœna. aitenim loco citato si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus prout in Ecclesia catoli: tegi consuevernt

et

et inveti ul[illegible]ione hñt ꝙ sacris, et Canonicis, n̄ suscepint, ⁊ Anathema sit.

Catholicus vir nulla in ipa ꝓpone ſmi argti difficultatem in-veniet, n̄ nam Hereticus; facile enim negaret nobis Heterodoxus illos suntaxat libros habēdos ee ꝙ Canonicis, et Dīnis quos ꝙ canonicis, et Dīnis hꝫ Eccleā. Veritate aūt nostræ aſſertionis ꝙ babimus ꝙm cito; ꝙ mō ergo vobis scire ſufficiat, hñe Eccleā Judiciū fecisse Dīnū Augus:, ut Diceret, Evangelio n̄ crederē, nisi .. me Eccleæ cōmoveret auctoritas. ..

Oppo: cū modernis Hereticis, Cōciliū Trid̄ n̄ potuit canonicos declare libros, quin erāt in canone Judaeoꝝ, qui em hꝫ potuit facere oportuit ut cognovent ee canonicos, aut ex revelaōne, aut ex traditōne, ex nentra aūt capꝫ potuit id facere. n̄ ex revelaōne, quia post Apos: tempora n̄ admittūt revelaōnes ꝓpie tales in iis rebꝫ, quæ ad fidē spectāt. n̄ ex traditōne, quia ut Cōci: Tri: illos libros declaret canonicos oportuit ut Judicarīt Eccleā Catholicā, ſeꝫ, illos libros solum implicite ꝙ canonicis agnoisse, at id judicare n̄ potuit Cōci: Tri: nā Eccleā primis eccli id n̄ scivit ꝙ peculiarē revelaōne, neq; otiā ꝙ judaeoꝝ traditōne, aū Judæi libros, de quib agit, nusqm rehtlerint in suū canonē.

R: Cō: Tri: n̄ ex Revelaōne ꝓpie dicta judicasse illos libros recipiē canonicos, bene vero ex revelaōne improprie dicta; quatenus nempe ex diuturna Eccleæ traditōne quotidiano robore accepit illos libros fuisse canonicos, et qū spiritus S: n̄ permittat Eccleæ suæ errare aliquid, qd ad fidē ptinet definit, ⁊ consequēter qd n̄ errarit Eccleā. in Tri: Conci: desiēdo omes ſolatos libros ee canonicos: ideoq; primitiva Eccleæ illos habuit ut canonicos. Cui uti rebūt nmulli: DD: q Quamvis am Judæi n̄ habuerint libros de quib agit ex plicite, ꝙ in Canonicis habuerūt implicite. Ne ergo magna nullius de eorū auctoritate detrahat, qd postea decretum fuerūt Apos: ex peculiari, et ꝓpie dicta spiritus S: revelaōne.

Dices. vetis testamēti omes libros a spiritu malo dictatos ee, arbitrati st n̄ pauci: Manichæi integra asserebāt 4: Evang:

neq;

22. neq ab Apos: neq à Disputis Xti fuisse ~~Dictata~~ scripta.

Rx: Sptura sacra Dinu e verbu, Deiq aetnu testamentu p timescendu ergo n e, v timendu, qd humanu n eet istud opus, qd afflate spiritus: n fuerit istud dictatu. parum imonil prosas curare debemus, qd dixerint impiissimi hoies hac iure, parum quid sperint Symoniaci, Basiliviani, Marianitae, Manichaei, etc. ideo am asserebat pfidi illi viri. Vetus testamentu ee Diabolicu opus quia eorum vitia -- et sectas videbat in ea repti; et p impiissimis condenari. Scholion.

Quamvis n multi S: Ecclae PP: ante Innocent: dubitarint de veritate illorum librorum, h tamen nil facessit negotii, rao am dubitandi illis fuit, quia n attendebant, ut par erat, ad pcipua Ecclearum traditione, et psertim quia Ecclea n du circa illos libros decretu tulerat. At postqm id factu scimus à Coc: Tri: n e cur adhuc dubitare, v suspicari possimus hac iure.

CAPUT 4TU

De Sacrorum Librorum Divisione.

Partiunt libri sacri in 4: classes. nepe in legales, in historicos, in sapientiales, et Propheticos. 4. distinctis Sptis videbimus quina illi sint.

§ 1MUS

De Libris Diniae Scripturae quia ad legales referunt.

Int libros Dinae scripturae legales referunt sequentes. Pentateuchus, qd e volume ex 5 libris haebraice exaratis constans, nepe Genesi, Exodo, Levitico, Nris, et Deuteronomio.

Genesis Exordiu mudi, Diluvii, turrisq Babilonicae historia narrat ad Morte usq Joseph:

Exodus à morte Joseph: ad exectu tabernaculu extendit, complectiturq dura Israeliticarum servitute, mira illorum p manu Moysis liberaone, et sma legis pmulgaone. L

Leviticus sic dictus, quia de caeremoniis, ritibq, victimis, caetisq ad functiones leviticas ptinentibq fuse tractat.

Nrorum Initio Moyses, et Aaron populu recensent, continet in-

sup

inter ineodē libro Iudæorū gesta in deserto p 39 annos, et 42. 23 in eo Israelitarū mansiones.

Deuteronomii id ē secūda lex hrei pūitorū narratione, incipit legis promulgatione coram filiis in deserto defunctorū. addit. Inde pacta anno 40 mansionis in deserto refert, edit. mors moysis.

Obscurus Spinoza, et qui ut deo reye ipsum, negat Pentateuchi auctore ee moysem, & stulte id faciūt. nam.

1mo ex scripturis id inēte demōstrat. Deuteronomii 31: asserit Moysem scripsisse omes sermones Dñi. scripsit am moyses: inquit sacer textus, universos sermones Dni: ..... Assumens q librū me legerit audiente Populo Et exodi 34: ver: 1. dixit q. Dnus ad Moysē, scribe tibi verba hæc, et quibz, et tecū, et cū Israel pepigi fœdus,. Passim in libris utrīq testamēti mētio habet de lege, et libro moysis. nē adnumm 33: etc.

2do Idē plat ex cōtātu Iudæorū, Samaritanorū, et Ethnicorū trāditione. qui licet communione, et doctrina int se diversi, cōstāter tñ Pentateuchū moysi tribuūt.

3tio Denīq gtgt ab Ecclēa exordio canones librorū SSm cōdidit Pentateuchū moysi adjudicat. Ita S. Aug: li: 15. de civi: Dei, cap: 10. S. Hyeron: Opis: ad Pau: Inno. 1mus in Opis: ad Exsuperū. Laodicena synodus canone 60o. Romana 6 Galacio 2do, et Trid. Sessione 4: omes ergo ab Esdrā in cōtra in ū adductæ milig ut roboris. Exinde am facile colligēt, nia adversat moysem Prophetam fuisse, et pōsignem multa potuisse narrare, veluti modo historica, quæ p mīs post ejg mortē evenere, nimīrum ergo n erit, si sua morte etiā describat. Idē etiā p multorū sēcla, quæ fuerūt ad clariorē locorū notitiā intelligēdā Dei inspiratō ab Esdra immutata.

4to Libros Legales ex libris novi testamēti recte etiā referit Evangelia, quæ legē Dei observatibz dat hæreditate æternā.

Quatuor ut Evangelia, nec plura nec pauciora, agnovit adusq Eccleā, quæ in Apocrypha rejecit Hæreticorū quorundā pseudo Evangelia.

Primus Evangelista S. Matthæus ante Apos: dispersionē Hæ-

breo

24. Hebreo chaldaice scribens Xti historiã eo potissimũ tẽpe, ut oste-
dere tadimpletas in verbo Dei de Messia Prophetias. Se
cundus S: Marcus S: Petri Discipulus, et interpres, qui latine
udũ Baronium, et quorũdã recentiorũ, Grecè juxta S: Hyeronimũ, mã
etauit historiã
Tertius S: Lucas, qui greco adhuc idiomate ex iis, quæ audierat,
et acceperat à Beata Virgine, et Apost: suam declarauit nar-
rationẽ.
Quartus tandẽ Euangelista S: Joan: Apos: à Neuro principe
regantibg Asiæ Episcopis ad asserendã Deitatẽ Xti Dñi tẽpe suũ
Græce scripsit Euangeliũ.
Nõnulla quoddã in dubiũ vocata fuêre, quæ in SS Euangeliis
legũt. Dubitatũ fuit de 12. ultimis versibg S: Marci, de
Historiis, de sudore Xti sanguineo apud S: Lucã. et Mulie-
ris adultæ apud S: Joan: At cũ hæc omnia sẽp legerit, et le-
gat Ecclesia, cũ hñgm Canonicã approbarit Con: Tn: nẽ am-
plius de iis dubitandi locus. videat si placet Bellarminus li:
1mo. de verbo Dei scripto cap: 26:

§ 2dus

De Libris, Quæ referũt ad Historicos

Et libris retis testamẽti referũt ad historicas regũtes. Josue
qui bella, casaq; fortis illg Judæam Ducis gesta cõtinet. Hic
liber Hebrea lingua à Josue ipso creditũ exaratus, nec immerito;
Ipsũ enim scripsisse cõstat ex cap: ultimo præcedentis libri, et Eccle-
astici 46: Judicũ. sic appellatus, quia gesta cõtinet Ducũ, Nõn,
quia Israelitica Reipũ: curã susceperũt. Historia exhibet à morte
Josue, usq; ad Samsonis obitum.
Ruth Liber Moabitis ortus, ergã Socrum pietẽ narrat, et liberalitẽ
ex moabitide p Ruth David Jhus Jesus nasciturus prædicitur, qui
in unũ populũ gentes, et Judæos congregaturus erat.
Incertus ẽ adhuc Auctor librorũ Judicũ, et Ruth: Samuelem
putarem cũ clariss: Theolo: Honorato Tournelli utrigq; auctõ-
rem lingua Hebrea.
Libri 4: Regum sic dicti, quia Regũ Juda, et Israel facta r
censet Du

Quatuor numerâ ℔ in ꝛma Heli, et samuelis adminiſtrao hoḡ ℔. 25.
Sauhis unchio in Regē illigꝫ à Deo facta Regnāo, ḡdus Soliq
Davidis gesta apponit. Hiq. sapiēhā, et majestatē Salomo-
nis exhibet, nūtet scissurē Regni ℔ Roboamo. ac hinde
4: Regū Juda, et 4 Regū Israel achones, descripſit. Hus demū
liber historiā prequit usq; ad exhinchione ultigꝫ Regni Israelis,
℔ Salmanāzaro Judæ ℔ Nabuchodonosor.
Hond lib: auctores incerti. h: ꝛmi uno vulumine in canone Iue
dæorū exhti, Samuelī adscribūt, quo titulo credit ipm incē-
pisse hujꝫ historiæ narrāone, quā deinde prosecutī sit Prophetæ co-
stanter huc sibi succedentes, et usi hinc fortassis imposuit Jere-
miæ captivitatis Judaicæ, et desolāonis Jerosolimitanæ Testis.
Patet ergo hos libros fuisse hebraice exaratos.
Para lipomenon libri duo nic appellāt, qd ℔missa in aliis spō
ne libris cōprehensa referāt. Apud Judæos unico volūne libri
hi duo cōstāt, qd ab ipsis Liber dierū dr, quia ad instar Diarij, et
velut chronicō ab Adami creatione, usq; ad captivitatis solutionē
℔ Cyrū gesta recensēt. hom librorū auctor credit Ezras, sive
eos ex integro cōponens, sive ea quæ in illis mendata fuerāt, illos
collegerit, lingua hebrea chaldaica spti fuerūt. Hæc em post
captivitatē scripta viguit.
Quatuor hnt Ezræ libri: duo ꝛmi canonici, sed lio rei vero
et apocryphi. Inducta ꝛmis hnt quæ soluta captivitate gesta
st. tū ℔ Ezra, tū ℔ Nehemia, ꝛmi auctor Ezras, Judi Nehe-
mias, quisq; in ꝛma prona logt, in h libro.
Liber Judith: historiā Judith illustris fœminæ cōtinet. libri
hujꝫ auctor incertus, chaldaico stylo ē exaratus.
Libū Judith à canonicis expugnāt. Lutema, et Sabius, cæteri
Hebraeorum, imo et de veritate narrationis dubitāte, historiam
in fabulā, parabolā, et trajediā mutare conātī.
Libū hunc canonicū ee astrūnt multæ SS: Nauctoritates,
ornes, ꝛmo cōstū ē libū Judith: in ꝛmum sacræ sphuræ
canonibꝫ Hyponensium, anno 393 Cartaginēsi ano 397, in
cpis Inno: ꝛmi, ad Exupiū, et in Synodo Romana ℔ Gelasio
ꝛmo

rmo lectā fuisse, ꝙ ea uerba ex illo libro de ꝓpta uelut à Spiritu S. afflata, jugiꝑ inculcāt SS. Patres.

Nec fabulom ē, qđ nobis in illo narrat, qua fāte audēt Lutius, Erecius, alijq; Hæterodoxi, fabulā illud uocare, qđ ut historiam uerissimā, itaq; pactā semp habuerūt SS. PP.

Liber Esthēr Mirram Judæorū liberatōnē p Esthere factā cōtinēt. nouem priora hujꝰ libri capita hebreo chaldaice eredūt ꝓpta; Posteriora Go linguā Græcā edolēt. Auctor libri Esthēr ē incertus. Aliis Esdras, nōnullis Joachimus Sacerdos, cōtis ē Mardocheus, et hanc postremā opinionē puto amplectēdā.

Tū Ethiani, tum Judæi cōueniūt, quoad canonicitatē hujꝰ libri, quoad prima 9 capita, et rerā cōtinet historiā, quidquid effutiāt Arabes iste.

Quia in Hebreo desūt 7tē posteriora capita, idcirco de iis dubia aliqua posset moueri quæstio, sī nō dubitandū, qn in antiqua vulgata, qua utebāt Eccleā, et Græco textu utebant. Itaq; argto ē ea et à Patribꝰ antiquis, et cōciliis canonē efformantibꝰ, inꝑ Divinas recēsent scripturas. Quinimo Origenes, S. Ethanus, Augus: et alii, et ipse Josephus quæda ex iis 7tem capitibꝰ excerpta, ut Divina deprauāt, exiiiam auctoritatibꝰ ramibꝰq; Sacrasanctū Con: Tri: primū pnūciauit libū Esthēr cū omnibꝰ suis partibꝰ eē Divino afflāte spiritu exaratū.

Sancti etiam PP rōmacōrenn Esthēr ut veram prænam laudibꝰ celebrāt. ast à quo Persarū Rege historia illa pactatum sit, incertū primus ē. Alij Darium, alij Artaxerxē Ochum. Nonulli Artaxerxē Longimanū, quida hōdē Cyaxarē Astiagis Filiū designāt. Ipse et ēt Danielis Darius Medas.

Libri duo Machabæorū, statū Judaicæ Gentis à Dominatōne Græcorū exhibēt, nec appellāt, à Machabæis viris illustribꝰ, qui jugū gentile excussērūt. Primi auctor creditꝰ Joan: Hircanus i. Secundi Judas Essæus, sicut et Epistolæ huic libro ꝓfixæ. Uterq; coætaneus, et teste Josepho, Divino afflatu inspiratus. Liber primus hebreo chaldaice exaratus ē, Secundus Græcē, cū uterq; liber in uetibꝰ plenis canonibꝰ inꝑ Divinos habeatꝰ, cū PP eorū Divinā

ins

inspiratione ipsor asserat. Immerito int Apocryphos rejiciunt, ab Hebraeis. Nec moveat Chronologiae diversitas, cum ea vero tempora Judaicam, Lucas ab autore ad aram Alexandrinam, annos computat.

Ex libris novi testamenti referuntur ad libros historicos liber actuum Apostolorum, a Divo Luca Graece conscriptus, narrat iste liber gesta Apostolorum a Christi ascensione, usq; ad illorum dispersionem, addit et S. Pauli peregrinationes ab ejus conversione, usq; ad tempus, quo captivus Romam ductus est, Graece exaratus fuit, tempq; agnitus ut canonicus. Sanctus Lucas Antiochenus S. Pauli comes, et fidus Discipulus fuit.

CAPUT TERTIUS

De Libris Veteris ad Sapientiales referuntur.

Inter Libros, qui ad Sapientiales referuntur, enumerantur sequentes.

Liber Tobiae, quisquis incepit, quia utriq; Tobiae, Patris scilicet et Filii gesta continet. optima mentium instituendarum norma in eo nobis exhibet, egregia in Deum pietatis exempla, et in proximum charitatis, tolerantiae inadversis specimen proponit, et quibus cumprimis utriq; qui haec patienter tulerant, edocet. Uterq; Tobias ex jussu Angeli auctore, illiq; libri, adjectis duntaxat ab auctore incerto Tobiae junioris obitus circumstantiis. Ipse in latinum sermonem transtulit Sancto Hieronimus ex Chaldaico stylo, quo primum exaratus videtur.

Aliquo dubitatum fuit de ipsius authentica fide, an h evenit, quod in Judaeorum canone, ab Esdra conscripto non reperiretur. Verum ab Ecclesia recepti agnitus ut Divus, ut Conc: Hipponensi, et Carthaginensi, in canone Zosimi, et in canonicos recepit. Quae ibi mendacia Angelo affingunt, ea rite exponendo, quando de Angelis agit.

Liber Job eximiis Poetis, ac Latinis exemplar, in eodem S.S.mo hinc attribuit, illiq; auctor incertus. Sed incognitus Magni ipsi adscribit, qui publicis ipsum exaravit in desertis, ut Populum a Deo ejectum solaretur, illiq; animos erigeret.

Veteram ex Job Historia adversus quaerula Hebraeorum tenet Ecclesia, nec immerito; cum ipsum, et D. D. de Sanctissimo illiq; viro tanqm de persona, quae aliquando fuit patientem, loquat. Accedit consensus utriq; Ecclesiae Graecae, et Latinae, quae Job, ut Sanctum

colit

20 colit, cujg festũ 6to Idus Maji in martyrologio Romano recẽsẽt
Allegorica est pomarũ nomina h in libro Deo ric pulcre. actuel
-tũ Personæ nĩ indicaret, quid futuri ipsi erat.

Psalmorũ liber cõpendiosa ipsig legis narratio totig. Metrice exa-
rati st psalmi, et pulcrato psaltẽrio decãtati; hinc illorũ nonnẽ de
psalmorũ vero auctore duplex sentẽtia, a maeo Soli David tribuit.
Juda ꝙ D David Josephi, et alios nonnullos agnoscit, quorũ nra ti-
tulis psalmorũ ꝓfigũt. Utraq. sẽtẽtia gravi RR, in re discrepan-
tia auctoritate innititr. Re autra impbabilis, ast quæ certior sit
disonãtibg RR. variãte sancto Augus: definire haudemus. Nicolai-
tæ, et Gnostici, psalmos Davidis repudiabãt. Erit humana potius,
et ephana cãtica, nine ullo Divino afflatu cõpta, d deliramẽtum
h refellũt apostolorũ verbis, tũ Xtus, tũ Apostoli, nam Xtus Ma-
„ thæi. ait: agit„ Quomodo ergo David in spiritu vocat, eũ Domi-
„ nũ dicens„ Dixit Dnus Dño meo sede a Dextris meis„ et Apo-
„ stolorum ore una voce inquiũt adoni ti: „ Tu Dne qui spiritus:
„ ꝙ os Patris nostri David Pueri Tui dixisti. Quare fremuerũt
„ gentes„

Quinta distinguũt libri sapiẽtiales. quig Præcepta ea tribẽt ad
mores instruẽdos idonea, hnes ad sapiẽtia manuducũt.

Primus e Proverbiorũ Liber seu Parabolarũ, qui h verbi ueri-
tatis altissimũ tegit rerum. Illig auctor Salamon etiã post primũ
capitũ, ut cõstat ex s: Hyeronimo gemio in libũ proverbiorũ.

Deus e Ecclesiastis liber qui auctore nũ Salamone h obscure
designat h in libro creaturæ Vanitatẽ, quãquã incõrarii jactet
impij, demõstrat sapiens; hinc cõcludit timorẽ Dei, et mandata illig
obsequiũ fidele, totũ cõstituere hnẽ; Illorũ quippe admonitione pa-
rẽ inclinis, in cælis vero gloriũ quisq adipisci pt.

Jhus Sapientialis liber e canticũ canticorũ, sic dictũ, qd
ꝙmnibg cãticis excellat. Salamonis quoq adsthig. nec immerito.
Atg spirituale e Epithalamiũ, unionis Ecclesiæ cũ Xto. Beatæ
virginis cũ Deo, animæ justæ cũ Spiritu s:.

Quartus e sapiẽtiæ liber a Judæo quodã Hellenista Græ-
co (ut innuit s: Hyeronimus) forsã exaratus, et exoẽtẽtiis

a

a Salamone quondam editus. Id amore sapientiæ vehementer eos excitat. Illigm̃ [illum] ...

Quintus liber Ecclesiasticus, quem inscribit, ac cæli scapum vocat, ejus auctor Jesus Filius Syrach, qui eum hebræa lingua exaravit, et illig nepos in Græcum transtulit.

Canonici vero alii duo postremo, quorum olim difficultas motaque erat, inscripti sunt Sapientiæ Salomonis, ut in Vulgata ordine. cui de illorum auctoribus variæ sententiæ, aliquando olim dubitatum fuerit. PP. in suis libris eum inter libros Divo afflatæ Spiritu exaratos recensent.

Prologus ubi Ecclesiastici textus. Cæteri libri ante libros Salomonis recensentur.

Ex libris non canonicis referuntur ad sapientiales vel Epistolæ Divi Pauli: quas brevi sermone nobis explicandas suscipiendi facilitatem capis. Epistola ad Romanos, quæ unum, ut Apostolus ostendat neque humanæ sapientiæ documentis, nec legis mosaicæ præceptis, sola in Christo fide, Deum Christiana religione, quæ tantum unice approbat, et Evangelio, et legi veteri, vera ac gratuita justitia, quæ non Deo gratos efficiat, idque ex gentilium, et Judæorum depravatis moribus colligit, ex illorum, ut inquit, legi violarint. Tum in ea Epistola parte ea quæ scripsit præcepta, quæ in formandis moribus ad veram pietatem nitantur.

Hæc Epistola Corinthiis septima, sed in fine Epistolarum ad Corinthios primum [illegible] quæ ad Ephesios, quæ ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses prima et secunda. Duæ priores ad Timotheum, una ad Titum, et Epistola ad Philemonem.

Duæ Epistolæ ad Corinthios, una ipsa Ephesiorum, quæ ad Ephesios vocatur,

30 Apostolam ubi inuidebat. Epistola ad Galatas scribendæ causa ea fuit, qd Galatas quida pseudo Apostoli à Judæis prauis imbuerint doctrinis, observando legis necessitate inducentes. In ea ergo Apostolus Paulus arguit Galatas, qd statim post sui discessum, credidissent pseudo Apostolis qui legem moraica cu Euangelio necessario cõjugeda docuerat. Deinde Ephesum in hanc erat tabellã Ephesi scripsit.

Epistola ad Ephesios ex Cap. 4, et 6 ejusdẽ Epistolæ liquet eam ex tã fuisse Romæ, dum in prioribus annis post Pauli iussionis ex Aspta fuerit, dubitat. Hãc Epistolã scripsit, ut fideles in accepta fide, et in mutua dilectione cõfirmaret. Atq; eos aduersus turbã Philosophorũ magorũ Simonis discipulos, et falsos fratres è Judæa male conuersos muniret. Indicas diuitias patet in prioribus quæ è dogmatica, de gratuita predestinatione ad fidẽ, iustitiã, et salutẽ disserit. etc. In posteriori pclamationẽ tradit accepta.

In Epistola ad Philippenses gratias agit Paulus ijsdẽ Philippensibus, qd in mea dilectione cõstantissimi fuerint, qd pseudo Apostolos, ne audirẽ qdẽ coluerint. eos ad virtutes cõtemptu humilitate imprimis, mutuã dilectionẽ, et timorẽ Dei sic adhortat, ut hæc Epistola ubiq; huic amorẽ spiret. quo ipse ardebat Apostolus.

Epistola ad Colossenses hæc fuit cui Colossæ magna fuit ciuitas in Phrygia sicina, Laodiceæ ab Epaphra Apostolorũ discipulo ad fidẽ Chũ cõuersa fuerat. qm Simoniani et Judæi corrupe canas disserat. Simoniani angelos colere, et mediatores Deũ inter nos, Judæi ritũ vetus legis eos docere tendebat. Hos Apostolus ad veram et integram fidẽ reuocat, hi adorãe vitandi genus eos admonitos.

In Epist. sua ad Thessalonicenses Paulus Thessalonicensiũ fidẽ cõstantẽ in præcõnibus laborũ, et cõstantẽ gratulatur Deũ in eorũ memoriã reuocat, qm sincera, et pura fuerit ejus Judicatio. Gaudet de Timothei reditu, qui miserat Thessalonicã. docet vitandã pẽ omnẽ immunditiẽ, conjugiq; sanctũ, et honestate mundũ, dicit Dies Dñi reu extremi judicij incertũ cui quãdo sint Dies, et tenebrarũ filij. In 2da ad eosdẽ Epistola gratias Deo agit ob fidẽ, et mutuã Thessalonicensiũ charitatẽ, nec ob patientiã in præcõnibus. De 2do Chi aduentu agit. qnẽ breui futurũ nullis falsis judicabat

tradi

Traditiones hū scptas, hūmōdi p̄ scptas dicit recipi oportere. tandē Bl
n cōcludit vitandos, qui sp̄ chō, et mōnia unionitate pblicū turbāt
ordinē. Exsecrat illis omia apprecat. Quo loco, quore tēpore, pta
fuerit Epis: ma ad Timotheū ē cōtēdūt interpres, quidā Laodi-
cea scpta ee volūt, græca Lyphone pnam. Alij in macedonia era-
ratam cēsēt. In p̄sona Timothei pastores ōnes sic instruit, ut qua
nint eorū officia, tū privata, tū publica, quæ occidigne universi ero
erga clem Dominicos, extos ring illatim exp̄mit, eorq magis ut
doctores, qm ut discipulos instituat. Quā ad Timotheū Epsto-
la Romæ scpta fuisse omes cōtēdūt. q utrū in vinculis, ut Baronius,
et Cthius, et Alij opinat, an in aulis vinclis, cū jā ad obeūda
martyrii palmā repararet, ut veles post Eusebiū libro 2: historiam
cap: 22: crediderē, magna ē disp̄sio. Epistola ad Titū scpta ē,
ut Cnidios placet, circa annū Xti 66. Ad hūc eximie oibus cha-
rū, exscribit Apos: p̄cipit illū ut archiepis: munēris admoneat,
qm ut omes clēs pastores instituat Epistola ad Philemonē Ro-
mæ scpta ē p Onesimū illig servū, huic Epistolæ occasionē de-
dit Onesimi furti, aufugā cū eū panituisset, et pro baptizatus fuis-
set à Paulo, ab eodē in hac Epis: ad hem rūm Pauli discipulū
remittit.

In Epistola ad Hebreos Apos: Paulus Jesū Xtū, ut Deū
et hnē, p Angelis oibus p Abrahamo, et moyse extollit. Sacerdo-
tiū ejus qd ē secūdū ordinē melchizedech Sacerdotio levitico longē
anteponit. Sacrificiū ejus oblig novi testamēti vetū lō-
gē p̄stantius ē demonstrat. atq hac in ma p̄te in tota fidei nr̄ę ex-
plicē SS: exēplis cōfirmat, cōclaones demū ejicit. ac mores instruit.
Ex Italia scpta ee, ex cap: 13. v 24: colligit. Canonica illā Ec-
clia pæne oēs paucis exceptis agnovenit, nō mū Epistolæ n fixerit
ne forte eos offenderet, qd paulū nūs æquū ee ceremoniis Judaicis
pnam haberēt. Paulo familiaris stylus qdā blandior videretur
lenior, quo in alijs Epistolis qd ad Judæos brēviores, et in scpturis
ac nihil oblig vetūs legis magis exercitatos haberet, neq aliud ex sty-
li diversitate colligi pt, quin hanc Epistolā lingua apud hebreos usi-
tata scpta fuisse, et Græcē translata à Luca, aut ab alio:

32 Et hẽ ay Epistolarũ argtũ, in gbg. Gaipua Religionis Xtia-
næ argta cõtinẽt, hæreses pæne omes ptligãt, cũcta uitæ Xtianæ
officia, in clarissima luce posita cõplectit. Virtutes, quas quæ
sequi; uitia quæ fugere oportet clarij: ostendit.
Deinde ad sapientiales libros reseruit septem Epistolæ, quæ Catholi-
ca appellãt nẽ dictæ, quia pleraq; ex ipsis ut pote circulares, n
priuatis Ecclesijs, et pmis, d omibg pvarias mundi partes fidelibg
ptinent. Sũt am sequẽtes.
Prima Sancti Iacobi Apos: Alphæi, filij cognomẽto nõis,
et Tradis Dñi, ad patiẽtiã fideles instruit, atq; antidotũ exhi-
bet contra Simonis magi discipulos.
Sequũt duæ Epistolæ Diui Petri, utraq; Romæ scripta é. Prima to
ta é in tradẽdis uitæ Xtianæ præceptis. Alta hortat fideles, ut post
quã mortẽ cõstantes sint in fide, qm ab Apos: audiuerũt. Deinde
monet eos, ut fugiãt errorũ magistros, quorũ mores et studia
depingit. In ma Epistolam explicat incarnationis ueritatẽ,
et uaria induit, quæ tũ ad fidẽ, tũ ad mores spectãt documenta, in
eã appugnat Basilides, ejgq; sectarij, qui hũc tẽporis docebãt
stultissimè, Xtũ n fuisse ueru hnẽ, d Phantasma. Deinde
gratulat Electæ ejgq; natis, qđ seductores illos n audisset. Tã-
dẽ vetat cũ eis cõmunionẽ in iis ehiã, quæ ad ciuilẽ uitã spectãt.
Intentia idẽ, qđ in eã pponit argtũ. Deinde Gaium ad
quẽ scrit, monet, ne Diotrophem et Demetrium imitetr.
Diui Iudæ Epistola quæ n intũ argto, d ehiã uerbis nimirũ eã
lem, in ea mẽtio fit de Apostolorũ morte, ac pinde creditr ipsã hu
se, post aliorũ apostolorũ mortẽ scriptas, excipias Ioanné.
Prima Sancti Petri Epistola sẽp ut canonica habita fuit. Sed
olim dubitatũ exorta, ueru hanc ehiã, ut canonicã, et Genuinũ S:
Petri ipsius Græcis Latinis et tradẽtibg antiquis canonibg, eam
suscipit Ecclesia. Hoc uos moueat styli diuersitas, quia testẽ
Sancto Hyeronimo n scribẽti, d interpũtibg, et scribis, id tribuẽdum
é. De ma S. Ioannis Epistola nulla ũdẽt unqm mota
dubitatõ fuerãt posteriores Ioanni cuidã, Presbyto à nullis
ueteribg adscripta st, d immerita, ut docet constans PP. et Eccle

siam

...niam canonem.

Nonnulli suspecta inter quæ in Epistola Ludovicana refert: de altercatione Michaelis cum Diabolo, & moyses &c., et de Apocypha Enoch prophetia. at in Hebraeis nusquam: et ab Hebræis Judæorum traditione.

§ VIII.

De Libris Vulgatæ ad Prophetas spectantibus.

Ex Libris veteris testamenti ex ordine ad libros Prophetarum, ante prophetæ quorum 4 sunt duces, et nares. primi 4 vocati sunt majores, qui plura volumina scripserunt. et 12 vocati sunt minores, quia pauciora scripserunt.

Primus est Isaias. In hujus tempore Joniæ Regis, ut putat Hieronymus, tres prophetæ quos Evangelista dicendus, Osee, Amos et Ecclesiastes Judæ Jeremias, vastatore urbis, populique desolatione Troiæ, seu lamentationibus, metrice digestis deflent. Nabuchodonosor populum Christi A Hebræi dicunt à Nabuch in suo prophetia observato.

Post Jeremiæ venit statim Baruch, qui Judæorum libertatem gloriatur. Valicinatus quasi de Christi adventu in carne, unde illum vaniloquum probat. Aliqui hunc librum, ut authenticum et tripartitum Baruch genuinum laudant. Ezechiel, ex relictis et Noviis Baruc audito a Jeremia dictis exigisse voluit. Ex quo fit ut duo libri Jeremiæ et Baruch veteris veri dubitat faciat libros, et 4 tantum sint Prophetæ majores. Tres Baruch Prophetia, et Epistola Jeremiæ. Dina et Susannathis: et multis ex capitibus patet plani.

Thus e Ezechiel, hic oceanus e, et mistion Dei Labyrinthus, teste Sancto Hyeronimo, mistico rerum involutus, plurea quidam vitio exacto, et Ecclesia deq Populo Judaico, ac captivis.

Ultus e Daniel, hic clare nonnat tempus adventus Messiæ, clare illud enunciant. De diversis Impiis, supaddit multa Chaldaicæ septa de Puerorum cantico, de Susanna, de Bele, et Draconе. Quæ utrum quæ narrat. Dina nisi anconithis, in legunt enim in Hebræo canone, legit tm quoda Theodocion, cui accedit Ecclesiæ auctoritas.

Ultimos Prophetas. Primus Osee, qui Synagogæ reprobationem Gentium vocationem annunciat. Idus Joel Prophetæ visitatem predixit. Romanorum plectu, et luctu postulat. Messiam pollicet, et Spiritu S. loca Postremi Judicij designat.

This

34 3tiq Amos Pastor oriũ de Thecua, 50 tribuũ, et Regni Iudaeae vastaõnẽ vaticinatus est, id ipsũ annũtiat Idumeis. Abdias, minatur Ninivitis. Ionas, a Cete absorptus, et post tres dies evomitus Xti resurrectionẽ, et sepulturã ꝓfigurãt. Micheas universis Abrahae Filiis supplicium Idolatriae pollicetur, locũq nativitatis Xti ostẽdit. Natũ superbis ninivitis, Abacuc populo suo ꝑ chaldaeos Sophonias Iudaeis caeterisq orientalibus populis destruõnẽ portẽdũt, nec de felici Ecclae statu post Xtũ ritẽt. Aggeus et Zacharias Populũ a captivitate reducẽ hortatur ad aedificaõnẽ urbis, et tẽpli, qd ille praenuntiat ex prẽtia messiae decorãdũ. Hic tribuũ tẽ vaticinatur Xti ingressũ sup pullũ Asinae. Malachias Prophetarũ ultimus ad observãda legis ꝓcepta, et ritus adhortũ, incremẽtiq sacrificii Deo digni, facit mẽtionẽ.

Ex libris novi testamẽti refert, quod Prophetica apocalipsis, seu revelaõ, quae mira, et arcana cõtinet mistria, quorũ certam enucleaõnẽ tribuere solus ille ꝑt qui ea revellavit, apocaliprin Dinas int annumerare spuras renuerũt nullis. ast illos redarguũt insigniores utriqq Ecclae Patres, et antiqui spurarũ canones. Hanc apocaliprin opus ẽe S. Ioan. Evãgelistae negãt adhuc qdã ꝯ immerito ad eam antiqui huic tribuãt apostolo, quo Graeci Theologũ appellãt. ob assertam Xti Dignitatẽ.

Ex hucusq ergo recẽsitis cõstãt libros veteris testamẽti 45 numerari, siquiq admittãt jorũ Prophetarũ libri. Novi aũt testamẽti 27 recẽsẽt, unde tota spurae cõllectio, de qua hactenus ex libris 72 coalescit

CAPUT 5TUM

De Scripturarũ Versionibus.

Pulcherrima sane est, erudionisq plena, quae h in capite trademus, brevi scribam calamo, sicuti feci in aliis, Ut vero oñe amoreat errãdi ꝑiculũ, integrũ caput in 5x paraphos partiri cõstitio Primus erit de variis Graecis versionibus. 2dus de versione 70 int ꝑtũ, 3tius de tẽpore quo facta haec fuerit. 4tus librorũ quorũ 5tus quonãmodo facta fuerit. 6tus ꝑpẽdet cujus sit auctoritatis.

7mus

Imus an nos hẽ ẽperibꝫ germanã habeumꝫ 70 versionẽ. Cous 35
de Latinis edionibꝫ. Nonus de audore vulgate edionis 20 de hu-
jus auctoritte. 21 tnde de vernaculis edionibꝫ.

§. XXIIII.

De Variis Græcis Versionibus.

Decẽ ndũ illud, qd ego vndiq; cũ clarissimis editoꝝ et vet̃ testa-
mẽti Græcã versiones. Prima ac omniũ dignissima, nullis ignotã
ullius testamẽti vet̃is græca edita, altera d'magni ẽporis, quã
am auctore incertũ e. Nda versio e ea, qm 70 seniores Judæi ediderũt.
Ptolomæi Philadelphi jussu. Hã facta d abAquila Ponticõ dno
Hadriani Imperatoris. Fuit nãq; aquila amũ Gentilis, deinde Chri-
stianus. Q pulsus ab Ecclã qd Astrologiæ studiũ dabat opã Judaismo
dedit mn. Vtra e Theodotionis. Prmũ Hæretici Marcionitæ, deinde
Proselyti Judæi. Dtia Simmachi b severo augusto. juxta Eusebiũ,
et ndũ Arias Montanus veri, ẽperibꝫ. Scribit Eusebius Simmachũ fuis-
se amũ Hæretici Ebionitæ, qui cũ in na secta n obtinuisset primã
tũ, qđ ambigebat Judaismũ Professus e. Sta nullig autoris nõ pre-
fert. Dr. Tiecutina, qđ Epiphanii texte apmd Urbem Ponticũ Anto-
nii Caracallæ ano 7mo indolei qdam repta cẽt. Tma n habet
auctorẽ certũ: Nicopolitana vocat, eo qđ ut ide Epiphanius, alijq;
scriptores asserũt, Nicopoli inventa fuisset. Dra e origenis, quem
Hebræa qđ textũ n adornant, d nic edidit ut inspectione 70 seniorũ
correxerit, multis et Theodotionis versionẽ admixtis, et stellæ signo
radiatis notatis. ut nargm editionẽ fecisse videat. Nonã Luciani
Presbyteri et martyris in persecutione Diocletiani et Maximiani, Ni-
comediæ passus. nora et integra versionẽ e aggressus ẽt Hebræo
graũ. qđ cẽteros in secutos veriones, multa additia abrasisse.
Decima nde e Hesychij, qui 70 seniorũ interpretationẽ sibi omnes ant
atq; Ægipti Eccleis tradidit. Cui ex versionibꝫ adhuc et orbis Eccle
docet Hieronimus Epistola in Paraphrase: ubi hæc ht verba. Hexa-
dria et Ægiptus, in 70 suis Hesychiũ laudat auctore. Constan-
tinopolis usq; ad Antiochia, Luciani Martyris exemplaria hat. medie
int has Palæstina codices legũt. quos ab origene elabo-
ratos eusebius, et Pamphilus vulgauẽt. totusq; Orbis hac in Pse

Hexaplis

 tritaria varietate compugnat.

§ 2DUS

De Versione 70 Seniorum

Versio Graeca 70 interpretum facta est in Insula Pharos prope Alexandriam Aegipti. ut testatur Aristeus, unus ex Ptolomaei legatis. Facta est circiter annis ante Xtum natum Ptolomaei Philadelphi Aegiptiorum Regis jussu, qui cum ad Eleazarum, summum ad Judaeorum Pontificem legatos misisset, ut Judaeos peritos mitteret qui Divinas Scripturas interpretarent, eo fine ut Judaicis libris citaret bibliothecam, quam Alexandriae conquisitis undique libris exerciat. Eleazarus ipsi misit 70 Seniores Judaeos ex qualibet tribu linguae hebraicae scilicet et Graecae peritissimus spatio 72 dierum qui spatio 72 dierum spiritu S. Pleni proporita versione consecerunt. Ex his ultimo loco dictis fortasse dubium vobis inciderit, et ut ego fateor justissimum, quomodo scilicet vocari possit 70, si 6 ex qualibet tribu missi sunt. 12 tribus erant, erge 72, non 70 tantum missi sunt. Proposito dubio satisfacientes scire debemus, testantibus Clarissimis Aristaeo Philone et Josepho missos revera fuisse ab Eleazaro 72 senes, communiter tamen vocantur 70 et id brevitatis causa, et numerandi facilitatis gratia, sicut scimus in more positum fuisse enim apud antiquos Romanos, qui sic vivi vocabantur licet esset 105. Nec obstat si dicas solas Judae et Beniamin tribus fuisse in Judaea, alias vero eo tempore Electriae, in Mediam captivas deportatas fuisse, adeoque ex singulis tribubus senes interpretes eligi non potuissent, non obstat in quia nam captivitatis tempore ex singulis tribubus aliqui in Judaea remanserunt, ut patet ex cap. 1. Judith dei ex singulis tribubus aliqui, e Media in Patriam redierant. licet multo plures esset in Judae, et Beniamin tribubus.

§ 3TIUS

De Tempore quo facta fuit 70 Interpretum Versio.

Quamvis satis constet quantum temporis impenderint 70 interpretes ad absolvendam versionem intestum tamen est, quo anno Regni Ptolomaei Philadelphi Heusebius in cron. scribit. Incepta fuisse versionem illam anno Ptolomaei 5 S. Epiphanius anno 7. Quo anno ante Xti adventum id consigerit

Miseria dicuntur 70 Xti. Disciplinae sunt 72.

vanie vdu Divina chronologia tradit. Chrisostomus homilia 37 in mathe: numerat ante adventu Dñi annos 500. Theodoretus Sr Diafao Rom in versione Greca 70 asserit nec plus nec minus qm unu mpra 300 annos fluxisse.

Quantu vero temporis 70 seniores in celebri illa traversione impenderint scribit Aristeus, Josephus et Alij qa nullius laudabi operis finis intra 72 dies.

§. 4. TUS

Quos Libros 70 Interpres Testamenti veteris verterint.

70 interpres, n solu Pentateucu verte, d libros omes, qui hic erant in cano Judeoru, hoc libros vu: quos post Josephu refert S. Hyeronimus in prologo Galeato, laudatq; Justinus in Dialogo cu Tryphone, Irenus li: 3 cap: 25. Clemens Alexandrinus li: 1. stromatu. n dubiavenimus, qd Ptolomeus, Philadelphus, qui int pres adegerat, n caruisse Prophetis aliisq; Judeoru libris antiquissimis, sed Apostoli du Prophetas laudantes usi sint versione greca, d eam seposuerint alia esse versione Greca, qm 70 interpretu.

Dicet Aristeus de versione Bibella 70 interpretu, Josephus li: 12 antiqu capite 2. Philo li: 2 de vita Moysis, scribut 70 vertisse legem hebu. at legislatore et intelligit omnia Pentateucus, atq; hujq; em sententia fuisse ait S. Hyeronimus in cap: Michee.

R: Legis nie n solu Pentateucu intellexisse citatos auctores, d omes Judeoru libros, ad à lege quinq; primus erat eorum liberones alij libri denominarent. Atq; hinc qd Isaias 70, et 25 Ethus dicat in lege scripta ee qd in psalmis scripta. Et S. Paulus 1. ad Corinth 14: dicat in lege scriptu ee, qd apud Isaiam. S. vero Hyeronimus id n sparsa fuisse, d dubitado, qn dog de in cometariis Prophetaru, passim methice tractet ternimis 70 interpretu, atq; explicat.

§. 5. TUS

De modo, quo Facta fuit Greca Versio:

Tres circumfert eruditoru sententie, circa modu quo 70 sacra scripta interpretati sut. Quidam eorum tradut 70 seniores in una Basilica cojunctos, et int se colloquentes, opus sua adornasse. aliis placet eos in una qdē Basilica hujusce cojunctos, d diversos cellulis, ita ut int se conferen

Dep: exposset. Quida inde Diuis semby una mul cellula tribuit. Erant fuerit mihi 36 celluld. Omni scientia fauet S. Hyeronimus Prafat: in Pentateu: quo regefr Belgarminus. Inde Lactantius Justin: in oone exhortatorio ad gentes. Justino adhaerent Irenaeus, li: 3: cap: 24. Cirill: cath: 4: S. Augus: li: 20: de Ci: cap: 4to. Quibus ego nostra temporibus adhaerent Bonnius. Hic opinionis auctor Epiphanius li: de Mensuret pond: ut hac in re inter nostra opinamur sit.

Assertio

Jo Judaeorum Seniores, simul ubi se cæteris sacra ephemeris exhibere in Graecum verterunt, adeoq; fictitia omino e. cellulanam historia Et sequentibus argtis: Joseph: qui li: de antiqtate. cap: 2: verum mihi historia deserribit: cellulani nomen mirum quam, eas in abrogatis Ptolemaeus Babylonia gentibus cupidissimus, altu quod de ijs silentiu apud Physicos, Tertullianu Chrisos, Livium asserunt Jo Scriptores mira eadem inepte fabulia, inepteq; verba exprimisse. Ado Rostius quo grave fuit labori Jo interpretu opere asserit eorum usq; ad horam nonam cæteroqui sermone intra duodecim absolutisse scribit inde Eusebius li: 2: ppaeparationis Evangelicarum, ubi verissimis narrat historiam, ac ad verbu refert, quæ Aristaei libro cæterisq;

Quid cum de cellulani existentia opinet S. Hyeronimus apparet his verbis, quæ hinc in Ezechiele in Pentat: Nescio, inquit, quis auctor Jo cellulas Alexandria medatio adinuenerit, Idq; colligit testimonio Aristhaei, et Joseph: Censet igitur S. Hyeronimus Jo interpretes in eode loco sedisse, et in pro simul cæteroqui eadem sphæra habuisse. Cur illi Jo Deus ut ita loquar intenta fuerit, in observando humana via multa animi collatione, ut opus mihi imposuit exequerent, citasti inde PP. Tertulian: sci: et Chrisost: quos miraculu appellet hac versione cellulani in nugas tracinte metione. qd fecisset si eam credidisset etiam. Præsertim cum fuisset miraculi.

Objciunt PP. Asserunt miraculosa fuisse versione Jo interpretu, ob mil am aliud diu pt miraculosa, quam qd cellulis Divini in eade sententia eadem in verba desierint. Imp S. Justin: Mart: in oone exhortatorio ad Gentes scribit se audisse Alexandrinos cellulani, in qbus Jo

nionem

ma

nũ abstulerint. Dãde S: Epiphanius lib: de Mens: et Pond: scribit 39:
ecclesiasticũ legisse in Aristei libello, quo verisimile fit Septuaginta
tonia narrasse. ——————

Ex: ad hũc miraculũ chirographi quod tot hinc inanimi cõsensu in eã-
dẽ scẽtia, cadẽ q̃ verba cõsenserint, nisi mutuo inter se de verbis, ac sẽsibus
calulerint, nisi mutuo cõsentirent. Ita cõsert S: Augus: lib 2: de Doctr:
Christiana: cap: xv. eam verba S: Doctoris, hũ miraculũ hãc maxime intel-
ligi posse significat, nisi in scẽtia eorũ, qui distinctas cellulas singulis Se-
ptuaginta verionibꝫ assignatas in eam sympathiam, q̃ illas sejecit. Ad
hãc objectionẽ pulchre Rõe Justinus mirum facit Judæos fabulas narrathibꝫ
credidisse Latius ipsi tum fuisset Aristeam, qui negotio interfuit audire,
qm Judæos, qui Justini tẽpore vivebat. Ad hũc gd obijcit ex S: Epipha-
nio: Dico nec Josephi: nec Eusebium, nec Tertullianũ: nec cæteros Chri-
stianos Patres quicunq Epiphaniũ vixisse, nec Hyeronimũ, qui ea de illo
tẽpore narrent cellulas in Aristeo legisse: aut ejꝰ ingenij, de-
mirantes Epiphanium, cũ hæc ipse mendacia lapsus e, exhibuerint
et Justinũ et alios in testimonio.

§ 6tus

De Auctorite Versionis 70 Interpretũ.

Versio 70 Interpretũ ab Ecclesia, et Patribus cõfirmata. Divina tum olim
auctoritatis fuit. Id apte docet Aristeas, Josephus, Philo: Justinus Martyr, Irenæus,
etc. Apostolici in suis ad Gentiles cõtroversijs ipsa laudant antiqua testa-
mẽti usi et versione 70 interpretũ. Et primis sæculis obtinuit in Ecclesia Christi
ab colligit ex S: Hyeronimo in lib: de optima genere interpretandi. Juxta 70 editio
in Ecclesia, quia sana, et ante Christi adventũ facta, et quia ab Apostolis in Ecclesia
lecta, hũ ab Hebraico nondiscrepat usurpata.

Atq; hæc cum aliis argumentis probat versionem græcam 70 interpretũ authoritatis
esse, huius ehiã testimonijs argumentis cum quæ sumi possit addi. Et sequentia, quia
primo dixerat Patres Christianos à Judæis Hellenistis accepisse versionem Græ-
cam 70 interpretũ. Nunc quia ea versionẽ utpote hũ à Deo, hũ ab Apos-
tolis usurpata, magnũ pondus habuisse, ac publice in Ecclesiis
lecta, et populis explicata p̃ 5 priora sæcula. Constat Deum usum fuis-
suisse, aut saltem privatis ejus, tum in cõciliis Patres, quæ certe si
impugnarẽt, ac damnarẽt. Constat denique ex S: Augus: ita. propa-

mibꝫ

Zo. manibus Lapidi fuisse versione illa, ut plenig ignorabet aduersa
" adst. L. Dr Li: Ide de Ci Dei capitis quæ Zo e Impsa
" adst. nic accepit ecclea ea-quæ ubiq Græci Lapidi thiani, quem
" Literq uthu alia sit, aliqua ignorat.
Zo inPpiu verniue, una xp e Ecclea Græca, atq in his re-
" ponibq adhi sixtus 5tus pl ecc in sua Diplomate vult ad Dei Glo-
" riam, et Ecclæ utilitte, ut vetu Græcoq testameti, juxta Zo tho
" recogniu, et expoitu ab omnibq recipiat, et retineat, quæ pau-
" rimis ab Latina vulgata editionis, et vetu LL. intelligê hâ ato
" Prombes ut quæ de hac nova Græca editione audeat in pejus quid
" qui immutare. Integritas ehâ Hebraicoq veteris testamti, et
non Græcoq fortiu confirmat nostrd dictu.
Dicor. ut ostendas versionê Zo inPpretu ad Lrê, et mores co-
firmados n huisce etiam Time auctoritbs si Stycronimus adhibit
sequetia. Imo Zo inPpretes, nulla in sua versione omisse qui
tamê et in sphnie, ut et illa, quæ ex veteri laudat, in nro testa-
mto. ex Ægipto vocavi filiu meu, quomiâ Nazarenus vocabit
debut inque cpuxerut.
Docet duo eos ab Pigen ferret textus hebraicus inPpretatos eq
" aut Ptermisisse textus ones, qui sacrâ multa SS Trinitis Ubiq
" quit, narratu aliquid sphnz testatur. De Lare, et Filio,
" Spiritu S. aut alip enPpretati sit, aut omisse tacuerut, Ne am
" rent, ut et Regi satisfaceret, et arcanu fidei n vulgaret. Scribit
eos no fuisse ratos, d inPpretes Iudu, acpinde labi potuerut.
Aliud est enim ratem, aliud esse inPpretem; ibi spiritus ve
" tura prædicit, hic eruditio, et verborum copia, ea quæ intelligit in
" fert. Asserit quarto idem Sanctus Doctor in sua in Isaiam
commentaria, in caput 20 Zo aliquid addidisse in caput 2 aut
ademisse aliquid in caput Terbiu, mutasse nonnulla, nullum
caput quu extenuasse uenu. in caput 49: subvertisse contra
Judæos testimonia fortissima, in idem caput quadragenimum
nonu misuisse plurima vocabula in unum; ergo non stat
etc etcatta, atcatta, etcapta, et capta, etc etcaatta, etc
etc etc etcatta, et cætera.

Tantis

Tantis ex Diuo Hyeronimo dictis. Parvis Rr: Dico ergo obiecta ex Hyeronimo nil fidei, et manibg cõtra stinere. Preterea mẽda, errata, de quibg loquit Hyeronimus, librariorũ erãt, non ipsorũ int̃pretũ. Quod ex his confirmo, ehã ex verbis ejusdẽ Doctoris. S. ergo Doctor in Prefatione in Paralip: hec sprit. hi 70 int̃pretũ pura, et ut ab eis in Greũ versa, edita permaneret, nuptiũ me chromatis Episcopoꝝ SSmoꝝ atq; doctissimorũ impellerent, ut Hebrea tibi volumina Latino sermone transferrẽ.

Dices, ut ostẽdas versionẽ Greca 70 int̃pretũ authẽticã esse, his temporibg. Arctato teste nũma erat versionis, 70 int̃pretũ, cũ Hyeronimi Hebraico textu cõsonãs, at deo nũc in ea, ut docet Hyeronimus, in Prefatione, in Pentateucũ, et pluribg aliis in locis. PP emendasse apud Justinũ, in Dialogo cũ Tritone, asserũt Iudeos multis in locis corrupisse versionẽ illã: inde non remel ab origene luciano Hesichio, Hyeronimo fuit emẽdata, ergo etc.

His obiectionibg Rr nemini, nic: Dicũt ergo 70 int̃pres ex S: Spiritus impulsu, multa omisse, vetiisse, aliꝰ, et quadã addisse, sed infirmã reputo hujusmodi responsionẽ. merito ergo nic respondẽdã fudicat, scil: qd ea quae desit aut qua ẽ immutata, aut arrecta dicũt tempis ẽ momẽti, ac proinde non impedire quin versio 70 int̃pretũ non sit authẽtica, seu non valeat ad stabiliẽdã, et regulãdos mores. Mẽda vero, quae in ea librariorũ negligẽtia irrepsit, corrigi per aut̃ textũ Hebraicũ, aut ad lectiones veteres PP. aut ad coherẽtiã cũ precedẽtibg. et sequẽtibg. Hoc regule exponẽt infrig, ubi de vulgata latina ediõne sermonem instituemus.

§. 7mus

An Nostris etiã Temporibg sermonẽ habeãt 70 versione.

Tria, quae apud omnes certissima sũt, illud statim declarabũt qd d inquisitione. Primũ certũ ẽ hanc quaestionẽ versionẽ dari. et fuisse, ut ab apostolis dictatã fuisse. Publicẽ in Ecclesia lectã, et Populis explicatã fuisse p SS. priora secula. Judo certũ ẽ SS. Patres ea versione usos ẽ ad Hereses impugnãdas. veritatẽ stabiliẽdã. et ut Christianos fortes in fide vera, et sancta religione cõservarẽt. Sic S: Augus libro de Ci: Dei cap 43 scribit ita prae manibg fuisse versionẽ illã, ut plenig ignoraret antiqua

aet

4ª eét. Nostris etiã tẽporibꝫ Eccleа Græca uſit hac uersione, tũ in Populo docẽdo, tũ in regulãdis, monbꝫ, tũ in Defiñẽdis dogmatibꝫ. Arguméta sane fortissima hæc st, ad aſſerẽdũ nostri etiã tẽporibꝫ exstare germanã 70 uersione.

Notandũ tñ hic, qd aũ quæring, an nostris etiã tẽporibꝫ extet 70 uersio uerus n̄ est. utrum ea ita pura sit, ut nullis ꝓrsꝰ scatet erroribꝫ, multis eni obnoxiam eẽ ultro fatemur, ꝺ uerus ẽ, utrum n̄ obstantibꝫ mẽdis quæ irrepsẽre Autentica sit nostris etiã tẽporibꝫ seu utrũ etiam ꝓhimanit ad fidẽ, et mores stabiliendos.

Nõ inelotet D: Hyeronim: scribere, n̄ adeo ꝓrsꝰ in plurib⁹ locis cõsonã, cũ textu Hebraico, quæ dum testãtẽ ipso Aristæo aderat.

Innup Bolarmin: de verbo Dei. li: ii: cap: 6: tria præsertim affert loca uersionis 70, quæ omino uitiata st, adeoq etiã antiquissimos nõ cã fuisse uersionẽ illã, quia aliqui n̄. nec origenes. nec Lucianus, nec Cuthichius, nec Hyeronimus eã emẽdasset. At hæc etiã genus alia, ꝓfecto n̄ obstãt, quin 70 uersionẽ autẽticã dicamꝰ, ea ꝙdẽ quæ deuit, aut quæ mutata, v correcta dicãt, dummodo st manẽti, nec fidẽ destruãt, aut mores corrũpãt. Illenda uero quæ in eã librariorũ negligẽtia irrepsẽrũt facilẽ ꝓt, corrigi aũt ad lectiones uel LL. aut ad cohærẽtiã cũ iis quæ præcedũt, v eadẽ mẽda breuit

§ VUS
De Latinis Editionibus.

Innumerabiles ꝓne fuisse dicũ ediones latinas uelis testamẽtis, ex Græca 70 uersione. et Testamẽti noui, ex Græco fonte. Etiam an te Hyeronimi tẽpora testat S: Augus: li: 7 de doctr: Xãa cap: 21 his uerbis. Quisq; Hebrea lĩgua sphuras in Græcã uertũt, lĩgua, numeran petrũt. latinã am nullomodo int has lĩ tres fuêre, quæ maxima in eccleа uenerãõ nẽ ꝓrecutæ st. nẽpe Itala, nora, et uulgata.

De Prima et 2da loquẽdũ breuit mode, de 3tia tuũ. in seqbꝫ nono, et xomo Paragraphis agemus

Uersio Itala ẽ uersiõ quæ da antiqua, quæ ante Hyeronimi tẽpora extabat, cuiꝰ adeo cõmunis et uulgo ꝓtat nous, ut ethnicis ꝓfitendo rocaret ꝓmunis utiqndo ulgata. Uoluit quida eam ꝓflatã fuisse, partim ex uersione 70, partim ex uersionibꝫ Aquilæ

Theo

Theodonis et Luciani, in iis, in quibq nullu cõmodt errore. 43
D: Styeroa vocat relã, ejq auctor incertus.
Vernio Stora e illa, qm D: Styero: cõfecit, jussu Romani Põ:
tificis. Vnionẽ hanc fecit D: Styero: ex Hebreo totiq pæ-
ne testamẽti relijs. Dixi pene totiq etc. Sã ipse Styero:
in Epist ad Sunia, et Tetellã, scribit se psalteriu in Latinu
vertisse ex pura versione Graeca 70. Prout in Origenij exẽ-
plari habebat. et Li: 2: Apologetici: testat se ex eade versione
Graeca vertisse latinu Ecclesiasticũ et proverbia. Nil ominus am
et libros, cũ Psalterio, trãstulit Styeronimus ex Hebreo. Item li-
brũ Iob nõ solu ex Hebreo, veruẽ etiã ex Graeco, ut patet ex Epis-
tola Augustini ad Styero: Ecclesiasticũ sapiẽtiã Baruch: et libros
Machabeorũ, ex Hebreo in latinu trãstulit Styeronimus. Ut
patet ex eis, qũ ipse testat præfationes libris illis ex Hebreo
quos trãstulit, istis am præfationẽ præfixit. Nouũ inde testamẽtũ
p Graecũ testamẽtũ emẽdavit, et à mendis purgavit, nõ veruti
cõfidit nonnullos ex Graeco in latinu trãstulit. Sanctus eñ Doctor
ad calcẽ libri de sponsibq Ecclesiasticis, ait se nouũ testamẽtũ
Graecè tãtũ edidisse. § 9nus.

De Auctore § Vulgatæ Editionis

Circa auctorẽ vulgatæ nostræ latinæ editionis, triplex ẽ Theologorũ
sẽtẽtia. Prima, qm requirit Augus: Dicus. Miradulanus, et cæt,
Asserit, quod ad vetus testamẽtũ ẽ eã, qm ex Hebraico textu edidit Stye-
ronimus. et quoad nouũ eã ẽ, qm idem Styero: ad Graecũ fontẽ cor-
rexit. 2da, eã ab Styero: abjudicat. et Docet ẽ antiqm illã,
quã Lr adicebat, quaq utebãt occidẽtales Eccle etiã ante Stye-
ronimi tẽpora. 3tia Joã Oviedo, et Xisti Senensis, cẽset nostrã vul-
gatã ẽ mixtã, scil: ex Itala versione, quæ etiã vetus, et vulgata
dicebat, tũ ex ea qm Styeronimꝰ edidit. Ex iis, quibq placet vulgatã
ẽ mixtã, ex antiqua Itala, et Nova Styero: nõnulli docẽt plures
integros libros ẽ ex antiqua versione, et alios etiã integros ẽ ex
versione Styeronimi. Alij cõfidũt ne unũ quidẽ librũ ẽ aut ex
antiqua Itala, aut ex Nova Styero: sed extitisse ab incerto auctore
mixtã. Qua in re cõmuniter tẽtia docet nostrã vulgatã veris

testa

44: testamẽti n ẽ ẽt antiqm Itala, ꝺ eã qm ex textu Hebraico, Hyero=
nimus edidit, excepti⁹ intũ nnullis libris. Quod nostra vulgata versio
n nit Itala ꝺ Hyeronimi, ex eo ꝓbat, qꝺ antiqua versio Itola facta
ẽ ex versione 70 interpũ, et forsan ex aliis ehã versionibꝫ Græcis,
nostra ãm vulgata n ẽ facta ex Græca versione à qua maximẽ distat
ꝺ ẽ facta ex Hebraico, cũ quo cohæret. Aliud ehã ẽ Argm. Quod
cũ PP de nostra vulgata loquũt eã ꝺ Hyero: nõe laudãt. Sic Inꝺ
„ dorus li: 6: ẽtimol: cap: 6: ait., ꝺub Hyeronimi editione one⁹ ẽcle
„ usq; quaq; vsũ. Dicimus excepti⁹ nõnullis libris nẽpe excepto
Psalterio, cujꝫ versio omino diversa ẽ; ab iis quas Hyeronim: elucu=
bravit. Editꝫ itaq; psalteriũ ẽ ex antiqua Itola versione. Itẽ
excepti⁹ libris Sapiẽꝺ, ecclesi Machabæorũ, quos Hyero: in latiꝫ
nũ n trãstulit. Hinc colliges jam vulgatam nostrã pte Hyeromi
mi ẽ, et ꝺenominao fiat ex jam ꝑte, hinc jure merito vul=
gata nostra ꝺr ẽ Hyeromi versio

Hoc em tẽpore viri eruditissimi, ut ex Catho; tus ex Hetorodoxi: ver
sum sacrã sptũrã. celebriores sptũræ versiones factæ à Cathol: sti
Prima Cgubini Recẽsi, 2da Isidori Clari Brixiani. 3tia Arie
Montani, Quarta Watabli versio Professoris Lovanien⁹. Celebrio=
res factæ ab Hetore: st: ema Munsteri versio. quæ ꝓdiit ano s⁹ xv
2da ecolampadij, ano s⁹ 35. Tertia Leonis Judæi, qui ex Ju
deo factus Zuinglianus, sptũrã Latinẽ vertit. Hæc versio ꝺr ehã
Tiguriana, eoꝺ Tygurii ano s⁹ 44 edita nit. Quarta Sebastia
ni Castillionis, ano s⁹ 56. Quinta Junii, et Tremenj, et Ebeler
gerum ano s⁹ 69, quibꝫ em addit versio Genevẽsiũ

§ IOMUS

De Vulgatæ nostræ editionis auctoritte

St Gregorio magno usq; ad Inn: nullũ legimꝫ con: decretũ, nul
lã Eccla cõstitutionẽ de retinẽda nostra vulgata. Attn cõmodo
illa, ꝑ qm vulgata versio⁹ usus invaluerat reluti cõstitũ ecclã
da ẽ, ut innuere videt Hugo victorinus, li: de sptũrã cap: 9
„ His verbis. Eccleã xti ꝑ universã latinã hãc versionẽ habeã,
auctoritẽ habeãꝺ constituit.

Concilium ergo Inn: ses: 4: decreto de edione et usu SS: LL.

sic statuit. Sacro sta Synodus cõsideans, n paũ utilithi 45
accedere posse Eccleæ Dei, si ea cũ alijs latinis edionibz, quæ nã
p antehea habẽda sit innotescat, statuit ut hæc ipsa vetus,
et vulgata edio, quæ lõgo tot seculoũ usu in ipsa Eccleã p bata eẽ
in publicis lectionibz, disputationibz, predicationibz p antehea habeat, et ne illã
ullo rejiciat, quouis pretexto audeat vel præsumat rejicere.
Ea vero nostra vulgata edio, utex mox allata Tri: definitione
patet, authentica ẽ, nec tempere
creduit rane iude Iudaizare id docuerũt
p annos duodẽ fere ẽ mille a tempore Magni Gregorij tota Latina Ecclea hac una edione sẽp usa ẽ, populis ppenta fuit, et ex planata. adhibita in cõciliis in fidei dogmatibz cõfirmadis, et hæreticoũ cõfellendis insidiis. Preterea nostra hæc Latina versio, ut illa antiqua, et cõmunis, qm augus: vocat Italã; vel Hyeronimi. si illa antiqua magnã hẽt ab Augus testimoniũ, qui li: 2 de Doctr: Xpiana cap: 15 docet eam omibz eẽ preferẽdã, ni Sanct Hyero: sane negarem pt nostræ vulgatæ authenticitas nigde Augus li: 18 de ci: Dei cap: 43 asserit. illig tẽporis Iudæos fassos fuisse Hyeronimũ interpretẽ sacras litas ex Hebreo in Latinũ trãstulisse. Prenitti cõsultetes Hyeronimi versionẽ laudãt Gregorij, ny magnus li: 20 moral: Isidorus li: 6 ethimolo: cap: 2. D: Anselmus. Bernardus alijq; DD, et expositores ona. Nõ solũ Latini, nostrã vulgatã approbarũt. sed etiã Græci, qui quedã volumina ab Hyero: ex hebreo in latinũ cõversa, ex Latino in græcũ trãstulerũt, ut ipse Hyeronimus testatur li: de viris illustribz et libro 2do cõtra Rufinũ, denig habuerũt Hebrei, et Græci ma lingua authentica sphuram. Utr ergo Latina Ecclea, in qua ẽ sedes Petri, et in qua fere a tempo, et tot annis nulla alia viguit, qm nostra vulgata, modo carere deberet sacra sphura nativa sua lingua exarata?

Opponũt 2mo: Satis ẽ limpidũ aquã ex fonte bibere, qm exturbata rivulo. Hebrei enim et Græci codices sũt fontes et quidẽ Prophetarũ et Apostolũ, qui errare non potuit, secus vero Latini, ut pote emanãt ab intpribz, quos errare posse ad Prophetarum differentiã docẽt Hyero: et Augus: qui etiã monet ad Hebreos, et Græcos fontes eẽ recurrendũ. Ido multa sũt sphuræ loca ab inpte nostræ vulgatæ mutata, et infecta corrupta. ita Genesees 41 dr: in nostra vulgata; at vero

mel

26 „ melchisedech „ Rex salē Proferens Panē, et ipē erat sacerdos Dei
„ Altissimi „ At in Hebrea n hāt verbū offerendi nec ulla cōjunctio, qm
„ admittūt Catholici, ut pbare posset missæ sacrificiū: Michea 5: „ et tu
„ Bethleē effrata parvulus es in mille Juda, ex te mihi exiret Dux, qui re-
„ gat Populū Meū Israel: hæc verba corrigēdasūt „ Nec legi pt parvu-
„ lus es, d paucī ē ut sit in mille Juda. Hebrei cum cū careret genere
Neutro, alio genere, v masculino, v fœmino utebāt, adeoq intpres in de-
buisset verte Parvulus es, d Panī ē. quia Latini utrumq genus hnt,
aliōquin ea quæ cū hac vel illa conveniūt antecedēti bg sic: hæc verba ex te mihi egredietur
mihi dicta sūt, et in hoc est solū textus depravati ab Auctore vulgatæ, d multi
alij, qui inde posit legi bg apud auctores. Sto plurimū Psalmorū
versus nostræ vulgatæ qui intpstis vitio depravati sūt, nec unus ex
„ qm plurimis locis vese offert versus sūt: in psal: 2: ubi hī „ appre-
„ hendite disciplinam, hebraicē vero osculamini filium „ psal 7 v
„ 12 „ nūquid irascit p singulos dies „ hebraicē vero cōtrariū omino hī
„ psal: 67. v 12: vulgata legit „ Deus dabit verbū Evangelizanti-
„ bg, virtute multa „ Rex virtutū Dilecti, et Speciei Domus dividere
„ spolia, si dormiatis int medios cleros, penne columbæ deargētatæ, et
„ posteriora dorsi ejg in pallore auri „ sic ām legi deberet „ Reges exer-
„ citūs fugient, fugient et Latitantes Domus dividēt spolia, non
„ mihi int medias illas, erītis sicut pennæ columbæ, quæ tecta ē argēto,
„ et ajg alæ tectæ sūt flavo auro „ et hæc sūt nōnulla loca cū multis
aliis, quæ Calvinus cū antidoto Conc: Trī: depravata eē ostendit. Ubi
etiā non restarēt plurima, ē Latino interprete depravata sūt. ita ad
„ Romanos cap: 8v legit „ Qui predestinatus ē filius Dei „ in Græco
„ ubi legit qui declaratus, seu manifestatus „ et recte, quidē, quia
„ ea ratiū predestinat, quæ nō sūt, ad Ephesios 5mo ait Apost „ sacra-
„ mētū hoc magnū ē „ græce vero hī „ misterium „ sacramēti, ām verbū ē positū
ut pbabit videt: matrimoniū novæ legis eē sacramētū. Jacob
legit „ et alleviabit eum Deus „ qd certe nō sonat verbū Græcū „ illud
alleviabit penitus ē videt, ad cōfirmādū extremæ unctionis effectū.

Prima objectio Rt. 5mo. Illā falso innitit supposito. etenim Trī:
cū nostrā vulgatā autēticā eē definivit, cū Hebraicis, aut Græcis
fontibus nullatenus cōparavit. d mētem voluit de Pnare, quæ nā

int varias

Latinas varias ediones, quæ huc tẽporis circũferebãt eẽt optima, quæ 47
nã aphor ad cõfirmãdã fide, et regulãdos mores, ut etiã haud obscure
euincit ex citato Tri: decreto. Ado Dico rem eẽ sahius ee limpidã
aqm ex fõte bibere, qm ex turbato riuulo, ut quid diceret adverrarij,
ni fontẽ turbatũ scirent, defecatũ am riuulũ. Ita vane fontes Hebrei
et Græci turbati st. Latini vero riuuli defecati. Stis am utor rnibg,
plura emim dest in codicibg Hebreis, quæ verera st in Latinis. Idem
pariẽ cõstat de codicibg Græcis, vetis præsim testamẽti, ut videre
apud S: Hyeramimũ multis in locis Sptaone in Pentateu: Cõmen: in Pro-
fetas. ni ergo ita ẽ, quomodo ab Hebreis Græcis q genuinã emẽdicabimg
veritẽ, huc igit riuulũ, quẽ Ecclea nobis pponit mqm limpidissimũ bi-
bẽ teneamg. Scio augus et Hyeronimũ, nariste mis tẽporibg recurrẽdũ
ad fontes Hebreos Græcosq; sauabãt am hac rne, qm a cũ scirẽt magnã
eẽ discordiã in Latinis Bibliis, idirco ne eẽt erroni locus mittebãt Græ-
cũ, et Hebraicũ textũ; at cũ nũma modo nt cõcordia in latinis bibliis
nẽ amplius aur ad Græcos, v Hebraicos fontes recurramus, ni relimq
dicere hebreas, Græcas q sphuras p latinã limadas expoliãdas q
Ad hæc Objchomis negamg ans explicamg q, quæ ab Hebdomadarijs dictũ
ab autore vulgatæ depraua, corruptaq; Generis ergo tu: n ht verbũ
offerẽdi, d ois mũ p mlit Panẽ et Vinũ. Illã cõjũctionẽ n solũ
vulgata edio refert, d em textus Hebreus „Itaq Melchisedech pro-
lit Panẽ et vinũ, ut ea Deo in sacrificiũ offerret, qd fuit figura „
sacrificij nostri, in quo o et sanguinẽ xti b speciebg panis et vi-
mi Deo Patri offerimus, ut cõstiũt omes, tũ Latini, tũ Græci Pr.
Quod ait micheas cap: 5ũ, rectẽ trdslatũ ẽ à nostro Int pretẽ
nã ni cõstiũt, chaldæus, et Græcus codex, et Hyeronimus, ipse cõmẽ-
tarius citato loco. imo etiã S: mathæ: cap. 2: dicitem, minima es, n
am pauũ est. Hebrei p neutro, aliis generibg int dum utunt, n mi
sẽ qua sequũt, optimẽ cohærẽt cũ præcedẽtibg. ni præcedẽtia tegũt
cũ interrogatiõibg, ut legit S: Matthæus. qui ppter vtit negatiue
„neq̃quam minima es„, quia legerat, parvula es„. Ad 3tiũ negamg „
depravatos eẽ vitio int pris psalmoni vernus. Chaldæi, et Græci co-
dices hnt, Apprehẽdite disciplinã„, et sic etiã Græci et Latini hactenq
legerũt, unde cũ dicit, „eruditamini filiũ„ nnus ẽ agnoscite Filiũ Dei

eẽ

48 eē verū Deū, et Messiā verū, osculādo illi manū honoris grā, ut etiā exponit Aug: hi: s. cōtra Rufinū, et ppter ea verbū om pī „adorate filiū.„ Porro agnoscere Filiū Dei, eē Regē, et Messiam idē ē ac Doctrinā ejg, et fidē recipe. igit, apprehēdite disciplinam, nil aliud significat nisi eruditionē et Doctrina Filij Dei recipite. Versus xu: psal: 2: ita translatus fuit, a Septuaginta, et extat in codicib⁹ Græcis, interrogatiuō modo, sicuti nostra vulgata. et Augustinus licet legerit sine interrogatione, nostræ tñ vulgatæ sensū expressit his verbis.„ Longanimis, et nō ira adducens p singulos dies. Versus xu: Psal: 67 obscurus admodū ē nō solū in Latina nostra versione, ē em in Græco, et Hebreo, cū relata Caluini versione; illud certū ē nostræ vulgatæ lectionē cōtrariā minimē eē hebraico textui. cui abstract relata Caluini in Pstāo. Ut hebraica lingua calē hibg patebit. Rectē ergo faciemg, si illorū verborū sensū p. augus: alios PP exprimamus.„ Dnus dabit verbū euangelizantibg virtute multa. Hoc ē Dñus dabit prædicatoribg euāgelij os, et sapientiā, cui nō possunt cōtraire, onēs adversarij eorū. Rex virtutū Dilecti: Dilecti. id ē rex virtutū. Rex potentissimus, Dñus exercituū, et simul Pater Dilecti Dilecti. id ē messiæ Filij sui dilectissimi, et speciei domus, dividere spolia, id ē dabit inde prædicatoribg, ut dividāt spolia Gentiū ad fidē conversarū, ad speciē, et decorē Domus suæ, id ē Eccle; si dormiatis int medios cleros. id ē si vos Eccle Pastores maneatis in duas sortes, seu hæreditates, cœlestē et terrenā, nec tohī in actione nec tohī in cōtēplatione, ē veluti in medio, hūc erit Eccles quasi columba formosissima, et pulcherrimas hīs alas deargētatas, et dorū deauratū. Insanū Lanī ē C. qd erat ipsū objectionis caput, asserere plurima noui testamēti loca a Latino in Pste deprāta. cōstanter ergo dicimus legendū eē prædestinatus, i declaratus, aut manifestatus, ut Patet actorū 2: et alibi, et sic em legerūt antiq⁹ mōres PP. Latini. ut Irenæus, Hilarig, Ambrosius etc. Neq; rō a Caluino adducta nos movet: q enim prædestinatū eē dicimg, ut a Pnō Dei verbū Filig Dei eē incepit, ē ut verbū Dei fieret hō; et pindo. ut ille, qui factus est Deus ex David semine, ut ait Apostolus, sit Filig Dei. Ita expōnat Augus: et Cōcilium Toletanū. Verba illa Sacrū h magn

ē

magnū est, denūpta ex Ephesiorū. imo nullū cōtinet veritatis erro- 49
rē ad qd Græci nūs Latinū sacrū vocāt, ut patet ex eo, qd
græci sacramēta vocēt mīsteria; et hoc modo hūc Apostoli locū ex-
plicat Amīsius Hyero: alij q ex Latinis. Iacobi 5° verbū Græcū, qd sig-
nificat excitare, erigere, et exhilarare optime ē expsūm p verbū allevia-
re. Hujg enī sacramēti effectus designatus illis verbis, et Alleviabit
eū Dnus, ut hōo etiā in articulo mortis, dolorib⁹ mestitia, et tentatiō-
nib⁹ oppssus exhilarēt exaltet, atq erigat.

Dices nūlgato edīoni addicti ē debemus, cōpellemur eāne historiā
Zuzannæ, atq hymnū triū puerorū, et etiā beli Draconis nanciscī,
qm quamā Hebraica veritas n hī. Hiero: tabulā vocat, si mīsterio
nere, teneamur etiā Esthēmū mardi cap: accipe, qd Hyeronimus n credit
ēē necessariū, cū in manib⁹ Græcis codicib⁹ et in omnib⁹ pene Græcis libris
n hī. Necessariū erit quoq historiā adulterē mulierīs veneran. quæ
Joannis cap: 8: recensēt, cum ea nec Eusebius nec Hier: cognoscāt.
Historiā panis de sudore Xpi sanguineo cogemur admittere, cū hīs tes-
timōnib⁹ Hilarīo li: 2o de Trinitte, Hier, libēdra Pelagianos, n mul-
li vetū in dubiū revocant.

N: imo nobis n ēē sacræ scripturæ, v ejg dē Partiū canonicitte
obstēre. N: nō, et quidē ad smū nos n negare, laudatas partes
Danielis Negatas olim fuisse a Judæis, et modo etiā ab Hæreticis,
et nonnullis Ecclīs, et Catholicis hīgm spurias, et adulterinas infi-
ciari: ō immanitō, quodq dē tū ex tridētino, qd sessi: 4: n solūmodo
nostræ vulgatæ libros canonicos ēē definivit, ō qm libet eorum
prīs putet laudatas Danielis historias, canonicas ēē, tū ex
eccliæ usu, quæ jā a xty et amplius sæclis, easdē partes legere cō-
suevit teste Rufino, li: 2: adversus Hier: dē tū Demū ex antiqui-
oribus PP Eccleæ. rigdē Ignatius martyr. Tertullā: li: de corona mi-
litis citauit Zuzannæ historiā, Cyprianus de oōne Dominica. citat
hymnū triū Puerorū li: 4: citat historiā Zuzannæ, et li: 4: historiā
Draconis. Origenes homil: 5ma in Leviticū, et epīs: ad Julium Affri-
canū, studiosē defendit, laudatas Danielis Partes, et præsertim
Zuzannæ historiā. Athanasius in synopsi hymnorū triū Puerorū, Su-
zannæ et Draconis inscripsit historiā. Hiero his verbis cōmemorat.

Hie

50 Hier: vero apologia 2: cõtra Rufinũ expurgatꝛe aſſerẽs ſe, nõ qđ
nõ/ret explicuiſſe in plogis illis, ꝺ qđ Iudæi dicerẽt indicaſſe. Quare
aũ laudatas Danielis narraõnes fabulas appellat, hiſtorias intelli
git, quas Iudæi fabulas appellabãt. Ultimũ Maroi caput canonicũ
cẽ, ꝓ qm qđ extat Trid: Definitio, cõſtat ea Eccleæ uſu, quæ ci=
tatũ caput legere cõuenit, et ex PP qui illud exponiunt, ut Beda,
Gregorius Magn: Athanaſij, Augus: aliiq; Deinde incredibile
ẽ manũ Evãgeliũ adeo mancũ ee, ut de Xti reſurrectione nil cõtineat
at in re tã certa nõ ẽ opus diutiũ laborare, cũ ipſemet Calvinus tm
qm canonicũ amplectat.

Hiſtoria mulieris Adultæ, quæ Ioan: narrat, et vera ẽ, et Evan
gelica, naꝫ ꝓ laudata monẽta, quæ q qualibet ipſius parte mihi
ẽ grauiſſima, etiãtẽ fulcit auctoritte. Eam enim Amonius Alexã
drinus, Athanaſius, Hieronym: Ambroſius, et Hier: ipſe li: contra Pe
lagianos et Augus tm qm genuinã agnoſcũt; neq; obſtat qđ refert Eu
ſebius li: 3: Hiſtor: Papiã uidel: Ioan: diſcipli hiſtoriã qndã ꝺiuulgare
de mulière adultæ quæ hꝰ in Evangelio, qđ dr Iudæi Hebræos, igit
ni extat in illo Evãgelio, nõ extabat in Evãgelio Ioan: a obſtat in
qm: naꝫ ni Papias huiꝰ hiſtoriæ meminit, ergo ueniẽ, nec ꝓpterea
infert in Ioan Evangelio nõ exhibiſſe, nigdẽ id nilet omino. In Eure
bij codice nõ extat, quia forſan abraſa erãt, melius aũ ꝓpt qđ nõ
nulli in dubiũ reuocarũt hiſtoriã de rudore Xti ſanguinei. Lucæ Pia
exaratã, ſeu admodũ fidẽto inmittebaꝫ quia uidel: in Hirmitte,
et animi dolorẽ Xto tribuere uidebãꝫ. Cũ uera ni Xtus ut hõo ironmi
nẽte paſſione ma pauere potuit, et triſtari, ut matthæi 26, et Marci 14
narratꝫ, ut readẽ rnẽ nõ potuit ſãguinẽ emittere, ſudorẽ et angeli
ca ſmi apparitione meritoꝫ itaq; Athanaſij Anathema dicit li:
6: ad Theophilũ, qui ſãguineũ Xti rudore inficiãtꝫ, Epiphanij
quoq; et augus: laudatã Lucæ hiſtoriã, ut canonicã agnoſcũt, nec
nec Hilarij, et Hier: loco laudato cõtrariũ ſẽtiũt, ꝺ monẽt duntaxat, nõ in omnibꝰ exhibiſſe codicibꝰ.

§ XXXVIII.
De Vernaculis Editionibus.

Quæſtionẽ certẽ hic nõ leuis momẽti exagitãdã ſuſcipimꝰ, an ſcil: opor

tea

oporteat, v expediat Sacrā Sphyrā, in ppria, et vulgari lingua u- S.X.
nicuiq; q; Legionis ponitere, Ruiq; reperis nouatores, oribq; vide-
pho qde Vulgo in ppria lingua pmittenda ee edendū. At Catholici
ecclia oribq; sine discrimine minime credenda ee docet. imo nec
in publico, et comuni Ecclesie usu vulgari lingua cuiuis, v legenda
ppugnat. ꝯ Tri: definiens Sessi VII: cap: 4. et canon: 9: Haec
tm vita accipienda st, ut ningula vulgares Bibliom translationes vehita
intelligat, ut soniat Chomorg. ꝯ ee dubitat, quae ab Hereticis
elaborata st, eas, vero quas catholici ediderē, illis cōcedit hmbg,
qui utilit, et cū fructu uti posit, seu illis, qui ab ordinario facult-
te obtinuere, ut patet ex indice librorū pmissorum, a Pio 4 exarato.
Iam vero qbq; momētis immixi id ppugnet Catolici, in sequēti
Propone apponemus, hereticorū mōs in solutione objectionū delibatum

PROPOSITIONES

Merito Tri: synodus, vernaculas bibliorū versiones pscripsit, ut
q; a Catholicis viris adornatas, earūq; lectiones jure pmittere
potuit ac pmisit.

Ab imo, ex Judaica Ecclia usu, qui ab Esdra tempore, usq; ad
Xtū pduxit. Esdre igit tēporibq; Hebraica lingua Judaeis in fuit
amplius vulgaris, rigde in captivitate Babilonica ppria obliti; Chal-
daica, seu syriaca dicere linguam, quae deinceps fuit illis matrna.
Quare Esdre 2do cap: 8 narrat, qd cū liber Legis Dñi universo
Populo legeret, Nehemias, et Esdras, et Levitae, ea intentebat cū
Populus haud valeret intelligere, eo igit tempore Hebrea lingua
vulgaris non erat, et sola Hebraice sacra Sphyra in templo, et
in Synagogis publice legebat. Quamobrem usq; in hodiernū diē, in
Judaeorū Synagogis sacra sphyra Hebraice legit, et in Hebrai-
ca lingua vulgaris ipsis n ē.

Ab 2do et Apostolorum usu. Apostoli p totū terrarū orbē sacra
doctrinā disseminant et Ecclias fundarit, ut patet ad Romanos
10, et ad Colossenses 3mo. et ultimo Marci cap: et in Evangelia,
Epistolas, n sprevit ullus earū gentiū quibq; pdicarunt dgra
ce Xpti, et graeca lingua, licet communis erat, n erat in vulgari
Xpi templo, et usu universali Eccle. Universa vero Eccles graeca

et hab

Sz tt Latina lingua usa ē in cōmuni, et publico sphuram ieu, ut patet ex Augus: qui ppea li: 2. de doctrina Xtiana cap: 4. eam linguam inculcat cognōne, nec ullus antiquus auctor ullig me-mini tradidit, licet multe alie foret vulgares lingue, in africa Hispania Anglia, Germania. Bohemia, solu in latina lingua recta fuisse sacra sphura, ex PP, et SSptoribg, amisse digni emisti, licet enumerata gentes vulgare lingua haberet. Sptores vero, et SS: PP: id asserentes omitto brevitis caā, aliis in eē innumeros. In Italia, vero solū latina sēp recta fuisse sacra sphura nullus inficias ibit.

Pl 4to: Si a lingua eēt rāo cur sacra sphura vulgari lingua in fidelius cetu legi deberet, maxime, quia ut Populus intelligeret, at quomodo Populus intelligit Prophetas, psalmos, et idgenus alia, deinde qt st in cānticis canticoū, quae si populus nullus vulgari sua lingua audiret, certe ille ad hec imitāda provocaret, et accederet. quid si in Plebea indocta prona audiret illud
" Oseæ :„ vade et fac tibi Filios Formicaoū adultēriū Davidis in
" cetu Thamar „ Quidni incestus filiam cū PP suis, et plura id genus alia? certe, v sanctor Latiarchas but oli manichei, cōtineret, et cū multa apparenter cōtradictiones legeret, v pauca ut pote eas solvendi impares, v mīl ~~liberet~~ crederet. Du hac sbere, Venit mihi addēte in mitonola quedā, qm vidi. In Gallo auctore me quodā legisse, nosse in spectiam cujg nīs. Narrat ergo hic auctor, qd cū Londini, quae e Anglie civitas capitalis, quida mimus legeret Lublice in vulgo pnia diamatevera
" ba illa sacra sphura inquerbiis „ I: melius e habitare cū Dracone, qm cū muliere litigiosa, muliere, quia forte quis inveniet
" paul, et de ultimis similg fuiū ejg, neattēdas fallacia Mulieris
Vetula quedā, qm maximē indignata, qd talia de Mulieribus diceret, in sphuris, forte exclamare incepit, et h e Dinū verum. Ph dictavit spūs, S:? Diabolū potig existima locutū fuisse, Lucifer hec dictasse. At dico ego, unde cōtephus tu, mīri, quia insanū é, et ridicū pmitte, ut vetula ehiā stupidissima hec audiat, legat q, quae nec audire pt, nec intelligere.

Objcies

Objis 5mo: Apostolus 5mo ad Corinth: 14 docet, pubblicas in 53
Eccleæ lectiones, et facer hom debere vulgari lingua, sic enim ait,
„etenim si in certa voce det tuba, quis parabit se ad Bellu, ita
„etos, p lingua nisi manifestu sermone dederitis, quomodo scietur
id qd dr, eritis enim in Aera loquentes„ hac ht verba. et v.to
„ait. Nam si orem, lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine
„fructu e, quid ergo e orare spiritu, orabo et mente psalla spiritu,
„psallam et mente, cetu si benedixeris spiritu, qui implet locu Idiote,
„quomodo dicet amen„ sup tua benedione, quoniam quid dicas nes
„cit. Nam tu quidem bene grates agis, sed alter non edificat. grates ago Deo
„meo, qd omnium vestrum lingua loquar„ Deinde Innocentius thic capitque
„nia in plenario titulo de officio Judicis ordinari, precipit, ut diversa lingua
urbe, provincia et diversarum linguarum homes, Episcopus idoneos inveniat
ideat, qui diversis linguis Divina officia celebret, et Diversa lingua homibus
sacramenta administret. Deinde Divinum officium, publicarumq lectionum
finis e. Populi instructio corroboratio, et edificatio, ex lingua ignota, et
peregrina, nulla ht Populi instructio, edificatio, et corroboratio. ergo etc.

R: Apostolus in citato loco non agere de spiritualem lectionem, Divinisq
officiis, sed ibi dumtaxat agere de spirituali exhortatione, seu mutua
collatione fidelium. nimirum thic pregustatibus reponibus intra se cum remedet
nimirum eterentur de rebus spiritualibus. Morem hanc reverera fuisse in
antiqua Eccleæ colligimus ex SS PP: quinimo adhuc exstitit collationes
nes PP apud Cassianum, ubiq thic innuit Justinus Apologia 2da
ubi quidem legebatur scripture, deinde ab antistite fiebat concio, hinc
celebrabantur missia, inde fiebant collationes de rebus spiritualibus, ac
ad fidei profectibus et religionem, tales ee Apostoli, locus, atq ita intelli-
gendus ee, suadet qm multae SS PP auctoritates. ita Interpretati sunt illum
apostoli textum S. Cyprianus Epis ad Quirinum de Hereticis, rebaptis-
tandis, cujus thic expositionem laudat Augus: li: 2do de Baptismo
contra donatistas Bathus in quaestionibus breviter explicatis. Ambrosius
alii qm multi, ne quis ne multitudo confusionem pariat mandat Ps:
Apostolus atq instituit unusquisq, aut tres, interdum collationibus dicant
et alius audiret, et indicaret. Cum alter, quia à Deo inspiratus,
melius loquetur, taceat alter. Ex his ergo facile colligitur, qm inepta

nit

5ty: ut novalem cõsuetudinẽ, q̃m ex Apostolo deducũt sci: n posse cõne cũ fructu fieri, nisi vulgari lingua fiat, nã orãs Eccle n fit Populo d Deo q Populo, igit n é quis adoratõis valore, ut Populus intelligat. rigde Eccleasat p hdebitq et alijs peccatoribq, qui sepe n intelligũt, d etiã nec audiũt, nec volũt alios p se orare. ath quis dicet frustranea ee Eccleam cane. Leuitici 16 Deus pcipit. ut dũ sacerdos sanctuariũ ingrs̃us erat ut p se, et p Populo oraret, Populus foris maneret, ita ut n vocẽ n intelligeret, d nec audiret, nec videret sacerdotẽ, et tm dubitare nemo pt, quin eo illa Populo pdeet Ad objectionẽ deducta et Innocẽtio 3tio IV: Sumũ Pontifice, ea in cap: laqueũ tit de lingua Greca et Latina, cũ em Innocẽtius tempore capta fuerit a Latinis cõstantinopolis, et Imperator, ac Patriarcha Constãtinopolitani Latini fuerẽt p multi erãt in Græcia Latini Græcis admixti, unde postulatũ fuit a Pontifice ut in talibq locis duos p mittet ordinando Epos: ad Pontifex respõdit n cõvenire, ut eadẽ spõa duos habeat Epos: Epis capũ in prudere debere, ut sint minus idonei, qui Græcis græce Latinis vero latine celebraret. Ad 3tiũ Reprõdemq negando ptẽ. Etenim spuus Dinorũ officiorũ finis, n é Populi instructio, et cõsolatio, d cultus Deo ab Ecclea delitus. Clerus igde incũbit nre tobiq Ecclam pulchrã p petuũ immolare Deo sacrificiũ laudis, et ut ipse requirit prat: 4a, et more Militum excubare, Vigilijs, et cõmiq Ecclã p legere. Populus igit dũ audit Dina officia, n instruit, d etiãm in vulgari lingua celebraret q̃da cõsequeret utilitatẽ, n em sine verbis d sine eis instruit, n igit Dina officia, n sphere in vulgari lingua, d cõciones, et eamdũ sptum intpretatõe ad Populi cõdiat instructionẽ.

Oppo: 2o: Xtus Prædicauit lingua vernacula, Apostoli in Die Pentecostes, et deinde p totũ terrarũ orbẽ tonuerũt variis linguis, magnalia Dei; si ergo n inquinata verba Dei, ex eo q̃d p ferant vulgari lingua, cur inquinata dicemus missalia? Trne Hier: in Sclavonicã linguã sacros codices trãstulit? nne olim dãa sptura versa est in linguã chaldaicã, Græcã, et Latinã, que hõ. tẽpõis erãt vulgares.

Ry: Quod non valeret illaꝺ a ꝓdicaõne ad sp̃ñm, sequeret Apostolos 53v
non debuisse scribere sñm in Græca lingua, cũ in vnis linguis ꝓdi-
cant. igit verbũ Dei recte ꝓdicat vulgari lingua, quia ꝓdicaõ
verbi Dei explicaõnẽ cõtinet, qm one facile intelligũt, alioquin bis
nudu, ac simplex, quale ẽ sbis, nec one illud assequi posit. sicut
itaq; non licet nr argumẽtari, matres dãt Infantibꝫ Lacte in parti-
culas discrẽta, ergo dare illud etiã potest integrũ, et solidu aũt
ide pannis; nec pt infern, ministrat populis verbũ Dei, explꝫ
catur a cõcionatore, igit manifestare cm diuine explicaõne, et
vulgari lingua sp̃ñ. Quod obijci: de Diuo Stier: Ry: non negare
posse sacras sp̃uras verti in lingua vulgari, ꝺ dũtaxat cõ-
tẽdim. lingua vulgari legẽdas nr ee, nec ut ab omibꝫ vulgari lingua
indiscriminatim legẽdas p̃mittẽdũ. Quãvis S. Stier: vertit sacra in
Sclavonica lingua, n voluit tñ ut publice legeret, ꝺ id ad eam cõ-
modandũ pbitit, qui ea nine placito uti possit, sicut etiam apud nos
hoc tẽpore nõ multis cõcedit. Libro chaldaica ꝓpter quod Para-
phrasis p̃hus dicẽda ẽ quã verrio, haud magna apud Catholi-
cos auctoritẽ, habuit sacra sp̃ñra n ideo in Græca lingua trãslata fuit,
quia ea lingua vulgaris erat, ꝺ quia erat communissima.
Instant. Chrisostomus sæpe hortat laicos ad sp̃uram lectionẽ, igit cre-
debat vulgari lingua omibꝫ p̃mittẽdas eã. Respond: em ad Colossenses, "
audite, ait, seculares omes, cõparate vobis biblia, v nouũ testa- "
mẽtũ, acquirite Apostolũ acta, Evangelia etc, et in plurib alijs "
locis. Ry: Chrisostomũ in citta: textu, sicut in alijs allegatis du "
nr pbit. locis. Ad ejꝰ ꝺ Chrisostomi scopũ, ea etem tẽpore cã Cõstantinopolitanã lebi the-
atris spectaculis, aliisq; ab lectamẽtis dedita foret. tũc Chrisostomus,
ut eos ab istis deridiculis, omes ad sp̃uram lectionẽ hortat, nr quia
vellet, ut em Audiores id postaret, ꝺ ut ii saltim tacerẽt, quo cõ
modo poss. Atq; hec ẽ ratio, qua S. Chrisostomus voluit, ut secu-
lares biblia, v nouum testamẽti cõpararet. Nostra etiam res-
ponsio, rectas mẽtis apparebit, si Scripturã legãt.

De Sacr--- Sp̃turæ sensu---

Nõ omnis ẽ sacræ sp̃turæ sensus, ut ex variis sacræ sp̃turæ testi-

monijs

56 monis ~~sacræ sphuræ~~ enūt. sic Ge: 26, et ut legit de duabz
Abrahæ filiis, quorū unus ex Ancilla, alt̄ vò de libera natus
est, qd Apos: ad Galatas 4 de duobz testamētis religet nouū
intēpretat. Quodire, qd ad lītā de Agno Paschali dīt, nec os
illig cōfinget, Ioan: cap: 19: impletū ee asserit in Xto, cuiz
crura, à Crucifixoribz cōfracta nō fuēre. Nec aīm sensus sphuræ mihi
aliud intelligimz, qm illud, qd spiritus S: huiz ee Dine sphuræ
Auctor intēdit p sphuræ verba significare.

Multiplex ē Dinæ sphuræ sēnus adequatē diuīdit in lītalē, mi
stīcū, et accomodatīcū. sēnus lītalis ē illo, quē verba nive pprie
nive metaphoricē accepta immediatē significāt. Mistīcus, qui
p verba mediatē qdē, ē p rēm lītalē immediatē significat.
Accomodatīcus, qui nec immediatē, nec ēm mediatē p illa verba
significat, ē qui ad aliud à Theologo, aut quouis alio adpli-
cat. In sacra sphura cōtinet ēm sensus metaphoricus, ut pa-
tet in hac. rēbia. dicit Leo, de tribu Iuda, ē reducit ad lītā
lem, quia juxta humanum loquēdi modū verba methaphori-
ca p rēm significat ad lītā p re, qm ppie significat, ē p ea, qm sig-
nificat impprie. Sic cognominat brachiū Dei, sensus lītalis
m ē, qd Deus vere habeat Brachiū, ē quod in eo sit virtus
patiua, cū sphura verba aut nihiū p hibet, aut virtutem cōm
dat, ppriè et rumeda, impprie aīm, cū aut peccatū jubent, ac
exercitiū virtutis cōtinarendē. Ita monet S: Augus: li: 3:
de doctina Xtiana cap: 26.

Cadē nrō rēbia multiplicē habere pt rēm lītalē, ut patet
ex illo psal: 2: Filius meus es tu, ego hodie genui te, qd à
Diuo Thoma de tēporali ēt generatōne intelligit. à Diuo Paulo
Hebreorū 1: de æterna, Actorū 13 de illig resurrectōne, vt duplī
cit nīmi possit verba illa, genesis 1: in principiò creauit Deus cælū
et tram, nīgdē in principiò significat in principio tēporis, et mundi, et
ēm ante omnia. Ultimū tenū indicauit Augus: li: 12 cōfes: cap: 2
2du vere li: 4: de Ci: Dei cap: 6: ex prioī rē nr colligimus mūdū
nōn æternū, ex positiui, angelos ante mundū Corporeū, creatos n hīs
re. Sensus mistīcus triplex ē, Allegoricus, Anagogicus nōpe Tropolo-

uus

gius, quilibet sēnus mistrius, v ē de rebus credēdis, v de agēdis v de speradis, quæ credēda st cōtinuit sēnū allegoricū, agendatro-
pologicū, sperāda vero analogicū. Sic verbū hæc Jēnerale quæ
Lipalit significat urbē in Palestina rēa, allegorice denotat ēcta
Ecclea, Tropolo: aā, Anagogice. Celū Sti y: sēnus totēt
nic metrice designan

Lipa gesta docet, quid credas allegoria.
Moralis quid agas, quid speres anagogia.

Hæretici n nulli, scripnē am Chēmicius, unian sci: Litale ad,
mittit in Dina sptura sēnū. Cū iis am quadrizing in h capset
dictuniung in requāti, salutas Chēmiciabij aserh omine appa-
rebit.

CAPUT ULTIMU

De Dinæ Sacræ Sptuæ Interpretatione

Sacræ ergo spturæ, p mea explicatu b: cap: multiplex e sēnus
in multis ecqde locis facilē in reperies sēnū, et in qm multis em
difficile, et obscurissimū. Dumio n raro verba, adēndo cōpturæ
includūt sēnus, ita ut necessaria secūdū qm significacōnē sint
explicāda verba illa. Orit hinc magnū dissidiū in p catholicos, et
Hæreticos, ad quē oci: spectat tradere germanū sēnū, legitimāq
interpdne Dinæ sptuæ.

Lutherani, et Calvinistæ, sacras spturas, p se cuiq; huic spiritus s;
et fidei lumē, ita manifestas existimāt, ut nulla ind explicad
nit necessaria, atq hinc fide pniciosissimus error olim epas Wiklefianus
invaluit. ut thomas testat; valdēsios ut doctrinam fidei antiqua
m, cap: sq: cōmēdat h lutheranos, calvinistas, sequēti asserēpe
clamdemus. qd in antegm faciamq, volo aliquid notandum.
Notandum ergo duplicē ee Dinæ sptuæ interpdnē sma doctrinale re
cūt, et privata, alia canonica, et authentica, sma illa ē, qm interpres sue
privato studio tradit, duda, quæ regula tacit in reby fidei, et mom, etā
qua m licet recedere. hoc am in loco n ingrit ad qm spectat tradere doctri-
nale interpdnē, hem tuēre quilibet pt p se. d quēnt, cuj sit
tradere canonica, et authentica. illa nē pe, quæ regula, et norma
in reby fidei, et mom, sequut alij dicut inquirit, quina sit sequmus

Judex

+

58 Judex et ultimus circa spturæ sensu.

ASSERTIO

Judicium de Germano scripturarum sensu ad Privatos Reipublicæ Xtianæ Cives non pertinet, d est ab Ecclea determinandus Ita omnes Catholici juxta Definione Tridetini Concilij Sessione 4ta.

Rt 1ma pars, quia in humana repu. ejusmodi Judicia, n pmitteret privatis hnibq, nisi legislatores desipuisset, utq enim eorum qui dissidiu hnt, huc ubi judicandi pari rne vindicaret auctoritte, sic quæ nullus eet dissidiarum finis, privatas ergo cujusquamq revelaones v opiniones velle sequi idq in quæstione fidei stultu e. Insup siquilibet privatus hoo, pt autetica tradere spturæ int ptaone et insurgetes circa illiq scrus controversias dirimere, male Deus cotuluisset electorum saluti. Ex electis enim plures qui spturarum rerum examinare n valet, aut p linguarum impitia, aut p mentis hebetudine, sane ut dictum erat nullus eet dissidiorum finis, quia quisq stare cotederet suæ opinioni, ricq qui male ageret, aut male sentiret, in fide necessario omino id pstaret, n enim hret a quo admoneri, et corrigi posse, et p cosequns male agens, aut male in fide sentiens necessario in æt nam iret damnaone. Nonne sane, omia hæc absurda st manifestissima. Confirmat ex eo, qd in repub: bene ordinata, nascetes lites nuqm dijudicant, a civibq privatis et indoctis, a fortiori ergo id n licebit in rebq religionis, quæ longe st difficilioris, jorisq momenti. Atsi ita e, ut cotedut novatores, quorum tot lites? totq controversiæ Calvinum int et Lutu, atq int alios hæreticos, nne omnibq patet Divina sptura? nne omnibq ade spiritus privatus, qui de rebq dijudicat? Desipiut ergo in sua assertione hæretici, contra quos agimq, qui sane n alio fine asserut totu absurdu, nisi ut one legis jugu excutiat, et sine timore sine lege det vivere.

Rt 2da. ex veti testamento Exodi 8 dubia quæ circa Dei lege oriri potat n adque cuiq privatu, d ad ipsu Moysem, tnqm ad Israeliticæ Eccla principem deferebat, et licet nores constituisset magistratq, qui populu judicaret, dubia tn circa religione extra to sibi reservavit. ut nimirum intelligemus unu ee debere Divinu tribunal,

a quo

aquo onẽ petãt Dina legis interpstão nec. 2: Paral: 19: hæc ꝯ: ad sacerdotes hꝫ Rex Josaphat, onẽ caã, quæ venerãt ad vos fratrũ vestrorũ, ubicũq; quæstiõ ẽ de lege, de mãdato, de cæremoniis, do iustificãdmibꝫ or tedite eis, ut n̄ pecẽt in Dñm. Amarias am sacerdos, et Pontifex vester, in iis quæ ad Dñũ ptinẽt præsidebit. Porro Eduꝫ Abdias, qui ẽ dux in domo Juda ny ea opa erit, quæ ad Regis officiũ ptinẽt. Hic clanſ: officiũ Pontificis, à Regis officio distinguit, soliq; Pontifici jus tribuit Dinæ legis dubia solvẽdi. Pt 2do. Ex multis qdẽ ex nove testamẽto. 1: ad Corinth: 12: ait Apos: Alii datꝫ ꝑ spiritũ sermo sapiẽtiæ, alij interpretatão sermonũ, alij ꝓphetia, n̄ cõcedit ergo omibꝫ fidelibꝫ spiritus Dñus, ꝑ huius interpstãdi, unde hdit Divus Petrus, h ſmũ intelligẽtes, qd omis Prophetia scripturæ ꝓpria interpstãone n̄ fit. Actorũ 15: cũ dubiũ foret Paulinæ verba Dei eẽt an non? Antiochemi Privati hnẽ h judiciũ nihi minime assũpsẽre in illa cõtroversia, d miserũt ad Apos: et seniores, qui erãt in Jerusalẽ ibiq; celebratũ ẽ decreti cõcilium. cui præerat Petrus, qui ẽiã ſmus locutus ẽ, ejgq; sẽtiã cõfirmarũt Jacobꝫ, et cũ eo cæteri, Paulus dein, et Barnabas. Joan: ultimo Xtus Petrũ nic allogt. Simon Petre pasce oves meas, ubi tria notãda 1. ſmo qd Xtus dixit Petro, ea ad ejg successores ptinere. n̄ enim ꝑ aliquot hostia Xtus præsidere voluit Ecclesiæ suæ. 2do verbũ illud Pasce, intelligẽdũ scripturæ ẽ de doctrina, qua hnẽs, ut potẽre ꝑdicti pascãt. Jeremiæ 3tio dabo vobis pastores ꝯ cor meũ, ut pascãt vos sciẽtia et Doctrina. 3tio omiũ nre Xtiãnorũ intelligũt. qui omiũ pascua n̄ sunt à Petro Xti ovis n̄e, jam vero à Petro ejgq; successoribꝫ munus incubit Xtianos omes docẽdi, h porro munus fidei doctrinam respicit, instituere sci: Ecclesiã cõstituẽdo, ac decernẽdo, quid ab omibꝫ credẽdũ n̄t. put ea intellexit Hiero Cpis: ad Damasum. quẽ consuluit circa cõtroversia cujgda explicandæ unde ait à Pastore bonũ omis flagito.

Pt 3tio. ex Ex Eccliæ praxi. n̄ enim singula ꝑ curiam Ecclesiasticam cõstat manifestissimè oia quæ circa fidẽ exorta sunt dubia Eccliæ judicio terminata fuisse, asserere am̄ n̄ recto sensimodo. qd universa scripta fecit Ecclesia insolentissimæ insaniæ ẽ, ut obit S: Augus: Cpis:

tt

60 xx: Pt 4to ex SS PP quom unu, v altu breuitis studio se-
vigemy. Irenæus li: 3 adverss hæreses cap: 2: docet fidei cd
roversias tornari n posse cu facile ab Hæretis exponat. et cap:
„ 4: dicit vem Judicium a Romana Eccleæ attendendu esse „ad hanc
„ Eccleam ait, ppt poiore principalitate necesse e omne convenire ec-
„ cleam, h e omes qui sut undiq fideles, in qua sp cõservata e ea
„ quæ ex tabat apos: traditio.„ Cirillus in Epistola Thesauro putata
„ to o Divo Thoma in opus calo de erroribus Orientis nos inquit
„ capiti nostro Romano Pontifici ad hæresem ad omes pertinet, ab eo qd cre-
„ dendu, aut tenendu nt accipere„ Hier: Epis: ist ad Damasum de
„ mne hypostasi „ discerne, inquit, si placet absq; ullo, inquit, tres
„ hypostases dicere, si jubebis, et infra. obtestor beatitudinem tuam...
„ ut mihi Epis tuis, sive tacendum, sive dicendum hypostasum de fan-
„ stitas„ Hinc e illa Augus: tenenda, qm ht in li: cõtra Epis: ma-
„ nichæi cap: 5: „Evangelio n crederem nisi me Eccleæ moveret au-
„ ctoritas„ Idem asserut Athanasius Basilius, Gregorius Nazian-
zenus, Hieron. Cipianus. Ambros. Gregorius magnus. Anselmus
Bernardus etc.

Oppo: mo Isaiæ 54: promittit omibus hmibus sapientia „dabo omes
„ filios tuos doctos a Dño„ qd idem repetit Jeremias „dabo legem meam
„ in cordibus eorum, et in corde eorum scribam eam, et n docebit ultra vir
„ proximu suu dicens, cognosce Dnm, omes scient me a minimo eorum usq; ad ma-
„ ximu eorum„ imo Xtus in sua Evangelio expresse prohibet aliquem ibi magistri
„ nm indicare. Matthæi: 23, vos aut nolite vocari Rabbi, unus e enim
„ magister vester Xtus„ et Joan: 5 ait idem Xtus ego testimonium ab hmne
„ accipio, igit Dei verbum hmis testimonio n indiget. Deinde ex et consilium
hmne st, eorum igit testimonio plura n indiget, qpe sufficiens e ad
omem fidei controversias dirimendas.

Ry: Ad Isaiæ testimoniu ibi sermone ce de Spiritus S: gratia. qua
hoc intus a Deo movet, et suavit impellit, ad credendu, et amandu
ut exponit Augus: li: de gratia Xti, itaq omnes nempe Christianos omes
Divina revelatione, omia sptuam arcana intellecturos, et futuros tales
Divina gratia: ut no solu audiat magistrum exterius verbum Dei explicate
sed em magistrum Deum audiat celenus suadentem. ut postea quod au-

diunt

diu tacuisti. Ia verò omnes in Ecclesia congregati communiter audiunt, et 6.t.
qd̄ ꝑdicat intelligunt, & unus credit, alius non credit, unus convertit ad
pœnitentiam, alius in peccato perseverat. Ille dr doctus à Deo, hic non item
atq; ex hac Isaiæ loco Thus ait Ioan: 6. „e scriptum in Prophetis erunt „
omnes docibiles Dei.„ et Apos: 1: ad Thessa: 4: scribit. de Charitate Fra- „
ternitatis „ non necesse habemus scribere vobis, ipsi enim à Deo didicistis „
ut diligatis invicem„ Ad Testimonium Ieremiæ 24: cum Diuo Augusti- „
no: de spiritu et Litera cap: 24: his verbis: „ dabo legem meam in cordi-
bus eorum, et in corde eorum scribam eam. significari fidem per charitatem operatem,
qm Deus diffudit in cordibus nostris, ut non solum diuina mandata sciam-
mus, & etiam ea impleamus. Subsequentia verò, et non docebit ultra uir
etc. nullimodo significare, scripturarum misteria, & unius et veri Dei
cognitionem, cum enim in lege veteri non solum gentiles falsos Deos adorarent
sed etiam Dei Populus frequentissime ad Idola converteretur dixit Iere-
mias futurum, ut tempore novæ legis, omnes homines unum. eumq; verum Deum
agnoscant. qd̄ vaticinium impletum certum est, cum jam gentiles converterint
ad fidem, et ipsi enim Iudæi, et Turcæ, licet scelestissimi homines verum De-
um venerentur.

Thus Dnus Matthæ 23. non permittebat munus. et officium magistri,
& dilatabat illis honoris ambitionem. Apostolus ꝑscribit ad Timotheum ut vo-
cent se doctores, et magistrum gentium quare autem ait citato loco Thus his
scribis volunt scribas, et Fariseos, ea. qd̄ primas Cathedras amarent, et a populo Rabbi nimis cuperent ab his salutari, ubiquis
eum veluti coram deberet, officium et hic Latinis, cum ibidem Thus dicat.
nolite vocare Patrem meum super Terram unum est enim Pater vester qui in cœlis
est. nihilominus hic solum permittebat affectum erga parentes, sic Laudato
loco non minus honoris permittebat ambitionem, quo ex magistri officio sibi
at Fariseis repetebat. Verba illa Ioan: 5. ego testimonium ab homine
non accipio, significat Thus suum testimonium non indigusse. nā habebat
testimonium Ioannis. Cæterum quia Dominus hoc testimonium, ipso qdem ppter
hunc non accipit testimonium, adhuc Thus ppter Discipulorum suam illum
testimonium hoc Ioan: adeoq; subjungit & hæc dico, ut vos salui sitis,
atq; hinc est qd̄ Ioan: 1: dr fuit missus à Deo ut testimonium perhi-
beret de lumine, et Ioan: 5. vos testimonium perhibetis, quia ab initio

meum

ꝙ̃ meũ est his, demũ actoũ ſ. en his mihi testes in Jerusalẽ et omi Judæa

Oppo: ꝙ̃: illud Joan: Si quis voluerit voluntate ejꝰ facere, qui mihi magnoscat de doctrina mea, utrũ ex Deo sit, Xtus ergo ꝓp Dilectionis spiritũ nil aliud requirit ad spuras intelligẽdas. Patet om clarꝰ ex illo Joan: 10: oves meæ vocẽ meã audiũt, alio igit ñ egẽt præceptore, qd ide admittit exactoũ ſ7. Berrhenses scrutabãt spuras, an ita se haberẽt quæ Paulus ꝓdicabat, ñ ergo licuit hmis bꝰ verba Pauli examinare, aũ etiã ñ et nobis licebit, ad tutiora revocare Eccle decreta, dũ iis vanii spuramũ rẽms explicãt.

Ry: ad Primũ Joãnis testimoniũ. Ibi Xtus innuere mihi minime velle omes viros ꝓbos ꝙ se intelligere posse omia spuramũ loca, ꝺ dũtaxat viros ꝓbos ꝙ bgdã carere impedimẽtis, ꝓpꝰ quæ nonnulli, nec pvi, nec patiũ Fidei veritẽ valẽt intelligere, gloriæ emꝰ pecuniarũq; cupiditas alienãa mẽtis oculos excecãt, atq; hinc ē qd Joan: 5to ꝺr. quomodo vos ptestis credere, qui gloriam ab invicẽ accipitis.

Citata verba ~~et~~ Joan: 10 Oves meæ vocẽ meã audiũt, nullimode ad Xtũ ad spuramũ intelligẽtiã directa fuẽre. Sut exponit Augus: ꝓdestinatos respiciũt, qui ante mortẽ vocẽ Dei corresꝓdẽt, et in qua ad mortẽ usq; ꝓseverãt, quos D: Pau: salvã doctrina ꝓdicare ñ posset, ꝙ̃ ab initio bene nbg ñ cõstabat, nec stati temerãs credere mihi prius i miracula iderẽt, ꝙ quæ dicebãt ab Apos: ura oe expirãt. Sicũ D: Pau: Xtũ ex Prophetarũ illis ꝓbarat sculẽnto illi scrutabãt spuras, an sci: ea ita se haberẽt, sicut ab Apis divulgabãt. At Xtiani, qbꝰ jã cõstat Eccleã in explicãda Fidei doctrina errare ñ posse teneãt, ea recipe, et dubiũ omẽ removere, an ita se habeat, ut ab Eccleã credẽda ꝓponit.

" Opponũt3 Apos: ad Rom 12: ait " habẽtes am donãones secũdu
" grãã, quæ data ē nobis, differentes sive Prophetiã secũdũ rmẽ fidei
" sive ministeriũ in ministrãdo etc. Docet igit Apos: donũ Prophẽ
hoc ē int ꝓtãones spuramũ haberi secũdũ rmẽ fidei, idẽ ꝙ̃ fidei
ꝓportionẽ. ergo spuræ inter ꝓtãs ꝓ Apos: attẽdẽda ñ ē ab Eccla
ꝺ ab ea ē accipiẽda, qm magis fidẽ Abũdare videmꝰ. Et 2: ad Cor:
" 2: ait " Spiritualis am judicat omia, et ipse à nemine judicatur "
hmõ igit qui spiritualis revera ē, ptinet spuramũ dijudicãõ "

vero

vero ad Eccleā, aut Pont: aliq; sētias examinādas ee monet 63
Apos: 1: ad Thessa: 5: dicens, „omia p bate, qd bonū e tenete, et „ „
Ioan: 1° 4: Epis cap: 4: „ nolite oēi spiritui credere, sed p bate „
spiritus, si ex Deo sint, „ Prasq; qd hoc in Pstō di domū n e certe Pont: „
aut Concilio a Iligatū. cū Lau: x: ad Corth: 2: dicat. „ hæc omia „
op atq; ony et idem spiritus, dividēs singlis, put vult, „ Et de facto „
Deus in veti lege varios excitavit Prophetas ex populo sint qui
erat Amos qui erat Pastor ouiū.

Ry: Apos: ad Corn: 1 2: Prophetiæ nō n unus pare p Spūm in Ps:
tatē, sed p dono p dicādi futura, ut exponūt Amfilo. Theodo: Theo
philu: in hūc locū. et Ecumen homil: in 1: ad Corn: 12: q etiā
si p dona in Pstādi in Spū ma ff ppheæ nō, adhuc tñ eorū cacā n jurat,
et em hic e eorū verboū vim, „ hītes donationes administremus eas,
quæ ubiq; intelligūt ad rnē fidei, id e fidelit. Apos: ng de exponit
uū graaū, quæ gratis datæ st, atq; docet ppheā administrandā
ee, ad rnē fidei, i taut nemo valuerit nō qd nit cōtra fide, ut Pseudo
Prophetæ, nec Spūs p beat sēm Catholicæ fidei cōtrariū. Ad Illud C:
de Diphi ex 1: ad Corn: 2: n negamus, spiritalē hoē judicare oia
hoē de oia rem genere, futura em nīmq ps prient, et cordiū scruta-
ni secreta. rectū Spūs sēm quoq; p ponere, n ita tñ, ut certo sciat,
se eū affectu fuisse, ut patet de Cipriano. Q em spiritalis hoē
genuinū Spūs sēm sep cōsequet, n ppt'ea tñ hujq; cōtroversiæ
judiciū ad eū p tinere pt, certi em n omq; certitudine fidei, qui
nā sint ish spiritales hnes, nisi certi nimq Eccla seu pont: in fidei
cōtroversiis a Spūtu S: dirigi. Cū Apos: 1: ad Thessa: 5 et Ioan: Epis:
1: dicat, „ omē p bate p bate spiritus, „ eorū meus certe n e, at oēs de
Eccla id patent. q ii dūtaxat ad quos p tinet. v em loqui de do-
ctrina dubia, quæ nota p bone indiget. et de facto cū Apos: ait 1 5
Concilij Hierosolimitani decretū ferret, nusqm dicebat p bate, q
decretū illud ab omb; custodiri postulabat. Dic Lau: x: ad Corth: 12:
loqt. de variis spiritus S: domis, quæ docet omib; mihi simul mini-
me cōcedi; imo cui unū exilibus cōcessū e, alia n possidere. Atex
h omni nullimode pt, donū sacrā Spūs intPstādi in Eccla, seu Pontifi-
tice, n residere. bene vero i aprivatis hnibz. Quod am Deus ex

populo

64 populo ꝓphetas excitauit, priuilegiũ fuit pauconũ aliquoꝝ n̄ ad meo illud extẽdat, concludas oportet, loqꝝ di dauid jumẽtis omibꝫ cõcedẽdũ fore, quia ea ꝓdita fuit Astina Baalon. Præta aliud ꝺ loqui de nouis revelationibꝫ, aliud de explicaõne jã acceptæ doctrinæ, illæ quide obligatur n̄ nr̄ Lentibꝫ, quia in vtr̄e lege ꝓphetabãt qꝺ Isaias Alijq Prophetæ n̄ am Aaron ejqꝫ Successores, in lege grãe, vnũ em̄ Prophetam̄t, ut Filiæ Philippi, linus vero, et Clemens, alijq; Pontifices, h̄ Prophetandi munere n̄ fuere insigniti, at doctrinæ jã acceptæ obligas, ejqdeq; judiciũ ꝺ ad Eccleã, seu Romũ Pont. ꝓtinuit.

Objiũt q: Prima Ioan: 4. dr. n̄ necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed unctio docet vos de omibꝫ. et Apos: ad Ephesios 2: „estis cives SS: et Domestici Dei, ꝛc. ædificati sup fundamẽtũ „ Apos: et Proph: „at si gemimus sphæra cœnus, ab Eccleã seu Pont: penderet, fundamẽtũ nostrũ n̄ erit Apos: et Prophe: ꝺ Romanus Pontifex ergo etc: Ioan: epis: 1: cap: 5: „si testimoniũm hũ accipitis, testimoniũ Dei majus, e, qui creditis in Filiũ Dei ht̄ testimoniũ Dei in se „ in omibꝫ igit̄ quæ ad Fidẽ ꝓtinet, n̄ ad extrã hũ testimonia recurrẽdũ e, sed ad id qꝺ Deus intra nos testimoniũ ꝓbet. „ Addũt ꝓtea illud Deuteronomij 18, quomodo possũ intelligere verbũ qꝺ Dñus n̄ locutus, h̄ habetis signũ, qꝺ si in nõe Dñi Prophetæ „ illi ꝓdixerit, et n̄ evenerit h̄ Dñus n̄ est locutus „ Cũ igit̄ quomodo indiscernẽdis verbis Dei a verbis hũ n̄ remittit̄ sed ohis Populus ad Pont: sed ex ipsa Rem̃ Eccleã ut discernat, instituit. Præterea „ Demũ illud Apostoli 1: ad Cor: 14 „ Si quis videt se spiritalis esse aut „ naccat, quæ scribo vobis, qꝺ Dñi sũt mandata „ Romanus ht̄ Prophetæ duo aut tres loqntes cæteri dijudicẽt.. quicũq igit̄ in quo se spiritũ Dei, cognoscere verba Dei, ea q discernere juxta eo pt.

Ad: Ioan: in: ma epis: cap: 2: n̄ cũ impijs, sed cũ doctis habere sermonẽ, ait. eni „ Non spiritibus quasi ignorãtibꝫ veritẽ, sed quibusdã veritãtibꝫ eã „ Sapientibꝫ ergo Eccleæ magistris unctio in Pectoribus fidelium, ad ea quæ fidei adversã reputãda; at ignorãtibꝫ opus est etiã exterior doctrina doctrina eorũ maxime, quos Deus cõstituit in Eccleã Pastores. Intelligẽdũ em̄ e doctrinã fidei singulis hominibꝫ

neces

necessaria; unicuiq; forte p se innotescere, at vero quæ sint fs 65
de, n qđ ninglis hmibg necessaria, d ad oné eccle uhilitte p
tinetia. n ea sciam a nris bonis agnoscit. licet spiritu Dei, et
unctione habeat. Si enim simplex muliercula opponat an comu-
nio sub utraq; specie sit de ea sacramti. quacuq; polleat sacri-
tate, n e opus ea de re ab unctione edoceat, at nihil ab ea ing-
nang. nu Xtus p peccatis nostris sanguine fudent, id p dcm ab
unctione docebit, quoniã fstãt, qđ in re é Deus fidem ad salu-
tem necessariã n negat; sat ad cognoscẽdũ nũ hit. an ille nit sacra
spturæ genuinus sensus, n sit satis unctione habere, n em unc-
tio quæcuq; simplicis p docet de omibg, d quæcuq; de ils, quæ ei
sit p piacet necessaria.

Ad 2dũ testimoniũ, demptũ ex Ephesios 2do: Rx: nos n nega-
re Dei Verbũ p Apostolos, et Prophetas ministratũ ee fundmtũ
fidei nostræ fundamẽtũ; ideo em credimg quidquid credimg, quia
Deus id p Apostolos, et Prophetas revelavit, d qđ omne hdei no-
stræ fundamẽtũ, aliud etiam hñm p credimg regni nimiũ eccle
testificaõne. Neq; enim ideo scimg qđ Deus revellavit, nisi ex ec-
clesiæ testimonio, et Propterea audiat legimg Xtum ee omne Ecclesi-
damodũ; ita em legimg matthæi 16. de S. Petro. Super hãc petra
ædificabo Ecclesiam meam. Itaq; fides nostra dto modo veritti revellã-
ti nititur, hqm omnio fundamẽto adhæret Petro em h é Roma-
no Pont. eadẽ nititur p promẽti et explicãti hqm fundamẽto ada-
quatũ inniti.

Ad Joan: verba de prophta ex Epis: amadica. hũc
eo illorum verbom sensum, ni testimonia Dei accipiãt; testimonia Dei
sua é, ni Ecclesiæ credãt, quæ é fundamẽtũ fidei nostræ adaquatũ, plus
enim é fides infusa, qm fides acquisita; alia am verba qui cre-
dit in Filiũ Dei hꝫ testimoniũ Dei in se. significat eũ, qui cre-
dit hæc in se veritte, p ea revelãte, seu Deũ ipsum eũ omnisse ad
credẽdũ. p gratiam speciale cõcurrẽ. Nullus quippe credere in eũ
potest, nisi adsit, peccata Dei movẽtis, et attrahentis. nemo pt venire ad me
Joan: 6: nisi pater, qui misit me, traxerit eum.
Testimoniũ Deuteronomij p ad revelãtis mihi omino fuit, quemad
modũ em cũ Xtus fideles monuit, ut a Lupis caverent, eosq;

ceu

dian, stab. exclud.

66 ceu arbores n ex foliis, d ex fructib⁹ intlligeret, nec cam⁹ eo. stodiat, nec Pastoru vigilare cura, nã n hõe desit ipse p regreo care= re n posit, qd cuiq; ingnu à stu habeat, unde lupi intnoscãt. Sic moyses discernẽdis Prophetis falsis p zeuq; de ovẽta populu instruit d n pinde tu sacerdotu in his judiciu neglgit adques sci: caas om= nes dubias ipse paulo ante referri jusserat, saepe emꝰ evenire potat ut difficile eẽt de Prophetia quapiam judiciu, et vana eẽt disce= pãtes q sõnã.

Ad Illud Apos: demũ phẽ exo: ad Corh: 4: patet responsu ex illis quae nup diximus pag: 61a C.p: 63 Spiritualis emꝰ hõo, qui ep plea spiritu manẽte in se ht cognoscit ea, quae ad fidẽ st necessaria. igit ea, quae Dni st mandata ipm innõscut, ex quo certe n sequit spiri= tale hnẽ omia dijudicare posse. mirellung eos p spiritu, et Geome= tras, et Physicos, et Astrologos fuisse. Illa demũ citati capitis ver ba, Prophetae duopat tres loquat, ceti dijudicẽt, quomodo intelli= gẽda sint jam innuimg Lib: B. pag: 53.

Objciũt Sꝰ rnẽ: Si Eccleа, q Pont: judicaẽt de spuris, sequer eccleam, q pont: ẽ supra sphrã, et spturae reus nine ecclae auctoritte n dẽtur, sequit Dei verbu à verbo hnũ robur, et firmitte accipe ldo, n ab Eccle judicio pendet fides nostra, nostra etna vita spes debilissimo mittit fudamẽto, igit cũ sacra spura facta nt Dei spi= tu, spiritui Dei, n vero Eccle intelligenda. Sto Augus: et PP cũ spuras exponũt Praetoniã usurpat judicadi potestate, d explanatio nes suas ab aliis judicari pmittut. Ypta idem Augus: lib: cõtra Cresconiũ: cap: 2. t. docet: Eccleã respondere n debere Sto Dno, eo q ille rẽp veracit judicet. Judices vero Ecclesiasticos p saepe errare eo, qd nõ omes baptizent, qui ficto animo accedũt ad sacramtu, quis exhinseus nicera voluntate illud suscipe velle videt, demũ ingemis spura reputus, ab hnũ testimonio penderet, et eo cõparet, tunc ultima fidei resolutio in ecclae auctoritte fieret, quo circa rao fidei n na, d humana veritas eẽt.

Ad: ad 2mũ. duobus modis intelligi posse Eccleã de sacris spuris Judi= ciu ferre. Primo modo qd ipse judicet, veni ne nt an falsum, qd ipsa met spura docet, alio modo, qd posita tnqm certo spurae veri

eẽ veri prima

ee veritima judicet, qnã nr vera et genuina eorũ inᵖpᵗatõ. certè qdmõ modo
Eccleã rmo judicaret eẽt supra sacram spturam, et h asserere n posumꝰ
nec debemꝰ, igit alio modo Eccleã judicat. at nr ppᵗea sqit Eccleam
reuℓont ee supra sacrã spturã, ꝺ solũ supra prvatorũ hnũ judicia;
nr em Eccleã judicat de spturæ veritte, ꝺ de intelligẽtia, nr em sacra spturã
jn, aut veritte, aut certitudine pollet, qd nr ab Eccleã exponit, ꝺ re-
rior, et certiorẽ, expositionis sẽtiã, qꝺ ab Eccleã cõpimat.
Ad 2ũm Dr: neminẽ Theologũ asserere fidẽ nostrã ab Eccleæ pendere
judicio, fideliẽ articulos credimus pfidẽ infusã, vg: hũc articulũ
Deus e hmõi firmit quiꝺ credo, quia Deus revelauit, ꝺ aliũde mihi cõ-
stat ꝺ Deũ revelasse, nisi ex Eccleæ auctoritte, quo remõ ait s: Augus:
Euangelio n crederem etc. Sicut igit n foret augus fundata Euangelij
fide ee in Eccleæ auctoritte, ꝺ nimpᵗim nulla ee certa via, qua fidei
amplectamur in Euangelio expssam. mri Eccleæ catholicæ unũ euꝺq
remum, ita cũ Eccleæ judicat de germana spturarũ rẽm, neq; ne
rẽm judicat ut veritte auctoritteq ipi tribuat, ꝺ ut doceat hũc, et
n aliũ ee spturarũ rerũ genuinũ, hꝰ Eccleæ ita q spiritus s: afflata nit,
ejꝰ doctrina n ẽ noxia erroni, ꝺ aliqmodo ẽ verbũ Dei, eodẽ gubernã-
te, et assistẽte spiritu s: collatũ. Ait em Divus Petrus actorũ 15ᵗᵒ visum
est spiritui sancto et nobis, Eccleæ igit cũ ex cathedra definit pmissa ẽ spi-
ritus s: assistẽtia, adeoq; errori minime obnoxiae
Ad 3ti: Aliud ẽ spturæ doctorũ more inᵖpᵗarum, aliud more judicis, ad
illud requiritꝰ eruditio, ad h vero auctoritas, doctor nqꝺ tẽtã rem
apponit ut necessario cognoꝺa, ꝺ nimpᵗim ut amplectẽꝺa rua-
det. At Judex ea apponit ut necessario cognoꝺa. igit Augus: atq;
Dr: in suis cõmentariis doctorũ fungebat officio. Eccleæ vero officio
ibi à Deo cõcesso fungit. Id ergo qd 4to loco fuit opponitũ, nullã hꝰ
difficultatẽ, cũ em Eccleæ n judicat de intimis cognoscere certe n
valet fidei, aut nostrum hnũ animũ, quare nil mirum si baptismatis
sacramentũ, n nulli quia ad illud fidei animo accedebat collatũ fuerit.
Ad ultimũ inꝺ Dr: Ex eo qꝺ gentiles spturæ rerum ab Eccleæ
proponat, n sequitur ultimã fidei nostræ resolutionẽ, in Eccleæ
auctoritte fieri. n ẽ em Eccleæ auctoritas ratio ipsa movens ad credẽ-
ꝺũ, ꝺ ea, nine qua n crederemus, quippe, ut nos credamus, oportet ut

ita

6ª: ita, ñ credere deberemq, nobis p hnē ꝓponat. Prouidit aūt Deus, ut Eccłea certo, eoq; firmo judicio ꝓponeret: Proponit Eccłea e:g: Evangelium Matthæi: ee à Deo revelatū, nos credimq; Evangelistam dicere verū, quia Eccłea asserit, ꝺ solū quia Deus revelavit, et hn Eccłea ꝓponens ē caā, nine quae ego n admitterē, illud Evangeliū ee matthæi, itaq; cū Eccłea judicat de germano sphuram rerum, judiciū illud Eccłiæ nō respicit, n aūm veritte, et infallibilitte, qm pōsidet. quo circa, sphuræ rerum, ab Eccłea exponitū, nusquā ꝑmittimq; no animo credēdi, cū nē Eccłæ auctoritas, ꝺ ideo sphuræ veritte aliosq; fidei articulos credimq, quia Deus revelavit.

Scholion.

Si aliqd dt ee cap: et fandamētū, ad qd spectat germanū sphurarum rerū delinare, rectè secuit sacra sphura, n ubiq ita claram ee, et manifestam, ut ejq; pinde rerum status cuilibet in ꝓmptu sit. negauit idcirco Lutherus, Calvinus; alij aut stulte, ac impiè, sanè. regius Psaltes in Dei sphris illuminatissima ꝓfecit à Deo sphra
" intelligētia. „ Ita psal: 118: canit: „ Da mihi intellectū, et scrutabor legē tuā. doce me justificationes tuas. „ Actorū. 8 Eunuchus Reginæ. Æthiopū vir, Pius, et humilis teste Hier: in Epist: ad Pālinū. interrogatus ab Apost: Philippo, nū intelligeret illū Isaiæ locū, que legebat, respōdit, quomodo possum nisi aliquis ostenderet mihi. D: Petrus „ Epist: 2: asserit in Epist: Pauli ee quadā intellectu difficilia, quæ indocti, et instabiles depravāt, Petrus vero n ait ee quadā difficultā indoctis, et instabilibus, ut nostratores exponūt, ꝺ difficultā absolutè. Præterea, quomodo nullæ sphuram rerū quæ cum fide communia videt, cuilibet em crassæ mentis hau, clarae ee potuit, ut e:g: illa Exodi 20: Ego Deus Zelotes visitans peccata Patrū in Filios, in 3tia, et 4ª generatione. et illa Ezechielis: 18: n portabit iniquitatē Patris, ꝺ anima quæ peccaverit ipsa morietur. Imò et SS: PP: dudum alij docent sphras in Dei ee obscuras, et difficiles, enigmes etc. Irenæus, et Augustinus: li: 2: de Doctrina Christiana, alios but eas sine magistro et doctore intelligi n posse, vic g-stior: Epist: ad Paulinū, et Comm: Epist: ad Ephes. Alij assent sphram ee mare, in quo nil Prosperitas, rerumq; pic Ambrosij Epist 82 ita ad constantiū. Alij tatem ꝺ re post diuturnū in

Sacræ

in sacris spturis studiū pauca intellexisse. In ipsis sacris Spturis (Ait 69: Augus: in Epis: ad Januarium multa nescio. Atq; hæc dicta sint de verbo Dei Scripto, d jam eūdū nūc ad verbū Dei Ipsius non sptum qd communit solet vocari Traditionis nne.

SECTIO 2DA.

De Traditione

Post verbū Dei sptū seu Dinā spturā, veni ~~trad~~ traditiū, seu verbū traditū, de quo ut agamus, 4 exarabimus capita, 1mū, de nāā, et multplitte, 2dū de traditionū exia, 3tiū de reglis discernēdi Dinas tradiōne, ab hūmnis 4tū deniq; de tradiōnis auctoritte.

CAPUT IMUM

De Natura, et Multiplicitate Traditionis

Traditio Theologicè spectata, seu put ē tradio sacra, et de qua sola nobis hic sermo ē, nil aliūd qm fidei, v morū doctrina nō spta, dr doctrina n spta, n qdē, qd nullibi sptasit, repit enī aut in Cōcilioū canonibus, aut in opibus SS: PP: d quia n legit in libris canonicis, quæ sci: viva voce n spta, à suo 1mo auctore tradita fuit, nulloq; in libro cano: demādata, qm vis à successoribus de Illa testificātibus spta deinde aliqndo rit.

Sicuti Multiplex oē pt Sāe tradiōnis ~~[illegible]~~, ita multplit dividi pt: nām 1mū ab Auctore, aliæ st Dinæ, aliæ Apostolicæ, aliæ Ecclesiasticæ, 2da à māā, aliæ ad fidē spectāt, ad mores aliæ, ad disciplinā aliæ, 3tio à Durāōne aliæ st ppetuæ, quæ tm diu stabūt, qm diu stabit militās Ecclea Xti. Aliæ tēporales, quæ sci: ad certū tēpus dūtaxat st institutæ, 4to à Loco, aliæ st universales, ubiq; gentiū receptæ, aliæ locales, seu particulares certis locis addictæ. Singlas has divisiones brevit explico. 2ntū attinet ad tradiōnis divisionē desūptā ab Auctore, tradio Dina ē vbū Dei n sptū, sed traditū, seu doctrina Dei in Sāis litis n spta, d à Deo immediatè majoribus revelata, et à joribus ad postos, quasi de aure in aurē successivè tradita. Sic ante legē nāæ ante sci: legē moysis sptā, fuerūt Dinæ tradiōnes, nēpe de mūdo ioto à Deo creato

de

70 de alīa post ꝓsēte futurā vitā. de remedio adhibendo, p ingenalī pec-
cato delēdo, et alīe n pauce q bg hīes ducebat ad Deū Coledū. In te-
ge ꝑpta moyn̄s fuerūt pariꝑ tradiones Dīne, nepe de Divinitate fi-
broꝝ Canon: de ꝓfigurata xp̄i morte ꝑ emīta sacrificia, et alīe ali-
que: tnde in tego xp̄i tradiones Dīne fajne. et de ꝑpetua Marīe
Deipare Diginitate. de Babtizādis em̄ ante rnēj sunt parnlis, de
nō rebabtizādis hereticis, de invocatne SS: De SS Imaginū cultu. de
septenario sētoꝝ nro. de SS libroꝝ Divinitē, et alīa n̄mlia, v ad
fide ꝓfectes, v ad sacrom̄tom ecam.

Tradio Apostlica ꝑ prie dicta é ea, aque ab Apostolis tmo, et im-
mediate, n ꝑpta ꝑ viva voce ꝑfecta, et ꝑ pres inf medios ad nos usq; trā-
fusa. Dicī ꝑ prie dicta. quia Traditonis Apostlice duplex e genus, a-
lie em̄ et apostlice Dīne, et st ille. que ab Apos: ut xp̄i ꝓcmlg
rive rnē xp̄i tradite st, quatenus sci: xpus Apos: Apos: Eccle de-
mādarūt. et Propter Dīne pōlg dicēde st; alīe st pure apostolice,
quatenus ab Apos: ut Eccle pastorlg, n quatenus a xpo acceptē, ꝑ
ab ipis immediate aspirante th spiritu sancto. Circa nitus monlg divi-
plinam. Nō ꝑpta. ꝑ viva voce fluxerūt, et ab ipis ꝑ manus in
ꝓmedios ad nos usq; ꝓvenerūt. Hujg generis tradiones plures nu-
merāt. Lucas st illa, de inthitione quadragesīme, et ꝑ topom.
do obrervanē diei Dōnice. loco sabbathi, de Crismatis renovatne,
annis singlis faciēda, et multa alīa circa sacram̄ta cerēmonīe
in Eccleā recepta.

Traditio Eccleastica st illa, que nec a xpo, nec ab Apos, ꝑ ab
Eccleā ꝓlatis, v populis introducta, ac tnde ꝓmodā tegrā, v cōsuetu-
dinis, tanto nobis succedētis populi cursu, et ad nos usq; delata. Tra-
dīones hujgmodi innume, st, quales st vg: de solemitate, v observna
festoꝝ. de abstinētia a Carnibg lacticiis. et ovis, certis annī di-
ebg, de pia, et laudabili cōsuetudine crucis formāde. Quantū attī-
net ad Divisionē traditonis a mā desumpta. Traditio fidei; seu de
fide nil aliud é, qm doctrina viva voce de aure in aurem tradita
successive. Dn̄ hujm fidei dogma tenemur ꝓfiteri. Traditio fidei
é etiā Dīna.

Traditio monū é doctrina de aure in aurem tradita. que invenit

ad hnū

ad hnu mores instituendos. Tradio n. Dna, em hadio fidei, n. 7.
vero e hna, e hadio disciplinæ.

Tradio disciplinæ, doctrina de etc. respiciens ritus Ecclesiæ et normam Colendi Deu: Quæ hadio, v. e Apostolica, v. Eccleæ, illa ne-pe e ritus aliquis ab Apos: et qui in eod. Epis: nō legit. cujg generis e jejuniu quadragesimale, ista e consuetudo quæ appellatis, v. populis inchoata, in usu hdie recepta e.

Quantum attinet ad Traditionis Divisione ad Quæone desumptam, Tradio ppetua dr illa, quæ e instituta, ut semp duret, et a nulla Autoritte creata mutari possit, quales st Dinæ ones, et a Xto p Apos: ad nos usq translata, vg: illi ones, quæ st circa fide nostram, v sacrtōn administraone, sive sint de necessitate sacrti, ubi st mao, et forma, sive de necessitate speciei, vg: de aqua miscenda calici, et similia.

Tradio temporalis illa e, quæ sive instituta sit ad certu, et definitu tēpus, sive illimitate, talem in sortita e natā, ut possit p Eccleā mutari quales st traditiones pure Apostolicæ quales em st traditiones Eccleæ ones. nisi defecto raniis accidentibg circustais, multæ ab Apos: et Eccleæ rectoribg ortæ mutatæ postea fuerūt. Trina immersio olim in baptismo adhibita, quotidiana omiu fideliu admanio facta consecraone, et alia hujgmodi. nec mirū de dt. ni sola, et aliæ similes traditiones pennatis rerū, tēpong circustais possint ab Eccleā mutari, sta quæ ad disciplinam spectāt mutaonibg stolnoxia, ipsaq rerū tēpong circustiæ mutaonē faciūt necessariam, aut saltim licitam.

Quantū attinet ad Divisione traditionis desumptā a loco, hadio generalis, seu universalis illa e, quæ sive Dina, sive Apostolica, sive Ecclesiastica sit, fideles ones ubiq dispos attingit, Eccleaq respicit universa, quales st vg: pentecostes, Anniversaria. Paschalis, Tempoū jeuni, et similiu. observaō quadragesimæ, jejuniu, aquæ benedictæ usus.

Tradio Particularis eā e, quæ unam mittu, v. paucas respicit Eccleas, quales ee nequit Dina hadio, cu Dina ones attingat, et solū e v. pura Apostolica, v. Ecclesiastica. Sic vg: particularis hadio olim Romæ erat de observaōe jejunij die Sabathi.

Hisce

His ce tradionis Divisionibus alia addi pt. seu dividi pt tradio in necessaria, et libera. Tradio necessaria ea dr, quae necessario servanda e, v quia e Dina, v quia p modu pcepti instituta e. Tales vg: st tradiones de observao jorum festorum, de aqua Calici miscenda, de observaa Jejunii quadragesimalis.

Tradio libera ea e, quae e lata p modu consilij, et ad libitu observari v n observari pt. Talis pt ee tradio pure Apostolica, et Ecclesiastica, n am Dina, quae immutabilis e, et necessaria; int libras vg: numerat. Aspersio aquae lustralis in fronte, conversio ad oriente inorando, et similes aliae.

Animadvertendu hic e multas ee doctrinas circa fide, et mores, quae in verbo Dei spto ubiq reperiut, nilominus em tradione confirmat, v explicat. sic vg: in sptura tt doctrina de transbrtaone, in illis verbis „hoc est Corpus meum. quia tn haeretici nolut illa verba intelligere, hinc tradione cpbat rem ita ee, contendendo nepe, ecclea ita semp sensisse, ac n et psse constaret tale explicaone Xtum viva voce Apos: dedisse, et Apos Ecclea, hinc in theologicis frequens res e veritates Catholicas, quae aliunde jam pbant ex sptura, confirmare em tradione.

CAPUT 2.DU

DE Existentia Dinarum Tradionu.

Sciendu e Recentiores haereticos, Lutu, Calvinu Zuinglium, Socinu, aliosq contendisse nulla prorus ee tradione Dina. Itaq hinc concluserut, nullu p fide, aut moribus argtu infallibile ex ea Desumi posse, d ex sola sptura, n e ex solis illis libris, quos fatent Divinitus ee scriptos. Econtra vero catolici docet, aliquas ee tradiones Dinas. unde concludut eas ee mediu, ex quo theologi fide, et mores certo possit adstruere. Ita Tri: sessi: 4g: cujus verba inferius recensebimus ut em nostra hac veritte tueamur. sit

ASSETIC

Praet sptu Dei verbu. datur em n sptum, seu traditu. n e Dina tradio quae e altra fidei, moruq nostrorum regula.

Pt 1mo. Ex Sptura. Sacra sptura audienda, et sequenda e, tnqm fidei nostrae regula, ut ipsi fatent haeretici, Atq. in multis locis Dina

sptura,

Dina spura innuit dari traditionē, quæ ē hōes nomiḡ regula, ergo ꝯt. 3:
dic Deutoronomij 32: v: 7 hſ. Interroga Patrem tuū, et annūcia-
bit tibi Seniores tuos, et dicet tibi. Psal: 43: v: 3. Dō: Deus, aures
bg nostris audiuimg. Pr: nostri nunciauēt nobis, qd operatus ē in diebg
eorū. Isaiæ 30: v: 21: sic ꝓdixit. Pater Filiis notā faciet veritatē
tuā. Omitto plura alia testimonia, veteris testamēti, quibg edocemur, em
in lege veteri traditiones extitisse, quæ p cōsequens ꝓbāt. a nimis extē inno-
ra, aut ꝓdixāt forē, ut traditiones in nova lege futuræ sint. Venio am
ad testimonia noui testamēti, quibg clarig hæc assertio adstruit. 2da Thess:
2: v: 15ª Paulus: ait. Itaq; Fratres state, et tenete traditiones, quas
didicistis, sive p sermonē, sive p Epīs: nostram. Id ē tenete verbum
Dei n solū a me spūs, d ēm viva voce traditū. 2da Ad Timotheū 1:
v: 13: idē Paulus: ait. Formā habe sanorū verborū, quæ a me au-
disti in fide, et Dilectione in Xto Iesu. et cap: 4: 6to ipm Timotheū
nc alloqt: Tu ergo Fili mi cōfortare in grā, quæ ē in Xto Iesu, et quæ
audisti a me p multos testes, hæc cōmenda fidelibg hmibg, qui idonei
erūt, et alios docere. Quæ nanq testimonia ꝓbāt dari aliqm Dina doctri-
nā fidei, v morū n scripta, d tradita. Ergo Spūs sacra innuit dari ali-
qm Dina Traditionē.

Rſ Ludo ex sacris Eccleæ cōciliis, quorū, ut plura testimonia in medium
n afferam, illud sufficiat Cōcilij Nicēni. 1di Œcumenici, qd Sessi: 7
ait: „Si quis traditiones, sive spūs, sive cōsuetudine valentes n curauit anat-
thema sit, ergo cōcilium illud agnouit traditiones Dīnes n solū, spūas,
d ēm n spūas, hinc hi: sessi: 4: sequti decreto firmauit traditiones dari,
et suscipiendas, ac veneradas ee. Illig verba st sequntia, quæ ad ꝓpte cō-
ꝓbāda maxime inseruit. Sacrosancta: Œcumenica, et Generalis Si-
nodus, ꝓspiciens Si retitē fidei et morū disciplina, cōtinen in his
bris spūs, et sine spūo in traditionibg, quæ ipsig Xtī ore ab Apos: acceptæ
et ab ipis Apos: spiritu Sancto dictāte, quasi p manus tradita ad nos usq;
pruenerūt, Orthodoxorū patrū Exēpla secuta, omes libros tm veteris, qm
noui testamēti, cū utriusq; unus Deus sit, auctor, nec non traditiones,
tū ad fidē, tū ad morū spectantes, tanqm oretenus a Xto, v a spiritu
S: dictatas, et cōtinua successione in Eccleā cōservatas, pari pietatis
affectu, et reverēa suscipit, et veneraf.

Rſ

74 Pt 3tio ex Sactis Eccleae PP: qui uno ore cocordat, admittedas ee, et
B: adoradas tradiones Dinas. Nimis loga eet res recerere testimonia, qae
in mediu afferri posst, posset singlis Eccleae saeclis receseri PP: qui
de tradionibus metione fecere, easq v admittedas, v adoradas ee dixere.
Sufficiat ergo dicere, qd ex tradione validissima, n raro argta deducebat
ad fidei veritates pbandas, et qde eo firmiora, qd magis pateret criticom
argtiis, et distortis intpstaonibus, qm verbu ipsu sptu. Ita Dinitate Xti
pbabat, ex cultu, et Adoraone, quae toto tram orbe, ipsi impedit. Pro-
babat grae necessitte, ex pcibus, quae ubiq fudut, ad Deum. Probabat
peccatu origenale ex babtismo, et exorcismis adnexis, qui apud ones
usurpabat. Probabat Trinitte psonaru in una, et eadem nea, ex forma
babtismi. Non omitta testimonium Sacti Dionisij Areopagitae. qui
cu xmo saeculo floruerit, fide qm maxima meret. Ait ipse li: de Eccleae
" Hierarchia, cap: 1: de Apos: loqns, xmi illi nostri Munesis sacerdotalis
" duces---- summa illa, et supbstaalia, partim sptis, prtim n sptis insti:
" tuonibus omis nobis tradiderut.
Probat 4to: rne: Dat aliqua tradio Dina ri ea sit necessaria Eccleae Dei
Atq. res ita e, ergo etc. Pt nor na tradio Dina e Eccleae necessaria, ut
Judicet, quina oint sensus spturaru, cu de eo exorit aliqd dubiu. neq enim
dubiu illud sola sptura solvi polit, uti patet, deinde multa st fidei dogmata
quae n tint, viri implicite in sptura, et p cosequns dt dari aliquid aliud, in
quo fundant, qd sane aliud ee n pt, qm Dina tradio. Hinc Haeretici ex
eo, qd nullas tradiones teneat, nulla, et infallibile regula tnt fidei.
Confirmat. Na onia, quae Xtus docuit litis corignata n fuerut. Joan:
" enim cap: ultimo: ait: " st am et alia multa, quae fecit Jesus, quae ri sbant
" p singula, nec ipsu arbitror mudum, cape posse eos, qui cosbedi st, libros
At verisimile n e Apos: ea, quae fecit, et docuit Jesus, quaeq spta no fuerut
Eccleae n tradisse: qd mox de Xto dictu e, locu tit in Apos: sive n spreru
onia, quae populis pdicarut, na licet ex impulsu Spiritus Evangelia, et
Epis: cospserint, tn id n fecerut, ut Ait Euseb: historiaru li: 2: et 3: Ni-
si data occasione, sic Joan: usq ad extrema senectute, absq editis a se
spturis pdicavit Evagelium, et n nisi insurgetes haereses occasione ipsi de-
derut, ut sberet ea, quae sprit. Porro datae n st Apos: occasiones, onia sbe-
di, quae a Xto Audierat, et pcosequns n onia, quae pdicarut sprerut, d mu-
ta p tradi

multa p̄ tradiōnē relīquōrū.

Cōfirmat ad hūc expiā. Nam tradiones quedā exhibent ante cōsphu-
ra, q̄bꝫ solis veragubernabat Eccl̄a, nā p̄ 2000 annos, ab Adamo
usq; ad moysē nulla fuit sp̄tura. Deinde nunus p̄ 2000 annō a moy
se usq; ad xp̄m, fuit q̄dē sp̄tura sacra, d̄ sēlū pones sacerdōtiū Populu,
cū tm̄ multi ex alijs gētibꝫ haberet fidē veram. Imo testat Divus Irenæus,
nō tēpore multos Barbaros ad xp̄m cōversos ex eo sōlū, quia vetes
tradiones ab Apos: acceptas, diligēt custodirent, atq; ex ipōis agno-
rent veritē. Patet igit dari revera Divas tradiones, et mani me hal-
lucinari Hæreticos, eas denegātes, nec rane minū ē, q̄d Divas tra-
diones negēt, et quedā dogmata admittāt, quæ sola tradione Probāt.
Admittūt Maria Deiparam semp̄ virginē fuisse, valere baptismū
parvulis datū, et alia hujusmodi, de q̄bꝫ nullaē expīa mentiō in sp̄tura,
Du igit hæc asserūt, et tradiones negant, sibimet ipōis inepte cōtradicūt.
Objciūt: 1: Divina sp̄tura excludit tradiones, ut Deuteronomij 4: verū
habēs addetis ad verbū, quod ego loquor vobis, nec auferetis ex eo.
Di: Paulus ad Galatas. 1mo: v: 8 ait., Sed licet nos, aut angelus de-
cælo, evangelizet vobis, p̄ter quā quod evangelizavimꝰ vobis, anathema sit.,
et xp̄s Matthæi 15 v: 3 to ait Pharisæos increpat, quare et vos trans-
gredimini, mandatū Dei propter traditiōnē vestrā.
Dy: ad 1mū: Ubi p̄hibet aliquid addat verbo Dei, cū ām traditio
nit verbū Dei, sed quidē sp̄ūlē traditū, hinc mīl cōtra nos. Id patet ex ipōis
magnis verbis, nam nō ait sed addetis ad verbū, q̄d ego loquor. Sed ad verbū q̄d e-
go loquor, quadere ibi sōlū p̄hibet, aliquid addi verbo, sive apte, sive tra-
dito, p̄ q̄d corrumpat, atteret, vel impugnet. hoc ām non efficit Divina traditio,
quæ cū sit verbū Dei, et verbū Dei non atteret Dei verbo, imō abo q̄d corrū-
pat, atteret, vel impugnet. quin potiūs clarificat, explicat, et defendi-
t sōlū; igit humanæ illæ, sive Judaicæ, sive gentilīū traditiones, et doctrinæ
excludebat, de q̄bꝫ matthæi 15: Irritū fecistis mādatū Dei, p̄ traditionē
vestram. Ad illud Di: Pauli respōdet: 1: retorquendo argtū. licet nos,
aut angelus evangelizet, p̄ter id q̄d enāgelizavimꝰ anathema sit,
at q̄ ille, qui docet traditiones onēs de rejiciendas Evangelio tat, p̄ter id, q̄d
evangelizat Apos: q̄ndoq̄dē ipse ad Thess: 2i: ait, state, et tenete tradi-
tiones, quas didicistis sive p̄ sermonē, sive p̄ epīs: nostram, ergo anathe-

ma

76: anathema sit, qui traditiones rejecere audet.

Ry: 2: Paulu in eo loco execrari omes ꝺdicaones, v traditiones Cuangelio h verbo Dei sive spto, sive tradito, cotrarias, et repugnates. Particula ens ꝺ ꝓ. ibi idem significat, ac cotra, ut explicat ambrosig. et plures alii SS: PP. et sane qd mens D: Pauli: n sit approbari solu verbu Dei spti, et rejiciendi traditu, patet ex ipsig verbis, Paulus enim n ait qd spiritig, d qd euangelizauitg. nec mirū. Pauca q de ad Galatas sperat, multa vero ipsis euangelizarat Paulus. eade responone solvit objectio ex hisce Aliis D: Pauli verbis, si quis euangelizauit vobis, ꝓter id qd accepistis, anthema sit,, Ad 3tiu eade e respo, quae supra, quae ex ipsis Xti verbis facile emit. Na qd mens Xti n fuerit approbari, & solu verbu spti, et reprobandi verbu a se traditu patet ex eo, qd n dixerit traditione, mea, d vestram. Mens igit Xti fuit reprobari formulas, et privatas hnu spturas seu doctrinas, quo sensu dixit matha: 15: v 9: sine causa colunt me docetes doctrinas, et mandata hnu,, Et eode pari ꝓ rem. D: Paulus ad Coloss: 2: ver: 8: ait. videte neq quis vos decipiat, p philosophica et inane fallaciam, ꝛdu traditione hnum ---

Objiciut 2: Spturā sufficienter omia cotinet, uti testat D: Paulus
" 2: ad Thimotheu 3: v: 16: dices, omis spturā divinitus revelata. utilis e ad
" docendu, et arguendu, ad corripiendu, ad emendandu injustitia, ut p fectus sit homo
" Dei ad one opus bonu instructus,. ergo si spturā omia cotinet traditiones sa-
cte inutiles st, et prosequns n dat.

Ry: 1: D: Paulu innuere spturā omia sufficienter cotinere, quatenus sa: spturā sufficienter instruit, et perficit hnem Dei, quia multa ex spturis cotinet quae expresse instruut hnem, et ea, quae no cotinet, ostendit, unde sint petenda, minime ex traditione, v ex judicio, et doctrina Eccleae.

Ry: 2: D: Paulu eo loco ne hac qde sufficientia spturā tribuere, qd ex duobg colligit, s: ex illo, omis spturā, ꝛdo ex illo utilis est, na cu dicit omis spturā, n solu toti oni, d em singulis libris tribuit hac laude, qd utiles sint ad docendu, arguendu etc: et hinc patet adversarios nō sufficere qlibet libm sacm. Quod am ita sit patet a: ex ipso modo loquendi, na judicio omiu, qui in latinis loquendi formulis st versati, qd dr de omi spturā, dr de singulis libris, qui st divinitus inspirati. ꝛdo ex eo, qd dum hac Epis: scribebat, n du extabat Apocalyps: nec

Cuo

Euangelia Ioan:, et phabile aliqd aliud dee in Ore spturarum. un- 77
de Paulus n log t de toto, et solo Ore spturarum, Vnde, et Apos: ratio-
inadne, nd ex h principio universali volebat cohudere in parbilan spture
vetis testamenti, quia dimitus inspirata erat, utile fuisse ad do-
cendu arguendu, etc. Sic em scribit ad Thimotheu sbens, ab Infantia,
sacras litas nosti; que te possit instruere ad salute p fide que
in Xto Iesu:,, ubi certe loquit Paulus de Vet testamento. nam
qndo erat infans timotheus, nond nduu exstabat: unde Apos: Paucis
verbis tribuit oni spture, et ne timotheus de eo dubitaret, phat Apos:
Omnis spura divinitus inspirata. Apos: itaq n dicit sola
spura ad docendu ad arguendu etc, ne pinde ad hne pficiendu, et sub-
stituendu one spura ad habitacee, ad hanc respoone confirmada vero-
cate huc divi pauli testimoniu, quo tradiones comendat dicens, tene-
te tradiones, quas didicistis,

Instat SS: PP: docet onia ad fide necessaria in sacra spture colle-
tee, ut D: Ioan: Thmg. in cap: 21: matthe: dicit, quodquid, que-
nq ad salute tohu jam implatu sit in spturis.

Rr: SS: PP: docere spura cohinere omia omino necessaria, genera-
lim, et implicite, saltim quatenus Eccleam ostendit ee columna, et firma-
mtu veritis, a quo onia possumg discere, que st scitu necessaria
explicite vero ea cohinet que simplicit necessaria st, n am ea onia,
que st necessaria, et utilia ad salute, qd a tradione hq. Ad testi-
moniu dico, ipsum ibi agere mtu de vanis advitia remediis, dicitq
nullu oe hmoi vitiu p quo sanado n ferat spura aliqd remediu.
Ad reliquas auctoritates, quas hic immediu affert adversarij fa-
cile respodebis, si adverras qd iide PP: tradiom sint defensores, hac
de re cote Belarmin: lib: 4: Cpis: 11:

Objiciut Vnde one. Dnde bonitati cosentire videt aut onia scitu
necessaria p se, v p spores SS: spta religuerit, aliquin multa pos-
set oblivione depdi. Sicuti de facto imprbabile videt, qd mta diligen-
tia onia custodita sint, ut ad nostra usq tempora illibata permanerent.
ut videamg ex ipso verbo Dei spto, multa in aliquibg ediom bg v
depdita, v corrupta fuisse. atq inde multi hæretici possit palliare suos
errores. dicendo sibi p Apos: quada ex tradione deperdita fuisse. quia

nvi

r videt jor rão, qd tradiderit aliqua palam, et qd nõ nullos alios, aliqua alia docuerit.

Ad: nos p certo hre Xtũ omia manifestasse Apos: omiaq annũtiasse, inde in requ n pt, qd omia debuerit cõsbi, ĵ nusficere, qd quæda ophis, quæda em nõlis verbis manifestata fuerit, quæ p alios spta nobis nõt pinde tradita, qd fatere PP. v Concia, v Eccleæ. Sequela am qm infert falsissima ẽ, qd em difficilẽ, ehimpossibile ipsis videt, nobis facillimũ videt. Den quæ certissimè credimg omia illibata servasse, ex infallibilissima pmissione, toties in euangelijs repetita, ego vobiscũ sũ usq ad cõsumadõnẽ sæchi, ut hñ Matthæ 28: et Alibi, qui vos audit me audit, si Eccleæ n audierit, etc. Exemplũ qd addũt do Dina spura retorquet. nam nauti n obstãte infortunio aligno, v quabiuq sive negligẽtia, sive malia, sua eximia pudẽtia ita eã custodivit, ut sẽp fuerit saltim aligna quoad fidẽ et mores illibata, nauhẽ et modo, ita sẽp traditiones servarit, ne pirẽt, et p'mbuit ne genuinis admiscerẽt spuria. Quod n Hæretici ex eorũ capriciis, v spurijs, v ridiculas traditiones aligndo fingerent, quæ ab Apos: jactant acceptas, h sine ullo vero, et infallibilitãdameto dixẽrt. Neq h valet ẽ dãnovas traditiones admittere, tũ quia nos solũ illas admittimg, quas infallibiles admittit Eccleæ, tũ quia si hac de caã deberemg traditiones negare, spturã em tollere deberemg qndoqdẽ ipsã textus v adulterãdo, v falsificãdo ut habuẽt hæretici. Instant Joan: Dalleus, qui n unico ex capite Sacramẽ traditionũ existẽtiã impetit, et rmo nit arguit: Ad traditiõũ fidẽ admittendã ex SS: PP: necesse ẽ ut loca ex illis petita certa sint, adeo ut necde illorũ auctore, necde illorũ sensu dubitatimente possit. Atq. incerta st hæc loca, sive ad eorũ auctorẽ, sive ad sẽnum rão habeãt na ait: rmæræ Eccleæ, quæ mlg sæchis pauca rupẽt spta. tũ quia iis tẽporibg pauis libris cõsbedis opa navarũt. tũ quia ex iis pauc is jam inpidit pars, v tẽporis injuria, v hnũ fraude, qui nolebãt extare sua ã prima Xti Regione divertitatis argta. Leviũt revera Capræe Hieropolitanũ Sti libri: Quadrati, et Aristidis Apologiæ pluraq alia opa quæ cũ ita nit, ita ratiõnat. Verisimillimũ ẽ Religionẽ Xti puriorẽ fuisse ~~fuisse~~ in suis exordijs ac sincerionẽ, qm nostris tẽporibg, quemad

modũ

in Repub: legibg, ac disciplinis cõbingere idemg. quæ p̃cessu tẽporis 7g: à sua origine recedũt, ac in pejg nuũt. Si itaq; primis tẽporis Ecclẽæ monumẽta vix pauca supsũt, difficile nobis ẽstare pt, quid sui Ecclæ PP sẽserũt, quæq; fuerit sincera Ecclẽa Doctrina.

PP: dato em pauca extare scripta primorũ Ecclẽæ scriptorũ, aliqua insupsit, ~~aliqua in ruinis~~ prima fidei delineamẽta cõspiciũt. extant sui Iudi, et Thi sæcli opa integra, et Luculẽtissima fragmẽta. Clemẽtis Rom: Justi: Marty: Athenagoræ, Theophili, Tatiani, Irenæi, Tertulliani, Clemẽtis alexandrini, Origenis, Cornelij: Ł: Cypriani, Firmilliani; aliorũg. quæ certo declarãt, quæ fuerit fides sincera Ecclæa, et nostræ, quæ cũ illa cõsentij. At hæc quæ fuerit prima tribg sæcli doctrina, non ex commẽtis PP dignoscit, verũ et ex hæresibg. Potissimũ quarti, et quinti sæculi; eminuerũt. quæ 4to, et 5to sæculo, in Ecclæa legimg scripta dogmata à PP: oppugnata, à Catholicis credita, ea à primis sæculis derivata colligimg, nec immerito, nouitatis enim nullũ apparet indiciũ, nullũ cõperimg scriptore, qui se indicet. qui certe non deesset cũ uideamg quas libet nascẽtes hæreses, non solũ ad veram nouæ radicis, verũ et turbas, ac intẽminabiles rixas aĩæ rei exẽplapetãt ab Arij Nestorij, Pelagij, Eutichetis, Monothitarũ tẽporibg. Mos enim iste sẽp in Ecclæa uiguit, ut quo quisq; foret religiosior, eo pluribus novellis ad-inuẽtionibg cõtrairet. inquit Vincẽtius Lirinẽnsis In sua communitorio cap: 4: quare licet nullã remaneret opus PP: quitamen Ecclæa sæcli flomerũt. adhuc certa tecta remanerent traditionũ fides. Hæc prisca fuit religio catholica in suis primordijs, qui diuini nimis ope eadẽ fides remunerata sẽp remaneat in Ecclæa. et si aliqua accessiõ facta ẽ, explicatiõe cõtinet, non nouitatẽ, elegant ad rem nostra citatus Vincẽtius Lirinẽnsis Fidei doctrinã cõparat, cui infante paulatim adolescẽte, qui ide remanens hõo, membra sua dilatat et extendit, nõ mutat, quæq; uno tẽpore parua st jora eradũt. sic et ht religio, quæ parua quodãmodo in incunabulis temporibus latebat, paulatim per eradit, adõ di lucidig explicãdo, ac declarãdo. At

Instãt Vi: Perarduũ ẽ scire retrõ libroꝝ Auctores, et eorũ sensũ, cũ PP: plerũq; non sint quæ communiter circumferũt, d olim, et postremis demũ tẽporibg. afficta, et supposita, partim hæreticorũ fraudo

Po de, partim librariorū audacia, partim ex abione, ac malis artibg, à gbg nec LL, aut Potices ipos excipit. quinimo eorū exēpla adducens ait: Zozimū, et Bonifaciū Pp in ante secla, Affricanis ~~Legibus~~ Cpisco: gpria sedis judicio vnquā affectibg minus indulgētes, in negoo appellaonū, quos dā canones obstruxisse, quo ni micem cōcilij, gbg eas appellaones ad se pertinere cōfirmant, et Hadriānū emū, ut nā de sabati jejunio tradionē, Egilæ Cpisco: et cæteris Hispanis cōmēdaret. n dubitasse ambrosij auctoritte abuti jubēdo Egilam. Beati augusti: Cpisteula legere. ubi inquit, egregiū pdicatorē, ac doctorē nri sācti Ambrosiū memīt pjejunio sabati sācta Catolica. Apos: Rom: minus laudasse Eccleā. Quod falsū omino ē, extat emī augus: ad Casulanū Cpis: ad qm respicit hoc loco Hadrianus, unde dr ambrosiū, nec romana, qd sabato jejunaret, nec nra mediolanēse, qd sabato n jejunaret laudasse eccleā, ad utrāq; ritū nullo discrimine habuisse. pplea adverht adversarios ab ore usq; ad xtī Eccleæ sæclū rem litterariā, æque sacra, ac pfanam vix aliquos in occidēte tractasse, pt monachos, et clericos, istig vero ordinis hmibg plenig ex vulgo pruam fuisse, niqurd ad religionis cōmodū cōferre uidereť, id impune fingere, ac spargere licere. Istis congerit visiones privatas, revelaones, mortuorū apparitiones, aliaq; hujgmodi, quæ fabulā potig redolēt, qm veritte, veri.

Istis respōde. Plura qdē LL. olim afflicta fuisse, et modo contineri damnā retinere, ideam à veri nitis theologis, q optimā colēt artifices artē, n pterni, uti certa illorū LL. opa, qbg supponita st, nec ex iis eccleā tradionē emi, nisi quatenus cōstat vetū ea ee, atq; catholicorū cū Catholicis eam in prte, de qua agit cōvenire. Quod am LL. pii inspti fingēdis, fraudis artifices fuerit, pum ē mēdacium; fatemur LL. qndoq; in rebus criticis hallucinatos fuisse, bona fide vetustioribg hūbuēdo, quæ ipsorū n erāt. Quod am Zozimus, et Bonifacius RR. LL. nicenorū hīc canones sordidēs in cōtroversia de Appel: ad romanā sedē laudarint, fraudi n ē ad sbendum. Secuti st qpē eccleæ opinionē nicenæ synodo eos canones adjudicātis, sive qd sardicense concilium, ut appendix quædam nicenī spectaret, sive qd in codice Canonū Romana Eccleæ canones sardicenses

co

Iadicenses cæsent ad mcenas h eod titulo despti vat, nec ps
fraudis nota innuit Hadrianus P. qd spsenit Dn Ambrosii
more Sabbathi dejunij in Ecclea romana laudasse, quia imo de il-
lu laudauit, illug cu Roma erat precautus e, ac religiose ob-
seruauit, illum certe laudasse merito pt affirmari. Nec Pea
lapsus quicug leuissimus in e fraus, quæ adduc de talmi vinum by
fabulosis historiis, et hujgmodi aliis ad rem nphinet, mix eum
caf ee errores in relig fidei Doctrinæ n facit: et a R. Eccleæ de-
fensority, errores illos fut dogmata fidei adunith: Decepti sint plu-
res in relig facti p nos liceat, du modo error n respiciat fidei dogma-
ta, mil cura nos.

Instat 3tio adducendo aliquod exempla, corruptelæ in SS: PP. relig
ex qbg nic argumentat. Quæ admodu aliqua st corrupta, ista me-
rito posmuy suspicari, et alia, imo, eade ingressi labe, unde cu ex
illiabis epibg mil certi auctoritis omi posit, concludu ex PP: operibg
universim mil certi haberi.

Quis am sana facie n videt, qm inutilu sit h Dallei argumentadi
genus, quoties particulari deducit illatione ad universale, quare emni
concedamg aliqua ee spia Apocrypha, et corrupta, n inde sequit am a
ee ejg degenoris. Atmey vera st expla corruptelæ immediu allata
a Dallæo. Mendatiu am e, n haberi canonicu acta pura,
ac sincera in relig fidei, etsi adulterata ee eiqui sit credituros catholici,
id ajut respectu rei exigui momenti, n fidei definitionu. Ruffinum pos-
sima fidei integre fuisse, ac interpolatore opu origenis viemini concedit
latet, d qd unum, v alt. malam opa impedunt in studiis nris, sequit
ne de omibg inde ee dubitandu? Socrates sit Novatianus haresiarcha in
multis erauit. ergo historicus malæ fidei credus esse Eusebius, nequa-
qm. Preterea, cu notum sit, quæ Ruffinus corrupit Origenis opa
eo animu fine, ut expungeret omes in Trinitate errores, quos ab
Arianis intrusos existimarat, et expleret Catholicæ fidei explicandi dignus
ut ultima Origenis opa ab Eusebius. unde nec omis Origenis auctor
litas ex mala Ruffini opia constit.... In
Instat 4to: PP. sententia n ee infallibilis, nec v. testes narrandi quæ
in mi sacri Eccleæ credebat, aut gerebat, v ut Doctores; ut ipsi fatentur

Vñ: vanitñ, et exponñt, d utroq; meos falli possñt. Ctyuo ad 3tiñ rñdñ
demittñ ex eo, quod sint res facti, ut ait, scire eternñ quæ sin-
gulis sæculis fuerint Eccleæ sententia. cognio facti è, n juris, hu-
tonia è n fidei cap: In hujg modi am rebg n vdñ PP. veñm univer-
sam Eccleam falli posse facilè cõcedñdñ è. Quoad 2dñ, nepe ut
ostñdat errare eñ potuisse in rebus juris vanio cõgerit Exempla quibg
id ratis probare sibi prnadet. Hinc adducit Augus. et Hier. Amb:
et Cirillñ, aliosq doctes tutñ nõ ee neq indubiã sententiã mã, quin
ipsi errori sñt obnoxij. Hinc in oñibg PPs humanñ quñ repit. Me-
morat hic errores varios, uti errore millenariorñ, cui oppñit Ire-
neg Amb: Theodoretus, Hier: Augus: Bernar: et Joan: 2dñs
Contrariñ hñ statuit Tri: Synodus. Memoratem hæreticorñ babi-
lñnñ, a Pluribg admissñ ab aliis rejectñ.

Vñ: ad 3tiñ. Quod PP: sententia in rebg ad fidñ ac mores n spectã-
tibg errori sit obnoxia PPeudñ fortasse è: in rebus vero fidñ, et rectos
modos respicientibg distinguedñ. PP: veorum nñpñ in hujgmodi rebg possñt
errare concedo: n am nñc possñt omes simul, v maxima eorñ pars, ho-
minñ Ponto erraret Eccleæ, quæ ab illis, uti Pastoribg caelitus con-
tra tñ Dei promissiones. Quod de rebg facti ait Dalleus, partim
cõcedit, partim negat. In rebg mere facti, nec pure historicis pñ
error universim irrepe. n am ejg facti ejg historiæ, quæ cui jur-
re, et dogmate cõjungit. n veus res se habent cui errore facti ghiscã-
ret, at error juris, et nñ Eccleam ab erroñ periculo immunem n eet:
Quæstio facti è, utrñ libri canonici quos legit Eccleæ sint ipsa
sacra, et verbum Dei, sive an sint a Prophetis Evangelistis, et Apos-
tolis cõpositi, cui tñ applicat hæc 3 juris quæstio. an Deus verbum
suñ a Prophetis, Apost: Evange: litis mandatñ Eccleæ nec traditum
et ita inoluit, hæc quæstio, ut prior nequeat inficiari quin et ipsa
inficiet. Simili mõe cognoscere, quæ fuerint singulis sæculis Eccle-
siæ fides, historica cognio è, at ñ constans fides Eccleæ, qm nusqm
defecturã promisit Xtus illi cõjugat. ñ historicã illã cognitionem jus
adjunctñ habere, ac proinde in ea PP: omes errare n posse. Quoad
2dñ constat PP: omes in rebg juris errare nullomodo posse, ex quo
PP: omes simul Eccleam cõstituat, cui promissa è immunitas ab erroñ

re

re fidei, et mori; patet hinc dissimilitudo exepli, qd Dalleus adducit de senaribz, qui eode modo, quo se corni suph posit morbo laborare, ita et omes simul, nullius senatui permissu unqm fuit, negrolandi privilegiu, pter ea erra re aliquos in uno doctrinæ cap: longe difert a comunionis errore, in iis præsertim, ingbz per opa impedit, qm nullo judicio pecudu more aliqui reg. eaeni quæ a deleguit à vo. non nisi ideo latent 30 uiros, ad hæc accedit auctoritas momenti eade ptans distinctioni, Divus Augus: li: 1: adversus Julianu, docet Eccleam abiis rejicere, qui ab universos rejaiut, et erraße contendut. Melchior canus, li: 7 de locis Theolo: ide cocepti rei mis docet, et ex illis verbis Joan: 14: ego rogabo Patrem, et Paraclitu dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternu spiritum veritis, colligit ibi e spiritu veritis, ubicuq e Eccleam O. qd sane in ien ejg de æthis PP. nro cotinet. Cæpta ab Adriano adducta, ren evincut. de Millenariis alibi ageng. SS: post mortem stati ætnæ felicitate opinati st plures, q nec omes, nec jor eorum Pars, uti adversus Burnetu anglum, ostendit Antonius Muratori ope de h argto edito. Babtismus hæreticorum à plumbz admissus ab abiis rejectus, qmadm, qmadm cotroversia de Paschate, de Jejunio Sabati disciplina spectare uide, n dogma. Præterea in controversiis R: Eccleæ Judicium e legendu, et qm Paulatim adolent quodmodo Eccleæ, facm e, ut Dogmata, quæ ante implicite sep credita st, explicita mtu fuerit post varia disputia, quibz veritas firmitate potuz acquisivit, qm antea, unde quæ adhuc disputata st, ide Divino more Eccleæ judicio suo extra dubitandi aleam certa reddut.

Instabit inde dices, obscuras ee PP. sentetias, unde ex iis nil posse certu deduci, ad cofirmada Religionis nostræ dogmata. Hujg am obscuritatis argtu, deriuat ex linguis variis ex Idiotismis, et Tranibz, quibus utuz nunc temporis prorsus obsoletis nullog inuten. rem.

Si ex h capite admittit late PP. geminæ doctrinæ validionis ne dicedu ent nec divina sptura intelligi posse, quippe, quæ sno coponta sermonibz modo inuitatis, quod si aliqua obscure loqui affectarint PP vel rebemedis cotentionis ardore, du unius errore coputare satagut, ad opponitu accedere uide, ut notat Theodoretus Dialogo 3tio: aut

quæda

Ou quodā obīl dicūt, quæ ꝛma fidē cū nostris dogmatibꝫ cohærere nidēt, ut cū tertuliano hi: cōtra marcionē de Xto ait. Accepto Panē, et. distributo discipulis corpus suū fecit. hoc est ☉ meū dicēdo. Idē fīgura. ☉is mei; et cū Augus: ait n em̄ dnūs dubitauit dicere. hoc ☉ meū, cū signū daret ☉is sui, et cū Hier: in hi: contra Jouinianū ~~Pelagianos~~ nuptias damnare nidēt, si in una quaq; cōtroversia Catholicos int̄ atq; hæreticos testimonia ll: inuenīt, p utraq; sentēa si ingm hæc omia cōsingāt, nūs apponitē, in traditionū doctrinā adducūt, ꝛma quia illā n mehimus ex uno ꝛm alio unig Patris, v alīg loco, d ex cōmuni eoī cōsensu, aut saltim ex eoī maiori parte accrētē, aliquid de fide credēdū, aut in moribꝫ seruandū. deinde ll: alicuiꝫ rētēhō, ex obīl dictis, nec hæc ex locis obscuris omittꝫ, d ex conceptis et p spicuis, ex qbꝫ obīl, et obscure dictis, germanum sensū indicamꝫ: Contrariū am suadere, n solū sacras ecclīæ traditiones, d onē disciplinā. Faustus Hermagenn̄is li: y: cap. 5ū apponitē ad rē hanc sprīm. Quæ adm caluniandā hæreticorū ē ex dubiis, et obscuris, qua certa, et manifesta male intplanī, ita solitum ꝫ prudēs ac piēthis catholica, ex indubithis, atq; euidētibꝫ, et firmare, ambigua, et latēthia declarare.

Colligesᵉ ex dictis, traditiones fuisse necessarias. ut haberemꝫ cāplētā et clarā notitiā necessariōm ad salutē, tam circa credēda, qm circa agēda, qd ꝑ jam obīl dictā in 1ª cap: dictū

Sēd ex eis qd ☉ ut cōsideranti facilē patebit; certō scimꝫ institutā aliqua a Xto, et ꝑ illa n habemꝫ ex scꝑa, ut patet de aliqbꝫ sacramentis, quæ in necessariō tenet ecclēa, ergo dicendū nos habere a traditione, b quo fundamēto declarant ecclēa.

CAPUT 3TIU

De Regulis Discernendi traditiones Dinas ab Humis

Rem n leuis momēti aggredimur hoc loci Charis. adolescentes. Nū hæretici ex h, traditionū titm expugnare cōnāt. Quod. ut; ajūt impossibile nr̄ distinguere traditiones dinas, ab hūis; verus a falsis. Dicūt patere in opinione; qe quondam nonulli, et qdē Catholici n̄ oppugnant. Papias sci: Policarpi discipulus. Irenæus. Tertullianus

Tertuliang, et Alij asserêtes, Xtū post universalē hnū resurrectionē
aū Prædestinatis p mille anos in tris regnaturū, qm talem opinionē, p testes traditionis ꝓpugnabāt. Iuvat ergo assignare aliqā regulas, quibꝫ traditiones Dina ab humanis secernāt, ut ꝑ illas pōt.
1ma regula ē, ut illud nūq̄ traditio Dina, cujꝫ initiū reperiꝫ, aut in decretis sūmorū Pontificū; aut in concilijs canonibꝫ. aut in traditionibꝫ SS: PP: rāo ē, quia nīl. cujꝫ initiū reperiꝫ ēt Dina traditio oporteret qd ille, a quo hūmodi initiū habuisset de novo revelatū. atq.
hæsitare pōt, an Eccleā admittat novas ꝓmodi dictas revelatiōnes, etiamsi, ea revelatio cognita fuisset Apis: vipnis fuisset incognita, nimirū Apis: ad revelatiōnē docuisset, alioquin inmunis ꝓbaretur infidelitatis, nimirū culpabilis ēt Xtus, qui apis: non omia Eccleæ necessaria docuisset, et talem ꝓmisisset, fore ut spiritus S: eos doceret omē veritē.
Præterea nāq̄ admittēdꝫ novæ revelationes, ꝓmodi dictæ, adversarij nostræ fidei cōtinuo vix posset, qm ꝑpe objicerēt factus mihi ē novarum opinionū revelationes, nīq̄ mirandū, mihi integrū in Eccleā stare posse.
2da Regula ē. qd doctrina, quæ in unaquāq̄ particulari Eccleā reperiꝫ ē Dina ꝑ humana, n tradita, ꝑ inventa, rāo ē, quia veritas Divitus revelata continen pōt in una tm particulari Eccleā, aliquin ad vrā angulū reduci posset Eccleā catholica.
3tia regula, qd dogma illud n sit traditio Divina, qđ cōtra communē aliorū rēā ab una tm aut duobꝫ ōm antiquis ꝓbabilibꝫ doctoribꝫ eadem rāo, quæ ꝓ prioni regula allata ē, et ꝓ ista em inservit.
4ta. Regula ē. Dogma, quod universa Eccleā amplectiꝫ, licet in libris sacris n reperiaꝫ, ēt Dina traditionis. rāo ē, quia Eccleā ungi vsa errare n pōt, an nīl cohæna. et firmamēti veritis, ut ait ꝓphæta et suo loco cōstabit.
5ta Regula. ē, qd Praxis, qm solus Deus, instituere pōt nīl ex traditione Apis: Dina n ab universa Eccleā observet. Rāo ē, quia Eccleā universa, nīl pōt qd ejꝫ auctoritatē excellit. Porro nihiqd in praxi speratꝫ, qđejꝫ auctoritatē excellit, dicēdū ē id ꝓcan ex traditione Dina, aliquin dicēdū ēt eā errare, qd falsum ē, nē ꝓ
Consuetudo universalis Eccleæ quorūis sæculo babitāda ē Lārvalis remanda ē traditio Dina. neq̄ emā auctoritas Eccleæ ad h se extendit

96 extendit, qd defnet bjctu Sacramētoꝝ.

2da Regula ē. Tradiō cēreaſ eſt Diuina, quæ ubiq; recepta fuit, et cujg initiū n invenit. quæ n̄ supponit Xti ex hoc mundo discessū, raō ē, quia eo ipso, qd cjg n̄ reperiaſ initiū, et n repugnet, qd invaluerit ante discessum Xti ex h mūdo, cēreda ē à Xto instituta. Talis ē tradio, de āqua uino misceda in Sacrificio eucharistiæ.

3ma regula ē, qd illa tradiō, quæ rēp, et ubiq; viguit, et cujg initiū reperiri n pt, quæ n supponit Discessū Xti ex h mūdo, d n supponit discessū apos: cēreaſ instituta ab Apos:. Ita patet ex nōne Supioris regulæ, ita talis ē tradiō in servandis vigiliis in memoriis martyrū.

4ta Regula, qd tradiō illa, quæ rēp viguit, et supponit discessū, ta Xti qm Apostoloꝝ ex h mūdo, cēreaſ tradiō pure Ecclesiastica uti pte patet.

5ma regula ē, qd n̄ tradiō aliqua sit talis ut n supponat nec Xti nec Apos: discessū, nec sup et Ecclesiæ auctoritate, et dubiū ad hoc n̄ an Diuina an humana, tuō advertēdū ē, an sit mutabilis, v immutabilis, nā si mutabilis ē, et p Ecclesiā dispensabilis euidens ē, eam eē humanā. 2mo apostolicam. Si cjg initiū n inveniaſ. raō emi quia nō est Diuina n est mutabilis, quia in Diuinis n pt Ecclesia dispensare, nā tradiō Diuina immutabilis. ē, secūdō ē, quia eo ipso qd cjg initiū n invemaſ nullus fūdamētū Xti, quo dici possit instituta ab Ecclesia cēreda erit Apostolica. Talis ē tradiō de servando Jejunio quadragesimali:

6to. Inde régula ē, ut tradiō cōsideret p respectū ad cōsēsū SS: Pp et Ecclesiæ judiciū, nos tuto et facilig assequeremur, an tradiō aliqua sit humana, v Diuina.

CAPUT 2UM

De Traditionum Auctoritate.

Inquirēdū hic ē, unde cognoscant homines, ex quo posit possint, certō et fide, et nonnullo argtō, qua in re ma fronte clum ē, qd ex traditione humana n pt Theologus demonstrare tnēm ex medio infallibili certō etc: si am tradio Diuina sit potest ex ea Theolo: tnēm ex infallibili

infallibili medio, et cognoscere et ybare, quae ad fidē, et mores spectant: dah. Nihil minus q̄d fuerit, quid q̄m̄ traditionē admittet, spnā hm̄ōi, nec tanta in ee auctoritās, ut p̄bāt certū p fidē, et mōbg argumentū. Contra quos nit

ASSERTIO.

Tradit Dīna ē locus, ex quo petit p̄b certū p fidē, et mōbg argū. P̄h sīmo. Dīna Spūra ē locus etc. ergo etiā ex tradione etc. Tradio em̄ Dīna ejusdē ē auctoritās cū sacra spūra, sīgdē tm̄ illa, q̄m ista, ē verbū Dei, illud viva voce, istud spto ad nos transmiss̄m. Quoadm: Regium verbū sive ore tm̄modo pnūciet, sive spto tradat, eadē rōne vindicat auctoritātē, ac veneratōnē, nec à pīōri, ē, qui a Deo, sive verbo spto, sive verbo tradito nobis loquat. nūqm mē hīri p̄t, uti cujq̄ pīnarū ē, et Theologi ostēdūt, cū de hāc sermonē instituūt.

Probat 2i: Ex eo, quia concilia in suis canonibg, et PP. in suis opibg ut ad traditione mgm medio certissime, ad p̄bāda dd fidei, nō nova dogmata, nā q̄d attinet ad cōcilia. Concilium Nicenū tmū teste Theodoreto historiam lib: 1: cap: 9: damnavit anū testimonio spturarum, quas excēdit ad mētē traditionis, altū Concilium Nicenū traditione non ē, ut adversus Iconomacos definiret dūlīe cultū, q̄ Ecclesia SS: Imaginibg exhibet. Concilium Lateranense tm̄ ē traditione ut nūm SS: lib: definiret. Quāh attinet ad SS: PP: int̄ Graecos Irenaeus lib: 3: cap: 4: asserit, nō tēpore multas Barbaras gētes in Xtū credidisse sine charactē, v attramēto spto habētes p spīritū sāctū in cordibg suis salute, et vetū traditionēs fidēliter custodientes. Addit, quum hæretici Spūs scripturas corrūpere possint, cultū dione ēe recurrēdū. S: Basilius lib: de Spiritus: cap: 27 ait: de dogmatis, quae in Ecclesia servāt, ac p̄dicāt, partim cōscripta doctrina hmōi habem ex Apost: traditione recepīmg, quae ultrāq̄ ad pietatē eandē vim hnt. Epiph: lib: hæresi: 1de asserit pēne iisdē verbis. Item Lactantius Tertullianus lib: de spectac: 1 archicon: docet hæreticos non exspectasse, nec eas in manifesta vetūtis detorquere solēbāt, sed ex traditione cōfutari oportere, ide ht Augus: et alij.

Oppendit: Cyprianus pugnans p nullitate baptismatis receptī

ab

88. recipiab hæreticis, nulla habuit mē traditionis, qm ipri objcut Stephany: Papa. ne ad eu rescbons., nil innoresc sat rō. q̄ ma- dim̄ē., ergo per cypriano, ex traditione dcnmi n pt certu q̄ fide et monibq argm.

Ad: Distinguendo ans: Cyprianus n habuit mē traditionis, qm credebat n decedere ab Apostolis: cōce: ans: traditionē qm cre- debat ab Apos: decedere nego ans. Dico ergo Cyprianu n credi- re, Apostolica fuisse traditione, qm Papa Stephanus ipri oppo- nit. unde illa appellavit rethetu erorem. Asserib̄q contra- nia ee sptus. uti patet ex ipsius ep̄is: ad Pompeiū, ubi ait, n: de ista tradō? utm ex canonica, et Apostolica, et Evāgelica au- ctoritte decedēs, unde ea Apostolorū mandatis atq̄ p̄ceptis, Dm bq verbis innuit se posuam n ee, q̄ illa tradō fuerit Apostoli- ca: Oppo: Ad: Dī: Hier: in cap: 23: Matthe: ait, n quia deceptus auctoritte n ht eade facilitte cōtemtū qua placu- ergo Hier: n cognit aliūde, qm ex sptus Deū posse q̄ fide, et monibq argta. Sē reperisse videt D: Augus: li: 2. de peccatorū me- ritis, et remissione, cap: 3: dices. ubi de re obscurissima disputāt adjuratibq Dnam sptuam cortis, clamorq̄ documōtis cohibere re dt humana fragilitas, mlq̄ facieno in alta declinando.

Ad: ad 2mum: Divus Hier: n asserit ex sola sptua reōne posse certu q̄ fide, et monibq argtō, p̄ revō ex tradone. d̄ relu le quit de particulari quada rethe, qua q̄da nitebat, ex libro A- pocrypho, ipsare Zacharia, qm Judæi occidēt inter templū et Altare fuisse Zachariā patre Joānis baptiste. Unde ait, n quia ex sptus ne auctoritte n ht eade facilitte cōtemtū qua placu- ret, hāc rethā, qm ex libro Apocrypho, n ex canonico q̄ habe- ātē cōtemtū. Adverandū ēm intelligendū pāt se posse ex falsis testimonijs ad fraude reorum fieri, et testimoniū illud mutilatū et corruptū nigilhū circumstat, q̄ de sptus etc.

Ad: ad 3dū Augus: illi bq̄ de quasdōnibq obscurissimis, q̄ ipse fatebatur de origine āāe, ad quas definiendas, n suppetūt ulla firma testimonia, d rōnū cōjecture aliqua ex Divinis libris, cōtu Divus Augus: alibi clarius affirmat traditionē certū supponeat

q̄ti

argtū in rebꝰ fidei, et morū, nā li: 5: cōt: crescoviū cap: 53: dicit Sꝰ: spturarum. veritte teneri, quādo facimꝰ, qd universæ Ecclesiæ placet et nō nil de illa re sptū legamꝰ.

Oppo: 3: Ex monumēto, qd ē obnoxiū mutaōni, peti n posset, firma et certa argta, ad stabiliēdas fidei, et morū regulas, atq. tradio talis ē, uti videre ē in cōmunione Eucharistica, b utraq specie, quæ licet prioribꝰ Ecclesiæ sæclis, ubiq passim obtinuerit, tn postea in occidēte deriit.

Rx: distinguēdo nōrē, tradio quæ ad disciplinā spectat, ē monumētū obnoxiū mutaoni, ~~quæ~~ cōce: nōrē, quæ spectat ad fidē, aut ad mores, nego nōre. Porro de ista, n cām de illa intelligit hæc assertio. quare, et quomodo tradio fidei, et morū n sit obnoxia mutaōnibꝰ jam diximꝰ cap: 2: in respōsione, ad ultimā objctione. atq hæc de tradione.

SECTIO 3TIA

DE ECCLESIA.

Cū Ecclesiæ catolicæ cōsēsus, judiciū, et Auctoritas plurimū valeat p cōfirmāda fide, et moribꝰ dirigēdis, rectè ppt ea dr locus theologicus, verū id frustra diceret. nisi intelligeret quid sit vera Xti Ecclesia militans, de qua tntū nūc agere nobis animus ē. qbꝰ mēbris cōstet, qbꝰ notis dignoscat, quibꝰq ppriettibꝰ donet. quapp ope ptiū erit 4: cap: cōficere, quibꝰ hæc à nobis exponāt. 1mū erit de nnē, et Definione Ecclesiæ, 2dū, de Illiꝰ mēbris. 3tiū de ipsiꝰ notis. 4tū de ipsiꝰ Proprietātibꝰ.

CAPUT 1MU

De Nomine, et Definione Ecclesiæ.

Ecclesiæ nn generati sūptū, j. græcæ vocis æthimologiā, à qua origēnē tt significat cōvocaōnē, sive qd oēs ad se vocet sive qd quicūq in eā cōveniāt, sin meritis. et justitia ppria, d divinæ grāæ cōvocaōne cōveniūt. Quare strictè. et pprie Ecclesia nil significat, qm societtē, et cætū vocatorū, qm vis erit generalit. Aliqndo hæc vox usurpata sit p quacūq cōvocaōne, sive piorū

sive

90 nive impiorũ, nive hæticũ, nive infidelium, in in nro testamẽto nũqm
in fidelium cõvocatõ Ecclea reperta, q̃ quidẽ uow in Thamis ita inra-
huit, ut in nulla nũc multitudine Ecclea nñ agnoscãt, q: mõ
in iis, quib⁹ th' vocatõne, et fidẽ cõalescũt. rem̃ de Ministris nroõne
milnil moror.

Ad rem, qd attinet ad unã, et eã de eformamt nroõnẽ Ecclea neq unq
ppria definitionẽ, ejg de nbi cõflamt hæretici tũ reles, tũ Rõs, quos
onẽs ad 5as classes reduxit Belarminus li: 3: de Ecclea militãte cap:
6. ẽ Pelagianorũ, qui ut refert S: Aug: li: de hæresibꝫ cap: 88: Ec-
clea definiebat cõgregatõnẽ hnũ ptectam, nullũ peccatũ habentiũ.
2da Novatianorũ Donatistarũ, et Catharorũ, quib⁹ D: Aug: docebat
Ecclea ee cœtũ hnũ. eo rẽu saltim justorũ, qd nũqm lapsi st in
graviora peccata, circa fidei cõfessionẽ. Tha ẽ Wiklefi et Joan:
Hus. qui in alios agnoũt in Ecclea, qm ꝑdestinatos, ita ut omes
et soli ꝑdestinati sint de Ecclea, unica sancta universalis Ecclea, ẽ
ꝑdestinatorũ universitas. Inquiebat Hus. in 3mo articulo ex damn
tis in Concilio Constantiensi.

Ulta ẽ Lutheranorũ Ecclea definiẽtiũ in cõfessione Augustana cõgre-
gatõnẽ SS: id ipsum ab Anabaptistis ætate sua narrat docens Cal-
vinꝫ, li: 4: institũnũ.

Sta inde Calvinistarũ duplicẽ Ecclea admittentiũ, alta vera, et in-
visa, alia ex vna, et fictitiam. 3ma cõstare volũt ex solis ju-
stis, et ꝑdestinatis, alta vero quæ nñ intus Ecclea moretꝫ, docet
eã societtẽ hnũ in doctrina fidei et Sacrorũ unionẽ cõvenientiũ

Quam erronea, et qm à vero distãtes ꝑfata, omes hæreticorũ de-
finitiones sint demonstrabimꝫ cap: sequenti, ubi de membris Eccle
habebimꝫ sermonẽ. Interim quomodo definiat Ecclea Catholici videla-
mꝫ. Catholici igit, ut Ecclea definiat, dicunt ipsa ẽ cœtum
hominum, unitꝫ, et ejg de vtiane fidei professione, et eorũde Sacrorũ
usu cõjunctũ, à regimine legitimorũ Pastorũ, et præcipue Romani
Pontif: Quam definitionẽ legitimã ẽ facillimẽ ꝓbare pt. Ad intel-
ligendũ autem ẽ, duplicitẽr Ecclea cõsideran posse, nempe vt in genere,
et quatenus abstrahit ab hoc vel illo statu in quo attẽdi pt, vt qute
collectio fidelium, qui vtiã fidẽ, et Sacramẽta initiati st. Juxta pmã

cõ

conderaõne definiri pt. cœtus SS: p uno capite Xto Dno servire gl
nũ, j. vero ꝺ̃a cõderaõne data definiõ pcedit.

Stando em Ecclea juxta ꝺ̃a cõderaõnẽ de qꝺa cõplexu, seu ali-
qꝺ tale cõstans ex ore, et aã, Ecclea ℚ ad qꝺ definiendu spectat ꝺ̃e-
dit, data definio, ẽ extrema pfessio fidei Sacrorũ cõmunio, et legit-
timis supiorib⁹ extna subjectio, Anima vero st ipsa spiritus S: dona, ne-
pe fides, et charitas.

Legitima itaq; ẽ ꝺ̃a definiõne patet ex eo, quia in Ecclea Dei
duo cẽabit regnũ, unio ecclẽ: eorũ, qui illã cõstituũt et dependẽtio eorũ
ab alijs, quã societte moderatr, et regũt. cũ in sancta Ecclea vocẽt
Civitas, Domus, Regnũ, Corpe qui titulꝰ illa ꝑfecto importat
ℚ in allata definiõne illa duo explicãt, pꝰea illa definio legitima ẽ,
quæ cõplectit omes Ertes Ecclea et ab eo remorat, quicquid remoue-
rẽ ẽ, id ann potest assignata definio, Nã in ea nã notãt, quoꝺ
nionũ dent. n pt quis cẽseri de Ore Ecclea nimirũ pfessio Xtia-
næ fidei. ob cujꝰ defectũ infideles omes, et hæretici merito excludũt.
Sacrorũ cõmunio, ob cujꝰ privatõ excludũt catechumenũ: Sub-
jectio demũ Pastoribꝰ legitimis; quos dũ n agnoscãt Schismatici, ideo
ab Ecclea breuio n excludũt.

Laudojus maxime carpit pfata definiõnẽ, ex eo qꝺ recentiora sit
et ante Bellarminũ inaudita. qꝺ definiẽdo Ecclea fiat mẽtio Pasto-
rũ, qꝺ regit, et qꝺ fideles obtẽpare debẽt. ꝺ errat Laudojꝰ, n.
enim hanc n ẽ noram pbat ex S: Cypriano, qui in Epis: 69: ad
Pupianũ inquit: illi st Ecclea plebs sacerdoti adunata, et Pasto-
ri suo plebis adhærens. nã ante S: Cypriãũ, Irenæus, et Tertullia:
successorũ Pastorũ meminerũt in Ecclea. Post pros SS:
optatus aug: et Ayers quorũ testimonia recẽnt Bellar: Taurneli:
et alij ad quos appello.

CAPUT 2DUM

De Ecclesiæ Membris.

Plura in cap: hoc examinãda occurrũt. mo an aliq. n baptizati
pfessi ẽ Ecclea mẽbra. 2do. an solũ fideles, n solũ justi mẽ-
brant Ecclea, 3tio an Hæretici, sive Cupidi, sive occulti, qto, utrũ

schismatici

92. 4to utrũ rite baptizati, 5to, utrũ excõmunicati mẽbra Eccleſiæ censeri debeãt.

ſ: ergo hæc omia paragraphis examinabimus.

§ 1mus.

Utrum Aliq Qui n̄ Baptizati poſſint eẽ Mẽbra Eccleſiæ

Apud õnes certũ ẽ, eos qui baptizati n̄ ſt, et infidelitate manẽt. eteſſe ecã n̄ phẽt ad Eccleã n̄ phinere, na D: Paulus ſ: ad Cor: 5: v: 12 teſtat eos n̄ intus, ꝺ extra Eccleã eẽ. aiten: Quid mihi de his qui foris ſt Judicare. Dubitanũt nnulli an Catachumeni, ad Eccleã phinerent. Dubiũ h nitebat prati Eccleæ, quæ p Cathechumenis mortuis, nine Baptismate actu recepto, offerebãt quãdã ſacrificiũ miſſæ, ad qd reſolvẽdũ dubiũ ſit.

ASSERTIO.

Cathechumeni n̄ ſt actu in Eccleſia.

Pꝟ 1: ex S: ſphera. Actorũ 2: v: 41: hæc habẽt. Qui ergo receperant verbũ baptizati ſt. et apponitẽ ſt in die illa aiæ circiẽ 3000. ea am verba apponitẽ ſt, nil aliud ſignificare vꝺẽt, qm ingreſſũ in Eccleã, unde illi hnes, antequm baptizarẽt, licet jã credẽrent n̄ erãt in Eccleſia.

Pꝟ 2: ex SS: qui Cathechumenos nũqm vocãt fideles, imo illos abiis rẽp diſtinguũt. sic Tertullian: in li: de pœnitentia hæc: crimini verbi hæreticis, qd Cathechumenos ab Hæreticis n̄ diſtinguat, et SS: Jan: Chryſoſt: homi: 24: in Joan: dicit Cathechumenos nil hr cũ fidelibꝰ cõmune.

Pꝟ Thorne. Eccleã ex mpius dicit ẽ cœtus fideliũ, et ejꝰdẽ fidei Xtianæ pfeſſione, et eorũdẽ ſacrorũ uſu, ac ẽ regimine, legitimorũ Paſtorũ cõjũctus. Atq. id cathechumenis n̄ cõvenit, quia ut dicit Cathechumeni n̄ ſt fideles, in quia ſacrorũ cõmunione, cu Eccleæ mẽbris colligati n̄ ſt, erg: etc.

Oppo: illi ſt actu in Eccleã q̃ rolute cõſequũtur. nego em: quia pt extra Eccleã ſalvari, atq. Cathechumeni volvẽt, q̃ iis quippe offert ſacrificiũ miſſæ, qmuis baptiſmũ actu n̄ ſuſcepint.

Rꝟ: nego jore, na ut qui ſolute conſequatur n̄ requiſ ut ſit actu in Eccleſia, ꝺ ſatis ẽ, qd ſit in ea p̃ncem cordis deſideriũ, neq; pẽ ſtet, qui in eã actu p baptiſmũ ingrediat. Judæis vero ſine

m

verò nr̃ conū istud cordis desiderijꝫ sufficiat, ut quis salvet, nr̃ sufficit: sed ꝫ ut dicat quis eē de Corpe Eccleæ.

Instatur. Illiterati in Eccleā, qui sunt Eccleæ formā, sive ad hoc chanitte, aliq; catheche: sunt chanitte, qui licet nr̃ sint babtizati salvari possūt. Ergo: nego cons. saltē em nr̃ e intromittendi ad Eccleæ, ut quis sit in eccleā nr̃ū, sed satis necesse e ut sit in eccleā Corpe. hoc ꝫ nr̃ sibi Eccleæ sacrorū cōmunionē, cū fidelium societate cōjūctus sit. Dubitarūt em nr̃ nulli, an sint in Eccleā em infideles occulti. nr̃ babtizati, ii sc: qui aliaq; temporalis cōmodi causa se fidelium cœtui admiscēt, quida em eos putarūt ad Eccleæ Corpus pertinere ppter exteriorē illā fidei professionē, et sacrorū participationē. Alij verò probabilius dicūt, nr̃ pertinere ad Corpus Eccleæ, nr̃ putabiles, et ficte cū em ipsi babtismo careāt, ꝫ quo patet aditus ad Eccleā, idirco nr̃ pt dici eos esse in Eccleā. Quamvis videat nunqm em in ea admissi foret, imo statim ejicerēt, si constaret ipsos nūqm babtismo initiatos ee.

§ 2dus.

Utrū soli Prædestinati, vel soli justi vera mēbra sint Eccleæ Quanā fuerit, et sit in proposita quæstione hæreticorū sententia, jampatuit precedēti capite, nūc oportet ut eorū errores refellamus. sit itaq;

ASSERTIO.

Non solis prædestinatis, neq; solis Justis, sed em pluribus reprobis, nec nr̃ exceptoribus sive publicis, sive occultis cōstat Eccleā.

Ꝑ sua parte: Quod sit: Eccleā, nr̃ ex solis prædestinatis, sed ex reprobis cōstet, et sē ex scriptura. Eccleā modo agro Dominico. matthæi: 13 cōparat. in quo et sē ex scriptura. Eccleā modo agro Dominico. matthæi: 13 cōparat. in quo sunt bonas segetes sit tribuli, et spinæ. modo Areæ, in qua pallea bitici opiūt. modo sagenæ missæ in mare, in quo boni, et mali pisces cōcludūt. Matthæi: 22: cōparat cōvivio nuptiali, ad quod intrarūt boni et mali, indē comparat 10 virginibus, quarū 5 fatuæ, quæ oleū in suis lāpadibus habere noluerūt, et cultis imagine adumbrat. in qua ores sit electorū symbola, et hæditypus reprobū. Atq. ones laudate Eccleæ imagines, et figuræ, ineptæ prorsus et falsæ eēt, nr̃ reprobi in ea locū haberēt, ergo etc.

Ꝑ eadē Para: Tradione Pr̃: Cypriani, Augus: Fulgentij, Gregorij mag: qui ones hæc mox allata divinæ sphuræ testimonia exponētes, nostra assertione ꝓbat cōfirmatq. Probat adhuc me. Nā Eccleā ex solis prædestinatis cōstituere, foret inutilis, et a nemine dignosci certè posset

Adeoq;

94: Adeoq excusarent ii ones, qui ab ejq diligente inquisitione abstinerent, qd e absurdu. Cuilibet enim tunc liceret secta privata instituere, qd nec ipsi volunt adversarij, sequeret enim omnes penitus auctoritate superiorum, et debita ipsis reverentia obedientiaq labefactari; na nec oves Pastores, nec Pastores oves agnoscerent. Sicq nulla foret Ecclesia, si tota latet in predestinatis, ergo etc.

Probat 2: Pars: Quod sci: Ecclesia n constet ex solis justis, d enim ex peccatoribus sive Publicis, sive privatis. et Imo ex parabolis evangeliorum mox allatis, quibus clare edocemur, hanc presentis Ecclesiae militantis sorte ee, ut sci: admixtos habeat predestinatos, et reprobos, bonos, et malos; Quo potissimum argto, ita PP: confutarunt Donatistas, impie asserentes Ecclesiam periisse, quia fideles comunicarant cum Ceciliano, que ab haeretico ordinatu ppa autumabat, ita inqm confutarunt, ut victas manus hac in pte dederint. Ut Refert S: Augus: in breviculo collationum, quae Carthaginae cum Donatistis habitae fuerunt.

Confirmat ex aliis enim Spturae testimoniis, quae clariora ee n possunt, et precipue ex eo mathaei 18: v: 15: Xtus ait. Si peccavit in te Frater tuus vade, et Corripe eum, si te n audierit dic Ecclesiae, si Ecclesia n audierit sit tibi tanqm Etnicus, et Publicanus. Supponit igit Xtus hujq modi peccatores, qmvis p correctione fraterna n fuerunt emendati, tn in Ecclesia manere, usq dum ab ipsa Ecclesia, impena illorum contumaciae p sententia n ejciant. Praeterea D: Paulus. in Thessa: Ecclesiam agnoscebat, et tn int ipsos quosda notabat, in quiete, et curiose ambulantes, et agentes, et docet n quasi alienos et inimicos existimandos ee, d corripiendos ut fratres. ergo etc.

Pt 2: ex Constanti Ecclesiae, tradione, et fide, qm Pelagianis, et Donatistis, opponerunt PP: p qbq omnibq sit Sanctus Augus: qui in 3bq libris contra Epistolam Petiliani, diserte pbat, Praesulum nequitia Ecclesiae Sanctitti et integritti n obesse, hoc sm, inquit li: 3: de Ecclesia, Dei, Palia, si malus, si bonus, granum. Et li: 2: de baptismate. cap: 6: inquit. distinguamq. int eos, qui mali foris, st, et eos, qui intus mali st. Nulla am eet distio ista, si soli justi Ecclesiam constituerent, ergo etc.

Pt 3: rne. na illis st vere, et simplicit in Ecclesia, qui st membra Ecclesiae saltim imperfecta, sicuti enim, si membrum in hne mortuum sit, modo tn cum ejq ore conjunctum remaneat, adhuc e membrum hnis, licet imperfectum; ita in casu nostro Peccatores enim st membra Ecclesiae, saltim imperfecta, na pertinet ad O Ecclesiae p professione fidei et Participaone sacrorum, nec n subjectione legittimis Pastoribq, qmvis

Ecclesiae

Eccleæ aliquo participet, qui charitte n habeat.

Oppon. 1mo contra 1ma pte. Arca Noe fuit fig: Eccleæ, ut ait D: Aug: li: 5. de baptismo. at q. in arca non fuerunt, nisi qui salvadi erant ex aquis, ergo nec in Eccleâ nisi illi qui salvadi sunt. 95

R: Nego quod ↄre. arca noe fuit eccleæ fig: quâ ad aliqua cedo, quâ ad omnia nego. In dubo maxime Arca Noe fuit typus eccleæ, imo niam in arca includebat, cujusq; generis aalia munda, et immunda, ita et in Eccleâ continet boni et mali, ꝑdestinati, et reprobi; ↄ: niam extra arcâ nemo potuit salvus ee ab Aquis Diluvij Ita nec extra Eccleam, nemini patet ad salutê aditus, atq; in hoc potissimu stare coparatione arcæ cu Eccleâ docet S. cyprianus li: de unitte Eccleæ. S. Hier: in cpm: ad Damasum. S: Augus: li: 5. de baptismo. in aliis vero ne urgeda coparatio Arcæ cu Eccleâ. Aliquin sequeret one baptizatu ee ꝑdestinatu, na cu S. Petrus prima cpm: cap: 3: coparet baptismu cu Arca Noe sequeret one malos immundos peccatores salvandos ee, quia immunda aalia, pariter ac munda, in Arca noe pariter salvata sunt. qd ꝓtestatu falsum ê.

Oppo: 2: Vera xti eccleâ adumbrata horto cocluso, fonte signato, puteo, aqua vivê, e in illo horto fonte, puteo soli ꝑdestinati repiunt. D: em⁹ Augus: li: 5. de baptismo, cap: 26: haec loca de solis ꝑdestinatis exponit. Ait em⁹ Dnus " ergo ille justom, qui ita opportune vocatus est SS: de q̃ dicti e, novit Dnus, q " sit ejus, ipse e hortus cocluso, fons signatus Puteus Aquæ vivæ, "

R: Nego nore, cujus ꝓbatonem distinguo. S: Augus: ea loca exponit de solis ꝑdestinatis, qui jam in eccleâ tyumfante sunt. Qui adhuc sit in eccleâ militante nego: S: Augus: ipse satis se explicat li: 2: retractationu cap: 8: dicens, " Ubicuq; eccleâ commemorari, in hnte macula, neq; ngo, in nte accipiendu e. quae " nisi sit, id quæ ꝓparatum sit, quodo apparebit em gloriosa, coetu nullis em " eccleâ militante dici posse hortu cocluso fonte signatu, id verum e, d non ee rem " qd solos electos, et ꝑdestinatos cohineat, d alienis et extraneis a fide oc- " cludat, niam vero em in horto cocluso reprehenditur admixti sordibus, ita em in " eccleâ sci: cu ꝑdestinatis sit em reprobi. "

Oppo: 3: Eccleâ e unu ovile, ut ait Xtus Joan: 10: Atq hujus ovilis oves ꝓtotmodo ꝑdestinati, ergo etc. Sed nor Auctoritte S: Aug: qui tractatu 45. in Joan: docet. Per oves intelligi eos, quos Dnus ꝓscivit nam novit ee suos. et li: de correctione, et gra cap: 9: ait, " sed qdâ qui filij-

Dei

96 Dei, ppt̃ susceptã, vel tẽporalẽ gradã, dicũt à nobis, nec hĩ sũt À Deo... Exnobis exierũt, ꝺ n erãt in nobis, h ẽ quidã uidebãt in nobis, n erãt ex nobis, ergo etc. Rñ: nego nõrã nã qmuis in sphnis ois̃ nine nigmificẽt ꝓdestinati, ut matth: 5ª et Joan: 10: alĩ intẽdũ em nignificãt alij, qm ꝓdestinati oves sci: tã mae, qm bonæ, quæ extrã saltim fidei ꝓfessione, ad ecclea ꝑtinẽt. Quæ ren nu Xtus Dnus Petro Dixit, Pasce oves meas, et pral: 33 dr iratus ẽ favor suus nup oves parcũa huc. Ad 5: testimoniũ Augu: respõo. eũ exꝑsse obser vare citato loco udũ pcẽhã Dei; multas oves foris eẽ, et multos lupos intus similiꝑ et multas oves intus, et multos lupos foris, eo gõ multi qui blasphemãt Xtũ, nint. in ipm̃ credituri, et ecõtra multi, qui eũ intus laudãt, nint postea blaphæmaturi. Unde patet, gdn D: Aug: nine omes intelligit ꝓdestinatos, id dicit relatẽ ad ecclea mystãle, n vere militãte.

Ad Alld D: Aug: testimoniũ, qd sma fõte adverrarijs multũ favere uidẽt. respõdeti pt eũ Belarmino. 5: Doctorẽ omitg iis in locis, in quibg ait, Justos n ꝓdestinatos, nec eẽ filios Dei, nec mẽbra Oñs Xti, loqui de ventilẽ fimis, seu ꝑmanẽtia, n ãm de ventile eẽæ seu forma. nã detracto laudato loco de correctione et grã ḃdit. Justos n ꝓdestinatos n eẽ verẽ filios Dei, n gratã Justitiã simulavenũt ꝺquia in ea n mãsenũt. Fatemur ãm em nos, n omes justos in Justitia usq; ad fine ꝑrerorum, ꝺ n desinũt ꝑtea eẽ mẽbra Ecclee.

Oppo: 4: Xtus n ẽ caput, nisi illig Ecclee qm servavit, atq; ad hanc Ecclea ꝑtinẽt ea ꝓdestinati ergo etc. Rñ: distinguo jorẽ. Xtus n ẽ caput nisi illig Ecclee qm servavit, aut efficiẽtẽ, aut saltim sufficiẽtẽ concr qm efficiãt titũ servanti nego Jorẽ. Illo naq; modo Xtus ẽ caput Ecclee, quo ẽ salvator omiũ hmũ, Xtus ãm ẽ salvator omiũ hmũ. qũ n ꝓdestinati, ꝺ em ꝑ alios, mortẽ obtenit, omitg̃ media, q ꝓxime, q remote saltim sufficiẽtia ad salutẽ cõferat, ut mis locis ostẽdũt Theologi.

Oppo: 5: cõtra udã prtẽ. Cath: 4: de Ecclea dr. tota pulchra es amica mea n ẽ iste, et Apos: ad Ephesios 5: ait Xtus se tradisse ꝑ ea, ut exhiberet eã gloriosã, n tntẽ maculã, aut rugã, aut aliqmd hujg modi; ꝺ ut sit sacta et immaculata.

Quod Sanctũ Testimoniũ de Ecclea catholica hujg tẽporis intelligẽdũ sẽ docet Cõciliũ Toletanũ 6. ꝺ ecclea n potest tẽ nine macula, nine ruga, sãda, et immaculata, si in suo ninu peccatores admitteret, ergo etc.

Rñ: distinguo

Respõdeo: distinguo ꝓmũ quoad ꝓmũ testimoniũ, de Eccl̃ea tyumptãte 97
dr tota pulchra ee etc: concedo: de Eccl̃ea militãte, distinguo dr tota pul-
chra coparative ad synagogam et alias societtes hæbreoꝝ, et Ethnico-
ꝝ, v mpta denõone a nobilion ꝑte ãasci: ipsig, v demig ꝑpt doctrinæ
ventte, et morũ sãctitate, qm ꝓcipit cõcr. secus nego ꝓr. Ad 2dum ꝓ-
lata canticoꝝ verba dicũt ab aliquibg de beata virgine symbolicè dicta,
ab aliis em intelligũt de qualibet ãa ꝑfecta. Cattũ em ꝑt de Eccl̃ea tryũ-
pãte intelligi, sicut etiã intellexit D: Aug: li: 2: Retract: cap: 32:
v ni placet em de Eccl̃ea militãte intelligi ꝑt, dũmodo ut par ee in
aliquo exdichis reñbg. Ad 2dum ꝓ: cu D: Aug: li: de ꝑfect:
Justitia testimoniũ Apos: intelligẽdũ ee de Eccl̃ea, quæ sacrificat
quidẽ, et mũdatr in h̃ seculo ꝑ baptismũ fidẽ, et charitte, ꝑ hñ
ita ꝓficit hæc mũdãs ut ꝓmus maculata dici ꝓssit, donec Xtus ea
sibi exhibeat in alto seculo gloriosam sine macula et rugã.
Oppo: 6to Isaiæ cap: 52u: vsr: de Sion h̃ de Eccl̃ea Xti ait, nad-
jiciet ultra, ut ptrãseat ꝑ te incircumcisus, et immũdus, atg pricir-
cũcisos, et immũdos v intelligũt nisi peccatores, ergo etc: Et Apos:
1: ad Cor: 10: v 17 loquẽns de universo fidelium cœtu ait, quo-
mã unꝝ panis, unũ ℭ multi sumꝝ, oñes qui de uno pane partici-
pamus, atg panis ex frumẽto intũ ꝓficit, ergo etc.
Rõ ad 1: testimoniũ, v cũ D: aug: li: cõtra Donatistas, intelli-
gẽdũ ee illud de Eccl̃ea tyũpãte, v cũ S. Cypriano inãitato Isaiæ
locũ intelligẽdũ ee ꝑ rem̃ historicũ, relate ad Oraꝯ Judeoꝝ ꝓ-
cõnẽ, ut rennus nit cũ ex Caphnitte redieñs v adjiciet ultra C: hẽ in
longũ tẽpus: ꝑ aliquis infidelis ꝓcutor ꝑ terras tuas eas vastando
ꝑtranire. Ad 3um. misticũ rennm sermonẽ ibi ee de Eccl̃ea, et Isaiã
ꝓdicere forẽ ut porte inferi h̃ ꝓvaleat adversũ eam.
Ad 4um ꝓ: Adducta Apos: cõparatõnẽ in h̃ stare, qd nisi ex multis gra-
nis ꝑ agm fit unꝝ panis, ita ex multis hñibg ꝑ graã baptismi, et Spi-
ritus S: fit unus Populus Dei, deinde talra ee nõr em, ꝓpõe. nã panis v
mtã ex puro tritico cõflat, ꝑ em aligndo admiscẽt alia grana à tri-
tico diversa, idg ex malitia eoꝝ, a qbg panis conficit.
Calla ꝑtera testimonia, quæ ab Adversariis adferri solet, quæg ab
Eccl̃ea Dei excludere videñt malos et peccatores in eag collocare mihi

justos

90 justos, ac filios Dei intelligēdos ſt, ut ſcli, qui ſpiritu Dei agūt, et hnt in se diffusā charitē ptinēt ad Eccleā intā viva mēbra, ad eoq; pfecti nt in Eccleā, peccatores aūt nt mēbra mortua anda, et imperfecta, quæmtū modo aliqm hnt ppt unionē extnā cū reliquo cōre et ppt intnā actualē fidē.

Oppo: 2: D: Aug: pasn in mis libris cōtra Donatistas pbat immerito abiis itāri baptismū qui ab hæreticis collatus, eo pretextu, qđ ii in Eccleā n nt, cui ſcli data ſt sacramēta. Ergo nec datū baptismū, a facinorosis, et grauioribq peccatoribq repetāt, licet tm isti, qm illi in Eccleā n deputēt. ergo D. Aug: supponit pariē cōditionē hæreticoū, et malorū hmoi, qntū ad eos ab Eccleā exclusione.

R: Distinguēdo cōsequus S: Aug: pariē supponit hæreticoū et malorū hmoi cōditionē, qntū ad potestatē valide baptizandi, et maxime in principiis Donatistarū qūoo: arguit argto ut ad hnē, cōce: qntū ad exclusione ab Eccleā b distinguo. ab Eccleā inadæquatē rupta b ē ab aā Eccleæ, quæ illiq ē Eccleā nobilior, et qua ditare Eccleā volebāt Donatistæ conce: ab Eccleā adæquatē rupta, tm p cōē, gm p aa. nego: 2ndo igit Augus: tm fregit p urget adversus Donatistas cōparatione impiorum, et hæreticorum, et cōcedit int eos pariē cōditionē, argtat in ipsa Donatistarū rētētia, ut ostēdat eos immerito, et nīsi ipsis cōtradicētes rejicere baptismū ab hæreticis collatū, qn dogdē n rejicerēt data a facinorosis peccatoribq, quorū tm ead ē et eē cōditio in principiis principiis Donatistarū, qntū ad valida admīstrandi baptismi, docebāt nigdē Donatista, et falsæ arbitrabāt s: valere sacramēta pōdere ex operis operati virtute ministri, et opinātū s: ab eo dari n posse, qui eā n haberet. 2do Eccleā, ex ſclis justis, et sāctis cōstare, quibq attētis principiis merito ostēdit Aug: pariter eos debere respuere baptismū a peccatoribq collatū, ac ab hæreticis. Ita ap̄lē rādonat S: Doctor de unitate Eccleæ, et li: 4: cōtra donatistas, cujq verba brevitatis cāa prmitto, ergo ea Aug: m'l cōtra nos:

Eccleā ē S: ergo n nisi ex SS: cōstare ōt. Ecclea impiorū n hnt Deū patrē, ergo neq Eccleā habēt.

R: dūhguo ans: Eccleā ē sācta formaliter cōcedo: materialiter, et ejectivē b distinguo, quoad aliquos hmoi in ea existētes cōce: quoad omes nego. Ideo nmū. quia quæcūq ad eā cōstituēdā cōcurrit sācta ſt, ideo adū ab mēs in pbāone allatas. Ad cōfirmatē distinguo, impiorū n hnt Deū patrē

Patrē

Patre h̄ ē n rt ejg. filii ꝙ imitatoñ, et ꝙ grad adoptionis conce: ꝙ in= 99
sione, et doctina nego: Soluo patet ex supig dictis.

3TIUS

Utrū hæretici tum Publici, tum Occulti sint in Ecclesia.
Hæreticor in duos classes generatim distinguit Aug: li 7: de bab=
tismo in manifestos, qui sci: diuulsis retibg it extra domū et in caulas
qui nodū diuulsis retibg in domo remanēt, alioqī temporalis comodi desiderio
retenti, de utrisq; qcedit quæstio. quare nit

ASSERTIO.

Hæretici Publici, et manifesti nullatenus sūt in Ecclesia, occulti vero
sūt in Ecclesia imptfectè, nempe quoad ejg ō. seu prīe extrā, et inde
Probat ima pars D: Paulus ad Titū cap: 3: v 10 ait, „ hæreticū hoīem „
post unā, et alterā correptionē deuita: v ss: sciēs quia subuersus ē, qui „
hujgmodi ē, et delinquit, cū sit ꝙpriō judicio cōdemnatus „ Porro si ille uitandus ē „
quod dubio in Ecclesia n ē, cū Pastor quatis erat Titus uitare n debeat, ō
potiq; eos curare, qui ad nū gregē ꝙtinēt: adde ꝙ Apos: hæreticū ideo
uitandū ē, quia ē ꝙpriō judicio cōdemnatus, h ē ut ait D: Hier: qui se ipm
ab Ecclesia abscidit.
Probat 2a: ex Cōcilio niceno: 9ō cap: 8: dicit Hæreticos recipi posse
in Ecclesiā si redire velint, ad certas tñ cōditiones. Cōcilium itaq; supponit,
hæreticos n ee in Ecclesia ergo etc. Id ipm aptē cōstat ex SS: PP: quo=
rū alij ut Irenæus, asserūt hæreticos, ad Ecclesiā cōuerti posse, alii
inter quos Cyprianus, in epis ad Jubaynū ajūt hæreticos, ut sint extra
Ecclesiā, sibi sibi uindicare Ecclesiæ autoritte, more nimirum quā hīes uideri
volūt. Ꝓ 3tio nē. Nā illi nullatenus sūt in Ecclesia Xti, nec possūt Ec=
clesiæ membra esse, qui nec ō, nec ad illig participāt, tales aūt sūt hæ=
retici, n enim participāt aam, idq; ꝙpter defectū fidei, neq; participāt ō
ad hæreticū manifestū, nec extrā ejg de fidei ꝓfessione, neque cōmunio=
nem Communione habeāt. Neq; mō legitimis Pastoribg se bjciāt, quæ
ma Ecclesia ō cōstituit, ergo etc:
Ꝓ 2da Pars 2: quia si hæreticī occultī fuisse ꝙpter defectū fidei intime
non imptctē quā esset in Ecclesia, grauissimū inde sequeretur absurdū, h mi=
nimē foret, ut nemini unqm cōstare posset, quinā cœtus hmū sit vera

Ecclesia

100 Ecclea, quomodo em̃ dignosci potuit, in q̃bꝫ nr̃i reri, et intior fides, unde requiret, iniuriosè ee Ecclea. Cadè igit̃ argta, q̃bꝫ procedẽt Paragrapho q̃ damnãt peccatores ee in Ecclea, q̃at parit̃ q̃ hæreticis occultis.

Pr̃ ado: quia illi sit mtr̃ impte in Ecclea, rñ: quoad prte ejꝫ uñ-
ñle, qui ejꝫ fide talium exigit profitet, ejꝫ sacra pasti apat. atq ejꝫ
Pastoribꝫ subjicit. fide am̃ n̄ hñt adeoq nec charitte. d hujꝫ modi sit
hæretici occulti ergo impte sit in Ecclea. Cõfere modo ait Bellarminus, quo
Capilli, aut ungues, aut mali humores sit in Cre humano, ergo etc. Atq hu-
ic dicit naulla SS PP: et prorsim S: aug: testimonia, quæ prima fõte ꝺ
pugnare videt, cũ em̃ aligndo ajũt, malos, et hæreticos occultos ee in Eccle
de Cre Ecclea loquit, cũ vero ajũt eos personas, nec ee in Ecclea, intelligũt, et
loquit de ad Ecclea.

Oppo: 1mo: cõtra 1mã prtem: Matha: 13: v: 24: et 25: illa hr parabola,
in quadr̃ hñe bonum̃ semẽ in agro seminasse; cũ am̃ dormirẽt homes, venit
inimicus Dñi, et superseminavit zizania, in medio tritici; porro in hac pa-
rabola ager Ecclea significat, granũ exhibet bonos catholicos, zizania
hæreticos, palea malos, uti exponũt Interr: aug: et alij ergo etc:
Rñ: transmisso antecedẽti nego: cõsequtiã. hæc em̃ parabola n̄ unũ demo-
strat hæreticos. (: ut ostig, et adũ quid in Ecclea sorett:) n̄ possũt salu-
tẽ assequi, d igne æterno cruciãdos, reterranjsse: docet S: Interr: in
cap: 13 Mathæi: dixi tñmodo arti. na in explicatione hujꝫ parabolæ
n̄ convenit PP: quia alij intelligũt mũdũ, ipsam̃ n̄ solã Ecclea, quæ
interpretatio magis idonea videt explicandi à Xto discipulis datæ illis
verbis, ager am̃ ẽ mũdus. v: 38: in mũdo am̃ hæreticos ee quis du-
bitat, utinã nulli foret: alij vero nñe agri intelligẽtes Ecclea, q̃ hæ-
reticos occultos appellat, quos in Ecclea ee talium impietate
n̄ negamꝫ.

Oppo: 2i: D: Paulus: 2: ad Timotheũ cap: 2: v: 20: ait: „ in magna
„ domo n̄ solũm sunt vasa aurea, et argẽtea, d et lignea, et fictilia, et qui-
„ dã quidẽ in honorem, quædã am̃ in ãumeliam „ quo in loco nñe Dominus
intelligit Apos: Ecclesiam. nñe am̃ vasorũ ligneorũ, et fictilium hæreticos, u-
ti patet ex præcedẽtibꝫ D: Paulis verbis v: 17: ubi ait de q̃bꝺam, qui a ve-
„ ritte fidei exciderũt. ait, „ enim „ sermo eorũ, ut cancer serpit, ergo

d Hymeneus, et Phytephas, qui à veritte exciderunt,, Ita em in Epistā 2ª.
d: Aug: li: 4: cōtra Donatis: S: Cypriang. Epis 5ª: et S: Ambro: seu auctor Comentariorū in omes Epis: D: Pauli:
Ly transmisso ante nego cons: Multi enī ex græcis Ll: p domū n ecclēa, d unius mudi intellexerūt, uti testat Turneti. Ido nip domū volūg intelligere ecclēa, tuc distinguēda ē, et D: Paulus hæreticos eē innuit in ecclēa, v qui occulti st, quos em dicūg eē impedē in ecclēa, v ri manifesti st innuit pinere ad ecclēa impprie; et latiōn quoda sēm. rnē ecc: babtismi: et aliorū sacrorū concee: innuit eē in ecclēa hereticos publicos, et manifestos nego: hanc responē nobis suppeditat D: Aug: li: 3: de babtismo cap: 19: dicēs; d, cūt Apostolus Paulus de q bgdā qui circa rentte aberrarūt, quos cū evitandos doceret in una n magna domo eos eē signficat, d tn qm vasa in dūmelia, credo gd nōdū foras exierūt, aut nō jam eccierūt, quomodo eos dicit eē in eadem magna domo, cum vanis honorabilibg, nisi forte p ipsa sacrōta, quæ separatis em hæreticorū cōrēnibus n mutata sunt, et q bg aug: verbis n satis latet respōnēd ad objectione, d em patet ipsig intpstādē nobis n ad verum imo tavere, imo ipse ē, qui hæreticos duplicis gris distinguit, alios, qui n du disruptis rebg st in domo, alios, qui disruptis rebg st extra domū. S: vero: Cypriang p vasa lignea, et fictilia, hereticos nullatenus intelligit, d impios catholicos, nā in hac ipsa Epis: asserit novatianū, ut pote hæreticū, eē extra Ecclēa. Scopus em Divi Cypriani erat cōtra ipsū novatianū probare, impios eē in ecclēa. Auctor cōmentarij nullig ē auctoritis, cui ea n ambrosiū, d aliqm inprimce auctoritis sptorē cōfecisse cū eruditis credamg.
Oppo: 3: D: Aug: li: 6: de babtismo cōtra Donatistas, interrogatus à Donatistis, utrū Ecclēa Donatistarū generet per babtismū filios, respōdit affirmative, et rnē dat. quia cōjuncta ē in uno babtismate ecclēæ catholicæ, ergo p Divū aug: Ecclēa Donatistarū, quæ erat d hæretica cōjuncta erat ecclēa catholicæ, et p cōs: falsū ē societtes hæreticorū separatas eē ab ecclēa
Ly: cōcesso antē distingue cons: p D: Aug: Ecclēa Donatistarū erat cōjuncta ecclēæ catholicæ latiōni sēm nēpe p babtismū, et alia data cōc: erat cōjuncta stricto sēnu, nēpe quoad omes pītes nego cons: Divus em Aug: antequm diceret ecclēa Donatistarū cōjuncta eē ecclēa catholicæ p unū

inte

 intellexit Ecclea sci: Donatistarum, aliasq; societtes hæreticorum generare p baptismum filios, n tnqm sponsas, d tnqm ancillas, quos filios n sibi generat d Ecclæ catolicæ. Quia Sacrtum baptismi, sicut etc: sacta ad solam Ecclea catolicam ptinet. Ex eo igit qd societtes hæreticorum possint p baptismum, qd e sacrtum Ecclæ catolicæ generare filios eidem Ecclea Catolicæ n inde valet inferre, societtes hæreticorum cojunctas ee Ecclæ catolicæ, quoad cætas prtes, qbq hæc cojunctio constituit.

Oppo: 4: Ecclea jus ht totum in suos n in alienos; quid enim mihi de iis q foris st judicare, inquit D: Paulus 1: ad Corr: 5: v 12: atq Ecclea jus ht in hæreticos, quos punit, et anathemate pcellit, ergo etc: Præterea baptisati et sacerdotes st Ecclæ mebra, quia manet in ipsis character, p qm tales constituunt, d em in hæreticis manet charact baptismi et sacerdotis, ergo etc.

Rx: Distinguo jorem. Ecclea jus ht in suos n in alienos, qui nec ptinet ad ipsam nec ptinere dnt cdce: qui n ptinet, d ptinere dnt, nego: Porro hæretici manifesti titulo baptismi, quo donati st ad Ecclea ptinet, aut saltim ptinere deberet, licet ~~suos~~ eos e suo sinu ejiciat; tnqm malas oves e suo ovili, et tnqm mebrum Oris sui, qd n tenet cojunctum, d omino rescindit. Punitio am illa, et anathematis pœna, qm Ecclea catolica fert in hæreticos nil aliud e, qm ipsa reparatio hæreticorum, qm facit Ecclea a se ipsa. Ad cofirmaone distinguo norem, remanet in hæretico charact baptismi, et sacerdotis, et isti sufficiunt, ut in Ecclea quis ee dicat, nego, secus cdce: Hos enim charactres n sufficere ut quis possit dici posse in Ecclea, patet, quia ut ait D: Thomas 3: prte quæstione 8: articulo 3:
" em in danatis remanet illi charectes, et tn danati nec actu, nec pota st mebra christi, tn em quia charact sacrtatis p se n ht vim uniendi cu Xto capite, d e merum signum potestatis, et unionis cujqdam, quæ ante pcessit, et n amplius durat.

Oppo: 5: cotra uda prte. fides e argtum rerum n apparentium, e em quasi fundamentum, et forma Ecclæ, ut docet D: Paulus. 1: ad Corrti: 8: et alia
" in loco, ung Deus, una fides, unum baptisma, quæ certe omnia conveniunt intrnæ fidei; neq enim de sola extrna intelligi possit, d qui fide intrna destituti st, quales censent hæretici occulti, n pt dici ptinere ad Ecclea ergo etc.

Rx: distinguo ans fides objectiva rupta sci: p Xto, quia e objctum fidei, et

fuda=

et fundamēm Eccleæ conce: fides formalit supta p actu nimiñ vpoq̄ xos
qua credimg in Ecclā nego. De s: locutu fuisse colligit ex cap: tuo ad
Cor: ubi ait Ecclā ee fundamēm qđ aliud statui n pt, cæterū em dato, qđ
Apos: testimoniū intelligēdū nt de fide formali supta, distinctione adhuc
uteriū ent. fides ē arg̃tū rem̃ apparentiū, et fundamētū Eccleæ, qm̃ D
ad totā Eccleā C collective sumptā conce: req̃ em̃ ostare pt Eccleā univ-
ersā, nine fide, et charitte, qm̃ ad unūqđq̄ Eccleæ mēbm̃ distribuire oñt
nego: nā n pt quis nine charitte intenēm ad Eccleā adhuc pinere, ut supiori
§ho ostēdimg, quidm et abq̄ fide pant intenēm, utraq̄ em̃ virtus totī
Eccleæ necessaria ē, et Cā §is.

Opponūt 6to cōtra eāc̄ 2i prte. Eccleæ definit societas fidelīū, atq̄ hæ-
retici licet oculti n ōt vere fideles ergo etc: Præterea nunt n sufficit
nitus extīor, itā p confessiō nine vera fide ergo etc.

Ad: distinguo jore. Eccleæ societas fidelīū, ita ut plerīq̄ n mtū extīq̄, d em̃ intīq̄
veniñt et nonnī catholici cōce: ita ut necesse sit qđlibet ipsoq̄ mēbm̃
vere, et intīore hre fide nego, reluo patet ex dictis. Ad cōfirmaōnē, catem̃
q̄ necessariq̄ baptismq̄, quia ut aliquis nt in Eccleā ōt ritu aliquo extno
nitē pacto cū ea cōjūgi imo sicut, qui extīq̄ ritu legitimo baptizat, ille si-
militer vere baptizatus, ita ō pariq̄ qui extīq̄ fidē profitet, ea profession, et ta-
lem cōmunione Ori Eccleæ copulat.

Quod de hæreticis usq̄ modo dictū ē, ōt em̃ locū relatē ad baptizatos
apostatas relatē scil. ad illos, qui suscepto baptismate trāierūt ad infideli-
tē puta ad judaismū. nā apostatæ a fide st hæretici, quare utrumq̄ e-
adē ē rāo.

§. 2. TIUS
Utrum sismatici sint in Eccleæia.

Sismatis nōe significat, quælibet adōnē scissura, seu discissio, sive
in fide, sive in disciplina, p̄ quā vere sismatis nōe significat separāo ab
Eccleā unitē, n sine cōceptu auctoritatis Eccleæ; hinc observat D: Tho-
mas 2da 2dæ quæstione 39: artic: 1: sisma peccatū ee, qđ spōtanee et
voluntarie intēdit separādē ab Eccleā. Porro, qui sismatici, et hæretici
in eo cōveniāt, qđ violēt unitatē Eccleæ, multū in origine, et nāa inter-
cerēt, nā hæretici fidē, sisma vero charitte impedit, et disciplinā. hæ-
retici, inquit, Di Aug: hi: de fide: cap: to de Deo talia sentiēdo fidē
violat, sismatici cum dissentiendo iniquis a fratna charitte dehūt,

quis

quis eâ credât, quæ credimꝰ. Ponita hac premâ, nimatis nõne re-
nio ad resolvêdâ quæstionê.

ASSERTIO.

Sismatici nullatenꝰ sit in Eccleſia.

Pꝓ 1: ex sptura, quæ Ioan: 10 Eccleâ vocat unũ ouile. ad Rom: unũ
Ō, in cantičis una ꝑa una Amica, una Columba, atq. unũ scindit in
ptes qđ unũ erat, ut patet et ipsa nimatis nõne, ergo n sit in Eccleanec
de Eccleâ nismatici. unde S: Cyprianus li: de unitte Eccleæ ait. Ec-
cleâ nymificari ꝙ restẽ xtũ in dubitẽ, quæ scisran fuit, ut intelligere-
mꝰ Eccleam scindi n posse, eo modo quo scinduꝫ vestes. ita ut omes ptes
aquæ maneãt ptes vestis, ꝺ quomodo scinduꝫ ramus ab arbore, qui sta-
tim manduꝫ arbore vivẽte. Ahiquin n amplꝰ una, ꝺ plures haberẽt
Eccleæ, qđ clarè oppomit sptuis.

Pꝓ 2: ex SS: PP: ꝙ omꝰ duo ruffician. S: Aug: et S: Optatus, quo
mũ unꝰ li: c: cõtra Parmenianũ, de nismatici logns ait. Deserta matre
Catholica impij filij dũ foras exeũt, et se separãt (ut vos fecistis) a radi-
ce matris Eccleæ falcibꝰ amputati errãdo rebelles abscedũt,, S: Aug: li:
de fide: post illo verba quæ supra adduximꝰ addit. Quapꝓ nec hæreti-
cꝰ ꝑtinẽt ad Eccleam Catholicam, quæ diligit Deũ, nec nismatici, quo mã dilꝰ
git proximũ,,

Pꝓ 3tio rne. nã ut ait Belarminus de rne Eccleæ ẽ ut nit una, unꝰ
ne mẽbrorũ inter se, et cũ uno capite, hanc eam unionẽ nismaticus tollit
dum se a cõmunionẽ capitis, et aliorũ mẽbrorũ separat. Præterea nismati-
ci n pũt dici ꝑtinere, v ad aã, v ad Ō Eccleam, n ad aã, cui violẽt Lace, et
charitte, n ad Ō qđ scindit, et a quo recedit, v n obediẽdo Pastoribꝰ le-
gitimis, v piratos cõtra ius impugnãdo.

Oppo: S: Nascẽte xto Eccleæ, et Apos: ætate, videꝫ ex duæ sotietes, v cõ-
munio ex ꝑte Eccleæ xti, sci gẽtilium, et Iudæorũ, qui nõ pe ad xtũ cõvertebãtꝰ
am postĩor societas Iudæorũ sci: cõversorũ planè separata erat a ꝑtꝺ
nec in ullo eam exꝑtis linqua vinclo, cui ipsa cõjuncta erat, serrabãtꝰ
mꝰ circũcisiones festa, et solemnitates, ceteasq. alios Iudaicos ritus, imo om
gentes cõversas jugo circũcisionis subjicere volebãt, ut legẽmq. actorũ ꝺmõ-
strat ergo rectè nismatici, velut ab Eccleâ sciss, et alieni habiti sũt ab
Apos: ergo etc:

N: duplicis gris distinguendos ee judæos, qui ad hæc Xti tunc cõvertebãt.eos
alij qdẽ erãt emulatores mosaicæ legis, tñ ipsa observabãt, ꝺ gẽtib
cõvertis ñ jugũ ñ imponebãt, atq; hos tolerabat Eccłea, quia licet in-
utilis tunc foret legalium observatio, ñ du in erat mortifera, qmobrẽ licet
hac in re differret à gẽtib in cæłis in ad ipsis cõveniebãt, habebãt eos
ut fratres, eosdẽq; Apos: et Pastores agnoscebãt. Alij vero erãt Judæi, qui
credebãt ñ mhũ utile, ꝺ planè ad salutẽ necessariũ ee circũcisionẽ, atq; hos nusqm
tolerant Eccłea, ac statim in cõcilio Hierosolimitano damnant, cuiq; post ejs
decretũ, alij adhuc in errore pristet S. Paulus ad Gal: sẽpr affirmat tales
evãgeliũ everte, et xtũ nil ipsis pfuturũ.

Oppo: 2: Multi olim fuerũt dismatici à cõmunione Rom: Pontifi̇cũ separati
hos in extra veram Eccłeam ee nemo dixit. Pter eãs inductione, nã smõ over asia-
tica Eccłeas, quas S: Pontifex victor excomunicavit sæclo 2: in cad Pas-
chatis dismatica fuerũt, itẽ S: Cyprian: et Firmilian: quos nimirũ
3: sæclo excomunicavit Stephanus Papa ppl errorẽ de baptismo, fuere
dismatici, et in neq; istis, neq; Ariana Eccłeã fuere extra veram Xti Eccłeam
imo S: Cyprian, et Firmilian inter SS: numerãt, quos in Rom: cõmu-
nioni restitutos fuisse, du viverẽt, ex legim. 2: Joan: Antiochi, et ñ multi
alij Episcopi, qui dubio fuere dismatici, qui à Cæłio Ephesino re-
cedentes separatũ cœtũ habuerũt, neq; in illi, neq; in Eccłea universali
sunt habiti ab Ephesinis PP: Imo Acacius Patriarcha Constantinopo-
litanus fuit agte dismaticus, ut potè qui nullam obsequi voluit Simplicio Rom:
Pontifici cũ mandaret ut Synodo Calcedonensi subscriberet, et in cũ eo nõ
minimẽ habuerũt angelates, et in Episcopoꝝ nro cõp habitus ẽ atq; Eccłeã
Constantinopolitanã rexit. Hic cũ ortũ est gravissimum schisma sæculo xiv: inter
Urbanũ 6: et Clementẽ 7 erãt itẽrũ mutuæ ambor istorũ Pontificũ
excomunicationes tota Gallia, et Hispania dismatica fuit cũ adhærent Cle-
mẽti 7. Ipse vero urbanũ legitimũ Pontificẽ rejecit. et in Gallia et His-
pania, habiti ꝺ hic ñ sũt inter fideles ab Eccłea Xti. Item ꝺ PP: Basilienses
dismatici fuerũt, utpote qui Eugenio 4: nolnere obedire, eoq; iniuste Basi-
leæ synodũ ꝓtraxerũt. tanto ipsũ Eugenium deponerũt. nullũ ꝺ ppterea ab
Eccłea fuisse inequam ego etc: Multa alia nimia, quæ ab Adversariis
objiciũtur exempla omittimus.

Antequam ad singula respondeamus, nonnulla notãda occurrũt. Primũ ẽ, nomẽ

mento

cob merito dici, quicūq; à cōmunione Rom: Pontificis recedit, ipse enim ē cē-
tri unitatis, et cōmunionis catholicæ. Vidu ē schismaticū patrē non solū
qui se separat, ē em qui separat, à cōmunione universalis Eccleæ, modo
adsit sufficiens auctoritas, et legittima causa, sci: quæ religionē, et fidē
spectat. Tertiū ē, veniæ excōmunicationis species apud antiquos distinguē-
das ee, alia ut reliqs unitatissima, qua Episcopi privabāt charitate, et cōmu-
nione collegarū, et Episcoporū; alia in sola et nuda cōmunionis b nachrone, aut
denegatione posita. Alia demū, qua quis totaliter secludebat à Ore Eccleæ, qua
olim mortalis, et vulgo anathema dicebat. Vltio ē, qd excōmunicationes, qua
juridicē ferūt, alie plenū, et integrū sortiūt effectū suū, alie, quam ef-
fectus, aut casus ē, aut suspensus, quoad hīc effectus, sortiūt nēpe
nudā privationē charitatis, et cōmunionis, n verē integrā separationē. Ad primū
respōdet nego ans: ad cujs rōnā p baconē respōdeo, eosdē Stephanum et
victorē comminatos fuisse anathema in arianicos, et Affricanos, ē utiq;
ultra minas n ivit, ubi de victore testat Eusebius, S. Hier: alijq, de Stepha-
no testat S: Aug: qui li: 3 de baptismo, cap: 25 hac de re loqus ait
vicit in pax in Cordibus eorū, ut nulli imputet eos schismatis malū oriret, ergo
neq; Eccleæ Arianicæ, neq; Cypr: et Firmilian: fuerūt schismatici. Adjem di-
cit illas excōmunicationes, nisi latæ fuerūt, fuisse partiales, n vero totales.
Ad 2dū respōdeo: à culpa n posse excusari Joan: antiochenū cū suis epis
talibus Episcopis, qui separatū ab Ephesina Concilia coetū sibi cōparauit,
ē cū pax inter illos breui fuerit restituta mirū ee n ēt, si amicē cū illis
inde egerint Ephesini &c: Ad 3tiū de Acacio fatemur ipsū veri schis-
maticū fuisse, imo em à Pontificibus inter hæreticos memoratū, quia cōmunio-
nē habebat cū hæreticis manifestis, at alij orientales, quia cū Acacio
cōmunicabāt stabāt duntaxat ab ejus pertibus, qui putabāt n posse Episco-
pum Constantinopolitanū damnari, nisi in Concilio generali n cum v qd primatū
Rom Pontifici negarēt, v Eccleæ universalis auctoritati obtemperet.
Ad 4tū de schismate in Occidente Clementis 7: et Urbani 6 certē nul-
lū eorū, qui aut uni, aut alteri pertibus adhærebāt fuēre schismatici, omēs
em illi, bona fide adhærebāt, et quē p legittimo Pontifice habebāt, ordi-
nē illo Die debita reverentia expectabāt Eccleæ judicium, circa veru ac legi-
timū Pontificē, et si quis erat error, in mero facto versabāt, n in de-
gmate; verē igit schismatici n fuēre.

Ad

Ad ultimū, quidquid nīt de PP. Basiliēnbq, cū Eugenij 4: deposuē 507 attētarūt, Papa scīre quē illi creārāt, cessit mdē Nicolao Eugenijnc= cessori, et PP: Basiliēnes pariē eidē parerūt, ut cōstat ex Epīs: Nicolai 5: Oppo: 3: Schismatici nolētes obedire nūmo Pontifici et Rom: Eccleā, nec cū hac cōmunicare, adhuc volūt adhærere Xpō, quiē cap: vere Eccliæ ab ipso in Pris cōstitutæ. atq; subditæ. ergo per nōma n separāt à capite Eccleā catholicæ. Græci licet schismatici nolint communicare cū Eccleā Rō: in Pris, volūt tn cōmunicare cū Eccleā tryūfante in cælis, ergo n tollūt vnitē Eccleæ, neq; absolute extra eā dicēdi. Immo si quis vellet n subēe suo Episcopo Particulari, velet tn subēe Papæ, eiq; in ambq; potiūbq; ad fidē, et religionē obedire, et cōmunicare, cū Eccleā Rom: universali in n diceret eē extra Eccleā universalē, ergo à Pari idē dicēdū de Xpō relatē ad Pontificē, ita ut qui volūt obedire Xpō, et n Rom: Pontifici, adhuc sūt membra Eccleæ Rom:

Rq: inutile eē p refugiū, nā quicūq; recusat eē Rom: Pontifici, et debeāt cōmunicare cū Eccleā Rom: n pt unīri capiti Xpō, et cōsequēr nec cōmunicare cū Eccleā tryūfante in cælis: qđ nīc ostēdo: Xpūs cōstituit in Eccleā militāte suū vicariū Rom: Pontificē legitimē electū, cui vult fideles omēs eē, cohærere, aut obedire, in his ambq; quæ ptinēt ad Religionē: qđ cōstabit ex dē rom: Pontifice ent rem ergo qui debeāt obedire nūmo Pontifici legitimē electo, n obediūt Xpō per pīcm talē obedīām. quomodo ergo, si nolūt obedire Xpō se jactāt obedire Xpō, Xpūs enī loquēs cū suis discipulis ait, qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit. spernit eū, qui misit me,, Lucæ: 10. ergo qui spernit caput Eccleæ militāntis, spernit caput Eccleæ tryūfantis. Et qui spernit, nec cū ipsa Eccleā tryūfante cōmunicare pt ergo qui spernit nūmū Pontificē ijsq; obedire recusat, n pt unīri capiti Xpō, nec cū tryumfante Eccleā cōmunicare.

Ad illud qđ addebat de separāte se ab Episcopo Particulari, et adhæ= rēte nūmo pōtifici, ac Eccleā universali, Rq: hāc separōnē omni posse ex multiplici cap: v quia ille, qui se separat n credit Episcopos hre au= ctoritē, et jurisdictionē in subditos, v quia putat n dari in Eccleā plures Episcopos Ordinatos, nūmo Pontifici. v quia existimat doctrinā fidei n eē ab Episcopo Particulari tradendā. v explicandā Populo. Porro quicūq; se

obnas

tos ob has caas separat ab Epō Parthiani, et separat ab Eccl̃ea, et Epō
copo uniuersali, seu Rom: Pontifice, quia cũ dñus Pont: et Eccl̃a do-
ceat ee instituendos Epōs particulares, p Prouincias, et Ciuitates ꝛ
ordinatos, ac depẽdentes a summo Pont: qui doceat, et instruat populos, iis-
que sacra ministret, cũ hæc immediate a sumo Pont: qui ubiq; docere
ee nequit, possunt nr possit, ꝛ pacto negaret doctrinã Eccl̃ea, imo et Jesu
Xti, qui plures instituit Epōs et Apos:, qui rarius in locis gentes in-
fluerõt, ppterea se separãt ab Eccl̃ea p rismatis labe infectus, huic te nr
separat ab Eccl̃ea, ni Rom: Pont: adhæreat, et cũ tota Eccl̃ea catholica cõ-
municet, rõ ẽ, quia nr tenemur, imo regulariꝫ prohibemur, cũ hæreti-
cis, y rismaticis cõmunicare

§ 5tus

Utrum excõmunicati sint in Eccl̃esia

Prius qm exploremꝰ, utrũ excõmunicati sint in Eccl̃ea necne, præsuppo-
nẽdũ ẽ excõmunicatiõnẽ ee censurã, seu pœnã Eccl̃asticã, p qm Xtiãꝰ
bonis Eccl̃ee privat, nempe sacrificiis sacris suffragiis, eamq; nr sinthi-
gi, nisi ob grauissima culpã, eaq; extrinsecã, et in rebelles, et cõtumaces
nit ergo

Assertio

Excõmunicati rerẽ nr sunt in Eccl̃esia

Probat 1: et Sphra matthæ: 18o: dr. Si Eccl̃eã nr audient sit tibi ꝭ
qm Ethnicus, et Publicanus, ubi Xtus jubet Rebelles, et contumaces
Xtianos, qui Eccl̃eã audire nolũt, habẽdos ee ꝭqm Ethnicos, et Publi-
canos, atq; Ethnici nr sunt in Eccl̃ea, ut neminẽ latet, ergo etc. Porro
auctoritte hanc excõmunicatiõnis ferendæ, Eccl̃ea ui clauiũ cõpete, de-
mõstrat illa Xti verba, amẽ dico vobis quæcũque ligaueritis sup Vrã
et defacto hac auctoritte usus ẽ apostolus, in Cor: incestuosũ, quẽ rata-
ne tradidit.

Probatur 2ẽ Eccl̃ea, qd dñus inoliquẽ excõmunicationis pœnã infligit,
intendit illũ a gremio suo separare sic in jure canonico, distinct: 45.
Quæs: 3: canõ: Canonica ff. Canonica instituta, et SS: PP: exẽpla
sequntes, Eccl̃esiarũ Dei violatores auctoritte Dei, et judicio spũs S:
a gremio S: matris Eccl̃eæ, et a cõsortio totiꝰ Xtianitte eliminant.
Idem patet in Catechismo Rom: in explicatiõne Symboli:

Pb

Ꝑt 3tio ex SS: PP: q̄ q̄bꝫ onibꝫ sit D: Aug: qui li: de correpħone 209: et grāa cap: 45: ait ꝑ excōmunicāōnē separari ab onibꝫ sanis ovem morbidā, ne ꝑ plures serpāt, dira cōtagia.

Probat 4: rōne. nā ꝑ excōmunicāōnē privāt hnes, ōni cōmertio spirituāli quo fruūt hnes Eccleā int̄se, igit̄ n amplius in cētu Eccleæ; quid em̄ ē aliqm civē privari civitate, nisi privare illū ōni cōmertio, qd hnt cives, illig civitatis. ꝙlea excōmunicatō ē ht̄ locū, in Eccleā, qm habebat pœna mortis in vet̄i testamēto. ut do cet D: Aug: quæs: 39: in Deuteronomiū. d ꝑ mortē separāt hnes a tota plane republi: ergo etc

2m excōmunicati neq; ad O. neq; ad aā Eccleæ ꝑtinet, n ad O à cuius cōmunione excīon ꝓcipit, n ad aām cū supponāt cōtumaces, et n corrigibiles in delictis suis, ergo. etc.

Objciūt 1: ꝑt hōc excōmunicatus retinere habitū ꝑtessionē fidei, et ꝓfessionē Xpiane legitimis, et ꝑ cōsequns ē amicus Dei, uti cōtingit ꝑdo qui injustē fuit excōmunicatus, n qndo qui juste excōmunicatus, pœnitētiā agit ad tēpm absolutus fuerit

Rñ cōcesso ānti, nego cons. nā talis hōc erit in Eccleā, sed desiderio qd ipsi inspiciāt ad salutē, n tm erit in Eccleā, qndiu n absolutus n fuerit, n detegat irritā eē, ac nulla illā excōmunicāōnē, hanc respōnē oportune cōfirmat D: Aug: de vera religione cap: 6to dicens sæpe Divina Providētia sinit expelli de cōgregāōne sua bonos cives, hos coronat, in occulta Pater, in occulto videns.,

Oppo: 1: D: Aug: li: cōtra Donatistas, cap: 20 ait: a Populo Dei n separamg, quas n degradādo, n excōmunicādo ad humiliorē pœnitēdi locū redigimg ergo etc

Rñ: q Populū Dei h loci n intelligi nisi Eccleā militātē, d absolute mūm salvādum, nisi sint in Eccleā, nisi eē possint, neq; em̄ ꝑ excōmunicāōnē cōtēdūt PP, separari ones a nro salvādo, d potiq ꝑ eā correpħonē juvare eorū salutē, n cōfidimus ꝑ S: Doctore desperatione ꝑpetua, sine spe salutis. Exclarminus suspicat hūc locū D: Aug: ēē corruptū, atq; ita legēdū eē, neq; em̄ a Populo Dei nos separamg. verū ē em̄ miser, sufficiūt allatæ respones.

Oppo: 3: Excōmunicāō ē medicina spiritualis, instituta in utilitatē cōm, qui excōmunicāt, atq; n erit in utilitatē cōm, nisi esset

ab ē

xxo. ab Eccleâ, ergo etc.

Sy: Distinguo norē, nisi ita ejecerit ex Eccleâ, ut nulla spes ipsis relinquerē reverteādi, et potestas ad Eccleā, concedo, secus nego. Dantō enim ab eâ, ut hanc spē ipsis erripiat Eccleæ, quin potiꝰ n abiō fine eccō municat, qm ut hac medicina libera errores suos emēdēt, ac invitēt, ut in sinū suū redeāt oēs deponita cōtumacia

CAPUT TERTIUM

De Eccleſiæ.....Notis

Conveniūt oēs tam hæretici, qm Catholici, dari notas aliquas, seu characteres quibꝫ vera illa Eccleā facilē dignosci potest, et à qua quæcūq; alia hmōi societas, quæ vel ipsā imitata, aut aliqm sibi ipsa similitudinē fīt, secernat. Dehis igit notis, sermonē instituimꝰ. qđ ut exequamur. Venit §i. Primus de notis in gre, 2us de notis Illis unitē, 3tius de sanctitē 4tus de Catholicitē, 5tus de Apostolicitē.

§. PRIMUS

De Notis Eccleſiæ In genere

Sciendū primo loco ē Eccleā notas, ut vere sint, tres exigere cōditones, tā ē, ut illæ notæ sint ꝓpriæ n communes, aliōquin incertā Eccleā notitiā ducere nō pōssit. 2da: dēt ēe notiores re, qm significent et ab obscuris. 3tia dēt ēe quodāmodo sensibiles, et omi hmōi gri accomodatæ, ut ip se patēt, secundū eminentias. seu signa Eccleæ, sequibꝫ hic agit n in buere Eccleā evidēnā aliqm veritātis, aliqm in eadē ab omibꝫ cognoscerēt, d inbuere intā evidēnā credibilitatis, ita ut. qui hæc signa attentè cōsideret, n habeat mē dubitādi, an: hæc, v illa sit vera Eccleā.

Duāus Catholici, aut hæretici. cōvenīt dari aliquas notas, ubidixi: mꝰ, inter se in maximō dissidēt in iis assignandis, hæretici enī tō Lutheranꝰ, Calvinista, duas duntaxat notas assignare solēt, tā ē sincera Verbi Dei ꝓdicātio, seu veritas doctrinæ, alia ē, legitima Sacramentorum usus

Catholici ecōtra, qmvis alij plures, alij pauciores, cōmuniter in scripturis enumerāt, quæ symbolo constantinopolitano cōtinēt, sci: unitatē, Sanctitatē, Catholicitatē, et Apostolicitatē, et oēs, repudiāt duas ꝓfatas notas ab hæreticis assignatas ab hæreticis.

Rāo

Ratio am, ppt qm Catolici duas illas hæreticoꝝ notas repudiãt, q. quia XXX
nec vera xti doctrina, nec legitima sanctoꝝ usus, quæ hi duo in vera
xti ecclea reperiri certissimu ei sint eas cõditiones, quæ ad veram ecclem nata
regnũt, graviue iã assignauimꝰ. Et qde n sit sma; nulla etenim sunt
hæreticoꝝ secta, quæ n jactaret se puram hre xti doctrinam, et ejꝰ sanctã
nullã, pariꝰ, quæ non cõtendent veram ee apud se ecclem, Loco quiꝫ sieri
pt, ut doctrinæ veritas, qm tot diversæ, imo nibi oppitæ hæreticoꝝ secta
nibi vindicãt. Atq; quã disputatꝫ, possit ee ppria vera, et unica xti Ecclea
nota, Quam una, et vera xti Ecclea, intot errorũ mõstra submisso pos-
sit, Sltqmqd in sectis lutanoꝝ, et Calvinistaꝝ Ecclea cõstat sctis jus-
tis, et predestinatis, qbꝰ vera xti doctrina, et ejꝰ sacrta nusqm demonstratꝫ,
quina sint predestinati. et vere sancti; pinde nusqm dignosci potit ubina
et quena sit xti Ecclea, ergo etc.
Sed neq; ulla cõdio loci ut in illis notis aliqd eoꝝ rei cujꝰ libet distin-
guiꝫ a re significata, neq; pinere pt ad ejꝰ ecam, at vera xti Doctrina,
pinet ad veram xti eam, imo e illiꝰ ecæ pars, quæ e invisibilis; nã cõve-
nit int se catolici, et reformatores, Ecclam ee societte pfectã vera, ac
pura xti religione, societas em exterior e, atq; visibilis. At pia religio
res invisibilis, et de ea questio e, qui sci: an catolici, an reformatores
puram, ac veram religionem pfiteatꝫ.
Sed neq; 3tia cõdio locum ht, nã vera xti doctrina sensibilis n e, necob-
nia, nec omi hnũ gni accomodata, tũ quia simplices Rustici, illitati, et ple-
bei, prius incapaces ri dissensionis, atq; examinis doctrinæ, et tm teneꝫ
si satis ee volut veram xti Ecclam agnoscere, et ad eam se recipere, tum
quia vera xti doctrina cognosci n pt, solo lumine nãli, et p cognionem a
sensibꝰ orta, quia inta e mistiom ejꝰ ultimitas, ut one hmæ rmis captũ
superet. Si igit vera xti doctrina ab omibꝰ agnosci n pt ipsa n e nota, quæ
omibꝰ innotescere posset. Missis igit hisce notis, ab hæreticis assignatis
venio ad exponendas quatuor illas, quas catolici enumerãt, sci: Uni-
tatem, Sanctitatem, Catolicitatem, et Apostolicitatem; atq; ostendendum erit has notas
veræ xti Ecclæ cõpete, atq; sola Ecclam Catolicam Rom. hisce notis dis-
tingui.

§. 2 Dus

De Unitate Ecclesiæ

Si a nobis a loci veram xti Ecclam unam ee dre, atq; hanc unitatem Ecclæ

Sxu: Catholico Romanâ solâ nîm vindicare, jam enîm assignata nota, quæ dignoscat, quænâ sit vera Ecclea. sit ergo

ASSERTIO

Vera Xti Ecclea una e, n multiplex, hancq; unitte sibi vindicat sola, Catholicam Ecclea.

Pbo s: Pars ex Sphis, in quibg quoties Sfigurat Eccl̃a, una semper, n multiplex Sfigurat, hinc vocat unu Xti Q, unu Ouile, una spôa, Lavacrum ung terreshis, una arca noe, unu templu Hierosolimitanu. etc. Quæ omia aliquid unu st, et Apos: hâc unitte diserte declarat s: ad Cor: 1i: v: xu: Cparatone Oris humani, qd unicu e licet variis mbris cõstet, ad varia officia distinctis, nepe hu ppt unitte capitis, tu ppt unione mbrorum ad eu capite, ajit rigde: sicut eni O unu e, mbra tt multa, omia aut mbra Oris cũ sint multa, unu tm O st, ita et Xtus, et emi in uno spiritu ones nos in unu Obaptizati sumg. ergo etc.

Pbo 2: auctoritte SS PP: p qbg omibg sufficiat D: Cyprianus, qui hinc de unitate Ecclea cõtra donatistas ait. Deus unus e, et Xtus ung, et Eccl̃a ejg, et fides una, et plebs in solida Oris unitate, cõcordiæ glutino copulata, Hinc cõmunione ones clamat veræ Xti ecclea ita una e, ut extra ipsa alia n sit, in qua quis salute cõsequi possit, sic D: Aug: li: de unitate Eccl̃æ cap: xx: ait. ad ipsa salute, et vita æna n pvenit, nisi qui tt caput Xtu, hic aut caput Xtu nemo potit, nisi qui in ejg Oe fuerit, qd est Eccl̃a,, ita em D: Joan: Chrys homil: xx: in Cpis ad Ephesios. Pbo 3io nec, etiam si plures essent veræ ecclæ, plures em deberet ee vera fides, cũ ecãlis ratio ecclæ in fide cõsistat, d plures veræ fides n dabi, ait em apos: ad Ephesios 4: ung Dus una fides, unu baptisma, ung deus, et Pat omipotens, ergo etc. Præterea si plures eent Eccl̃æ, plura em deberet ee capita, d plura capita n dat, unu em e caput in cæli Xtus Dus, et unu in Eccl̃is illig vicarig, nepe summus Pontifex, qui unicui præsidere Xtus cõstituit, ergo neq; plures st Eccl̃æ, ergo etc.

Pbo 3: Pars nã unitas, quæ e nota, et charact, viæ Eccl̃æ in illig perfectissimu cõsistit, sc in universali fidei, et Doctrinæ cõsensione, tũ in unitte Sacrorum, 3io in unitate Pastorum, qd sci: eosdem sc̃p Pastores, n qdem nro, d successione, et gubernio, et Dominis Dis agnoscat, nec n divino capite visibili gubernet. Porro cum hæc locum n habeãt in hæreticorum omiũ

sociis big

societhbg, quæ in articulis seu dogmathbg fidei mtū abē ut cōstabit
quin potius nihil ipsis ꝙ tēporū ratiōe opposita fuerint, ut fusē demō
strant Bossuetus in suo ope de variis Protestantiū Ecclesiā, quām hūt
pars admuniōne ad Rom: Pontifice, hīc cōcludēdū ē sola Ecclesia Catholica
Rom: hāc unitatē, quæ ē nota et character vere Ecclesiæ Xti, n oēs pte-
tantiū Ecclesias, et p cōsequēs sola Ecclesia catholica, vera ē Xti Ecclesia
Opponūt 2: Ecclesia Xti adhuc pt dici una, qmuis ex plurib sectis
coalescat, sufficit enī rationes istæ societtes in eadē fundamētali unī-
tate cōsociēt, h ē, qd in principalioribus articulis cōveniat. hoc pbatur qd Ecclesia
ab initio in multas sectas divisa fuit, nēpe in nimoniacos, ebionitas etc
R: quia n solū hæretici, sed eam fideles, apostoli se opposuerūt, ut patet in
observatia legis mosaicæ, imo ipsi Apostoli ab ignodo inter se fuerūt discordes, ut
de Petro, Paulo, et Barnaba hīt in scriptura. Xtus id ipsum ꝓdixit Xtus matth
10. n veni pacē mittere, sed gladium. ergo etc.
Ad mosaica n repugnare unitati Ecclesiæ, nam aliquando legis
Ly: nego ans. neque enim unitas illa fundamētalis sufficit, et remo-
ta, ad cōstitutēdā unitatē Ecclesiæ, nā licet quis teneat principaliores
fidei articulos, nihil deficit in uno, jā hīt incredulus, nūc ad directē, et
imo. Ly: ad 1mū Quod omnis enim ab initio Ecclesia fuerint hæretici in
varias sectas divisi, tū n cōsequēt ꝓtinere ad Ecclesiā, eorum secta n erat
secta Ecclesiæ, sed secta ab Ecclesia divisa, eo ipso enim qd in aliquo defecēre
dogmate ex Ecclesia decidētes ejus mēbra ēe desierūt, qd n ante Constantini
magni tēpora in diversas hæreses dicta fuit divisa hæc Ecclesia, tūc Ecclesia
latissime manebat, quatenus sci: oēs baptizatos amplectit.
Ly: ad 2: dissentiēte simoniacorum fidelium circa observatia legis mosaicæ, indū
fuit definita, et habita = deinde definitione oēs fideles eum judicium b=
miserūt. Ite quæstiones inter Apos: fuerūt, de ꝗbusdam factis particularibus, scili:
utrum recte Petrus fecisset simulādo Judaismum, et utrum Marcus in socium
missionis evangelicæ assumēdus ēet, quæ certe fide n tēnebat, ac proinde
dici n potuit, Apos: in duas Ecclesias divisi:
Ad 3tium Ly: Xtus n ꝓdixisse pugnā fidelium inter se, aut cum suo capite,
sed fidelium ad infideles, ut patet ex cōtextu:
Oppo: 2: Ecclesiæ successit synagogæ, ita, ut ea in veteri testamēto ipsa
omnibus prærat, qđ nūc Ecclesia in nostro, atq n erat tūc synagogæ neces-
sitas, ut extra eā nullus posset salvari, multi enim ex gentibus, parce

quos

quos fuit unq̃ Dei notitia, ut Iob, et alij solo legis naãlis observãone ad salutẽ ꝓvenerũt, ergo etc.

Rñ: Ecclesiã successisse synagogæ nqm ꝓfectũ impefecto, n̄ quãtũ ad omia, ꝺ mtũ ad aliqua ꝺũtaxat, adeoq̃ n̄ aut n̄ successit quãtũ ad Amplitudinẽ, qua tota tranũ orbe diffundit, neq̃ quãtũ ad ꝓpetuitatẽ, qua usq̃ ad cõsumãonẽ sæculi ꝓseverabit, neq̃ quãtũ ad ꝓfectionẽ cultus Dñi, et Sacrificij, neq̃ quãtũ ad alia huiꝯmodi, q̃bꝯ synagogã longe supergredit Ecclesia neq̃ ipsi successit quãtũ ad necessitatẽ salutis: sc. qui dicũt synagogã ꝓmuisse mtũ ad Iudæos, eãq̃ fuisse veluti ipsorũ Ecclesiã, ita ut extra ipsã Ecclesiã nullus ex Iudæis potuerit salvari, ꝺ n̄ fuit Ecclesia universalis, qua olim nos omes veros Dei cultores cõplecteret, sicut Ecclesia catholica amplectit, quæ universalis ẽ.

Oppo: 3tio. In Ecclesia Catholica n̄ ẽ unitas regiminis, et cõmunionis, ergo etc. Tot emꝰ sũt apud Catholicos diversi cõventicula, tot sectæ, tot diversiones, q̃t sũt monasteria, v̄ certe monachorũ ordines, ꝺ neq̃ ẽ unitas doctrinæ, imo mira ẽ Catholicorũ sbẽdi varietas. Alia ẽ Doctrina scotistarũ, alia Thomistarũ, Augustinianorũ. etc. Nec ullus ẽ, qui n̄ existimet ꝓ veritate pugnare, atq̃ opponitas sẽtias erroneas ducere.

Rñ: unitati regiminis Ecclesiastici n̄ obversari varias monachorũ societates, tũ quia ab Ecclesia ꝓbatæ sũt, ab ea forẽt, et ꝺ ejꝰ cura, et singulæ ꝓfectione manẽt, tũ quia n̄ nisi illiqm rectiq̃ fideles legitimis Ecclesiæ Pastoribꝰ subjiciũt. Ad 1i: Rñ: distinguẽdũ eẽ dogma ab Ecclesia definitũ, aboptionem libera schola circa Dogmata fidei, nulla ẽ int catholicos sẽntiæ varietas, et quicũq̃ ab huiꝯmodi dogmatibꝰ discedit ꝓ hæretico hꝫ. n̄ ita de aliis scholarũ opinionibꝰ, quas varias in prtes agitari ꝓmittit Ecclesia ad Elucidationẽ veritatis, in qbꝰ ꝓinde quisq̃ paratus eẽ dt, et nesse nescire sine ꝓtinãa, et nine iracũdia resolli, unde eos minimè ꝓbat Eccl qui ꝓpt huiꝯmodi scholæ dissidia, et opiniones cõtrarias, sese mutuo errorũ audẽt incusare.

Oppo: 4i: rñe. Si quæ rõ eẽt ꝓpt qm Ecclesia una ẽ, maxime ꝓpt unitatẽ fidei, sacrorũ, et legũ, ꝺ id n̄ ꝓbat Ecclesia eẽ und, ꝺ ũtaxat ꝓbat plures Ecclesias eẽ similes, na quæ easdẽ hnt qualitates, sc. quidẽ similia, ꝺ n̄ sũt unũ. Præterea licet diversa regna habeãt eudẽ principẽ, easdẽ leges generales, tm n̄ negt eẽ unũ regnũ, ergo a pari idẽ dicẽdũ de Ecclesia

In

Insup ni insola Romana cũmunione vera Eccleã cõstituũt p Eccliones istas adiam̃ societtẽ, vix defendi pt ejg catholicitas, seu uniuersalitas. Rom: quippe cõmunio in tt angustos limites plane coarctat.

Ry: ad ngla et s: qđ ad s: nimiñ ee nõt si ea, quae eadẽ ht qualitte nimiña qđ, n vero aliquid unũ st, na quae n ht eudẽ finẽ nec ad eũ tendũt, ut prtes ejgđ totig, qm nisi isđ qualitatibg donẽt hñ n mi nimiñitudinẽ inter se pretent, neq uttqm vero cõjunctione, at Eccleã particulares, n solũ eadẽ tnt qualitte, q em eudẽ finẽ hnt, ut facile attẽdẽñi patet. Ad 2: Ry: assignãdo disparitte, q lura em regna, neq pce, neq et institutione Dñi, aut naãli uni principi bjciũt, neq aliquid unũ cõstituũt. At omes Eccleã particulares et ordinatione sti mi capiti bjciũt, uno spiritu vorẽt, et ãant, ad quẽ omes optãt mqm prtes totig Chi mistici sci: Eccleã. Ipse em Xtus dedit caput, nepe sũmũ Pontñ: dedit Episco: pastores, Presbitros, Diaconos regulã fidei, fidei ipsã, et sacrta, quibg inter se cõjũt fideles, adeoq unũ q̃ p se efficiũt ac cõstituũt. Ad 3tiũ Ry: unitatẽ Eccleã n obee ejg catholicitti nec vicissim, ut patebit ex dictis, q bg ostendemg Eccleã Rom: Catolica ee, nec tm angustiis finibg cõtineri, ut fingũt adversarij

§. 3TIUS

De Sanctitate Ecclesiæ.

Eccleã sti in se ee sãcta, nemo e, qui dubitet, p ea em se ipm tradidit Xtus, ut illã sanctificaret, ut Apos: ait Haec am sanctitas elucet tm in ejg auctore, et parente Xto, qui e fons et origo totig sanctitatis, tm in ejg fine nepe cultu dino, an ipmodo cõsecrata e, tm in ejg doctrina, moribg, preceptis omnibus, sacrtis, quae omia redolẽt sanctitatẽ. Certũ patit e, n omia et singula, q intu aliqua Eccleã militantis membra ea sanctitte hre, qm in ipsis exoptat pia mater; na de facto in ejg sinu st mali tm̃ et, quom in vitia, n in ipsã Eccleã instituunt q in malitia, et in eis mittẽ membrom repudẽda st

Quastiõ igit inter Catolicos, et ptestantes versatr in eo, an societas Catolicorũ sit sãcta, an vero societas ptestantiũ, q quant

ASSERTIO

Sola Eccleã Catolicorũ sancta e, n vero societas ptestantiũ Pt. Sanctitas, quae e ppria, et singularis vereq Eccleã sti, potissimũ,

posissimu rita ē in sācte doctina, et pfs: In sācte eoꝝ, qui emo ea tā-
dount, inglonia miraculoꝝ, qbꝫ venite, et sāctate Eccleā ma, Dnus
cōfirmauit. Atq; istæ societas Catholicoꝝ, mplicit hac sācte, nrigmit
sācte doctinæ, et pfessionis, cui nil doceat, qd n sit sanctissimū,
milq; de fide credēdū pponat, nisi qd vel optū nit in sacris optuis, v
edōtāi, et ppetua tradione ad nos trāsmissū nit, v definitu incōcilii
v a Rom: Pontifice. Nō ita certe res hīt se, in hæreticoꝝ sectis,
na nullu fere ē flagitii, ac turpitudinis genus, cuiꝫ v auctores,
v sectatores, n fuerit Gnostici, Carpocratiani, Montanistæ, Ma-
chæi, atq; Novatores, uti apud Epiphaniu videre ē, d neq; reforma-
tores nostri gloriari possūt se hanc sanctitate hre, cū ex una pte lut-
rani, et Caluinistæ, antiquos pene omiu hæreticoꝝ errores, jā pride
ab Eccleā poptos impudētissime renouarit, ut fere ptat Tournely,
et alia vero pte principia moralis pcedēdi intu abē, ut ad sācte ag-
ducat, quin pōꝫ uiā oibꝫ uitiis apiat. In sensu quippe pcedēdi
sola incredulitas pt dānare, itaut quibꝫcūq; aliquis seruiat aptis
thibꝫ, modo credat se electu a Deo, graā amittē n pt. Hinc li: institu-
tionu, qnæ doctrina qm impia, et a sācte remota nit, quisq; videt.
Plea it Catholicoꝝ Eccleā Sanctitate in primis suis institutoribꝫ, hīt in
sto, qui ē tmus ejꝫ auctor fons et origo totiꝫ sanctitatis, hīt in Apos:
et Sācte PP: hīt in martyribꝫ, qui p sto occubuerūt, hīt in tot Epis-
opis, et Pastoribꝫ, in tot Regiorum ordinu institutoribꝫ eximia virtutu, ac
pietis. nil am tale ostēdere possūt nostri reformatores, miri SS: mō ad-
uersere relint, Lutū, Caluinū, Zuinglium, aliosq; hujꝫ gēris pdissimos
homines, quoꝝ uitia qm enormia fuerit, nēmini latet. Denicq Eccleā
Catholica profert sanctitate doctrinæ miraculis a Deo confirmata, quæ pri-
oribꝫ Eccleā præsertim sæculis in toto orbe, magnifice dilatata fuerūt, ut v ipsi ma-
deburgenses hostes nostri ea in cēturiis suis dissimulare n potuerint. Post
eoꝝ nostris tēporibꝫ miracula despiciūt, miraculoꝝ am extrema penuria
laborāt hæreticoꝝ societates, nec mirū, cū Deus nequeat vera miracula
edere, quæ falsæ doctrinæ valeat cōfirmare.

Oppos: 2mo: Ea societas n ē sācta, quæ idēnide indiget reformatione, atq;
etc. Siem n indigeret frustra ab Apos: ætate ad hæc usq; tēpora tot
editis canonibꝫ reformatio cepta fuisset.

Ly:

Ad: distinguo jorē. ea societas n ē sācta. quæ indiget reformāone in re-tū bg, quæad fidē et morū reglas spectant con: jorē, in rebg quæ spectāt ad sola disciplinā, nego jorem. Eccleā em nusqm indigot reformāone, in iis, quæ ad fidē, et morū reglas spectāt, eandē enim fidē. easdē morū regulas rēp p tesa ē, quas ab Apos: accepit, ita ut reformatores p-bare n potuerūt nouitē aliqm quoad hæc capita inducta, ee. Idē fidē in ppt hnū corruptelā innovanio potuit easdē morū reglas, novāq disciplinā inducere, nec nō cōtra veritātis impugnatores necessariū fuit ea dogmata p bare, definire, cōfirmare, quæ rēp Eccleā docuit, ac cōfirmavit, v cōservavit.

Oppo: 2: aliquas rnes, quibg p bare inmitū sācti n ee Eccleæ, nota, qua vera sīi Eccleā dignoscat, sno morū corruptela, n ē certū talis doctrinæ argū, ergo neq sanctitas morū pt eē nota veræ doctrinæ, nec cōsequt Eccleā. 2do. ppt sanctitatē aliquorū Eccleā n dī sācta appellari, cū em accidens aliqd cōvenire pt toti, et prti, n toti prti conveniat n pdicat de toto. uti patet ex logica. Sed sanctitas cōvenire pt toti Eccleæ, nec tī cōvenit, imo aliqbg hmibg. 3tiō ppt sanctitatē aliquorū dici pt sācta, sic mihi dici potūt pdestinata, v damnata, quia st in ea aliqui pdestinati, aliqui reprobi.

Ad: ad ningla, et ad 1mū. Cōcedē quidē illustrig argtū a sanctimonia vitæ ad veritatē doctrinæ et Eccleæ, si cōtra ea morū immutatio vitæ ad veritatē doctrinæ et Eccleæ, quæ sanctimoniæ vocatōni maxime cōvenit. At Xtus qui docuit in Eccleā sua futuros ee bonos, et malos, statuit signū veræ Eccleæ, et doctrinæ in sanctitate bonorū. sicut igit signa vitæ in aliqbg membris Oīs humani apparētia arguūt, vitā totig Oīs, n mortē, Ita sanctitas vera, quæ in aliquibg membris Eccleæ occurrit, ostendit originē veræ sanctitatis, in Eccleā repti.

Ad: ad 2dū. Eccleā dici posse sācta, pt magis principuas, et nobiliores ejg prtes, quæ sācte st; sic dī exercitus fortis, licet in co multi sint ignavi, quia sci: aliquos viros ht fortes, et strenuos. idē dic de Eccleā. Ad 3tiū respōdeo, nil repugnare, qd Eccleā dici possit pdestinata, tū obtinglarē ejg a Deo factā pdestinaonē, tū ob principuas ejg prtes singulari Dei beneficio electas; at n eadē pt dici damnata, qui a denominatō rēp denumit a notabiori prte, n a ignī, qm nī am Eccleā dici pt pdestinata, tū n inde pt inferri pdestinaonē ee nota

Eee

Eccleæ, quia ꝓdestinas n ꝺ aliqnꝺ unibile, quod in cognitionē veræ xti Eccleæ nos ducere posnt

§ 4 TUS

De Catolicitate Eccleiæ.

Per Eccleæ catolicitatē nil aliud intelligimus, qm ejg ꝺ universalitate, h ej ejg diffusione ꝑ omia loca, et ꝑ omia hnũ gra, sive gentes, Populos, et nãones, ꝺ em Eccleam catolicam ꝓpt ejg diffusionē ꝑ omia tẽpora. Veni hic nos loquimur de Catolicitate ꝑ prima signãone duntaxat, n vero ꝑ secuꝺa, ut pote quæ nota apostolicitatis includit. Porro catolicitatē ee nota, qua vera xti Eccleam distinguere posmus, res ꝑ se clara e, nã qui ab universali aliqua societate se separat, erravi statim arguit. Hinc Donatista cũ cõtra ipsos, aliqn catolicitatis fragnt urgeret, nil aliud respõdebat, mi illud, in pauci fragnt e veritas, errare multom e. Qua de re fas e ostẽdere veram xti Eccleam ee Catolicam, hãcq catolicitate sola hæc Eccleam Rom:

ASSERTIO

Vera xti Eccleam catolica e, quæ Catolicitas soli Rom: Eccleæ ꝓ am societati ꝓtestabiliũ cõvenit

Probat s: Dns, nã in ꝑphis plurib in locis, nẽpe Geneseo 22: v 18. item gene: 26: v 4: item 28 v: 14 hnt hæc verba, in semine tuo benedicẽt omes gẽtes, ubi ꝑ semẽ nil aliud intelligit Apos: Paulus ad Gala: 3. v 16; qm xti, ita ut illoꝝ verboꝝ nus sit, in xto benedicẽt omes gentes, hinc divus aug: loqns cõtra Donatistas li: de unitate Eccleæ, cap: 6: inquit „ date mihi hanc Eccleam, apud vos e, ostẽdite vos communicare omibg gẽtibg, quas jã videmg in h semine benediri, date hanc fidem redeposito accipite, n à me, ꝺ ab eo ipso, qe in quo benediẽt omes gẽtes „ Omitto alia vetis testamẽti, adducã exemplo testimonia „ aliqua, ne luce 24: v: 46 hr „ oportebat ꝓdicari in nmẽ ejg pœnitẽtiã, et remissionẽ peccatoꝝ ꝑ omes gentes, et ab hi „ eũtes docete omnes gentes „ etc. Rursuꝝ s: rem ꝺ: ne xtus alloqr Apos: „ et eritis mihi testes in Hierusalẽ, et in omi Judæa, et Samaria, usq in ultimã „ trã „ Præterea in actis apos: legit: Apostoloꝝ ꝑ totũ mũdũ dispõi ad ꝓdicãꝺ xti Euãgeliũ, n igit xti doctrina ꝑ omes gentes diffusa e, ꝓfecto illa erit vera xti eccleæ, quæ ꝑ omes gentes diffusa doctrinã

xti

Xti phitet. 119

Probat 1: Pars. qd nit Ecclea romana, n vero societas protestantiu catolica. Na sanct PP: qui declarat vera Xti Ecclea p totu p-ranu orbe difusa ee. asserut ea Ecclea nc difusa nulla alia ee qm que cu Episcopo Rom: communione conjuota e, et vera Rom: Ecclesia societas, quae in omes hujus mudi pties late difuditr. e in omente apud Indos, apud Persas, apud Syries. Japonitas, Syames es, et in omlg ferme insulis ad Plagas orientalis, pties. e in acadie apud ublgq; etmenicae incolas, et in tota Europa, e em in media na qmuis regiones ille barbarom jugo teneat, suos m hnt fideles, talis certe n e societas pretestantiu. qui pp aliquas Europae pties, reliquas n minime infecerut. Et in aliis mudi pthibg uix cognoscut Lutani, et Calvinistae, ubi eccha Catolici ublgq; sint.

Oppo: Rom: Ecclea difusio multu immuta e in malibg. tu Graecom tu Lutanom, tu Calvinistarum, ita ut innumerae n t in mundo guineae in qbg fere nulli reperiat catolici, ergo Ecclea Rom: n e ublgq; difusa.

Rr: dishingno ans Ecclea Rom: n e ublgq; difusa physice loquendo ecce: moraliter nego. Co em ea em Ecclea Rom: de difusa ublgq; quatenus in-cipiis orbis pthibg ita eminet, ut difusior nit qualibet alia secta seorsim vipta, neq; em Ecclea Rom: coarctat aliqmibg guineis, sicut haec secte coarctat, et revera primis temporibg Ecclea Catholica, n erat paucioribus haereses, qm nunc sint, uti patet ex Irenaeo, Epiphanio et aliis, et tm Ecclea ja tunc vocabat catolica. id patet ex S: Aug: cujg tempore innumerae quide erat gentes, quae nil audierat de Evangelio, plurimae em tunc grassabat haereses, et tm id n impedit, quin Ecclea abeode Aug: catolica diceret. Hinc ide sanctus Doctor. serm: 137. de tempore ait, „Diversom haeresiarom Ecclea „ideo catolica n dicit, q pluria, et quas quoq; provincias colnet, haec „vero ab ortu solis, ad occasum unius fidei splendore diffudit.“ „

Oppo: Itu, quia Ecclea Rom: nit ublgq; difusa, n inde pt inferri, qd Ecclea Rom: vera habeat doctrina, na multi do n e certu argtu veritatis.

Rr: Id qmuis ex difusione Ecclea posset em immediate inferri veritas doctrinae, na ubi multae nationes monibg et institutione divina conveniut, in eade re affirmada, fortissimu hr argtu p veritate ejgde rei. tm n sat ex h deducimg Rom: Ecclea e vera Xti Ecclea. d deducimg ex eo, qd

cu

qd cū Xtus p̄miserit doctrinā suā fore dilatāda p̄ omes gentes, et Dīne p̄missiones sint infallibiles, hinc cū videamq; tōtā Eccleā Rom: ēe ubiq; difusā, hinc argūt deducimus asseredi Rom: Eccleā illā ee, quae verā Xti doctrinā p̄fitet

§. IVUS

De Apostolicitate Eccleriæ

Apostolica dr Eccleā, quae ab Apostolis originē hr tradē fidē p̄fitet et mīsarijq; Pastores legitimā missionē, et successionē habet ab Apos: n interrupta, quare h loci demōstrāduā nobis ē, Eccleā Xti, cū tūm doctrinā, tūm tūm Auctoritē Apostolicā ee, necnō Eccleā Catholicam, seu Rom: hujsmodi ee, n verō p̄testantiū societē.

ASSERSIO.

Eccleā Xti vera ē Apostolica tam tūm Doctrinā, qm tūm Auctoritē dōla q̄ Eccleā Rom: talis ē, n verō p̄testantiū Societas.

Probat: Pars Illa societas ē apostolica, tūm doctrinā, quae nil credit qm, qd Apos: docuērūnt, nil ēm credit p̄fid, qd Apos: revelatū ē, sd vero n aliud docuēre Apos: qm qd ipsis fuit revelatū, hinc Tertullian: lib: de p̄scriptione hæreticorū ait: „ Apos: Eccleas, apud unā qmq; civitē cōdemt, a q̄bz radicē fidei, et semina doctrinæ cēt ee inde Eccleæ „ mutuatæ sūt, ac p h ut ipsæ, Apostolicæ deputāt, ut soboles apostoli= „ cam Eccleam „ Id totū p̄bat, et affirmat omibz illis argūtis, q̄bz nō pra p̄latū ē, Dinas, et Apostolicas dam traditiones, sci quæ am constat ex p̄batione 3: lib: 3: pag: 74.

Probat tūa Pars Illa societas ē Apostolica tūm auctoritē, quae regit ē legitimis apostolam successoribz, sic sci: qui succedūt Apostis in auctoritē Dinitus ipsis cōcessa, atq; Xti Eccleā regit ab Apos: successoribz, nā p̄durare debuit, et dr, data semel Apos: p̄fectura, et regiminis auctoritas, qm diu Eccleā p̄duratura ē, j. illud Pauli ad Ephesios, et ipse dedit quosdā Apos: ad cōsummationē sāctorum, in ædificationē Ojpti. donec occurramq;, etc. Quæ cortē verba cū intelligi n possint de ipsis Apos: qui usq; ad cōsummationē sæculi n erāt duraturi, intelligi dr de eorū successoribz, ergo etc.

P̄z 3tia Pars. Eccleā Rom: vera ē Apostolica, ut ea, nit cū Eccleā S: priorū sæculorū, qm vera Apostolicā hujsce fatēt Adversarij, atq; ita ē

ita ẽ, uti patet hũ ex unione, cũ Papali cathedra, qm ut tesserã et 121
ictũ unionis Ecclesiastica habuit anhigtas, hũ ex publica gfessione,
que supremũ universalis Eccleã tribunal, in cãis fidei, et religionis,
dijudicadis agnoscit, niuli anhigtas agnoscebat, ergo etc.

Confirmat eadẽ Lars. Sola Rom: Eccles vdã Doctrinã verè Apostolicã, ni
eadẽ planè sint nostra fidei dogmata, que smo docuêre Apos: et que smis
Eccleis sacris vetus et apostolica ppugnauit Eccleã, atq; mjgmodi ẽ, Eccles
Rom: fides, et doctrina, uti ejg capita, cũ iis, que vetus Eccleã ppugnauit
eẽparãdo cõstabit. Cõtra vero hæretici p nimi nova dogmata tradũt, uti
ipsimet p raro fatẽt, nẽ Calvinus li: 3. Institue mũ ait. Ante mille
trecentos annos usu receptũ fuisse, ut fcadines fierẽt p defuncta, q in
errorẽ lapsa ee vetes.. ergo sola Eccleã Rom: vere apostolicae, nẽ
doctrina ab Apos: ad nos usq; derivata.

Neq; mãmodo vdã doctrinã, ẽ em vdã auctoritẽ, sola Eccleã Rom:
vere e apostolica, ni rei: Episcopi a q bz regit ab Apos: smo sint cõsti-
tuti, ipsiq; p integrata serie ad hæc usq; tẽpora nuerserint, cõtra
vero, quialis societtibz fuit, p nõ ab Apos: cõstituti, nec immediatè, nec
immediatè, atq; res ita se hit, et qdẽ ee in societte Rom: successionẽ
p integrã fastionẽ, et præcipuè Romanorũ Pont: ex eo patet, qm a nul-
lo tẽpus, nullaq; occasio adduci pt, quo ista successio fuerit integra.
Contra vero pñte cõstat societtes hæreticorũ, præsertim Lutheranorũ cal-
vinistarũ, anglicanorũ, aliorũq; qui ab Eccleã Rom: cõmunione se
separãt nullos hre ministros, qui p ordinariã, p extraordinariã ju-
risdictionẽ habeãt: Nõ ordinariam, neq; em dubius, Calvinus, alijq; ha-
retici, qui p odt Episcopi habebãt ordinariã ordinis jurisdictionẽ, et p
consequns neq; illã cõferre potãt p extraordinariã, nã ut quis habeat
jurisdictionẽ extraordinariã, dt hre missionẽ extraordinariã, que mi-
racls ostirman dt. quales fuit missio Moysi, Prophetarũ, Apos: et
ipsius Chi. Nulla em miracla vera nihi tavẽtia præterre possũt narratores,
ergo etc.

Opponũt 2o. ut q bẽ missio ordinaria in pastoribz, sufficit, qd quis
fuerit ordinatus ab Eccleã rom: p manus impoõne probati, atq; reforma-
tores, nempe Lutherus Calvinus, Zuinglius, et alij fuerũt ordinati
ab Eccleã Rom: p manuũ impoõnẽ præbyti, ergo etc.

Iah: Ry: distinguo nor Reformatores hr ordinati, et ex hac ordinatione
recepũt missionẽ ordinariã quoad aliqua Pastoratus officia, cõcedo: ac-
cepũt quoad omia nego. Per sacerdotalẽ ordinatione, qua ordinati fuerũt
nõnulli reformatores ab Eccl̃ea Rom: ordinariã gdẽ missionẽ accepũt
ad cõsecrandũ ℰ xti, et ad remittẽda, aut retinẽda peccata, n verõ acce-
pũt, ad aliqm jurisdictionẽ, extrinsecã exercẽdã, sẽpe cõsecrati mi-
nistros, regẽdi Eccl̃eam Dei, eligẽdi societ̃. aut ministros spiriãs, deinde em
dato, qd hãc jurisdictionẽ accepit, hr postea ab Eccl̃ea ipis ablata fuit,
quũ ab Eccl̃ea excomunicati fuerũt. Dãde quis nescit Caluinistas, qui
ipsi adhærere, neatq ordinatos fuisse in Eccl̃ea Rom: imo nec ab Epis-
copis, ℰ mltũ a viris laicis, a gbg mannũ impõnẽ accepũt. Unde in
ipis n mltũ depdita ẽ jurisdictio. ℰ em potestas ordinis ad cõsecrandũ, et
ad dimittẽda peccãta.

Oppo: 2: Successio pastorũ em n intmpta, n ẽ nota, qua vera xti Ec-
clea distinguat, nã apud oniẽtales nmaticos dat̃ successio Pastorũ
n intmpta, et hr apud ipos n adẽ vera Eccl̃ea. Ad tegẽdã dat̃ respõ
sio dũ ẽ necessariũ n eẽ, qmõ illi, qui ad veram xti Eccl̃eam ptinẽt, suc-
cessiũ pastorũ Particulariũ successionẽ attẽdat, ℰ sat̃ ẽ si successionẽ
Episcoporũ universaliũ, qui st Rom: Pontifices ex hibeãt, atq osten-
dat, se norq Pastores a Rom: Pontificibq rẽp cõjũctos fuisse. Hinc
oniẽtales nmatici, qui ab unione Rom: Pontificũ defecẽre legitimã
ma, et intmptã Pastorũ successionẽ vix possũt hre. Quo posito.

Ry: Rẽ dubiũ eẽ. an in omibq oniẽtalibq nmaticis, legitima mas
neat Pastorũ successio, ubi mox diximq, imo de omnibq oniẽtalibq nma-
ticis cõstat, qd em Pastorũ, et Episcoporũ successio intmpta sit. Pos-
tea argtũ ad successione legitima addicit̃ qdẽ ad ptẽdũ n eẽ Eccl̃ea
ubi n ẽ hac successio, qd qdẽ enidẽs ẽ, ex quo tm n negativo colligit̃,
ibi eẽ Eccl̃eam ubi ẽ successio; neq em ℰ hãc odam habẽa vera xti
Eccl̃ea distinguit̃, itaq n argto ℰ tamq enidẽs n eẽ veram Eccl̃eam apud
reformatores, apud quos nulla ẽ Episcoporũ successio

Oppo: 3: Ministri Rom: Eccl̃ee vg: numus Pontt et Episcopi, n ni-
dẽt hr legitimã missionẽ, nq dẽ Rom: Pont: eligit̃ a Cardinalibq, quorũ institutũ n ẽ Divinũ ℰ humana tantũmodo. Episcopi verõ ad-
huc a Regibq eligũt̃. Præterea Legitima successio pdit in societ̃

cato

catolicâ, cũ in Rom: sedẽ intruſi ſũt monẽtq corrupti, ubi hiſtoria, p. 123
tẽt, de q̃bq certè illud dici pt, qd dixit olim Deus p Prophetã. currebãt, et nõ mittebã eos, ergo etc.

Ad: ad emũ Diſtinguẽdũ ẽe ordinatõnẽ ab Electione, ubiq̃ qdẽ numi Pẽs à Cardinal: Epiſcopi a Regibq. ordinãtq ad Epiſcop: qui ſt juris Divi, modus electionis miniſtrorũ ad diſciplinã, modus vero ordinatõnis p impoſitõnẽ manuũ Epiſcoporũ ad Divinã pertinet inſtitutionẽ.

Ad 2: Ad: nil efficiũt reformatores, dũ aliquorũ Pontif: flagitia in Apoſtãm ſuccẽ deducũt, ut inuicẽ Rom: ſedi cõtulẽt, ipſa enĩ ſedes ſancta ẽ, nec nõ ſancta, et legitima ſucceſſio, licet aliqui flagitioſi inter dũ vixerint, unde de illis ponti: pt qdẽ dici, qd illi miſſi nõ ſint miſſiõe ſpiritus, quæſit p gratã interiorẽ, ne uliqm qd diuitas miſſi ſit miſſiõne exterioꝛi, quæſit p exterñã collatõnẽ poteſtatis, et juriſdictionis, hæc nõ am illa abſolutè requiritq.

CAPUT PRIMUM

De Proprietatibus Veræ Eccleſiæ

Tres numerãtq potiſſimũ veræ Eccleſiæ ppriettes, nẽpe viſibilitas, indefectibilitas, et Infallibilitas, de q̃bq agemq 3: §:

§ PRIMUS

De Viſibilitate Eccleſiæ

Lutꝛus, Calvinus, Brencius, ahjq ferè omnes novatores impiè docuerũt, et eũ nũc docet eorũ aſſecla veram Xti eccleam ẽe invisibilẽ. id q cohaꝛet cũ comũdẽ principijs, nẽpe docẽt, ut alibi diximq ſolos juſtos et p̃deſtinatos eẽ veræ Eccleſiæ mẽbra, cõmũiter et illud dogma, ut declinaꝛet ui argũti, qd catholici adversus eos petũt ex defectu ſucceſſionis, dũ in doctrina, tũ in auctoritte etc: ubi ab eis quæritq ubinam ſæculis quæ præſentẽ pdãt fideles, qui eorũ dogmata pfeſſi ſint, et Paſtores quibq ſucceſſerint: Ad: se nusq in dogmatibq, nusq̃ in Paſtorali auctoritte ſucceſſiue visi fuiſſe, q huc in medio in communionẽ Rom: Eccleæ latuerãt. Contra hãc igit falſã doctrinã ſtatuimq

ASSERTIO

Vera Xti eccleæ est visibilis

Probatr: Illa ſocietas ẽ viſibilis, de qua ſcꝛiptura ubiq̃ loqꝛitr: mqm

de cõ

de cõgregaõne inuisibili, atq res ita ê, ergo etc Nã matth: 18º. Xtus dicit, nite n audient Eccleã, dic. Actor: 20. v 28 Attẽdite vobis, et universo gregi, in quo vos spiritus scãtus posuit Epos ap: regere Eccleã Dei Et Actor 15º ver: 4: cũ venisset hierosolimã susceptus ẽt ab Eccleã. et cap: 18º. v 22: ascẽdit Paulus ꝙ et salutauit Eccleã,, ex quibg nr Argumẽtor, qd ê inuisibile, nec audiri pt, nec regi, nec suscipe, nec salutari, atq hæc omia in allatis testimoniis pdicat de Eccleã, ergo etc.
Pretea in psalmis modo vsit cõparat, in sole posuit tabernaculũ suũ psal: 18º: v 6: quæ verba exponẽs S: Aug: tractatu 2º: in epist: Ioan: ait: manifesto posuit Eccleã suã, ut nemo dubitet pt omino latere, ita nec Eccleã pt abscõdi, modo cõparat Ciuitati supra montẽ posite, quæ abscõdi n pt. modo aliis sig: adũbrat, ac exhibet, quæ nil aliud demõstrãt, qm ejg inuisibilitatẽ.
Pt 2º ex SS: PP: Precipue Ptõmo, et Aug: tmus homi: 4: in caput Oseæ Isaiæ dicit, facilig ê solẽ extingui, qm Eccleam obscurari. Aug: vero tractatu 2º in epist: Ioan: eos plane arguit, qui Eccleã Dei dicũt inuisibilẽ. Quid amplig dictum sum, qm cæcos, qui tã magnũ mõtẽ n vidẽt, qui cõtra lucernã in cã de labro positã oculos claudũt. et tract: 5: Numquid digito ostẽdimg Eccleã Dñi mei, n ne apta ẽ, ergo etc
Pt 3tio rnẽ. Eccleã em n ẽ societas quedã, aut angelorũ, aut aãrũ, d hnũ, atq dici n pt societas hnũ, nisi ꝙ extna, et visibilia nr: nadignoscat, illa em n ẽ societas, nisi se cognoscãt, illi qui dionẽ eos d nõ possũt se cognoscere, nisi socieths visibilia extna sint et visibilia, ut patet exẽplo omiũ humanarũ societtũ, ergo etc.
Oppo: 1: Ieremiæ 31º: hã dabo legẽ meã in cordibg eorũ, et ipsis in Deũ, et ipsi mihi erũt in Populũ. Ubi Deus distinguit Eccleã, non testamẽti, qd hæc fuerit qdã cœtus extnus, qui prea sptã legẽ habuerit, in tabulis lapideis, ille am nt Populus qdã intior, hãs legẽ spiã in cordibg. Et revera Ioan: 4: hã venit hora et nunc ẽ, qndo veri adoratores adorabũt Patrẽ in spiritu et veritte. Et Apoc: ad hæbreos 12º: n accessistis ad tractabilẽ mõtẽ, et accensibilẽ ignẽ, d ad sion montẽ civitatis Dei viuentis,, ergo etc
Rñ: Admissis omibg ꝙ factis respondg in sensũ mox exponẽdo, nego consnã: Ieremiæ nõ asserit eo in loco synagogã cũ Eccleã, d testamẽtũ no-

vũ

novum, cum veteri, ut satis patet ex ipso verborum rerum, unde licet no- 125
vum testamentum proprie sit charitas, quae est lex in corde scripta. Testamen-
tum vero vetus proprie sit doctrina exterior, seu lex scripta in lapidibus, non inde
sequitur Ecclesiam novi testamenti esse invisibilem, sicut enim Ecclesia cujus-libet animalis
visibile est, et tamen intus multa habet, quae non apparent, ita Ecclesia visibilis mul-
ta habet invisibilia, scilicet fidem, spem, et charitatem, quae licet sint neces-
saria in Ecclesia, non tamen sunt omnibus ejusdem partibus, ut suo loco probatum est. Ea-
dem responsione explicatur testimonium D: Joan: quod nempe fideles adoraturi
sunt Deum, per internam fidem, et charitatem, id autem non impedit, quomodo, ipse fide-
lium coetus sit visibilis, ad Testimonium D: Pauli: R: Paulum per montem
sion spiritualem, per civitatem Dei viventis intellexisse non Ecclesiam Christi mili-
tantem, sed triumphantem, ita ut sensus sit Christianos in novo testamento spe
accessisse ad intuitivam Dei visionem; cum econtra Judaei carnales, non aliud
speret quam Orea Bona, haec interpretatio deducitur ex sequentibus D: Pauli
verbis. Et multorum 1000 angelorum frequentiam, et spiritus Justorum, et Per-
fectorum. Oppo 2: Quod creditur non est visibile, sed Ecclesia creditur, illique
enim oxiam constituit unum ex articulis fidei, ergo etc.
R: Distinguo: Quod creditur non est visibile ab ea ratione, ab qua creditur, concedo:
ab alia ratione nego Jose. et distincta nori, Ecclesia creditur ab ea ratione, ab qua
non conspicitur concedo: ab alia nego nore: Dico itaque dum conspicimus illum
hunc coetum, qui est Ecclesia eumque cognitione sensibili dignoscimus ex profes-
sione fidei, ex cultu externo, ex Sacramentorum Participatione, et ex Pastorum
Ejectione, id est non est, quod cadit ab fide, at quod coetus ille vera sit Christi Ec-
cleria, quae est omnium mater et magistra non conspicimus, sed credimus, sic exempli:
Baptismus, quatenus est Ablutio externa cernitur, quatenus vero est sacramentum
creditur, hinc in symbolo dicitur credo unum baptisma, similiter Apos: videbant
humanitatem Christi, at eam hypostaticae verbo Divino conjunctam esse non videbant
sed credebant.

§ 2 DUS
De Indefectibilitate Ecclesiae

Indefectibilitas Ecclesiae consideratur hoc loci quoad durationem temporis,
quae permanentia dicitur, et quaeritur utrum Ecclesia indefectibilis sit, hoc est perpe-
tuo durarit, et duratura sit non quidem in aevum, sed in finem usque temporis.
Calvinistae, qui uti diximus duplicem distinguunt Ecclesiam, nempe exter-
nam, et internam, vel visibilem, et invisibilem, contendunt Ecclesiam rumpta 2dum partem

vi

invisibilē, et inᵗnā ee indefectibilē, nᵒptā vero ꝑ ptē visibili, et exꝑna ee defectibilē, et revera nuᵐqᵐ defeciſſe, aut saltim aliqndo ita obscuratā, et ferè extinctā fuiſſet, ut visibilis amplius n appareret cōtra quos cū omib⁹ catholicis sit

ASSERTIO

Visibilis ẽ Ecclea ẽ indefectibilis

Probat⁹ 1: ex sptūris, et qdē ex Prophetarū oraculis. Psal: 44: Deus fundavit ea in æternū, qd de Ecclea exponit D: Aug: et Daniel: 2: In diebꝫ aūm regnorū illorū suscitabit Deus cæli regnū, qd in ætnū n dissipabit⁹ et regnū ejꝰ alteri n tradet⁹. Confirmat⁹ ex aliis novi testamēti testimiis, matthæ: 16: Sup hanc petrā ædificabo Eccleā meā, et Portæ inferi n prævalebūt adversus eā. Et ad Ephesios 4: Dedit quosdā Apos: alios Prophetas, ad cōsummaonē SS: donec occurramꝰ in unitatē fidei. Præcipio tibi C: inquit Apos: ad Timotheū, ut serves mandatū sine macula irreprehēsibile usq; ad adventū Dñi, et Xti Dñi nri matthæ: docete omes gentes baptizātes eos, et ego vobis cū sū usq; ad cōsummaonē sæculi, atq; n Eccleam eēt indefectibilis frustra ipm̄ q̄ mitteret⁹ Pastores usq; ad finē mūdi nisi succedentes, frustra daret⁹ leges, usq; ad adventū Xti servandæ, frustra institueret⁹ sacra, usq; ad cōsummationē sæculi duratura ergo ex sptūris clarissime edocemur Eccleā Xti ee indefectibilē.

Notate, qd n Eccleā duratura ẽ usq; ad finē mūdi, quoad Pastores quoad præcepta, quoad sacra, quæ visibilem cōstituūt Eccleā, reqt⁹ Eccleam ipsā n mtū quoad ptē invisibilē indefectibilitte donatam ee, sed cm quoad visibilem.

Pbatur ex 2 P: mo ex D: Aug: contra Donatistas. Sed illo Eccleā quæ fuit omiū gētiū jā n⁹, ptit, n dicūt, qui sti es impudēte voco, illa n ẽ, quia tu in illa n es, utrum ne tu ideo n nis, nā illa erit, et tu n erit, Homg homil: 4: in Isaiam ait: sua lingua ẽ solē exstinguiqm Eccleā obscurari: Pbatur 3tio. nā si Eccleā defecisset, aut defectura eet via salutis, quæ nemini patte pt min̄ p Eccleā visibilē, eet huc impossibilis omino ad assequendū, nemo enim ingredi pt in aliqm societtē, quæ invisibilis ẽ, et quæ ignorat⁹, quo loco sit cōstituta, hinc n Eccleā pire posset, sedū ptē exteriorē, pire quoq; ptit sedū ptē interiorē.

Oppo: 1: sptura videt fore, ut Eccleā aliqndo deficiat. nē Damid: 9:

hꝫ, deficiet hostia, et sacrificiū, Paral: 2. cap: 15. Azarias sic pdicit. 127
transibūt multi dies in Israel: absq; vero Deo, et absq; sacerdote, doctore,
et absq; lege,, Lucæ 18: hꝫ. Filiꝰ hnis veniens, putas inveniet fidē
in tra.ꝫ, tndē Paulus ad Thes: 2: pdicit generalē Apostaria futurum
in Ecclea anti-Xti tēpore, ibi enī pdicit discessio Populi fidelis, et exal-
tāo hnis peccati in tēplo Dei, ergo etc.
Rꝫ: nego ans, et Rꝫ: ad ringla allata testimonia, ad 1: dico Danielē
intelligēdū ēē de eversione Jerusalem, et cessāone legaliū, sacrificio-
rū vetis synagogæ, qbꝰ Xtus morte suā finē imponit, ita pphetiā
illā explicat ipsemet. Math: dū ait cū videritis abomināonē desolāonis,
quæ dicta ē à Daniele ppheta. etc. Ad 2dū Azariæ pphetia intelligēda
ē, de regno israelitico, n de Judaico, in illo enī vera religio, tndē uni-
ūrim extincta ē, in Judaico manserit ad Xtū. Ad 3tiū Rꝫ: Xtū Dnum locutū
fuisse n de fide simpliciꝫ, d tntū de eximia quadā fide, quæ montes
transferre valeat, qm in paucis repiri fatemur, ita exponūt Hier: Aug:
Alijq, v cū Theophilato locutū ēē absol: qdē de fide nilominus Vati-
cinari paucos futuros, fideles tēpore antiXti, n tn ita Paucos, ut Ec-
clea n custodiāt. Ad 4: Rꝫ: divū Paulū Discessionis nne vel intel-
ligere, ipsū antixtū, ut volūt Xtomꝰ, Theophi: Aug: et alij, utpote,
qui erit caā, ut multi discedāt à Xto, v intelligere discessionē ab Ecclea
n grātē, d prticularē, n oniū, d multorū. Nec officit qd hoō peccati
regnaturus sit in tēplo Dei, nā licet ibi regnaturus sit, n tn illud tē-
plū erit destructurus, quia adhuc pmanebit tēplū, qd Dei appellat, seu
pmanebit Dei Ecclea.
Volūt nnulli uti Ambro: Ibi Apos: loq defectionē, ab Impio Rom:
qm n obscurè, d b obscurè voluit significare, ne offēderet Romanos
quibꝰ pruarū erat constans, ac ppetuū futurū fore, suū impium.
Oppo: 2: Ecclea Xti aliqndo defecit, ergo falsum ē ipsam ēē indefe-
ctibilē. Probāt ans 1mo. ex D: Hylario, qui in li: cōtra Auxētiū inquit,
Malè vos ecclea Dei, in tectis, ædificiisq; veneramini, malè b tris
pacis nn geritis; montes, mihi et carceres, et voragines st tutiores; ubi
em addit, adeo nro tēpore obscuratā fuisse Ecclea, ut solū in latebris, et
Cavernis inveniret. 2do ex Di: Hier: qui in Dialogo cōtra Luccife-
rianos de eo tēpore loqns, quo PP Concilij Arminensis formulæ

fidei

128 fidei, ab Ursacio et Valēte Arianis, nīma cahidittē dlugubratæ, ꝺ
ſpreūt, ait. Ingemuit totus orbis, et se Arianū ee miratus e. Hīc
ex D: Basilio, et D: Bonaventura serm: 23: in cantica, qui ita Deplorāt
nīnū prelatorū omiū, qui illis tēporibg viuebāt, ut satis ostendāt eo tē-
pore, omnes declinasse in malā uiā, et nullā fuisse visibilē Eccleā. Vtꝺ ex
D: Ioan: Chrōso, qui Homil: 49: in matthæū docet in tōtū nullū ee uisibile
signū, quo vera Eccles cognoscat, et Ideo relū ad ſpturas ee recurrēdū.
Fit hīc ex cōcilio Basiliēsi, qꝺ deposuit Eugeniū, ut hæreticū, et ele-
git Felicem, cū deinde absoluto cōcilio it'ū in redē Eugenius irreprit nino
lla canonica exceptione, abeoq; postea nati sūt qtqt fuēre Pontt: et ſpis
copi: Rō:
Rō: nego: ans Explanādo singlas eiꝰ ꝺ ꝓbationes, ad tmū Rō: cū D: Aug:
Epi: 48: Eccleā intōtū qdē obscurari multitudine reādaloū, ꝺ ita tñ, ut
em hīc in viris pīis emineat, sicut revera tēpore hylarij em enebāt in-
Eccleā Iulius, Athanasiꝰ Eusebius Vercellensis, aliiq; SS: Præules
et Pastores. Et hæc n arridet Respōō alia Ꝺ magis opportuna nēpe
hilariū log. de mediolanēsi Eccleā, in qua multi reverēbāꝰ Auxētiū, uti
Catholicū, cū tñ eēt arianus; unde vult S: Doctor, n ee credēdū Auxētiū
licet Episcopus nderet, et concionaret, et melius eo in carceribg, et
spelucis manere cū recta fide qm in tēplo Dei cū hæreticis, a' particu-
lari cum n valet illatio ad universale de qua hīc loquimur.
Rō: ad 2dū Sācti hier: in ſtatis verbis tignate loqui, neq enim
revera totus orbis ꝓprie hīc in Ariana hæresim lapsus e, ꝺ mtū Pars
orbis nempe PP: Concilij Ariminēsis, de qbg loquimur, imo nec
Rō: ad 3tium Patres in ariana hæresim lapsi sūt, na licet ꝺ ſprent
formulæ ab Arianis Propositæ, id tñ ſpsitemūt putantes formulā
illā male hosiē ab Arianis cōfectā Catholicū sensum continere, u-
de nisi euēnt hæretici fuēnt, solūmodo male dixit, atq; hac de
cāa hier: hyperbolicē qmodo loqns ait. miratus e orbis Pram
se ee arianū, quasi diceret, Arimin'ses PP: qui orbē ꝛpretaba-
bāt mirabile, quomodo fraude illa decepti fuerint, ut arianā
fidē amplecti uiderēt, et de facto iidē PP: ut fallaciā cognoūt
cōtinuo errorē correxerūt, et idē hier: in eodē Dialogo, et in ep̄o
pīo: ad Rufinū testat, illos Episcopos ad Arianorū impietate

nu

nunquam vere defecisse.

Rs: ad 3tium Basilium in Illis Epistolis, n deplorare totatem defectionem Ecclesiae, d miserias Ecclesiae ppt infestationem haereticorum, praesertim Arianorum, quorum pseudo Episcopi merito a Basilio reprehendunt, n Episcopi catolici, ut Brentius romanavit. S: Am Bern: reprehendit vitia morum, n vitia doctrinae, quare nil contra nos.

Rs: ad 4tum, testimonium illud Xtomi nullam nobis authoritatem facere, cum illa verba derumpta sint ex ope imperfecto, qd vel tit authore arianum, v fuit ab haereticis depravatum, uti colligitur ex homil: 46: in qua Xtomonsiani apellantur haeretici.

Ad 6tum inde Rs: Basiliense concilium initio qdem fuisse legitimum, a quo tempore Eugenium deposuit, et felicem elegit, n fuit conc: Ecclesiae, d conciliabulum sismaticum, et sediciosum, et nullique prorsus authoritatis. Niceni appellatur in concilio lateranensi ses: 51: et Proinde Eugenius semper fuit verus Pontifex, cui successit Nicolaus, qm pro legitimo Pontifice habuerunt, Postea tum felix, tum PP. Basilienses. Adde, quo tempore fuit conciliabulum Basilianense, eo tempore agebatur alterum conc: Florentiae, in quo praesidebat rumus Pont: et cum eo sedebant Episcopi tam latini, qm graeci, longe Plures, qm Basilienses, ut ex concili: historia liqde constat.

Oppos: 3tio. Cum moritur Rom: Pont: qui est caput visibile Ecclesiae, ac per aliquod tempus vacat sedes Rom: tunc certissime deficit Ecclesia, quis enim nescit, qd praeciso capite a Ore, O ipsum statim perit.

Rs: Distinguo ans. Cum moritur rumorus Pont: deficit Ecclesia, quoties ipse est cap: naturale ipsius Ecclesiae conce: quoties est caput morale nego. Rom: enim Pont: n est caput naturale, d morale Ecclesiae, tanta am n est capitis moralis, qm naturalis necessitas, resecto enim capite naturali, jam perit O naturale, at n perit O civile, deficiente rectore, sicuti n perit regnum deficiente Rege, Sedes enim Rom: em mortuo Pont: semper praeserat, semper fidelium societas subsistit, b legitimo Pastorum regimine.

De § 3tius Infallibilitate Ecclesiae.

Praecognoscendum est Ecclesiam Duobus modis considerari posse, 1mo, quatenus est in conci: congregata, 2do, quatenus est per orbem dispersa, unde

quae

 quarit̃ an dam uno qm alio modo cõsiderata nõ infallibilis, seu anim erranꝺa donec̃ in definiẽdis fidei, et morũ cãis, unũ nõ infallibilis Eccłea in cõcilijs nõ loco dicemꝰ. hoc igit̃ loci expẽdemꝰ solũmodo unũ Eccłea p orbẽ dispa nõ infallibilis, seu an omniũ Eccłesiarũ Particulariũ cõsensus, efficiat infallibilẽ regulã, in rebꝰ fidei, et morũ; id Infrã affirmatores̃ præsertim, cõtendẽtes cũ Lastoribꝰ nõ ee nimul, et collectiue sumptis activã infallibilitatẽ testimonij, et judicij, qua certo, et securẽ absq; ulla erroris formidine posset de fidei et morũ cãis pnũciare, contra quos nõ.

ASSERTIO

Eccłea xti̇ per orbẽ dispa errare nõ pt in cãis fidei, et morũ definiẽdis Pbr̃ mo ex Sputuris, et gdẽ iis formẽ testimonijs, qbꝰ mox ostẽdemꝰ Eccłeã xti̇ ee indefectibilẽ; modẽ addere placet unũ v alterũ testimoniũ. Orece ado hẽ. sponsabo te mihi in sempiternũ, qdi Eccłea fidem deficere posset, jam sponsi xti̇, et sponsa Eccłea matrimoniũ dirimeret, quod sit indissolubile ei, et ppetua cõjũctio. D. Paulus ad Timotheũ scribit, ut scias quomodo oporteat te in domꝰ Dei conversari, quæ ẽ Eccłea Dei Vivi columna, et firmamẽtũ veritatis, hujsmodi aũ nõ eet, si Eccłea universalis errare posset in rebꝰ v ad fidẽ pertinẽtibꝰ, v ad mores, qbꝰ nos obligamur anathematis pœna, credere Eccłeã in omnibꝰ, ut patet Matth: 18. qui Eccłea nõ audierit sit tibi: etc. d imo insanum eet b tam gravi pœna obligare fideles ad assentiendũ rebus incertis, et indũ falsis, ejusmodi foret si Eccłea errare posset, ergo etc.

Hanc verò Eccłeæ inhærendã fidẽ constãter, et firmiter nõ tntũ ee in tota nimul xtiani Populi societate, d eam in Pastoribꝰ, quos impossibile sit omnes errare, et in falsa doctrina Populũ tradẽdã cõspirare, qd, ut dixi præsertim docẽdũt noratores, patet 1mo, quia falsũ dicere posset omnes nimul p orbẽ sparsi Eccłeæ Pastores, falsũ quoq; admitteret, ac temerè crederet sparsos ubiq; Populus xtianus, nec Eccłea deficere posset. 2do, quia Pastores in Eccłea sua xtus instituit, ut regerẽt nibi b ditũ gregem, dedit ipsis potestatẽ ligandi, et solvẽdi, jussit, ut omnes gentes docerent etc. Qua porro ratione starent hæc omnia, et cõsistẽtia, si omnes nimul Pastores, à fide deficere, et in errorẽ omnes cõspirare posset.

Pbr̃ ado et sanctis PP. quorũ innũra testimonia adduci posset, cõmuniter asserẽtiũ unanimẽ omniũ Eccłesiarũ, seu totius Eccłeæ consensum in

dogma efficere articulu fidei, Pro his omibz sufficiat S: Aug: 132
qui li: 7 de Bab: cap: 53 inquit nobis tantu — fiducia se-
curae vocis asserere, qd in gubernaone Dni Nostri Jesu Chi universalis ec-
clea cosenu roboratu e.

Cofirmat. ergo ex historia Ecclesiastica dempto. Ille corens e Infalli-
bilis, ani opponitu dogma omiu catholicom corenu judicatu fuit hæreseos, at-
q dogmata opposita, unanimi Ecclesiaru corenu judicata fuerut hæreseos
na p duo prima secula haereses exorta Valentini Cerdonis. Marcionis, Satur-
nini, Basilidis Gnosticom aliorumq, cesto Ecclesiaru corenu dissipatesi,
ut ait Eusebius li: 4: cap: 7. Ireneus, Florino hæretico. n aliud oppo-
suit qm unanime Ecclesiam cosensu, id ipsi hittlier: contra Vigilantiu, et Cy-
prianus contra eos, qui novatiani suadebat. Aug: demu li: 4: ad Boni-
facium negat synodu gnale, concedendebere Pelagianis, eo quia illom ere-
rores p synodos in punctis habitas. et Ecclesiam corem firmatas satis
nup q damnati intelligerent, ergo etc: Plura huc reaumu, qua ab-
hi de traditionibz dicimq

Oppo: Infallibile Ecclesiae authoritte pbamq ex spturis, et nisi nim
pbamq spturas ee verbu Dei, ex Ecclesiae authoritte, in quo ratiocinio, cer-
te cofiamq circulu inhom, ergo infallibilitas Ecclesiae matie pbatq.

Rf: falsu ae, qd in allata ratiocinio habeatq circulus inhomus, ut emi
in aliquo ratiocinio nit circulus inhomus, necesse e, ut dua ppones aque
sint ignota, ex se ipsis eode modo, seu in eode casu gre mutuo demons-
rent. I ista dua ppones, sci: 1ma. Ecclesia e infallibilis, 2da, qua
declarat spturas ee infallibile ee verbu Dei, n aque ignotae sut, neq se
mutuo pbut in eode casu gre. Prior emi ppo immediatq notor e, p
motiva, sci: credibilitis, na necessaria ee aliqua Ecclesiae authoritte, qua
ad credendu inducamur via negat ipsi noratores, ubi am id semel af-
secuti fuerimq, facile e eide Ecclesiae tali spturas, ut verbu ppones
credibile, infallibilitas igit Ecclesiae pbatq a priori, p motiva credibi-
litatis ex spturis em deducta, et cpbata, veritas am spturae, quam apos-
tolicam pbatq, ab authoritte Ecclesiae. Authoritas emi Ecclesiae pbat ve-
ritte spturae quam a posteriori duntaxat, tmqm regula nivens et data.
Authoritas vero spturae pbat Ecclesiae infallibilitate velut a priori, tmqm
ne formalis motiva, nec vg: pgressus ille demonstrativus, ut dicimus n e

inqus

132 in que p poã cogitãdi, jam notã ex effectibg pbo rationale, et p rationale pbo à priori poã cogitãdi, nic n ẽ nihilus, ille pgressus fidei, in que p auctoritẽ Ecclee notã pbo Dei revelatiõnẽ, et p revelatiõnẽ, pbo à priori risputã. Aliquæ objectiones, quæ cõtra infallibilitatẽ Ecclæ à nonnullis afferri solet, primo illæ st. quas jã solvimg, ad declinandam infallibilitatẽ Ecclæ egimg, prõ st. illæ, quas cõtra auctoritatẽ concilii nõ solet pferre, quibg respondebimg, cũ de Cõciliis agemg.

SECTIO QUARTA

DE ROMANO PONTIFICE.

Christũ Dnũ, à quo nullũ imminũ nõpnit nostra Ecclea militans, ut caput cognovit, et venerat, ita et totã Ecclesiã dirigere manifestatõ, in omnibus direchionẽ exercet, ita et totã Ecclesiã dirigere manifestatõ, in omnibus direchionẽ exercet, ista

ASSERTIO.

Xtus Dnus in Eccleria ma monarchicu Regime instituit.
Pb 1mo ex sphia, que passim coparat sptura unte, v exercitui, v
Domui, v nari, d unte unu ht Pastore, Domus, unu Dnu, et
Cenomu, Naris unu gubernatore, ergo em unu e hjeta Supremo
capiti, et ut ait Xtus Joan: Decimo ent unu Ouile, et unus Pa-
stor, neq; Potat duos adhibendo Ceonomos unig domus, duos duces
ejgde exercitus, quia in rebus moralibg regula nmi ai com-
munit cotingentibg denumi ostet
Pb 2: Xtu sapientissimu, et Eccleam sua amantissimu. optimu certe regi-
men in ea instituisse cognu e dicere, atq regime monarchicu e per-
fectissimu ergo etc. Et revera sp auctoritate Philosophoru Platonis
Aristotelis, Heloradoti, Phylonis, Demosthenis. Ciceronis, et aliorum, nec
n SS: PP: Athanasij. Hier: Justini, Cypriani, Athanq. Ante oat D:
Thomas, inspe de Regimine Pont: li: 1: cap: 1: breuit sic dicens „inmo-
narchia maxime, facillimeq; concordia, et domi unitas (: ni requa
reput: conitenequntij coservari pt. agre am in Aristocratia, et Democratia.,
Et pterea ubi plures st, qui dominatr. difficult ht eorum consensus, et in raro
tot cap: qt rentchia: neq; valet dicere, qd si hec ratio valeret Regimen pa-
pale deberet em et hereditariu, cu regime monarchicu hereditariu
ptechq nit, qm regimen monarchicu electivu! Etechia em vix unq dis-
cordiis, et ambitionibg fuit pt, et in regimen Papale e electivu. Nam
Pb: Deu peculiari sua pridentia electionis, que nunmi Pont: fit assis-
tt promissione ma Matthe: 1: 19: et Jab: v 29: qua electio nuqm penitus
carnit- idoirco, imo in ones difficulties mu rep obtinuit successum et re-
gimen Eccleæ diuthq jam stetit, qm ulla monarchia politica electiva, et
usq; ad seculi consumatione durabura.
Pb 3: na certu e xtu regimen, qd Xtus in Eccleæ instituit et visibile
fuisse, et monarchicu quoad exterā gubernatione, ejde Xtus totius
fuit caput visibile Eccleæ, qm gubernavit, et quia pare in regimine
n habuit, eaq; monarchice rexit, ergo rem in Eccleæ fuit, et ent re-
gime monarchicu, a Xto institutu. Pb na vel post Xti ascensione in-
cautum h regime Eccleæ quoad exterā gubernatione fuit immutatu, v p-
severavit nicut antea, xtu dici nequit, alioquin requeret Eccleam

ipsa

ipsa immutata oe stati post Xti ascensionē, nec ee Eccleā a Xto Dno instituta, d alia a illo diuersa, quoties em in Rep: mutat forma regiminis, censet em ipsa resp: immutata, ergo Ludu dici nequit. 2 Pet 4: Synagoga fuit imago et fig: Eccleæ, atq illa fuit monarchica, rep enim fuit in synagoga unū caput visibile, scu summus Pontifex Tribu Leui, qui eam gubernaret, cui religiones in populo Israelit̄ obsequi, ac obediret, et ad illū in controversiis legalibq hret recursū, cujq sententiæ litigantes ꝑ pœna capitis acquiescerēt, ergo em Eccleā monarchica ee dt, nq de fig: dt correspondere figurato, neq valet dicere synagogā fuisse valde exiguā, Xtianā vero Eccleā amplissima ee, ac ꝑinde synagogā ꝑtuisse ꝑ regimen retinere, n ꝑtuisse vero Eccleā, aui gubernandæ solus Deus par e. Nā Ry: qd ea quæ hūibq impossibilia sūt deo, ꝑ graā Dei facilꝫ fieri possūt, ut Matthæi: 9: Apud hoies ꝑ impossibile e, apud Deū am omnia possibilia„ hac ergo Dei graa, adjutum Eccleæ caput, n modo ꝑt Eccleā universā regere, d em facile, ut ꝓbatur ꝑ pt.

Oppo: Joan: 18: Xtus ait:, Regnū meū n e de hoc mundo„ Atq Eccleā militans e in hoc mundo, ergo n e regnū, ac ꝑinde Xtus n instituit regnū monarchicū. Ry: Ibi Xtus n excludere monarchiā, et regnū spirituale, aui aliunde Eccleā hac militāte regnū sapissime nominet, d voluisse duntaxat Pilato indicare se n hoc politicū regnū, et politicā potestatē, qm ipse Pilatus timeret. Ita vere interpretatꝫ PP. scripsit Cirillus Alexādrinus, in Euangeliū Joan: et Aug:

Veni pauci sūt qui absolute monarchicū Eccleæ Regimē inficiātꝫ, at in multis, qui impudēt cōtendūt, monarchicū hoc regimē Xtū hre, in eoq ꝑmanere, ipmq Xtū nullū visibile caput reliquisse, pœnes quod hæc monarchica potestas repiatur. Quo errore regnū capite Refelling.

CAPUT 2dum

De Electione Divi Petri a Xto Dno facta

Inquiredū hic e, an Xtus Dnus reliquerit Sti Petri nū in militāte Eccleā vicariū, dederitne ipsi primatū in universali Eccleā supra cæteros Apostolos Multos ht inimicos Dogmatica ista controversia, na conjurati in hæresimachici, et hæretici, in negada Pontificia Potestate in Eccleā, ejq emulgi-

ne

origine negat, ut eñ inficiãt Jũm Pontificalẽ potestatẽ trãslatã à 335
Petro in ejg successores, inficiãt ipsi Petro nup Coelos Apos: Primatũ à Xto Dño collatũ fuisse, ita, ut vel nullũ habuerit ejgmodi primatũ, v nique habuit, n fuerit honoris et jurisdictionis, d dutaxat ordinis, rne cujg ordinis fuit inp æquales. cõtra hos igit Pontificie dignitatis Jurisconsult

ASSERTIO

Primatus in Eccleã Auctoritas, seu Primatus in tota Eccleã militãte, fuit à Xto Dño collatus D. Petro, quem Propterea Constituit inris vicariũ.....

Pt, et Unde Sciptũ ex historia Evãgelij, ad eñ hæc quæstio sit facta, ideirco enim opus fuit Scriptũ ex Evangelica historia, ubi h factũ narratur. Duo am sunt præcipua loca Divinæ sphuræ, in quibg clarissime edocemur Divũ Petrũ Constitutũ fuisse totius Eccleæ caput. Primũ hmg Matthæi xvi: ubi post celebrẽ à Petro factã de Xto Divinitte confessionẽ Xtus ei vices rependit dicens. et ego Dico tibi quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Eccleã meã, et tibi dabo claves regni cælorũ, et quæcũq ligaris sup Trã, erit ligatũ et in cælis, et qdcũq solveris sup Trã, erit solutũ, et in cælis, ex quibg verbis nic argitur: Ille pure Divæ primatũ habuit in Eccleã jurisdictionis, qui abipso Xto rector universalis Eccleæ constitutus, atq D. Petrus laudatis verbis Rector universalis Eccleæ, seu visibile caput, et Apos: Princeps designat ergo etc: Xtũ nor hæc nãq verba sup hãc petrã ædificabo Eccleã meã, quibg Primatus in Eccleã satis describit, clare ad singularẽ D. Petri Personam, ni vero ad ejg confessionem, v ad Xtũ ipsũ referri pñt, fut inepti adversarij cõtendut, idem patet ex ipsa serie cõtextus, verba eñ anthia, sci: Beatus es Simon Bariona, quia caro, et sanguis, n revelavit tibi — et ego tibi dico, quia Tues Petrus, spectãt ad singularẽ Personã Petri, ergo eñ et sequntia, sup hanc Petram ædificabo Eccleam meam, quomodo am verba ista referri nposint, v ad Personã Xti, v ad cõfessionẽ Petri, v ad Eccleã in Petro repræsentatã breui dicturus sum.

Propterea Illis verbis tibi dabo claves Regni cælorũ, singulari quadã rne Præmittit D. Petro Custodia, et gestatio clavũ. n solũ ad Amplitudinẽ potestatis ligandi, et solvendi, d eñ cũ Dignitate Capitis, nam cla-

ves

130 claves istas soli Petro pmisit Xtus, et soli Petro postea dedit, uti ex dictis constabit. Unde D: Petrus reluti primaria hi potestate clauium Religiui vero qui possit ligare, et solvere hnt secundaria, et participatam hujg rei vne dat SS PP. quia bonu Eccleæ unitatis postulat, ut primaria clauiu potestas maneat apud unu, ne Optatus Milleuitanus, li: 1: contra Parmenianu ait, bono unitatis Petrus claves regni Celoru communicadas, caeteris solus accepit.

Innup haec veritas eruitur ex ipsa nmis mutatione, qm fecit Xtus ex nme Symonis in nn Cephæ, qd intuitus Petrus, quoties emi tales mutationes in sptu sancto legunt factæ, ibi significat aliqua nova dignitas collata, ut liquet in Abraham, quem vocauit Abram, in Saraim, qm vocauit Sara, et in Jacob quem vocauit Israel, quæ mutationes nmi significat certe collatione novæ dignitatis, ut ex ipsa sptura patet. Ita ut Xtus mutauit nn Symonis, in nn Cephæ, voluit indicare futura ejg dignitatis, qd nempe futurus eet ille Petra, saxu illud firmissimu, et immobile, supra qd erat ædificaturus Eccleam, cui nunqm infernus ipse prevalere posset. Dices. Ibi nne Petræ n intelligi Personam Petri, et prona Xti, cui sæpe ita locutus Xtus, ut ad Cor: 1: cap: 10: Petra aem erat Xtus, et alibi em vocat lapis angularis; v intelligit Eccleam, in prona Petri repræsentata, et figurata, v demq; confessione Divinitatis a Petro facta. Ex: Personam Xti intelligi n posse, imo quia illud pnomen demonstrativu hanc, dicit relatione ad ipsum Petrum. Tu es Petrus, deinde mp hanc Petram. Qualis quæro eet connexio si n intelligeretur Petrus, alioqui ide eet ac si dixisset, tu Apostole es Petrus, et mp hanc petram, ide mp me ædificabo etc. Inquo tame discursu n eet bona connexio, cu Petrus n sit Xtus, unde n obstat qd aliquando Xtus dicat petra, v lapis angularis, qd ideo dicat, quia Xtus est fundamentu, quo sciptum est Eccleam, n tm excludit, qd em in h textu Petrus intelligatur p Petra, et indicet ut Petra fundamentalis Eccleæ, neq; eni recte ac nominatim in sptu sancto Petræ dt Xtus intelligi, ppiu naq; est metha phorice nmis ut n rectu incode usurpet sensu. d em in diversis, juxta diversos respectus, et relationes. sic enim Petræ nn nuncupatur a Xto, et a Paulo in divino textu, a Paulo nuncupatur qutu dicit relatione, ad aquas scaturientes empe, ut patet ex contextu ubi hoc, bibebat de spirituali consequente eos

petra. hi

Petra, am erat Xtus. p qd intendit Paulus, significare Xtu fuisse 137
oniu graarum fonte. Xtus am nn illud Petrie, sumit put dicit relaone
fundamenti ad edificiu, et applicat ibi n ribi d Petro, deinde ri ibi n in-
telligeret, Petrus, nulla eet remunerao expssa Petri, et rupflua fuisset
mutao nnis in Petra.

Neq ibi intelligi Pt de Ecclea, in Persona Petri repsentata, et figura-
ta, quia si h eet, qndo Xtus dicit, sup hanc petra edificabo Ecclea mea,
ide eet ac ri dixisset, et sup Ecclea, edificabo Ecclea, qd e nugatoriu.

Quod vero p Petra cofessio fidei intelligat nil obstat, quia sive dicat, Ec-
clea fudata, supra Petri cofessione fidei de Dimitte Xti. sive supra ipsu
Petru cofitete, eade Xti dimitte ide sepe. sepq seqt primaria auctori-
tte in Eclea fuisse soli Petro collata, et ipsu solu fuisse institutu Xti
vicariu in Eccleo Xti militate quoad extna illiq gubernaone.

Neq minus clare eade veritas evincit ex alto testimonio Evangelij
Joan: 21: ubi Xtus brevi reversurus ad Patre, his verbis Symone Petru
covenisse legit. Simon: Joan: Diligis me plus his, qd cu itu, et 3tio ro-
gasset, ac toties respodisset Petrus, tu scis Dne quia amo te, Xtus illi
dixit Pasce agnos meos, pasce oves meas qbq verbis sumu nedu supra
fideles ones, veru em supra Apos: ipsos principatu D: Petro collatu es
a Xto testat SS PP: ones. p qbq unus sit S: Eucherius Episcopus lug-
dunensis, in serm: de Nativit: SS: Petri, et Pauli inquies. prius agnos, de-
inde oves comisit ei, quia n solu Pastore. d Pastoru Pastore eum consti-
tuit, pascit igit agnos. pascit, et oves, pascit et filios pastit. et Matres,
Reges, et hditos, et platos, oniu igit Pastore, quia pt agnos et oves in Ecclea
nite, ergo etc.

Neq ratet qd objicit Calvinus, Xtu n dixisse ones oves meas, d solu
oves meas, et p cons: voluisse apos: excipe, quos pares fecerat Petro.
Na Rx: de onibq ovibq textu illu intelligi. eo ipso, qd nulla diminuo, aut
restrictio apposita sit, et revera si Xtus n intellexisset de onibq debuisset
exclusao expsse intuere, alioquin Petrus n potuisset intelligere, quas oves
dt pascere, et quas comittere, ut p se patet. unde cocludedu e, Xtu
nec apos: a cura D: Petri supra eos exercenda excludisse, hinc D: Bern:
li: de Consideraone ad Eugeniu ait, qm obre nec Apos: quide exe-
mit forte, na em illi Xti oves fuere.

Confir

138 Confirmat ex alio sptura loco, nempe math: 53: ubi Xtus soli Petro nominatim injunxit, ut pro re, et pro aliis tributum solveret illud exigentibus, ex quo volunt PP. primatum D: Petri significare, siquidem genus illud tributum fuerat tunc temporis census capitis, seu Patrisfamilias, unde cum Xtus Petro praecepit, ut solveret illud tributum, ipsum caelis Apos: anteponit, ipsum Patrem familias velut Patrem Ecclesiae constituit.

Confir: itum ex variis Petri prerogativis, quae in sptura tegunt, ex quibus non seorsim sed simul sumptis ejus supra alios Apos: colligit primatus. 1: quod quoties in Evangelio recenserit apos: nna 1: loco semper ponat Petrus, 2: quod scriptura loquatur de Petro tanquam de principe, et de aliis tanquam de subditis. 3tio, quod Petro est facta una revelatio Divinitatis Xti. 4to quod soli Petro promissa sit a Xto stabilitas fidei, et cathedrae. 5to quod Petrus sua auctorit: congregavit alios ad eligendum Apos: in locum Judae proditoris, 6to: 1mus Judaeis promulgavit Evangelium, post acceptum spiritum sanctum. 7mo 1mum miraculum fecit apud Judaeos in confirmatione Evangelij. 8: quod in Apos: concilio, pro legalium cessatione primus omnium sententiam dixerit, quae omnia simul sumpta maxime spectatis sptura textibus a nobis supra allatis certam reddunt assertionem nostram.

Pt 2: Rne Et quidem vero fundamentalis desumitur a regimine monarchico, quod constituisse Xtum Dnum in Ecclesia sua jam probavimus. nam si non soli Petro sed omnibus Apos: simul Ecclesiae gubernium Xtus tradidisset Regimen Ecclesiae aristocraticum fuisset non vero monarchicum, quod dici nequit, ergo Xtus suae Ecclesiae Pastorem instituens supremum caput instituit, unicum, et non plures, ac proinde non omnibus simul sed soli Petro primatum, seu supremi Pastoris auctoritatem contulit, dicendo tibi dabo claves Regni caelorum, aedificabo Ecclesiam. etc. Pasce agnos meos, etc.

Oppo: 1: Di: Paulus ad Cor: 3: inquit de Xto: fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Xtus, ergo ex D: Paulo solus Xtus potest dici fundamentum, non vero D: Petrus, alioquin praeter Xtum aliud fundamentum poni posset. R: distinguo ans: fundamentum nemo potest ponere praeter id quod positum est, si sermo sit de fundamento praecipuo con: de secundario et ministeriali quod sit primarij vicarium nego, quadere cum asserit Petrum esse fundamentum Ecclesiae non de fundamento secundario, et ministeriali intelligit, quod non excludit, sed supponit primarium, et principale Ecclesiae fundamentum sci: Xtum, quod cum praeter 1mum, et

prin

principale Eccleā fūdamēt aliud debeat admitti ñ negare ñ possē 139
em adversarij, cū iprimet quoq; fateat cēlos Apos: ee quada Eccleo
fūdamēta, et alīs negēt int eos primariū habuisse locū Divū Petrū
Op: Nil petro fuit promissū, aut datū, qd em ñ fuerit cōmunicatū cēlis
Apos: nā Petrus accepit claves, fuit Petro, comissas habuit oves, atq;
hæc omia cōcessa fuere Apos: nīgdō Matthæ: 4: hīs Apos: dictū, quæ-
cūq; solueritis sup Trā, erit solutū et in cēlis, ad Cphendo tdo dr de apos:
fūdamēta Eccleo, sup quæ ædificati sumq, et x: Petri x: Pascite, qui
in vobis ē gregem. ergo Apos: Petro æquales fuēre, et pcōs, à Deo nul-
lū primatū habuit D: Petrus supra cēlos Apos:
R: negndo Ans ad aiq; pbabiē dico, p ñ qd Xpus tradidit Apos: po-
testate solvēdi, et ligādi pbatur qdē hanc potestatē habuisse illos à Xpo
Dño, in quo Apos: oēs pares fuere. ñ tñ pbatur eos habuisse à Xpo
eādē potestatē, quæ Petro data fuit, nīgdō, qd fuit cōcessū omibq Apos:
in cōmuni int quos erat D: Petrus, debuit Petro in prticulari distinctē, et
sori latitudine cōferri, ad quidem valuisset promissio facta, diminutē
et nominatī Petro collatōis clauiū, nī fore deinde Auctoritē, ñ debuisset
Petrus ē alīs Apos: fieri, p certo superflua eēt illa promissio.
R: em pt æqualē potestatē Xpus dedisse omibq Apos: antequm diceret Petro
Pasce oves meas, ñ ante quo ñ postquam dixerit, rō ē, quia hic tātū accepit
primatū Petrus qm præmiserat Xpus, neq; em hīc alij hīc acceperūt, quia vōl
Petro illud dictū fuit, ideoq; licet antea fuerit æquales, quia antea ñ
fuit. nisi præmissus iste primatus. ñ rationi ñ ratio cōstat, qd fuerit antea
collatus, ñ tñ pares postea fuēre. et ñ rem intelligendus ē S: Cirillus.
in tract: de simpli: de alato dicens. ñ erāt ubiq; et cēli Apos: qd
fuit Petrus, pars contorbio fidēi honoris, et potestatis, quia omes, æqua-
le honorē, et potestatē Apostolatus habebat.
Ad 2dam R: Apos: multiplici rone dici posse fūdamēta Eccleo, s:
quia Eccleæ ubiq; fundant, 2do rne doctrinæ divitus revelatæ, atq; iu-
dicamur ita sup fūdamēta Apos: et Propth: 3: rne gubernatōis. Si-
duo priores modi cōdereb, æquo jure Eccleæ fūdamēta vocant posse Apos:
n vero 3tius modus attēdat id vōl Petro ut ordinario Pastori cōcessū
ē, alijs vero jure quodā extraordinario, ut legatis p Xpo. Respone
oportunē cōfirmat S: Hier: li: 1: cōtra Jovinianū inquiens, licet

Respone

140 sup ones Apos: ex aequo Ecclesiae fortitudo solidet, tu pplea int 12 unus eligit, ut capite constituto sismatis tollat occasio
Quadere notandu, qd nos primatu Petri n argtamur, ex nne fundamenti simplicit accepto, d ex singulari modo, quo Petrus a Xto fundamentu et Petra e Apellatus, uti ex dictis costat
Ad 3tiu R: Oves Xti ibi comissas fuisse Apos: cu Restrictione, et qde ab Ipso Petro, uti ex ipsis verbis colligit, dr eni pascite, qui in vobis e gregem, h e, ut ones int ptat, pascite grege vobis comissu, unde ex eo textu nil contra nos. Oppo: 3tio. Universae Xti oves, n fuerut Divo Petro concreditae, na jurisdictio divisa fuit int Petru et Paulu, na Petro Judaeoru, Paulo vero gentiliu cura demadata fuit. inquit eni Paulus 1: ad Gal: 2: qui opatus e in Petro in Apostolatu circuncionis, opatus e mihi int gentes, ergo etc.
R: negado ans. ad cujq pbaone distinguo, Jurisdictio divisa fuit int Petru et Paulu, divisione sortis con: dione auctoritatis nego Apos: eni madatu accepe a Xto pdicadi Euangeliu oni creaturae p universu mudu, at ut facilig, celerigq fieret, singli apos: sortiti st pvincias Xti fide imbuendas, cu igit alij Apos: orbe int se partiti eet Petrus et Paulus, nutu Dni, ille Judaeos, hic gentiles Euangelica doctrina imbuendos suscepe. porro id totu n pbat divisione aliqm auctoritatis, d tntu dione sortis, qd ex eo cofirmat quia utq tam judaeoru, qm gentiliu Apos: adhuc fuit, na de facto Petrus gentilibq pdicavit, et Paulus Judaeis Xti fide annunciavit ut legimq in actibq apos: Praeta Xtus em dictus e minist circuncionis, Petrus Apos: circuncionis, sicut igit nemo recte colligeret Xtu ex eo qd fuerit minist circuncionis, nulla habuisse potestate in gentes, ita a pari de Petro loqndu e.
Instat. D: Paulus clare se ostedit D: Petru n agnosse ut supiore, sic eni loqt ad Cor: 12: nil nus fui ab iis, qui st supra modum Apos: Imo ipse Paulus n reveritus Petru reprehedere j. illud ad Gal: 2da: cu am venisset caephas Antiochia in facie illi restiti, quia reprehensibilis erat, ergo etc.
R: Paulu nuqm negare ista supioritate Petri, d tntu in munere Apostolico, in quo ones erat aequates, se aliquatenus pponisse, quatenus

qualemus Lat̃g fid̃e ꝯpag̃ant. qm̃ ullus alig, et plures labores nr̃i
sinuerit, ut ipremet leviat̃ li: ad Cor: 11: Qui dicta ꝯ epis: legerit,
statim videbit nõ alio rẽm, qm̃ isto, allato D: Pauli verba intelligi
posse. & neq̃ correptio Petri à Paulo facta ẽ argtũ supioritis, quia
naãh jure charitis, eñ parẽ par. inferior superiorẽ peccãtẽ pr̃, acõt
corrigere, maxime bono Publico exigẽte. Hinc D: Aug: laudat in Pau-
lo libertatẽ ad corrigẽdũ, in Petro vero humilitãtẽ ad correptionẽ nos-
tri pieãã ait enim epis: ad Hier: ipse vero petrus qd à Paulo pie-
bat ubiliꝫ libertate charitis ſãcta, et benignæ piẽtte humilitatis,
suscepit, & Laus itaq̃ justè libertatis in Paulo, et ſãctæ humilitis
in Petro., An Petrus hac reprehensione dignus fuerit nec ne, alia ẽ quæstio
qm̃ nobis ꝓtractare fas n ẽ solũ dica, qd enim Petrus ea reprehensione
n̄ meruit dignus, in Paulus rectè agere putabat, nicũ ẽ cõtrario
ni Petrus eam reprehensionẽ ꝓpt̃ errorẽ merebat, ille error excaptionẽ ad
ortũ habuit. cæterũ qm̃ Paulus fecerit Petrũ hinc liquet. quod sta-
tim post nãm cõversionẽ ejs videndi caã Damasco hyerosolimã ꝓpe-
ctus sit, ut ipse testat ad Gal: 1: v: 18.

Oppon: 4to. Petrus nullã habuit supioritatẽ in cæteros Apos: s: quia
si hanc supioritatẽ habuisset, nemo ex primitivis Christianis, dubitas-
set ab ipso dependere, cujs in oppositũ cõstat ex d: ad Cor: 1: ung
quide restũ dicit ego ni Pauli, ego Apollo, ego Cephæ., ado quia
Petrus et Paulus, in Samariã ad ꝓdicandũ Evangelium missi ẽ ab Apos:
qd certe n facissẽt, si illũ supiorẽ agnossent, cui missio nil supioris po-
testas, n intentionis, unde patꝫ Petrus inferior erat, et subditus Apos:
collegio, qm̃qd ipse fecit: Sed quia ipse mãt Petrus supiorẽ se n agno-
vit cæteris Apos: nã in prima hac auctoritte nũqm̃ usus ẽ, nqde in rebꝫ magni
momenti, nõ nisi de cõmuni Apos: aliquid definiunt, uti patet in electione
Diaconorũ, in Apos: collegio facta et in aliis eñ negotiis ab ipso pro-
ctabis, Ad: nego ans. cujs ninglas ꝓbationes refello. ad s: respondeo, qd-
vier illa primitivorũ Christianorũ cõtentione, ꝓbaret ipsos Petrũ prima-
tũ n agnosse, hic pari modo ꝓbarent ipsos eñ xtũ ꝓ supremo capite n
agnosse, cui eñ de Christo dicitur dicõtes. ego nũ Xti, ubi hꝫ eodẽ loco
ab adversariis citato, gradatim dicing contentionẽ illã natã n fuisse ex
opinione primatus & ex aliis inepti cãis, quas Paulus ibi respondit

Ad

242 Ad 2dū Ry: dupliceˆ distingueda eˆ missioneˆ inˆ hne, una pmodū im-
pii, et hoc modo Dnus mittit seruos, alia pmodū comilij, et ananiæ
& modo Dar pare, et nor pere aligndo mittit. s: auctoritte npponit
in mittte, n vero 2da. et ne dicimg Petrū ab aliis Apis: missū fuis-
se, n impative, d deprcative,

Ad 3tiū Ry: Quod D: Petrus in rebg magni momti unus n erat ma-
testate in electione Diaconoū, imo eū Mathia, n plat patres ipsū n fuis-
se in ūma potestate, atq in re ipsa petrū n agnosse, ideū faciebat n exce-
ssu potestatis, d ut res suauius, et efficacius fieret, ad cōmune eōm ce-
dea pacē, et ad maiore æstimationeˆ Apis: apudˆ plebeˆ cōstituenda plurimū
ꝑfert a unoˆ Apis: suffragiis, uti in iis rebg magni momti expedie-
dis, quis solus Petrus, ad auctoritte posset eas expedire, qm auctoritte
tatis clare manifestauit, cū de electione faciēda ipse solus reliquos
Apis: admonuit, eosq ad id congregauit. 2uō adm: eni eū in ioi momē-
to, rebg, ca n a solo Papa, d in cōc: geralibg tractari solet, quis solus
Papa posit illas expedire. Sz ex hæreticis, qui dicūt electione diaco-
noū facta fuisse incōsulto Petro, veruntamen id assentit n ꝓbat, nec ꝓbare po-
tuit. Oppo: Sz D: Petrus n fuit dignus, qui primatū supra cæteros
Apis: acciperet. ut pote, qui bis grauissime deliquit, s: cū voluit xtū a ma
passione quasi retrahere, unde Satanas appellatus fuit, 2i: cū xtū ne-
gauit in passione, ergo etc.

Ry: duos illos lapsus minime officere, s: quia neutr lapsus ecclie
obstat firmitati, cū ꝓrtim Petrus infidelitatis crimi nequeat. prior eni
solū hebetudinis defectū arguit. posterior vero in simplicioris negatiū
cōsistit. 2ra Ptgm ad particulare persone lapsus nil officit publicæ
potestatis infallibilitati ꝓ: illud math: 23: quæcūq dixerit vobis ser-
vate, et facite. 2dū am cōm opa nolite facere. 2do quia utq lapsus
comissus fuit, antegm ꝓmissiones de suma auctoritte seu potestate impler
rēt, eosq errores amarissime deflevit.

Oppo: 3o: n pauca sūt Patrū testimonia, inq bg maxima uim faciūt ad-
versarij; n erit abire eoū ꝓpria recedendo, ninglis mas responsa
apponēdo. Primū itaq in medium affert S: Clemēteˆ Rom:, qui in epis:
ad S: Jacobū, vocat ipsū S: Jacobū Episcopū, et li: 6: recogn:
apud Eusebiū, li: 2: historiæ cap: 20 hæc ht. Petrus Jacobus, et Joan:

post

post ascensionē salvatoris, quibus ab ipso fuerat omibz plati, n in omibz 143
primatus gloriā n̄bi vindicabat. d Jacobū cognomine Justū Apos: Cyprius
elegerūt. Porro vera dixisse S: Clemēte, ex eo apīs ondit, qd Jacobus
jor fuerit ipso Petro, tū quia fuit Epūs Hierosol: et Xto in Epūscopatu
successit, tū quia Hierosolima e mat omīū Ecclearū. na Joan: 2: dr
de mon. exibit Lex. et verbū Dñi de Hierusalē, 2do in medio af-
fert S: Aug. qui serm: 13. de verbis illis Xi. nup hanc Petrā etc.
ait: „ h nō ei ut Petrus Apellaret a Dnō imponū ē, et h ut ea figura
ngnificaret Ecclēā, quia Xtus Petra e, Petrus Populus Xtianus. Petra
enī Principale nō e, Jdeo Petrus à Petra, n Petra à Petro, quemadon
a Xtiano Xtus, à Xto Xtiani vocati:) Tues ergo, inquit, Petrus, et nup
hāc petrā ædificabo Ecclēā meā, nup me ædificabo te, n me nup te. Idem
D: Aug: tract: 50 in Joan: inquit. S: Petro n ee collatus clares, nisi
nne Ecclēa, cujs personā gerebat. Præterea Idē Aug: li: 2: cōtra Gaude-
tiū, cap: 32: expedens illud Xti ad Apos: actorū, s: eritis mihi testes
in Hierusalē, et in oī Judæa, et samaria, usq; ad Ultimū Terræ, ait.
ponit Xtū Dnū, nd sci: Ecclēā amicis suis commēdasse, et quo infert.
Xtū † mēte Aug: in suo discessu cōmisisse æquo omibz Apos: nqm suis
Vicariis Ecclēā sua ad æquali potestate. neq Petro fuisse quidpiā
collatū supra reliquos Apos: Idcō S: Hilarius, et aliquos alios PP:
qui in psonis illa Xti verba nup hanc Petrā, ea referūt ad fidē et cōfes-
siōnē Petri, ita ut Ecclēa nup cōfessione, et fidē suā fundata intelligat.
4to S: Stier: qui li: 5: contra Jovinianū ait, nup Apos: ex æquo
solidat Ecclēæ fortitudo. 5to S: Cyprianus. qui li: de Unitate Ecclēæ,
h erat, ubiq; cæt: Apos: qd fuit Petrus, pari cōsortio præditi honoris, et
potestatis, d exordii abundantia principatus Petro datus, ut Ec-
clēa una monstretur, ergo inquit, p Cyprianū, Petrus erat Mtus omnis
inp pares. 6to S: Anselmus. qui in psal: 30: hæc ht. ascende ergo in
cælū, et vide veni illius, cæteri, ac præsertim sacerdotis, cujs imagines vide-
bas. Petrū Jacobū, Joan: Paulū, ergo infert n solū Petrus, d om reliqui
Apos: repræsentat æquè Xtū, fruentq; esu nicani. 7mo D: Joan: Pro-
mus, qui: homil: 21: in Epūs: s: ad Cor: explicans verba illa D: Pauli
d Xto lēgatione fungimur. ait. mīt Filius Pater exhortari, et legatione
fungi, apud hnū genus ipse, quoniā am ille occisus objit nos legatione
nuncu-

144 nuceping, igit & Xto legaõne fungimur, ergo insent oneo Apos fuisse
pares in potestate, et jurisdichõne, ngõe legatus, repsẽtat nũ pnpale, à quo
immediate, aẽpsime mittit et vices illig gerit. ỹ ones et singli Apos: ex al-
lata auctoritte in ỹ: Pauli textu fidata fuere legati Xti, ergo ones
aequalit nupplebãt vices Xti, adeoq; at ỹ: Petus, n gis supleñt vices, qm
Ahij: e: S: Ambroñ, y: li: de Incarn: cap: y: de Petro hoc hñt stati
egit primatũ Cõfessõnis alig n honoris, primatũ fidei n ordinis, Quo in
mediũ assent Plures SS PP: nepe ex Grecis Epiph: Iren: S: Cyrillũ Hiero-
ro: SS Ioan: Chrãm, ex Latinis am S: Leoñe. S: Gregor: M: S: Ambro
siũ, qui ones docẽt aqm fuisse S: Pauli, ~~aequã fuisse~~ cũ S: Petro po-
testate, id cõfirmãt ex eo, qd ũnm Pont: se dicãt succes: SS: Petri, et
Pauli, et in eoñ Diplomatũ sigillis, effigies SS: Petri et Pauli, so-
mul expssas habeãt, imo in iis intẽdi dextra Paulo defr. Xõ S: Gre-
goriũ Papa, qui li: 6: epis xy ait,, Petrũ tres sedes habuisse, nepe
Rom: Antioch:, et Alexãdr: quae tñ nit una, unde insent parẽ dignitate
eẽ in his tribg Ecclesiis, unde Rom: nolũt excellere aliis.
Ry: ad singula testimonia, et s: ad Testimon: ỹ: Clemen: Rom: Ry:
Epis: illã ad S: Jacobi nullig eõ valoris, ibi enit ngnficat Jacobo
mors: ỹ: Petri cũ omibg cõstet, multo ante S: Petri obitũ ỹ: Jacobũ
vitã martyrio finisse. Apocrypha igit è illa Epistola. Ad altũ Clemen-
tis testimoniũ, ex Eusebio demptũ. Ry: Hunc Eusebij textũ paul dubio mẽ-
dosũ eẽ, naẽ emi in banlieñ codice, verba laudata legãt, in codice
colomiẽri n extãt vox primatus, nec legit. Apos: ỹ Hieronymum Epis.
Ide testatr nicephorus li: ii: cap: y: et illo textu igit nil cõtra nos.
Ad Confir: Ry: Xtũ n fuisse Episcopũ alicujg Particularis urbis, ỹ
fuisse, et eẽ omnũ Pontificẽ Totig Eccleæ Hierosolymorũ Ecclea, ma-
ỹ quidẽ fuit omniũ Ecclearũ, antigtte, et multis privilegiis insignis,
ob ỹmi ejgq; Apos: fortia, et scipsũ obmissia nostree redẽptionis,
apud eam cõsumatæ, ỹ nũqm fuit Mat cæteraũ Ecclearũ jurisdichõ-
ne, Quod patet ex Conc: Niceno s: in quo datus ỹ Episcopo Hiero-
solymitano ritus, ut Patriarchæ locus.
2do Ad testimoniũ ỹ: Aug: Ry: quoad x: ỹ: Aug: et n nullos Alios
PP: qui hæc verba, et nup hãc Petra, cad Xtũ retulit n excludere
aliam expoñe, qua ad S: Petrũ cõvenichg retulit, imo utrũq; rectũ

adhuc

assumere fassus ē D: Aug: li: 2: retract: ubi quæ ꝓposuerat in li: ē 14
ta Ecclesiā Donatist: diligētiq; exposuerē retulerit
ita cōcludit: Stamus ergo quando scripturā, quæ nō plenius, et frequentius
dor:) ideo cum S: Aug: ꝓfata verba quodq; ad Xtū retulit, quia cōtra
Donatist: ajebat, qui sacrorū vim in ministrorū sanctitate collocabat. Un-
de himens neq; Ecclesia in Petro fundata diceret, hinc de sanctitate mi-
nistrorū Ecclesia ꝓmereret, ac nup eos spūaliter fundaret ædificiū, ad
Xtū maluit revocare, tota fundamēti me.
Ad 2dū Ry: Aug: quide Allegorice locutū fuisse, qd Petrus Ecclesiæ
pronā gessit, at rerum allegoricus nō destruit rēi veræ et realē, nāti
ex eo, qd dixerunt D: Aug: li: 15. de Tri: cap: 26: Xtū gessisse
fig: Ecclesiæ quod Babtizatus fuit inepte colligeret ipsū pronatiē ba-
ptizatū nō fuisse, ita licet S: Petrus fig: fuerat Ecclesiæ, ut ipsi dictū
e, tibi dabo claves, nō negat claves rerē realiē, et pronaliē nō fuisse
collatas. Ad 3tiū Ry: D: Aug: asseruisse Xtū solummodo injūxis-
se suis Apos: ꝓmultitudine curāgerij in mundū universū, nō vero ones A-
pos: parēs fuisse in regimine, Atq; hūc ee Aug: rerum patet exceptō
Aug: alibi docēte. Solus Petrus totiq; Ecclesiæ meruit gestare ꝓsonā, et
ppē ꝓsonā, qm totiq; Ecclesiæ gestabat, meruit audire, tibi dabo claves
etc. 3tio Ad S: Hilariū, et alios SS: PP: qui illa verba, et su-
p hanc Petrā, referūt ad fidē et cōfessionē Petri Ry: allatos PP: refer-
re allata verba ad cōfessionē et fidē Petri tnqm ad Caā, p qm Petrus
Ecclesiæ ē dignitatē, ut fundamēt: eēt Ecclesiæ, at referre em dicta
verba ad S: Petrū tnqm ad subjectū præfatæ dignitatis eodē planemo-
do, quo S: Hier: ad Damodiū obiens ait, nup aquas Petri O nō ām-
bulasse, sed fidē, et mō nō negat S: Petrū vere, et realiē aquis in
ambulasse, sed mō significabat illud miraculū nō agilitē Onis, sed meritō
fidei, ee imbuedū. Ita cū SS: PP: Ecclesiā nup Petri fidē fundata
ee dicūt nupra Petrū fundamētū nō inficiātur, sed solū dicūt ꝓpter meritū
fidei suprēmā, illā dignitatē ipsi collatā fuisse, ita docet clare ipse
Hilar: cap: 26: in Matth:
4to Ad S: Hier: Ry: ipsig testimoniū abunde explicari dummodo nō nu-
llus, sed integer textus afferat. ait em nobis ipse Respōdeo. Sed dicis
nup Petrā fundatā Ecclesiā, (licet em ipsū in alio loco, nup ones Apos fuis-

fiat, et ex aequo inp eos Eccleæ fortido solidet, et mox respõdens ait. licet inp omes Apos: et ex aequo Eccleæ fortitudo solidet, in Prælea, int tñ: unus eligit, ut capite cõstituto rismat tollat occasiõ.

3to Ad S: Cipriañ dy: eñ log. de intrinseca, et eccãli potestate Apos: qua pares fuisse omes Apos: nemo Catholicorũ inficiat. n vero de potestate extrinseca, quæ in ordine, et dispoõne regiminis ponitur, qua inferiores fuisse reliquos Apos: dñi omes cõstat. hisrimè docet. Quod ut clarius intelligat oriẽdũ é ad Apostolatũ, dignè ex officio exercẽdũ duo necessaria fuisse, et ut qui into munere fungeret, potestatẽ à Xto acciperet, deinde ut n nisi unitate Eccleæ servata, officij partes exequi demãdaret, ut rismatis tolleret occasio. hanc igit unitte servãda aũ decessret Xtus, rmũ ejg fundamẽt cõstituit in S: Petro. qndo ergo Cyprianus parem pares Apos: potestate facit et honore, logt de ipsa intrna et eccãli potestate, n vero de primatu, v de illa potestate, qm p servãda unitate necessaria dicit ipse Cyprianus, cujg unitatis cãtũ fontẽ et radicẽ agnouit S: Petrũ in eode textu allato, cujg hæc sũt verba antecedẽtia. n logt Dnus ad Petrũ, ego dico tibi quia tu es Petrus, et sup hanc Petrã ædificabo etc. et licet Apos omibg. post resurrectiõnẽ mã parem potestatem tribuat, in ut unitatem manifestaret, unitatis ejg de origine ab eo incipiẽdã ma auctoritte disponit. Hac erat utrigẽte. Nec valet dicere S: Cyprianũ asserere Epãtũ unũ eẽ, cujg pars a singulis in solidũ tenet. nã dy: Epatũ eẽ unũ origine, cujg pars a singulis tenet. n æqualiẽ inæquali jure, n aut emõ genus humanũ unũ eẽ, et singulis humanitatis prte in solida tenet. nã p n n fit, qd Adam n fuerit omnũ hnũ Pares, et totig gnis caput, ita licet ordo, et Epãtus mung, tam Rom: qm alicig cujglibet Epi, id sit, qui in Epatu in cathedra S: Petri sedet, qui omnes Epos, et aliorũ omniũ caput à Xto cõstitutus retinet, qd qmuis Rom: Pontifex eadẽ Cypriano, naã iuxta nit cũ cæteris Epis, atq adeo cõmunit, et collega appellet, in omibg tñ forma custos conservator, et custos, unitatis à Xto cõstitutæ, et tãle bonum Petri, tnqm in cẽtro, et radice, ut ait idẽ Cyprianus.

4to Ad S: Anselmũ dy: ipsũ nũqm dixisse, qd omes Apos: æquali fuerit Xti vicarij, æquali potestate in Eccleæ regimine fundi. Imo Affremisse omes Apos: fuisse imagines Xti quatenus exãt sacerdo-

inihâh, qd de reliquis sacerdotib⁹ nouî testamẽti dici pt. Ones xlvii
igde rnec sacerdotij st xpi nummi, et cPmi sacerdotis imagines, tri
n ones equates sit. Cũ emi ipi aduersarij cõcedat Apos: ralthim
rne Iurisdictionis, ee ĵores et aminebores nimpl⁹ bg sacerd: ita ee
intelligẽdũ S. Ans: patet ex ipis contect: ubi de sacerd: et sacer
dotali ordine logit.

Ry.mo Ad S. Ioan: Xtomũ. Quod ex quo idẽ S: Doctor asserat ex D: Lau
la, ones Apos: fuisse xpi legatos inferri n pt fuisse piarco in te
gadne. mo emi n e, necesse, legatos hre eadẽ autorite, aq st pri
cipalis; ut de facto expia cõstat, neq ullis regt, qd ones eadẽ hũt
autorite int se, d solũ quate cõcesit ipis principalis; et de facto xto
mg, e solũ Apos: d xpus ijsdm dicit jore legatis, qm nint Apos: lega
tis igit jore v nore possũt accipe facultte, ndũ cõplacitũ mittetis,
quapp⁹ ni solũ petro placuit xto cõmunicare jore autorite, nec
ipsis primatũ supra reliquos, h n offuit, qd reliqui em Apos: dici
possũt legati.

Ollo: Ad S: Amb: Ry: eadẽ S: Doctore in citatis verbis ad
unã fidei cõfessionẽ à Petro factã respexisse. D: emi Dr. ni aliud
illa verba uult inuere, qm qd D: Petrus primus omniũ uolunt xpi di
nitate ptfiti, atq ita gessisse primatũ n honoris, d fidei, n ordinis
d cõfessionis. porro qd ita intelligendus sit S: Dr: Patet ex eo qd
postea diuisit, huic fidei, et cõfessionis primatum, nia nibi stare posse ad primatũ
de quo loquimur obtinendu. ait emi hic e ergo Petrus qui respondit
celis Apos: et ideo fundamẽt: Dr. et alibi in loco, primatũ n accepit Andreas
d Petrus. Qno ad SS: DD: qui docẽt in Petro et Paulo equate
fuisse potestate Ry: eos nugm asseruisse id, d tantũqd ambo fundamẽ
clea Rom: hic eos vocat modo oculos Rome. modo Patronos urbis
Romanæ. modo fratres in Apostolico episcopatu, et alia rimilia, qd
innuit qde, Ambos illos Apos: Eccleã fundasse Rom: d m n tollut dis
inpe, qd ade int ipsos. Petrus emi fundauit Eccleã Rom: nugm
xpi Vicariũ, sup qm ipse xtus ma Eccleã ædificauit, et potestate
hac gubernãdi doeuit. Paulus uero id ostitit p predicadne, et mor
te sua, qd diximus n solũ ex dictis, d em ex eo patet, qd cathedra et
sedes Episc. Romanæ, nugm D: Paulo, d soli D: Petro attributa fr, et

nugm

D: Paulus, d solus Divus Petrus, rep peculiarit Rom: Pont: nocet, cū m Petr, et Pauli cathedra, et Amb Pont: dici dnt. Si SS: illi Apos: pari me ecclea illā fudaſſet. Hinc Patet em rā, aut sumi Pont. aligndo se successores vocēt. SS: Apos: Petri, et Pauli, qd verō ajut De nyillis, m leve, qm qd maxime, qd em aligndo Sumi Pont: Amb Apos: in his expssos bant nl aliud nignificat, qm qd illos Apos: inqm ringulares Rom: Patronos venerēt. neq em rep dext pars in ecclea devotat prē digniore cū et in ninistro cornu Altris Cuage= lium legi soleat, et Pont: du stinxit ecclēs Officiis, in ninistra Chori prē redeat, st em, qui pbabiliP dicūt olim eaduobz incedēti= bz remote, et honorabile ad lēvā ambulasse, juniore vero et nus di= gnū ad Dextrā. At qui nescit Apos: Diplomata sub: annulo Pis= catoris, h e solig Petri plenig obignari.

Nomo. Ad S: Gregor: Papa Rs. Ipm log. de unitte ordinis, et respectu, ad unū fudatore D: Petrū, n vero de unitate idēntitatis, h e pari dignitatis, et potestatis, na S: Petrus ecclea antiochenā. post septennium obeignavit Evodio. Alexandriā vero p D: Marcū discipulū suū Administravit. Romā Petrus usq ad mortē ipse met gu= bernavit, et martyrio stabilivit, atq Apostolica, et suprema na po= testate, ibidē solū fudavit, et cōfirmavit. Hāc ma mētē et re= gulā, D: Gregor: exposit Epis 93: citata. In qua Romana rede cēlis ēpont, in qua de illa ita obit. Ipse em Petrus sublimavit sedē, in qua quiescere, et vitā frē tenere dignatus e. Ubi nne sedis intelligit Romana, sedē. ubi em mortuus e, et p illud Ultimum vel la= tius qm pominetia mūg sedis supra alios judicavit, in qua sensu haud dubiē ipse Gregor: li: 4: Epis: 34: ad Mauricium augustū. ipm, ipsi Petro aurā totig ecclee, et principatus fuisse commissa.

Nonulli st ex Adversariis, qui cōtra hāc Catholicā veritatē, qm us= q modo p barimg et detedimg, dicūt Petrū n fuisse Xti Vicarium, nec p conſ. ullos hrē sui successores, d ipm spiritu S: Pmovere tugi, ipm q eo qui ecclea docet, atq ei assistit ne erret. Verū hāc Oppo= sitio haberem macedoniana redoleret, na nppe log. relimg Vicarig n hi= pare potestatē, cū principali, cujg e vicarig. cū vicarig rep e mi= ac inferior sua principali, unde si Spiritus S: ppriē rep fuit ete=

Vicā

etê Vicarig xti in ecclea militate quoad extrâ gubernâone seq. 349
t ee nore et interiore xto, quæ ppos e expsse hærenis macedonis. Ut-
rig v spiritus s: ppriè e vicarig, in extno, et visibili regimine eccleæ
v in intno, et invisibili; d neutrû dici pt n omnû. quia spiritus s:
n gubernat p se eccleâ visibiliť, sicat xtus dû visit in vris, eâ gu=
bernant; neq; ndû asseri pt, quiâ inde sequeret spiritû s: ee in=
teriore xto. Tum quia intûs eccleæ regimen consistit in intno in=
fluxu bonorû graæ, et huc influxû præstat xtus v meritorie, quatenq
hoc v effectivè, quatenus Deus, d neutro modo pt ee spiritus s: xti
Vicarig. nepe n prior cû n sit nec sient laboribg et passionî obnoxius,
n pt nobis mereri graâ, neq; positivi, quiâ, itn dona græ dicût ee à spi=
ritu s: et ab ipso nobis dari illa tn ductio, et donâo græ e opus adextra
cômune totig Deitatis j. illud Axioma opa à Dextra st cômunia totig
Trinitatis. unde cômunio graæ seu ductio procedit à Patre, filio, et
Spiritu s:, quatenq hæ tres pronæ st unq Deus, qd vero spiritus s:
missus fuit in vrâ ad storiâ nris xti, n ut xti vicarig neq ut
vices illig gereret missus fuit, d ut doceret Apos: ut magistû prin=
cipatus, et primatus. quomodo assistit nunc eccleæ xti militanti.
nil igit cônra nos facit hæc adversarium objectio.

CAPUT TERTIUM

De Supremi Ecclesiæ Capitis Successione

Tria in hoc capite examinabimq, quorû unû e, an primatus D:
Petri in successores transeat. 2dû quis sit Legitimq D: Petri succes=
sor. Tertiû. An Pont: p tempore effectus tui debeat mqm legitimq
Dni Petri successor. hæc ergo sint Qi

§ UNUS.

AN PRIMATUS Divi Petri in Successores transeat.

Protestantes aliiq sectariis, omnis fatentq xtm et D: Petrû
Pontos ee in mmo eccleæ principatu nil omnino cônsecût, qd Nero
per neronê illato eccleæ Regimen de Monarchico mutatû sit in Aris=
tocratû, ita ut Romanq Pont: æqualê cû reliquis Epis: locû,
et gradû habeat, nec jam quicquam illi donatus sit auctoritte, cônra
quos nil.

Ante:

ASSERTIO.

Primatus Di: Petro collatus transit, et continuat in successoribus.
Pribat. 1: Nã Xtus tradens D: Petro Autoritte, et formã regẽdi Ecclẽã tradidit illã ut ꝑpetuo duraturã, seu tmdiu ut duraret, qm diu duraret Ecclea, et ꝑ cons: suprema autoritas collata D: Petro à Xto Dno cũ ipso n cessavit, d transit et cõtinuat in successoribus. et revera qndo Xtus Dnus Ait. Tu es Petrus, et sup hãc Petrã ædificabo etc. significavit Petrũ fore fũdamẽt: Ecclẽæ universalis, d Ecclea universalis ẽ Perpetua, ergo em fundamẽt: dt ẽẽ ꝑpetuũ Alioquin Ecclea sine fundamẽto maneret ricuti blato fũdam: ædificiũ corruit. D: Petrus ut ẽ Persona Particularis — n pt nũc ẽẽ fũdamẽt: Ecclẽæ, quia amplius n existit, ut ædificij existẽtis fũdamẽt: necẽẽ igit ẽẽt existat in sua dignitate, et ꝑ cons: dt hæc dignitas trãsire in successores cũ de fide sit adhuc manere verã Xti Ecclẽã Hinc Elegãt S: Leo serm: 7: de Anniversario suæ assũptionis ad Pontificatũ ait Sicut ꝑmanet qd in Xto Petrus Credidit, ita ꝑmanet qd in Petro Xtus instituit.

Confir: ex illis indefinite ꝓlatis: Pasce oves meas, quibus ipse Xtus instituit Petrũ sumũ pastorẽ, ut pasceret oves suas oves, d nos em sumus Xti oves, ergo em et nos pascere dt D: Petrus. At Persona Petri n amplius apud nos vivit, ergo ri dt pascere, pascit ꝑ suos successores, et ꝑ cons: ejus dignitas supremi pastoris trãsit, et ꝑ reverat in illius successoribus, cũ nemo possit universũ gregẽ gubernare, nisi summi pastoris officiũ habeat, et autoritte.

Pt: 2: nã qmdiu manet in Ecclea necessitas, ob qm Xtus in Ecclẽã instituit pontificatũ, tmdiũ dt durare pontificia potestas: d necessitas rẽꝑ durat, quia illa necessitas ob qm Xtus instituit põtificatũ, fuit cõservãdæ fidei unitatis rão, quæ ꝓtecto rẽꝑ durat imo in dies angetꝫ, cũ rẽꝑ plures, ac pejores hæretici insurgãt. ergo em dt durare ipsa Ponti: potestas. Et cõseqt ita Xtus cõtulit Petro primatũ in Ecclẽã suã, ut post D: Petrũ ad successores ꝑveniat, ac rẽꝑ ꝑreveret.

Confir: si in Ecclẽã n daretꝫ ista suprma potestas Ecclea n ẽẽt una d tot ẽẽt Ecclẽæ, qt dieceses, diversis eni cõstitutis capitibus plura Orã cõponerẽtꝫ. itẽ tolleretꝫ unitas fidei, et charitatis, ri eni unus

n

n̄ eēt in Eccl̄ea ins̄pmg Judex ad qm p̄tineret ortas cōtroverſias Ꝺt
diſimere, et fidei veritter infallibiliṫ decidere, quiq̄ diſidia, cōpo-
neret, et lites, quas tes epiſco: int̄e diſcideṙt. Ry: Hæretici q̄d ſtat
rēt conc: gratiā uēnd si ita eēt, minis difficile eēt hīc certā
fidei regulā, cū n̄ nisi difficiliṫ cōgregēt conc: gratia, sicq̄ umq̄
ſa oriret mala. Addite q̄d primatus D: Petro collatus ceſſaret Ec-
clea foret mutata, nec illa amplig eēt, q̄m Xtus Dnus cōſtituit, ui
unū caput in D: Petro debit: a' ſmo iḡit ad ultimū dieꝺu o, Xtus Dnus
in Eccl̄ea ma caput inſtituiſſe, q̄d n̄ ſolū in D: Petro, ꝺ eēt in ſucceſſo-
ribg cōtinuo duraret.
Nota ꝺu hic ē ſucceſſores P: Petri eē ſolū Xti vicarios, nō Xti ſucceſſo-
res, nisi eēt fuit Petrus; nā q̄ ſucceſſorē hīt, officiū deſeriṫ, et in ſuc-
ceſſorē trāſtert. Xtus n̄ deposuit curā Eccl̄eæ ꝺſt illā gubernat p̄tē
p̄ſe ipſū immediate C: in eo sci: q̄d ſpectat ad intrnū regimē. ꝺ prīm
p̄mos vicarios, de q̄bg nūc loqmur, sci: in iis, quæ ſpectāt ad extrnū
regime. Oppo: nemo unq̄m D: Petro legitimē ſucceſſit. nā ſmo
in ſptura nulla fit mēnō ſucceſſoris, 2do si Petro aliqui ſucceſſiſſet, utiq̄
unq̄ ex Apos. ſucceſſiſſet. cæt̄is ꝺignior, ꝺ nullus Apos. ſucceſſit, ergo
nemo. Tertiō, intra 300 anos post Petrū nullus legit aliqm potestte
in tōtū orbē exercuiſſe, ergo nullq̄ in æquali potestate ſucceſſit Petro.
4to Epiſtolæ decretales Rumom. Pōt: ſom duoꝝ ſæclorū a' Plurib
cabolicis rejiciūt, ergo p̄ ipſos n̄ fuit ſmissillis ꝺnibg ſæclis, Eccl̄eā
unīſale caput. 5to Petrus habuit potestte faciēꝺi miracla,
ejiciēꝺi dæmonia hīs loquēꝺi nouis, atq̄. hæc in ſucceſſoribg
n̄ duraūt, ergo neq̄ duraūt ejq̄ auctoritas.
Ry: nego ans. Ad cujq̄ ſmā Probaōnē diciṁg ipſa n̄ indigere
pbaone, eo quia jā pbatumq̄ aſſertione noſtra ex vtis, Xti, qui
cēteros auctoritte ſmaria Petro, illa ipſi dedit: utiṁ ſucceſſoribg
duratura, et p̄ cons. in ſptuis ruſſicieṫ mēnō fit ſucceſſionis
Petri. Ad 2dū Ry: Apos: multis ꝺcanis n̄ fuisse ſucceſſores
in Pontificatu D: Petri. ſmo quia monēte D: Petrō Pauci Apos:
ſuperāt. 2do: quia mysteria valde rerum, et decreptū fuēre, ut
hm laboriosa officio posſet diu fungi. 3tio quia Paul aberāt Ro-
ma. 4to mōne Pontificatūs cōſtituerit eū Apos: et ille putaret

ide

152 cum isto. Ad 3tiũ Rs: Falsũ ẽẽ qd intra 100 anos post Petrũ nemo exercuerit jurisdiõnẽ in totũ orbẽ, nã cõstat ex antiquis PP: et historiis 1mos Petri successores Linũ, et Clemẽtẽ, ppasuisse Episcopos multis pvinciis, qui ẽ manifestus, actus jurisdionis. et Pontificatûs, unde Baronius ad annũ Xti 80 benè sbit, ex eo qd Scitius 1mus Petri successor, ordinavit tam. Diaconos, et Praesbi=tos, qui Rom: Ecclesiae unui eẽt, qm Episcopi qui in diversas orbis Ptes mitterẽt. pripicuũ fieri muneris fuisse Rom: Pontificũ n solũ urbis, d cm Orbis totiq Ecclesiae curã hrẽ.

Ad 4tũ Rs: Nõ ab omibq catolicis, n oñes indiscreminatiõ Epistolae decretales summorũ Pont: rejciũt. nã Baronius, ano Xti 166. duas Epistolas. Pii 1mi vocat planè aureas, et has ipsas Belarminus, p Rom: Pontificũ 1matu adducit. Li: 2: de Pont: cap: 14: caeptũ ex quo rejciãt dictae decretales Epist n inde pt interri, qd nullus fuerit Petri successor. cũ eo tntũ ti=tulo rejciãt, qd n à veris Petri successoribq. d ab aliis pri=vatis pronis fuerit cõsptae. Ad 5tũ Rs: Potestatẽ faciẽdi mi=racula, ejiciẽdi Daemonia linguis loqndi novis, ad supmã Pas=toris dignitatẽ n ptinere, in qua sola Rom: Pontifex successit Petro. unde in D: Petro distinguẽda st, quae erãt Propria Per=sonae, ab iis quae erãt Propria officii Pastoralis. Potestas fa=ciẽdi miracla, ejiciẽdi Daemonia, et caeta hujqmodi fuẽre p=pria pronae, reqrebãt nimirũ in illis 1mis Ecclesiae fundatoribq ut faciliq Euãgeliũ diffuderẽt. honor vero, et jurisdictio sup=mi Pastoris, fuẽre ppria officij Pastoralis. Porro quae fuẽre ppria Personae, cũ ipsa pronа cessarũt. quae verò fuerũt ppria officij Pastoralis in successores trãseũt.

Oppo: 2do: Ex Apos. 1. ad Cor: 12: Xtus et Ecclesia cõstituũt unũ O misticũ, ex cap: et mẽbris cõstans. ergo oñes fideles excepto Xto st mẽbra Ecclesiae, ac pinde nemo pt Xtũ, sive Petrus sive Petri successor pt ẽẽ Ecclesiae caput. haec objectio militat contra primatũ, tũ D: Petri tũ successorũ.

Rs: misso anti distinguo cons: nullus pt Xtũ pt ẽẽ Ecclesiae caput quoad intnũ influxũ conce: quoad extnũ Regimẽ

bdis

Distinguo, caput romanū conce: caput 2danū, et Subordinatiue, nego: explicāo distinctionis patet ex alibi dictis. unde solū addo mīm nec, qđ duo nīc subordinata capita unū romanū, alterū 2danū habeant Eccleā. cū id ipsum conspiciamq; in eodē Regno hūte Regē et Subregē, utq; eni é caput in regimine extno, ḋ primariū unū 2dariū aliud.

Oppo: 1: Ds Paulus ad Gal: 4: onēs Eccleæ hierarchiæ gradus recēsēs. n memīnit unīg capitis, vnīg Pontī: q Gētis omībq; unīversæ Eccleæ præsideat, qbat Eccleā unitatē ex unitate fidei, qui illīq; autor é, ex unitate fidei, ex unitate spīritus, de uno vero visibili capite mentionē n facit, qđ ejq; scopū n parū juvasset.

Rñ: d: S: Apos: em hoc loco n tm de Eccleastica hierarchia, aut de ordinū Ecclesiasticorū potestate, et jurisdictione loq. qm de charismatibq; quibq; nitēs Eccleā, à spīritu S: in illīs exordiis ornabat. caput n em missus Rñ: 2do. negādo conc: Supīmd em unīg capitis in Eccleā dignitatē, potestatēq; Xti, sputus locis evidēt expssū é: tales ex nostris q̄ haomibq; cōstat. et licet ita n sit, nemo negabit velle spūs sancū a tēpe brevitatis eaā ptire, quæ ex serie traditionis intelligēda sūt, ut benē notat Aug: li: de fide, et spibq; Cap: 9: ex quo am Apos: Eccleā dicat esse unū Ø, et unum spīritū, tales indicare voluit, em unū caput, quia em rne unum Ø, et mīm unū caput capitis membris præsideat.

Oppo: 2: Episcopi sūt successores Apos: nullī é successor Pont: ḋ Apos: accepūt à Deo potestē in universū mūdū. ergo em Episcopi nōn in numerum mūdi potestatē, ac proinde nullus é Pōt successor, qui nīl in propriis. Quod Episcopi sint successores apos:, patet ex SS: PP. qui dicūt Episcopos instar Apostolorū potestatē in universā Eccleā accepisse. Ita S: Cipian: epis: 69: S: Aug: in psalm: 44: S: Hier: epis 84: et alij, imo nōnulli dicūt Episcopos esse Pōt successores.

Rñ: distinguo jore, Episcopi sūt successores Apos: exclusa plenitudine potestatis conce: cū plenitudine potestatis nego. Duplicem spectādā in Apos: potestas una cū tota plenitudine potestatis, nempe Apostolatus, quæ qđē fuit Petro ordinaria, à quo deinde in successores tota transmissa é, in Apostolis verò extraordinaria à qbq; ppīea

in succes

x Sy: in successores totam transmisit. Alla Apli Episcopalis sedis Apl'atu, et
plenitudine pthis, que in Epos ones, mansura ē in eūjg Epūs:
dicūt, et st successores Apostolorū. Re ita se ex sphera sacra satis edoce-
mur. na qd attinet ad Apostolicā dignitatē edictū ē eis, euntes in um-
versum mundū pdicate Euāgeliū univse creature, ut innotescat eo-
rū curā ad ones orbis plincias extendere se potuisse, at ex illis vbis
Pauli actorū 20: attendite vobis, et univso gregi in quo vos spūs
S: posuit Epos regere Eccleā Dei, ratis aptē cōtinemur certas or-
bis portiones certos q greges Epōrs, qui ordinati fuerāt, et ad quos
log te Apos: comissos fuisse. PP: vero Laudati n dixēre in mox lau-
dato rēu, Epos tenere locū Apos:, unitatē in Eccleā potestatē
suscepisse. Imo eorū rep doctrina fuit apos: potestatē, ad definitas sin-
gulares plincias redei, coarctatā ee, quis enū nescit S: Ci pri-
anū Aug: alios q Epos se intra fines sue diecesis cōtinuisse,
et nefas duxisse, ut collegarū patrimoniū invaderet. nec obstat
qd PP: in nullis, vacet Epos successores Petri eorūq vocāt suc-
cessores petri indirecte, sive collatales utilita dicā, successo-
rūs jure, quatenus sei: unicas Petrus Eccleasi ordinis fons
ē nec n origo potestatis in Epos derivate, ne uliqm vero vo-
cāt successores Petri nē directe successionis, unq aūq ē di-
rectus Petri successor uti ex pdictis cōstat.

Oppo: 5ū Ones Episcopi st inr se pares, ac nullū hūt in pe-
riore. idq plurib̄ modis ostēdi pt, s: quia omīd Epporū auto-
ritas ē a Deo immediate instituta, et accepta uti patet ex sil-
lis Apos: verbis, Vos spūs s: posuit Epos regere Eccleā Dei
et p cons: Epporū autoritas, ab alia hūjs potestate pēdere n pt.
Ads ones Epi st vicarij Xti in Pris, ones p Xti legatione fūgūt,
ut hī ad Cor: 20. Hic ones Epi st vicarij Xti. cū dicāt cura
universalis Eccleā retinere, ita inquit S: Clemēs, et s: Ignatiꝰ
martyr: Epo: quilibet Epus in alienā diecesi sua potestate uti
pt, ut patet ex facto S: Epiphanij, qui in Diecesi hieroso-
mitana Diaconū, et Presbytū, incōsulto Joannē Epo ordi-
navit, quadere grauit grauit qdē cōquestus Joan: adversus Epiphā-
nium, qui facta de fide ostēdit, qd cū nulla sit diversitas in sacer-

dotio

dohio. unusquisq; Eppus: uhi'libt Eccleā qndo caa ubē pt cōmle-
re, sīto Eppi toti Eccleā posse dare leges, et cōci: alionū Epīscopom
cōvocare, qd i'unnis exēplis dēmōstrāi pt.
Ry: nego ans. Ad cuj prima pbaōne dico Eppom omīa autoritte
pāe qde eē origine et instītione divina n vero gradu, et juris-
dictione, Eppoū em autoritas licet sit immediatea Deo, in exer-
cen n pt nisi depea ab autoritte Rom: Pont: Ad 2dū Ry: Epposs
ee Vicarios, sīt n aequales juri ac Rom: Pont: rāo Rsōnis patet
ex dictis. Ad 3tiū Ry: omes Epposs dici qd sustineat aut unīversali
Eccleā p charitte, qua cuilibet Eccleā laborāti subvenire dt, n vero
p auctoritte, et jurisdictione. Ad 4tū Ry: qmlibet Eppm ex charitte posse
aligndo in aliena diecesi sua potestate uti n vero ex potestate ordi-
naria, atq; jurisdictione, hac rne purgavit se Epipha: ad Joan: Hiero-
so: Ad 5tū Ry: Epposs particulares sīt Eccleā leges dare posse
doctrina, et sphi p detōnē catolicae fidei, n vero autoritte et juris-
dictione, ite Eppi cōvocare qde posset alionū Epporū cōcilia provincialia
et prticularia, n vero universalia; ad Rom: quippe Eppm spectat, ones
Epposs. in cone: Ecumenicū vocare.
Oppo: 6: nidarē, Petri successor in autoritte et jurisdictione, cēt
mpra reliquos Epposs iste Petri successor, dici posset Epīscopus Eppo-
m, atq; n dais Epporū Eppus. S: enim Cipn: Epīs: ad Quintū ait, ne-
mo nostrū se Eppm Epporū cōstituit.
Ry: nego nore, ad cuj pbaōne Dico: Illa Di: Cipriani verba. ad Rom:
Pont. n spectare, d dūtaxat Ad Offica Epposs. qui in concī: carta-
ginēsi. congregati, celebre quaestionē de rebaptizandis hereticis agita-
bat. uhi n obscurē colligit ex rebus segntibz ejde S: Doctoris, quae,
brevitatis caā omitto. Ry: em nnulli, qd quivis ea verba in Rom: Pont:
dicat a' D: Cipri: plata, in ea n pbāt ab Eccleā, quia n st Sti, d Cipri-
ani, idē hnis, in Stephani Rom: Pont: hnis Irak, vem Rsōne
hāc vix audeo pbare.
Instat nullus e Petri successor, qui queat judicare Epposs, cui
enim credde loco idē S: Cipn: d expectamy universū Judicīū Dni Nostri
J: C: qui unus et solus ht potestate, et spōnē dignos, in Eccleā sua
gubernaōne, et de actu nostro judicādi.

Ry:

Ly: distinguo sēn verborū S. Cipri: nā p eūdē S. Doctorē Summus Pont. n pt judicare Epporū: ꝺ solus Deus de occultis relig.v dubiis, conc: de relig explorati, et manifestis nego. in illo em æstu, quo cōroversia de rebaptizandis hæreticis agitabat inquit S. Cipriani: uni Deo reservatū ee Epporū judiciū quoad occulta, nēpe ad intētionē, quo sua quisq; sēte hā habeat, cētū cipri: minime latuisse, cumu pont: de cētis Epporū judiciū posse. ut colligit ex ejq epis: ad stephanū data, in qua ipm adhortat ut marcianū Arelatēse qui ad novatianos defecerat, jubeat deponi et aliū loco ejq cōstitui

Instat, ītū si dat successor Petri qui cētos Epporū possit judicare, et primatū supra illos hr, possit em solus eos deponere etc. q. etc, ergo etc.

Ly: nego de majore, rāo é, qui primatus ille supra reliquos Epporū et illa potestas eos judicādi, nisi ex canonū dispone sit, ex canonū aūt statutū é eporū depone, n nisi in concil: principaliq fieri de quo n obstāte satis eminet, et elucet successoris Petri, supra reliquos Epporū primatus, et ꝺ illa judicādi potestas. ex eo qꝺ si aliquis Epus fuerit injuste à principali conci: depositus, v gravatus ad sumū Pont: appellare pt, qui rnē primatis sui revocare pt judiciū latū, v alios in illa princia instituere judices qui factū examinēt, et si. cā meritū judicēt, id patet in canonibq conc: sardicēnis.

Obj: 2: n cōvenit inter nos Theologi in assignādis progativis, in qbq potissimū reponi debeat primatus successoris Petri, ergo primatus iste n pt in certū, et fixū dogma religionis nostre.

Ly: Distinguo ans. Nostri Theologi n cōvenit de aliq progativis, qbq em negatis adhuc stat primatus Pont: conc: n cōvenit de aliq progativis, quam inter se cōvenit, de certis qbqꝺ titulis, et successoris privilegiis Petri, nego ans. Omes em ortodoxi Theologi cōvenit inter se, primatū illū, quo successor D. Petri donatus ee primatū n tātū honoris et ordinis, ꝺ em jurisdictionis, et auctoritatis. Discrepant utiq n nulli, in assignādis aliq hujusq auctoritis, et jurisdictionis limitibq, ꝺ disensiones istæ, n tollunt ipsā jurisdictionē, et auctoritatē, aut ullū eam limitationibus restringunt, suspectā hanc.

S:

§ 2dus

Quisnam sit Legittimus Divi Petri Successor

Postqm nidimq primatu D. Petro a Xto collatu, in successores transferri, pmanet inquirendu quinam sit Legittimq Petri successor.

ASSERTIO.

Romanus Pontifex ritè electus, e Legittimq D: Petri successor in primatu ipri a Xto collato.

Pf: s: ec Definitione in Conc: Florent: ab Eugenio 4: in hac decreto. ubi ait „Ste definimq. Sacta Apostolica sede et Rom: Pont: in universu orbe tenere primatu, et ipm Pont: Rom: successore ee Beati Petri Principis Apos: et Veum Xti vicariu, totiq Ecclea caput, et omiu xtianoru Patre, et Doctore existere, et ipm in B: Petro pascendi, regendi et gubernandi, universalem Ecclea a Dno nostro I. C: plena potestate tradita ee;„ Quemadmodum in gestis Ecumenicoru Conc: et in sacris canonibq cotinet.

Rursus hanc Catholica veritate definierunt omia Conc: gralia ta oriunda, qm occidea. Quom omiu una vox e Ecclea Rom: ee caput omiu Ecclearu, qui horu testimonia videre desideratadeat Turnelu aliosq auctores.

Confir: Tura Pont: in suis decretalibq nemine contradicente hac sibi vendicant autoritte, neq in eaq pma nulla incurrut reprehensionis nota, quia pluminu Pont: id testates SS: fuerut et martyres Laureati, ac pinde pbabile n e, voluisse falso hanc sibi dignitte usurpasse, cum pauca testimonia recesset Turnelius. Pf 2do: na ab initio Ecclea p orbe universu, Patriarchae, Episcopi Ecclearu Presides, et fideles in suis cohortibus rep ad Rom: Pont: accesserut, ut ejq scta audiret, ejq etacquierut, et sepe fassi st Rom: sede primatu totiq Ecclea catholicae tenere, id repetisse, Latinos omibq pmanere, do Graecis facilè pbari pt. ad que hinc plura facta adduci possut, ex quib costat Graecos ad Rom: Pont: accessisse, occasone insurgentiu cohorreniaru. Plura quoq SS: PP Graecoru testimonia, possut afferi asserentia Rom: Sede caput ee omiu Ecclearu, q hac in re sufficiat testimonia Pelagii secundi, qui in Epis: ad Joan: constantinopolitanu

nũ Græcos sæpe testatos in rom: eccl̃a errorẽ significasse, ejq: q̃ privilegia optinere agnosse. aiteñ p̃decessores Joan: et ipse Joan: x xmel ved sæpissimè epis: et libellos ppria manu ptos SS: antecessoribꝫ nostris miserũt. qbꝫ cora Deo ptestati st nil unqm ptorre cõtra Apos: sedẽ. agere, nec de illꝫ privilegiis, quẽqm uoluisse, qui hactenus in archivo S: Rom: Eccl̃ea b sigillis et hierographis, eoꝝ roborati hnt integrũ Hinc in cõci: Flor: tg: 25: Jumus Lont: Græcos allogns aitꝫ Optimè scitis quãtu honorẽ hres sæp orientales, eccl̃eæ rom: quotq; obediẽtiã illi exhiberẽt. tempore duntaxat Fotiani nimiũ Græci privilegia Rom: Eccl̃æ impugnare cœperũt, inepte; et nec ullo fundamẽto cõfidẽtes, ut ait Nicol: primus: ad Michaelem, qd quida de Rom: urbe impatores Constantinopolim rũt trãslati, hinc et primatũ Rom: sedis ad Constantinopolitanã eccl̃eam migrarint, et ei dignitatibꝫ regijs, eam eccl̃eã Rom: privilegia hãslata fuêre; ergo nimis post nimia Fotij Græci Rom: Lont. primatũ impugnare quiuit.

Confir: ex eo, qd catholica hanc veritate nõ solũ absentẽ amen ubiq; fideles sed ipsi imperatores, imo ipsemet hæretici, rigidè imitẽ non erroni fere, omnes ad Rom: Lont: appellarũt, uti ad nũmam, et infallibilem et infallibile autoritte. ut fatetur Arius apud Athanasiũ in epist: ad solitarios, Petrus Abalcadus apud S: Bernard: epis: 3: fortunatus apud Cypr: epis: 3: et plures alij:

Pf 3: ex continue usu, et ppetua praxi, ipsiq; Eccl̃ea. semo certũ e, post electionẽ omiũ oppom ubiq; Pram̃ moris fuisse, ut Electi epi ã Rom: Lont: v pre v p nros legatos cõfirmarẽt uti cõstat ex Conc: cardicen: hinc uenit cõcludo, ut Patriarchæ orientis statim post electionẽ mitterẽt epis: synodica ad Lont: Rom: qua postularet Electionis cõfirmatione, et cõtuerenũt huc Rom: Lont: mitte Patriũ in cõfirmatione Electionis, et intesserã plenitudinis epatis. Nec quia leges Eccl̃easticas, ut abrogates uel vsale Eccl̃eã seu ubiq; Pram̃ fideles soli rom: Lont: sanxerũt. uti cõstat ex his antiquis decretalibꝫ. Hic quia transgressores legũ Divinarũ et Eccl̃easticarũ solus Rom: Lont: pœnis Eccl̃asticis maledicti

et

et in fide in pena delictor deposuit epos, quos em anatemate p̃cussit, et enim Felix 3mus, deposuit Petri antiochenu, Damasu Flagellanu, Costa hinopolitanu, et Alij alios epos. Ito quia ub inuing ex toto p̃ram orbe, in dubiis, et controversiis, p ultima decione ad sedu Rom: Pont: directe fuerut appellaones, ab epis Regibg, et aliis fidelibg, ut tot decretales ostendut; nec ab ejg sentia cocessu fuit ad aliud Tribunal appellare. ipsi em Eccleæ Doctores, in dubiis circa fide et mores, Rom: Pont: consuerut cosulere auditu ab eo oracu Xti: Ito quia solus Rom: Pont: utse chime regnti dicemg, potuit convocare concilia gralia, et illa co firmare ipse epos, in varias mudi partes misit ad euageliu p̃dica du, et ubiq tenuit ut vicarios, et legatos, qui uices ipsig gerut. nullus demig hactenus repsu e ubig, qui se Petri successore affirmant, v ab aliis ut talis sit habitus p̃t Rom: Pont: cui toti tota Eccleæ ut pe capitis obedirit, et quibg infert nemine posse dubitare quin Rom: Pont: sit defacto Legitimg Petri successor in primatu ipsi Petro a Xto collato.

P̃t 4to: Illa sedes dt ee Petri cathedra, que cotatissime Petri doctina incorupta servauit, ac sep ppugnauit, ne ab hereticis co minaret; et ille dt ee Petri successor, qui in hac cathedra incoa minatare odet, p hujg modi e sola Rom: a Sumo Pont: directa, quia nulla hac tenig sedes, p̃t rom: in fide pura et illibata pmanit sed que emeritamiarchates sedes Alexadrina, Antioch: Hierosol: consta: a fide vera et Doctrina Apos: deferee: unde maraus Sumus Pont: ad Athanasiu ibens ait, hec S: et Apostolica mat omiu Eccleaꝝ Xti Eccleæ, que p omnipotentis Dei gra, a tempore Apos: hactenus, nugm aberrasse p̃bat, p illibata hactenus pmanet, sdu ipsig Dñi pollicitaone, ergo sola Rom: sedes, solus Rom: Pont: successit Petro, in regimine uniuersalis Eccleæ, ad soli Petro, et successoribg, ejg infallibilitas data sit. Sine errat qui putat Epum Antioch: successisse D: Petro in primatu totig Eccleæ, eo quia D: Petrus Antioch: prig Eccleæ gubernauit. na ex inde min infert Epum Antiocth: successisse Petro in officio Pastorali totig eccleæ particulae ris, Antioch: (p vero Eccleæ universalis; p̃t allata rne ex eo co

uinci

160 convincimur, quia Petrus accepit à Xto hac supma auctoritte guber-
nandi universalem Ecclesiam donec viveret, nec potuit Petrus dum adhuc vi-
veret substituere aliu Pastore universale, id enim n erat in ejus potes-
tate, d tantu Xti, nec de facto voluit cum hac supma potestate sibi
retinuerit in Rom: cathedra sedens, resignata em ejus durante vita
particulari Ecclesia antiocha: ut tali alti Eppo. Consideratur itaque
Petrus ut Pastor universalis Ecclesiae, et habens specialem Eppatum
in hac v illa urbe. Udum hac consideratione, jurisdictionem n habuit
nisi in tali speciali Ecclesia, unde qui in ea successor fuit ejus, succes-
sit in tali specialis Ecclesiae Eppatu. Udum vero xma consideratione
e smus et universalis director omnium fidelium ita à Xto Dno consti-
tutus, et qui in potestate ejus successor e, e pariter primas et rector
omnium fidelium, et tn h solum de successione in Rom: cathedra dici
pt. quia ista rexit Petrus usque ad mortem, et hac regens, n solum
particularis Ecclesiae, d totius universalis Ecclesiae curam habebat, unde
ejus post mortem successor debuit totum officium suscipere, qd habe-
bat Petrus.

Verum inter catolicos, gravis instituitur quaestio, utrum conjunctio Ep-
patus, et supmae jurisdictionis cum Eppatu Rom: sit ex voluntate Xti,
adeoque de Jure Dino; an solum ex voluntate D: Petri, cujus arbi-
trio et voluntate fuerit relictum à Xto, cui vellet Eppatus dignita-
tem illam supmam annectere, si xmum n pt fieri mutatio, si altum pt fieri
à quolibet papa, cum singli Pont: tantam habeant potestatem, quantam ha-
buit Petrus. Quaestionem hanc breviter volo examinare, antequam ve-
nia ad solvendas objectiones, quae contra nostram assertionem proponta
fieri solent.

Sed notandum prius e aliud ee successionem, aliud rne successionis;
nam successio Rom: Pont: in Pontificatum Petri ex institutione Xti e, Xtus
enim ipse in petro pontificatum duraturum instituit usque ad finem mundi
et proinde quicumque Petro succedit à Xto accipit pontificatum. ratio
am successionis, qua Rom: Pont: potius quam antiocha: v aliquis
aliquis succedat, n e ex xma Xti institutione, quando sci: pontificatum
instituit. An postea Dnus jusserit, aut revelaverit Petro ut Ponti-
ficatus sit annexus Eppatui Rom: illud e, qd in quaestione vocatur

no

Notadū pariter, qd licet forte de jure Dīno n sit Rom: Pōt: qua[l] 62
teng Pont: ē Petro succedere, m id ad Catholicā fidē pñet, nā qm-
is n habeat in Dinis sphis exsse, Rom: Pont: succedere Petro, m
deducit ex sphis aliqué Petro succedere, uti supiōr g̃ tanging.
Illū amē Rom: Pont: hbt ex traditione Apostolica Petri, qm tra-
dionē conc: et Pont: decreta, et PP: cōsensus declarauit, ut in
fidei g̃ ostēding. quibg poritis.
Dico pñtg ē cōjūctionē amatus univrsalis Eccleā cū Eppatu
Rom: eō de Jure Dīno, seu ex speciali Xti ordinatione, ita n pau-
li Nicolagi: qd probo. ex eo, qd Petrus ex speciali mādato Xti, sedē
suā, p. comune PPesēiā Roma petit, qndo illi obviauit in fuga, ac
apparuit, et interrogati Petro, quō iret. Respōdit: vado romā, iterū cru-
cifigi, in quibg verbis asserunt SS: PP: Xtū injūxisse Petro. ut Romā
reverteret, et ibi sedē mā figeret, et sua morte ppetuo firmaret,
ita ē ret S: Ambros oōne in antēhā. Alij ēm cū marcello Papa ar-
bitrāt Petrū habuisse h mādatū à Xto, qndo suā sedē amo anhōbris
Romā trāstulit. hinc conc: Pont: et SS: PP: hanc de jure dīno
cōjūctionē innuere uidēt. Sic in Lataner Conc: b Innocētio 3:
can: sy hti, Rom: Eccleā Dispōnēte Dño cūctorū pdehū, mat
et magistrā, et in alio Latanēr b Julio 2: Dīna Eccleā Dīna
institutione obtinet primatū. Anacletus cap: 2: g Distinc: 22: ait
Sacrosancta Rom: et Apostolica Eccleā, n ab Aplis, d à Dño salvato-
re nostro primatū obtinuit, et emninētia Potestatis supra oēs Eccleas.,
Ita Nicolaus 1: eadē distinctione. Pelagij 2: cap: 3: dist: 21, et
alij plurimi, qui ipsā isde pene verbis b idē apptāt. Ex SS: PP ung
mtticiat Athan: in Apol: p sua fuga affirmans, Petrū Jesu Xti
Romæ martyriū bisse. Accedit ēm usus Eccleæ, qui rep Eppatū Rnū
cū Sūmo Pontificatu cōjūxit, nec n Pontifices, n obstātibg innris inimi-
gētibg, precunctibg immobiles stetēnt Romæ; scil: ipse Petrus usq ad
sāguinis effusionē Romæ preveravit, et qm in Avenione et alibi ali-
qndo māsenit Rni Pont: ut precunctes fugeret, tn Rnū Eppatū reti-
nuerūt semp, nec fuit localis sepāo retenta cura n rotū univrsalis,
d ēm Rnā Eccleā; quæ onia assertionē nostrā satisfāt. conjūctio-
nē scil: Romani Pontificis cū officio univrsalis Pastoris, de Jure Dīno

ee

ꝺ̄ꝛ: ee eter xp̄i instituto

Fundamenta in contrariū sī. 1mo nec ex sacra sphera nec ex tradione vi-
dendi posse sceptū Dīnū hujꝰ institutionis, nec xp̄m Petro cōferēdo prima-
tū Eccleā hāc potestatē pascēdi oves suas, ad ullū eōrū, aut locū
coarctasse, ut ex vbis institutionis xp̄i apparet. 2ō: quia S: Petrus
xp̄i anis fuit Ponti: antequm veniret Roma, vbi quia Clemens
V: anō ꝺ̄ccc.xxx.ij: seditionibꝰ italiæ turbatus trāstulit Avenionē in
Galliis sedē Pontificia, ubi mansit xp̄i annis Deinꝺ posset Rōnus pō-
tifex cessare p invasionē turcarū, vt p̄fessionē infidelium, imo
ultimo tēpore Antixp̄i, Roma ad Idolatria fuditus everteꝰ ꝺ̄ Doctorū intelligetiū. nrē mereticis purpurata. et p̄ne Babilo-
nis in Apoca: S: Joan; quo in caū in nostra rēbia nullus erat
Pont: Attn

Solui 1mō dicendo qꝺ em̄ non fatemur nostra rēbia exp̄sse
evinci ex sphera, nec cōjunctionē Pontificis Rōni cū primatu, ee ex
ima institutione primatus. Nil ominus dicimꝰ ex ꝺ̄nia xp̄i
voluntate aliis modis manifestata. sci: vt p̄ allata apparitionē, vt
aliquo alio modo, uti videt innuere Pont: et ꝺ̄ꝛ: ānobis cognitis
Civitati. Solui 2ꝺō. Quia licet Petrus n̄ primū stati, Romā
mox in̄ fuit, et antequm ibiē fuerit, adhuc potuit ee Rōnus
Pontifex, occulti hodie plures sī Petrus Pontifices qui in Petri nūqm
fuerūt, nec forte futuri sī. quia vero Petrus Romā postea ve-
nit ibiq; martyr ē, ideo ejꝰ successor cōjuncta ht Pontificē Rōni
et Pontificia Dignitate.

Solui 3: quia uti jam diximꝰ Pont: ēm Apostolus a nra Die-
cesi adhuc manet Pontifex Rōni quia localis pōtia n̄ ē Eccleā
jurisdictionis Episcopalis, et certē historia Eccleca n̄ refert aliū in tēpa
fuisse Rōnū Pontificē qm Papā, quinō in Galliis hūc tēporis extit
Solui ultimū. qꝺ licet urbs Roma occuparet a Barbaris adhuc
pervenerat Pontifex Rōnus, cui annexus ē primatus universalis
Eccleæ, et qm̄vis tēpore Antixp̄i vellet Dꝰ Romā penitus everte-
da ee adhuc in Romanorū ēet fidelis, quorū cura gereꝰ Rōnus
Pontifex, at incertū quino an Roma nō penitus exhipada. Hæc breuiꝰ
dicta nōn circa prente.

Pontifex

Oppos: si Rnus Pont: eet successor B: Petri Rni Pont: fassi=
p huiset se ee Petri successores, atq cotraniu cotraiu costat, na Plu=
rimi Rni Pont: negant de se ipis rogatiras, quib; si eet success=
res Petri, omino deberet ee insignit na s: Rnus Pont dret hi pecu=
liare poteate Eccleca, d id negauit S: Leo Papa serm: 9: de An=
phone na ad pontifigata, du ait: Eccleastica poteate qm Petrus
habuit ad Ones Eccleas principes seu Oppos comune ee. Sed Rnus
Oppus eet Oppus universalis, d h negauit S: Gregor: M: du in Epis.
82: ad mauriciu impatore aiit nemine unqm pdecessoru suoru, in=
fiano vocabulo uti brisse. Sio Rnus Pont: n bret pare, atq Hor=
misdas Rnus Pont: in epis: 77. ad Epiphan: constantin Oppu ait
Constantinopolitanu Oppu et se ipsu pare hr cura, et sollicitudine
Ecclesastica, ergo etc.

R: negado nore, ad cuj; riglas phasem R: et ad sensu Aucto=
ritate S: Leonis intelligeda ee, quadpte, et gde ad dependetia a Ponti=
fice, cui dicitur, n vere in solidu, loco em citato ait., unus de to=
to orbe Petrus elegit, quiet universalis gei vocaret, et omib; Aplis
cuchq Eccleae Pr: ponat, ut quis in Populo Dei multi sacerdo=
tes sint, multiq pastores, onem tm ppie regeat Petrus, quos princi=
paliter regit et Petrus, Cui igit S: Leo tam Petrus ponitur pisse
omib; Aplis, omibq Eccleae Pastoribq, ne ribi adradicat, asserere de=
de n potuit hac auctoritate comune ee in omes Oppos, quia impossibile
n e, omes Oppos omib; Oppis ppont, alioquin quilibet ribi ponere
qd impossibile omino e, ut quisq intelligit.

R: ad 2dum animadvtendu e nn Oppi universalis duplici seu usurpa=
tione, imo ita ut unus ut ppie, in orbe Xtiano Oppus, qui omes orbis
Xtiani Eccleas suprema auctoritate regat. quo posito dico, S: Gregoriu
Oppi universalis nn, imo pfanu et blasphemu rejecisse n mtu à con=
trario d em a Rno Oppo S: suo sensu, quasi unus foret in orbe
Xtiano Oppus. n S: suo sensu, et revera ad suu sensu respexisse
facile Gregoriu demostrat hec ipsa verba in citata epis ad Joan:
Constantin: que Redarguit, quia se Oppu Oecumeniu nominarat, ait
enim ad h quod perductus es, ut despectis fratribq Oppus appetas
solus vocari.

Ad

xb4: Ad 3: R: Hormisdã rignifi'are se dutaxat Comunẽ hñe cũ Eppo Cõsta-
tinopolitano fidei curã n ám parẽ auctoritte, ipũ em hortasse ut
Ejectand nihi Eccleam curã gerat, qd vero n rignifi'aret penẽ Auctori-
ttẽ ex eo patet, quia ipse Hormisdas eidẽ Epiphanio auctoritẽ cõ-
municat, qua Livram Eccleam lapsos in cõmunione Catolica posst
recipe, nã ait Allogns eidẽ Epiphanid. ideireo vobis innuere cu-
ram g ut ___ etc.

Eppo: Ri Conca ac PP: primatũ Rmi Pont: n agnovit. nã in
Conc: Chalcedonen Cipnian: et Alij Eppi cõgregati hñt ad Papam,
sphs, eũ n patrem aut Pastorẽ, d fratrem appellant. Inqm pare
nibi, item in Conci: Cartaginen y: Prohibita it appellaones ad
Rom: Pont: ex SS: PP: Polycrate, et Irenæus, Victori Papæ rec-
stitut, cũ Eppos Asiaticos excomunicaret - Hier: Epis ss: ad Ca-
gemũ sbit. ubiniq; fuerit Eppus sive Rmæ sive cõstant: ejgdẽ mentis
ejgdẽ erit sacerdotij, et Cyprian: lib s: Epis: xma despatos et perditos
vocat, qui putat nonis auctoritte eẽ Eppos, in affrica cõstor qm Romæ
Pont: R: nego ans. ad 1mũ qd athinet Conc: R: Trahis Apella-
one in Conc: Chalce: facta nil officere primatui, etenim omnes fide-
les se mutuo fratres vocabat, Inqm ejgdẽ fidei cõsortes, ut ergo
Eppi Calcedon: ypẽs se in fide cũ Rmo Pont: cõspirare fratrem non
appellant. Affn aliis modis ejg eminentiã ptestati st. Ad 1mũ Ioñ
dederũt Legatis Pontificiis, et Leonẽ hñe Pont: honorificentissimis
titulis decorarũt. Conc: vero Chalce: Carthag: nglnit appellaones ad
Rmũ Pont: ut patro volũt Adversarij. d tntũ supplicibz libis, Ideo
catũ fuit ut in qnada caa mlig ageret, ut ostendit Baronig
ad Annũ Xti 451: cæli qd omes Eppi totig orbis, qui in judicijs
Ecclesiæ sentiẽ se gravatos ab Eppis et synodis provincialibz possent
appellare ad Rmũ Pont:, patet aplissime et conc: Sardicen can
4: qd nro exeplo docuit Athan: qui ab Eppis orientalibz appellauit
ad Julium Pont: rem Conc: agnoscte primatũ Rmi Pont: phat
diserte Bellarminus, li 2: de Pont: et patet ex novella 131: colla-
tione titulo 14: ubi Justinianus ait, Sancimg udo canones SS: IIII
synodorũ, Nicenæ, Constant: Ephesinæ 1ma, et Chalced: de q
Limpator immediate loquebat, y definiones Senioris Romæ Papæ

1ma

Papa dñi ee omiu sacerdotu beatissimi, Archiepi: am constat: 163
nosse Roma udu hre locai post s: apostolica sedis Romae se-
de, qd ri occaone horu verboru, obt quaras quare dicat Eppi costa:
udu hre loai? Ry: quia in Conc: Constant: iste honoris gradu
ipsi datus fuit, et confirmatus in Conc: Calcedon: Ad udu qd
respicit PP: R: Policrate et Irenaeu, nuqm victori Papa po-
testate excomunicadi Eppos, Aria denegasse, d illu putasse eaa hu-
jgmodi excomunicaõ feréda nfuisse sufficiete; ideoq reilli
opponêre uti observat Baronig ad annu dñi 194: qd pde-
togat potestati et jurisdictioni; Hier: em n aquavit Eppos Papae
quatenus Pastor universalis, d quateng Eppus Romanus. D: vero
Cipriam: nil aliud voluit significare, qm qd Eppi Africam pos-
sent hre potestate judicadi casus suos diecesis, sicut hnt Romani
Eppi quateng Rmi Eppi sic.

Oppo: 3 canon: 6: Conc: Nicani: s: n omes Eccleas d a liquas mtu
Rom: Dont: ejait,, Et ut apud Alexandria et in urbe Roma
vetusta cõsuetudo seruet, ut v Ille Egipti, v hic suburbicariam eccle-
siam curam gerat,, C: verba ista sunt canonis ju versione Rufini: vi:
historiam Eccleam; ergo ex Concil: niceno: Rmus Pont: n hr
primatu in tota Ecclea ergo:

Ry: s: versione Rufini n ee canonis veritatem, qm illig in plurib
nõ; unde nil simile apud alios Conc: in textu legere e. Udo:
Admissa em Rufini versione, canone illu n cõferre Alexandrino
Eppo, cui Rmo Eppo udu omia jura, quae Eppo Rmo conveniunt d mtu
udu ea qbg finit quateng e Patriarcha, seu put plurib diece-
sib, seu plurib Ecclesiasticis provinciis præficit. Jubet igit ut Ale-
xandrinus Patriarcha ejusdem juris in Egipto, Libia, et Pentapoli utat
qbg Rmus Patriarcha potest respectu Eccleam suburbicariam. h
præcipit, ut Alexandrinus Eppus Egipti Libiae, et Pentapolis or-
dinet metropolitanos, de eoru cuius judicet, vocet eos cu opus
fuerit ad Conc: etc: hujgmodi Quemadm: Rmus Eppus ordi-
nat, vocat metropolitanos Ecclesiasticam provinciam qbg huius
Patriarcha præficit.

Oppo: 4: Primatus Rmo Pont: data, e à canonibg uti à

Canon

166 à canon: Conc: Chalce: ubi dr antiquæ Romæ Sedi qđ urbs illa imparet jure LL: privilegia Tribuêre,, Imo é datus ab impatribg uti patet ex novel: 300 Justiniani, qui ait,, decerning hdu Sacram Synodum decreta SS: vetûs Romæ Eppi cmu eo omiu Sacerdotu,, Quod em cõfirmat ex eo, qđ Docas Impator statuerit, ut Romanus Eppus eet Eppus universalis Eppus.

Ry: ad cmũ qđ respicit canones, nepe à canonibg Eccleasticis eis eo rerum primatu Rõo Pont: tribui, qđ p illos declaret à Xto jam concessus, ac cõfirmet, quomodo vg: Conc: mcenu dr definisse filiu Dei eõ Patri Consubstaale quia declarauit Dogma ex sptura, et tradione revelatu, atq; in h intelligẽdusẽ Canon Concilij Chalce: alij dicũt canonẽ istu, qui à plane in pauo sensu intelligi pt à S: Leone improbatu, atq; rejectu fuisse. Ad tdũ Ry: Ab Impatoribg primatu fuisse mtu recognitũ ab batu, et cõfirmatu in eo sensu, quo à cõciliis fuit recognitus, approbatus, et cõfirmatus, neutiqm vero fuisse collatu, nauti nec fuerat collatus à cõciliis, Allata Justiniani verba nihil dat, bene, h ipsum ronat. Socas vero impator primatu Papæ n dedit, d solum defendit eõm Cyrillu Patriarchã Constanti: qui Romifacio Sedi: Rom: se æquare, et titulu universalis Eppi usurpare molieba Eppus Sto Petrus nũqm Romã effectus é ac p cons: nec Rom: Eppus fuit, nec ibidẽ mortuus é, id adversarij pluribg rmibg demonstrat. Imo dicũt, assignari n posse tempus, quo S: Petrus Romã fectus sit; neq; annos posse designari, quibg ibidẽ é cõmoratus Ido S: Paulus ubiq; ad Rom: multis nne nos salute dicit Rom: 16: cap: 16: Petri am nemminit qdẽ, indiciu esse Petrũ Rom: n fuisse. Sic, in epistolis S: P: Romæ datis. ad Philippenses, et Ad Thimotheum nulla, fit mentio Petri, imo quada in illis occurrunt loca, indicãtia Petrũ Romæ n fuisse, nec ad Philippenses n: cõquanit, qđ omes quærat quæ sua sũt, n quæ S: C: et ad Thimoteu ait, in prima defensione memo mihi adfuit, d omes me dereliquerunt, qđ nõne n esse maxima injuria Petro dicereth, si Romæ adeet Petrus Sto ex cap: 28 actorũ Apos:, cu Paulus Romã primũ occurrit ei Tiber, usq; ad Appij fũ ad tres tabernas, et de Petro nulla

h't

bit mehio. Sto ubi Paulus Romã prenit rogatus ẽ à Iudæis, ut de xtiana religione mẽtẽ apiret nçã, ꝺ id ea nõ rogasset, ãntea euãgeliũ audisset de Petro. Sto S: Lucas Apostolicam Historiam sptor. nulla mẽtione tacuit Introchõmis P: Petri roma. Imo P: Paulus ad Galatas obit. rua cũ P: Petro, Hierosolimis, et antiochiæ cõversatione, nusqm xpo sptõ tradidit se Petrũ Romæ vidisse. P: in epis ad Galatas li: docemus Petrũ cũ Paulo tẽdus inisse, ut ille Iudæorũ, iste gentiliũ ẽet Apostol: ex quo regt aut Petrũ pacti immemorẽ, aut aliena principia invasisse, qd verisimile nõ e, aut Romã revera nõ iisse. qno Petrus jam erat senex. cũ Paulus erat adolescens, nã Petrus jam uxorem habuerat, et omiũ Apos: senior, et primus habebat, et in Paulus ad senectute usq; pervenit, uti ad Philemone obit. ex quo regt fieri nõ potuisse, ut uno tẽpore morte ẽrent Romæ, ut cõmunit ferũt.

Ry: Falsũ ẽt. qd P: Petrus Romã nõ orierent, nec martyriũ Romæ erent, nec ecclesiã Rom: usq; ad mortẽ rexerit. nam qd Romæ fuerit Petrus ipemet teste ẽ epis: à: cap: 5: salutat vos ecclesia, quæ ẽ in Babilone collecta, et Marcus filius meus, qbꝰ verbis testat. hãc epistolã Romæ spsisse. Roma emi babilonẽ vocat, cuius rei testis ẽ Papias, Apos: Discipulus apud Eusebiũ li: 2: hist: ecclesiã. cap: 14: Hier: et Alij. Ideo ãm Petrus vocat Romã Babilonẽ, nesci: gẽtilibus, in quorũ manus ea epistola prenire potuisset, innotesceret ubi repirent ille Petrus, qui Paulo ante ẽ carcere Hierosolimitano fugam ẽripuerat, nere id resciret Claudius impator, qui impeãde studebat Aggrippæ Iudæorũ regi: è cuius carcere fugerat mortẽ gerere. ne em notũ fieret iisdẽ gẽtilibus multos Rom: sibi nõ dedisse. et inde procandi occaõ nascerent. Accedit more fuisse apud Apos: Romã nre Babilonis indicare. 2 Ioan: Apocalipsi cap: 17. Romã denigrans ait, Babilone magnã redexe nup septem montes, et hre regnũ rup Reges Prræ. Accedit em P: Petrũ, qu vero Assiriorũ Babilonẽ denotare nõ potuisse. tũ quia illis temporibus nullã erat Iudæi, ad quos iberet Petrus, ones em Caji. tempore expulsi fuerat, et intnecione deleti, ut testatꝰ historia apud Josephũ

ad Hebr.

Iosephus, nec designare voluit Babilone Egipti que n erat ci-
uitas d obrum oppidu, Hinc nullu extat monumentu indicat,
apud Babilone Eccleā fuisse, intra em ppemodm sup stat adhuc
conci: et tm in nullo eoꝝ nnatg inveniſ, aut ibius Babilo-
nis Eppus.

Instant. Si Apud Petrū nrm Babilonis intelligeda ē Roma, ut
em apud Ioan: igit recte facit om qui recedit a Romana
Eccles. na Apocalipsis sō legimꝰ. Cecidit, cecidit Babilon,
et facta ē, habitaō dæmoniorū, et custodia omis spiritus im-
mūdi,, et postea audite de illa Populus meus, et ne participes
nis delictorū ejus, et de plagis ejus ne accipiatis,,

Ry: illa verba n ad Romā Eccleā d ad urbē Romana ee referē-
da, que Dæmoniorū habitaō dicta ē, quia cū omibus dominaret
gentibus omis ydolis seruiebat erroribus, ut ait S: Leo,
neq his verbis cecidit, cecidit Babilō pdicit Eccle ruina d
urbis, que a vandalis Gothis, et Longobardis, tot cladi-
bus jactata ē, ita ut vetus Roma, vix & ædera modo supstet,
hæc am verba exitꝰ etc. de aliqua singulari civitate dicta nō,
d de universa impiorum hmm multitudine, st intelligeda, ut explicat
D: Aug: li 20 de Civ: Dei cap: 9:

Quod vero Divus Petrus Romæ mortuus sit et Eppatū Ro
ad mortē usq rexerit, res tā certa ē apud omes SS: Pres
et historicos, ut nō ſiciat dicere n min post S:tum Leo anos à nos-
tris adversariis de ea dubitatū fuisse y sedo mimis lōgu labo-
rē aggredi fas eēt ni auctoritibus id velle ppare, quapp veniā
ad Respōdēdū argtis in contrariū allatis.

Ad 1mū Ry: Petrū 5 to termē anis post Xti mortē in Judea ma-
nisse; na Paulus ad Galatas 2: testatꝰ re ano 3: post cōversio-
nē que contigit post primū annū a Xti passione vidisse Petrū
Hierosolimis, Deinde postillud tēpus re cōtulit Antiochiam,
ibiq sedit 7: anis ano post Xti mortē 50: cū Hierosolima
rediisset ab Agrippa rege cōjectus ē in vincla, unde vix illum pe-
nit à Paulo, qui ex urbe Antiochia elemosinas ad fide-
les, qui Hierosolimis erāt detulerat: na postq in Lucas actor

Ph: retulit Petrū vinctis liberatū, hæc ḥ̄ scribit Barnabas amō 50g
Saulus, reversi sūt ab Hierosolymis expleto ministerio, eodem añō
p̄ē ſt: Claudij impatoris p: Romā Protectus, et in ea urbe redē
ruā in euṇ ꝑmansura ſuit. eſgdē Claudij anō 9: Iudeis publico
edicto, ano Roma rejecti Petrus adfuit conc: de legalibꝫ. qd ac
cepti Hierosolymis hbitū ē. in eū annū em incidit, qd Paulus
obiit ad Galatas 2: Deinde post años 14: ē a sua soc: ma in urbe
Hierosolymitanā ꝓfectionē nuradoj: ipū excedit Hierosolimā cū Barnaba
amꝑto et tito. Claudio enim erecto Romā Petrus rediit, ibiq; diem ex=
romā clausit ḷ neronē. Simon Petrus post cōpatū Antiochenū Eccl̄ā
2: Claudij anō ad expugnandū simonē magnum Romā ꝑgit, ibiq; 25:
annis cathedrā sacerdotalē tenuit usq; ad ultimū neronis, ita Hiero=
ng de sptonibꝫ Ecclesiasticis. en igit assignatū tēpus, quo D: Petrus
Romā venit, et ejꝰ mansionis annos designatos.
Ad 2dū R: Epistola ad Rom: ꝑtē fuisse eo tēpore, qd a Hiero=
solymitano concilio, ad Claudii mortē fuxerat, in ꝑ cōciliū transi=
vit D: Paulus. ultimo ꝓfecturus Hierosolimā, uti colligit ex cap:
15: ac inde Petrus huc romā ꝑdū redierat. ac pcons: Paulus
n potuit ꝑ illā Epistolā salutare Petrū. Ad 3tiū R: In Epistola
ad Philippenses eōquen in de omibꝫ ḷ, illis mittit quos ad ipsos mittere
potuisset, ait em: spero aūt in Dno I: Timotheum mecito mittere
ad vos--- neminē em: habeo tam unanimē, qui sincera affec=
tione solicitus sit ꝑ vobis. omnes em: quæ sua sunt, n quæ
I: C:.. In Epis: vero ad Timotheū cōquenit de iis datarat, qui
cāa ejꝰ apud cæsarē jurare potuit, ē gbꝫ ꝓfecto n erat D: Pe=
trus, qui ob eadē cāa aquē cæsari inimus erat. Unde dicita=
pud se fuisse Lucā, et in neminē sibi adstitisse affirmat. arguit
autē de illis illū loqui qui cæsarē ꝓpitiū ipsi eu reddere potuit.
Ad 4tū R: unē Romana Eccleā D: Paulo Romā advenīte
obviam n isse, ḷ quos da mtū è Judæis fortasse selectos, et
omiū nūe, neq; em: ea libertate, atq; tranquillitate, huc fruebat
Romana Eccl̄a, ut tolerabilia adeo, et publica lachrymæ signa, ꝑ=
mere posset, imo ita oppressa erat, ut maxima Pars fidelium, in
specubꝫ ad vitā dam gentilium rabiem delitescere cogeret. R:

170 R: em pdest-fortitan ptãc S: Petrũ Romæ n fuisse, credibile
nãq; e, qd Eccleã fundatã, et cõstitutis rebq; vanias in partes orbis
ac provincias n mte opinatus S: nutu ptectus sit, unde ideõ de ad pri-
mariã, et ad electã sedẽ rediret. id expsse cõfirmat S: Epiphan:
qui staret 27: docet S: Petrũ et Paulũ, etiã postqm Romæ cõsede-
rãt varias inde in orbis regiones prædicatores, et nedeet Rome
eppũ, nisi prius Lino, et Cleto demãdasse, qui ipsis abrehibq ep-
palia munera obiret. Ad 5tũ R: Romanos rogasse Paulũ ut
de religione xtiana mẽte suã aperiret, et indicaret, cũ legis pitis-
ring eẽtias cũ hgunis, et rationibus veteris legis coheret, n ro-
gandi veri ut ab eo docerẽt xtianã fidẽ, quam de quam pri gau
dijsset. aliquin immerito Paulus, ad ipsos antea stetit lauda-
ret Rom fidẽ dicẽs: fides vestra annuntiat in universo mundo,,

Ad 6tũ R: s: allatũ argũ negatiũ ee, pse: posse si aliqua ne-
gativa sep vim facerẽt in rebus theologicis, cum alto portet pcipua
fidei nostræ mistria, cũ de eorũ multis, v nulla, v aliba intu
in locis habeat mẽtio. R: 2: rne n deẽe, cur deiis quæ Petrũ
adhinẽt, multa Lucas plurimis, observanq; qd exceptis iis, qua
inf morte xti, et S: Pauli cõversione gesta sit ubi apos: historia
texit in cõmuni et excepto sermone de Cõversione Cornelij, qua
et fũdamẽti, et quasi eorũ exordiũ, quæ in actibq Apos: narrãt
acta rebq Pauli imposterũ recẽset Lucas. nec ullis ex Apos: ampliq
meminit. nisi in quibus exigit historia Pauli, frustra igit in actibq
Apos: quæruntur omia, quæ debeo cõtigẽre.

Ad 7mũ R: cõjecturã demptã ex Paulo ibẽte ad Galatas nul-
la prius ee, quia ipsa ipsis antequm Romã prius scripsit, cõpta
quippe fuit, teste S: Joãne Chrso in præfatione in epist: ad Rom
ante hanc ipsam epistolã ad Romanos: in qua Paulus ardẽs illos
videndi desiderium pmisit.

Ad 8vũ R: Fatus illud inf Petrũ et Paulũ neutri verasse
evangelizare, sp arbitrio, et necessitate altrius naõm et de facto,
tã Paulus judicasse Judæis, quam Petrũ gentibq, ex S: optatum, ne
semel, sed sæpius edoceamur.

Ad. Ultimũ. Falsũ ee Petrũ adolescente Paulo, nemẽ jam pu-

cũ

cū puer̄t intu vir̄ matur̄e ætatis. et revera rēne tūc temp̄ore coll. 72
ligūt adversarij, p̄cipiū Valerius, et eo rōlū qđ uxorē habuer̄it
et primus Apost: fuer̄it: dū nō pugnare Petrū canonē huius rē, sō: ut Lau-
rus usq: ageret, adhuc ambo rerum dñi potiere, nā Petrus habuis-
set ōss: annos, cū Paulus in bo verraret. quæ rare ætas se-
nectutis diceret.

Oppo: 6: Impossibile ē Rom: Pont: ēe Successorē Petri si in cate-
dra Rom: aliquādo sederit Fœmina, nā a spūs et p̄cipiū a
D: Paulo fœminæ excludūt. ā regimine Eccleæ, atq aliquādo in
Rom: cathedra sedit fœmina, nēpe post Leonē 4: anō 855. ~~Comm~~ sedit
annis duobus, mens: 3: et diebus 4: fœmina quædā nūc Joanna
rem ita ēe gestā suis ex auctorib⁹ qui eā historiā narrāt, nēpe
Mariano Scoto, Sigeberto, Martino Polono, Joan: Baptista Pla-
tina, quos credibile nō ē fuisse deceptos, cū viri fuer̄it doctrina
graves, 2: ex illa statua marmorea, fœminæ gerēs infāhulū
recēter natū. statua, quæ videbat olim Romæ, ipso uni detestādi
partūs loco in ppetuā rei memoriā posita, ai eni ipsa Joanna a Fami-
liari quādā uitiata fuisset, et de S: Petro ad Lateranē, cū solenni supplī-
catōne futuri partus ignara tenderet, in partū angustiata pubicē
pepēr̄it in via, et ibi mortua, ac sepulta ē. 3hio ex eo qđ ab iis tp̄ibus
Rom: Pont: quoties a Vaticana ad Lateranē rēdit Eccleam in
huius horedi detestatōnē eiusdē hāc cōsuetō uiā declinat, Factū ex eo,
qđ ad nimiā uitādū increatis Rnis Pont: errorē, oriat novus Pont:
ad sedē sive cathedram p̄foratam applicari et ejus ab ultimo dia-
cono sexus explorari ergo etc:

R: Cæsus fuit cū sua p̄batōne rego nostrē, solēnis nāq fabula
est, qđ in Rom: cathedra fœmina sederit, qm fabulā, tanqm infal-
libile historiā venerat hæretici, ut in Rom: Pont: simplicis
et impiti vulgi cōceptū, etiam cōmovere possēt. Porro ut huius erro-
nis fabulæ inveniat originē ē, qđ cū Pacius, qui sedē Patriarcha-
le Cōstant: invaserat, eunuchus esset. et Constantinopolis diceret
nova Roma, hinc orta fuit Papale anna dicēdi, in Romana sedē
nō virū fœminā sedere. aūq ullius rei ipsa Joan: huius nūis Prus
Rom: Pont: esset, isq à Græcam impatore vocatus, nescio qua

animi

172 animi imbecillitate plus qm femineæ, hanc temeritatem, et inigm
Jocij promouere rata habuisset, inde creuit, et inualuit omnia, iam
orta fabulore, et irritonie dicendi in Romana urbe, de uiro d femi-
nã redere, ac pinde n Joãne, d Joãnã vocandi. Hanc fabla, ric
male parta accepit, et nutrivit vulgus, p 200 circit annos, sola
populariu simplicitas credulitas, qm deinde spto vulgauit Mana-
nus Scotus. qm secuti it ouplg citati ab Anglicanis auctores. id-
tũ utq orit de origine, futile ybaf fabla hac ec. Jmo qmã
certũ e in Leone 4: et Benedictu Shũ. nemine intmediante
id cõstat ex Athanasio Apostolico Bibliothecario illoru tepoũ
coævo, qui Rom: Pontificu vitas à S: Petro usq ad Nicolaũ
tmũ successore immediatu Benedicti 3: describes narrat. ut tes-
tis oculatus post Leone 4: 15 duntaxat diebg vacasse sedem
deinde cõmuni cõsenu Benedictu 3: creatu fuisse Pont: constat
ex Adone vigenti Archiepiscopo eode tpore florete, qui id ipsu as-
serit. Constat ex Hincmero Remensi Archippo Asserente Epist: 26.
re nũios missos Romã ad Leone 4: eosq, inuia audisse nothia,
de Leonis obitu, et Legatos Romã, invenisse Benedictu electu.
Constat ex Nicolao 1: immediato successore Benedicti 3: qui
incipis: 46: ad suessione: Conc: Lat: testaf post Leone 4: suc-
cessisse Sã memoria Benedictu.
Jtẽ à: hujg rei tutnitas ab ipsa narrãone facti, Aiunt fabula-
tores mulierem illã nãone anglicã, ahj Moguntinam, ipsumq Athe-
nis, quo ducta fuit opã dedisse litis, ut par ei nemo esset, cuiq Roma
remisset, ibiq doces magnos magistros, int discipulos, et auditores
habuisset tanta opinionis sibi nã fecit, ut defuncto Leone 4: in successo-
ejg tuerit ab ipsis cõformit electa. Unde imprimis in cõcordat-in
naõne, ahj eni Anglicã, ahj magnãnã ee volut. Quo impossi-
bile e, illã athenis dedisse opã litis, cũ cõstet eo tpore Athena-
rũ solũ nupsisse nn, nã S: Sinesius ptolomaidis Eppus in Epist: ad Pro-
trẽ ruũ obiit nostempore h e ano 420 athenas mil hre splẽdidũ gym-
lebenima loconũ nna, ergo à fortiori tpore hujg Joanæ, qm multos
duxisse post anos volut. ut dictu e. Tãio falso eni asserit eã à mul
auditoribg, quierat magni Magistri cõcordit fuisse electã, cũ cõstet illis

tpori

teporibꝫ, à fuisse cõuocũ, nullũ mi, è cardinaliũ collegio, in La-
pam eligi ~~collegisse~~ potuisse. ꝓbata fuisse huj̃ historie respõ ad ej̃
fũdamẽta. Ad 2mũ Ad: citatos ab Adrianis auctores nullã u̇m fatere
qndo alij æque graves, atq; hac in re fide digniores, sint qui cõtra-
riũ asserãt. Si aũt de facto asserũt citati à nobis authores, quicqd
eo jure fidẽ meret. ut pote qui illis teporibꝫ vixerũt, et ꝓsentia
Ad 2: Ad: Adversarios parũ nihi cõstãtes eẽ, ni eniꝫ voluit ꝓfatos à
nobis citatos, et rei narratæ coævos ideo hujus mulieris successionẽ
in sedẽ Rom: tacuisse, ut veneratõne in sedẽ eãdẽ cõciliaret. qmdo-
deinde credere posset Rom: Pont: passos fuisse, ut marmorea illa
statua, ad ꝑpetuã memoriã erigeret, et poneret, caluã statua illa nec mu-
lieris, nec infantuli recẽs nati repræsentabat. d. c: uti asserũt viri in
retuslis explicadis frigi: eruditi: Sacerdotẽ ad sacrificiũ cũ suo
ministro eũtem, deinde ꝓhibitẽ ẽ, qd mulier ætate mẽbꝝ gra-
vida et partui ꝓxima voluerit ꝑ illud arripe, et publicæ solẽ-
nitati aripe, et munus illud obire, in quo futuri partus homi-
nis, et vitæ ꝑiculũ erat, incredibile esse ẽ.
Ad 3: Ad: qd Ad Pont: quoties à Vaticano, ad Lateranẽ redit
Ecclesiã, sellam declinãt viam licet breviorẽ, in detestatiõẽ hujus
ritus, et exercẽdi partus, d quia via illa angusta ẽ. Pontifex q̃ co-
mitatui ut plurimũ præcipitiosa, minus facilis, et aptа.
Ad 4: Ad: in ~~qd~~ allatus ab Adversariis suis inꝑtorata credere-
dere, videri ẽ Romanũ Pont: recẽs electũ, d ut agnos cui, et
recordẽr, de de numili loco, ad nimũ evehi honoris fastigiũ, nec
hi de humana vitæ miseriis, et necessitatibꝫ emi, unde in ipso
Ecclesiæ ingressu illud decãtati, excitat de pulvere egenũ, et de ster-
core, elevat pauperẽ, ut sedeat cũ principibꝫ, et solium gloriæ teneat.,
eo plane modo, quo in ipsa solẽni coronatõne Pont: dũ ꝑ Ecclesiã de-
dit ad Altare, insigniẽ et memoriã futuræ mortis, mundi brevi
pituræ gloriæ ꝑstupa in amdimis ascendẽ cõsulto parata videt
cera ipso cõburi, et mihi illud solẽniꝫ acclamari, Sancte P: ne
pit gloria mundi.

§ 3TIUS.

An Pontifex ꝓ tempore electus sit Legitimꝫ D: D: Successor

X74 Pontificē legitimē electū verū D: Petri successorē ee jam dixi-
mg. nū verō de fide sit Pont: qd pro exitē, seu hunc nrō hnē
vg: Benedictū XIV gloriosē nūc regnātē ee verū Pontificē, seu
legitimū D: Petri successorē. n tenis e quæstio int catholicos doctores
g utrag pte steterūt magnæ authoritis Theologi, ut videre e
apud Dianā. pte 8a tract: 2i de infallibilitate decretorū Pontifi-
ciorū. Int quos alij sustinuerūt, rem ee certi certitudine quæ
dā morali, qm sufficere dicūt. ut teneamur illi obedire in omibg.
et credere, in rebg. quas de fide eē definierit. Alij verō q cū qbg
onis terē Academicis et doctoribus, in affirmativa rētiā cōspirāt--,
docētes ee de fide mediata. ad qm resolvēdā quæstionē. Suppone-
dū e mgm certū de fide ut supra obtēdimg, hāc certā, et indubi-
tatā cōgregationē, quā Rom: fidē profitet, et quæ cū Rom: Pont: cō-
junctā, ee vera, et catholica Xti ecclesiā, quæ errare n pt. cū sit
columna, et firmamētū veritis, in qua credēdū e duraturā ee in eccles
usqmā potestatē, quæ post Petrū in Rhos successores trānsiturā, q
eam nō desuisse saltim in substantiā probamg. quibg positis. sit:

ASSERTIO.

Cū magis cōmuni Theologorū sententiā asserēdū videt, de fide ee
hūc nrō Pontificē, q pro exitē. minimē nūc Benedictum 14:
quem tota ecclesia, tamqm legitimē electū agnoscit ee verū Pont:
et totiq ecclesiæ caput.

Prō. ex decreto martini 5i facto in Conc: Constantien. in quo sacrosanctē
ut hæreticis, qui Ecclesiæ recōciliari volūt anoppenat, et credat
Papam canonice electū quotēpore fuerit. ē expressē ejq mnes ee
Successorē Petri, et hē in ecclesiā usqmā potestatē. ergo Pont: supposi-
nebat n ee de fide, cū ab hæreticō n exigat, mō assensus verū ad
fidē pertinēs, et quidē hūc assēsū volūt ee absolutū, n virtualē et
cōditionatū, nempe si Pont: sit canonicē electus. Adde Clementē
8um. teste Diana in carceres cōjecisse nullos doctores opponi-
tū asserētes, eosq Romā venire iussisse, ut opinionis suæ rationē red-
derēt. Prō 2i: quia revelatū ē ecclesiā decipi n posse in condēdo
aliquo errore, uti patet ex dictis à nobis alibi citatis; ergo nec
decipi pt in agnoscēda vera regula credibilium fidei; plus enim
necessē

nozeret error iste circa regla ipsa veritatis et fidei, qm circa ob- 175
jecto. nec valet dicere cu Bannez. distinguendu eo errore pra-
cticu, et speculativu. sm q e, qndo quis 2du pdentia errat, alt, qui
dere iudicat alit, qm sit in se. atq hic Posteriore errore cotingere
posse in nostro pposito. na Respos ista facite refellit, quia Ecclesia
universalis, in his quae pponit circa inanimata fidei regla, quae
e sacra sptura, n solu practice, d em speculative errare n pt.
ergo errare em nequit in accipienda fidei regula animata, quae e
Summus Pontifex.

Confir: quia alioqui n teneremur credere, quae Pont: definit, imo
neq quae definiunt Coc: quia credere n tenemur ipsis asiste spiritus:
cu solu revelatu sit illi asiste, qndo e legittime electus, istis vero
qndo legittime cogreta: talia am n st si n st a Sumo Pont: covo-
cata, neq in h sufficit credere certitudine morali hic ee Pont: licet
h veru sit respectu Proponentis res iam aliunde definitas, falsu tn
e respectu Pont: que oportet me amplecti ut infallibile fidei
regula ejq oci: maa definiente.

Pt: 3: ex Cardin: de Lugo si Deus alicui sufficiet revela-
ret, se velle destruere h omino ano ones urbes Siriae ppt pecca-
ta in Colaru, posset ille talis credere de fide Deu velle destruere Hie-
rosolima, qm tn morali certitudine scit ee urbe illiq pvinciae
ita cu revelatu sit Papa canonice electu ee veru Petri Succes-
sore, et moralit certu sit hic nro Papam ee canonice electu
de fide erit ee veru Petri successore. Rao am a priori e, quia ri-
cut ad credendu fide Dina sufficit ita costare de revelaone Dei, ut
prudet n possimq dubitare ne forte n sit Dei revelao, ita ad
h ut credamq objectu particulare cotetu in universali, sufficit qd
ita nobis costet et n possimq prudet formidare, ne tale objectu
n cotineat in illo universali, nec cons: formidare, an de tali objecto
Deus locutus e, du universale revelavit.

Dices. si h eet sequeret posse de fide credi hic nro infante
v g: mox babtizatu ee justificata, cu habeat moralis certudo
de ejq legittimo babtismo. alioquin si haec certitudo n hret
posset itu l codione babtizari.

R:

R: certitudinē moralē dupliciē posse distingui, una ē, quæ excludit
omē prudētē formidinē, et hæc ē certitudo ppria. Alia quæ n excludit
prudētē formidine, ꝺ solū prudētē dubitatiōnē, porro in rebꝫ fideiē
necessaria moral: certitudo ꝓpria. quia in assensu fidei, debeat eē
firmꝫ ttūs ꝓp. et excludat prous omē formidine circa suū objectū n
ꝺt posse de illo prudēt formidare alioquin imprudēt voluntas im-
paret talē assensū omē formidinē excludētē, patet ergo disparitas
inp exēplū adductū, et nostrū. na in casu de infāte babtizato certitu-
do moralis ē et imppria in casu am nostro de Pont: ē certitudo p:
pria omē prudētē formidinē excludēs, cū am ad iſtātiā babtizati,
n sufficiat negatio certitudinis moralis ꝓpriā. requiritur eam negatio
imppria ~~em neg~~ n valet paritas in casu pōti.
Oppo: adversarij sequēntiā tātāmēta. quia Deus nūqm id revelauit
specialim. req in revelatōne grātis videt in clum. Ādo quia res
ē humana, et cōtingens. pendēs ex testimonio paucorū hūm, et ex
multis circūstātijs valdē dubijs, v g: an nt rite babtizatus. Tūo
quia ē res, cui pt leue falsū, accidit eni alīquādo fuisse reputa-
tū Pont: qui talis n erat. Ytē quia usu Ecclēa cōstat. eos qui
rem Pont: i nullo indiuiduo p tempore existētē negāt. n eē ethereticos, u-
de a Ll: diceret n errare cōtra fidē, ꝺ cōtra charitatē, scindētes
unitatē. Tūo ꝑ leges Ecclēasticas irritat electiō facta cū impedi-
mēto occulto. v nimoniæ, v inoussicientis nī onstragiarū. etc. ergo n
electus erit Pont: mtū appareat, licet postmodū a tota Ecclēa
acceptet, nūqm firmatur v g: Pont: juxta regulā Juris. qd initio vi-
tiū ē tractu temporis n convalescit. nec valet recurrere ad Dina,
prudētiā dicendo ad ipsa ꝓtinere, qd n ꝑmittat fieri electionē irrita
cū tali impedimēto. na requireret ꝓpa et frustra sui se introducta
illa impedimēta, ad irritāda electionē, cū qd occulta st.
R: ad 1mū ex cōmuni qde Theolo: dēna qd nic nro Pont: sit
legitimꝫ. revelatū fuisse in hac universali ꝓpone. omis legiti-
time electus, et provisus ad cathedrā Sti Petri, est legitimꝫ Papa.
qm in illa, quod Ecclēa sit columna, et firmamētū veritatis, atq; error
ē n posse in rebꝫ ad fidē ptinētibꝫ. in ma em ꝓpone, inclu-
ditur qd nro Pont: legitime electus sit legitimꝫ Papa. in ꝺa

vero

Ad 2dū vero qd Eccl̃ea errare n̄ possit, in cognoscēdo p̄ individuū
homē p vera capite, et p regula vitabili fidei catholicæ, alioquin
erraret in re gravissima, quæ ē aliarū fundamēti; ergo eo ipso
qd infallibilis Eccl̃ea eū nobis ꝓponit ut legitime electū, ita ē
et cōse: statim in universali illa: omis legitime electus, et ꝓmotus
ad cathedrā Petri ē legitimus Papa. includit illa: hic nro hōe Be-
nedictus XIV: ē legitime electus ad cathedrā Petri, et ē legiti-
mus Papa.

Dices nullū inde regi dominēti, nā emn̄ Papa eēt reū pu-
tative talis ꝓpt illegitimā electionē in ad Dīna spectaret pru-
dētiā, eū ita dirigere, ne Eccl̃ea in aliquē errorē induceret;
dq ꝓpt ꝓmissiones n̄ ēt factas, qd sci: nullam esraturā sit.
R: n̄mini cū videtia tali posse ad prendo Papas ꝓmissio-
nes n̄ ēt factas Petro, et successoribus. In quia putative
successor n̄ ē absolute successor, tū quia n̄ ipso qd Xtus ꝓmi-
sit, Eccl̃eā suā fundādā ē supra Petrū et successores ejus,
ꝓmisit eīm se acp de Eccl̃ea successoribus quibusvis; nec dici pt suc-
cessorē putativū ē opus Dīna prudētia, quapt melioni iure
dicēdū ē, tū ex ꝓpria Dei assistētia in Eccl̃ea sua, tū ex ejus n̄
ētis promissa stabilitate, tū ex obligatione nobis injuncta audiēdi Eccl̃eā
Dīna prudētia efficiū eō, ut gravitate, ut Eccl̃ea tota erret circa
Papā, eū recipiēdo ut legitimū, qui ex impedimēto occulto ē incapax.
Ad 2dū R: ita pderē hāc veritatē ab humano testimonio, ut
pendet fides a ꝓponēte quia certē id derogat certitudini fidei
si quod pdot ab infallibili ꝓpositione Eccl̃eæ ipsū acceptāti, quæ cer-
tē Dīna ē, qd am̄ nō rite habituatus, et ordinatus, pt de fide cer-
tū eo ipso, qd ab Eccl̃ea acceptus ut Pont.
Ad 3: R: nūqm̄ accidisse, qd tota Eccl̃ea, acceptāt aliqm ut Pont:
qui revera talis n̄ eēt. qd am̄ aliquādo n̄ agnoverit, quidam eēt reus
et legitimus Pont: licet nō magnum incōmodū, tū n̄ ē tale, quale eēt, si talem
aliqm acceptaret, quia in primo casu nullū ē pīdū, talem dignatū
sicut ē in 2do. notandū am̄ ē, qd ut electio Papæ de fide sit, et ut talis
sit, n̄ sufficit eū ꝓponi, et acceptari ab Eccl̃ea, quodcuq; ꝓ dē ꝓponi,
et acceptari ab Eccl̃ea aliq; traditionē pīū, aut n̄tū virorū pdctōrū, ad tradi-
cēt ūd

f 70 licetiũ epp̃i aliquod saltim apparens fũdamẽtũ, alioquiñ cui libet licetũ eẽt insẽdere existẽtiũ, usq du melig cõstet de legitima successione, hinq ndo in Ecclesia plures fuere eodẽ tẽpore Pont, quem alij unũ, alij aliũ agnoscẽbat, neutig electõ de fide fuit, nec ut talis habita, nisi postqm [redacted] inuñ Pont: v cõfirmatũ, v denoro electũ cõstiterit.

Dicit. n Catholici, q haereticũ formosũ eẽ habitũ p vero, et legitimũ Pont: in Ecclesia, cui successit Christi. Sym in stephanus ejg successor damnauit, tmqm illegitimũ Pont. ejgq acta reprobauit. q R: stephanũ errasse n qdẽ salua doctrina, f in re facti, ut malo exẽplo, ita Belarm: li: 4: de Pont: cap: 24: et Cardin: Baronig ad annũ dñi 897 de stephano hæc hñt, Stephanus 6. vens Papa. antecessoris sui formosi eñ legitimi Pont. cadaver ex gravi odio exhumauit, atq Pontifi: indutũ vestibg, in sede Papatus collocauit, nicq Allocutus, cũ eẽs Formosi epp̃us. cui ambitionis spiritu Romanam vrbẽ sedẽ occupasti, quibg dictis mox eudẽ sacratus exutũ vestibg, digitisq imbg abscissis, quibg benedicere cõsueuerat, in typẽ eñ pjecit. deinde collecta synodo factũ h suũ approbauit, qm approbatõe Innocẽt: 4: abrescidit, igniq tradidit, ac penitus abolenit. In hac re nefãda. n cõtigit error, in fide: inquit Baronig. q uidẽtã Barbarici infacta. quia cũ odiũ habuisset in Formosũ, uolunt ipm hac re in honorare, infamare, ac sceleris sui quasi justi facti hre approbatores. Cãlis Formosi cũ à Piscatoribg in Vẽtus et in Ecclesiã D: Petri reportatus eẽt, à sacris imaginibg in loculo suo positus venerabilit salutatũ fuisse ibit idẽ Baronig. ex quo facilẽ colligi pt, qnta auctoritis qnta religionis, ac sanctitatis fuerit Pont: Formosus.

Ad 4tũ R: h p venire, quia hæc cõclusio nõ é de fide. Cũ originis aũ errore intellectus, quo n crederet eñ, quẽ Ecclesia p suũ Pont: recipit ac retinet. eẽ vem, et legitimũ Pont: recederet ab n Pont: rore eẽt n nisi schismaticus, q eñ hæreticus. Ad 5tũ R: q dictas leges nec hre, nec posse hre locũ, nisi in rma electione, qua à cardinalibg facta n statim evadit fide certũ, qd electus nt vens Pont: n igitur illa electõ ex occulto impedimẽto ponat irrita, succedit alia nullo jure positiva irritabilis, qm facit Ecclesia acceptãdo illũ hñt p vero Pont: et

vicel

licet acceptão illa prenliat ex errore Gedete n ê nã cõdionata, d abz 7 g:
soluta, melig ê quippe eccled hũ 7 vero Pont: aliquê, qui inva-
lide protectus, qm ignorat carere vero Pont: Atqũ 7 tali venera-
ni, qui re ipsa n nit. qnapp in pdicto casu penes unũ vrã eccleã ê
potestas, 7 videdi nibi de capite legitimo, supplendo onã juris defectus
nicq eccleã illũ secũdo quodãmõo eligit, in qua electione nil intromit
qd irritare illã n possit. ex intrusis aũt simoniace electis, quida
reputi fuêre, aliqui binde retenti, ex cõsensu cleri, et veluti legiti-
mi Pont: postea cõsecuti nihig electi ab eccleã achati fuêre.
Quares hic 7 cõplemelo, an Summus Pont: potestate mã illũ amitte
pt. R: Dres onẽ tres assignant casus, in qbz amittit pr sũ-
mus Pont: suprmã potestatẽ in eccleã. 1mus ê voluntaria Summi Pont:
renuntião. qm facere posse Sumos Pont: ex cõstat ex capite: de re-
nunc: inb: 1mo extat exepla in Gregorio 6: et Celestino 6: illi enim
pacis et tranquillitis. in eccleã inducẽdã cãa Papatui renunciavit.
Celestinꝰ vero amore solitudinis, et cõtemplationis, se ãt Pont: digni-
tte abdicavit. Eccleã vero eorũ successores 7 legitimi Pont: sẽp:
habuit. cũ emꝰ Pont: nullo naali positivo jure 7 mbeat renunciare
nil impedit, quiõr velit possit papatui renunciare, 7 eã ex tali
renunciatione nullũ in eccleã damnũ redũdet, utrũam renunciatio ista
acceptari debeat ab eccleã ut nullo modo effectũ n habeat cõstat, cũ
diversi sint in re auctores. 7 dabilig in cõtrario cũ Bellarmino hanc
requiri, quia nisi Xtus n cõferat indepẽdẽ ab eccleã Pontificatũ, ita
nec auferet.
2dus casus. Perpetua amentia si in hanc Pont: incideret, ita cõmu-
niꝰ Dres docet. illud tũc ipso jure naali ãt potestate Pontificia ex-
cidere. n ad Fundamentũ Jurisdictionis ê nimis rmis, ita ut 7petua amen-
tia quoad capacitatẽ Jurisdictionis morti cãparet.
3dus casus ê hæresis, si in hanc Papa incideret, nec monitus resipi-
ceret. ita onẽs Dres, int graves 7 gravissima viget hic, an amissio
Pontificiæ potestatis, fiat ipso facto jure q Dino, saltim si hæresis sit
notoria, et pala 7 divulgata in eccleã. an vero post retentia declara-
toria criminis, in qua putare cũ Suarez disp: 7 nro sẽ hac sententiam re-
quiri, quem implicit ê mihi declaratoria, quia ea habita, Xtus ipso in-

ma

immediate offert jurisdionē, sicuti in electione designat ab Eccl̃ea
prona, et Xp̃us offert illi jurisdictionē.
Hæresi accedit firma, quōd em̃ ex plurib⁹ nimal electis discerni n̄ pt
quā nō legittimē electus, huc ppt̃ bonū publicū Eccl̃eū, quilibet elec-
tus tenet̃ juri suo renūciare, et si nolit, pt̃ deponi, et ad conci:
pt̃inet novū Papam canonicē eligere, ut in conci: cōstatū ē, elec-
tus fuit Martynus 5t̃. rāo ē, quia duo Pont: eē n̄ possūt. et aliūde
n̄ ē major rāo de uno, qm̃ de alio, ut ulq; supponat̃ dubiē electus,
ergo novus eligi dt̃, dubiis illis depositis, nec hūc tēporis conc: exer-
cet auctoritē in Papam, d̄ hūi in eum, quē credit n̄ eē Papam,
rigde dubius Papa, n̄ hz̄ ut Papa.
Præt̃ assignatos casus, Papa ma potestate privari n̄ pt̃, ḡpt̃ ulla
quāvis grauia crimina. nec ob alia incōmoda, et calamitates, rāo
ē, quia ex una pte alia crimina ipsū n̄ reparat ab Eccl̃ea, et
ne aliūde emergat occāo, acausādi, et expellēdi Pont: injustē assed-
ma, simonia seu ēdi, et alia similia. Hinc illud effatū: ex aq̃
te nemo, quoes: 2: ortū habuit: sma sedes a nemine judicat̃.

CAPUT VIU

De Infallibilitate Summi Pontificis

Operosam tamē disputaōnē aggredimur, dū de infallibilitate summi
Pont: sermo nobis eē dt̃. in ipsa em̃ n̄ nobis cōtra hæreticos, tutū
fortiū, et caluini displicet, d̄ em̃ cōtra n̄ nullos Catholicos, nobis dirigē-
dū ē. d̄ ut status cōtroversiæ intelligat̃. notādum.
Primo Pont: trib⁹ modis cōsiderari potest. uno modo ut prona parti-
cularis, 2do ut Pont: sive solus sit, sive adjūctū habeat solitū ce-
tū consilium. 3tio ut Pont: una cū Cōci: gāli.
2do: duo queri possūt de Pont: statis modis cōsiderato, 1mo an pos-
sit eē hæreticus, 2do an possit hæresim docere alios.
3tio. sentētias et decreta Pont: interdū reperiri in reb⁹ universalib⁹,
quæ tūi Eccl̃eæ ppondūt. quales dt̃ res, quæ ad fidē et mores gratos
pinēt. Interdū in reb⁹ particularib⁹ quæ pinēt ad Cauca. quales dt̃
terminōes cōtroversiarū facti
Jam vero Catholici omes et hæretici in his duob⁹ cōueniūt. 1mo sci:

posse em Pont: ut Pont: em cū cōcilio errare in cōtroversiis fidei &c: privatas. Ido posse Pont: ut privatā personā, privatāq; doctorē, in rebq; mī fidei mōmq;, ut aliis doctoribq; accidit, errare.

Catolici verō int re cōvenit. Pont: cū gnāli cōcī: n posse errare in cō-dēdis fidei decretis, et gralibq; momq; scriptis. nūc an recōveo quæ in cō-troversiā venit.

Ama opinio hæreticōm recentiōm è, asserētiū Pont: n solū ut Pont: d em cū cōcī: gnāli aliquid definiēte, posse eē hæretic in re, et docere aliōs hærerim, idq; aliquo accidisse. 2: opio è, Pont: em ut Pont: posse eē hæriticū et docere hæresim, n absq; cōcī: gnāli definiāt. Jentia hāc onēs ii gallī secuti, qui ad detēdēdas suscepūt, celebres illas 4: propones cleri gallicani, quam ultima docet. Rom: Pont: em ex cathedra definiētis, judiciū, ecclēæ universalis judicio eē subjectū. nec eē absolute infallibile, et irreformabile.

3tia opinio in extremo ponta, docet nullomodo hæretim posse eē, nec hæresim docere qm̄is solus definiāt. 4ta denīq; mediū tenens int duas postremas, docet Rom: Pont: sive hæreticus in re eē possit, sive n quoties ex cathedra definiat, modo sci: re matura discussa, et à plurib; pitis, et doctoribq; examinata suis ad Deū precib; ab implorata spūs sc: que definit autoritive, ut Pastor Vnici gregis, et doctor omnī fidelū, docet ingm errare omino n posse in rebq; fidei et morū universaliū, cum definiat absq; conc: gnāli ita ut Judicium Rom: Pont: qua Pont: in mā jūris est infallibilis auctoritis, ita Catolici termē onēs. cū q bq. sit

ASSERTIO

Romanus Pont: ex cathedra definiens, in decretis sū ad fidē, sū, ad mores universales, quorūcūq; sci: precepta toti ecclēæ dant. ad assequēdā salutem nullomodo errare pt. qm̄is absq; conci: gnāli definiat.

Asserio hæc cōtra ama, et 2da opinionē.

Claritis eā tres possumq; in hac nostra asserione distinguere partes. 1mā Pont: qua Pont: definiēte res fidei infallibiliter. 2da Pont: qua Pont: dando reglas morū p tota ecclēā ad assequēdā salute errare n posse. 3tia e in utrobq; casu Pont: errare n posse. qm̄is absq; conci: gnāli definiat, ninglas igitq; has partes probabimq.

Pro

Probat 2 p: Pars. Ex illis Xti verbis. ad Petrū lucæ: xxii: v 32: Ego
" rogavi p te petre ut n deficiat fides tua, et tu aliquando cōversus cō-
" firma fratres tuos, quibz verbis, duo privilegia data st Petro. et suc-
cessoribz ejz ppter oōne Xti. scīz. ut n deficiat Fides Petri: alter
ut cōfirmet Fratres in fide. quæ duo profecto plane n posset Petrus
v ejz succes: si in definiēdo quæstiones fidei errare posset; hic enim
deficeret fides in Eccleā, nec posset fratres cōfirmare in fide, cui eam
fide falsis dogmatibz liberet. in quo rerum explicat allata vba SS:
PP. Does in veritz 2 instantiones ab adversariis factæ, ut vim tes-
timonij argti declinet. Primæ 3 progativas illas datas tuisse, in succes-
sores n trāsmittendas. 2da. 3 Dnus hic oravit p Eccleā universali, nec
p Petro, ut totiz Eccleæ fidei gerebat. et n impetrasse, ut fides Eccleæ
Catholicæ n deficiat. 3tia 3 Dnus eo in loco oravit p perseverā totiz
Petri in grāa Dei usq; ad finē. nam omnīt Dnus paulo post p perse-
verā omiū Apor: imo electorū illis verbis. Pat sācte serva eos in
nōe tuo, quos dedisti mihi.
Ad: ad 1mam allatas sci: progativas in Succes: transire debuisse pri-
mum vero 2da. quia cū data fuerit Petro, ut gerebat munus supmi
Pastoris, et cū Proverting in officio illos successisse, et oēs successores
ēē. segt eum qd in omibz quæ ad officiū spectat succedere debeant.
Ad: ad 2da sci: eā exponē n bene, tū quia Dnus ultra mltū promā denig-
navit. dicens: Simon p te fides tua, et Tu fratres tuos. quorum emolu-
mentū in tolligamq aliqd particulare, impetratū 3 Petro tu quia Deus p
illo oravit, qui asit, ut tu aliquando cōvertus, 2 hæc verba certo convenī-
re totī Eccleæ n posset. nisi dicamq totā Eccleā p Petrū, ut postea i Pū
cōvertat.
Ad: ad 3tiam nullā ēē mē, ppter qm dicamq Xtus oravit p perseverā
Petri, tū quia Paul dubio eo in loco Xtus aliquid speciale Petro im-
petravit, ut patet ex designatione certæ pœnæ. perseverā am in grāa
ē donū cōmune omibz electis, tū denig quia donū n loco impetratū
em ad successores ptinet, Xtus emolumentū 13 oravit p Petro in unitate Eccleæ, 2
Eccleā rē p indiget aliquo, à quo ejz filij cōfirmēt, et aijz fides
deficere n posnt ergo etc.
Confirmat nā si Pont: definiens ex cathedra docere posset, talem

ali

aliqd dogma, hic posset in hoc decipe eccleā, hac quippe teneret3
audire nūn rectorē, et doctorē, ui officij mei, quidē, i illud actor:
breor 3: v 27: obedite pponitis vestris, et bjacete illis., d eccleæ de-
cipi n pt circa veritate, rem fidei, cū eccleæ i: Divū Paulū nt
colūnæ et firmamētū veritatis. Adde. qd si Pont: et rector eccleæ
doceret falsam fidē, hic ut rector tamen n foret petra firma
supra qm ē eccleæ ædificata, firma quippe dici negnit, que vento
doctinæ falsæ circūferri pt. cū hæc circulāc incōstaā indicet. prer-
him cū ædificij firmitas, a fidamēti firmitate nmat. unde si
fundamētū deficit, ædificiū em corrore dt. Prat qm qd cū Pont: ut
Xti vicarig ejg Xti nobis explicat sēnū, impossibile ē, qd errare
possit, cū Xtus nt infallibilis, ujg cathedrā pt eccleæ, et cōsequ
em ejg caput, qd ipsa docet.
Innuta hoc pbāt testimonio SS PP: uti apud authores videre ē.
mihi sufficiat unū v illū ex illis afferre. S: Aug: epist: 37
ait, in verbis apostolicæ fidei, tā antiqua, atq fidata, certa, et
clara ē, catholica fides, ut nefas nt, de illa dubitare Xtianis.
S: Fulgēcij: li: de incarn: verbi, et grāa, ac libero arbitrio in-
quit, qd Roman: quæ mundi caput ē tenet, et docet eccleæ,
huic dei ea Xtianus orbis, nihil hæsitans credit, et maximi a-
mus Patriarcha constantinopolitanus in epist: ad Orientales nic scribit, quæ
sedes Petri, qui sincere recepit, et ubiq Petrum cathedra, veræ fidei
cōfitetur, in Protestate Rom: Pont: tmqm in toto respicuit. et ex eo lu-
men Catholicæ, et Apos: fidei recipiūt.
Pono. si Pontifex infallibilis in decernendis rebus fidei, ut p hanc, infal-
libilis em erit in decidendis quæstionibus facti cū fide, seu ut cōmuniter
ajūt, cū jure connexis necessario. na si Pont: errare posset in istis factis
deinde dis errare em posset in fide, quia abisis decisio fidei pendet. exem-
plo res fiet clarior. Pont: vg: in nro cōcilio decernit ee verū æcu-
menicū cōc. supponamq hic qd in definē erret hac, in h casu cer-
te erraret em de fide, quia quæcumq in h casu ab illo cōc: circa fidē
statuta nobis proponeret ut de fide credēda. n esset de fide, ad vali-
ditas, et cerhitudo definiōnis concilij pēdeat ab h facto, utru sci:
Conc: Canonicē congregatū fuerit Petrū, et æcumenicū. an itaq in

fide

in fide, seu iure errare n posset, dicendum, qd in nimilibq factis, cui iure necessario connexis aqnè errare n possit

Ad 2do Pro. qua dicit Pont: errare n posse in cōdēdis legibq ptā tota Eccleā, qua definita videt à martyno 5°: in Cōc: Cōstāciēn in Bulla qua incipit. Int curas Pastoralis curæ. ubi Papa mgr hæreticos puniri vult eos, qui iid qdā cōc: fidei, et animam salutē spectantibus, velut cōmuniū fidei, et bonis moribq ptinarū negāt. Ad 3tiq qnia ad certū nit, n posse Pppm errare in Pascēdis ovibq, et ores pascāt n sanā doctrina fidei, dem legibq, et statutis in ordine ad mores informandos, ad dirigēdos ad assecuōnē ætnæ salutis, neq n posse Pont: in cēdis legibq tota Eccleā errare, Pratea qnia de fide è n. posse in Eccleā decisiōe spiritū veritatis d ni pont: speciet observari, qua adverāt legi Dinæ, nbiq deficeret in Eccleā spūs veritatis, qui p errore Pont: indurēt falsitas veritati opposita

Dices tam errori nullū dānū eccleā adferre, tū qnia fidelis eū amplectēdo n peccarēt, tū qnia Petro, et successoribq promissa utcumodo finit stabilitas fidei, n vero mōm honestas.

Ad: Quod qnis fideles obedientes pnis institutis à Pont: emanatis, n peccarēt, adhuc inficeret ptm eccleā error eccleā in qua in pmisit Xtus rep pmanuri opinibus veritatis, qua promissione obligāte tenet Xtus ea liberare ab omi errore veritati opposito, et p cons: moūem honestati cōsonā. et qndo Xtus promisit Petro ejq fide n defectura, et eum in successoribq p te pore exercitibq. injunxit ut salubri doctrina, rectisq mōm institutis, ac legibq, pascerēt ores.

Notandum è Pont: errare n posse in tadēdis legibq ptā tota eccleā sumptis legibq quoad hāā actus, nā in modo obligandi nōpe v nimis multiplicādo leges v nimis difficilia impādo Pont: errare posse. tradūt cōmuniū doctores, præsertim Navarrus de legibq lib 5°: cap: 17: n: 7 hinc intelligit quare n omnes leges Papales, nbiq recipiāt, v multæ in cōsuetudine abeāt.

Ad 4tum Xtus Dñs, qd Summus Pont: nbiq de fide Dina tene-

du

tenedū ex cathedra decernēs errare n pt, qmuis seorsim à conci: pos:
grale id faciat. Dt 5: auctoritte Conci: quae certe magni ponderis
et dnt, cū Cōcilia ppria autoritti derogare velle n nppōt et smm
Cōci: niceni coactu ano 3th 3u5t: ait, Cne epp ingraviōibg cetu
libere Apostlica appellāt sedē, adq ad eā quam ad Matre cōfugiat,
cuiq dispoom cneo pores ecclesasticas curas, aposto: auctoritas reser-
vauit, qd ni illud cōci: decrevit epporū dre in graviōibg eaīs C: qua-
mvis certa ineludū caā fideī:) n Conci: grāle d apos: sede
appellare, seqt Conc: existimasse Rom: Pont: em extra Conci: in-
fallibilis autoritti ee. Ado quia Synodus atexadrina ano 3bg
celebrata, id ipm testaf in Epist: directali ad S. Felice pdū. ubi ait, Ideo
Pat Beatissime quia rep antecessores nostri, et nos à vestra d: sede
auxiliū haurimg, nostros curas hre agnovimg, Apos: et mmā
expetimg juxta canonū decreta sedem, ut inde auxilii capiamg. Unde
pdecessores nostri ordināone, et dogmata cepāt, 3tiū Chalcedonense Cōc
ano 45t: coactu ait, si epus pdicat infamis libera tēpā habeat
appellādi ad Beatissimū epporū antiquae Rom: quia hmg Pont pe-
na refugij, et ipsi soli in libera potestate loco Dei nt jus dis-
cernēdi. pdū claves nobi datas, et omia abeo definita teneaf.
4to Conc: grāle Rom: p Nicolao 1: celebratu seqnti canone ita
statuit, si quis dogmata n decreta, p catolica fide, et ecclesastica dis-
ciplina à sedis Apos: prole promulgata cōtexerit anathema sit,
Plura alia nimia testimonia omitto.
Dices, Conci: gratia n tribuent Rom: Pont: Definitibg in maā fideī
pdei omimodā infallibilitte p tatū primas pres et magnā authoritte.
R: respoone inutile ee, nā cū Conc: n dicat dūtaxat Papae sentias
magnae ee autoritti in cuis fidei, d em fateaf definitivas ee,
et hīte one absolvere, controversias dirimere, dubiisq fidei impo-
nere, da ut nimalicos, aliqndo recēt recedētes à Definitibg Papae,
qn quae autoritte pōt possit cōci: gratia illis attribuere? cū ab
ipō indepēdēt habeaf definitiva tēpā.
Dices em Cōci: agnosse. hac Potestate in Pont: p dependēt ab ipō
cōci: ita ut nint infallibiles Papales definiones circa fidē, postqn
à cōci: Eccleā respectā hibg fuerit approbata.

R:

R: hác Responē nimiṁ nrē, quia illa eēt sequerēt ante to-
lē appbaōnē, incertas fuisse, et erroni obnoxias Pontificias definio-
nes, et sequeret recipi posse, v rejici à conci: d Conc: quæ decre-
ta Rni Pont: n nocepūt hnt & firmationē, ac in fide definiēhbg; ergo
Et supponere definiones illas circa fidē certas, et infallibiles eē. Pra-
lea conc: asserūt hāc infallibilitē eē speciālissimā progativā, co-
cessā à Xto D: Petro, et ejg p tpora successoribg verbis illis: ego Roga-
vi etc. Deinde conc: vocāt Rnum Pont: Ecclēæ magistrū et Doctorē Au-
thoritatēq; supremū, ut in Constantino: Lugdunēsi, in Florentino patet, et alijs.
si igit Pōt magist Ecclēa, hæc ut discipla totā illig doctrinā recipit à ma-
gistro, seu à Rno Pont: n em plus doctrinæ inest discipulo pt qm
magistro, aliqm n discipulus n edoceret à magistro, quindeq eēt, et n
eēt discipulus.

Et ido eadē Pars: ex eo qd defacto Summi Pont: plura circa fidē
definiūt, absq conci: et in eorū definitionibg. nemo catholicorum ausus
est contradicere. sic Cerinthij, Carpocratis, Gnosticorum, Ma-
nichæorum, manetis, Valentini, aliorq plurima hæreses sola Rni Pont
auctoritate et Judicia condenata fuēre, illig ut hæretici habitōt in Ec-
clēa. et pluribg nimirū mortis recessibus abstinea, innra em
recepti posset.

Et 3tio nrē. tmo qui ai infallibilitas Pont: ab Ecclēa in Coc:
grāli cōgregata pēderet appbaōne, n in Petro et successoribg fida-
tur Ecclēa. d ish potig in Ecclēa, hinc qd tota Coci: certitudo et
infallibilitas pēdet ab appbaone Pont: hinc, qd conci: à Pont:
n appbata esto em aliquando legitimē, n ejg auctoritate cōgregata,
erroris arguūt. sic erravit synodus ephesina Cutrichensis error
de una in Xto nā appbās, et n fuit legitimē cōgregata, et tm
ad grate conc: illi desuit sum Pont: appbaō, qua defecēte, et vita et
alia em ut Constabit ssa b Leone tmo à vera fide defecerūt.
si igit in Pont: fundat Ecclēa, et Concilia absq appbaone Pont:
nullig cosēda st auctoritis. clare cōstat, qd em ab ipsa præindefo
Rnus Pont: onē hāt infallibilitatē, Adde: qd omia Conci: Ecume-
nica, appbaonē suam desinū rēt flagitarūt. Adde em qd ni
Pont: n eēt infallibilis em absq conci: cū Concilia difficillimē co-

gregari

cõgregari posst. Eccl̃ea destituta eõt judice cõtroversiarũ, et veluti ros destituta nauis ma gubernatore, jactaret ꝑ maris undas, ad naufragij usq; ꝑiculũ.

Venio nũc ad solvẽdas objectiones, quæ cõmuniꝑ adferri, solẽt ñ ab hæreticis, qui una Pont: et Conc: autoritꝫ infciãt, qm̃ ñ nullis catholicis præsertim gallis. qui infallibilitẽ Pont: ab infallibilitate Concilioꝝ mutuatã volũt. ubi notandũ velim: ꝑfatos Gallos, ut hæreticos ñ hoi, qm̃a infallibilitas Pont extra conc: in gñali conc: adhuc expsse ñ ẽ definita, nec eam sẽtẽtia ẽ adhuc ut hæretica ꝓpta, nl omnino pæne omnes catholici Theologi arbitrãtur illa sẽtẽtiam ad hæresim proximè accedere. Ita ꝑbat melchior cano de Locis Theologicis. li, 6: cap: 7:

Oppo: 1: Sumus Pont: ꝑt errare inde, na eo ipso Pontifices volũs legis, quoꝝ ordo a Deo institutus erat, errauit, cur ñ eam Rmi Pont: errare ꝓtuit. Ado quicũq; libere opat errare ꝑt, cũ libertas indifferẽs sit ad bonũ, vel ad malũ, ꝺ sumus Pont: aliquid dicẽdo libere opat, ergo ꝑt errare. 3tio hoc destitutus spiritu s: errare ꝑt. atq cõfirmat Durus Pont: mate videdo destitutos fuisse Spiritu s: ergo errare eos Pont, præsertim, qm̃a si Pont: in aliũ hõiem incidere ꝓsunt, ꝓtuũt eos incidere in vitiũ hæreseos ergo etc:

Rñ: nego ans. ad cujꝰ 1: ꝓbatem respõdeo: nõia ee disparitẽ int Judaicã et xtianã eccl̃eam, na illa prior fuit mere particularis eccl̃ea, ut multi volũt, ex qua salus ad optineri potuit. nostra am universalis extra qm nemo salvari ꝑt. in qua illi facta ñ fuere promissiones, quæ modo nobis facte st. Ceꝑũ sumus vel̃is restamẽti Pont: ex cathedra nũqm errasse sed sentẽtias ꝓbat.

Ad 2dum Rñ: errare posse qui agit libere inquoad exercitiũ qm̃a quoad specificaõnẽ. ñ oẽs qui agit libere nõn quoad exercitiũ Pont: omnes liberi st potiori hac libertate, quatenꝰ oes: possent dictionẽ ponere. vel ñ ponere, ñ oẽs prioi quatenꝰ hæc errore nũqm Deus ꝓmitteret, nec ad illũ ullo pacto decurreret.

Ad 3: Rñ: Quod licet Pont: pessimi fuerit, qui in fuerũt sancti abaligbꝰ descripti. nõ ñ erãt destituti auxilio spiritus s: ꝺ nondũ ad altiorẽ salutẽ, cui ex officio ꝓspicere tenebãt, na talis

assistẽa

sed: assistentia ptinet ad grās gratis datas, quæ malis ẽm, et peccatorib⁹ n raro mibuñt. Hinc patet Respō ad cōfirmāone, nā licet Papa ut prona privata possit incidere in vitia imo ẽm forsan in hæresim, nūqm in errore incidet, qndo aliquid ex cathedra definient, quia hūc munꝰ illa singu lari Dei assistēa, qm ōne negatiū illi impetrauit.

Oppo: 2: Si infallibilis eet Romus Pont: eet hæretici, aut saltim grauit peccaret, qui ptinaciꝑ aliquid cōtra definōne Pont: assereret. et q̄ salue, nā Cyprianus ptinaciꝑ restitit Stephano Papæ, definiēti ne eō hæreticos rebaptizādos, uti patet ex epist: ipsiꝰ Cipriani ad Pomp: et tn n ob hūc n fuit hæreticus, d neq; mortaliꝑ peccauit. nam ex una pte eū ut S: colit Ecclea, ex alia n cōstat rebaptizasse errore mū. Addē: S: aug: li: 2. de baptis: cap: 16: docuit Eccleas nutasse de illa quæstione, et Cipriani aliosq; potuisse errata charitte disputare intō donec n accessit gratis conc: definō ergo ẽm ipse Aug: putauit infallibile n eē Rmi Pont: Iudiciū

R: negando nore. Ad cuiꝰ ꝓbatiōe dico. Stephm Cipriani, n negatis gan, adversariorū cā, na Cipriang certe hæreticus n fuit. hūqm nec modo certū hæreticiꝰ te, et manifestē, qui voluit Pont: errare posse, ut supra notauimꝰ. hūqm Ecclea dubio Stephano Papa, n definiuit aliqm de fide, hæreticos n eē rebaptizādos, licet jussent n rebaptizari, ex eo, qd licet cōminatus sit, nūqm rem ra excomunicatiōne tulerit in Cipriani. illiq; sectatores contra id Stephano reūentes. hinc patet Respō ad cōfirmāone, na post Pont: definōne adhuc liberū fuit disputare ut testat S: aug:, qui Pont: noluit rem ipsam definire sine gratis conc: an ergo Cipri anus mortaliꝑ peccauit incertū a, et eius qui ipsū a peccatorū tali excusat. eo qd tenent S: Cipriani n obediendo Pont: n pecca re mīi ex ignorāa, n quidē crassa, d mtū probabili, ipse eminē ebat Pont: n definisse ut de fide, et nimū videbat secū sēti Conc: 70 Oppom cui opinioni suffragiū tulit aug: cū li: 5. cōtra Donatistas asseruit, Cipriani venialiꝑ solū peccasse, et ideo fa ce martyrij purgatū ee. Alij asserūt Cipriani grauiꝑ peccasse, in qm sententia postea eum D: Aug: descendisse videt. Cū epist: 93 ad Vinc: alibi conat Cipriani defendere. asseres eū postea pe

nisse

ponitiſſe erroris, et mutaſſe ſẽtẽtiã ante mortem licet ejg retractõe 507
n inveniat. Sũt em̃ qui reſpõdet ad hãc objectionẽ ſpecialiter Alfra-
nius Franciſcanus dicẽdo n adeo certum eẽ, ut plurimi nõbi viaḋet.
revera S: Cipriani illorũ errorẽ ꝓpugnaſſe, qui cõtẽdebat ab hæreticis
baptizatos, rebaptizandos eẽ, et ideo voluit epiſt: illa ad Pomp: una
cũ aliis 5ꝰ in q bg de hac re ſit mẽtio apocryphas eẽ, et à Donatiſt:
cõficta. rerũ hæc ſẽtẽtia, quæ nora omino e, et à paucis annis ꝓ-
mulgata paucos admodũm nacta ẽ ſectatores.

Oppo: 3tio: Conci: Affricanũ in epiſt: ad Celeſtinũ aſſerit nũs poſſe
errare Conc: puniciale in Judicio cũ Rnõ Pont: ḋ certũ ẽ concilia
Provincialia errare poſſe, ergo multo magis Papam. ſtẽa canones
docẽt Pont: n poſſe judicari, niſi inveniat denius à fide, ergo ſup-
ponũt canones Pont: à fide deviare poſſe.

R: dmo. ex ipsomet argto evinci falsitatẽ conſegntiæ ex ꝑmiſſis illa-
tæ, nã Conc: Affricanũ n fuit œcumenicũ, ḋ n miſto R: 2do: Conc:
illud loqui n de Judicio fidei, ḋ de Judicio facti idẽ de caũ oppoñ
et Præſulũ. qui ab ullo crimine rei inveniũt, in q bg factis nos
em̃ fatemur Pont: poſſe errare. Ad confir: R: cũ diſtinctione.
Canones ſtati loquũt de errore ꝓprio. esto: de errore Judiciali
nego. nam ni Pont: poſſet eẽ hæreticus ut ꝑsona privata solũ esset
talis negãdo aliqm veritẽ antea definitam, n am̃ pt eẽ hæreticus
dũ ipse aliquid non definit, hũc em̃ n ẽtit cõtra aliquid definiẽ-
tẽm. Oppo: 4: auctoritẽ SS: Hier. et Ambroſij, quorũ ung. in
epiſt: ad Euangelũ, cũ sibi objiceret Rnã Eccleã cõmendo, ait ni
auctoritas quæ ubiq orbis major e urbe, ubicũq fuerit Epus, sive
Rmã, sive Conſtãtinopoli, sive alexandriæ, ejgdẽmonti, et facer-
dotij. Alp vero li: 3: de Sacra: cap: 1. Rnã cõsuetudinẽ sibi op-
poneret, ait. in omibg cupio reg. Eccleã Rnã, ḋ m̃ et nos hñre
eam̃ hmõi. ideo qd ubi recte errat, et nos recte custodimꝰ.
dũ igit laudat SS: PP: Eccleã Rmã facile instituta rejiũt. n
ꝗ cur Apostolicæ sedis ꝺoctã m̃qm morũ regulas reg. debeamꝰ,
ea ꝑ maxime, qd Trullana Synodus canon: 55ꝰ: aſſerit Rnã Eccleã
ꝑ Ecclesiasticã traditã cõsuetudinẽ Sabbathi quadragesimæ jejunare.
et corrigit hũc Eccleã Rnã morẽ, qd cõtra Apos: canonẽ 65ꝰ: inva-

luerit

188 valuerit. Hæc objectio militat prestim cōtra 2dā pte.
R: tam D: Hier: qm D: Ambro: loq de poticularibus cōsuetudinibus Ecclesiæ Rnæ, n de universalibus, notandū nāq; e Rnas consuetudines alias ee Romæ cū tota Ecclesia cōmunes, quas sci: ex Apos: Petri, et Pauli tradione credit accepisse. de qbus Aug: fuse ait in Epist: ad Januariū, et Furiq Innocētiq in Epist: ad Decētiū. Aliæ vero st cōsuetudines, quas Ecclesia Rnā v à re habuit privatim institas, v à Petro, et Paulo qdē accepit. n tm in universū orbē pmulgādas, de qbus pariter Aug: diserte loqt, in Epist: 86: ad Casulanū. Priores igit cōsuetudines, quas Ecclesia Rnā n modo tenet d em ab universa Ecclesia docet ee servādas omino tenere debemus uti significat Julius 1mus. distin: 11: cap: notite. Innocētiq eadē distinct: cap: quis nesciat. et Alij Pont: Posteriores verò cōsuetudines, n e opus qd privatæ Ecclesiæ seqnt, uti D: Aug: laudato loco, et Nicolaus distinc: 12: cap: scit. et Gregor: alijq docuerūt. et qdē merito. nā in una fide nil officit. diversarū particularium Ecclesiarū cōsuetudo diversa. de hiisce igit Posterioribus cōsuetudinibus Hier: et Ambro: intelligēdi st. qd verò ex Trullana synodo affert facitè solvit, tū quia synodus illa nullā ht in Ecclesia autoritte. prestim in iis quæ cōtra Ecclesiā Rnā acta st. tū quia illa cōsuetudo de Jejunio sabbati una exiis e, quas in Posteriori gre collocavimus.
Oppo: 5º Judiciū Rni Pont: n e infallibile, si de facto plures Rni Pont: in rebus fidei, v morū definiēdis erraverit. Atq res ita e. nā 1mo D: Petrus in fide defecit. j: Illud qd D: Ambro: ait. factus e Petrus Fidelior, postqm fidē repdisse defleverit. 2do Zepherinus erravit. eo quia approbavit Montani hæresim. ut refert Tertull: cōtra Praxeā. 3tio: Liberiq. qui hæresi ariana infectus fuit quū et Syrmieri formulæ ab Arianis cōficta bsprevit, et Athanasij Danaoni. et cū Arianis cōmunicavit. ut testat S: Athanasiq. in Epist: ad solitarios D: Hier: in catalogo sptorū in vita Liberij, et alij fide digni historici. 4to felix erravit. ut potequē D: Hier: in catalogo sptorū expsse arianū vocat. 5to Anastasiq, qui cōmunicavit cū Fotino Diacono Thessalonicensi cōmunicāte cū Acatio hæretico ppt qd crimē dr à Deo puritas.

6to

Clo Leo 1mus, qui epist. 79. ad Nicolaū excusat a culpa illas q. mulieres, quæ certes suos maritos in captivitate detentos nūqm redituros, alijs nupserūt. Imo eos si viui eam redierint, dicit eas posse cū 2do marito manere. si prior noluerit amplꝰ mā uxore hre. Imo Leonē successorē Felicis 2di, quē Autores referūt Arianū fuisse, eode planè morbo grē obijsse, quo Arius obiit. Pro Vigilio q. epist. 1mit ad Theodorā impatricē, et ad alios hæreticos, qua cōfirmabat hæresim ipsoꝝ, et Anathema dicit illis, qui cōfitet duas in Xto naās. nono Honorij. quē monotelitam hæresim expresse apte basse cōstat tū ex ejꝰ epist: ad Sergiū monotelitā, tū ex 6ta et 7ma synodo gñli, in qbꝰ Honorij damnatus é. tū demū ex epist. Agathonis, Papæ, ad constantinū impatorē, in qua Honorio dicit Anathema tmqm Monotelitæ, et ex epist. Leonis 2di ad eund impatorē, in qua Honorius pariter execratur. 10: Innocētius 1mus. qui in epist: cap: 2do, fecit sacrā virginē jā velatā, quæ nupserit aut fornicata fit, n recipi ad pœnitētiā, donec vixit ille cui ipsa peccavit. quo decreto nil sane crudelius. Ite in epist: 2di cap: 5: docuit sacerd: n posse eē eū qui viduā in uxorē accepit. cū moyses in Leuitico fecerit, ut sacerdos virginē uxorē ducat. quæ doctrina falsa é. quia etiam n amplius obligatī sit legibus. Moysis. 11mo Gelasius. qui li: 6: cōtra Eutichiū docuit in sacrō Eucharistiæ una cū corpore manere verā panis et vini substā, quæ é hæresis nūc Lutti. 12: Gregor: 1mus: qui cōcessit ut possit vir aliā uxorē ducere, si ppt aliqm infirmitē n possit cōjugale debitū reddere. qd eis cōcesserat Gregor: 1mus. Anglis recēt ad Fidē conversis. 13tio. Nicolaus, qui in respōsis ad cōsulta Bulgarorū dixit. qdi in nocte Xti aliqui habuerit rebellionem. unde opportū Pelagius Papa in epist: ad Gaudentiū statuit, aut igit Nicolaus, aut Pelagius falso de fidei quæstione decrevit. 14to Stephanus. 6tus., qui irritavit, omnia acta Formosi, pdecessoris, et Joan: 9ni, qui irritavit omnia acta Stephani, iprig pdecessoris, aliqui igit horū Pont: errant. 15: Alexander 3tius. qui cap: licet de sponsa duorū Asserit quos da' mos pdecessores, et n judicare, qd si matrimoniū cōtraxit et verba de fut, et n cōmorēt, et non

Ego. et nouu mahimonium dñmet, rmu dñmit, et qd ê hdu valde. qui
é error in fde et moribq manifestus. ro: Celestinus, qui docuit
allo cjuge in hæresim lapso mahemoniu dissolui, cu in opposthi
definitiõ nt. t anathemate in Tri: sess: 24: cap: 6. t Imo Ioan:
Ch: qui docuit aias ante Dei Iudiciu ñ eo viuras Deu in Patria
caritq ne Paulus, Theologiæ gradu, quisqm cõsegreret, nisi in hac
sẽtẽtia juraret, iste am e error millenariom. qui in Conc: Tri Euge
nij gphus fuit. t dñ Nicolaus qui cap: exuit de verbom significa
ne definit tm verbo, et exẽplo ptestã dñm fde docuisse, qd cõmittin
abdicaine rem mid, nullo nbi relicto Domonio nec in pticulari
nec in cõmuni, ac ginde talẽ paupiate eẽ S: et meritoria, et pcõs
hæreticu declavit quodamodo Ioan: Chu, qui cõtraniu docuit in
tuis exortationibq. Sti et Pont: Pecjui, quos in Mathæa fidei
et mom errasse cõtendut adversarij. Ad quos errores putat Pont:
em ut Pastore, univsale errare posse.
R: negãdo nore: et ad mu Resp: D: Petrũ adhuc pmanisse
ñ recepisse adhuc fidẽ negauit, sed dr ipm amisisse fide, no
fidei adiecit p fidelitate, qm amico no tm ñ verauit, pregu
em cõtingit, ut fides p fidei cõfessione uniuersq. Ad 2du. no
é certu Zepherinu, applausse montani errore. plures em gra
visimi autores id negãt, et solus Tertulian: cu alio quoda
Montanista asserit. ñ m inde segt errasse in ppõendo ecclã univsali
Ecclee rebq fidei u talẽ errorẽ nuqm pponent ecclea. Unde
ad 3um mtu posset inferri, ut priuatu doctore, et priuata pona
applausse hæresim Montani. Ad 3tiu. Liberiu mqm priuata
pona formulæ Sirmiensem subscripsse. C: rm em é illu subscripsse illi
formulæ, qua hæresim cõtinebat. alij em subscripsse volunt ñ pau
ab se animadu ab Catholica pona, nuqm m legit id docuisse ex cathedra, nec fidelibq ppositæ hæresim arianom. ex quo segt
beniu, forsã gde delinquisse grauit, et nuo cõstat se gessisse, nuqm
m vere hæreticu fuisse, aut hæresim docuisse, hinc laudat Ro
Athan: et Hier: locis supra citatis ajũt. ñ eẽ censẽda ejus re
tẽbia, qm mina, et terrores extorserat, hoc ide dicẽdu de Pontiano
cellino, qui ex timore talis Dñi Thus obtulit. Cæsu Clossomenus

et Sti

et Nicefor: in historia Liberij narrat: ipm̃ antequm Sirmio egr: discederet, excommunicasse eos, qui arianorũ dogmata patrocinabãt. et Ambros: Epiphan: Barilg. et alij Liberiũ venerãde memoriæ et beatissimũ virũ nũcupant, neq; in condemnatione Athanasij exstisse fide negarit, nã quum hæretici frequenter Athan: caã fidei m̃ fidei eaã, d crimina ipsi circa mores opponebãt: et Liberij cõtent: in damnatione Athanasij ppr crimina illi obiecta, n ppr fidei, pari rne cũ hæreticis cõmunicant, qui se catholicos fingebãt testatr rigde ipse Liberij in suis epistlis se cõmunicasse, cũ epporiensibus Illyrici, quos invenit eorũ fidei cõgruere cũ Catholica, et alienos ab Ariana phidia. Ad 4tũ R: Felicẽ nullum fuisse Arianũ, quis communicavit cũ Arianis, eo tempore, quo adhuc in exilio vivebat Liberio verus Pont: n erat. Atq; imo ex quo ex capit verus Pont: post Liberium, n modo ab Arianorũ cõmunione abstinuit, d eos constabiliuit, alios q; Arianos damnavit, uti ex Antiquis monumentis etiam pluribus ll: ppr constat apud Bolarminũ li: 4. de Romis Pont: Ad 5tũ R: Anastasium communicasse cũ Potino Diacono Thessalonicensi communicato cũ Arriano Hæretico, n m ut Pont: docuisse ex cathedra aliquem errorem. quumo potuit ut privata persona cõmunicare cũ Hæretico, et ejus hæresim n approbare. Ad 6tum. Leonem in citata epist: tibi asserere ea mulierem potuisse alii viro nubere, ex suppõne, qd existimarit priorem maritum jam mortuum. certo reverendi primo marito exstisse ait venerã cõjugem, priori adhærere relicto posset. Ad 7: Leonem istum Felicis nec successorem sicut Pont: ee uti patet ex Hier: aug: Optato. Theodorito, Rufino, aliisq; quare allata de isto dicto Leone historia abunde aut alio obscurissimis auctore, relata int fabulas computamus. Ad 8: Vigilium errasse qde obedo epist: ad Theodoram, qua Monotelitarum hæresim cõfirmabat, d n Apost: sedis infallibilitatem minime offuscare, cui ea oppenit qndo n erat unus Pont: d Antipapa. in sede Rna intrusus mandato Theodore, quæ cum Silverio veri Pont: exilio damnarat. Vero cui mortuo silverio applãte, et cõfirmate Clero et populo Rno cepit ee verus et Legitimus Pont: nullus in ipso notatus ee error quumo maxime se in fide cõstanter usq; ad mortem ostendit. nã cui

Theo

692: Theodora ab ipso pulsatam fecit, ut Stephanum Patriarcham, quem promoverat restituerat, respuit et temere promisisse, graviq; peccare, et ideo nec posse nec velle implere quæ promiserat. Hinc ab irata Imperatrice in exilium missus est, et ad mortem usq; vexatus. Ad quam Honorium non extasse, quia duæ epist: ad Sergium Eppm quas monothelitarum hæreseos insectus hic nulla suspitione hæreseos laborat ambæ eum clanjs nimis restant ipsum duas in Xto voluntates admisisse dicunt, non fuisse in Xto duas voluntates sibi contrarias. Veni gdem est, ipsum voluisse abstinere à vocabulis unius, vel duarum in affirmando; sed id fecisse ob bonum pacis, et ad tollendum scandalum, contentionesq; sedandas, et ipsum hæc eadem ab aliquibus ut hæreticorum fautor damnatus est, imo et damnatus in 6ta synodo. Ad 10: Innocentium id tantum voluisse ut ad pœnitentiam reciperetur, non eo illam virginem, quæ noluit separari ab eo cum quo peccat, nisi post ejus mortem, qd justissimum est, et hanc fuisse mentem Innocentij constat ex contextu epist: ad Rufum. Dico non ea fuisse Innocentij mens, ut nos legibus modernis teneamur, sed intuitu voluisse arguere veluti à non ad jus, ostendendo ex illo multo gis convenire in nova lege ut sacerdotes non habeant quam viduam in uxore habuerint, id quod ppter excellentiam sacerdotij Xiani. Ad 55: Libet illum quem Gelasius adducit non opus Gelasij sed alterius autoris, id quod multis argumentis ostendit Clarissimus Melchior Cang. li: 6. cap: 6. Ad 5th: Gregorium Zachariam non consuluisse, ut propter infirmitatem posset uxor dimitti sed mutuo ppter illam, sed mutuo propter illam, quæ reddit notabile conjugem impotentem ad reddendum debitum conjugale. Gregorij vero primum consensit Anglis ad fidem recens conversis ut contrahentes in 4: gradu consanguinitatis non sint separandi, in quo impedimento pt Papa dispensare, quia est impedimentum Juris Ecclesiastici. Ad 7: Nicolaum, neq; Pelagium definisse illam controversiam, an baptismus valeat in utero matris collatus, sed eum Pont: ad privatas hujus vel illius Pont: quæstiones respondere opinionem mam de rebus propositis explicando non tradendo quæ fideles admittere vergit ad credendum, et certe ut de Pelagio tacemus. Nicolaus nil in eo loco qd ad quæstionem pertinet definivit imo illi non fuerat proposita quæstio an baptismus in utero collatus esset validus, sed an baptizatus à Pagano vel Judæo esset baptizandus

nu

nscepisset ad qm in rogaõnẽ dñ respõdit incidẽt, et nqm prẽ
ratus doctor adiecit babbisma in nne ẽ cõsem: qua ponto nil=
ominus. ad 4m: R: Stephanũ bñ errasse errore facti, dñ irrita=
uit acta sermoni, ut à nobis em dictũ, inde n ab Joane nono
rebaptã fuit nec ipse errauit. Ad 5m: R: nec Alexãdm bñ
nec ejs ꝑdecessores, quastionẽ hãc definisse, q quid sentiẽt solu
explicuisse. na verbũ judico frequẽ, imo ordinariẽ in ea significaõne
usurpat, ut idẽ sit q sẽtio, et opinor. Ad 6tum: Celestinũ, de
ea solũone matrimonij nil statuisse, q solũmodo ut priuatũ do=
ctorẽ ma manifestasse sẽtẽtia, uti ex tenore epist: constat, in qua
de hac re legit. neq illã Celestini epistolã, fuisse a gnõo in Decret
decretales, quis em nescit nonia, qua in decretalibꝫ facere
alibꝫ defide, q plura ee, qua solũmodo opiniones sunt nobis
declarat. Ad 7m: R: Joan: 22: ut priuatũ doctorẽ mordiauqđ
ꝓ Millenariorũ pugnasse erroꝛ in n docuisse ex cathedra, neq
credẽdd ꝓponisse fidelibꝫ. nd cui hãc plano questionẽ examie
nãdã dedisset cardinal: in ordine ad illã ꝓponẽdã fidelibꝫ, quẽ tu
mortẽ, ut refert Benedictus 12: qui fuerat unꝰ ex examinato=
ribꝫ. qui postea ad Pont: ascẽdit, definiit aas nincq demigrates ri=
te peccato ulla purgãdo statim videre intuitiue Deũ. Ad ultimũ
ut respõdeamꝰ. animadvtẽdũ ẽ hos questiones citatis locis à Joan:
et Nicolao agitatas ee. tmaz ẽ an in rebꝫ cõmunibꝫ, unus sepa
rari possit à Domino, ita an Pauptas, qua one dominij à se re=
moret solo usu sibi relicto, ut S: et meritoria. 3tio an Xpus tale
pauperiatẽ verbo et exẽplo docuerit. 5ma questio cui fidẽ n pinet ut
ipse Joan: in errarogãtibꝫ ait, hinc mim n ẽ si in ea diffinẽda n cõsu=
erit laudati Pont: circa ita affirmatiua prte ꝓpugnant Nicolaus
m hqm de fide n definit. in 3tia am questione diffinenda, qua
omiũ grauissima ẽ, ad fidẽ pinet Joan: et Nicol: minime disserũt.
na Nicola: Xtũ aligndo ꝑfectissima illa pauptatẽ verbo et exẽplo
docuisse, mo aligndo rigidã exẽplo pandẽ demẽdrasse. Joan: vero
definit haretica ee asserere nil ꝙm hic in viis habuisse ꝓpri
neq rigiditatẽ, neq in comuni, ut bene cõsiderabbꝫ dictabit.
Oppo 6: prerbm cõtra ea prtẽ in qua ꝓbauimꝰ Judicia Pont:

.594 infallibile eē em sine conc: r auctoritas pont: sine concil: est infallibilis, et auctoritas cōc: sine pont: nullig est momēti, tegneret in ecclesia xp̃i frustra cōgregari cōci: gratia, quia ex illis nulla for hz auctoritas decretoꝝ, qm sine summo pont: definiāt. d hē cōia, cōmuna et antiquissimu unū ecclesia, quae sep in jonibz caīs fidē presertim respiciēnibz, cōuenit cōuocare cōci: ergo etc.

R: nego sequelā jorē. quia qmvis auctoritas pont: sine concil: nitorino infallibilis, adhuc m auctoritas cōci: ē in ecclesia solu: verissima, ut ait D: Aug: epist: xxxv: et scōlis uniūsq; hac ē una scīpua, quia cōci: auctoritas ē efficax motivū credi: bilitātis, quo hereticī convincūt, et catholicam fidē propagāt, ac stabilit. cētū ex nullo capite colligit pont: ad definiēdas res fidei, teneri cōuocare sep cōcilia, ad hāc auctoritas inve: niat collata Petro et successoribz indepēdēt ab ecclesia, quae neq; ecclesia vacāte infallibilitate hz in cōdēdis fidei articulis d solū fidēdi quae necessaria sūt, ut cap: sibi eligat.

Oppo: 1mo: Assistētia spūs s: tāto pont: p missa fuit inre: bz fidei declarādis quo instituto examine, ac sufficiēta: lea adhibita diligētia uti exigūt res ardua et sūmi mome: ti, d ut hic necessaria diligētia satisfiat, necessariū videt cōci: cōuocare, quia hūjmodi cōgregatio sit, et vivae vōc: toto orbe illustribz et doctrina clarionibz. sit q̃ pptea numus diligētiae gradus, quo jor adhiberi pt, ergo necessariū ē cōuo: care cōci: et p cons: sine, jure n ē infallibilis pont:

R: negādo quippe nec Ann pont: teneri adhibere p qua: litate et gravitate negoōm opportūnū examē doctoꝝ, qui ma: re deveniāt investigēt. hoc sufficit ung, v alt doctor, d plu: res regnūt doctrina et pietate insigniores, quibus suas sēteas ap: iāt pont: q bz audiūs, nec statim desinit pont: ex cathedra il: loces em fiducē, ut spūs s: edoceant vanitatē ji promissiones à xto factas. saltē tū ē necesse ee, gravia sep cōuocare cōcilia, presertim cū periculū immineat, ne hereticī venenū salig diffundāt, et plura eccl̃ae membra inficiat, unde sufficiēto diligēo instituat illig maē examen, de cuj⁹ institutione nobis ce:

stare

cõstarepit. ex eo quia Deus n̄ permittit ut deficiat illa media, quæ ad finẽ alias pro intẽtõ et necessaria, aliqui neq; de conc: nobis costare posset ullũ diligens hoc examẽ suis debitis ponerat. Ad has obiectiones cõtra hãc ptẽ videmq; quod obiectiones cõci: supra Lont: n̄ eo.

Ad 1ũm quæres, utrũ dũmus Lont: errare possit in canonizãone et beatificãone SS: Rõ: in utroq; errare n̄ posse, quia Lont ponũt in canonizãone n̄ permittat nos Deus errare. ex Bulla Sixti 4: ad quia in cõci: cõstãtien: sessi: 8: dãnat error Wiclefi, quadragesimus 4tus, ubi damnãtur Aug: Bernd: et Benedicti in dubiũ vocat. ad quia decipet ecclesia fides ad SS: cũ revera ille damnatus esset, quæ ratio esset, quod haberet infallibilitatẽ in beatificãone, cũ æqualis nt, solita SS: et Beatos invocare in mi anathũ. nec dispar colligit ratio ex eo, quia post beatificãonẽ solet nova adhiberi diligentias, ut ad canonizãone procedat, nã 2 facit, ut procedat ad totalẽ approbãonẽ, jam agnitã veritatis, n̄ ad denovo repetẽda eo v magis, quo adhuc aliqui existimãt necessariũ esse, ut laudabilitas in illo heroe canonizãdo inveniatur prodigia.

Nec valet dicere cõtra præd̄ asserũ, qd Lont: utatur hũis informationibus, quando de canonizãone, et beatificãone facienda ingrit. quæ cũ possint falsa esse, pt eas reddere errori obnoxias declarãonẽ illa, quæ in istis fundatur: qd cõfirmat eas ex eo, qd nicolaus 2dus canonizãonẽ SS: Francisci de qua dubitabat aliqui, cõfirmãt, nulla hæresis faciat mentionẽ. ad istis solũ utatur verbis, rogamus, et hortamur in Dño. quatenus a cõtrania assertione, nostra aures de cœlo penitus avertat. Deniq; ex testimonio Aug: dicentis multa ora hna honorari in vita, quorũ ad eremat in Gehena. Rõ: Illis informationibus uti Pot: ut aliqua cõditione præambula, n̄ tñ principaliter necessaria, principaliter eas promissione virtutis, et auxilio spiritus SS: qua eas in hac negõe ipsis adest, ne in errorẽ inducat ecclesia. ad 2dũ dicimq; Nicolaũ se abstinuisse a illis duobus verbis, quia fortasse sciebat doctrinã nostrã apud Catholicos n̄ recipi, ut explorati fidei dogma, et eam rectã communissima, qd in hoc Lont: errare n̄ possit n̄ tñ universalis et orthodoxus fides, eatenus

ex eo

sgb. ereo, qd in cõmanũ dicat, jã indicat cõdania rẽtẽhia digna et cẽ-
mra. demiq; verba S: Aug: ñ Bellarmino excidimq; in epibq S: Do-
ctoris ñ inveniũt, attñ cõcessorem qd sint, ñ facile patiũt int-
pretãone, qd sci: v intelligat de oribq suppositiis, quæ sci loco
Om verorũ SS: ponũt, v de oribq magnorũ virorũ, quæ mta põ-
pa in veneratõne st in Ecclia, cũ ñ aliquorũ aõe in interno eremõ
v de illis qæ apud aliquos ht immeritũ cultũ S:, uti sectarij apud
nos Asseclas, ñ ñ intelligũt de illis, qua ab Ecclea Catholica
SS: v beatorũ fastis adsbũt.

SECTIO VTA

De Sacris Ecclesiæ Conciliis

Sacrorũ Conciliorũ magna sẽp fuit autoritas, qua eũ sapissime
utat Theologus, eorũ em notitiã hre necesse d. 4: am capitibq
quæ circa ipsa examinare volumq; cõplectemur. Primũ erit de nãa
et Divisõne cõciliorũ, 2dũ de Eorũ cõvocatõne. 3tiũ de ipsorũ infal-
libilitate, 4tũ demiq; de conci: hactenus celebratis.

CAPUT PRIMUM

De Nãa, et Divisione Conciliorum

Concilij nõn idẽ signifícat apud Latinos, qd apud Græcos synod
et apud Hebreos Sinedrium, h ẽ cõgregãone, seu cõvocãone plurium
in eũde locũ. Cõciliũ porro in Ecclea idẽ e, ac Comitia in regnis
na quemadm qndo oritur gravis aliqua cõtroversia de religione, in
Repub cõeunt Regni Principes ministri et optimates ut decer-
nant, quid facto opus nt. ita in Ecclea qndo orit cõtroversia alia
de religione cõeunt plati Ecclearũ, ut statuat quid expediat vitã
Hinc facile colliges concilij definitõnẽ si dicas conc: ẽ plato-
Ecclearũ cõgregãonẽ, ad Fidei cõtroversias definiendas, v ẽdẽm mo-
reformandos cõvocatos.

Formata cõcilij idea ejqq; assignata nãa, ejq; speciebus divi-
nes ylustrare fasẽ et primo qdẽ 4: concilioũ gra communi adm
admittũt. quæda emq; ex gratia. quædam nãonalia, quædam pro-
vincialia, quædã Diecesana.

Cõcilia

Concilium grale é, qd cõvocat a Rno Pont: et ad qd cõvocat uniũsq; vrahi eccleæ plati oci: Patriar: Archiepi. Epi. Grale cõcilium itũ duplex eé, pt legitimum nimiũ, et illegitimum. h é ab uniũsq; eccleæ regbatu cõciliabulũ uocari solet. Cõcilium Naonale é illud, qd convocat a primate v Patriarcha in eoq; cõueniũt oẽs Archiepi, et epi, unius regnis et naõnis. Cõcilium Prouinciale illud é, qd a Metropolitano, v ab Archiepo cõvocat, et cõvocat oẽs epi illius Prouinciæ. Cõcilium mdõ Diœcesanum dr illud, ad qd accedũt solumodo Presbyti, et præsertim Parochi, eiq; pe Eppus. I cõci: h uix cõci: nũ meret. cũ depto Eppo nullus plenũ sit qui eundione polleat.

De gralibg cõciliis, præsertim negotijbg capitibg sermonẽ habebimq. ut pote quæ pcipuè locũ Theologicũ cõstituũt. qdæ in Pti quæras quæna cõditiones requisit ad Cõcilium grale, seu Œcumenicum cõstituẽdum? R: Tres præsertim. s: é ut cõvocatio sit gralis, ita ut innotescat omnibg jonibg Patriarchis principiis, Ida é, ut ex Eppis nullus excludat, ũdecũq; veniat. modo cõstet eũ verè Eppũ ee. 3tia é, ut saltim aliq. Eppi adveniãt ex multis Patriarchis principiis. Antiqitus facta Ita habebat cõdio, ut oci: cdi: adeet v p se, v p subditos sũ: scil: Patriarchæ. nẽpe pl Pont: Constantinopolitanus, Alexadrinus, Antioch: et Hierosolimitanus. hæc am ipsa cõdio n erat omino necessaria, quia hmq; ex hist: cõci: Ephesinã synodũ Œcumenicã, damnasse Nestoriũ nisi Patriarcha Antiocheno. et Synodũ Calcedonẽsẽ, nisi Patriarcha Alexadrino omnia fermè cõmouisse. dixi antiqitus quia hic hæc cõdio locũ n ht. Nã laudatorũ Patriarch: principia a catolica fide defecerũt.

CAPUT 2DUM

De Conciliorũ Convocatione.

Duobg Spmis duas cõtrouersias cõtra hæreticos examinabimq in h cap: 1mã é ad quẽ spectat grãlia cõcilia cõvocare, iisq; præsidere cõvocata. 2da. quina ad cõci: gralia cõvocadi sit. Dixi utrũq; cõci: gralis nã de ipsis pcipuè hæc agitatq; cõtroversiæ.

§. PRIMUS

Ad quem spectat grãlia Concilia cõvocare, hisq; præsidere.

+

290: Auctoritte cõvocadi cõc: grate tribunt Imptor. Lutus. Calving Magdeburgẽses, et Alij, quiem cõtendũt ordinariu ẽe cõci: gralẽ debre impatore, aut ejg Legatum. v nullu miserit ab ipa synodo cõstitui dr. at ecõtra Catholici munus cõvocadi cõc: ad Pont: ppie pẽnere volũt. ita tñ ut possit eã alt Pontife cõtentẽte cõciliu indicere, qm indione dt postea Pont: gratã hre et cõfirmare. et nr nec ipse cõci: indicat. nec aliquis de ejg mãdato. v cõrẽm, v saltim indictione applet; illud n nit verũ cõci: d cõciliabulũ. Item cõtendunt ppriu eẽ Pont: ut pre v p legatos mos cõci: gralibg ẽnt, cũ gtg nit asserto.

ASSERTIO.

Ad solũ Rnũ Pont: spectat de jure cõvocare Cõcilia grahia, et iisde cõvocatis, v p re, v pl mos legator ponere.

Probat utraq pars. Nã solig suprm pastoris ẽ et hnõs suprmã auctoritte in eccłea Dei mas vocare ores, et illis pcẽ, d talis ẽ Rnus Pont: ut jam supra phauimg; nã ipse solus ht univsalẽ in eccłea potestte, et auctoritte in cẽpos quibg pẽ tnqm primas suprmus, ergo solus Rnus Pont: ht auctoritte cõvocadi cõci: grahia. ii solus pt pee.

Pt 1mo 1ma Pars: particulariẽ ex spũra nẽpe illis xti verbis matthæi 18: ubi fuerint duo v tres cõvocati. in nmẽ meo, illic ego in medio eorũ sum. c. gtg verbis xtus instituisse, et cõmẽdasse cõcilia volũt SS: PP: et asserit Cõci: Calcedonẽse in epist: ad Leonem: ex quo testimonio nic cõficiẽ argtũ. ut legitimũ nit cõcilium dr cõvocari in nmẽ xti idẽ auctoritte xti na in spũs Lyin nmẽ h plane rẽm admiberi volet quã marci ultimo dr. in nmẽ meo dæmonia ejicient. d ut nit in nmẽ xti cõvocatũ, n pt cõvocari nisi a Rno Pont: v de illig cõrẽm ergo etc. Pt nor nmẽ xti cõvocare Cõci: pt ille solus, cui xtus talẽ cõcessit auctoritte. ipse emẽ et n tyberio eo tẽpore impati, neq alijs imparibg dixit ad celos ascendens pasce ores meas ergo ut nit in nmẽ xti cõvocatũ, n pt cõvocari nisi a Rno Pont:

Probat 2do ex cõsuetudine eccłee. qua usq ad 8pos: temporibg facta dicit jus cõvocadi cõcilia. ad ipoa ppie eccłea n ad Imparores ptinere. qua

quæstio de circūcōne antiochia orta eēt Cōci: Apli cōgregaūt. nec p hoc 599:
Impatorē audient. Preterea certū ē ex histricis Eccleē moymētis mlg
prioribg Eccleā sæclis plurima fuisse cōvocata cōci: y naonalia, y pūn-
cialia, alia cōra montanistas, alia cōra Sabellianos, quæda cōra
Paulū Samosatenū, nnulla ad scieda disciplinā Eccleā, ut mile-
vitanū. in q̄bg oniby synodis cōvocadis nulla ptē habuere pncipes,
d sola Eccleē autoritas, cui itaq; qd a prioribg Eccleā sæclis
gestū ē, nīt norma eorū, que regnibg sæclis st greda sequt alia
cōcilia regnibg sæclis cōvocari nec potuisse nec posse, nisi Eccleē
Autoritte. Adeoq; nouū cōvocare y naonalia, y pūncialia cōci-
lia n ad Reges ad Duces, d ad Lamarchas, y Archiēppos p̄tinet,
uti n difficilē adversanj cōcedūt. ita et jus cōvocadi cōci: gralia
n ad Impatorē, d ad Pont: p̄tinet. cui eodē modo se habeat Impa-
tor orbis Rom ad Cōci: grāle, uti se hīt Rex, aut Dux ad
Cōcilia illig naonis y pūncie. ergo etc.

Probat 3tio autoritte con: et 1mo qdē ex Antiquo illo canone
qm Julig Papa in Epist. ad Eppos antioch: Provincie apostolicū dicit
eē, qm q̄ alexadrina synodus in Epist: ad Felicē, in Cōci: nicē-
no 1: renovatā fuisse testat, qē statuit q̄ sētētia Rom Pont:
n posse cōci: celebrari

2do Ido: eē Cōc: Cōstātī: 1mo int ēcūmenica, cujus ll: in
Epist: synodica ad Damas qm refert Theophilus li: 5: hec
sunt cōveneramus Cōstantinopoli ad litas a Reverētia vestra mi-
sini ano Missas. 3tio ex Cōci: Calcedon: qd n p̄mittit Dioscorū
Alexadrinū Patriarchā int Eppos sedere, eo qd alia synodū cō-
vocare ausus fuerat inconsulto Rno Pont: et cōclamatū ineo cō-
cilio fuit id nūqm factū, nūqm licitū fuisse. 4to ex Cōci: Ni-
cenō 2do: int ēcūmenica 1mo qd p̄nunciauit irritū cōci: qd-
dā Cōstātinopolitanū, eo qd sine cōsēsu Rom Pont: cōvocatū
fuisset ab Impatore, nimiles multas alias autoritte n receptū.
Vlt 4to testimonio eorūdē impatorū. et qdē p omibg mutuū
Valentiniang Impator, et Theodoricus Rex. quorū 1: ut refert
Zosomenus li: 6 hist: Ecclesiastice cap: 6: cū ab Eppis ortodo-
xis rogaret. ut iis p̄mitteret cōcilia celebrare respōdit. mihi qui sū
vis rogaret. ut iis p̄mitteret cōcilia celebrare respōdit. mihi qui sū

in

in sorte plebis n licet me huiusmodi negotiis interponere. sacerdotes
q dg hoc st. jure ubiq; ēē licitū fuerit in unū cōgregatis, quid
vero senserit Theodosius patet ex 3ia synodo Rna. in caa Symachi
Epp; Rmi; qui cū a nismaticis multorū criminū infamaret, Theodo-
ricus de cōrēm Pont: cōvocavit cōcī: d cū Epp; ignoraret plane
de cōrēm Pont: cōvenīe fuisse cōcī: dixerūt n a Theodorico, d a
Pont: cōvocati fuisse. d Status Princeps significavit ipm quoq; Pa-
pā, voluīte sua de colligenda synodo sibi demādasse. imo testatus
ē ad se n pinere. negotiōm ecclesiasticōm cognitione, ergo etc.
Probat 2da Pars. ex antiqua et quidem ecclēa praxi, qua cōstat
nedū Petrū fuisse Appos: cū 6: Hierosol: habito p electione
matthiæ, et alii omīa peipua, ea pōrq; norma, i lib. 4 p detnāda
legaliū cessatione celebrato uti hī actorū 15: d em post Apos:
Rmū Pont: cēlis œcumenicis concilīs oībus hīb; qm occide-
talib; fuisse, uti patebit, cū cōcī: grālia in particulari nrahing
n verō imperatores, q interfuerūt agendo n ut judices d ut defensores
fuerūt. ut cōstabit ex solūone obiectōm.
Oppo: 1mo cōtra sma prte. Imperatori incūbit cura fidei et religi-
onis, ji. illud Psal: 2: ego aūt constitutus sū Rex mp mōte Sa-
ctū ejg judicās præceptū. quæ verba tulit de se ipso David qui n
sacerdos d Rex erat. Confirmat ex ec quia Pont: videt Imperato-
rib; subjici ut docet exēplū Salomonis, quia Abiathare Summū Sa-
cerdotē deposuit 3: regū. Aliqui docet exempla regū cōvocāūm ad
cōcīlia sacerdotes, uti David 1: Paral: 23: Salamō 3: Regū. Eze-
chias 2: Paral: Josias 4: Regū. ergo: etc
R: Imperatoribus incūbere defensionē et executionē n verō Doctrinā
et Institutionē Fidei, utpte monuit Theodorig Imperator in Epist.
ad Synodū Ephesinā nē obsess: Candidianū cōmitē ad hanc
S: vestrā synodū adire jussimq d ea lege et cōditione. ut cū quæs-
tionibus et cōtroversiis, quæ circa fidei dogmata incidūt. nil
quidqm cōmune habeat. nefas cui? e eū, qui Smo Eppoū
Cathalogo adoptus n ē, cū ecclesiasticis negotiis, et cōsultationib;
se inīscere. „Neq; ex allato texta quidqm emineit. ibi em ji. cōmune
Rmū Institutionē legis Regius ratus n ut Rex, d ut Profeta

et

et in prona ẽt, qui sceptra cẽlni Latis cõstitutus ẽ Rex rup monẽ 20 r
rion ẽ rup umiuersalẽ cẽcleã, ad pdicãdu ipi sceptri. Dei. Ad cõfir:
R: salui omino effingi. Impatoribg subditos ee Anor Pont: nã
potestas spiritualis, qua supiores st Pont: omibg fidelibg, int quos
em st impatores, distincta ẽ a temporali f. illud Ioan: 18: regnũ meũ n
ẽ de hoc mũdo et f. alia plura sptura loca. neq; ullu ex allatis explis
ghat cõtrariũ. Salamon emi n regia potestate, d pphetice instinctu
Pont. deposuit: uti patet ex ipra hist: narratione. alij vero Reges q le-
uitas et sacerdotes ad conci vocabãt. amicabiliꝰ n vero impiore
vocabãt. et n ad caũs religionis dirimẽdas, d mtũ ad aliquas so-
lẽnitates D: cultus pmouẽdas. unde nullo pacto spiritualẽ juris-
dictionẽ supra sacerdotes habuisse cõuincit.

Oppo 2: Œcumenica cõci: trium cẽcleã cõcliis, in onẽte celebrata
cõuocata fuere ab Impatoribg uidel: nicenũ primũ a Cõstantino.
Cõstantinopolitanũ primũ a Theodosio seniore, et qde in cõsulto
Damaso: Ephesinũ a Theodosio Iunore. Calcedo: a Martiano,
qui Pont: em vocauit. Costantinopolinũ 2dũ a Iustiniano, et inde
cta cõcilia usq; ad ouũ inclusiue impatores cõuocasse patet
ex ora synodo œcumenica 6ta: Constantinopolitana 5ta: in qua onẽtalis
vicarij sediũ dixerũt: „scitis quia plitis tẽporibg impatores erãt.
qui cõgregabãt synodos, et ex toto Pramũ orbe vicarios ad dispoonẽ
huiusmodi causam colligebãt. quoniã more et Dei cultor impator aost
umiuersalẽ hãc synodũ n in Abstruso, neq; in clandestino, d euidẽt
ac manifestẽ fecit.„ ergo etc.„

R: 1mo p Inotaõ omia conci: œcumenica in occidẽte celebrata
n ab Impatoribg, d a Pont: coacta fuere, uti omes historici
cõmuniꝰ referũt, nec ipi negat adversarij.

R: 2do: distinguo: ans. et nimul explicãdo antoritte allatã ex ora
synodo œcumenica. Cõci: cõuocata fuere ab Impatoribg ex Eccleã
Cõsẽm, et cũ Autoritte Rmi Pont: cõce: 1mo jure nego ans.
2 minus distinguo cõuocata fuere potestate spiritij cõce: potes-
tate regiminis nego. Quãtũ attinet ad 1mã distinct: n inficiã-
dũ ẽ, nicenũ et alia cõci: onẽtis ab Impatoribg fuisse cõuocata.
d negãdũ ẽ id ab Ipis 1mo jure fieri potuisse, et nisi antece-

tote

202 tate Rñi Pont: et coẽm ejg. uti singula signata p̃currẽ ti faci-
le patebit. nic niceñ tmñ n à dolo cõstãt no. d em ab ipso nil-
stro Papa indictu fuisse cestiñ. dett, et ut ma ex hiberet ope impator,
rogavit cõstantinñ, ut PP: invitaret, ac cõgregatet ad ecume-
nicã illã synodñ niceã in Bithinia, eiq ma auctoritte delita d
hñc finẽ, et cõmunicavit: ita cõstat ex 6ta synodo actionũ so:
et Damaso in suo põti: dicẽte, cñ silvestri corẽm habitñ fuisse
Niceã cõcil: et et Rufino, quẽ y reipsis adfemt adversarij asse-
rẽte hñ: so hist: cap: 8: illud cõc: à Cõstantino cõgregatñ ex re-
tẽta sacẽdotñ, et maxime silvestri. Cõstant: tmñ. n à Theodorõ
semore, d à Damaso ipsig Theodosij opa cõvocatñ fuit. Theodoretus
enĩ, cujg testimoniõ hñt adversarij refert epist: qm PP: illig
concil: ad Damasñ scremt, et qua cõtra niẽ ennciẽ. en ejgde epist:
verba: „mãdato hñamñ mpiõni amo à vestra Reverẽtia ad tmñ
Impatorẽ Theodosiñ missam ad it dñtexat cõstantpoli faciẽdñ
nos ẽparabimus, hoc ide testãt antiquissimi codices, unus vati-
cana Bibliõtheca, alt S: M: Majoris. utriq. dñamus vestra
Macedonij, et Cunopolij, Damasñ cõtra niñ sscripsisse. em in S: sy-
nodo 2da. quo ẽcepto, et auctõritte ejg Cõstãtinopoli celebratae,
cõtrñ em dato, hãc synodñ in cõsñlto Damaso indictã fuisse, hñ:
em cñ Natali Alexãdro synodñ illã mñc ex ii cõvocationis n fuis-
se mñ nationale ejg oriẽtis totig. eodẽ tempore, in occidẽti alto
synodus totig planẽ occidẽtis Jussu Damasi cõvocata celebrasse
Romae, et utraq synodus cõspiroret in eadẽ fide. factñ e ut dici
posset ex utroq cõcil: alio Romae, alio cõstãtinopoli eodẽ tempore cele-
brata oecumenica synodñ restitusse. d prior Respo antepõda e hui
portion. Ephesinñ tmñ. n Theodosig Junior, d ejg ope celestinq
indixit, uti colligit ex epist: celestini ad Cirillñ Alexãdrinñ, ex
Chadnõ et ex ipsa relatione cõcil: qm ad Theodosiñ Impatorẽ mi-
serñt PP: qd nic hñt: antequm hac Sma synodus cõveniret, celes-
tinus tmñs: magna Roma Cyprius p mas hñas indicaverat, uti-
loq Smo. Deoq dilectissimo magnae civitatis Alexãdriae Cyprq
ut mas vices hiret cõmiserat. Calcedonense, qd priñ Nicea
cõvocatñ fuit deinde Calcedonẽ translatñ n Marciamo Impator

d leo

Rñi Pont: p em: Papa ppe. indixit Ephesinã a uctoritte cõc: illud niceanñ, et ut

I Leo Magno indixit uti patet excpt ejde Martiano ad leo=203
ne, antequm cõci: indiceret, in illa em Rogat Cont. ut ipse
veniat et prõ assistat cõcilio: C: enquomodo Marcianu ad sy=
nda Cont: vocavit: vel sinoluit venire nõmpceat hpis, quid
agi relit. et cõcludit in fine se ex mdato ipius Leonis Papa
ipmisse ad Eppos, ut cõveniat ad certu locu, et q fidei
ni, atq catholicæ pdei prit, nenti sibus ma ecclesiasticas
dominas definiit, declararet. Idipm testat em epist. qm PP:
cõci: ad Leone ipserut, ubi hr in Calcedonensiu civitate multi
JJ: Eppi coverunt p jussu Rmi Cont: qui vere eapnt e Eppom.
h ide facto testabi st iide PP: qui n pmiserut Dioscom in Eppos
sedere, qui alia synodu celebrare merat ausus, absq S: sedis
Rnæ cõsensu, qd nusqm legit, nusqm factu cõclamarit. Costat:
plinu em 2: cõstitete Vigilio cõvocatu hisse a Justiniano cõ=
stat ex synodo 6: Œcumenica. in sermone acclamatio ad Impatoꝛ
hgi hnte, ---------- ni auti et Vigilig Justiano
pximo cõsilit__ et stu cõc: cõstitu e, ita--- etc.
Quatu attinet ad secuda distinctione, qua pretu solvit Altata
ori cõci: autoritas, dico ab Impatoribg cõvocata fuisse omi
Ecclea Catholica potestate pdcessoꝛ regiminis. duplex em autoritas
in Conc: cõvocatione cõsurrere pt, Ecclea sci: et civilis. Ecclea hr
a nris Pastoribg, uti usq modo phatu e, civilis vero ab Impatoribg,
qui n alio fine cõcilia cõvocant, nisi ut mediante Spõnia potestate Eccle
laborati suppetias ferret, et canonu se tutorer demõstraret. atq
hæc e illa potestas, qm pridij appellamg. porro necesse erat prioribg
sæclis Impatoru autoritte ad synodoru cõvocatione adhibere, ob plu=
mas atq justissimas causas, quæ ingressu pponis cessarut. qua=
m hæ potissimu st: Prima, quia necesse erat, ut Impator locu ali=
qm, aut urbe impij nri assignaret, ad celebratione cõcilij. 2da quia
publicis expnsis, adducebat, et reducebat, et alebat Eppi, ut nes=
sit curebig. Theodoretus, et alij. 3tio quia lebg cautu erat
ne cõventus fieret absq Impatoru licentia. uti patet ex codice Theo=
doriano, titulo de Eppis et Clericis. lege cõventicula, et q hg omibg
patet nusqm ab Impatoribg cõci: cõvocata fuisse, nt ab illis

auto

204: autoritatē capēt, etenī quōd ūqm, erit Athanāg in Epīst ad solitanōs. Judiciū Eccleē ab Impatorib⁹ autoritē habuit. ꝺ ut p-tectionē obtineret, ac eom potestatē freti Antistes hæreticōm cō-munaā facilig fragēret. Oppōs: Leo Epīst: 24: qm direxit ad Theo-riū Impatore, ipm rogat, ut jubeat intra Italiā cōvocare Conc: Prouinciale; pōea in Eccleā Rnē Jiurno in quaq; ex tabat pa-tesrio Jūdei, qm Rni Pont: recēt creati ēdebāt. habeba ut ipī Pont: permuppōt custodire. veneraū SS: PP: Oīt. q Niceā ꝑ magno Costātino celebrati fuit. porro si Siluest nō Pont: cōvocatōis istig fuisset particeps. n dicerēt tm ꝑ Costa-tino, ꝺ ꝑ Const: et Siluestro. Sed ꝑ Cōst: et. Accedit Liberiꝰ Rnus Pont: qui n cōvocauit Synodū, ꝺ Impatorē rogauit ut cōve-caret. uti aptē cōstat ex epīa de Liberij Epīst: ad Cōstant: in qua imo post. factā illā pentionē ꝑ jūgit, nil addi Eppatui urbis ro-mæ, nil minui potest ou,, Pate Hil: 2do: Apolog: cōtra Ru-finū. loqns de synodo quadā erit. Dica quis Impator hāc sy-nodū jūssit cōvocari? Certo mīi S: Dr in ea cū Rufino reta fuisset jus cōvocādi synodos ad Impatorē ptinere, inepta fuisset illa instā, ergo etc.

Ad: ad singla. Ad r: dico S: Leonē n rogasse Theodoriū ut juberet intra Italiā cōvocare cōcil: pinciale. ꝺ mīi memuisse et rogasse. ut vellet onētales Eppos n impedire. ut veniret ad a-ri: Cātū synodus jā erat indicta. et cōgregata antequm leo Epīst: illā mīttet ad Theodoriū. quia inspīo illig Epīst: ꝺ Leo. et S: synodus quæ in urbe roma cōuenit Theodorio. cō-gregata itaq synodo ad eam cōvocauit Pont: onētales PP: et impatorē rogauit. ne ꝑmitteret accesū. Ad 2dū. Simili autoritē mīi ꝑbat. cū em Dr synodū alīque Impatore, aut rege cōuenisse. n illico significat illā cōvocasse ptatū Impatorē, aut Regē. ꝺ solū fuisse cōvocatā, quōd pincepo illi Impabat. aliquin regē em dicē: à Carolo S: et Ferdinādo fuisse cōvocata, quia ꝑ ii Impatoribꝰ celebratā e. Deinde quāuis Constāti: cōvocasse niceā synodū ꝑbēt laudata Siuniver-sa n mīi excludit silvestrū.

Ad 3

Ad 3: Liberiū rogasse Costantiū. ut synodū cōvocaret, qē2 o
a ipse nā potestate indicēdi exercēre nē cōcīlium, prig Co=
stātij; nā ut in aligna Impij urbe Cōcīlij celebratū eēt, ad easq; ut=
ter n pateret aditus ex omīb; principiis, et Costatig Arianis
faveret, ac in Catholicos Antistites exercerent tyrānidē, Li=
berig Pont: defacto n potuit cōvocare cōc: absq; licētia Costatij
n ideo vero minus passus ē, aliquid Liberig de Iuribg Pont:
dignitatis, ex eo qd synodū n indixit, quia jura sua minus
n patitr, qui rem necessitte, ac tempora calamitte coactus ad
hīc malū ut tūc indulget, ut alīs patet, qd ipse alius jure
potuisse pt. St em qui cōcīl: illud legitimū esse dicūt ipse
abeode Liberio papbatū. Mediolanēses sūt mardoburgēses. cū Liberiū
cōgnosse potestte cōvocādi synodū ppriā de impatoris. na in toto
illo tiberij dialogo relato a Theodoreto li: 2: qm ipsi oppo:
nulla fit mētio hujg quaestionis, ad qm sci: pīneat cōvocare sy=
nodū; ō mīū fit Liberiū petisse ab Impatore ut fieret synodus
qm sciebat eo inuito fieri n posse. caetū qmd juris Impatori
cōveniat, et qmd Ecclēa, ex cōsilio exeg Theodoreto exponit Ossius. eode cō=
stātiū allegrs apud s: Athanasiū. in epist: ad Solitarios his verbis:
ne te misceas rebg Ecclesiasticis, neq; nobis in hac re præcipe. Ea,
potig a nobis disce, tibi Deus imperiū cōmisit, nobis, qua ē Ecclēa,
cōcredidit. Ad 4tū Ry: D: Hier: hāc autoritē agnosse in Impatore
mtū cōvincēdo Sabinū Rufinū, dixit em nullū hic cōvocari synodū
sine Impatore; quia cū celebraret in civitatibg impij rex rebat em
cum Impatore cōvenīre, quare cū hāc vigeret cōsuetudo, eamq;
admittet Rufinus, optime Hier: volens probare nullitte cōcī: qd ipse
Rufinus laudabat ait„ Dic qm Impator etc vide in objectione.
Instant: Cōspicimg cōcī: gratia hic solū capisse cōvocari, qndo
cæpit ee Impatores Xtiani. atq ri absq; Impatorib; celebrari pos=
set, em omnis Ecclēa sæcli celebrata fuisset. ergo etc.
Ry: Transmissa jori, nego nre. na n ideo ante Costantinū, qui primus
Impator Xtianus fuit, nulla facta st cōcī: quia deēt autoritas,
& quia decrat opportunitas, neq; em Xtianis licebat, ex mul=
is qnia decrat opportunitas, neq; em Xtianis licebat, ex mul=
his quinis in unū locū cōvenire, ppt assiduas precationes. Dixi

trās

206: Transmissa jõi nõ aligna cõci: ab Aplis celebrata fuisse certu
é, et ꝑrtim illud Hierosol: habitũ ꝑ delnadã legatiũ cssaone.
Oppo: 4: cõtra 2dã prte. smis 4: cõci: ꝑsuerũt jure ꝓdij, et cõ=
ser Impatores, qd ex eo patet, quia smũ locũ in ipis habuerũt; ergo
n ad Pont: d ad Impatores spectat ꝑée cõci:.
R: Distinq: smis 4: cõci: ꝑsuerũt jure ꝓdij, et cõgervãdæ pacis
cõce: jure directionis et suffragij nego. Anstis ꝓbãõe pars distin=
ctiõ: smũ locũ habuerũt mal'ia lit' tñ, et honoris caã cõce:
jure ꝓdẽtiæ nego. Veñ naq; é, qd abrẽtibg sũmis Pont: Impa=
tores ꝑsuerũt cõci: et smũ in iis Locũ habuerũt, at ipis n ꝑ=
fuisse jure ꝓdẽtiæ, directionis et suffragij patet ex supius dictis.
et testati sũt Impatores. ꝓrtim Rehigiosissimg Impator Cõstan=
tinus in smo niceno cõcilio, cũ in eo nedũ minime ꝑée, d nec
in Oppom loco sedere voluerit. et publice ꝓtestus fuerit, se n ꝑ=
pos judicare, d ab Eppis judicari. Porro in illis altisq; Conci
n ꝑsuerũt ꝓsonalit Pont: certũ mõ é ex Ecclesiastica historia ipos
m legatos sẽ ꝑ fuisse, qd sufficit.
Instat. Theodosig Impatorie facultatẽ fecit Dioscoro, ut 2do
cõci: Florentino ꝑeet: ergo impatori ꝓnam fuit, pœnes impator
stare jus ad ꝓrendẽdũ, aut ꝑ se, aut ꝑ alios, em quoad vim
directiõ, et suffragij. Præterea Impatores cõfirmarũt n rara cõci:
appbate, et cõtinẽte Ecclea. ergo Impatores ꝑsuerũt cõci: quad
vim suffragij, nã illi ꝑsuerũt cõci: quadã vim suffragij, qui ea
cõfirmat. appbate, et cõtinẽte Eccłea.
R: ad smũ. Theodosio qdẽ Impatori ꝓnam fuisse, pœnes Imp=
atores stare jus, ad ꝓrendũ cõci: d ex errore, n ex vera cõsci=
entia. id em ꝓnarent Impatori Eutichetis defensores, ut co=
stituto ꝑ ipm ꝓdẽ; quẽ ipi defendebat, fidẽq Catholicos op=
primeret. Ad 2dũ. R: qd Impatores cõfirmãdo cõci: n cõcilia=
ñt ipis aligm autoritẽ in hñ rẽcũ, d solũ exterinsecum. ut
effecent, ut eoñ decreta executiõi mãdarẽt. unde ꝑ eam
cõfirmatiõnẽ exhibent se n judices rẽ Ecclam, d executores
decretor quæ à Concilijs statuta fuerũt.

§ 2 dus.

2uina

Quinam sint Convocandi ad Concilium Grāle 207

Notādū ē quadruplex hmī genus cōci: inter posse. Alij em int ut Judices, hntes suffragiū decisivū. Alij ut juris cōsulti hntes suffragiū cōsultivū. ut vīr doct. Alij ut ministri, seu ut minis-trū aliqd impedat cōci: ut Notarij scribæ. etc. Alij denig int, ut cōci: defensores, et tutores, ubi sit princeps.

Notāndū em, quēstionē in prēt ee, quinā v de jure, v de privile-gio, v de cōsuetudine sint vocādi in cōci: ut Judices. seu hntes suffragiū decisivū. circa qd vana st hæreticōrū figmēta. Lutus em, et plures ejg sectatores, volūt omes Pontos, em lai-cos jus hre suffragij decisivi. et defacto postulant, ut nūc se-ctæ Laici, quos dicebāt doctos, in cōci: Pridet: jus hrēt de-cisivū. qd cōcessū n fuit, nec cōcedi potest. Alij ut Bxēdg et Calvinistæ, volūt solos electos. ut pote solos ad Eccleā spi-nentes. Alij nedū Epos, d em psbyros. cui dam hōtes volūt ad cōci: ut judices vocādos ee. cōtra quos nt

ASSERTIO

Ad Concilū grāle vocandi st ut Judices, imo solū Epi ex jure. 2do Cardinales ex cōsuetudine, 3tio Abbates, et Religiosorū grāles ex privilegio.

Pr ma Pars. x: ex sphra. na actōm sic legit: celebratū cōci: Nicenosol: in quo cōvenerāt ut ait D: Lucas Apli, et seniores. quos certe nōe n venit plebs, d hmōi veniūt aliqui ordine, et dignitte juxta na vocabula illa seniōr, licet aliqndo in antiquo testamēto, sumat y seniorib; actte, in novo tamē-mēto nusqm sumit, nisi y seniorib; dignitte horrore, et ordi-ne, unde dicēdū ē, seniōres de qb; Lucas legit. aliquos hujus-cē: sc: discipulos quos Apli moriuo filio, et sacerd: imo et Epos cōstituerāt. Id em clare patet ex duabus postremis epist: Joā-nis. ubi ipse Joan: se ipm licet Epm, et Aplum seniōr vocat.

Pr 2a: ex praxi et tradione Eccleæ, quæ e optima sphurarū in-terpres. cōstat em in antiquis Eccleis cōci: solos Epos hujm Judices ee et fuisse. hac utendo formula, ego Epus definiens sēpi. Item cōstat ex illo celebri cōci: Calce: Pr: Dicto. mittite foras

rupt:

208 nup̄tuos conc: Eppum̄ e.

Probat ꝓ: Rne. namut quis ad Conci: de jure vocet, ut Judex jurisdictionē in foro extno habeat necesse ē, cū in Coc: damnari cedeāt hæreses cōtra hæreticos. ꝫ cōdēdi st canones ꝓ reforma: manūet disciplīne, ꝫ privatorū Epporū, aut aliorū cāe judicāda st, quiōre st extna jurisdictionis actus, atq solī Eppi et ꝫ alij, nīe Parochi nīe viri Docti, nīe Imperatores, et cujscūq; alterius dignitatis Laici, hnt hujsmodi jurisdictionē, ergo Eppi solī, et n alij st de jure vocādi ad Cōc: ut Judices. Præterea illi n hnt jus suffragij decisivi in Cōcī: qui n ht jus definēdi, qua cōdēda st, aut agēda, aut pascendi et docere fidēl Populū. ē Laici n possūt fideles docere, et pascere, nā Eppis solūmodo de jure cōcreditū ē Ecclēa regimen. ꝫ illud actum 20 attēdite vobis etc:

Pā 2da Pars. Nā Cardinales ꝫ st Eppi, ꝫ n st. vērum st de jure vocādi qua Eppi, ni vērū vocādi st ex cōsuetudine non recepta et approbata, et gdē merito, quia Cardinales, et Collaterales Papæ licet n sint Eppi st ipsis Epporū jores, ob Amplitudinē dignitatis Ecclēsticæ. ut ht cap: ad Apostolicam in 6: et in Clementina Pastoralis, titulo de Judiciis. Tum em quia Cardinales, in nris titulis jurisdictionē hnt Epporū. uti cōstat ex cap: nris. qua de Scientia et obedientia. ergo si n de jure saltim ex cōsuetudine. (: ita em practicatū ē ꝫ fuit in Ecclēa.:) vocādi st ad Cōcīa Judices.

Pā 3 Pars: nā cōstat ex praxi: et cōsuetudine Abbatū et Religiosorū ordin: Epporū, graduatos vocari solitos fuisse ad Cōc: et suffragiū decisivū habuisse. et gdē merito. nq̄ n ipsum suadet ratio. nā Abbates, et Religiosorum Gradūates st superiores Fidelibus exceptond (: si n ordo saltim multis :) a Jurisdictione Epporum. ergo cū Cōc: grāte nt universales Ecclēe rectores et ad illud vocādi st de jure Eppi, ut nobis Edictos reportēt fideles. ita em ad illud vocari dnt abbates, et Religiosorum gradus, ut nobis Edictos exceptos reportēt, in quos jurisdictionē quasi Epporū hnt et quia hāc jurisdictionē, quasi Epporū ex privilegio n de jure hnt, ideo n de jure, ꝫ ex privilegio vocādi st ut judices.

Eppo

Oppo: 2: In Cõc: gñali Aplico Hierosol: habito il'fuere n roꝛog lum Apli, d em fobyti oñes, j illud adom 15ᵘᵐ. v 16: cõvenerũt Apli et seniores, videre de ybo h, ubi nñe seniõm intelligũt fobyti cura aãm hntes, imo in'fuerũt em Laici, ut colligit, et Cõtext: legñi ubi dr. tũc placuit Aplis, et seniorib⁹ cũ oi ecclea. ergo n solũ Epi, d em Presbyti frorũm curã aãm hntes, imo em alij viri docti licet Laici ad Cõc: it vocãdi ut Judices. Ry: Nã missa anthi, nego cons: nã qmis illi oñes in'fuerint fctũ conci: n m oñes eodẽ modo, et jure in'fuerũt. nã Apli, ut judicarẽt in'fuerũt. j illud Jacobi Apos: ibide dicẽtis Epr h ego judico, --- seniores oñm (: dumodo p seniores intelligẽdi sint fobyti :) ut cõsultarẽt, et ingrerẽt j illud ibidẽ, cũ am magna disquisitio fieret, cæli vero Laici ut tacerẽt, et acquiescerẽt j illud ibidẽ, tacuit am oñis multitudo, dixi dumodo p seniores intelligãt fobyti, nã in p̃dictis demonstrat d, illa voce Epos denotari.

Oppo: 3: caã Cõmunis cõmunib⁹ rõnis ẽ ab omib⁹ tractãda j caã fidei, quæ solet in cõci: tractari ẽ caã cõmunis omib⁹ Xnãis em laicis, ergo etc. Confir: ex canone ubinam distinc: 96 ubi Nicolaus 1: ait legñi: ubinã legislis imperatores antecessores vestros, synodalib⁹ cõvẽtib⁹ interfuisse, nisi forte ingb⁹ dã ubi de hijs tractatũ ẽ, quæ uniuersalis ẽ, quæ oñiũ cõmunis, quæ n solũ ad cleros, d em ad Laicos, et oñes oñino pertinet Xnianos. Adhuc cõfir: autorũte d: Ambros: q: in Epist: 32: in qua legñi de caã fidei in ecclea agẽda hæc ht. Ipse populus judicat, cuj⁹ in corde lex Dina, et n humana, lex n atramẽto scripta, d spiritu Dei vivi.

Ry: Distinguo ans: Cõmunib⁹ rõnis cõmune ẽ caã ab omib⁹ tractãda divino modo cõce: eodẽ modo nego. sicut em in bello caã cõmunis victoria ad tñi exercitũ pertinet, d nõ tñi Ducis ẽ pugnare, ita caã fidei in cõci: ab oñib⁹ tractãt d divino modo tractãt ab Epis cardin: Abbatib⁹, Religiosis graduatib⁹ ut Judicib⁹ definitorib⁹ j ab aliis viris doctis, ut cõsultorib⁹ et ingrerib⁹, a Laicis ut audientib⁹, et Acquiescentib⁹.

Ad 3ᵐ

2.o Ad 1mã Confir: R: Nicolai argtũ in eo valere, qd impatores hñt caã fidei, inqm ejgdẽ fidei defẽsores, utpote qm edictis tegibg, etri fasẽ em gladio tueri deleãt, n vero inqm pastores, et doctores. hinc Theodorig Junior ad cepherinã synodũ incipit: de se ipso sic loqt. illicitũ ẽ, eũ qui n nit in ordine ss Epiꝯ ecclis immiscere tractatibg. vel em caã fidei n nũs Laici, qm Clerici cõmunẽ ht, d diverso modo. h ẽ ad plates, ut Judices, ad cetos ut discipulos. ptinet.

Ad 2dã Confr: R: Ambrosij testimoniũ. neutiqm favere adversanijs, ni in germano sẽsu accipiãt. duplex naq; judiciũ distinguẽdũ ẽ. altũ sci: publicũ, altũ qd a Judice ptẽt, et cui alij acquiescere tenẽt. altũ privatũ, et ea ẽ sẽtẽtia, qm quisq; elegerit ut veram. dmi gnis judiciũ. in caa fidei nqm Populo cõcessũ ẽ. bene in vtrumq judiciũ privatũ. d hic solũ, qndo alit fieri n potuit. ni emi cõgat hereticos impune cum catholicis, eoriq n paneos sedeci, expedit aligndo publicas disputaões coram populo in iis inire, et ipm Populo postulatẽ facere, ut loqat, ut videat, quũ melioribg ratibg imitat. jam vero s: ambros: citato loco loq de judicio privato, n de publico ab ipso ambros: edoceamur.. qui eadẽ Epist: ait, veniãt. plane rq rt, ad eccleã, audiãt cũ Populo n ut quisqm Judex ferideat, d ung quisq- - - demo affectu habeat examẽ, et eligat qm regnat,, merito m, nec nine gravi de caa s: Dr h privatũ examẽ, et judiciũ popto hic largiare, quia sci: hic: imperator ariani, favebat, nec meliori modo ariana lege, arcere potat. Nos hic loqmur de judicio publico. ergo auctoritas s: Ambros: n obstat.

Oppo: R: Rão cur Epi pcipue vocãt ẽ. qui existimãt alios doctiores, d n raro multi laici inveniũt Epis doctiores ergo saltim isti erũt de jure ad cõci: vocadi. præterea nec st excludẽdi indocti. quia aligndo Deus Idiotis revelat mysteria, quæ nec Epis nec ipi cone: grãi revelat. ergo. etc.

R: ad s: rem qdẽ optãdã ẽ, ut Epi, qui ad cõci: gratefacere veniũt sint optimi, et doctissimi, adhuc tñ n hñt jus tenẽdi rem id ẽ mysterium. ex eo quia st docti. d quia st prona publica

Eccleaca

Ecclesiastica auctoritate polleter. quæ cui nec laudi cõparatur, nec nimis ex plicibꝫ clericis licet sobyllis. idcirco qm nis docliores sint, nr̃ opꝑa ad cõcil: ut Iudices vocari st.

Ad 2dũ Z: cõc: gratibꝫ magis, et certis Deũ revelare, quæ ad fidẽ, et mores spectãt, qm Idiotis. na cõci: gratia, post diligẽs examẽ, Deo speciali adjuvante rẽ certo cognoscũt. deinde capitibꝫ, quã sphæra, aut tabulis docentur, ac pinde quid Deus de illis, Apls, Ecclesiæ nr̃æ revelarit.

CAPUT 3TIU

De Conciliorũ Infallibilitate, et Authoritate.

Ut in h cap: de cõc: præsertim gratiũ infallibilitate, et auctoritate agamꝰ. 3: magni nãq questiones adhibis instituẽt.

Prima e utrũ Cõc: gratia a Deo confirmata infallibilia sint. 2da an ad Conc: gratiũ infallibilitatẽ. nit necessaria appro Deo. 3tia demꝫ, an cõcilia sint supra Deo: quas in bꝫ 5 exponemꝰ. et resolvemꝰ. ut verò eã quibꝫ dicamꝰ de auctoritate Conc: gratiũ. 4: cõulto hac de re 5phos instituemꝰ.

§. Primus

Utrum Concilia Gratia a Deo approbata sit Infallibilis.

Rem agimꝰ h loci cõtra Lutũ et Calvinum. eorũq sectatores impiè asserentes ullũ de Conc: eũ quomodocũq approbatũ, qd errare nr̃ possit. in hac verò cõtra 5tatã hæretici abiemt, qd plerasq ex dogmatis, qæ asserebãt jã pridẽ a Conc: gratibꝫ damnata erãt. et cernerẽt brevi ipsũ damnãda in fidẽ: cõtra quos sit.

ASSERTIO.

Fide Catholica tenẽdũ e. Cõci: gratia a Deo confirmata errare nr̃ posse in rebꝫ fidei et mor.

Probat s: ex 5phra. Matthæi 18: ubi sunt duo nr̃ congregati in nõe meo ibi sũ in medio eorũ. ex qbꝫ verbis arguit valide: cõcilia posse q nostra assertione patet ex verbis immediate antecedentibꝫ. dixerat enim antea Xtus de hne incorrigibili. dic Ecclesiæ et si Ecclesiam nr̃ audierit, sit tibi sicut ethnicus, et Publicanus et nequis Ecclesiæ seu congregationẽ Fidelium cõtemnendo pudoret

ad

212 adjuxit dñs. amen dico vobis, quæcunq; ligaueritis et c. et ne quis dubitaret de assistēa Dei, quando Xpi cōgregi atq; Sanct, volvit ytiq; addit, ubi sūt duo. etc. quoniā verborū sensus iste Si duo, v tres congregati in nōe meo, obtinēt rē, qd petūt à Deo, sapientiā scī: et lumē, ad ea cognoscēda quæ ut ipsis necessaria, magis Xpi cōgregi in nōe meo rē obtinebūt, qd juste petūt, lumen scī: quo luce ea optime intelligat, et judicet, quæ ad rectā totiq; Eccleē gubernacōnē ptinēt. ita hūc locū exponūt Conc: Calcedō: in Xpist: ad Leonē Papā action: 3: Constantinū 3: acti: 10: et cōmunis cōsensus SS: PP: Præterea mathæi ultimo Xps Aplis, eorūq; successoribq; ait ecce ego vobiscū sū usq; ad cōsumacōnē sæculi. Atq; si cōcilia grali errare possēt in rebq; fidei, et morū Xpi: nimirū congregati in nōe Xpi non certe pecularī lumine, et assistēcia Xpi donari nō eēt, ut patet, ergo etc.

Cōfir: ex eo, qd SSmi Dñi Cōci: scī: Aplici PP: nō dubitant asserere ma decreta eē à Spiritu S: Clamant enī uti legimq; actorū 15: visum ē Spiritui S: et nobis, atq; formam alia omnia Cōci: a illo acceptū. ergo sicut illi adfuit Spiritus S: ita eīm cæteris adeē et certo tenēdū ē.

Probat 2: ex traditi tradicōne. nā Dñs SS: PP: cōmuniter affirmāt Cōci: gralis vēra in cāa fidei ultimū eē Eccleē judiciū à quo appellare nō licet. qđ judiciū nullimodō irritari pt. ita. S: Leo in Xpist: ad Marcianū. S: Augus: in Xpist: 160. Gelasiq; ad Episcopos Dardaniæ in Xpist: 1. atq; atq; si Cōci: errare possēt insignis nimū eēt Xpi nos cogere, ut stent eorū judicio, qd tanē erroneū ē, ergo etc. 3do. Communit docēt PP: eē hæreticos, et excommunicandos eos, qui nō acquiescūt Conc: plenariis, ita q; cæteris Christianis q;. S: Leo, et Alij: 3tio Plenariq; docēt dicta eē, et à Spiritu S: dicta, legitimorū Conc: gralium decreta, ité S: Leo, et alij cū eo affirmat Cōci: Nicænos nones p spiritū S: ordinatos. S: Gregor: li: 7: Xpist: Xpist: 24: testatur se venerari 4: priora Cōci: sicut 4: Evangelia. Nicolaus in Xpist: ad Michaelē, decreta Cōciliorū vocat inspiratas divinitus regulas. 4to PP: inti fecerūt rē et Cōci: gralia, ut dixerint postq; moriēdū eē qm recedēdū ab eorū decretis. sic S: Ambros: Xpist 32 ait se ita

seq

seq. nicam' Conc: decreta, ut ipm neq; mors, neq; Gladij prof. 253
ut a illo separare, hi'lanq; reipsa exiliu pasus p Nicena fide
ut ipse testat li: de nimbolo. deinde quis nescit innum. SS:
martyriu luisse p fide hac, in Coci: grauibq explicata.
Ad 3tio ex Absurdis que sequeret ni gratia Coci: errare posset.
nam tmo nullu est firmu in Ecclesia judiciu. quo citra vernia admo-
nes, et fide pfiteatur coponeret. Ubi n'no est infallibile judiciu
gratis Conc: legitimi et appbati, meritu in dubiu revocari pos-
set, et in scena demum reduci plurima hæreses in Coc: gravibq
damnata. diceret quippe aliq errasse vg: nicenu synodu, ma-
cedonicq Constantinopolitana sma. Ephesina Nestorig. et nc de reliqua.
3tio nulla est certitudo de canonicitate S: sptura librorum, quo-
nu aliquos aliqui hactenus rejecerunt. Pace au gratie Coci: reprehet Eccleam ni
ejgde Coci: decreta errori obnoxia foret, cum tuig Ecclea mutare
auctoritas, quæ cuia absurda ee quis videt. ergo etc.
Oppo: s: Calvinq pbat, ex veteri testamento, ujq sacerdotes,
et Pont: errorib arguuntur in sacris litis. ergo etc.
Rq: tmo n mal pbare. nam et ri one reprehendat, n inde sequit one
errasse. quia nimis ppter aliquos bonos one laudat, ita etc.
Rq: Ubi Testimonia nqua st dnt intelligi de Pastoribq distribu-
tive supti n collective. 3tio dato n concesso, qd illi errasset col-
lective supti, nulla tm pt duci paritas, ad Ecclia novi testamenti. n
emi tot promissiones facte st synagogæ ac Ecclea xti.
Oppo: 2i: Pactu nigl e, sed p infallibilitate Coci: e conditionatu
n absolutu. pbat id ex Malachia 2i ubi dr „Pactu meu cui le-
vi, dex veritatis fuit. in ore ejg, et iniqtas n e inventa in labiis
ejg... vos cum recessistis de via, et scandalizastis plurimu, in
lege irritu fecistis pactu levi... ita obsecro Dne custodiendo pa-
ctu, custodie tibq mandata tua., qd nc Mal: exponit, du ait.
Dnum in eos ma promissa coptere coptere, qui custodiut mandata
illiq. adeoq pactu retinede veritatis qda, cui sacerdotali tribuitur
rum, et postpiom culpam irritari, et in cap: 2i: Ezechiel: dicit:
qd pbitur vita, mors honestas. n solu ex eo tpore a Zephetis, sacerd:

et seniorib

234 et remonibz quærebat, d quotidie in ecclia regnt. qua ri legem
cõnliũ q̃ ydent, frustra pphetas, et sacerd: se jactat.
R: negã: anv ad Malachiã facilis respõ. na ꝓpter illud un Dñi:
buſſeut, lõge aliud é, nã illud tẽporale erat sicut tex, et sacerdotiũ
tẽporale. non vero duraturũ é ad cõmaõnẽ sacli. ubi patet ex
illis xti verbis, ego rogabo patrẽ, et aliũ Paracletũ dabit vobis
qui maneat vobiscũ in ætnũ spiritũ veritis. Hier: vero n re
pechie ad unitatẽ xti eccleã, in pastoribz cõgregatã, d ad alti:
quos privatos platos verba Prophetæ trãsfert. ut eorũ vitia ma:
gis reprehendat. n tñ dicit amittẽ eos nã potestẽ legãdi, et
solvẽdi: cũ cõtrariũ doceãt in Coment: evãgeliũ exptse dicẽs
xti eccleã pastoribz rẽp adfuturũ.
Oppo: Zhõ authoritẽ ss: pp: s: d: Gregoriũ Nazianzenũ. qui
in epistã ad Procopiũ ait se nullis vidisse cõcilij exitus felici:
ter, vdo D: Aug: qui li: cõtra Maximinũ ait se n de Lau:
dare cõcilia: Nicænũ adverstur maximinũ, nec maximinũ pos se
urgere cõcilia: animirẽte. Præterea ide s: Dr li: 2: de baptismo
cap: 3: asserit cõcilia plenaria priora à posterioribz emẽdari: Zhõ
s: Leonis M: qui epist: 9 ss? ad Ludchenã Ambionis, et
nephtæ notã inurit cõcilio Calcedonẽsi, quã illud agnoscat pro le:
gittimo, et grãli. 4to s: Isidor: qui apud Gratianũ distinc:
to cap: Duæ asserit. cũ cõcilia: int se disrẽiunt antiquioribz sta:
tui. et. R: ad tmũ s: Gregorij loqt de Parthicis, n de
Gralibz synodis. remẽmẽ é, eo tẽpore, quo Ariani grauabãt oni:
bz infelices ee exitus cõcilia: b Constãtio, ubi nulla erat libertas
suffragiorũ. R: ad 2dũ. Aug dixit. ut in illa 2da disputaõne. qm ha:
buit cũ Maximi: ex cõc: Nicæno numeret fundamẽta, n vero absolute nega:
bat, cui Authoritẽ, qm adducebat Maximin, trãsmittebat. Ad 2dũ: in rebz fa:
cti n facti. n fidei emẽdasse cõcilia, uti colligit ex regulis vbis, ubi dicit cõ:
cilia priora posteriori emẽdari pñt, ut si aliqua exprimẽto rei aptã, qd clarum
erat, et cognovit, qd latebat. R ad Zhũ: Leonẽ solũ putasse, qd cõcilia
legittima errare pñt, in iis quibz, fraudulenta acta ãt. absentibz legatis Rnæ
sedis, quæq; ab ipso leone implorata fuerãt.
R: ad ytum Isidori loq de cõciliis, quorũ n é certa authoritas, quæ à Rnã Sede

cõfirm.

confirmata n̄ sit; hæc em̄ Cōcilia int̄ se pugnare posse, et errare n̄ inficiamur. 215
Oppo: 4to: Concilium 5tum, seu Cōstantinop: 2dum fuit verè legittimum, et œcumenicum; et tn̄ multæ Eccleæ ipsi restiterunt, sic em̄ Cōci: Trid: fuit œcumenicum, et tn̄ à pluribus Ecclesiis n̄ fuit receptum, quas tn̄ Eccleas à sua cōmunione n̄ separavit Eccleæ universalis; Ergo n̄ ē Eccleæ universalis mens Cōcilia œcumenica errare n̄ posse. R: Eccleas aliquas restitisse Cōcilio 5to œcumenico n̄ ex dubio juris, ḋ ex dubio facti: dubitantes sci: an illud Cōc: verè fuerit œcumenicum; nā antequam cōfirmata sit, et à jori Eccleam̄ p̄te recepta Cōci: alicujus œcumenici auctoritas, minus videri n̄ dt, si n̄ nulli ejus definionibus obluctēt. Concilium am̄ Trid: in fidei definionibus ab omnibus Ecclesiis ortodoxis admissum remp̄ fuit, solum in iis disciplinæ p̄ticularis capitibus à Gallicana, aliisq̄ paucis Ecclesiis receptum n̄ fuit. quæ aut ad temporalem administrāonē spectant, aut jura et patrias cōsuetudines efficiunt.
Oppo: 5to: in omni cœtu multitudinis sæpe cōtingit, ut jor pars trahat ad se meliorē, ḋ in cōci: ubi omnia definiunt, j. jorē suffragiorum p̄tē, id facilè cōtingere pt, eo v̄ maximè, quia singli Eppi licet in Conci: cōgrēti, st̄ hnes mēdatio obnoxij, et rev̄a in suo privato judicio errare pst. Ergo etc.
R: Cum Belarmino in cœtis hūmis id cōtingere pōt neutiqm vō in Cōcilijs Eccleæ, cui spiritus S: p̄sidet, ubi Xtus ē in medio eorum, qui nne ejus cōgrēti st̄, ubi denique ille adē, cui dictum ē „ rogavi p te ut n̄ deficiat fides tua „ etc. nā qmvis jor pars resistat meliori, ut factum ē in Cōci: Ephesino 2o tn̄ nūqm vincit: mox em̄ irritāt hujusmodi Cōci: facta à Pōt: cui ex officio incumbit cōfirmare p̄tes, uti in p̄fato Cōcilio de facto cōtigit. Cum am̄ Eppi in Cōci: cōgrēti, hnes qdē sint, ḋ assistētiā Spiritus S: gaudeāt, atq̄ p̄missio infallibilis n̄ singulis seorsim, ac distributivè, ḋ omnibus simul ac collective facta sit; hinc n̄ valet à rēsu distributivo ad collectivum illaō; et esto singli Eppi seorsim sūpti possint errare, n̄ tn̄ pst omnes
Oppo 6to qmvis Cōci: legittima n̄ possit errare, tn̄ quis novit, an ullum aliqm fuerit legittimum Cōci:; nec em̄ ē Cōci: legittimum viri Epporum fidelium; quis cum scire pt, an qui in cōcilio cōveniunt, pt, seu habeāt verā fidē, et verā ordinaōnē.
Prætea in antiquis Cōci: Eppos ea servasse, quæ ad legittima Cōcilia requirunt n̄ novimus viri ex historicorum fide, qui sæpe mētiant. Ergo saltim dubio hnda st̄ Cōci: decreta.
R: ad 1mum necessarium n̄ ēē, ut p certo sciamus Eppos, qui ad Conci: cōveniunt hre verā fidē, et verā ordinaōnē; ḋ satis ēē, si n̄ cōstet oppositum; qmvis enim (: uti

ait

2 Scuti ait Belar: / sumq Pont: (qđ m̃ ꝛ credimq ꝓsi pōē: / et onēs Epp̄i ad Cōci: cūvocati vēt corde hæretici, et vbi extra gr̃ām ecclīe Catholici, m̃ certi sumq Deū nūqm ꝓmissurū, ut hūjmodi Cōci: in rui⁹ fidei decretis formādis errēt. Ad 2dā R: Epp̄os in antiqm Conc: ea servasse, quæ regnū ad legittima Cōci: à nobis certo agnosci ea ōīa historicorū illorū tēpoꝝ cōrenm, q̄ fidē qdē hnā, d certissimā faciūt.

Absoluta hac cōtroversia, et firmata cōa hæreticor dubia ꝛ nulla occurrūt resolvēda. Quæres itaq; an ꝓter nr autoritas Cōciliȝ. qm ſpūra?

R: negativē. Tantū em abē, ut nos Catolici ſpūrā sacrā Ecclīamq Cōciliȝ ut p̄ calūniā aſerūt noratores, qm potiq eam anteponimq, et qdē merito. Dū quiō ſpūra d verbū immediatē revelatū et ſph̄. Cōci: vero ꝛ hnt, neq; hūt immediatas revelatōnes, d intūd declarāt, q̄dnā nr verbū Dei ſph̄, ꝛ traditū, et quomodo intelligi debeat. Dū em quia in ſpūra nullus p̄t ee error neq; in jure neq; in facto. At Cōci: qm⁹ in rebq fidei, et in doctrina morū, qui ad salutē necessarij ſt. et ad quos ꝓtinet, infallibilia ſtj quia alioquin em in fide errarēt, m̃ errare, m̃ qnt communi facto, quia in facti judiciis Eccleā et Cōciliā uūlq testimoniis nnū, qui falli pnt, et fallere.

Quæres 2: qua certa regula discerni debeat ea, quæ mqm fide credēda ꝓponūt, à Conc: Gralibq, ab iisq; ꝛ ſt credēda de fide?

R: Hac ſcipnas ee regulas. 1ma. et ea qdē manifesta, ni cōtraniū aſerētes q hæreticis judicēt. 2da regula e. cui in hac formā tynodus decreta ꝓscribit, ſi quis ꝛ. aut illuc venerit, anathema ſit,, Hæc e nimirū eos, qui in eos contradixerint, excōmunicatis vēt ꝛ ipso jure ferat. 3tia ſi quidqm expſſe, et ꝓprie à fidelibq firmiſ credēdū, aut mqm dogma fidei accipiēdū dicat, ꝛ aliis nimirū rmibq aliqd ee Evangelio, doctrinæve Aplorū cōtraniū. 4ta regula e. qd quæ in Concilioꝝ ꝛ Pont: decretis, ꝛ explicādi gr̃aa inducūt, ꝛ ut objectiōi respōdeat, ꝛ em obſt, et in transcursu p̄t institutū ſcipnū, ea nr ꝓtinet ad fidē, ꝛ d nr ſt catholicæ fidei judicia. Stq; hæc ultima regula (ut ꝛ ꝓxime attendēti patet) / ultiq ꝓponit quæritur prīo Rādet: Quænā videl: de fide tenēda ſt, quæ à Cōciliis gralibq ꝓponūt, et quæ Catholici viri arbitrio judicāda quodāmodo relinquūt.

Sed circa hæc, et ꝛta modo tradita reglā, hæc quæ sequūt observatu digna ſt. 1mo bene attendendū ee, cōtra quos excōmunicatōnis sententia ferat. Multi em ſt Theologi nostri, qui hac in re decepti hūēre, illūq; p excōmunicato habuēre,

qui

qui postea n dignus inuẽtus ẽ, ut absolvat. In cõci: Trid: sessio: habita s.t d. [illegible] 17
Anni 1551 de Eucharistica sacrto definitũ ẽ, cõfessionẽ sacrtalẽ Eucharistiæ ꝑmittẽdã ee. di cõcionẽ peccati mortalis gravat:, et ꝓhing nĩqm, ait synodus, cõtrariũ docere, v ꝑdicare ꝑtinaciv asserere, seu eñ publicè disputãdo defẽdere ꝑsumpsent eo ipso excõmunicatus existat, Publica q: ꝑdicaõ. et disputaõ b anathemate inditũ n privata sẽtẽtia, uti dictũ audiui nescio à quo nostrãi Theologo. Et defacto qd sẽtẽa Cajetani n fuerit in cõcilio Trid, mqm hæretica dãnata testis ẽ, Clar: Melchii Cang. qui cõcilio intẽfuit, et demõstrat ex ipso cõtextu. atq h dicti Thie regulæ jam clarius.
Circa hãc notandũ me dixisse, nqdqm exẽsse, et ꝓprie à fidelibg firmiter teneãt, aut mqm dogma etc. et hoc qdẽ recte dictũ ẽ. nõ n ita n obst à Cõcil: ea, n ꝑtinẽt ad fidẽ, uti dicebam. cõgr: in cap: firmiter de summa Trin: & angelos eẽ incorporeos, id n fidei decretũ ẽ, cui post decretalẽ illã n nulli et Philosophi, et Theologi fatro qdẽ, d cõtra hæreticos notã cõmuniũ asseruerint. ut vero explicaret synodus, id qd fides catholica tenet, Deũ ẽ creatorẽ omniũ visibiliũ, et invisibiliũ, adjecit, Corporaliũ, et incorporaliũ, quas ꝑticulas exponẽdi, et definiẽdi grã adjũctas ee cõstat.
Quæres3ian Cõciliã gralia nint Ecclesiæ Dei necessaria? Ry: nisermo nit de necessitãte simplici, et absoluta cõce: gralia n ost simpliciter et absolutè necessaria. Bene vero Cõci: aliqua nive gralia, nive prticularia sit aliqndo omino necessaria ad rectã et sanã Ecclesiæ administraonẽ. Rãs emi ẽ, quia emis tẽpis sacris Ecclesia caruit Cõciliis gralibg, nec mo ꝑijt. qmuis eo em tẽpore multæ hæreses, multa vitiata et abusg tolo aplicæ sedis judicio n pauc adjuvãtibg Cõciliis prticularibg extincta fuerãt. Unde qmuis Cõci: gralia ultima sint, n tn videãt simpliciter, et absolute necessaria. Quãobrem n nulli PP: et Pfices, qui Cõc: necessaria dicũt, intelligẽdi sit v de absoluta, d aliquali necessitate; nimiũ v ut cõmodig Ecclesiæ pax reddat, v ut hæreses extinguerẽt, v ut ptii Catholici cibg ad meliorẽ fidẽ reducerẽt. Rãs 2dæ, quia qmuis Pontif nit legitimg Judex omniũ fidei cõtroversiarũ, tn nicubi n sit meo tolo judicio fidem, aut exptare Dinã Deielaõnẽ, d sit adhibere debitã diligẽtiã, et uti illis mediis, quæ ordinaria sit, et qbg pontifex accedẽte Spiritus S: animẽa rectè judicat. Hic aliqndo cõtingere pt, ut ad admittẽdã debitã diligẽtiã necessariũ omino nit cõvocare Cõciliũ, v prticulare, v gnale. Notate, tn qd qmuis dicamg cõcilia, sive

gralia

2ũd gñalia, nisi ptículana aliqndo omino necessaria eõ, hñ inde inferre licet in-
fallibilitté Pontificis à Cõci: autoritté tũc pẽdere, uti patet ex Rñe ad 7-
mã objectionẽ. qn in agerem de Infallibilitté Pñt: in medio attuling.

§ 2DUS

Utrũ ad Concilionũ gñaliũ Infallibilitté sit necessaria Ap-
pbatio Summi Pontificis.

Quæstio hic grauissima agitãda ẽ, an Cõcilia gñalia ante cõfirmaõnẽ
Pont: sint infallibilia, p ẽ an eorũ decreta, ut sint objecta fidei obligãẽ-
geãt definitione Pont: aut fidẽte, aut regnte, ita ut absq; appbaõne Papæ
eorũ, et robur nõ habeãt. Falli, iiq; omẽsq; docẽt Cõcilia de supra Papam, cõ-
tendũt eõs Cõcilia sine appbaõne Pont: errare nõ posse. Jor aũ Theologorũ
pars negat. ad qm rotuendã quæstionẽ.

Notãdũm 1: modis põt cõtingere, ut fiat gñalis Cõcilij definitio. 1mo
ut Pp cõuocãt, et definiãt disputãtibq legatis sedis Aplicæ. 2do ut definiãt
assistẽtibq legatis, q extra instructionẽ Papæ agẽtibq. 3tio cõuẽtibq legatis
qui nõ habuerũt certã instructionẽ. 4to cõuẽtibq legatis, et regnãtibq Pon-
tificis insciis. Jam vero 1mo et 2do modo errare põt Cõci: certũ ẽ apud omnes
aũ defacto errauit Ephesinũ 2dum, qndo repugnãtibq legatis definire voluit, et
Cõstãtinopolitanũ tẽpore Nicolai, aũ ejq legati extra instructionẽ egerunt. 3tio cer-
tũ ẽ 4to modo errare nõ põt, quia tali Cõcilio repit expressus cõsensus ca-
pitis, et mẽbrorũ, ac proinde totius Ecclẽ, quæ haud dubiõ errare nõ pt. de
3tio igit modo grauis quæstio agitat, q ejq resolutione nit.

ASSERTIO.

Concilium generale nõ infallibile, seu ejq decreta nõ hnt vim
obligandi fideles ad credendũ fide Diña res definitas nisi post
approbationẽ Summi Pontificis.

Pt 1mo ex eoq Petr. ẽ caput Ecclẽ. nullum in Ecclea Dei p consequẽs
ẽ, ut sine ipso nulla det infallibilitas, nã vero nimitẽ nõ ẽ, qd auto-
ritas infallibiliẽ definiẽdi ea, qæ ad fidẽ pñẽt, ut collata Ou Ecclẽa
indepẽdẽt à suo capite.

Pt 2do ex cõtinua Cõci: praxi. Pp: emõ in Cõci: gñalibq cõgre-
uanũ definitiõm cõfirmaõnẽ à summo Pont: petẽ soliti, rẽq fuerũt, quo
eius ostẽdũt ipsorũm judicium retractari põt, donec accesserit approbatio Pa-
pæ; ac proinde ante hãc approbationẽ nõ constare de Cõcilij infallibilitte,

qdm

Quodn cõtingeret huiusmodi cõnc: replani à numo Pont: nullus Pi= 239
deriũ teneret illig depone reg. qd magnũ eẽt incõmodũ, et hypoth:
qd eẽt infallibile

Cõfirm: nã expia docet sine Pont: em amplisima cõci: erasse, uti
defacto cõtigit in antiocheno, mediolã: Ephesino 2: cõstãe: Basilie=
ni Liram aliosq. Negratlet dicere, qd legati Pont: cõsẽtãt. nã
qmvis cõredãt, ni m̃ p̃ mãt instmõne Pont: ad cõcẽdẽdũ, p Pont:
postea p̃ cõfirmat, resn̄ è definita nulla ht firmitte, quia fir=
mitas cõci: nascit ex cõsẽnsue, et cõjũctõne ois cũ capite, et
caput nõdũ nã aperuit ultimã mẽtẽ, et qmvis legati p̃sint nõne
Pont: m̃ p̃ it reuera Pont: nec sciũt, que sit mẽs Pont: nec
immãtia prãrogio gaudet. ut dñus Pont: hinc è, qd licet
cõcilia cũ legatorũ p̃sẽtia fuerit celebrata, rẽp̃ m̃ ai PP: postu=
lata fuit Pont: cõfirmãri. hinc Paschalis Papa. capite p̃: de elec=
tõne ait, omnẽ cõci: p Unũ sedis auctoritte robur accepisse,
dũ sci: eorũ definitores, p̃ prius facta sit i particulare instmõne
p legatos Pontificios p̃missos, p̃ postea abbatis ad Papã missos, ab
eode examinata, et approbata fuẽre. PP: em autoritthby id posset cõfir=
mari, d eos breuitis cãa relinqua, ad sacrã nit eos apud antares videre.
Ult Thõme ex ipsius et ex cõmuni rẽu deducta, nã multi clare
et expsse p̃missa repiũt a sto anitẽno circa fidei doctrinã docẽdã
mi loco. et in eo em ejg necessonitby, ergo, ab eo, hqm à capite
dependet decretorũ fidei infallibilitas, que ones fideles ad credẽdũ
obligat. Ans: pt: nã qmvis plura loca ẽ: uti apparebit in objchõnibz
angnet p̃missa infallibilitatis, onia in ambiguitati cuidã, et obno=
xia, et solus textus ille, Lucæ 22: rogaui p te Petre, etc. è clarus
abinus, et aptus. ergo etc. Preterea nõ cẽret repsẽtata ecclea, nisi
intelligit em caput, tũc em eẽt O sine capite, et cõsequẽs Eccleã
n eẽt.

Oppo: ẽ: Cõcil: gnãle, qmvis nunc legati Papæ, p em cũ legatis
sine instmõne, et Judicio Pont: m̃ repsẽtat Eccleã uniuersalẽ, ergo
è infallibile. nã n' ung p alt, imõ n' cẽtũ et plures dent Oppi
Cõci: n̄ desinit eẽ tale. et repsẽtare eccleã, ergo id̃ dicẽdũ de Pont.
Rõ, Rao à priori è, quia Eccleã è cõlũna, et firmatũ ventris.

Ly

220 Ry: nego ans ad ajg phaõnẽ dico, h vem cẽ de Cppis intentionibg, n vero
de capite, sine quo vem n ht Q. nec hn posset vivi ons officia, talis
aũ ẽ sumus Pont: unde dispar ẽ rõe. quapp Eccleaẽ qdẽ columna, et fir-
mamẽtũ veritis, d Eccleа cũ capite, quia sine capite n ẽ Eccleа.
Oppo: 2: v spiritus s: ante Pont: approbonẽ p Cppos in Conc: cõgregtos
locutus ẽ, v n. ni sm. hæc cõcilij decreta profemt infallibilia indep:
l à Pont: quia spiritus s: errare n pt. p quecũq; loquat. si 2du nec
p Approbonẽ Pont: ipsa redduñ infallibilia, quia n cõplig loqt spi-
ritus s: p Cppos post finitũ cõcil: nec; tota infallibilitas cõcil: à to-
to Pont: premãt, cũ hn à toto illo cõe Eccleа repsẽtato, scil: abunio-
ne mẽbrorũ cũ capite pveniat.
Ry: incertũ enim ee utrũ spiritus s: locutus sit, nec ne PP. in cõ-
cilio, et cõsequt illa decreta possit ee vera in se, et penes Deũ, n possint
nos obligare Eccleа, imo quia judiciũ illud n ẽ ultimũ, quia ad hunc ẽ ju-
dicium illig, qui ẽ judex et cõsr: omniũ omniũ em PP: Cõcilij infãe.
2do quia judiciũ illud penes Eccleам n ẽ, certo, ac necessario infal-
libile, n em ei cõstat qd omes pie ac religiose in eo ferẽdo te ges-
serint, ut mereñ; assistentia spiritus s: cui a hinde sciãt cõci: alie-
quando erasse. hinc ẽ, qd illa decreta possint ee vera et falsa, quia
potuit assiste, et n assiste spiritus s: et cõsequt infallibilia simpli-
citer n sit indepẽdẽs à papa, et ecõtra decreta facta cũ Approbone Pont:
ht Eccleа hanc infallibilitatem, quia scit Pont: errare n posse, in deli-
berãdis rebg ad hãc materiã spectãtibg, et audit Pastore suũ infal-
libiliter loqnte, et idee nos obligat ad fidem Dinam credẽda decreta illa, hæc
em nil deficiat, ad obligãdũ, quia p testẽ n obsequiũ erroni certo reddũt
fideles, n fuisse deceptos cõcil: PP: ẽ p veram assistentiam spiritus s: ve-
rite docentis.
Instant. Aliqua cõc: decreta facta absq; institione Pont: fuerũt dein-
de à Pont: approbata, in totũ nulli facta fuerãt, ergo jam infallibi-
lia erãt ante Pont: approbonẽ. Ry: decreta illa, quæ in totũ fuerãt ap-
probata à Pont: ante approbonẽ fuisse quoẽ infallibilia in re, at quoad
Deũ, n in quoad nos, quia nullo pacto obligabãt fideles ad credẽda
illa fide Dina. Oppo patet ex dictis.
Quodni queras quid possit Pont: quoad infallibilitatẽ, qndo cõfirmat

decre

decreta illa rite et religiose facta, quæ ideo verâ sit, quia et spiritus S: postea facta sit R: illius ecclesiæ testis authenticus de illa infallibilitate asserendo illa decreta vera esse, et Spiritus S: dictata, deinde ut pastorem, cui commissus est grex fidelium proponere pascua bona, et salubberrima, potea ut caput influere in omia membra, inde ut supremus superiore posse, ut decreta illa pveniss habant.

Hinc colliges post depone ptis infallibilia et omia illa decreta, quia in ipsis nil deficit ad omimoda infallibilitate, utex dictis in prthi, et procedth ego colligat.

CAIUS

Utrum Concilium gnale sit supra Pontifice?

Tres fuipua hujus quæstionis sit opiniones, una est omium pene hæreticorum nostri tepons, qui ideo affirmat Concilium: esse supra pontifice qd impudent audeat, Papa nullimode esse caput totius Eccleæ, immo Episcopus una Eccleæ particularis, et ad summum Patriarcha occidentalis quæ cochina, quam erronea sit, patuit, cum de sumo Pont: ageremus. Inda est. Secunda aliorum grauis catholicorum Theologorum præsertim in Gallia, qui docet Papa esse caput et Pastore singulorum Christianorum, et singulam Eccleam, si seorsim sumatur, non omnes totius Eccleæ simul congrete in Concilio: quibus. quibus et suis, et sanis defuit Concilium gnale esse supra Papa. Tertia inde opinio quæ est apud omes tam veteres, quam nros Theolog: communissima docet summum Pont: absolute esse supra Concilium gnale. quam certa omnes amplectimur.

ASSERTIO.

Concilium gnale non est supra Pontificem.

Prob ex eo quia Pont: habet primatum auctoritate in Eccleam Dei, ut patet ex illis verbis Christi tu es Petrus etc. Pasce oves meas, ergo nemo, neq; Concilium gnale est supra ipsum, nam non esset superior Pastor. ille enim non est talis, qui habet aliquem se superiorem, neq; esset Eccleæ caput, quia hic relinqueret quo ipsum subjiceret. Potea Pont: est immediatus Christi vicarius, uti in Concilio constabit. sequi: ova definitio est contra Wicletum impie asserentem Papam non esse immediatum Christi vicarium, ergo Pont invisibilis per iis omibus locis Christi quibus Christus invisibilis per. Christus per non solum Eccleasticis prin-

cula

222a prticularibz, d em Eccleâ univali, et gnalibz Cõci: ergo em Papa fé Eccleâ univali. Neq; em Cõciliũ gnále pt judicare Spice, cũ id expsse agnoscat 22. na du Marcelling metu mortis ttius idolis adolerat, dixerũt uno ore, nõ te ore r nostro judicio judica, na ama redes à nemine judicatu - - -, qd em magis elucescit ex inde, du appellaões factas à Concilijs gnalibz ad Spicé legimg. Sic Florentig Cppus Cõstantinoplitanũ, à Cõcilio Cpheninõdo, ad Leonẽ Papã, ubi obligit ex Epist: Leonis ad Theodoriũ augustũ; imo Gelasig Epist 57 ait ad Cppos Dardaniæ, ad rede Rõã ex quocũq; mũdi pte appellaões fieri posse, ab eo am nemini pmissm e appellare.

Sp: ãdo: qd uã diximg pcedẽti Gpto cõstat Pont: rẽp eẽ infallibilẽ in rebg fidei, at r rẽp cõstat Cõci: eẽ infallibile. quo posito, unde na cõstat Cõci: eẽ univalia, unde, qd sint legitima? quomodo plani pnit r fuisse illigitime extorta patrũ suffragia? qui judiciũ dare potit. utrũ Zelo moti sint ad veritte inquirẽdã, qd x canones, et acta Cõcilij fuerint corrupta, et immutata qui potit eos corrigere, et veritti restituere? Et itaq; admitti extra Cõci: judex aliquis cõtroversiarũ, qui sit supra Cõcilia. et auctoritti infallibilis, à quo cõtroversiæ fidei dirimãt et fideles ejg definioni plane acquiescãt. Talis am à Xpo fuit cõstitutus Petrus, et post ipsũ Rng Pont. cui, et r Cõci: dictũ fuit, sup hãc petrã ædificabo. etc. Tibi dabo claves etc Pasce agnos etc: rogavi pro te. etc

Oppt: Papa e caput omnis Ecclesiæ divinitus ãptam, r nimirũ quia hic Ecclesia accipit quãdã formã Esse, qd tota Potestas, quæ secum ac Divinum in variis membris fuerat, simul unit in Cõci: unde cõparare Papã cũ Cõci: gnãli ide e, ac cõparare pte ad totũ: Cp: nunqd totũ ig e ma pte. ita Cõciliũ e jus ma pte rei: sumo Pont:

Rp: Negado ãns. na Pont e caput omnis Ecclesiæ, et rerum et rimeul ãptarũ, et qm vã Ecclesia hic accipiat qdã, Esse formã attm ni præcindat à capite, r d Q pfectu, unde licet possit unius potestas, quæ erat in membris, nũqm eẽt suprema potestas

quæ

quæ oñs à cõjuchõne cũ capite. salm ita q; ẽ eccl̃a nine unũ capite totũ, et p cons: salmũ panit ẽ, nos cõparare cũ toto, d ponig cõparang prtẽ cũ ptẽ. qua prs sci: cõci: ẽ jor magnitudine mobis, ẽ n magnitudine uirtutis. qd cõparemg eccl̃a ninul cũ papa, cũ ipso solo Papa hæc intenire n ẽ certè jor autoritas, d intũ extenie, quateng sci: plures autonitates, quæ in intẽnõne, et valore equiualẽt autonitti Pont: quadm eni cõstitẽs Deũ, et creaturas, licet extenitas nt jus. quia cõstituit multa bona, tñ n ẽ tale intẽnire.

Instat in cõtrãis: gratũ cõsiderani yot cppi sigillatim, et, ut distinctè pronæ, et copulatiue; seu ut rt unitæ cõstituẽtes ☉ mysticũ; h ma cõsideranõe ẽt ex oili Xti, nec possit ab illig hjchõne eximere, quia à Xto fuit cõstitutus uniuersalis pastor eccl̃æ, et ni ualiat rep primatio potestas Pont: In alia verò cõsideranõe, repũtat em ipm nsmũ Pastorẽ, cui, quicq ẽ in eccl̃a hjci dr. et cõstituung Pont:

Rp: hic cõsideratõ cppi in cõci: cõgregati sigillatim, ut distinctè pronæ, nec copulatiue ut ☉ mysticũ cõstituẽtes, tñ rep dñt ee hjchi uno capiti, tñ quia nec posset intelligi; quomõ tot pastores, sci: cppi eẽt ung Pastor, tñ quia u cõci: hãc potestatẽ pascẽdi ipũ pastorẽ, seu Papam accepit à Xto, u n accepit. ñ n. ergo n ht. si accepit ergo dr ostẽdi. quãdo et quomodo, et certè in Euangelio, et in sphra n apparet, imo neq apparet, qd cppi ut ninul cõgregi in cõc: gnãli et collectiue sumpti cõstituat Pastorẽ nsmũ. n em in re tãli momẽti, ẽ pinde ẽ, ac in quæstione aliqua phylosphica, ingenij exercẽdi caã: ꝙ dr distinctiõ excõgitari, ad enervãda uentte dari expssa in sensu sphũ, et præsertim, quã repugnat uobis sã sphræ, nã ex SS PP: et cõmuni omiũ fidẽ, Pastoris officiũ n intũ ragas, ẽ em collectas oves custodire, et pascere, uide em collecti cppi, et ut collecti cõsiderati oves et supremo Pastori subjectõe. Cõcludẽdũ itaq allata distinctiõne ee merè fictitia.

Oppo: u: oñs peccans pt ab eccl̃a judicari, ꝙ illud Mathæ: 18: si peccauit in te Frater tuus cõripe eũ etc. Rp: si Papa erit

Peccãs

224 peccas potit ab Eccłea judicari. ullig mal̃ ẽ supra Filiũ, ꝺ Papa ẽ Filig Eccłeã ergo etc. Præterea mẽbm̃ putridũ ꝺt amputari, ne totũ inficiat, ergo ẽm Papa ni inficiat Eccłeam

Ry: ibi nnẽ Eccłeã ꝑ intelligi cætũ fidelium, ꝺ Pastore et plebẽ ejꝰ Eccłeã, seu cõgregacõnis, cujꝰ ille qui peccauit ẽ mẽbm̃, quia Pastor Eccłeã illã repræsentat. sicuti rex regnũ. ita Hosius Theophi: et alij, re ita ẽ patet ex eo, qꝺ Xps Eccłeã nominãs, deinde ꝺxit. quæcũq; ligaueris, etc. ubi serm: direxit ad Apłos Eccłeæ principes, et ad com̃ successores in Regimine, qꝺ si velis Eccłeã intelligi, intellige, ꝺ ꝑ multã, seu nine cap: Ad 2dũ Ry: Pont ẽ filiꝰ Eccłeæ qua persona ꝓuata, ꝑ vero qua Publica. 2dũ qm acceptionẽ potig ẽ Lat. porro aliquid non ꝑ ẽ, qꝺ eadẽ ferme ꝺ diversa accepłione diuas haãt formalitates, et denõnes ici: Patris, et Filij, et Magistri, et Discipuli. Ad 3tiũ Ry: ꝺ nil hẽt poẽ in rebꝰ naalibꝰ et in Cõe mystico, quoties mẽbra pẽdẽt ã toto, ꝑ vero qndo caput ã mẽbris indepẽdẽs ẽ, quatenꝰ a Deo accipit autoritte, qm ht. sicuti in carn Xpi. Pro qnqꝺ Pont seu Papatus dignitas ẽ qꝺ data ã Xpo m̃qm medium ad conservãdã et regẽdã Eccłeã, aut ꝑ inde ratel inferre hãc Papalẽ dignitatẽ ꝺlatã eẽ Eccłeã. In qnia Pont: ut Pont: male docere Eccłeã ꝑ pt. In qnia si Pont: aliis criminibꝰ obnoxius ẽẽt, inqm ꝓpria ꝓuata, plus certe detrimẽti crearet, si ꝑpl ejꝰ crimina Eccłeã insurgeret cõtra ipm̃. qm si ipm̃ criminoũ nutriret. plus eñ dato et ꝑ cõcesso, qꝺ Pont in Eccłeã destruõnẽ tẽderet huc, ut ait Belar: addẽdũ ẽẽt remedium à Deo, cujꝰ Protectioni innixa, qui ꝑ ma efficaci grãa eñ cõvertet, ꝑ e medio tollent potig qm Eccłeã ꝺverte ꝑmittet.

Oppo: 3tio: Cõci: Banhiẽre definivit, Cõci: ẽ supra Papam. qm definionẽ cõfirmauit Nicol: 5us ꝺ idẽ Cõci: approbauit. ꝺ ipm̃ punct definitiũ hing in Cõci: cõstanẽs sess: 4: et 5: qꝺ Cõci: potiꝰ approbauit potiꝰ Martin 5us. Item canon: sicut sacta distinct. 19. statuit Pont: solvere ꝑ poẽ, quos 5us Œcumenica Cõci: ligauit ergo vere Cõc: ẽ supra Pont:

Ry: ad 1mũ Cõc: banhiẽre quoad ꝺ nullig ẽẽ autoritꝺ, licet

eñ

em ante risma p legittimus habitu fuerit. attn. post Eugeniu 4: 225
que deponere, et Felice instruere ausu e in Coci: degenerauit. hinc
Coc: istud Cociabulu vocat. a Cocilio Latanen ses: ultima, qd vero
Coci: istud Nicol: 5tus approbaverit medaciu e, ut ait Belar:
cu nisi quada de beneficiis, et ceruris cofirmarit.
Rs: ad 2du Conc: Costatie: quo tepore illud decretu edidit, n fuisse uni-
vrate et integru, uti ja alibi diximus. Martinus em 5us legittimus Pont
n approbavit omnia hujus Coci: decreta, d tntu ea, quae ad fide ptinebat
et ea, quae postea sopito riste facta fuerat; reliqua vero, quae antea facta
fuerat, quaeve ad fide n ptinebat, nulla obtinuerunt infallibilite au-
thoritte. plea ri bene attedat illa defio nulla vim tit, circa no-
stra assertione. neq enim Coc: absol: definivit Coc: gnalia tre
a Xlo Potestte supra Pont: d tntu in casu rismatis, qndo scis igno-
rat quis sit verus Papa, na dubius Papa n tit ut papa, pindeq
tre sup ipru potestate, n e tre potestate in Papam. En conc: ver-
ba, quae tnt ses: 4: quae repetut ses: 5us:, haec synodus disponit,
statuit, decernit, declarat, ut seqt. et 2mo qd quilibet cujus cuq
status et dignittis emsi papalis existat obedire tenet iis, quae
ptinet ad fide, et extirpaone digni rismatis, ex qbus verbis patet
Coc: limitare sua defione ad solu tepus rismatis, in quo tuc teporis
Ecclea repiebat. Ad 3tiu Rs: canone illu loq. de haereticis,
quos illa Coc: danarat, eo quia rererint cotra fide, et docuerint
quae erat expsse cotra sacra sptura, et fidei articlos; unde cu Pont:
infallibilis sit, et coreqrit approbare n possit quae st cotra fide, quid
inde, qd solvere n possit, quos Coc: illa ligarat.
Oppo: 4to. a Sentetia Papae plures appellavit Principes ad Coc:
ut ex hist: costat. imo ipsi Pont: aliorum judicio se bjecerunt, ergo etc.
Rs: ad 2mu Principes appellasse a retia Pont: n ut ad Tribunal
supig, a quo retia Papae posset rescidi, d ut melig et plenig in-
formet Papa, siqde in quaestionibus facti, posst pontifices n
bene a testibus informari, adeo ut post dicta retiam melig infor-
mari queat ad explorada, et cognoscenda facti veritte. In maa
em fidei, et moni, ri in facto fudet posst adeo graves nasci quae-
stiones, ut Coc: gnate omiu naonu necessariu videt. sine quo

n

videt Papa sufficiēt instructus, ut ad sēnā definitiū̄ pce-
dat, unde appellaōes à sēnā Papæ ad futuū Cōc: ad eum tm̄
fine facte fuere, ut Pont: in quæstione facti, v in facto fiēdato
exactig informet. cāū iste nouerit, et iacuis repugnāt cauīb⁹
eo, v magis, qđ si Cōcē legitime indictū rei: auctoritie Papæ, et
ab eo cōfirmatū, jā sēnā Cōci: ē sēnā Papæ, unde idē ac appella-
re à Papa, ad Papā. nr secus Cōc: ē illegitimū, et ejg sēnia
nullig ē auctoritis. ad tdū Ry· qđ quos Pont: re aliquo alios
h jecerint, n inde eq̄t, dari judice supra Papam, q̄ mtū qđ Pa-
pa certus sua innocēnia, n rotū Cōc: gratis, q̄ eā aliorū testimo-
niū vocat, ut quisq; videat an rectē judicarit, eodēmodo, quo Sūs
venitē qdē docebat, et in audiētes ad testimoniū Joan: remittit, qđ
n aliquo impatores judicarūt, et cōdenarūt Pont: Tyrannicē id
factū fuit, nec malis, ac injustis exēplis aliquid cōmuenitie cō-
uinci pt.

Oppo: 5°: si Judiciū Pont: n eēt subjectū Judicio Concj: qua-
lis, hīc Judiciū Pont: eēt irreformabile, et irretractabile, atq
h falsū ē, Cp: etc. Pf nor ex eo quia cōtēdūt Rom̄ Pont: de-
creta ad fidē pertinētia fuisse in Cōc: quibus denuo discussa, et ad
examē vocata. ex plurib⁹ monumētis, quæ afferūt ad id qđ tdū tā-
tum exponemq, cū reliqua ejgdē sint generis. primū ex Actis Cōc: Ch-
phesini habuīt, in quib⁹ narrat Cirillū Epūs: suā ad Nesto-
riū datā, in qua illig cōsulerat, et damnarat errorē prētasse PP:
Ephesinæ synodi, ut uidērēt an rectē, et cōuenīēt ad nicenā sy-
nodū sperēt, an secus. et in hac Epūs: fuerat antea à Cōtestim
exposse qbata, et p Eccleā in Nestorij cōdēnaōnē promulgata. jam
vero si Cirillus erediderēt judiciū Pont. ēe supra Judiciū Gnālis
Concī:
quorum Epūs: suā magnificē applatā Cōc: examini demū h jec-
isset. Cp: Ephesini PP: quorū primus erat Cirillus, cēnerūt Judiciū
Pont: n ēe supra judiciū Cōc: gnālis. Alīū monumētū deducūt
ex actis Cōc: Calcedō: in quo Epūs: S: Leonis ad Flavianū data
in qua Eutichetis hæresim invectissimē cōsutarat, et decretorio judi-
cio cōdenarat, n min̄ facto examine cōbata ē, imo decretū apostolicæ
sedis, n min̄ cōcessione Ecclesiæ irretractabile ēe fassus ē ipse S.

Leo

Leo in Epist: ad Theodoꝝ inquiẽs, quæ Deus prius nostro mmm227
sUio definiorat, univsa fraꝛnitꝫ irretractabili firmauit as-
tẽmi, ergo etc.

R: distinguo jam cẽt irrectabile, et irreformabile, n ẽ invariabile
cõc: jconb. cẽt irretractabile, ꝛ ẽ n posset iPu tractari, et sal-
va fide ad hæreticos forthg cõuincẽdos discepta, nego. eodẽmõo
distincta non nego cons: Dico ergo Judicio Rñi Pont: ee gdẽ
irretrabile, et irreformabile, in eo sensu qd veniam n posuit, quã
ẽ omino infallibile, et imõbile, at ꝯ impedit, quo minus res p judi-
ciũ Rñi Pont: definita posnt iPu tractari, et ad examẽ iPu revo-
cari. ppꝑ instructionẽ, et monitõnẽ aliquoꝝ. nc in R: priorib cõc:
gnalibg retractata, et sãcita st, quæ ad scipua Xtianæ doctrinæ
capita pertinebãt, quæ re jam in Aplorũ synodo cõtinebãt, ac pinde
ad eã fidẽ pertinebãt, quæ ẽ immobilis atq; irreformabilis. Nõ
igit statim ac videbimus, Aplicæ sedis decta ipsimet Pont: cõti-
nẽbg in cõc: æcumenicis retractari, et examinari illico asserere
posnmg, ac debemg Rñi Pont: sanctiones, à cõc: gnalibg sanc-
tas n fuisse magn invariabiles immobiles, et infallibiles,
nõ à principio, quia ut hujgmodi dogmata tũ ppetua et cõ-
stãti ecclesiã traditione ubiq; recepta, tũ Aplicæ sedis judicio
ubiq; robora-
ta in cõc: æcum: retractarẽtꝫ, et ad examẽ revocarẽtꝫ, p in
cãa fuit, qd aliqua de illis dogmatibg. iterũ fd: dubitãs, ubicũq;
ponit adversariorũ argumẽ ppꝑ instructionẽ et monitionẽ aliquoꝝ, nẽ pe ut
admisso cũ hæreticis cõgressu, et dato examini, et tractationibg loco unaquæq;
sententiæ videret, ut ait Tertu: n examinata, d præjudicata damnaret. ac gra-
vi responõe refellꝫ sua allata cõfirmationes objicimus, et alia quæ cũq;
in mediũ afferri possit. nihilominꝰ ad dictas cõfirmationes R: em nõ ni-
hilom. ad xma itaq; cõfirmationẽ dico. Aliquid non n ee, qd aliquando de
rebg fidei instituat inquisitio, n ut aliquid, qd latet emat, ꝛ ut
illud jam luce donet, atq; firmis em rnibg teneamꝰ, qd rota an-
thonitte dicebãt definitũ tenemus. Hujg rei illustre mmg documẽtũ
in celebri Aplorũ Hierosol: conc: cũ em Petrus certam de re
quæ in quæstionẽ vocabatꝫ, sententiam pnunciasset, ea deinde Jacobus,
ad scripturarũ et pphetarũ oracla sigillatim exegit. ergo sicut certa

de Re

228 de Legatiõ cessõne rẽtiõ habit: Petrus ita em̃ Idẽ Petrus Cœlestinũ ore Cirilli Epist: affirmauit, et niuit Jacobg Petri sẽtiã ad vetũ ipsiũ oracla exegit, ita Ephesini PP: ẏbata Cœlestini ore Epist: et im: ẏbata Nestorij hæresim ad Nicænã synodũ, qm Nestoriani n repudiabãt exegerũt. Ergo niuit Jacobg nil de Petri sẽtia dubitans ea ipsiusm testimonia ẏmsit, ita PP: Ephes: quũ Cirilli Epist: jam à Cœlestino ẏbatã et prẽdeãt ad Nicænã synodũ, nil de Aplica sedis oraclo dubitauit:

Ad hãc Cõfirmaõnẽ Dico: Synodũ Calcedon: et ecclesiam univsã habuisse SS: Leonis Epist: ad Flavianũ ẏ irretractabili fidei regla em̃ antequm relegẽtur in ipsa synodo Abomĩbg approbaret. Idq patet ex eo, qđ C: uti hẽt in ejusdẽ Cõc: actis:) lecto Nicæno symbolo, etam tequm Epist: Leonis legeret Omnes Cppi: clamauit „ hæc Catholica mẽ fides! beatus Cirillus sic docuit? onẽs ita credimg, Papa Leo sic credit, Cirillus credidit, Papa inPstatus ẽ, Stag, n quæsiuit, n retractãt, n examinãt, an cõsonans sit simbolo nicæno Leonis Epist: ẏ firmissimẽ ita se credere ẏfitẽtr. Ita em̃ lecto symbolo Cõstãtinopolitano sic clamauit Cppi. sic credimg, Papa Leo sic credidit. Indẽ lecta ejusdẽ Leonis ad Flavianũ Epist: Pbri clamauit, hæc PP: fides, hæc Aplorũ fides, onẽs ita credimg orthodoxi ita credũt Anathema ei, qui itaq credit. Petrus ẏ Leone locutus ẽ, ergo etc. Ad Testimoniũ ipsiq Leonis R: merito Leonem dixisse, qđ ea, quæ Deus omnipotẽs pio desiderat universa fraternitati irretractabili assẽsu firmatũ fuit, quia multũ ẏfuit ad adversantiũ phinaã oppugnandã ut defẽsa n solũ à capite, idem ab universo Ecclesiæ Orbe approbaret, et ẏmulgaret, qui's em̃ dubitat Pont: decretũ quãm's ẏ se certũ et infallibile, in majg quoddmodo arghũ, prorsũs contra oppugnãtes roborãri, ni ab universa Ecclesia exPsse approbãti, et ẏmulgeti. Colligo ex dictis Pont: Legitimos suprema autoritate hrẽ, et neminẽ posse lẽdi, nec ipsi gnali Cõci:. Neq valet instare ab hæreni, C: quidcunq alibi ee cãã, qua Pont: amittẽdo pt Pontificalẽ dignitatẽ) ad alia crimina, nã cũ fides nõ fundãti Ecclesiæ, eo ipso, qđ quis hæreticus ẽ, eo ipso, in qm, se separat ab Ecclesia, Cõgnita à Cõc: hæreni Deus ipsi tollit dignitatẽ, n sic am̃ in aliis

cæteris

canibg, quibg n obstabilg in Eccleâ eê n denit.

§ 4 TUS

De Concilioñ Nõ gnaliũ authoritte

Notadũ Cõc: n gnalia, nẽpe n naõnalia, v pincialia, v Cppalia posse a numo Pont: cõfirmari, et posse em n cõfirmari. quo posito dico 1mo Cõc: v naõnalia. v etc. a Pont cõfirmata in fide et monibg errare n pot.

2ocertũ ê n de fide, a necdũ damnati fuerint, illã negãter. eorũ in õnia temeraria, erronea, et hæreti proxima, tũ a Bellarmino, tũ ab aliis cõmuniter eê cẽnt. porro istud nostrũ assertũ iisdem argtis phat quibg nup loco demonstravimg, Pont: ex cathedra definiẽte ea quæ ad fidẽ et mores spectãt, infallibiliter eê si eni Pont: in jure errare npt cõns ê em, Cõc: pticulariũ decreta ad fidẽ pnentia firma, et certa vẽ, ni a Rno Pont: cõfirmẽt. Et ultig ex eo, quia si id certũ n eêt multos hæreticos damnao incerta eêt. nã multi p Cõc: pticularia mtã damnati st. ut princ: Illiang, in Toletano 1. cõfirmato a Leone. Pelagig in Cõc: Milevitano, et Carthagi: a Joan: 1. et Cælestino cõfirmatis, et alijs in aliis Cõc: Deinde n rẽp expedit, nec fuit pt, ut adnigtos hæreticos cõdẽnãdos vigla gnalia Cõc: cõgregẽt. cũ ergo Deus Ecclesiæ suæ prosperent, in necessariis, p Cone: pticulãa perfecto ad hæreses privatas in privilegiis refutãdas Sanctis emt ẽ authoritte Pont: fuerint roborata, stlea, quæcũq; hujsmodi Cõc: damnavere Ecclesiæ rẽp p damnati habuit.

Licuãdo ex Cõc: naõnalibg v pncialibg qmus eis denit authoritas Summi Pont: ita Probabile argtũ subministrat, ad fidei Dogmata quadãdo, ut temerarium sit illis n acquiescere.

Probat h assertũ, quia ex ejgmodi innumeris Cõc: quæ a Dñis cõfirmata n fuêre pauca adm numerantt, quæ a recta definiẽdi rnt declinanit, n ergo hujsmodi Cõc: rectã plenãq; fidẽ tenẽt, et rarõ deficiũt, probabilissimũ argtũ, illud, qd p fide inijs depdit, et sanè minutulia Cõc: peculiarit pbẽti et aliũde cõmuni Ecclesiæ, v silẽti, v em in Rõ cõrẽnt cõmẽdẽt validissimũ argtũ nuppeditat, quia n ad Ecclesiæ notiã communẽ pvenient probabile n ẽ, qd Ecclesia diu dissimularit, erroñ Cõc: pnentis toto

orbe

230 orbe vulgati, nec obstat qd aliqua exitia Coc: emanint, na in ea prte que
emanit, iop explosa fuere.
Dico 3tio synodu Oppate, p se qde in Judicio hæreis phalit fide facere, ne ut
qm vere certa, et infallibile.
Pf id ex capite ad abolendu de hæreticis, ubi a Lucio 3: vinclo
anathematis innodat ii, quos v Rna Ecclea, v ningli Oppi, p dieceses ma
cu Coc: clericoru hæreticos judicarit. n igit tale argtu accipiet, et hu
jusmodi synodoru judiciis, quæ facig intu facit, ut p excomunicadis hom
ee decrerit, quos ista synodi judicarint. qd vero synodus Oppatis n faci
certam, et infallibilem fide p se patet, d hæc vix ulla invulnt dif-
ficultte.

CAPUT 2UM

De Conciliis hactenus Celebratis

Non abiit erit aliqm Coci: quæ hacteng celebrata ii noa exhibere
et quoniam cocti: hacteng celebrata inmra ppemodu st, ut vix, ac nevi
qde recevi a nobis possint, idcirco, ut qd uthlig e hactenus hac in
re expedamg, smo noa Dabimg de Coc: Aplorum. 2do Catalogu tereng
Coc: gnalium. 3tio recensebimg sive gnalia, sive prticularia, que in pte
v in toto rejbata fuere.
Septem nra Conc: ab Aplis celebrata, quorum aliqua fuere cocti
ppria dicta. alia impprie et olimodo late rupta. 1mum
Celebratu fuit Hierose: ao Xti 33: p elegendo Mathia loco Judæ pdi-
tionis, du in cœnaclo reclusi Apli. p missu a Xto spiritu Sactu expectati
ut constat actorum 1: v 1 S:
2dum pariter Hierosol: eodem ano post visibile Spiritus S: de cælo des-
cendi, et postqm p Aplorum predicaonem, fidelium nmus apud Hæbreos, et Græ-
cos, fuit ampliatus, celebratu fuit. atq, ad illud celebrandu occa-
onem dedit murmur Græcorum, ex eo ortu, qd despicerent in ministrio quo
diano eorum vidue, hinc ab Aplis celebratu fuit illud Coc: p 7: elegen
dis Diaconis bonæ Testimonij virís, Sapientia, et Spiritu S: pleniis, qui
mensarum ministrio vacarent, et puderet, ut omnia ea alimenta, que
vesti menta, omibg æque distributa forent, ut hb actor 6: 3tium
3tium pariter Hierosol: habitu e, ano 36to. quo Apli p modu Coc:
congregati statuerunt Somasia ee mittendos, et re ipsa miserunt Petrum et

Joan

et Ioan: qui samaritas illos, ad Xtũ conuersos, et à Philippo Dia- 235
cono receptos Baptizatos cõfirmãcionis sacto munierũt, et in fide cõfirma-
ret, ut i cõstat Actorũ.
Vtũ anõ 37mo cõgregarũt Cõc: p edicto fidei p orbem pdicadæ simbolo
et p denigradis unicuiq; regionibq Xtĩ fide imbuendis, de quo Cõc:
licet nobis ex sphera manifestè n cõstet, ipm tm facti eõ ex pmissi
et cõstabi ll: traditione liquet, in em credibile Aplos ceco more
et cantu Hierosol: discessisse. ad pdicadũ gẽtibq Euangeliũ, quin
prig simul cõuenerũt de puinciis et Rmibq ad quas quisq tende-
ret, et de fidei articulis quos ubiq gẽtu quisq annunciaret, rem
ad simbolũ edere, et de fide simul cõferre n potuerũt Apli, nisi inue-
nirũt simul alicubi cõgregati in immenso intuitu Cõc: celebrasse
antequ p orbẽ se dispergerẽt. d quo in loco n cõstat, quia secreto, et
à gentio ob Iudæorũ psecutionẽ, quæ iam incepat celebratũ fuit. Sym-
bolũ am aliis editũ illud eẽ qd Aplicũ vulgo dicimq, in solũ ex
testimoniis ll: d em ex celebri illa aug: regula li: d: de Baptis-
mo cõtra Donatistas deducit, qd universa tenet Ecclea, nec à Cõc: in-
stitutũ, d sep retentũ è, in mi authonitte Aplica traditũ rectissimè
creditur, quippe cũ Symbolũ Aplorũ tale sit, ut sep fuerit retentũ, nec ab
ullo Cõc: v ab ullo Pstice, v ab ullo alio autore inueniat institutũ
v traditũ aryti d, aplica traditũ ee authonitte.
Vtũ omiũ celeberrimũ Aplorũ Cõc: celebratũ fuit anõ 3s: Hieroso-
limis, quo delata fuit, ad illos celebris illa, Antiochia orta cõ-
troversia, an pt Euangelicæ Xtĩ legẽ, gẽtiles ad Xtũ cõuersi, tenerẽt
inup circũdi, cæteraq; seruare legalia, ut cõtendebãt multi Iudæ-
orũ, presertim Cerinthus, et Ebio, reclamãtibq multis, presertim
Paulo, et Barnaba, qua edita cõtroversia, „ cõuenerũt Apli, et reno-
res uidere debuit, ut hr actorũ 15i, et magna inquisitione facta una-
nimi omiũ suffragio incipiẽte Petro, et diligẽte Spiritus S: resolu-
ta fuit quæstio, et definitũ gẽtes ad fidẽ Xtĩ cõuersas, nec ad cir-
cũcisionẽ teneri nec alias cæremoniales mosaicæ legis observan-
das, præter ultra imponendũ eis eẽ, qm ut abstinerẽt ab immolatis simula-
crorũ, à sanguine, et suffocato, et à fornicatione.
Vtũ qd Aplicũ dr, n quia Apli illud celebrarunt, d quia à Paulo
cõuocatũ

232: cõvocatũ fuit, et Aphiã viri cõvenerũt Mileti celebratũ fuit, anõ 50: p hortãdis Eccleã Ephesine seniorib⁹, ad Eccleã nũmo diligẽtia regẽdã.

7mũ, qd ponit Aphiad dr, quio collectũ fuit à Jacobo Apto celebratũ fuit eodẽ anõ 50: Hierosol: p tollẽda Gentiũm recipiẽdi, de Paulo a Judeis cõcepta, ut hꝫ actor 21: q 50: isto duo ultima cõc: n fuerũt ppie dicta, d potiꝰ aliquam seniorũ cõuentus.

Forte Apli⁹ contioelnia aliud celebrasse cõc: anõ 51: p reddãdis cõtroversiis ibidẽ exortis. Verũm quia nec in acti. Aplorũ, nec in veteribꝰ Ecclastica hist: mẽmoriis ulla reperiꝰ memoria, idcirco apocryphũ cõmuniꝰ reputaꝰ ab omnibꝰ.

Quantũ attinet ad cõcc: gnãlia post Aplorũ celebrata, sequẽtia nrãꝰ. Series Conciliorũ Gnalium Ecumecor

Primũ ẽ cõc: Nicænũ, qd Nicææ in Bithinia anõ 318 50: b silvestro Pfice, et b Impatore Costãtino celebratũ fuit. in hoc cõcc: 50: dãnata ẽ Arii Presbyti alexadrini hæresis, qua Filiũ Dei negabat eẽ Patri æquale, cõsubstãle, et coæternũ, atq; eũdẽ à Patre de nihilo in tẽpre creatũ asserebat. Item dãnati et Decimani, qui putabãt n dominico die, quo à mortuis surrexit Xtus, d ipsa die 14: seminẽris, Judaico ritu celebrãdũ eẽ pascha. Thodesinda ẽ cãa melethij Nycopoleos in ægipto Synodis, ac ordinatoꝫ ab eo ministrũ, nã cũ idẽ Meletiꝰ à Petro Eppo Alexadrino infra qnq; Eppoꝝ synodo, justè, ab Eppali sede detrusus fuisset, hæreticus factus ppa usurpabat facultatẽ imponẽdi manus, et temerè multis p civitt Diaconis, Presbytis et Eppis creatis, pmicioso dismate Eccleã scindebat. Huic statutũ fuit, ut Meletiꝰ solo Eppali nomine relicto, sine ullis fũctionibꝰ Nycopolim ubi fuerat Eppus incoleret, et ut, qui ab eo sacris initiati fuerãt, Alexadrino Eppo subicerẽtꝰ. Huic Cõc: iuerũt 318: Eppi, quibꝰ fuerũt Theodori legati, Osius Cordubẽsis, ex Hispania prod, Vitus et Vincẽtius urbis Rnæ Presbyti.

Adum ẽ Costãtinopolitanũ 1mũ. qd b Damaso Papa, et b Theodosio Seniore, Impatore, anõ 381: celebratũ fuit. in h Cõc: confirmata fuit fides Nicæna, cõtra pneumatomachos, præsertim contra

mace:

Macedoniū, qui sno merā Arij hæresi ꝓpugnauit, deinde ne- 233.
gauit. Trinitatē Spiritus S: quē puram creaturā ee asseruit, Dein-
de dejecto maximo nuffecit Nectariū Gregorio Nazianzeno
in sedē Cōstantipolitanā nccessorē. Hnic Cōc: insfuere, cc
Epp. quibg fuit mne Phicis, ut ptalib multi volūt, Thimo-
theus, Alexādrinq. Cōc: h n fuit gnāle, nisi post datā ꝓsi
al occidētalibg Cōrēm. Negi emī ullus adhuit Epps occi-
dentalis. Datus aūt fuit cōtus ille ab Eppis, quos p idē Papa
Damasus Rmā cōvocarat, ad cōstituēdū Conc: Epporū occidētal:
Hiū ē Ephesinū, qd b Celestino Pfice, et Theodosio Iunioꝛe,
Impatore, anno Chi 435: celebratū ē, cel in h Cōc: dānata sunt
hæresis nestorij, dicas in Xto ꝑsonas asserēs, et cōtra ptē Be-
atā virginē ee Deiparā, omino negās. Interfuēt huic Cōc: 200
Epi, quibg mne Phicis fuit Cirillus Epps Alexādrinq, necn
Arcadius, et Projectus Epi.
Utū ē Calcedonēse. qd b Leonet: Pont: maxime, et b Mar-
ciano Impatore, anno Chi 451: celebratū fuit. In h Cōc: dānatus fuit
Eutches, ejgq Fautor Dioscorus. Qui Impie cōtendebāt unicā
in Xto naā, et voluntatē, Dānatū pariter fuit, qdda Cōci: Ephesi-
num, nēpe illud, qd Ephesinū 2: magn illegitimū, et Cōciliabulū vocat
Exponitur fuit Cōci: Calcedon: a 630 Pt: quibg mne Phicis, ꝑ-
fuerūt Lucheng, et Lucētig Epi. Bonifacig, et Basilius Ep-
byti, in Pt canones huiug Conc: recēsēt em ille, qui ē xxvus, et
ait: „ Jus Patriarchicū, et primatus, honore post Rmanā Cōstantinæ
sedi cōfirmat„ Sed scrēdū ē hūc canonē, ab ipris Græcis expūctū
fuisse, et a Leone hūc Phice nusqm probatū, d rejectū: Idq n solū
qnā a Abrētibg Legatis Pficis aliisq Patriarchis, fortim, et Cla-
destine factū fuit, d qnā duo falsa manifestē cōtinet. 1mū
ē, qd dicat, a Nicæno Cōci: fuisse cōcessū, sedi Rmæ primatū, cū
mē illūg Cōc: verba nic sonēt„ Ceteā Rmā sēp habuit primatū,
Antiqua cum cōsuetudo servet„ Altū ē, qd eidē Rmæ sedi cōces-
sum asserat primatū, quia Rma ē sedes imperij, qd falsum ee docet
Zelasig. in Epist: ad Epos Dardaniæ. ubi ait„ Mediolanū, Ra-
venna, Smirnæū, Tiberi, et Nicomedia, multis tēporibg sedes Im-

Impij fuerit. quiby plus juris dignithi, et frogatiue, ea de causa Eccleā cōcessū fuerit n̄ immerito mēdacij arguit. Aplicā muneris evechū, eē.

Item Cōciliū Cōstantinopolitanū 2dū. qd̄ ā Vigilio Pfice et ā Iustiniano Impatore celebratū e, anno 560, ā Cōci: Cōvocatū fuit p celebri de trib⁹ Capitib⁹ decidēda lite, et damnāda erronea angeni doctrina Tria illa capitula de q̄b⁹ e forepus in Eccleasca hist: mēbio, erat ista: Imū de Theodori Mopsuestiēi libris. Alterū de Theodoreti cirēn: in Cirillū anathematismis. et Tertiū de Ibe, et epstami ad Maru Persā Epist: quae mā pbāt ā multis, impia vana indoctrina, ā multis vō impbāt ut impiā, et fautrix haereticis frontī meretricis, ā Cōc: data fuēre. Dicāt nnulli Cōc: calcedon: haec mā capitula ante approbasse, ā ā falsū e, quia haec mā calcedō: Cōc: nec p̄bauit, nec reprehendit ā sua deris suspēdit Iudicium, uti demōstrat eruditi, et videre ā apud Annatū, li: 5: articlo 6: Huic Cōc: interfuēre 168 Epi, q̄b⁹ magn legatus Pontī: fuit Euthymius Patriarcha Cōstantin: Hoc Cōc: cōfirmatū fuit, n̄ solū ā Vigilio, qd̄ ppa nnulli negāt ā eū a Pelagio 2do: Gregorio M: et Leone 2: Huic Cōc: nnullae Eccleae suo restituēt decepta errore facti, putates oci: n̄ fuisse cōc: oecumenicū et ā Pont: approbatū.

Octauū Cōstantinopolitanū 3tiū, qd̄ celebratū e ā Agatone Pfice et ā Impatore Cōstantino, Pogonato, anno 680, in secratorio Palatiō, qd̄ Trullū, seu Trulla appellabat, Itaq̄ ā Cōci: eū Trullana synodus vocat. In ā Cōc: damnati fuēre Monotelita, et Cōstantinopolitanū Pontifex definitū, duas eē in Chō naās, et duas voluntates, humanā Cōc: infuerūt 2dū aliqui 2dg, 2dū alios 2do, 2dū vero probatiōrēs 168 Epi, plures enī n̄ scripti subscripti. Pontificij legati fuēre. Theodarus et Gregorij Presbyti, Joan: Diaconi, et Cōstantini Diaconi.

Imū e Nicænū 2dū. Quod ā Hadriano suo Pfice Maximo, et ā Cōstantino Impatore, nec n̄ Irēna Matre, Epi celebratū e, anno 787. ā Cōc: cōvocatū fuit ad restituēdū cultū, et usū sacrarū Imaginū. Cōtra Iconoclastas, qui fautrib⁹ Leone Copronymo, et Leone

ne

Leone Isaurico Patre, et Ave ejgde Constantini, maximu Seni 235
Imaginibg Bellu indixit. fuerit in h Coc: 360 Eppi, qbg nne
Pcis fuerit Petrus Archipby P Eccleæ Rnæ. Petrus Presby P
Monachus et Abbas.

Dnu e Constantinu 2ptu. Quod h Hadriano 2: Papa. et h Ba-
rilio Impatore, ano 869: celebratu e. h Coc: cuocatu fuit ad hoc
Faciu unu Monachi Graci authore, qui Patriarchatu Constantinæ
sedi, fraudulent occupaverat. et p restituendo Ignatio, ppo et injuste
ab eade sede detruso. Interfuerit huic Coci: 102 Eppi quibg nne Adri-
ani Pontifice Donatus Ostiensis Eppus. Stephanus panit Eppus, et
Marinus Diaconus.

Nonu e Coc: Lateranense unu. qd fuit Coc: unu oecumenicu
accidentale. na reductis st omia Orientalia, qd celebratu fuit Romæ,
in Palatio Lateranensi h Calixti 2: Pontifice Maximo, qui eo ipso
finit. niat em in sequentibg omibg ipsimet Pontifices p se vel p
in Pntiff: et h Henrico 4: in Germania Impatore, ano 1123
Hoc Coc: cuocatu fuit p tollenda Sacerdotij, et Impij discordia, orta
ex usurpatis Beneficiom Investituris, et p insequendo Sacro Hierosoly-
mitano, et Hispanico in Saracenos Bello, necnon aut Ecclesiæ disciplinæ
na, p Clericom nimiam, et luxuria fedatæ coruleret. Eppi 300
in h Coc: convenerut.

Decimu e Coc: Lateranense 2dum. Quod h Innocentio 2: Pontifice Ma-
ximo, et Conrado Rege. ano 1139: celebratu e, in h Coc: actu contra
Petru Leone, seu Anacletu Pseudo Papam. aujg acta rescissa st, et
nisma sopitu. Insanabi Petrobusiani, et Arnoldistæ. asserentes baptis ma
parvulis n posse, te plagq eo destruenda, et cruces infringendas, Ecclesiæ
em disciplina in h Coc: e restituta, ipsi interfuere 1000, circa Eppi
Undecimu e Lateranense 3tium. qd h Alexandro 3: Pontifice M: imp-
ante in Germania Friderico 1: ano 1179: celebratu e. Coc: h factu
fuit. ut nismati desinceps vitando consuleret. et detecta multa in eo
statuta sut. p Electione Papæ. Damnati st in eo Valdenses, et Albi-
genses, qui multos de Ecclesia Sanctis SS: invocatione errores diffunde-
bat. Multa panit p restituenda Ecclesiæ disciplina statuta st. Interfuere
huic Coc: Eppi 300.

Anno Mu è Lateranense 4tu, qd L Innocētio 3: Pontifice M: anno ꝛc
16 celebratu è. in hoc Cōc: damatus è liber Abbatis Joachimi
in Psm Labarū: de Unitate SSmæ Trini: nec n aliæ hæreses
aliiq; hæretici damnati st. Atq; multa p arcendis, et puniendis, Hæ-
reticis decreta st, plura pponita st media, qbꝫ urbs Hierosolymi-
tana liberaretꝫ à Saracenorū manibꝫ, et Amplissimæ Cōcessiones
st indulgētiæ, cuntibꝫ ad sacrū cōtra Saracenos Bellū. Varijq;
edita st capitula ad disciplinæ reformationē spectāa. Cppi 412 ꝯ
Cōc: cōponent.

Anno Miii è Lugdunense 1mo. Quod Lugduni in Gallijs, à Inno-
cētio 4: Impante in Germania Friderico 2do: et Regnante in Gallijs
SSmo Ludovico Regegno. Anno Mcxlv: celebratu è. In h Cōc: Fri-
dericus Rex. seu Barbarossa, qui in Ecclesiā Rnā pzecutionē excita-
bat, anathemate plectitur; stabilita quoq; è ꝑ expedito in Palestina
cōmeatu: Hujꝰ Cōstitutionis Ludovico duce Galliæ Rege. Insup:
Cōstituta st media quibꝫ cōpimerentꝫ Tartarorū impetus. Qui Polo-
niam Hungariam. Finitimasq; regiones populabantꝫ. Inter ea actū è de Grae-
corū schismate, quod in dies augebatꝫ. Multa insuper ad disciplinā spectāa
cōstituta fuēre. Huic Cōc: ꝑsuit S. Ludovicus Rex Galliæ: In-
terfuēre plures Cardinales, 2: Patriarchæ, Cōstant: Antioch: ac
Vilelmus; 140 Cppi. Balduinus, Imperator Cōstantinus. et plures
principū Oratores.

Anno Mcxlvii è Lugdunense 2i: Quod h Gregorio 10. anno Mcxlv:
celebratū e, in h Cōc: damnata è hæresis Græcorū de processione Spūs
S: ꝑcedentis à Patre Filioq; ad Photianos, invidia pugnantes mysteriū. multa
edita sunt decreta, ut Photianorum mores ad priorem Ecclesiæ disciplinam repo-
narentꝫ. Tum de Ritus modus assignatus ad celerem Rmi Pontificis elec-
tionē faciēda. Multa enim mala, ex Rnæ Ecclesiæ vacatione, quæ accidentia
te Gregorium biennio pdurarat. Huic Cōc: ꝑsuit ipse Pontifex. Inter-
fuēre Cardinales 16. Patriarchæ 2i: xii Cōstant: et Antiochenus
Archiepiscopi 60: Cppi: 200. Abbates et Superiores plures: multi nec-
non multorū principū oratores. vocationem erat S: Thomas qui obiit
in Hispania.

Anno Mcxlvii. è Vigenense. Quod Vigennæ in Gallia celebratū è ꝑ

Clemētem

Clemẽte V: Pfice ano 1311. in h Coci: damati fuẽre fratricelli, Pulc 37
cenistæ, Debuardi, et Beguinæ, qui varios errores sparserat. caa Pe=
planiõ judicata, ut pote qui publica gravissimorũ crimiñ infamia
laborabat. eoq; ordo extinctus e. nec n inuora, v Gracia Regi Co=
cessa: v aliis Scis magistratibq. v Equitibq S: Joan: adjta fuẽre.
Inmp procuratũ e triduũ Pre S: deinde tacta st decreta p Ecclesiastica
disciplina, huic Coc: pl numũ Pfice intpuenit Plures Cardin:
duo Lamarche, Alexadr: et Antioch: Latinitãs. Eppi 300: mul=
torũ principũ oratores, nec ipemet Galliæ Rex. Physicus vulgo
dictus Pulcher.

Ad: Coc: Cõstãtiense, qd indixit Joan: 23: ano 1415: et sẽ
habuit h Martina V: ano 1430: in hoc Coc: damati fuẽre Wi=
clefus, Joan: Hus, et Hieronimg de Braga. Multa statuta
stad universalis Eccleæ reformadæ. Tollitq celebre nimis triũ
Pficũ, qd spatio 36: anorũ durauit, qd sma fuit caa, aut h Coc:
celebraret. Quodn quæras quadna eet illud nimis, qd tolleñ
celebratũ fuit Coc: Cõstãtiense. Ry: eo tpore, quo laudato regnedus ha=
bitaẽ, dubiũ apud multos fuisse, quinã legitimg eet Pfex. an Joan:
23: an Gregorig xii.? an vero Benedictus xiii? quorũ quisq; se p
vero Pfice jactabat, aliq; nulla regna, nullæ pũniæ parebãt.
cuiq; suũ erat Cardinal: Quod ni adhuc quereris? quid tñ illo=
rũ Pficũ electiõi caa dedit? Ry: rõ alligq peteñ eẽ, scio ñ na=
tũ Pficũ electiõi caa dedisse. Gregorio: xi: Cardinal: urbanũ vi elegisse. verũ cũ il=
lig reuertẽ ferre n posset sundos iverit. ubi cõtestati st, se prin
cipi Romano Pficatũ urbano dedisse, et ejg electionẽ irritã
declarãt. ac in Pfice elegerãt Clemẽte 7: qui mox in Galliã re=
cedẽs, avenione Pficatus rẽdo collocauit. Cui cũ Reges, et pũn=
cipia n intelligerẽt. qui eet Venus Pfex. Alij huc, alij illũ requi=
rãt. Ita de in locũ Urbani Bonifacij qng succesit. Cui qui anis
fere xii: uixit. et in locũ Clemẽtis. Benedictus xiii: Bonifacio
succesit Innocẽtig 7mus, et Gregorig xii: his igit verbat, int Be=
nedictũ, et Gregoriũ, d Cardinal: utrigq Pficis, nimate pten
sitas se coluerũt, ubi cõgrato ex Pluribq Eppis Coc: Grego=
riũ et Benedictũ e Pficatu dejecerit, et Pontifice renũciarit Ale=
xandri

238. Alexandr 5: vend ad neq Gregorij. nec Benedictus Synodo pare-
ret, hos Pontifices vsi sit in Ecclea. Alexandro defuncto suffectus e Joan:
23: qui ut nisma tolleret, agentibq Sigismundo Rnor Imperatore,
cæteris pncipibq pncipibq Eccl: de quo hic agit Constantiæ Concilio coegit. Lon-
ge grauiore rei urbanæ: & ppt acceptaone Ecclea fuit Legitimq
Papa. quo idcirco S: Catharina Senen: impugnauit. omesq ejq Suc-
cessores habiti fuerit ut omino legittimi à joni, et tamen pte
Ecclea, usq ad tempora Gregorij 12: Benedicti 13: et Joan: 23:
Unde hinc apud prudentes antiqua orta e dubitaõ, maxime int Gregor-
iñ et Joan: 23: Benedicto emõ nullu probabile jus patrocinabatur)
Imõ illoñ alti fitaret. cũ ambo a joni pte Cardinal: electi
fuerint. Res ista, in Eccl: nõ tracta e. Imo monitus e Joan: 23:
ut, p Bono pacis Papatui renunciaret: qd spõte se factuñ pro-
mrit em jurameto, d Joan: antequm renunciaone, executioni demado-
ret, clã et noctu fugit, qui vocatus, et rogatus renunciaret, obe-
dire nolens: & pmissa depone, denato illic Conc: supra Postice: quo Pon-
dubiq e, et in casu nimatus, de pcoñ sedia sripti lata e. cui stati
acquiescit, et insignia pontificalia deposuit. rogatus pariter Gregorij 12:
ut Papatui renunciaret, qd statim fecit. Rogatus quoq fuit Benedictus 13:
ut renunciaret pãtui. qd cũ facere noluisset depositus e, qui in sua
sedentia pristens in nimate mortuus e. Dade à Cardinal: in Eccl: elec-
tus e martyng 5: qui cepit Eccl: pce. et omnia decreta fidei inviola-
ta, et ecclia stabilita, quæq ante sua electione facta fuerit, confirma-
vit et approbauit.

§ 7: e Basilee, qd d Martino 5: ano 1431: in Basilea sedente
mis cõgatu e, Basilea postea translatu. Quadruplici de causa in Eccl:
coactu e, 1mo ut Eccl: constantien: decretu servaret: qd statuit, ut
in hoc 5enniu Eccl: celebret. 2do ad tendada Bohemoñ in Eccl:
Catholica unione. Pernitebat emõ in erroniq Joan: Hus: et Hie-
ronimi de Praga. 3tio em ad tentada unione Græcor. 4to ad-
ciliada pace inr Principes Xtianos. qui Bellis reput: Xtiana
lacebat. 5to ad Cleri reformaone, qm tantarat qde Constantiæ,
d ad exitu nõ perduxit. Eccl: d nõ fuit usq ad fine Pontificatus
d rotu quoad reflexo: qbq Eugenij 4tus adhæsit. d quo Eccl: dispo-

Iulio

volutū ē.
IC: ē Florētinū, cui enim ecclo tēpore, quo post xēsi: 5ª œcumenicū cē denit Ibanitēse Cōc: et duas in prēs scindi, quarū una remanēte Banitæ, et alia cū Eugenio 4: Ferrariæ trāslata, aliud inchoatū ad unionē orientalis ecclesiæ cū Occidēt: paurādā. Ferrariæ itaq; inceptū ē Cōc: anō 1438. ad Quod venere impator ipse Patrologus, et Josephus Patriar: Costantinop: Vanisq; fmules tū Græcis tū Latinis, quo in Cōc: Ferrariæ nic Cgrato. rb: et habitæ sessiones, d ad Ferrariæ pestis grassaret, Florentiā trāslatū ē, ubi post qē alias sessiones felicit cōclusū ē, et latū celebre decretū unionis Græcor, ayq; inter ē lætent Cœli, et exultet Tra, Lætus ē enī de medio parietes, qui Occidētale orientalēq; dividebat Eccleā, et Pax atq; Cōcordia redīt. etc Hoc decretū 4: cōtinet decreta p Græcis. fmū ē, qd spūmus s: a Patre Filioq; procedat. Qdū. qd sive in anima, sive in fermentato pane Tritico, O xti veracit cōficit, Sacerdsq; dte in altēre ipsū Dñi O cōficere, unūqmq; sci: s. mæ, sive oriental: sive occidē: Eccleæ more. Tertiū, qd aæ in charitte decedētes antequm dignis pœnitiæ fructibq, de cōmissis satisfecerit; pœnis purgatorij post mortē purgāt. ejusq; fmint vivorū suffragia. Quartū Romū Pontifē in Universū orbē tenere primatū, qd sit verus Petri successor, et xti Vicarius, totiusq; Eccleæ caput. Post latū n decretū, imo eām finita synodo Latini Græcis opponere varias quæstiones, inq; quas præsertim locū hnt istæ. Prima quare n cppī d sacerds: sacrū cōfirmationis cōferret, Secunda quare n eēt cōtenti verbis xti Dñi accipite et cōmedite, d postea diceret, et hoc q dē panē hunc sciorū Dñi. hic etc. Tertia quare cognia diremerēt dicēte Dño, qd Deus cōjunxit hōs n separet. Quarta quare p eligerēt latinos: etc. Circa duas quæstiones, et eām nullas alias cōvenerūt Græci cū Latinis: circa vō duas postiores, Papa significavit impatori, aut sci: Matrimonia dirimāt, et Latinos: n eligat. Unde circa has duas n cōvenīt d in his n impedisit unionē facta, quia una quæstio, q hūc rem de fide determinā n tangebat, de qua postea in Trid: actū ē, ite Secunda fidē n respiciebat. Quod n quæras, quare diu n stetērit facta unio, R: tribq de causis id factū ē. 1mo. quia Joan: Paleologus

rebq

240 rebg ciuilibg occupatus n̄ p̄minit, ut unio ad optatū, et integrū exi-
tū p̄duceret. Ido quia Marcus Ephen: id impedīt. quippe, qui cū
Florētia, à Græcor oppon̄nō se segregasset, et reliquos Cōcilio-
rimitibg habere, redux in Latiniam, omnia edita ipius cōtra synodū
impedimēto fuit, ne Græci antiqua nimiā cōsuetudine male affecti,
unitē amplecterēt. Vbā quia eādē unionis limitē impedient
Turcæ, qui paucis post Cōc: Florētinū ānis imperio, et libertē Græ-
cos spoliarūt. Post aliq dies à Græcor cū Latinis unione
in Cōc: venerūt ARMENIORUM Latiar: legati petentes
ut eū ipi ad unionē recipēt. qd post varias inūtiles doctos ini-
tas disputaōes factū ē, atq Eugenius y hac unione firmāda
regni decretū tulit. qd incipit. Exultate DEO Adjutori nostro.
Jubilate DEO Jacob &c. qui ubiq nōe cōsecutionis, ecce
ipū recordatus ē Dñs misericordiæ suæ, aliū disrupij lapide ne-
gentis goo et amplius inveterati animis de Ecclēa ma asserre digna-
tus, et qui facit cōcordia in sublimibg, et p̄ quē in tra pacē
hūibg bonæ voluntis optatissimā ARMENIORUM unionē ma
ineffabili misaratione cōcepit Benedictus Deus., quo decreto intimā-
to Armeni breuit de hāc, qm regni dnt. imo traditis eis tenēdū
Symbolū Cōstantinop: cū additione Filioque, et cū obligā-
ne istud cātādi intra missarū solemnia. Ido definio Cōci: Chalced:
in Xto, et 6to Cōci: renouata de duabg in Xto naīb. Vbi definio de duā-
bg Xti opationibg, in statu 6to Cōc: promulgato. Ipo declarat eius-
synodū Calced: et Beatū Leonē Sācte, et recte, veritē de duabg
Xti naīb definisse cōtra Nestorij, et Eutichetis dogmata, ceteras q uni-
versales synodos autoritē Rōni Pōtis legitimē celebratas ab eis re-
cipi mandat. Sto veritas Sanctor, reuelēcclea Rōna sacris doctrina
tradit. 6to expēdiora fidei regula, p̄ Beatissimū Athanasiū
edita ipis p̄tet. Imo librorū Sacrorū Catalogus eis declarat
&c. forma cōsecrationis Eūis, et Sanguinis Xti tenēda tradit. qua
cōtra quosdē ipas nuptias damnatū errorē declarat. ipas nuptias, et
ulliores valere, modo n̄ obstet impedimētū. quæ dogmata libēter
suscipientes ARMENI cōmunata ē unio ipsorū cū Rōna Eccl
qua deinde secuta ē Jacobitarū reconciliatio. Vbi ē unio aliorū omnē-

Latinū

talib⁹ adhæretib⁹ Jacobo Zanzelo Cutichetis, et Dioscori dogmata sequti. patet igit, decretū Eugenij p. ARMENJS latū fuisse, quando Cōc: n erat œcumenicū. PP: enim Græci discesserāt, / et quis Eugenij vadet decretū unionis p Jacobitis expsse dicat se illud habere sacro œcumenico approbāte Cōcio: qđ à Portugallo de decreto ARMENJS dato intelligi st, nā Eugenij nec loquis, intelligi pt nec loqui. quatenq irruere volunt, se eis h decretū unionis habere sacro approbāte œcumenico Cōc: licet jā soluto, quia pfati Cōc: PP: Græci, ante quorum recessū venerūt ARMENJ, approbant ARMENORUM unionis facientia voluntate et quia ipsi Græci, ad discessū jā erāt parati huius unionis pagendæ negotiū Eugenio relictō, et Latini remanentib⁹ reliquerūt, quis in decretū illud non decretū propriæ Cōcc: œcumenici, magnæ in ē autoritatis quia ab universa Ecclēa approbatū, ac receptū ē.

J.Q: ē Cōc: Lateranē sextū. ānō 1512 h Julio 2do inceptū et h Leone 10 cōpletū ē, cā huius Cōc: convocādi fuit, quia Cardi: ocinhabulū cōgregarāt Pisis cōtra Julium 2dum. eo pretextu, qđ nō staret pmissis, et juramēto in sua electione prestito, de sanctā Cōc: convocando intra biennium ad reformandos Ecclēa mores, et promovenda pace int Xtianos principes, et pmovendo in Turcas expeditione. de hisce igit rebus actū ē, in h Cōc: Cōc: huic multi interfuere Cardin: Patriar: duo, Alexadrin, et Antiochē: Archiepi, Epi, Abbates, plures ordinū Generales.

20 ō Cōc: Trid: qđ ānō 1545: h Paulo 3tio ceptū ē, continuatū h Julio 3: Marcellino 2: et Paulo 4to. ac tandē, ānō 1562 h 3: h Pio 4to felicit pratū. Cauē pplexitas h Cōci: convectū fuit; duo fuerūt: prima ad confirmanda fidei, contra sectā Zinglij, Calvini, ac plurimū alioꝝ hæreticoꝝ errores; alta ad reformandā Ecclēa disciplinā, qm Bulla, ac hæreses, plurimū labefactarāt. qđ ut assequeret sacra Synodus, singulis fere sessionibus, post fidei depōnē adjecit em decretū de reformatione. Sacta hæc synodus tanta cura, tanq solicitudine, et sapientis decretis, quidit rebus omnib⁹, ut dici merito possit, copiosissimū et emphaniū, ac divinissimq Theatrum totius Ecclēa, tū ad fidei arcta omes

articulos ꝓ declaracõne, tũ ad morũ cultũ, et ad sacræ disciplinæ ꝓfectã restauracõne.

Non pigeat hic singulas hujꝰ Cõcij: sessiones recensere, tũ ut ejꝰ pateat brevis historia nobis, tũ ut ea, quæ in ijs statuta sũt sũmatim innotescãt.

Sessio 1ma habita ẽ die 13 mensis Junij. anõ 1545. pontificis nri Pauli 3: fuêre Joannes Maria de mõte, Marcellus de Celino, et Reginaldus Polo, sacræ Rnæ Cis Cardinales: qui usq; ad sessionẽ 3tiam vices Pontificis gesserũt, fuerũt Prælati Archiẽpi, et Epi 21: Prælati ordinũ Religiosorũ 5: necnõ multi doctores et Theologi. In hac sessi: declaratũ ẽ, Cõcilium ecumenicũ, incipere, et inceptũ esse, deinde limitata futura sessio.

Sessio 2a: habita ẽ die 7 Januarij, anõ 1546: In hac sessione auctis nris Oratorũ, Abbates enim nulli supervenerũt. et latũ ẽ decretũ de modo vivendi, et de Aliis in Cõcilio tractandis, et declaratũ ẽ, si forte Cõtigerit, aliquos in debito nõ stare loco, nullũ indẽ præjudicium inferri, nec novũ jus cõferri, deinde limitata futura sessio.

Sessio 3tia habita ẽ die 4: Februarij, eodẽ anõ. Pro hac sessione stare Rnæ nuncij Archiẽpi. et Epi. et alij expectabãtur, idcirco nil novi actũ ẽ. ꝑ recitato simbolo, ut omnes notum faceret Dñs: se in omnibus deffinitionibus ab eo nõ recessuros indicta ẽ dies futuræ sessionis.

Sessio 4: habita Kl: Aprilis eodẽ anõ. in qua præsentibus archiepis: 9: et Epis: 42 atq; iis de quib supra duo lata sũt decreta sũmi de libris Canonicis, et traditionibus, erat deinde librorũ Canonicos onus, additq; anathema in eos, qui hujꝰmodi libros, traditiones q; ꝓfatas nõ susceperint. Alterũ decretũ fuit, de edione et usu sacrorũ librorũ. et quia Latina circumferebãtur versiones, in impressionibus corrupte, atq; ideo multi erat labor nous, in sparsarũ interpretationibus, statuta sũt in hoc decreto sũmo ut ex variis sparsæ latinis versionibus vulgata ꝓ authẽtica haberi, ita ut nemo eã quovis ꝓtextu rejicere audeat. 2do. ut nemo sparsa ad impiũ sẽsum detorqueat,

aut em Commune

T:A:

Sto in mimis dū sacrta cōficiūt, et cōsentt regi intētōnē. 248
6to in tēl sacrdōr administraone n hiere cuiq; ministro
admittē, aut cōtinere, aut mutare receptos, et approbatos ec-
clēæ ritus; usq; huc descriptis in gre, et cōtrarios hæreticor
errores, sō canonibz dānat. 7mo vera ee in ecclea de Bab-
tismo doctrinal. 1: babtismū ee ad salutē necessariū. gno bab-
tizatos unīy re legis xp̄i servāde debitores fieri, n am solūg
fidei. 2: peccata post Babtismū cōmissa, nec dimitti, nec
veniabilia fieri, sola recordaone, et fide, suscepti babtismi.
3: babtismū ab hæreticis datū. in nōe Patris etc Valere,
nec ritum dē ei, qui apud infideles xp̄m negavit. 4: par-
vulos licet actu credēdi n habēt babtismi debere, nec cū
ad anos discrōnis pvenerit, ee rebabtizādos. 5: omnes in
infācia babtizatos cogi dē ad thāna vita, quum ratū dē no-
lūt, qd Patrini eorū nōe dū babtizarēt, sint polliciti. hæc de babtismo.
et cōtrarij errores 14: editis canonibz dānati st. 15: Cōfir-
maōnē ee rem et ppriē dictu further. 15: injuriosos n ee
spiritui sancto, qui sacro cōfirmaōnis chrisma attulerit-
qm nōbunt. 16: ordinariū cōfirmaōnis ministrū ee solū ep:
pū. hæc de cōfirmaone. circa qm tres canones editi, reti-
qua. qua sacrta respiciūt, ad alias sessiones fuerūt reservata. In
nūo decreto declaratū fuit primo, qui sint capaces regiminis ecclear:
nēo eos, qui in titulū, v in cōmēdā plures tenet ecclēas, tenēt onēs una
excepta dimittere. 2dio nimul dē n posse plura in-cōpatibilia bnēficia
9tū epp̄i posse examinare, et irritas declarare beneficior uniones
3to beneficia curata, licet ppetuo unita, posse ab ordinario visi-
tari. 4to illas dimissorias, a capitulo sede vacante intra omnū vacāc-
nis dari n posse, nisi arctatis. 5mo neminē aliquocūq; nīl prētatus, in-
stitui dē nisi prio epp̄i examine, excipit in Ecci: prētatos abunī
v nitibz.

Sessio 24: 11: 11 Marcij. ejusdē anni hta c. cū Triden cōtagiosy
morbus grassaretur, et alig. epp̄i adsint, alij n pōnta licēhia
recessisset, Ecc:q; discessū timeret, latū ē decretū de trāsferēdo Ecci
Bononiā. et defacto omes illuc cōmigrarūt. exceptis 14: Pl: qui

4:D:

huic

2424 huic decreto reclamantes Tridenti remanerent.

Sessio 9na Dñi 4ti Aprilis ejusdem anni facta est, in hac sessione Bonomie hta statuta Reformationis progatio quia, non videbat sufficiens DD. numerus ad tractandu reliquos sacrorum et reformationis mad.

Sessio 10a: Dñi 2i Junij ejusdem Anni hta est. in qua nihil factum nisi prorogata sessio ad die 15am mensis ei varias causas, precipue ob germanorum et Gallorum PP. absentia quorum venire videbat Imperator, et Henricus Rex Christianissimus. a quibus nondum grata erat Conc: translatio; Attamen postmodum fuit ab Henrico, qui eum legatos suos ad Conc: misit. Ante statam die sessionem hta est congregatio, et statutum ut adhuc differret sessio, non determinato tempus. et defacto dilata est non ad menses, sed ad annos. Interim Paulus IIIus, aliquos ex PP. Conc: Romam venire jussit, ut ex illorum sententia disciplinae lectiones ederet. Inter has moras fatis cessit Paulus 3us: et electus est Cardinalis de monte, qui fuerat in Conc: legatus, et Julius Julius 3us: qui Conc: reassumpsit, et Tridenti continuandum indixit.

Sessio 11a: Die 1 Maji anno 1551. Tridenti hta est praesentibus nonnullis, marcello Cardin: Crescentio, Sebastiano, Pionio Archiepiscopo Sipontino, et Alvigio Lipomano Veronensi Episcopo, in hac sessione nihil factum nisi limitata futura sessione

Sessio 12a: Die 1 Julii hta est ad quam nuntii venerant oratores Caroli 5i: et Ferdinandi Romanorum Regis, nihil pariter in hac sessione factum est, sed duntaxat indicta preces et jejunia, ut omnia in futurum rectius fierent.

Sessio 13a: Die 30 Octobris ejusdem anni hta est, in qua praesentibus Julio 3o: legatis, et 3: Ecclesiarum Electoribus impiis nempe moguntino, Trevirensi, et Colonensi, 6: Archiepiscopis, 40 Episcopis circiter, nonnullis Abbatibus, et ordinum oratoribus, necnon statuum principum oratoribus duo facta et decreta, unum de sanctissimo Eucharistiae sacramento, alterum de reformatione. in primo definitum est primo, Christum esse corporaliter praesentem in Eucharistia, tum quod ea realiter praesens in eucharistia, ante illius usum, et additum est convenire Laicis et etiam recte vocari transubstantiationem, et huic sacramento debitum cultum latriae, placuit quoque sanctae matri Ecclesiae hujusmodi Eucharistiam asservandi, et ea infirmos deferendi. Tum statutum

primum regni

5:C:

aut em cõtra cõmunẽ PP: doctrinã audeat imprimat. 3: 2us
ut nullus deinceps de rebꝫ sacris imprimat liber, sine ordi=
narij licẽ: et nõne expsso autoris nõne.
Sessio 5ta die 7 Julij ejꝰdẽ ani hãc. prohibꝫ iisdẽ, qui supra
et parũ ante eppum nrũ. duo decreta edita st. 1mũ de Peccato ori=
genali, altũ de reformacõne. in primo decreto definitũ ẽ, 1mo Ada=
mũ deũ mandati trãgressione excidisse, ex mãdato, et justitia
in qua cõstitutus erat. ideo in posteros suos peccati trãsfudere,
nõ imitacõne, sed ppagacõne, id modo quo peccatũ originale trãs=
fuditꝫ. in Adã posteros disputatũ qdẽ ẽ, sed nil definitũ. 3tio. Parvu=
los emũdari à Babtismate hãc ꝑ Babtismi gratã id totũ tol=
li, qd vere, et ppriã rnt peccati st. 5to. Deũ in Renatis
nil odio hre, et concupiscentiã in ipsis ppriè nõ ẽ peccatũ, sic
nõ appellari, qd ex peccato nãt, et ad peccatũ inclinet. De=
clarat insup synodus nõ ee mee intentionis cõprehendere in hoc
decreto, Beatissimã et immaculatã Deipara Mariã, sed observandas
e quoad ꝫ cõstitõnes Sixti 4ti. In alto decreto declaratũ ẽ, 1mo
ones Archiepos, Epos. alios q ones ꝓlatos teneri ꝑ se ꝑ ipos
si legitime nõ fuerint impediti ꝑ alios viros ad ꝓdicandũ ꝰ: E:
Euangeliũ. et si fuerit impediti ꝑ alios viros ad id idoneos, tũc
Reglares nõ posse ꝓdicare, sine Epi licentia exhoc tm ecclesiã, quæ
nõ ad suum ordinu, imo nec in ecclesiis suum ordinu, sine ꝑdita Epi ꝑbene=
3tio ut in cathedralibꝫ ecclesiis, et collegiatis tantũ dictione.
ne secte sphæræ Theologꝫ et canonicis ecclesiis saltim magist, qui
Clericos, alios q pauperes, discipulos gramatica gratis doceat.
Sessio 6ta fuit celebrata 4ª 5ª Januarij ani 5ª 47: prohibꝫ quo=
ad mnũ pene iisdẽ qui supra, excepto Cardin: Reginaldo legato, qui
ab hinc tempore Coci: amphig nõ ꝓfuit. In hac sessione decreta lata st
1mũ de Justificacõne, altũ de reformacõne. 1mũ decretũ cõtinet xvj
capita. quorũ principua puncta st ista: Xpi definitũ 1mã naã et lege
nõ sufficere ad justificacõnẽ, sed necessariã ẽ merita xti. qui licet
ꝓ omibꝫ mortuus sit, nõ mortis ejꝫ beneficiũ omes recipiũt.
sed illi, quibꝫ meritũ passionis ejꝫ communicat. ideo Adultos

qbꝫ

2: 3:

246 adultos q̄bgdō achīb̄g fīdei soī spei, et charitatis, primo
ad justificacōnē ꝓparari. 3tio. hīmōi justitiā ee in mortalē, et
in hæretē, ē an nīl entitas, v̄ qualitas quedā n̄ ē exꝑsse definitū
Vtro eo rem impiū ꝑ fidē justificari, q̄ fides nīl nisi salutis initiū
addit eīm ipsiū justificari gratis, quia nīl eorū, quæ justificacōnē
prædunt, ipsā justificacōnis graā ꝑmeret. 5to ad justificacōnē
impij n̄ requiri ut impius certo credat se absolūdū, et justificatū
ee. 6to mādata Dei hīmōi justificato n̄ ē ad obtinendū imposſibi-
lia. 7mo justos n̄ peccare, in iis actib̄g in q̄b̄g mā recordīa ex-
citādo, et se ad curridū in stadio cohortādo mercedē ætnā in-
tuēt. 8vo: nēminē usq adeo ꝑsumere de, ut certo statuat se omi-
no ee in nrō ꝓdestinatorū. qno. n̄ solo infidelitatis peccato, dem
quouis alio mortali peccato, accepta justificacōnis graā amit-
ti. 9no Justificatis hīmōi ni injustitia ꝓmanent, vita ætna
nq̄m veram mercedē, quā ideo ipsis ꝑ hac rne ꝓpōni dr. hac
ut scripta pacta, et cōtrarij hæreticor errores Trid: canonib̄g
quos hac regio eddidit damnati fuerūt. In Hispo verō decreto de-
claratū fuit, primo teneri plato, aō ꝓsonalē residentiā in su
Ecclesiis. 2do posito, vbi ordinis beneficia possidetis, exigētā
de jure residentiā cogendos ad ordinarii ad residendū. 3tio. Clericos
tm seculariū, qm regulariū extra mōnasteria degentiū omissa
hujus correctiōm ordinarij. 4to Ecclesiarū quascūq jura ac illarū
personas posse ab Epīs vindicari quoties opus fuerit. 5to nullū
Epīm licere, pontificalia exercere in aliena diœcesi, nisi de hi-
centia loci ordinarij.

Sessio 7: hīta ē 4ª: 3 Martij. ejusdē anni ꝓxīmis q̄b̄g iisdē pene
quibus supra, et Epīs in toto SS. duo facta st decreta, primum re-
spicit scriptorū mala, alterū reformationē. Quoad primū definitū
ē, primo sanctorum legis suæ à D: C: institutā, a nonnullis
ab immediate n̄ definit. addit ea nec ē plura, nec pauciora
quam 7: Libros sacros nostræ legis cōtinere, ac cōferre graā, ex
opere operato. rēp et omnib̄g, quib ē exꝑsse Dei. 3tio qd sacra n̄
am omnō ꝓducere characterē. 4to n̄ omnib̄g fidelibus potestatē ad-
ditā in verbo rem ꝑdicatōne, et in omnib̄g sacris administrandis, 5to

in ministris

3: C:

grad regni in eo qui accedit ad Eucharistiã, et eũ qui sibi cõsci- 247
q̃, aliquẽ peccati mortalis ꝛ dñe absq; ꝑmissa sacrtali cõfes-
sione ad Eucharistiã accedere, sacerdotes am n necessitas urgeat
et copia cõfessarij desit posse absq; ꝑmissa sacrtali cõfessione do-
lore m ꝑmisso celebrare, dũmodo in cõtritõe q̃m sñm. Hæc de Eucha-
ristia statuta it 7: capitibꝫ, et cõtrarij hæreticor errores ꝺ eã-
mibꝫ ꝙpiũ. nnulli Theologi ꝑrtim Dominicani, coluerũt ut
conc: definiret totã xpm cõtineri ℔ singlis speciei pribꝫ
ante earũ separacõnẽ. Verũ obstitũt alij Theologi, et Cõc: qm in
hãc diriment, placuit dũtaxat definire, totũ xpm ℔ singlis spe-
ciei poribꝫ cõtineri facta separacõne. in alto decreto plura statu-
ta st quæ ꝓlator jurisdicõm spectãt, et Appellacõnibꝫ modũ imponũt.
Præterea ꝓhibet ne Eppus prosonahit citet, min ob cãas ꝓpter quas
deponi posset. In hũ definitũ cãas de Eppor ꝓnis ad hoc refer-
ri dr, et cora ipso xpiano. Post hæc duo decreta latũ ẽ 3tiũ de
ꝓrogacõne defõnis 4: articulor, et salvo cõductu ꝓ teritãhibꝫ dato
4: emẽ erãt articli de Eucharistia, nr quibꝫ ꝓtestates audiri postu-
labãt, nisi ea de cã salvũ cõductũ cõcedi. Articuli erãt reprter.
sñm. Rõ necessariũ sit ad salutẽ, et Divo jure ꝓcptũ, ut singli
fideles, ℔ utrãq; specie Eucharistiã accipiãt. 2do, an nus ruinat
qui ℔ alterã, qm ℔ utrãq; specie cõmunicat. 3tio an erranter Eccla
Laicos aliosq; ꝛ celebrãtes ℔ panis specie dũtaxat cõmunicãdo.
4: an pruls eos cõmunicãdi sint.
Sessio 24: Can: 25 quibus ejus de cãni htã ẽ. prãmibꝫ iis de qui supra
latũ ẽ decretũ, unũ de Sacto pœnitẽtiæ, et extrema unctionis, et altũ
de reformacõne. In sñm definitũ ẽ, sñm pœnitẽtiã ee sacrũ à Xpo
post resurrectionẽ institutũ. et additũ ẽ in illis institõne, Xpũ sacer-
dotibꝫ dedisse potestatẽ remittẽdi et retinẽdi peccata. 2do pœni-
tẽtiæ sacrũ ee lapsis post Bapt̃smũ ad salutẽ necessariũ, ubi
ẽ ndũ regeneratis baptismus. 3tio formã sacri Pœnitẽtiæ in his
verbis: ego te absolvo etc. ponitã. ee. 4to pœnitentis actus cõtri-
onẽ, cõfessionẽ, et satisfacõnẽ, ee quasi matã rei sacri: 5to cõ-
tritionem includere dolorẽ, ac detestacõnẽ de peccato cõmisso, cũ ꝓpo-
nito ꝛ peccãdi de cætro. Additũ ẽ cõtritionẽ quoq; tẽpore, ad impe-

trãdo

hâdâ fuisse necessariâ, veniâ peccatoꝝ. Deinde cõc: ꝓpontdi-
nionẽ cõtionis imperfectã et in imptectã. 6to. integra apud sacer-
dotẽ peccatoꝝ cõfessionẽ lapsis necessitte medij necessariã eẽ
ad justitiã cõsequdã. Additũ ẽ, ánã peccato mortalia declaran'
dre, inrup accuradas eẽ circũstaar, que peccati speciẽ mutãt. Imo nad
oníes xti fideles, ẽ ad solos Epos et sacerdotes, hæc xti verba; quo-
ruꝝ remiseritis peccata spectare. Oto in ministro pœnitentiæ, ꝑ
potestatẽ ordinis regni jurisdionẽ, et Epos posse sibi nullos casus re-
servare, ita ñ ut in articulo mortis nulla sit reservaõ. que tota
pœna cũ culpa ꝑ pœnitẽtiã n remitti, hinc jure Dino mitipa-
ri imponẽdi cõfessis satisfactionẽ. hæc de sacrto pœnitẽtiæ. q: capi-
tibꝫ statuit cõc: et cõnatis errores xxv: canonibꝫ dõnat: 7o.
extremã unctionẽ eẽ sacrũ ꝓprie dictũ: deinde toqꝫ cõc: de mi-
nistro sacrti institutione, matia, et forma, ita ñ ut plures scholasticoꝝ
questiones n dirimat. 8vo extremã unctionẽ delicta ac pec-
cati reliquias abstgere, allegiare aã ægroti, et corpori ramita-
re interdũ cõferre, uti saluti ad expedient. xu: solis sacrti mi-
nistros eẽ ꝓbytos, et additũ ẽ infirmis dferri dre. hæc de sacrto extre-
mæ unctionis tribꝫ capitibꝫ, et x: canonibꝫ cõtra hæreticos. In
Alio decreto de reformaõne declaratã ẽ xme. eos qui à jure ꝓhi-
bẽt ascẽdere ad ordines eñ ob occultũ crimẽ puniri dre n ascẽ-
dãt, nullaq; ipis ordinatoꝝ licentiã suffragari. Ado Epis hãc-
lanibꝫ 1 pœna suspensionis speradũ ꝓhibẽt, ne alienũ ẽpiatũ, imo
nec familiarẽ suũ ad ordines, ipsã eñ xmã tonsurã nisi ꝓpꝫ
Epi licentia promoveãt. 3tio, ut Clerici, qui in sacris ordinibꝫ
constituti st, aut ecclesiastica possidẽt beneficia, hãtũ deferãt tonsu-
ram. 4to ꝓhibẽt ne voluntarij homicidæ ad sacros ordines ẽt, et-
si jam ordinati sint, ut à ministerio Pio repoũẽt, et omnibꝫ bene-
ciis careãt. Ad homicidia verò in voluntariis ꝓnitit ut cogno-
ta eadã facilꝫ dispẽset. 5to decernit ut jus patronatus, ne-
mo nisi ex fundaõne, v dotaõne obtineat, et sibit ne prætextu
ab alio, qm ab ordinario innotuit.

Sessio xxv: Die 25o: Januarij: anno xvc lxiii: hta ẽ, in qua mil
Factũ, ꝑtqm ꝓrogata sessio ad expectãdos ꝓcuratoꝝ, quibꝫ datus

q̄bg dahus ē salvus cōductus.

Sessio 15: Q: 25ª Aprilis ejusdē ānī facta ē. In hac sessione sta- 249
tutū ē ut p̄ Trigerinū suspēderet cōc: ob Bella et p̄turbāones in
Germāa p̄tas, ea tñ lege, ut ni citiꝰ pax fieret, citiꝰ eōdē absq;
ulla nova cōvocāone cōc: resumeret. q̄ pax n ē facta, imo in-
p̄incipiō Julij 9: obitu durauit ad decēmiū p̄rogata cōc: suspēsō
quo nec Julij potuit p̄ Marcellū 2: Julij 9: successore, nec p̄
Paulo 4: post Marcellū electo. q̄ mō p̄ Pio 4: Pauli succes-
sore, dicta suspēsio p̄rogata ē, et reassūpta cōci:

Sessio 17: Q: 18: Januarij Ānī 1562: hta ē p̄sentiꝰ mē
Dij 4ti Episcis Hercule de mantua. Hieronimo Seripādo, Stanislāo
Hosio Warmiēsi, et Ludovico Simonēta, S: R: C: Presbytis. C: nil
aliud actū ē, p̄ quē declarata id cōc: continuari, et indicta futu-
ra sessio

Sessio 18: Q: 26 Februarij ejusdē Ānī hta ē, videns cōc: excres-
cere mūs suspectos, et p̄ diuersos libros, in q̄bg pura doctrina dē-
gē, latēq; diffūdebat. statuit in hac sessione, ut eligerēt de cōc:
PP: qui cōsiderarēt quid facto opus esset de talibg libris, et suo
tēpore ad cōc: referrēt, ut cōmodiꝰ, quæ circa in oportuna sit
statuerēt. in hac item sessione data ē salvus cōductus q̄testā-
tibg ut ad cōc: accederēt.

Sessio 19: hta ē, Q: 14: Maji ejusdē ānī. In hac sessione sta-
tuta ē futuræ sessionis p̄rogatio. Quia novus orator Regis Hua-
nisnini p̄ Vias primierat re breui, cui n nullis Gallie oppis et
Dnibg adventum, et petierat, ut quæ tractāda erāt, n tractarēt-
mis post mū cū Legatis Oppis et Dnibg adventū, uti defacto
post breue tēpus advenerūt.

Sessio 20: hta ē Q: 4: Junij ejusdē Ānī. Nil aliud factū ē, q̄m
indicta futura sessio ob difficultates diuersas, ex diuersis cauis orbas

Sessio 21: Q: 16: Julij ejusdē ānī hta ē, in hac sessione exa-
minatæ ut p̄: illæ quæstiones circa Eucharistiā, quarū de-
siderationes differri petierūt Protestantes, et dehinc ē mō Laicos
et Clericos n cōpicientes n admingi jure Divino ad Communiōē sumq;
specie. nec justis de cauis ab Ecclesia abrogatā huiusce cōsuetudinē

cōmunī

260 cōmunicādi ℔ utraq; specie. Hīo nulla grā ad ralutē necessa-
nia eos defraudari, q; ℔ una tm̄ specie cōmunicat. 2ito parvules nul-
la obligan necessitate ad Eucharistiæ cōmunionē, et .3. quia ea ei
minuēre culpam, ℣ dē. Cōtra hæreticor dogmatiquatuor ca-
nonib; donato fuēre, duo alij articuli in lim cōcil ppon̄i fuē-
runt, an rnē quib; S: C: Ecclēa adducto fuit ut cōmuni-
caret Laicos, atq; em̄ ℣ celebrates sacerdotes, ℔ una tm̄ panis spe-
cie, ita rint retinēdæ, ut nulla rnē calicis usus ningr nīt retinē-
dus. 2dus ē an quotiēs honestis et rtiana caritē cōrētaneis rnib; cō-
cedēdus videat alicui nāon, ℣ regno, alijsq; usus calicis, nīt cōcedē-
dus ℔ alijs cōditionib; et quæna illa sit, hos articulos sācta syno-
dus, in aliud tēpus examinandos atq; definiendos reservavit. Latū
in hac sessione decretū de reformaēne, in qua declaratū ē smo, ut
epp̄i, et alij ordinū collatores, ℣ eor̄ mīstros p ordinū collaēne ℣
p hijs dimissonijs, aut testimonialib; em̄ a se ꝓte oblatū, quod ꝓtex-
tu nīl accipiāt. Nōtanū m̄ aliquid dari indulget, dūmodo m̄ ℣ eis nul-
lū impediū ab epp̄o assignatū sit, ℣ nō rint in locis, in q; b; viget
laudabilis cōsuetudo ea nīl accipiēdi, ℣ modo epp̄is ex notorij cōmo-
modis, atq; omolumētū directē, ℣ indirectē ꝓvenire ℣ possit. Ido
ut nemo rine beneficij, ℣ patrimonij titulo ad sacros ordines
ꝓmoreat. Plura alia in ℔ decreto, quæ capitula, ℣ epp̄or decernūt.
statuta et capitula
Sessio 22: hta ē 17 Sbris ejusdē Ani. ea in sessione sequēta
definitū sit, quæ ad missæ sacrificiū spectāt. smo tm̄ ℔ specieb;
panis et vini. O et dagusnē nr̄ Deo Patri obtulisse et Ap̄lis, quos
hīc novi testamēti sacerdotes cōstituebat, ut ea ℔ eandē rem
similiter offerēt sceptisse. Ido Eucharistiā ee vīrīle sacrifi-
ciū epp̄iatoriū p vīs et defunctis. Hīo missa offerēdē in honor
SS: ℣ am̄ ipsismet SS: Probatus ē postea missæ canō, emulgata,
et, rem cōmendata solenes sacrificij cæremoniæ. ptatusq; quo
usus miscend in quib; solus sacerdos ℣ populus cōmunicat.
Dicit tm̄ S: Synodus se obtare, ut in missis populus cōmunicet. Cō-
firmatus quoq; fuit usus prisci ritus agendi in una in sacra-
rio, ubi sācta synodus Ecclēa de Issma Eucharistiæ sacrificio
fidē o capitib; exponit, et q; canonib; errores pstiti ℔ jussit

decretū

decretū de obrrādis, et ritādis in celebrāne missæ, et gdē jubet 252
Epp̄is, ut curēt ē medio tollere, quæ in miſra celebrāone, v vanitia, v irreverētia, v ſuperſtitone invexerūt. quoad avaritiā p-
mittet cuiḡis grīs mercedā cōdiones, pacta, et quicquid p miſsis
nōis celebrādis, nec v importunas, atq; illiberates eleminarū
exactiones. quoad irriverētiā vetat, ne cui vago, v ignoto sacer-
dōti p̄mittat miſsa celebrari; vetat itē ne is qui publicē et
notoriè criminosus ē sacris intēē p̄mittat. Vetat quoq; ne
Epp̄i patiāt miſsā celebrari privatis in domib; et extraorāto-
ria ab iisdē Epp̄is visitāda. monet miſsa audiēda eē debita tē-
pis, hō ōnis cōpōne. vetat mōe ne adhibeat musica, aū qua
vis organo vē cābi tamen, aut impune aliqd misceat. Quoad
ſuperſtitionē p̄mbet ne sacerdotes aliis, qm debitis nōis celebrēt,
neq; alias cæremonias, et p̄ces in miſrar celebrāone adhibeāt
p̄ter eas quæ ab Eccl̄ea p̄batæ st. Vult quoq; à Divino cultu absti-
neri quamdā miſrar, et cādelar cerī nrī. Dādē fidelē populū
monet vult, ut frequēt ad suas Parochias, saltim diebꝰ Dnicis
et jonibꝰ accedat. nō ē omissū decretū de reformāone, in quo sermo vel-
de vita et honestate canonor Clericor innovāt. Ado p̄bit ut ad Ca-
thedrales Eccl̄eas, p̄sertim quæ curā aar postulāt aptiōrē ē p̄mor
p̄bitate tū scientia polleāt qua munen ipsis satisfaciāt. Bīō p̄bit
ut qui obtinuerūt beneficia, quibꝰ onera vana st annexa, ad'no
infra annū ordines suscipiāt requisitos. 4to cōmittit locor ordinariis
dispēsadnes oltē incusa, ut ab ipsis examinēt. 5to p̄bit, ut
ad commutādas ultimas volūtates adhib justa et necessaria caa.
6to decernit, ut Ord: locor ordinarij quoscūq; loca pia visitēt.
7mo Licitū notarij, em autoritte regia [illegible] Epporū examinū
et judicio. octo bonor cujscūq; Eccl̄ea, aut pij loci occupatores
anathemati Licitū. ipsoq; facto privat jure patronatus illud
possideāt. nono Clerici qui vestādā fraudis, et usurpādē cō-
rēctes fuerīt iisdē pœnis Licitū, misq; venesterii spoliāt.
aliaq; plura in hoc decreto statuit.
Sessio 23: Die: 15: Julij: anō 1563 facta ē ante d circū mēses
suprenerat cū multis Galliæ plat̄is et Dnis Cardinalis Lotaringi

quimā-

252 qui magna cũ laude adhuit cõgregaõibz regionũ hãc præ-
dẽtibz, ac hãc huic ac reliquis õnibz sessionibz interfuit. in hac
sessione actũ e de sacro ordinis, definitũq; suo ordine à Xto in-
stitutũ fuisse, ac cõtinere potestatẽ cõsecrãdi offerẽdi et ministra-
di ℞, et tãquãm ẽt nec nõ peccata quorũlibet dimittendi; ac reti-
nẽdi, deinde agit de ordinibz in particulari, quo ordine ẽ verè
sacrũ. Hic in sacro ordinis imprimi characterẽ, hinc q; cõc: cõclu-
dit, tẽporariã in ẽ potestatẽ sacerdotiũ noui testamẽti. Vt oppo-
inde cæteros ecclesiasticos gradus ad ordinẽ hierarchicũ pertinẽ-
re. Additũ eos presbytris ẽ superiores. Vt in ordinatione cõponẽ-
dorũ et cæterorũ ordinũ, nec populi, nec cuiusq; secularis pote-
statis, et magistratus cõsensũ in autoritate ita requiri, ut irrita
irrita sit ordinatio. Decretũ ẽ em eos, qui a populo mũ, et se-
culari potestate, et magistratu, vocati et instituti, ad sacra mi-
nisteria exercẽda ascendũt, et ecclesiæ ministros, et fures, et latro-
nes dorũ ẽ. Hæc de sacro ordinis; quoad fidẽ sacra et ex: capi-
tibz, et cõtrarij errores et canonibz damnati: decretũ quoq; fuit de ref-
matione, plura cõplectens capita. Tmo declaratũ ẽ, eos quibz incum-
bit aarũ cura, quacũq; fulgeãt dignitate, teneri ad personalẽ in
sua ecclesia residentiã. de hac residentia, tã in privatis, quã in Gna-
libz Cõciliis diu multũq; disputatũ e. An sit: ẽt Iuris Diui
et Ecclesiastici. Iuris mihi Diui ẽt asserebãt Hispani, et Galli pro-
fessores. Itali ecõtra quã plures iuris mihi Ecclesiastici cõtendebãt, ad Cõc: in.
sessione cõgrãtũ multis de causis cõltibz duxit quæstionẽ hãc definiendã: vi-
de solummodo declarant pastores curã aarũ hãtes teneri ad personalẽ
residentiã in propriis ecclesiis, quam precepto Diuino mãdatã sit. Nec
cõpetere posse singulis annis per tres menses, nisi infirmos, nisi ecclesiæ
utilitatis, et non amplius abesse à Dioecesi. Hic declarat eos, qui à mi-
nisterijs alsuenit. Et peccati mortalis reatũ, quẽ incurrũt per tra-
sponis absentiæ fructus non facere suos, nec mihi cõscientia illos posse
retinere, alia em declaratione non recusata sed teneri eos fructus, aut
fabricæ ecclesiæ, aut locis pauperibz erogare. deinde plura subiit
quæ in Clericorũ ordinatione seruãda sit, plura em decernit circa se-
minariorũ erectiones, atq; circa Clericorũ ibidẽ existentiũ educa-

nẽ.

tndē decrevit rescindere privilegia circa cōfessiones audien- 253
das olim mēdicātibꝫ cōcessa, h ē statuit, ut nullus sæcula-
riū cōfessiones audiat, nisi approbatus fuerit ab ordinario.
Sessio 24: hta ē. Tria decreta tulit hæc sessio, 1mū ē
circa doctrinā Sacrti matrimonij, 2dū respicit reformaōnē ma-
trimonij, 3tiū reliqm reformaonis matrimonij maā. circa 1mū
definitū ē 1mo Adamū pnūciasse ppetuū, et indissolubilē ma-
trimonij nexū, cū Genereos 2: dixit. h enī Os de ossibꝫ mei,
et caro de carne mea, qm obrē hōō relinquet patrē suū, et ma-
trē, et adhærebit uxori suæ, et erūt duo in carne ~~duo~~ una. 2do ma-
trimonij vinculo duos tntūmodo copulari, et cōjūgi. 3tio 12: cano-
nibꝫ varios circa matrimoniū errores dānat. nēpe 1mo dā-
nat eos, qui negāt matrimoniū ēē propriè dictū Sacrtū novæ
legis. 2do eos, qui dicūt plures licere simul hre uxores, et h nul-
la lege Dina pohibitū. 3tio dānati st quoq, qui docēt eos tntū cō-
rāguinitatis gradus, qui in levitico exprimūt, posse impedire
ad matrimoniū cōtrahēdū. et dirimere cōtractū. 4to pripti st
q dicūt Ecclea n potuisse cōstituere impedimēta matrimoniū di-
rimētia. 5to pspti st. qui asserūt ppt hærerim, aut molestā
cohabitaōnē, aut affectatā absētiam à cōjuge dissolvi posse ma-
trimoniū. 6to illi dānāt, qui dicūt matrimoniū ratū, et n cōsū-
matū, p solēnē religionis pfessionē, altiꝫ cōjugis n dirimi. 7mo
dānāt asserētes Ecclea errare, cū docuit, et docet j Evāgelicā, et
Aplicā doctrinā ppt adultiū altiꝫ cōjugis matrimonij vinculū n pos-
se dissolvi, v enī innocētē, qui caā adultio n dedit, n posse altō
cōjuge vivēte, aliud matrimoniū cōtrahere. Palucinus testat.
Cōci: paratū fuisse anathema in eū pferre, qui diceret matrimo-
nia cōsumata ob adultiū dissolvi, d ppt græcos, qui in casu
de quo agit matrimonia dissolvere soliti erāt, b ea forma, qua
nūc legit pmulgatus ē canon: 8vo dānāt ii, qui docēt ordines
Sacros, aut solēnē in approbata religione pfessionē n ēē matrimonij
impedimēta dirimētia. Nono dānat eos qui dixerūt Ecclea errare qa
ob multas caās separaōnē int cōjuges, quo ad thorū, seu quoad co-
habitaōnē, ad certū incertūve tēpus fieri posse decernit. 10mo

dānāt

254 dānaſ, anteponēs statū cōiugalē statui virginitatis, ꝟ cælibatus. ſt me iꝫbēs dānaſ ꝓhibōnē cōtrahēdi nuptiarū certis anī tēporibꝫ. ſtz inde dānaſ iii, qui cōtēdūt cāas matrimoniales, ꝛ spectare ad judices Eccleasticos. Cui decretū de reformatione matrimonij, statuit ſme matrimonia clādestina fuiſſe rata, qmdiu Eccleа ea irrita ꝛ fecit, ꝛ deinceps futura fore invalida, si ab ip qm ꝑtes Parochꝰ, ꝛ alio sacerdote de ipſius Parochi, ꝛ ordinarij licētia, et duobꝫ ꝛ tribꝫ testibꝫ cōtracta fuerīt. Cui dānat eū, qui affirmat matrimonia à filiis Familias nīne cōsēsu Parentū cōtracta irrita eē, et Parētes ea rata, ꝛ irrita facere posſe. Statuit, ut nullū deinceps celebret matrimoniū ꝛ ſponſis ꝓclamationibꝫ nō habitis. varia statuit de cognatione spirituali, de impedimento pbli honestatis, de affinitate, de raptu, aliisq; matrimonij impedimentis. 3tio. decreto de reformatione dicit, ſme ꝓhibet normā eligēdi ep̄os, et cardinales. 4to ꝓhibet ut cōcilia ꝓvincialia fiāt quolibet triennio, Dioceſana quotannis. 5to jubet ep̄os visitare dioceſim, qm intra biennium absolvāt. 6to ꝓhibet ꝓdicatione verbi Dei, 7mo plura statuit circa graviores, ꝛ nōna cāas ep̄or. 8vo dat ep̄is potestas, dispēsādi ab irregularitatibꝫ, et absolvēdi à casibꝫ ꝓtificiis reservatis in foro cōscientiæ, et ꝛ qbꝫdā cōditionibꝫ. 9no ait de verbo Dei populo explicāda, et missæ explanatione eidē faciēda. 10mo ait de publicis pœnitentiis, et de pœnitentiarijs in cathedralibꝫ cōstitutis, nono plura statuit, quæ eccleār administratione, visitatione, et dignitatū collatione, beneficiorūq; unū respiciūt. 12mo. ꝓhibet exspectativas beneficiorū, quæ ꝓhinc in usu erat. 13tio denīq; plura statuit, quæ singula recensere longum minīs foret.

Seſſio 25ª et ultima dꝫ 4: xbris. ano 1563: Acta e. in hac seſſione 4: decreta lata 12. Primū de purgatorio, de invocatione et veneratione, et reliquiis. 2º in quo fidē de his rebꝫ explicat, et plura statuit, quæ jā cuiq; nota st. 3tio decretū de regularibꝫ, et de monialibꝫ. qd 12 capitula cōprehendit. et ꝓpria pœcepta st ista. 1mo ꝓhibet, ut regulares ordines, ꝛa viri, qm mulieres, ad regulā, qm ꝓfessi st ꝓpriā istā instituāt. 2do ꝓhibetur ingressus ullis omnino ꝓhibꝫ. 3tio omnibꝫ monasteriis exceptis domibꝫ

Capu

Capucinor, et nonn de observanda omittit. ut bona immobilia possint
deat. 4to mones Epp̃i, ut invigilet circa clausura monachũ. 5to
prohibit rao ehgedi nupiores. 6to jubet, ne pfessio in religione fiat
nive vigor, nive monachũ, nisi exacto pbationis ano, et 16 ano co=
pleto, et ptis ne quid a nouitio, ante pfessionẽ excepto, victu, et
vestitu mutuat. 7mũ decretũ e de reformatione disciplinæ, cujus pri=
ma pcta st. 1mo de Epporũ vigilantia, 2do de decretis hujus Coc:
in primis Coc: publicandis, 3tio de recipiendis, 4to de nro missar celebra=
dar imponendo Epp̃i, ut ipm videat, qndo Eccleæ obligationib mis=
sarũ nr possit satisfacere. 5to circa duellatores, eor Patrinos, et 6to
locũ ad Duellũ cõcedẽtes, quos excommunicari, et grauib pœ=
nis plecti vult. 8vo circa immunitatẽ Eccleaũ et pronar Eccle=
rar, 9no declarat ones sactiones in disciplina factas ee ra=
ta nr sedis Aplicæ auctorite. 10mũ decretũ plura cõprehdit
ser: disserit de indulgẽtiis, et 11ma tã, ybi cõfirmat, S: sy=
nodus nullas Eccleæ cõsuetudines, nr statuta ab hæreticis
impugnatas nepe, de delectu ciborũ jejuniis, et diebus festis, additq
em alia. et 12mo de indice librorũ, Catechismo, Breuiario, et
missali; 13tio de loco Oratorũ 14to, de recipiendis, et observandis
Coc: decretis. 15to de recitandis cõcil: decretis. et 16to de fine
Coc: atq; cõfirmatione petẽda a Pstice Dio 17to, a quo reipsa
ano seqnte 1565 mense Februario cõcessa e. huic Coc: in=
terfuere PP: nro Circa 4 Epos: 4: sedis Aplicæ legati. 2:
Alij Cardinales: 3: Patriarchæ. 25 Epi: Archiepi. 5to Epi.
6ti Abbates. et Im religiosor ordinũ Generales. nr nrãdo alio=
rũ multos, magni nimis erudite et ingenios viros. Postqm
Protestãtes ha celebrit in Trid: Coc: damnati sperat. insurrexer
et adhuc insurgut detendẽtes Coc: istud Œcumenicũ nr fuisse,
et legitime nr egisse, nr absq; ige erit calumniã hanc im=
pugnare. Sit igit

ASSERTIO.

Concilĩ Tridẽtinũ fuit vere legitimũ, et Œcumenicũ.
Probat: Ad legitimũ, et Œcumenicũ Coc: requirit ut ca no=
mice cõvocet, ut debitũ habeat finẽ, ut Epi ex singulis

orbis

256: orbis prib⁹ in illo redeat. ut ide⁹ Eccl̃ie rom̃a imisere do suffragio libertate suaꝫ, atq; hæc oia in Coc: Trid: re ius ergo etc: nor patet ex pig dictis solu addã quoad libertate suffragiorũ, qd quidã legati de pcipuis capitibꝫ definiẽdis p hitas cerimoniã faciẽt dficẽ, et ipe Dfex ad eos restens ona desiderãte apiret: nũqm, uti videre e, apud Gallasiniũ libro: 20: cap: 11: id factũ p modũ impij, et admonitibꝫ, et cõminatiõibꝫ, et imo aliquãdo Dfex Trid: PP: monuit, ut ipi solũ rite fideiussores reformãdor⁹ capita pregnãt. en verba Dii 11: ad ipos
" sbẽtis y Cardi: Borromeum, Ne Tempus deterat amplius in
" petẽdo finitio Turc Coc: eo gaudẽt vobis expedire liceat, id qd supe,
et. Cõfirmat ex eo quia dici pt, qd Coc: Trid: male definierit, ex eo qd n̄ pmiserit exame, antequã cad, ppt quas in dicto fuit, judicaret. nã de quæstionibꝫ rite fidei, rite reform: nusq; defo lata e, nisi præcedẽti maturo examine, sci: hæc observata e agendi ratõ. imo legati ex motu ppio, aut ad oratiõ pceu aut ad vota PP: aliquos eligebãt Theologos, qui cõtroversiaꝫ de qbꝫ agendũ erat in sessionibꝫ in ordinẽ redigeret, ad eaꝫ quæstiones in ordinẽ redacta Dijcibãt examini, ac disputationi privatæ Theologor cõgregationis, cui aliquis Epus præsidebat, cui
" alij cres Epi pro libitu adesse pterãt. Quo qua in privata illa Theologor cõgregatione decreta fuerãt referebãt ad cõgregationẽ quãdam
in qua fere omes prelãtꝫ Epi: illato examine disputabãt. Ita qua in cõgregatione quãdã decreta fuerãt referebãt ad Publicã Coc: sessionẽ, qua Epi aliqui qbꝫ jus erat ferendi decisiũ suffragiũ, nũ de rebꝫ ppositis judicium ferebãt Cõfirmat itẽ, ex eo qd Coc: Trid: decretis pcipuæ orbis Xtiana eccle cõvenit, suscepta enĩ st à Catholicis Germaniæ regionibꝫ ab Hispa Sicilia, Lusitania, Polonia in regni limitaciis, qua anõ 1564: hta st, et licet quoad disciplinæ capita Ecclea Gallicana exigẽte Coc: decreta n̄ promulgarit, amplexa tñ e ea oia, quæ circa fidẽ et morꝫ definita ac statuta st.

Oppos: In eadẽ causa n̄ pt quis agere pssonã judicis, et prãs, in Trid: Imus Dfex agit pssonã judicis, et prãs, nã n̄ solũ p legatos instituit ut judicaret, sed ipe ut judicaret, nã cõtra ipsum Idem mo

uebat

merebât p testâtes. etc:

Ry: falsu ee qd in h Coc: et in eade cau Rnus Dfes egerit 257
persona Judicis, et Prie, quia n agebat, in ipso privata Dfis cau
l cmunis cau fidei, Religionis et Eccleæ, cujg defensor, et auctor
ee dt Rnus Dfes, ut pote, quia ipse e visibile Eccleæ caput,
et Pastor universalis et Primas, adde qd ide retiedu eet. de reh=
quis ombg Coc: in Eccleæ celebratis, cu in Lutani, sma Eccleæ
Conc: magnæ ee auctoritis fateat.

Oppo: 1do: Coc: in cau de qua agit. celebrari debuisset in Ger=
mania, par inimicu erat ut negotio finis imponeret, ubi in=
cepat, presertim qnia id ex sapiut canones apud S: Cipriamu
li: 5: Epist: 3: dicet, ut illic lites judicet, ubi ortæ st.

Ry: Lites quæ de proniunt, ut plurimu fidei j. canonu forma. di=
cimi qde debere, in loco ubi inceptæ st, neg em testes, ex quor
testimonio res facti pdet facile in loca disposita advocari possit, l id
necesariu n e in judiciis de cauis fidei, quæ cu ad ones spectet
uliq possit examinari, ac definiri, atq in hac prima re su abombg
intelligit canon ille ex divo Cipriano depromptus.

Oppo: 3tio: in Trid: Coc: n interfuere Lutani, Calvinistæ, amjg
p testâtes, et in absentes fuerit judicatu, qd repugnat equo, et
indicat Coc: n fuisse legitimu.

Ry: Præfatos hæreticos nec vocatos fuisse, et n ad illud n ve=
nerit. nec in Coci: imputari dnt, nec am vocatos fuisse ppat
Libellg publicæ securitatis, seu salvus cnductus, exhibitione 3:
45: et 50: a Coc: datus. Præsea eor errores, nec n ones qbg
mitebat jam satisserat sphi vulgatæ, ut totum opus n eet eos audire
et judicare posset.

Oppo: 4: Coc: Trid: plura statuit quæ dt cotraria antiqnis
Eccleæ canonibg, nec resci: 23: canone 12: de reform: prohibet
antq 25 ætatis anu agete ad Presbyteratus ordine promoveat, qd
expsse e cotra plures antiquos canones, presertim coc: Nicani dicentis Presbyterate
30 ætatis anu n ordinet:, hinc Gallia h Trid: statuti n acceptavit, qnia
in hæres antiqnis canonibg statuit in aurelianen sactione, ut Presby=
ter n ordinet, ante 30 ætatis anu, idg conderat ingm peculiare suu sta=
tu n ordinet, ante 30 ætatis anu, idg

tutu

2ª statutū atq; h n acceptavit ſtata Trid: ſactionē, ergo etc.

R: qd quis rem sit illud Trid: decretū ē cōtra antiquos canones, nil abnudi inde regt. quia nō ēt S: Aug: plenaria cōc: prima a posterioribg corrigūt, persape circa disciplina decreta, idcirco Trid: synodus, potuit antiquis aliqndo derogare canonibg, et illis respra derogavit, h ſtato de ordinādor atte decreto. qd vero decretū illud n acceptant Gallia, minē n dt, quia res disciplinæ, n raro ppt particlarā quarūdā statuta, et cōsuetudines, n eadē ē in omibg ecclesiis. ſ: quod post Trid: Gallia in Blerensi ſactione ſtato decreto se libēt accomodavit.

Oppos: S: Prioribg Cōc: sessionibg pauci adfuerūt ſpūales, nē sessionis ipsæ, in qua de libris canonicis, et de hadionibg actū ē, ſt cardinales legatos adfuerūt nōn norē Archiepi, et Eppi ytr: ergo in iii, ultim sessionibg Trid: n fuit æcumenica.

R: ꝑmissa Responōne qua asserit omes orbis Catholici Eppos canonicē ad Trid: vocatos fuisse. R: ingrē nū Eppos qui postremis sessionibg adfuerūt, priores desciscere non judicio cōprobasse, ut patet et ultimæ sessionis capitulo 6: ubi hūmodi divisiones ponibg... multa in h ſacto Cōc: quād dogmata ac med reformandē statuta et definita ſt, vult S: synodus, ut illa nūc recitent, et tegatur.

Hæc dicta sint de Cōci: ſnalibg, et æcumenicis hactenus celebratis. Plurima ſt prticularia Cōci: ab Ecclēa ēm acceptata, quorū series exhibere impossibile nobis ē. sufficiat ergo impbata ſcripta Cōc: recēnsere.

Primū fuit Antiochenū Tempore Julij Papa ſ: et Cōstātij impatoris, ano 325: in quo damnatus ē Athanasius, et via apta ad eversionē Cōc: nicæni ſ:.

2dū ē mediolanēse ano 364: tempore ejusdē Cōstātij plus qm à 300 Eppis celebratū, in quo plura ad fidē extitere spectātia damnato heresiarchi uti referūt Rufinus et Socrates.

3tiū ē Ariminense, ano 369: celebratū ubi metu compulsi, et fraude decepti Ariana hæresi subscripsērunt PP: ante mox istud Cōc: sacrilega Ariminēnsis synodus legitima, quæ ab h Cōciliabulo diversa ē.

4tū ē Ephesinū 2dū tempore Theodosij ano 439 ꝑ factionē Dioscori

occisus fuit Planianus Epp̃us Costaphiang. Legati Pficij, et dē-
mū hereris cubicularia cōfirmata. 25 g.

3tiu Costantinopolitanū. b Costantino Copronimo anō 755: pauit cōtra imagines sacras.

4tu é Costantinopolitanū. b Leone Isaurico Impatore cōtra sacras imagines, anō 703:

5tū Romanū, qd anō dñi 1409: tpore xismatis depnuit Gregoriū xiū. et Benedictū 13: et elegit Alexandrū 5: qui is, ut melig dicā n é certū an fuerit ptus, n impbatū, nā ex una pte S: antonius asserit, n fuisse reū ecclēa Coc: d Cardinalibus, qd sane eū-
dē ostendisse videt. nigdō coactū, fuit Coc: istud ad Pollēdā xima qd in n solū reperit, d auxit. ex alta vero pte. si Coci: h reū n fuisset Alexander 5tus n re bū, d 3tū dixisset, quade caā mul-
ti hujg Coc: iura acriꝰ tnēt.

6tū. é Coc: Pisanū anō 1409: cōgregatū a Rege Galliæ, et Im-
patore, cōtra Romū Pficiē Julium 2dū. qui plura desiderat adeat autores et pcipue Bellarminū, et Labejū, alioqꝫ fusissime hāc tractātes. atqꝫ Coc: tam acta, qm canones examinātes. Procea-
mus ad alia loca Theologiæ expēdēda etqdē breuissime, utpotequ n involuta difficulter, quæ magni momēti sint.

SECTIO IIA

De Sanctis Ecclēæ Patribus

Sanctorū Patrū tunc apud Theologos veritij, qui eminēte doctrina, insignī vitæ sanctitate, et cōpetēte antiquitate, ut Patres, sive sacræ, sive exposse cognoscat ab Ecclēa, quæ vel eorū scripta approbauit, v eos in doctrina Ecclēæ traditā consensit. de istis igit agendū nobis é, 2: capitibꝫ. primū erit de SS: PP: autoritate aliqui de cautelis, in legendis SS: PP: adhibēdis.

CAPUT I.MUM

De Sanctorum Patrum Authoritate,

SS: PP: autoritē hæretici, et prætī lutam, de gradu ejicere mo-
liuntur: Pariter é, ut ejꝰ vim et dignitē oppugnent, qnōqꝫ valeat

rem dinar ꝑ tractaõne expẽdamg. 2 prig ma notãda st notãdu s: do
SS: PP: autoritte nꝑmisit disputari posse, sci: v de unig, v de altig
ꝑprio plauito, v de cõmuni Plurũ PP: cõsẽsu, a quo tñ unq v
alt discrepat, v mde de omiũ unanimi, et cõcordi cõsẽsu. notãdu 2do
SS: PP: testimonia nfem posse v ad Philosophica dogmata cõfir-
mãda, v ad asserẽdas res fidei, v Theologie cõpbadas. Rõ io P
Autores em Ecclesiacos duo ee disputationũ genera, se earũ rerũ que vr-
te ad fide et ad Catholicã doctrinã spectãt, alterũ earũ rerũ que ai-
na jactura pietãs ignorari, n scitu aut ipsius, ẽ em à doctis posit,
cũ nec ad fidei dogmata spectet, nec abillis deniget. v.g: an sacerdo
causet gratã, vi quadã et qualitte in existente dicitur indita, necne
et alia hujmodi, q̃ pcris
Dico 1: unig aut duor SS: PP: testimonia, em in iis, que ad sacras
litas, et doctrinã fidei ꝑtinet, ꝑbabile qdẽ ẽ, p expeditore argtũ, n ver
firmũ. Qd asserit, ex eo, qdiñtr hi in rebg theologicis valet PP:
autoritas, in qntũ fidẽ facit articulũ aliqnẽ in traditione cõtineri, ẽ unigant
altig Patrũ autoritas aliis nitãtibg certam n facit fidẽ, qd aliqnis arti-
culus cõtineat in traditione, neq em cõcipi pt revelatiõis depositũ, qd
unius spectat Eccleã post Apłos tpora uni intu v alti testi cõsentiũ hui-
se. ꝑtea ex una prte certũ ẽ qnlibet SS: PP: humano spiritu locutũ
fuisse, ex alta cõstat aliqnẽ eorũ aliqndo errasse in rebg qbusdã, quas
postea fidẽ spectare cõpertũ, ergo etc.
Dico 2do: cõsẽsionẽ Plurũ PP: in unũ dogma ceteris ex alta prte reclamã-
tibg, facere qdẽ argtũ multũ ꝑbabile, ẽ n omne certũ. rõ hujg asser-
ti. quia id facit argtũ multũ ꝑbabile, qd facit, ut multũ ꝑbabile sit
articulũ aliqnẽ fuisse revelatũ. v Plurũ PP cõsensus id facit hi-
cet aliqui reclamẽt, ergo etc. quia in scim pt, qd si qui ex alta
prte reclamãt, presertim si facilitate et emulatione insignes nitã asse-
uti fronim germanã aut spurce, aut traditionis rẽm, pinde q̃ certi-
tudine fidei, qd alij, qui cõtrariũ docuerẽ n erraverint,
hinc Theologus in omnibus formalibus assertionibg, que ad hunc n stabiles
tiones Eccleã. Et sane [illegible] expedere quid docuerint PP: presertim
antiquiores, deinde quid ceteri et reliqua Eccleaꝝ prs, nec ubi PP:
inter se de aliquo v cõvenirũt veritte forsan hujg articuli asseqr.

Dequa

asseqūt, de quo inquit, qd nil Theologꝰ ꝛ ꝑt assequ. ꝙn̄ prīi ad= 265
nerere dt, donec Eccleā ꝑ expssā alīqm definiem̄. quid de eo arbi=
trio palā faciat.

Dico: 3tio: unanimē ꝓꝓ: in unū dogma cōtrū certissimū facere
argūt. ⁊ asserūt. Nā unanimis SS: ꝓꝓ: cōsensus, in unū dogma, cer=
tissimū ē dīna traditionis testimoniū, reg̃ aliā nā, qm ꝑ ꝓꝓ:
qui singulis ætatibus ꝑsēte Eccleā scire ꝑt, quid ab ꝑdecess
Cōfirmat autoritte ipsius Eccleæ: ꝛ de ꝑsent, in ꝑsentiā Seniorum
ipi eni dicerēt. Cōfirmat itū autoritte Eccl: in 6ta synodo gnāli
ubi damnati st onōrienses, qd noras spuras cōpositiones in mediū affer=
rēt, cōtra ꝙnā traditionē. ite in Trid: definitū ē sessione 4: ut nemo
sacrā spturā ultra unanimē cōsensū ꝓꝓ: audeat interpretari. Erra=
uit hinc Cajetanꝰ, qui initio cōmētariū in Genesim dicit, nemi=
nē detestari dē nouū sacræ spturæ sensū, qui is alicui vir ab Deo
rente SS: DNō. Advertendū m̄. qndo dī unanimē ꝓꝓ: cōsensū certis=
simū facere argūt cōsensus iste ꝛ ita stricte, ac mathematicē sūmendus
ē, ut nec ung qnqdē omīū tēporū ex ꝓꝓ: dent, ⁊ acciptidus ē mo=
rali, ita ut nil cōsensus fere omīū, rō, quia ꝛ oēs de quibꝫ
fidei articulis locuti. st

CAPUT XXVIII.

De Cautelis in Legendis SS: PP: adhibendis.

Nōnulla cautelæ, seu regulæ st mi apponēdæ, quæ ad rectam
eōr: PP: intelligētiā, rectiq̄ usū ꝛ pōnt jurāt. srma ē, ut animad vtat
qd attinet ꝛ multa in alijs SS: DN: invenīt, quæ licet ipsi, bona
fide et sine errore asserent: nil omnino postea explicite definitū
et cōtra fidē, ut refert Canus, li: 7: de locis Theologicis, cap: 3:
Nec obstat sūmor Pōtifex attinet eōr opta applausit, uti ꝑcepit
Gelasius cap: Sacta Rna. Distinc: 15: nā Apphaō ista ꝛ dēbuit
ē pnisse, ꝛ ingm sophō, qua deterrēt ut installibilia, et cū obli=
gatione ea credendi, ⁊ quamvis recipiūt, et legi ꝑmittūt. nā illa
SS: PP: opta ꝛ cōtinēt fidei dogma, ꝛ sl de rebꝫ ad fidē dogma
minimē spectantibꝫ, ꝛ errores aliquos cōtra fidē cōtinēt. Sūmō
mimē spectantibꝫ, ꝛ errores aliquos cōtra fidē cōtinēt. Sūmō
ea probat uti vera et Catholica, nō tñ. ea omīū ea omīū recipit et

ꝑmit

262: etp mithi ut ptabilia, n' 3tiũ ea n̄ appbat, nec excipit, uñ cõstat de n̄-
nullis ibiõ à Gelasio exceptis, aut n' n̄ excipit ecclea ideo fac-
quia n̄ satis cõstat de errore, et aliunde aliquid ptabilitis ht, unde
ẽ, qd licet pugnãa, aliqñ negnt SS: et neget ung, qd alt af-
firmat, et uñq; ipta appbat Eccl̃ea, n̄ negt qd pugnãa, et cõtradictoria
appbet, quia uñq; appbat ipta relu ut ptabilia, duo aũ p-
babilia, ut ptabilia, nec repugnãa, nec cõtradictoria st.

Ada ẽ. qd PP: qui ante exortas hæreses simpliciꝫ ac pinde
nũs cauteꝫ locuti st, qm qui ipsis post exortas hæreses. 3tia qd
PP: in impugnadis erroribꝫ nnũqm uñ st sibi, q. videl qdd erro-
ribꝫ oppñti favere, d̄ re ipsa et ãdu rem ab ipsis intẽtũ illos er-
rores n̄ cõtinẽt. Sic qui Sabellianos impugnaũt aliqñ dicto usi st
desmere, Dinar pronar cõtraalitte, qm re ipsa ppugnat.

4ta ẽ. qd PP: em ptabilissimi, in oribꝫ fidei articulis æqualẽ n̄
faciũt autoritte, quia Deus nullos PP: elegit, qui fidei
cãe Catholicæ fidei rectius adversus hæreticos ppugnarẽt,
uñ Athanasij cõtra Arii, Aug: cõtra Cathich: et alij cõtra alios
speciali electi st. 5ta ẽ qd ñ aliquis ex PP: id docuerit, qd Eccl̃ea
Catholica postea rejicit, inqm unanimiali cõsensu cõmuñ et n̄ipsũ
Patrem, d̄ errorem --- et qdẽ 5ſcõne unia Theologus refellere dt

6ta ẽ qd Theologꝫ maxime cavere, dt, ne qmpiã expatribꝫ temeri
erroribꝫ insinuet, unde rigua ircij libris ambiguè dicta legãt, et
aliis illig rectis, quantum fieri pt explicari, atq excusari pt dt

7ma inde ẽ, plusq̃ Patrũ sententiam anteponẽda ẽ, misi in-
trenerit judiciũ Eccl̃eæ, anteponẽda ingm rei opinioni pauc aliq
uñ sãe sapig notaring.

SECTIO 7MA

De Doctoribus Scholasticis.

Quamvis quæ de SS: PP: diximꝫ serrata pportione applicari,
poss̃ em ad Dres Scholasticos ñ de eor autorite p reby Theologꝫ
cis aliquidem in pticulari adnotabo. unio cap: dixi serrata ppor-
tione, quia Autoritas SS: PP: ex plurib̃ capitibꝫ, et præsertim quia
testimoniũ ẽ traditionis magis proximũ oculꝫ præsentia, et plurimis fa-
cilẽ

da.

De Autoritate Scholasticorum.

Notandū ē, qd autoritas scholasticor̃ mēsurari pt̃ vel ab auctoritate dictis, v à Pondere argumētor̃, unde admandv tēdit scholasticor̃ dēctias verbaq; por̃ v circa res graves qdē, ḋ quæ ad fidē, et mores n̄ pt̃inēt, v circa res pt̃inēs ad fidē et mores. quare.

Dico 1mo: Theologor̃ scholasticor̃ em̄ maior̃ testimoniū, ḋ alij insignes licet nr̄o pauci dissēdāt n̄ plus valere, qm̄ rationes et argta, quibq eor̃ dēctiæ innitūt, h ē, in scholasticis disputationibq plurīū Theologor̃ autoritas nos obtinere n̄ dt, quia disputationes Theologicæ, n̄ nr̄o paucor̃ dirimūt, ḋ argmtor̃ pondere. Unde ubi variæ ut doctissimor̃ uirū disceptantes dēctiæ, in illā ōm̄q pte̊ declinare, p quā stare judicabimq jura rnū monēta. carcas verō nedū uni pti̊ suffragiū fores, Paronis opponita dēctia hæreseos nota inurat.

Dico 2do ex cōmuni omiū scholasticor̃ dēctia in re qdē grauī, ḋ quæ primò ad fidē, et mores n̄ pt̃inet talia argta desumi, ut iis repugnare temerariū sit, nā in qualibet disciplina arte pthis credēdū ē res ipsa demonstrat.

Dico 3tio Cōcordi omiū scholasticor̃ scholæ in rebq quæ ad fidē et mores spectāt cōbadicere, ni hæreos n̄ ē, saltim hæresi parimū eo, rac ē, quia nullū ē dogma, qd cōmuniter asserūt scholastici, qd ponti unitas n̄ tenet Ecclēa, nā eo ipso, qd Ecclēa cōmuné omiū scholasticor̃ n̄ rejiciat, cerert eādē saltim racōne approbare, errorem sententiam cuiū reuinit, approbat. Præterea nullū ē scholar̃ tm̄ pmissi dicti, qd v ex sacris litis, v ex Apl̃or̃ traditione, v ex Eccl̃iæ, aut Cōcil: definitionibq n̄ habeat originē, quare, qui cōmunia scholasticor̃ dicta reprehendūt, inventē em̄ ut desperisse fontes unde illa manarunt. qd rabis magnū argtū ē, nine fidei discrimine, hujsmodi scholar̃ placita negari n̄ posse.

Cōtenēdū n̄ ē, qd dicit Jureming, scil: magni hrdes n̄ ēe scholasticos illos, qui in iis, quæ ad fidē, et mores pt̃inēt, nec ipsura, nec traditione, ḋ sola humana rnē sua placita cōfirmāt; rnē dat, qmā

nna

hnâ rad n ô lex, ad qm nec fide, nec mores exigere debeem
id cõfirmat ex eo, qd si scholasticor, de quib agit, magni rão debent
hñ, licet ad seq. in moralib hac opinionâ portenta. quæ ab Alexãdro
7: Innocẽtio xx: alioq pontificib damnata sũt, hæc enim portenta tolis
nostrâ alib rnib inuisa erãt, de istis Theologis refert citatus auctor
verba Melchioris, qui li: 8: de locis Theo: cap: xiv dogt. Satisfie
go am scripsisse in scholastica quereda Theologor cõtentiosa, quæstiones
quasiones Theologicas frigidas, non sinenis angustis absolvent: et
cũ in his ss: libris testimonia rarissima sint, conc: medio nullo, inter
antiquos ex antiquis ll: oleat, scholastici in nr corpis placet Theo:
logi vocãt, quos ego pbare nec debeo, nec possũ.
Hinc di n inferas me nostrâ ee in rebus Theologicis cõtenêdâ. uti ulterius
ostabit.

SECTIO QVA

De Historia Humana.

De hnâ historia inquiri pt ante ulteriis nitad res Theologicas pertractãdas, et an aliqm antequam facere possit. qd unico cap: expedieng.

CAPUT UNICUM

Supponita hnâ historiæ divisione in pfanâ et ecclesiasticâ.
Dico 1: Cognitionẽ historiæ pfanæ, tũ Ecclesiasticæ, utilẽ ee ad
res Theologicas pertractãdas, ea relata ad historiâ pfanâ, quæ nes-
cit ipsiq cognitionẽ plurimũ cõferre, ad sparandũ, atq Ecclesiasticor mo-
mentor intelligẽnâ, relatæ vero ad historiâ Ecclesiasticã plurib
do cõis utilis e, ut quia Theologus abea discat quid antiquum sit
et novum, quæ re dogmata vere fidei, vere mor, nec nõ quæ disciplin
capita, in cõc: definita fuerint. Tũ do discat quid in arduis negotiis
agendũ sit nit nit. quia pauca nũc occurrũt, quæ aliqndo n occurre-
rũt. Tũ discat, qua occasione, in qualia in cõc: statuta fuerint, et
qm abusum antiqua, a ll: optata sit, nicq germanum sensum cõc: tũ latu
as seq di mẽ. Ita discat præclara ecclesiæ gesta, ad quæ nostrâ mo-
mores, a nõdq cõponit.
Dico 2do. Mysticorum scriptor, ac fide dignor, qui leo n pauci inveni-

tam Profani

qm saevi, argtũ
tã pfam Theologo ruppeditare ad mas roboradas rectias, nã radij 265:
gndẽt oegent, qui fidẽ adhibet viro graui, et fide digno, rõ abi=
qm credibile asserẽti, dũmodo in cõtrariũ firma n adsint fudamẽta.
Dico 3tio Quodcunq; probati historici, diuersi locor, teporũ, etiamsi=
tod, in eadẽ rem cõcurrãt, huc ex illorũ autoritte, demnst Theolog:
certũ argtũ, aliõquin omnia tollẽda eet, quæ aut historia, aut testes
graues asserũt, quo nil absurdig, nil stultiũ magis fingemo vg: mir
denjiat. dubitare pt cõc: micenũ romũ: & Silvestro, et itẽq; de
Constantino celebratũ fulsse, h argtõ genere judicãt fideles, quadũ &c:
eõ œcumenica, seu universã ẽcclesiã repsentare, ac inde absq; illa re
prudẽt fide Dina credere, quæ ineris fuerũt, n possũt.

SECTIO ULTIMA.

De Ratione Naturali.

Deveniõg ad ultimũ Theologicũ locũ, quæ ẽ naali rõe, de cuius in=
eidẽt plura dicta sint, in plegomenis ad Theologiã, mpõ mihi loci
ut de illig uhilitte, et usu, unico cap: disseramg.

CAPUT UNICUM.

De Utilitate, et Usu Rationis Naalis.

Non ẽ dubiũ, rnẽ naalẽ uhilẽ ẽ ad res Theologicas ptractãdas,
nã qd à Deo datũ ẽ nri ad cõparadã veritis cognionẽ, uhi pãd=
biben pt. porro rõ naalis ad eũ finẽ à Deo nri data ẽ, et p cõsq;
uhilis pt adhri.
Nilominq nõ, rõ naalis in re ht pmodũ principij respectu Theo=
logicæ, nã Theologicæ principiũ ẽ unũ, Dina sci: revelatio, quæ aut
ipsa, aut traditione cõtinet, et p h Theologia differt à Philo
alijsq; disciplinis naalibq. quarta, vero Theo: differt à fide
quæ pure revelatis innit, et differt p hoc qd Theologia, mp re=
velatis p naalẽ rõnẽ discursum; hinc intelligo rnẽ naalẽ ad Theo=
logiã cõferre, illig q unũ ex, qd ex principijs revelatis cõclusi=
nẽ eliciat, aut exponat, motiva credibilitatis, q lig fit, ut pru=
dẽt credamq, ipsam et traditionẽ, ex vend Dei verbi.
Cæque segq eos abutũrne, qui in rebq Theologicis primas pũtes

ei

ei tribuerūt. ℔ vnō laborarūt sacrimoniā, qui primi Deū mīl revellasse, qđ hnā raō capē n valet, in rem metaphoricā detorqūt omia spūra loca, quæ nupta in hīalī cōtinere dogma, qđ hnī capū nupat, aut naāli rni videt opponū. atq; hoc in mīsi principio, Trinitātis Incarnāonis, aliorūq; difficiliū mīsteriorū existētiā impūgārūt. hoc pariē vnō laborāt hæretici nostri tēporis, qui ad præceptaq; quamdā opīniōm normā, debere spūrar tēnā Judicare arbitrāt. rechy itaq; naāli rni unus ē, ut ipsa naāli raō fidei obsequat, sinde, ac rerum obsequit Duo quo, mīl aggredīdo qđ fidei adversat. ē omia fatēdo, quæ ipsi st cōgma, atq; faūt, quo pacto vult Aplus, ut redigam̄g. in captiuitatē intellectū nostrū in obsequiū fidei, ut 2i. Corri: x:

Du ergo Theologg. naāle rnē ad mībet, duo carere dt primū ē, ne ita sit addictus rni naāli, ut autoritē negligat sacræ spūræ, aut revelatōr cū mīja notōrij aliquin n procederet Theologicē, n enī st expēdēda mīsteria ad fidē nec rnēs ad singula mīsteria aliquin n ratiōe fidei, ē fides obsequeret rni, unde rnes, quæ obsequūt asūmūt, dnt cōfirmare, mīsteria, quæ ponūt explicāda, atq; illa magis illustrare, sēd ē, ne rnis naāli fidei prorsus abjiciat. cū naāli raōe n omīno utilis sit, ē em aliquādo necessaria, ut explicet termīni, veritatē revelatā, facilīq; eamdē omnes intelligat. ja vero hæc de Locis Theologicis dicta sufficiāt.

SCRIPTS
Sanctorum Patrum

Cum in scholis sæpissimē laudari soleat SS: PP: testimonia, juvat idcirco, eorūdē, necnō eorū opta breviē recēsere, ut in promptu eorū sint, atq; antoniē quisq; secernat. itaq;

Ano Salutis nostræ 74: S: Marcialis ℣ cōmunī opīniōnē S: Stephani Protomartyris cōtēmporaneus. ejus opa st duæ epīst: una ad Burdigal: altera ad Tholosanos: sēdua st epīst S: Marcialis vulgo dictæ. una Sacrosanctū sacrificiū missæ, alta signū crucis, et factorum.

Ano 102: S: Clemens Papa Rōnus opta S: Clemētis nē vulgata st 2: epīst: ambæ ad Corinth: 2: aliæ ad Jacobū Fratrem. 3ēs epīst.

alia

alia ad diuersos. recognitionū libri 80: Constitutionū Apostolicarū libri 8: ca= 267
nones Apost: liturgia S: Clementis.

Ano 2uo: Clemens Alexandrinus Alexandria natus, ejus opa sūt hoc gē=
tes, Pedagogi libri 3es. Stromatum li 8:

Ano xxx S: Ignatius Martyr. S: Ioan: Euangelistæ cū Policarpo discē=
pulus successor post Euodiū in Ecclesia antiochi: opa ejus sūt Epist:
S: Ignatij vulgo dictæ. 7: genuinæ sūt 5: ad Ephesios, 2a: ad Magne=
sianos, 3ia ad Trallianos. 4ta ad Rom. 5ta ad Philadelphios, 6ta Smir=
nēses, 7ma ad Policarpum. 8ta dubia sūt ad mariā cassobolitā, 9na
ad Antiochenos, 10ma ad Tarsenses, 11ta ad Philippēses. 12ta ad He=
ronē. 13es supposititiæ, sūt ad mariā virginē Deipara, 14na ad
Ioan: seniorē, 15ta ad eundē Ioan: ex his am omitt 7: priores sūt ge=
nuinæ.

Ano xcix Dionis Areopagita Pauli Apli discipulus Athenis oriundus
ut tenēt Alij ex in Thracia natus, ut alij. 9pta ejus hæc sūt. liber de cæ=
lesti Hierarchia. liber de Ecclesiastica Hierarchia, liber de Diuinis no=
mib, liber de mistica Theologia. Epist: 4: ones ad Cajū monachū
alia 7. sūt ad Dorotheū, 11na ad Sosipatrū. 13ia ad Policarpū.
14ta. ad Demophilū monachū. 15ta ad Titū. 16ta ad Ioan: Apli, 17ma
ad Electū Epi discipulū. 18ma ad Apolophanē, Gentilem, quæ omia
sūt genuina 9pta Dionisij Areopagitæ.

Ao 74: S: Dionisij Corinthij Corinthiorū Epi: huic vivens sedu
tate fuit eloquentiæ vir, multog in universalis Ecclesiæ bonū studiū Zelo
ut ex ma Ecclesia populos, 8 et Achaiæ Ecclesiarū Epos, et ores multos em=
diret Epist: quarū 8: reperūt ad Eusebio. 1: ad Lacedemonios. 2da
ad Athenienses 3tia ad Nicomedienses. 4ta ad Amastriand in Pō=
to Ecclesiā. 5ta: ad Gortinēsē in creta Ecclesiā. 6ta ad Gnosianos, et ad
Eliniū Gnosianor in Creta Epū. 7ma ad Rōs, et totiū Ano
orbis Epū. 8va ad Chrisophoro. S: fœminā directa.

Ao 25g: S: Dionisij Alexandrini, Alexandriæ urbis, post Heraclā
Epus. Cujg Epist: sūt 5: 1ma ad Xistū Anū 2dcē. 2da ad Dioni=
sium Anū. 3tia pariter in Ana sede successore. 3tia ad Paulū Samo
satenū. 4ta ad Pholinū. 5ta ad Dionemisiū Anū Dicā Apo=
logetica.

Ao

Anº 170: S: Dionisij nãone Graecus, et Cremicola, et Cremita pbr
& eccleæ Anã, insignis int alia spnt epist: cõra Sapellianos. & hujus
nupt fit fragmẽta apud S: Athanasiũ.
Anº 240 Dionisij exiguus è scythia oriũdus monachus, et Anº ur-
bis Abbas. cognomẽto exiguus, & doctrina et vite rectitate magnus. qui
anõ circit 500 ciclũ Paschale, inmp spnit, et edidit, de variis eccleæ
Cõc: sacrorũ collectionẽ canonũ.
Anº 270: Dionisius Carthusianus, nãone Germanus, Leodiensis dio-
cesis Eppus spnit in omes scripturæ libros in 4 libros magistri sententiarũ, et varia ad
edidit opuscula, nõ tã multa, ut nõnulla eorũ ptẽ & thuijse in
nrõ opusculorũ parte, mirẽ frugus: et Alphonsũ tostatũ.
Anº 1025: S: Papias S: Joan: senioris, seu presbyti, et ãpli Au-
ditor Hierapolitanus in Phrygia asiæ nõis Eppus spnit explanas-
ses sermõs D: quos hodie nnulla dũtaxat nupt fragmẽta.
Anº 126 Sanctus Quadratus. Athenẽs spnit Apologeticũ pro
religione Xtiana, quẽ porrexit Adriano Imperatori.
Anº 169: S: Policarpus S: Joan: Apli discipulus, et ab eo Smirnẽs
ordinatus Eppus. spnit insignẽ, et utilẽ ad Philippẽses epist.
Anº 170 S: Melito Vir Sardensis spnit epist: de veris testamẽt:
libris. spnit etiã Apologeticũ pro religione Xtiana, quem Direxit
Marco Antonio vero. qui hodie nonnulla et multa alia, absq; mi-
nime cõpta nec extãt.
Anº 180: S: Hegesippus vir ẽporibus Aplis vicinus, spnit 5 libros
texẽs historiã eccleæ, in qua exposse st traditiones Aplicæ, & hodie nõ
extãt nisi Fragmẽta apud Eusebiũ. extat liber de excidio Hierosoly-
mitano & nrõe Egesippi & nõ hujus & alterius Egesippi, obtus post tẽpora
Costantini magni.
Anº 220: S: Hippolytus eius Eppus urbis Metropolis Arguñ & post
Portuẽsi donatus Eppiscopatu, unde et Portuẽsis Eppus dictus, plurasspnt
& vita extat cõ de cõputatione mundi, de Antichristo, et de vno Adventu dñi
Anº 265: S: Justinus martyr: natus gdẽ Neapoli Palestinæ gloriosæ
urbe, Roma tñ domicilio spnit tres eosdẽ Parenetica ad Graecos, duo
Apologiã pro Xtianis ad senatũ Anton. 4to libros de monarchia Dei.
4to altã Apologiã Prostchonis ad Antoninũ Piũ. 5to Dialogũ cũ

Tryfo:

cũ Tryfone Judæo de veritte Xtiana rchiuis. 6to. eversionẽ Ath 269
idoloꝝ quomõdo dogmatũ ẽ quẽ ꝓpta superbia ꝛt expõo. Catholice, et
orthodoxæ fidei, Epist: ad Zenam, et Serenũ. de vita Xtiana. libriduo
Responũ. ad nullas Xtianoꝝ quæstiones. alia ꝛt S: Justini opa
modo deperdita. nõpe 5mo li: insptus praeter. 2do li: cõtra omẽs hæres
es, cuiꝰ ipsemet Justinꝰ. in Apologetico ad Antoninũ Piũ mẽtionẽ
facit.

Ano 202: S: Irenæus Lugdunẽnis Epꝰus, quẽ nulli putat, nãq
ne Gallũ. d phatiꝰ ẽ. ipm̃ nullũ, ẽ asiãm, nationẽ, ẽ Græcũ fuiꝰ
se. ejꝰ ꝓpta ꝛt 5mo li: S: adversus hæreses valetini, et reliquiũ
Gnosticoꝝ. 2do liber ung cõtra Genẽs de disciplina. 3tio. liber
ung ad Marcianũ Fratrẽ de Apocta pdicãone. 4to liber ung
variorũ tractatuũ. 5to liber de Ogdoade. seu Onanicõnn. 6to Epist
ad Blastũ de schismate cõtra nullos, q ꝓtextu nõnus Paschatis Juda-
izmũ in Eccleã inducere agitabãt. 7mo Epist ad Florinũ.
de Monarchia Dei, 8o: Epist ad victorẽ Rmũ Epũm de Pascha-
li ꝓmo celebrãda.

Ano 210: Tertullianꝰ, q laudat nullos tmpe S: Later. tmpe Ire næ-
dione celebris, fuit nãq Affer, Patria Carthaginẽnsis, 5mo opꝰ
Xtianꝰ, deinde in insaniã mõtani dogma turpiter lapsus ipta. Ter-
tullianꝰ adhuc Catholicꝰ ꝛt. 5mo Apologeticus adversus Gẽtes, 2do
libri duo ad nãones. 3tio de testimonio aõ. Deũ ẽ bestantis liber
ung. 4to liber ung ad Scapulã Proconsulẽ Africæ Prædecti
q Xtianos nullos vexabãt. 5to de spectaculis vitandis liber ung. 6to
de Idololatria liber ung. 7mo liber ung de Corona militis. seu
q tuẽdo Xtiano militi, do nullos gestata in capite corona. 8vo de
Pallio liber ung. nong liber ung de paenitẽtia 10o liber ung
de oõne. Unicaẽ oõnẽ explicãs. 11o: liber ung ad martyres
eos ad perseverandũ exhortans. 12: liber ung de Patientia, q omnes
Xtianos exponit et madet. 13tio liber ung de hus mulieb, in
mulierũ inreligy luxũ arguit. 14: liber alꝰ de cultu
feminarũ circa idẽ argũ. 15o libri duo ad uxorẽ maꝰ, q leg
madet ei, ut nullos demno nubat, nullos nupsit, nubat Xtiano. 16to
liber ung de virginibus velandis. 17mo liber ung ad nullos hu-
liber ung de virginibus

Deos

270 Judæos, quo mes᷑ià ven᷑isse ꝓbat. 10: liber ung de ꝓphone hæ-
reticoꝝ. ꝓbans hæreticoꝝ doctrinas ꝛ eã audiẽdas, quasi noxas.
11: liber ung. de Baptismo, quo eũ necessitate ostẽdit. 12: liber
ung. adversus hermogenẽ. quo maã ꝛ aliã eõ ꝓbat. 13: liber
ung adversus Valẽtinianos Deũ multitudinẽ erentes. 14: liber
ung de aã. in quo tã varios de aã intãs et errores. 15: liber
ung de carne, quo tã vera nãm esse carnẽ ꝓbat. 16: liber
ung de resurrectione carnis. 17: libri 5: ad versus Mar-
cionẽ. quibꝫ impugnat marcionis hæresẽ. 18to. scorpiacũ, seu
antidotu adversus gnosticos de Bono Martyrij. 19: liber un-
ung adversus praxeã, quo Deũ Patrũ ee in promis dẽmõstrat.
Scripta Tertulliani ꝛ Catholici. 1: liber ung de exhortatione
castitatis, quo secũdas nuptias dissuadet. 2do liber ung de
monogamia, in quo 2das nuptias aptè dãnat. 3tio liber
ung de fuga in ꝑsecutione, quo ꝑpera᷑ asserit, nullũ eõ in
ꝑsecutione fugã. 4to de Jejuniis adversus Psychicos, quo mõta-
ni defendit Jejunia cõtra Catholicos, 5to. liber ung de pudi-
citia, in quo Bigamos, quasi mechos ad Pnitẽtiã ꝛ eõs ad-
mittẽdos cõdidit. Scripta Tertulliani Dubia. 1mo liber
ung de Trinitate. 2do liber de cibis Judaicis. Errores Ter-
tulliani, fuerũt secutes. 1mo qd Deũ corporeũ eõ dixerit. 2do
qd docuerit aãs eõs corporeas. 3tio qd ea ex traduce fieri dixerit
4to, qd Justos ãos ante Diẽ Judicij in Cælũ recipi negarit.
5to, qd millenariã thi in his regnũ post resurrectionẽ futũ as-
serit. 6to, qd Baptizatos ab hæresi rebaptizando eõs volue-
rit. 7mo qd 2das nuptias dãnarit, ut supra. 8vo. qd Beatã
virginẽ post Partũ semel nupturã fuit, quo qd fugã in per-
cutione utilliatã arguerit. 9no Hiero: monet, cauẽ et
prudẽti Judicio legẽdos eõs Tertulliani libros, nedũ illos, qui
cõtra thianos edidit, sed eũ anos, quos ꝓ Ecclea cõs prit. quales
sũt adversus Praxeã, adversus hermogenẽ. de aã, de carne thi
de pnitẽtia, in qbꝫ inveniũtꝫ erronea, et suspecta ꝛ nulla.
Anno 254: Origenes, qui laudat ꝛ mqm s. Pat. ꝺ mgm vi-
ra eruditione insignis, Egiptius natione, et Latina alexandrine

ista

scripta Origenis scripua ñt. 1mo homil: seu tractatus, v cõmẽ 11
tarij, in sphæra multiplices. qualis est vg: homil: 17: in ge-
nesim, 13 in exodu, 27: in Leuitic. 16: in nros, 26: in Iosue
9: in libm Iudicu. una in libũ regũ. libi 30 in Iob. ho-
mil: 9: in Psalmos. 36: 37: et 38: 9: in cãtica cãticor. nouẽ
in Isaiã. 14: in Ieremiã. 14: in Ezechiel. cõmẽtarioꝝ, in
Iob: et homilia in eũdẽ. quæ omnia hñt in uno Tomo. Tra-
ctatus 35: in Matthæũ. hom: 39: in Lucã. tractatus 30
in Ioannẽ. homil: 20 in diuersos noui testamẽti locos. libi
sive tractatus 36: in Epist: ad Rnos. et ista omia reperiũt in ulo
Primo editionis Parisiẽsis. simul ex his assigna, videl: indu-
bita Origenis opa. licet ea ejꝰ nõe vulgata. ut endito Be-
larmino. ric: li: 30 in Iob: origenis dici nequeũt, cõmẽtaria
in Iob: em: homilia 20: in diuersa loca Euangelij onẽ ejꝰ ee
nõ possũt. Tractatus 5 in Matthæum. latini autoris videl.
2do Leontiꝰ libri 3: quibꝰ scripua exponũt religioni nos-
træ principia. 3tio de recta in Deũ fide dialogi tres. cõtra Mar-
chionitas, sive disputatio 30 in partes distincta. 4to cõtra Celsũ
li: 8: quꝰ refellit calumnios Celsi libꝝ in Egiptios. 5to Philo-
calia, ex liber ung. selectus cõmẽs locis de amore scripturarũ
6to de historia Susannæ cũ Epist: presbiteri ad Origenẽ ejusq; re-
sponsio de historia eiusdẽ ambiũ. 7mo Tetrapla, et Hexapla, et octa-
pla. siue editiones veteris testamẽti variæ. Præcipua Origenis
errata. 8vo qd filius in Dei Patre, et Filius spiritũ sanctũ nouẽ
ee dixerit. 9no qd Dei patris potestati finita ee deuenerit. 10mo
qd venerit ad hoc ut esset nõe nro, et nre. seu à Principio
pio fuisse mẽtes, nres, et virtutes sas. 11 Sina deplatio-
ne fabricatas, et in deum aliquas, in ora supplicij caa fuisse
demissa. et ad eas appellatas. 12to qd ad sti Dei. Spiritũ se
pertinere dixerit, unitaq; fuisse Dei verbo, Ante incarnatiõnẽ, et
generatiõnẽ ex Beata virgine. 13tio dixerit. 11mo coformatũ fuisse
Dñi Dei in utero Beatæ virginis. et postea ei, unitũ fuisse Deitas
bũ, et aã, quæ jam perierat. 14to qd stellæ, cælũ, lunã, stellas, et agnas
quæ sup cælos ñt. aãtas quardã, et mãdates virtutes ee dixerit. 15mo

qd nullũ

272 qđ hnũ ẽra in resurrectione finali refidũ, et orbiculata mẽbra habũ in so-
miant. ovũ qđ dñs Dnũ in futuro seculo p Damonibq, quẽadm p hmi-
bq crucifixũ in docuerit. grẽ, qđ dixerit n aeterna, d ad tẽpus te Da-
monũ, et impior hnũ supplicia, eorq fore aliqndo label. ipsosq Dae-
mones, ac impios hnes ad h saeclũ redituros, et nũ in pristinũ statũ
et ordinẽ restitutos, ac reintegratos, ac inde ad Beatitudinẽ revoca-
dos. Qui errores, quorũ n suo autore damnati sint, n mẽ gnia ejq spta
sũt reprobata, d ea solũ, que à Beato Hier: reprobata sũt:
Anõ 258: S: Cipriang vir fuit nacõne Affer, Patria Carthaginen-
sis, gnere divitiisq potens. Senatorio Clarus ordine. spta S: Cipria-
ni, 3tes in Thomos digesta, in 5mo reperiũt Epist: li: 4: seu 85 Epist
quar scripturas designare sufficiat. p firmado Rũi Pontis primi
tu legat Epist: S: Cipriani, ad Cornelium de fortunato, et Felicissimo,
que è nrõ 55 Pro SS: Invocacõne phada legat Epist: 57: ejqđ
p firmada de SS: festis dochina, asserat Epist: nro 34: Pro hueõ
p defunctis exorãdi more, Epist: 66: Pro hueõa catolica de purgatõ
dochina, Epist: 51: p sacrtali cõfessione firmada 66: Pro Eucha-
ristiae sacrificio medo nro 63: Pro stabiliendo parvulor baptismo Epist:
59: Pro antiqua circa lapsus Eccleã disciplina firmada 3es extãt
Epist: 52 libũ de lapsis, sci: 50, 51, 52: Pro Ingoeda S: cipriani
mẽte circa haereticor baptisma, Epist extãt 71: 72: 73: 76: In
2do thomo reperiũt plures Cuditi, et indubitati Cipriani libri. 1mo
liber de disciplina, et hũ virginũ. 2do de lapsis liber. 3tio liber
de unitate Eccleã, 4to liber de dõne Dnica. 5to liber ad Demetria-
nũ Affricae gcõrũ. 6to de Idolor vanitate. 7mo de mortalitte liber.
8vo de Opere, et Elemosinis liber. 9no de Bono Patiẽtia, 10 liber
de Zelo, et Livore. 11: de exhortacõne Martyrij. 12: testimoniorũ libri
3es. 13: Cõc: Carthaginẽse, cujq autor, et fores fuit S: Cipri-
ang. In 3tio referũt dubia v suppositia S: Cipriani opa. unde
triplicis gris. alia enis si talia, ut stylus et sptus aetate divi-
cõt eõ cipriania, alia quorũ stylus relinquat dubiũ, tũ in illis
multa sit, quae v cipriani, eẽ inadẽt v Autoris aspiratio coaevi, alia
demq sit, quae certis q hgdã cognitis desumũt n cipriani. 5: gris
1mo de spectaculis, 2do liber de disciplina, et bono pudicitiae, 3tio

liber

3tio liber de laude Martyrij. 4to liber de spe venia. 2di gnis st 273
5mo liber de Cardinalibz Eccl'ie epiis. 1mo liber de Alcatonibz. 3tio
de mõnibz nina, et ryon: adversus Judæos. 4to Carmẽ de gene-
si. 5to carmẽ ad Sodoma. 6to Carmen ad Senatorẽ. 7mo oõ
g martyribz. 3tij gnis st 5mo liber de singularitte Clericor. 2do
epõ nmbis Aplorũ. 3tio liber de Judaica incredulitte. 4to li-
ber adversus Judæos. qui in secuñ sut xñi. 5to liber de reve-
laõne capitis S: Joan: Baptiste. 6to liber de duplici martyrio. 7mo
liber st: aburiombz sachi. 8vo libellus, de cœna, qui nec cipri-
ani, ẽ, nec cipriano digng.
Anõ 265. S: Gregorij Neocesariẽnis, io ẽ Ecclẽ, qui neo-
cæsarea in Ponto, Ethnicis Patribz ortus, Ethnico Cæsarea, post
eversionẽ Eccliæ fuit. Genuina ipius ipta st. 1mo fidei, de Sma
Trinitate, a S: Joan: Evangelista, p revelaõnẽ Gregorio hadita.
2do oõ panegyrica, et Eucharistica, seu grãarũ actionis ad on-
genẽ magistrũ. 3tio Metaphrasis seu traslaõe in Ecclesiastẽ st:
capitibz explico. 4to sermones 3es Elegãter et doctr, in annũcia-
onẽ Beatæ virginis mariæ. 5to: sermo de S: Theophania, seu
Apparione Dei, in Baptismo. xx. 6to Epist: Canonica, st: cano-
nibz; cũ quã decernens Pœnitẽtiã p de Delictis in Barbaros inciv-
sionẽ Patratis. Dubia Gregorij Thaumaturgi, seu Neocæsariẽnis
st. 7mo expõ fidei ad Elianũ. 8vo xx fidei capita. qbz ostenditr
quid sit de incarnaõne Dei credẽdũ. 9tio disputatio de Stã ad Ta-
cianũ. x. testimoniis ex spuria de nphis, et phyloricis Jcodis ar-
gnis. Anõ 390: S: Gregorij. ol Cognomẽto Theologi Pœnitẽ, Agro-
mẽto Theologi, et Nazianzeni vulgo dicti, qui Nazianzi, in Cap-
padocia natus, Oratoria ejus ipta st. 1mo ooes Apologeticæ ej:
et mo à Patre recessu. 2do Ooes funebres, seu laudatoriæ. 3ma
in laudẽ Cæsarij Fratris sui, 4to in laudẽ Gorgoniæ Sororis. 5tio
in laudẽ Gregorij Patris. 6to in laudẽ S: Cipriani Martyris. 7ma
in laudẽ Basilij magni. 8vo in laudem S: Athanasij 9na
in laudẽ Machabæorũ. 10ma in laudẽm Naronis. 11tio
Ooes de Theologia 5. in Eunomianos. 12to ooes de pace. 13to
Oõ in plagã Grandinis. 14to dõ in mulieres cumbione se ornãtes. 15mo

Co

274 7mo de moderatõne in oõne servãda. pro oõ in Sacto lumina, seu in festõ SS: Luminũ. Festũ aũt dñi. luminũ erat festũ babhismi ẽñ. grẽ oõ cõtra Arianos, et de reipro. 80: oõ in fsetia 8vo Cpponũ. hta q̃ mo à rede Cõstãpolitana obtinẽdo recessu, 8o Epist: ranæ nro: 90: Poetica Gregorij Theologi spto 1o 7mo Trajedia, quæ inscribit Xtus patiens. 2do de rebg suis carmina. 3tio de virginitate aurmẽ. inque disputat, quæ vita sit potiõr, an cælebs, an cõjugata. 4to de virginer Poema, in quo virginer utrigq sexus salutiferi instituit precepta, 5to rana opus cultu de miraculis Xti. Parabolis, Genealogia de stu: Patriarchis, et alio n nulla.

Anõ 393: S: Gregorij Nisseng. Basilij Cæsariẽsis archiEpi, fr Petri Sebastæ fratris, necnõ S: Monicæ virginis, et plurũ virginũ Albatisse, Frater. SSmg fuit. Nicænæ urbis in Cappadocia, lux ornamẽtũ, et Epus. unde vulgo Nisseng. vir insignis Doctrinæ, et Eloqnõ celebris. spto ejg 1o. 7mo explicãõ in Hexamerõ. seu supplemẽtũ hexamerõ. Basilij magni Fratris aõ Petrũ Fratrẽ. 2do liber de opificio hñis aõ supplẽa, quæ deest, in libro B: Basilij. de Opificio mundi. 3tio liber de vita Moysis. quẽ Petro fratri suo ppositi inscripsit 4to Cõmẽtarij 2: in Ecclesiaste. ung. etall in Cãtica, Cãticor. Modo Stæ Thiam. 6to de Perfectõ hnis Christiani forma. 7mo de oõne Doctrina 8: oõnibg oõne Doctrinã explicãs. 9no liber de 8 beatitudinibg. Explicãs verm: 3tũ in mõte. grẽ oõ de subjectione Filij ad explicandũ Pauli textũ. 1: Corinth: 15: v 28: 2o de mortuis oõ. qua ostendit nẽ eõs lugẽdũ q̃ mortuos. 3tio: oõ p̃ infantibg p̃matura ætate, inquirens quid judicãdũ de illis. 4tu: de aã et resurrectione cũ sorore sua Marina disputãs. 5: liber de vera et incorrupta virginitate. 6ti: oõnes duæ de S: Baptismate, quibg suscepti baptismi bona, et defecta explicãt. 7mo: circa mysteriũ SSmæ Trinitatis tractatus varij. quibg Catholica explicãtur dogmata. rana de tribg promissionibus. 8vo: sermones de diebg festis varijs. 9no 1o cõtra usurarios, 10o: Oõ de fornicatione fugiẽda. 11g: oõnes funebres. nẽpe 1ma p̃ funere S: Basilij m: 2da q̃ Principe Pulcheria. 3tia q̃ Placilla filia Imperatoris Arcadij. 4ta. Pro S: Gregorio Neocæsariẽsi. 5ta. Pro S: Theodoro martyre. 6ta q̃ S: Meletio. 7ma q̃ 40 martyribg. 8t n nulla alia opuscula, quæ

extãt

quæ extãt in edione Parisiẽsi.
Anõ 596: S: Gregorius Turonicus, natus in Arvernia, Galliæ Provincia. Ejus libri st. 1: libri 10. historiæ Frãcor. li: 2: de Gloria. 3tio li: 4: de miraclis S: Martini 4to. li: unus. de gloria Cõfessorũ. 5to liber unus de vitis PP. extat libellis de 7: dormiẽtibus. d dubius ẽ. Gregorij Turonici fœtus.
Anõ 604: S: Gregorius. Magnus Patria Rnus, et Pfex. hujus nrĩs 1mus. ejus spta st. 1 libri 35: expõõnũ moraliũ in Job: 6 2do liber Pastoralis, seu de cura Pastorali. 3tio libri 4: dialogor cũ Petro Diacono de virtutibus et miraclis SS: 4: liber unus expõõnis in Cãtica Cãticor. 5to homil: sup Ezechielẽ. 6to homil: in Euãgelia. 7mo explanãõ in 7m psalmos pœnitẽtiales. 8vo expõõ 1mi libri regũ. 9no Epist ad Diversos. 10: 11: respõones, ac totidẽ interrogaõnes in diversis matriis. ipsi facta ab Aug: Cãtuariẽsi Anglor Eppo.
Anõ 340: Eusebius Cæsariẽsis. naõne Palestinus. cæsariẽsis Ecclesiæ Pbyt. Ejus spta st. 1mo li: 15: de Sparaõne Euãgelica. 2do li: 20: de demonstraõne Euãgelica. 3tio li: 10: de historia Ecclesiastica 4to. li: 4: de vita Cõstãtiori. 5to liber unus. cõtra Hieroclẽ. hæreticũ. 6to. libri 5: cõtra Marcellũ. Anciranũ. 7mo liber unus de Phylosophor dissẽsione. 8vo Chronicõ sive historiæ universalis Cõpẽdiũ. 9no. li: 10: Cõmẽtarior in Isaiam. 10 Cõmẽtarij in psalmos et alia n nulla opuscula à Patre Sirmõdo b Eusebij nrĩe Parisiis Latinè data. anõ 1643: Dubitatur de Eusebio. Ariarianod tenuerit errores, n ante Cõc: nicænũ, quia licet ægre, tñ postea ejus decretis b sprit, d post Cõc: Nicæ:
Anõ 375: S: Athanasius. ortus Alexãdriæ in Ægipto. et Alexãdriæ Eppus. Ejus genuina spta st. 1mo õõ cõtra gẽtes. 2do õõ de incarnaõne. ejusq ad nos Corporali adventu. 3tio oõnes 4. cõtra Arianos. 4to. õõ in hæc Dñi verba: oñia mihi traditaõt à Patre. 5to. õõ de ætna b stãa Filij. et Spiritus S: cũ Deo. 6to õõ de Xto uno. 7mo õõ ad Serapionẽ. cõtra eos, qui spiritũ S: creaturãcẽ dicũt. 9no Epist: ad Jovinianũ de fide Catolica, 10 Epist: ad Eusebiũ. de Synodi Nicæni decretis. 11. Epist: adversus Arianos. de sẽtia Dionisij. 12: Epist ad Antiochenos. 13: Epist

ad

276 ad Epictetū. Corinthi. Eppū. 14: Epist. ad Adelphiū. cōtra Ariā-
nos. 15: Epist: ad Solitarios. 16: Epist: de Synodis Arimini
et Seleuciæ. 17 Epist ad Africanos Epos. 18: Epist ad omnes
orthodoxos. 19: Epist ad Dracontiū. Eppatū fugiētē. 20: Epist ad
Cōstantiū imperatorē. 21: de fuga sua Apologia. 22: cōtra Aria-
nos Apologia altera. reliqua vero ipsius, quæ ꝑ Athanasij circe-
rūt nunc excepta sunt S: Antonij et symbolo, qđ incipit qđam
vult. ꝟ supposititia sunt. ꝟ dubia.

Anno 360: S: Hilarij. Pictauensis, natione Gallus in Aquitania
Pictauis oriundus, et Pictauij Ecclesiæ olim Epus, ejus ipsius 5mo libri
12: de Trinitate. 2do li: de Synodis, 3tio Epist: ad Abrahā Filiū. 4to
li: 2: ad Constantiū. 5to li: cōtra Constantiū. 6to li: cōtra Auxentiū.

Anno 364 S: Hilarius Arelatensis, natione Pannō Gallus, Arelaten-
sis Epus. cujus ipsius inter alia præsertim stat ista. 1: vita S: honorati. 2do
homil: variæ. ꝑ totius anni festivitatibus. 3tio Expō symboli, 4to
Epist: varia ad Germanū cōtra hæreses. 5to ipsius ad Leonē Impe-
rū Phicē. heroico Carmine historiā generum, a 5mo capite, usq;
qđ ad 7mum. 6to dicit ꝟ nullibi ipsius Epist: unā de ꝓdestinatione
ad S: Aug: ꝺ ꝟ cōveniūt omnes eruditi.

Anno 370: S: Basilius Magnus Insignis Ecclesiæ Pater, natione Gra-
cus. Regione Pōticus. Cujus ipsius st. 1mo homiliæ in hexamerō
et psalmos, et de variis Argūtis varia, 2do adversus Eunomiū li:
5: 3tio cōtra Sabellianos, Arianos, et Anomœos liber unus. 4to
adversus eos, qui calūniāt nos, Quod tres Deos colamus. 5to de Bap-
tismo li: 2: 6to de vera virginitate liber unus. 7mo de Spiritu
S: liber ad S: Amphilochiū, Iconij Epum. 8vo Ascetica Basilij
opa. quo Ethica, seu moralia ejusdē opa. 9o canonicæ, ad Am-
philochiū Epist Ves. 55: Epist Aliæ ad Alios multæ, videl: 285 li:
12: Liturgia S: Basilij à S: Proclo memorata.

Anno 380 S: Optatus natione Afer, Milevi, unde millevitanus. in
Numidia Africæ regione 30. Cujus li: st 7: de Schismate donatistarum
in li: 1mo ꝟ Catholicos, à donatistas, ipsos schismatis autores, et traditō-
res hæreses esse demōstrat. in 2do exponit qđ sit Ecclesia. In 3tio repellit in
Catholicos à Donatistis cōfictā calūniā. in 4to Explicat, quid sit peccatum

in 5to

In 5to de baptismate ait serm: In 6to ait de inconsideratis, et sacrā-277
legis Donatistar Presbyteribg. In 7mo denig Donatistat objectiō respodet.
Ano 372 S: Ephremus. vulgo Ephrem nec Graecus, nec Latinus. S. Ephremus, Ecclesiae Pater, et Ep̄tor venerādus. Ejg opa st amo p Athanasio toto Ægator cōtinētia. Item p Reali Oñs in Eucharistia presentia. 3tio p S: et raudni vivor p mortuos suffragio. 4to. p Xti Divinitate pbāda
Ano 380 S: Lucianus j Pirenei mōtis juga in Hispania Barcinonēnis Epp̄us scrit opuscula varia. ex q̄bg nupsimus nobis amotes ad Simplicianū cōtra Novatianos Epist: Item. Pœnitentis, sive exhortatio, ad pœnitentiā, 3tio Epist: alia de Baptismo. sive serm: ad fideles, et Catechumenos.
Ano 394: S: Amphilochius Iconiēnis in Licaonia Epp̄us, vir natione Cappadox, ejg opa st amo liber ung de spiritu S: Item homilia varia. 3tio vita S: Basilij M: q̄ hanc Amphilochij n ee cōvenit Baronio. et Bellarmino.
Ano 394: Theodorus Agiēnis in Gallia Epp̄us, natione Gallus, scrit unū librū de Trinitate ad refellēda hōrū formulam ab Arianis in Sirmiēni Cōcilio cusam.
Ano: 396: S: Cirillus, Hierosolymitanus Patriarcha, opa ejg st amo Catecheseis ad Illuminandos. extemporanea Mo: Item mystagogicae. 5tio: 3tio Scrit ad Constantiū de Crucis adoratione, idem S: Cirillus rebaptizantibg n fuvet nisi spūs, neq; vim eadē Baptismo Joan: ac baptismo Xti imbuēntibg. neq; consecratione Panis et vini p invocatione Sanctae Trinitatis fieri docēntibg. neq; mos Laicis communione sub una specie prohibentibg.
Ano 444: S: Cirillus Alexandrinus Patriarcha, ab Hierosolymitana Diversus, opa ejg st amo in scripturā opa varia, Item Scrit varia ad varios. 3tio homilias 29. mirabiles qdē et eruditas. 4to Apologia ad Theodosiū p Epis ad Reginam Libros. 5to 12 capitū declaratio. seu 12: Anathematismor, Juxta explicatio. 6to liber Apologeticus p 12: capitulis, ad orient: Epp̄os. 7mo Apologeticus Scripsit ad Evoptiū Epp̄um. atq; expoñ symbolum Nicænum. quo Synodales Scrit: 12: 8vo Thesaurus adversus haereticos arianos, ss: dialogor hermia, libri 7: de Trinitate cōbstantiā, 12: de adoratione in spiritu

et

et vent̃te libri 53: 53: cõtra Iulianũ libri 10 p religione xtiana, 54: directa in xtũ fide ad Theodosiũ. 55: adversus Antropomorphitas liber unꝰ. hi sunt in unꝰ ꝓlixos liber unꝰ de ssma trinitate, at cirilli ꝑ ẽ, ꝺ cirillo recẽtiores antoni ut cõveniũt. adibꝫ

Anº 403: S: Epiphaniꝰ, in Phenicia oppido natus, scripsit ejꝰ opa, 1mo Panariũ, h ẽ opus illud insigne cõtra 80 hæreses 3es in libros diviſũ. 2do Ancheratus, siue Cpist instrués de fide in fide fluctuantes. 3tio: Anaphalceonis, siue tonig Panarij ou 1mu 2to de mensuris, et põderibꝰ. et de asterisco, ac obolo, deg notis, ac characterib in Dine sputre intꝑtatibꝰ ꝑ origine usurpatis libellus, 5to historia, de Prophetar vita, et interitu. 6to Cpist ad Ioan: Hierosolimitanũ Epp̃m. 7mo libellus in marthõe.

Anº 397 S: Ambrosiꝰ in Gallijs Genitus, Romæ gnalibꝰ, et liberalibꝰ disciplinis imbutus mediolan: Eppus factus, Grenuina ejꝰ opa, in 3es Homasdigesta sc. 1mo in Thome. 2mo hexamer libri 6: 3tio de Paradiso liber unꝰ. 4to. de Cain, et Abel libri 2: 5to de Noe, et Arca liber unꝰ. 6to de Abrahã Patriarchis: 2: 7mo, de Isaac, et anã liber unꝰ. 8vo de bono mortis liber unꝰ. 9no de fuga seculi liber unꝰ. 10mo de Iacob, et vita beata li: 2: 11mo de Joseph Patriarcha. 12: de Benedictionib Patriarchar liber unꝰ. 13: de Elia, et Jejunio libri 2: 14: de Nabot Israelita liber unꝰ. 15: de Thobia liber. 16 de Infpellatione, Iob et Dauid libri 4: 17: Apologia ꝓphetæ Dauid: 18 apologia ejꝺem Altra. 19 enarrationes in Psalmos 12: 20: Epoꝺ in psalmũ 118: 21 expoꝺ in Euangeliũ S: Lucæ: In 22do Thomo. 23mo libri de officijs ministror 24to libri 3: de virginibꝰ. ad Marcellinã sorore ma. 25tio liber unꝰ de viduis, 26to liber unꝰ de virginitate. 27mo. liber unꝰ de institutione virginis ad Eusebiũ. 28to liber unꝰ in ꝓphas ea hortatio virginitatis 29no liber unꝰ de lapsu virginis. 30mo liber unꝰ de mysterijs. 31mo libri 6: de sacrijs: 32do libri 2: de pœnitẽtia. 33 libri 5: de fide. 34: libri 3: de Spiritu S: 35tio liber unꝰ de incarnatione Unici sacrto. 36: fragmẽt: Ambrosianũ. et Theodorete de nupt. 37 Cpist: variæ gr: 38: libri 2: de excessu fratris sui Satyri, 39

de obitu

de obitu valẽtiniani. 5to: de obitu Theodosij cõ funebris. 79: 279:
hymni atq; Ambroniani. In 3hio Thomo. 8t ruppositiue
dubij ejg dẽ S: Ambrosij hi: nro multi.
Ano 407: S: Joan: Obagen Ecclesie, Stong vulgari cõnõe
dictus Antiochie natus Lenuinã, et indubitata ejg spta 8t 5mo
homil: in varios sphmos libros varios, 2do de Sacerdõo li: 6
ad Basilium. 3tio deõpunctione cordis li: 2: 4to de pudẽtia Dei li: 3:
ad Sturginum. 5to de oratõe Deo li: 2:. 6to de cõparatione Regis, et
monachi liber ung. 7mo ad remum vitupatores vite monastyce, li: 3:
8vo cõtra Gentiles liber ung. 9no serm: de variis argumẽtis vanj. 10mo
Epist: varie. Et precipim ad Innocẽtium 5mum 2i: Ad Viriacum Eppum
duabẽ una. ad Eppos et Sbytos una. Ad Theodorum Lapsum una. ad
Eutropium una. Ad Olimpiã illustrẽ virginẽ, et viduã. una. 11: li-
turgia demiq una. Dubia, et Exposita ctorum spta 8t. 5mos:
ex homil: in Genesim dubia, quales 8t 5mo homilia 1: in cap:
2do Geneseos, qua incipit. Dignitas hois origenis. 2do homil: 2da
in idẽ caput hoũ que incipit: Deus institutor mundi: 3tio homil:
3tia in idẽ caput, que incipit. Jubet Adam. 4to 3er homil:
Alie. in caput 3tium ejg de Geneseos. quarum 5ma incipit. Deus
vine Imitio. 2da quo Ires meum. et 3tia, Eliano cui hoste. 2do
homil: 14: in marcum. 3tio opus imperfectum in matthaum.
Ano 420. S: Hieronimus. Pater, et Doctor Ecclesie SSmus Stido-
ne rito in Dalmatie, et Panonie finibus opido ortus. Laudonia ejg
spta. seu Epist hortatorie, et laudatorie, vite funebres. 1t. 5mo
Ad Heliodorum de laude solitudinis Epist: 2do ad Nepotia num de
vita Clericali. 3tio ad Rusticum de vita monachali. 4to ad Lata
de institutione Filie. 5to ad Demetiadẽ de virginitate. 6to ad Sal-
vinam. de obitu mariti. 7mo ad Furiam de viduitate. 8vo. ad Age-
muchiam de monogamia. 9no ad Gaudentium. de educanda Paccatu-
la. 10: ad Caluntiam de institutione matris familias. 11: ad mar-
cellam, de laudibus Asellce. 12i ad Principiam virginem marcellæ
viduæ epitaphium. 13: ad Marcellam eadẽ, ut cõmigret Bebleem
14: ad Custochium. de acceptis munusculis. 15: ad marcellam de
Acceptis munusculis. 16: ad Eustachium de custodia virginitis.

2 Oc: 17: ad marcellã de ægrotatõne Blasillæ. 18: ad marcellã. de exitu Lee. 19: ad Laulam sup obitũ Blasillæ. 20 ad Damachiũ de obitu Paulinæ. 21: ad Custochiũ Paulæ matris Epitaphiũ. et laus. 22: ad Oceanũ Epitaphiũ Fabiolæ. 23: ad Innocẽtiũ. de muliere septies icta. 24: vita Paulli Eremitæ. 25: vita S: Hilariõnis. 26: vita Marchi, 27: de ptonibg Ecclesiasticis cathalogg. Polemica S: Hieronimi sive Epist: sive li: cõtra hæreticos, v calũniatores, editi & reperti. 1mo cõtra Helvigiũ de Perpetua B: M: Vi virginitate liber ung. 2: cõtra Iovinianũ li: 2: 3tio Epist: Apologetica p mẽ ad Pammachiũ. 4to ad Damionẽ una. 5to ad Pomachiũ alta. 6to cõtra Vigilantiũ ad Ripariũ Epist: 7mo cõtra Vigilantiũ liber ung. 8vo cõtra Epist: ad Marcellã cõtra mõtanũ Epist: gno adversũ Luciferianos, p Dialogũ disputãs. 10 ad Avitũ cavendũ in libris Heniarchos. 11 ad Joan: Hierosolimitanũ de ordinato Presbytẽro. 12: ad Pomachiũ. cõtra errores Joan: Hierosol: 13: ad Theophilũ cõtra Joan: Hierosol: 14: ad Pomachiũ et Oceanum cõtra rufinũ. 15: ad Rufinũ. 16: ad Damachiũ. et Marcellũ cõtra Rufinũ. 17 ad Catesfontem. cõtra Pelagiũ. 18: cõtra Pelagiũ libri Tres dialogor. Ex Egetica S: Hieroni: Apta seu Epist: Exegetica, sive ring Sacrar libar exporatoria, v quæstionũ resolutoriæ 1. 2mo ad Paulinũ de singlis Linæ sphæræ libris. 2do ad Desiderium in Pentateuchũ Prafatio. 3tio ad Cromatiũ, in Paral: Prefacio. 4to ad Chromatiũ, et Heliodorũ in Tobiã Epist: 5to ad Paulam, et Eustochiũ Epist Tres. 6to ad Damasum Prefacio in Euangelia. 7mo ad Damasũ de quing quæstionibg ex Genesi. 8: ad Evagriũ Epist: gno ad Fabiolã de 42 mansionibg Epist: 10 ad Fabiolã eandẽ de vestitu Sacerdotũ. 11 ad Dardanum de Tra promissa. 12: ad Marcellã quid sit Ephod explicans 13: ad Rufinũ de Salomonis judicio. 14: ad Vitalem Epist: 15: ad Somphronium. Epist de Psalm: cõe versis. 16: ad Sunniam, et Fretellam Epist: in qua interrogatibg de variis sphæra locis Respõd. 17: ad Marcellã Per nna to Expliceãs. 18: ad Cyprianũ Epist: 19: ad Principiã explicãs psalmũ 44: qui incipit: eructavit cor meum etc. 20 ad Damasum Papam Epist: Tres, de Trifagio, et Filio prodigo.

25 ad Stnadū pbytū varia explicā, ꝓpōita, 22i ad habidiam 201 ꝓpōita solvens dubia. 23tio ad Algasiū. resolvēs quæsita,. Suppōnēcia y dubia, quæ hieron: mbuūt spto st. 3mo tradiones scripturæ hebraicæ, in libros Regū. et Paral: 4to cōmētaria in Threnos, sive lamētationes Jeremiæ. 5tio Cōmētaria in oēs psal: 6to: Cōmētaria in Job: 7mo. cōmētaria in oēs Pauli Epist: 8vo plurima, quæ in græco thomo reperiūt. n S: thieron: d alioꝝ ēd indicati tibuli. 9no plures ēm Epist in eode Thomo insertæ, ut st ad Demetriadā, ad Principiā Filiam, ad Amicū. ad Desiderium. 10mo ad Symbolū ad Damasum, qd incipit credimg. n thieronimi d Pelagij ēd cū Belar: opinaꝝ emisit.

Anō 420: Sulpicius Presbyt Agenēsis S: thieronimi coæuus, opter historiæ sæ pcelebris. spto ejg st 2do de hist: sacra libri 2: 3: de vita S: Martyni liber ung. 4tio Dialogi 3es. 5to Epist: ad varios, d cautæ legēdæ st hæ Sulpicij Severi Spūna.

Anno 430: S: Augus: Hipponēsis in Affrica Epūs vir nāone Affer. Loma Tagastēnis. in numidia et Patricio, et Monica Thamis Parentibus. spto S: Augustī: adhuc Cathechumen st. 3mo cōtra Academicos libri 3es. 4to De Beata liber ung. 5tio de ordine libri 2: 6to Soliloquiorū libri 2: d liber Aug Soliloquiorū ad ad Deū. qm incipit te Dne. d hæc n ē Augustini, d Autoris Aug: Rēis, 8vo liber ung de imortalitate aīæ, 9no de libris disciplinar. Scripta ejg ad Baptistā st. 10mo de moribꝫ, Eccleæ catholicæ, et de moribꝫ manichæor libri. 11do de Quantitate aīæ, liber ung. sive Dialogus cū Evodio de quntitate aīæ. 12tio de libero arbitrio libri 3es. 13to de Genesi ad verbū manichæor libri 2j 14to de magistro liber ung. 15to de vera religione liber ung. 16to S: Augustī Sum pbyti st. 3mo de utilitate credēdi ad honoratū liber ung. 17mo De duabꝫ aīabꝫ cōtra manichæos. 18tio cōtra Fortunatū manichæū liber. 19no de Fide, et symbolo liber ung.. 20mo de Genesi ad litā imperfectus. 21mo de sermone Dni in mōte libri 2: 22do pralmus cōtra pte Donati. 23tio cōtra Epist Donati hæretici, liber ung. qua cōtra Adimati Manichæi discipli liber ung. 24to exposnis quarūdā ꝓpoīnū ex Epist: ad Rom liber ung. 25: exposnis Epist. ad Galatas liber

282 liber ung. 12: expoõ inchoata Epist: ad Rnor. 13: de Diversis quaestionibus. 83 liber ung. 14: de mẽdatio liber ung. Spta S: Augustini jam Eppi 1mo de Diversis quaestionibus ad Simplicianũ libri 2: 2do cõtra Epist manichaei, qm vocãt fũdãti liber ung. 3tio de Agone Xtiano liber ung. 4to de Doctrina Xtiana libri 4: 5to cõfessionũ li: 13: 6to cõtra faustũ manichaeũ grãde opus. 7mo cõtra Felicẽ manichaeũ libri duo. 8vo de naã boni adversus manichaeos liber ung. 9no cõtra 2dinũ manichaeũ liber ung. 10 de Cathechizãdis rudibus liber ung. 11: de Trinitate li: 16: 12: cõtra Epist: Parmeniani Donatistarũ Eppi libri 3es. 13: de baptismo cõtra Donatistas liber 7: 14: de ope monachorũ liber ung. 15: de bono cõjugali cõtra Jovinianũ liber ung. 16: de Sãcta virginitate liber ung. 17: ad litã De Generi libri 12: 18: cõtra litas Petiliani libri 3es. 19: cõtra Cresconiũ Grammaticũ et Donatistam libri 4: 20 de Divinãone Daemonũ libellus. 21 de unico Baptismo. cõtra petilianũ ad Costãtinũ Donatistã liber ung. 22: de Peccatorũ meritis, et remissione libri 3es: 23: de Spiritu et litã ad Marcellinũ liber ung. 24: de Fide et opibus liber ung. 25: de naã et grãa, ad Thimariũ, et Jacobũ cõtra Pelagianos liber, 26: de gestis Pelagij liber ung. 27 de Grãa Xti, et de Peccato origẽnali, cõtra Pelagiũ, et Caelestiũ li: 2: Ad Albinã Binianũ, et Melaniã. 28: de nuptiis et cõcupiscẽtia panis, ad Valeriũ comitẽ li: 2: 29: de Adulterinis cõjugiis ad Polẽtiũ libri 2: 30 cõtra duas Epist Pelagiorũ libri 4: 31: cõtra Julianũ libri 6: 32: de pdestinãone SSrũ, et de dono pseverãae li: 2: 33: de aã et ejus origine libri 4: 34: de origine Aãe, et sẽtia Jacobi libri 2: seu Epist ad Hieronimũ sptae. 35to. cõtra adversariũ legis, et Prophetarũ li: 2: 36: de vidẽdo Deo liber ung. 37mo de cõsẽtu Evãgelistarũ libri 4: 38: de civitate Dei libri 20: 39: de 6: quaestionibus cõtra Paganos expositis liber ung. Permodũ Epist ad Deo grãas. 40mo locuonũ Sae spturae libri 7m. 41: ad Ororiũ cõtra Priscillianistas liber ung. 42: cõtra macedoniũ liber ung. 43: breviculus collãonũ, cũ Donatistis libri 3es. 44to de gestis cũ aemerito

mento cõtrariõr. Donatistaꝝ Epp̃oꝝ liber ung. 45: homi=
lidion ad Laurẽtiũ liber ung. 46: de cura ꝙ mortuis ad Lau=
rentiũ nolanũ, Epp̃ũ liber ung. 47: de gra a et libero Arbitrio
ad Valẽtiũ et monachos admunehinos li: tmus. 48: de cor=
reptione et graã ad cordẽ liber ung. 49: de Hæresibꝫ ad qd
vult Deum libellus ung. 50: Epist qm plurimæ, quæ hñt
in tdo Thoma int Genuina s: Aug: ipta cõputari dr. 51:
quæ Genuina cõtrariant s: Aug: ipta quæ extãt, ꝙ memo=
rãt in retractaonũ libris, ꝙ in indiculo Posidij Calanẽs Epp̃i
ejꝰq discipuli. hæc st indubitata, ac Genuina s: Aug: ipta.
Supponitia, ꝙ dubia s: Aug: ipta st. 1mo liber de Grãmatica
tdo Principia dialectica. 3tio Categoriæ 50: 4to principia
Retoricæ, quæ oña opa ubi disciplinar appellãt. 4to 51to ad
Demetriadẽ Epist. 6to de mirabilibꝫ sptuæ sñe libri 3es. 7mo
de fide ad Petrũ Diaconũ liber, seu regula veræ fidei. 8vo
de spiritu et aa liber. 9no liber quæstionũ vet̃is, et novitẽ=
tamẽti. 10 de Incarnaone Verbi libri 2: 11: de Trinitte, et de unitte Dei
liber. 12mo de essẽtia Trinitis liber. 13tio de substantia Divitionis.
14 de salutaribꝫ documẽtis liber, 15o liber de anticithia, 16 de vera, et
falsa pœnitẽtia. 17: cõtio ad Catechumenos, cõtra Judæos, Paganos, et
Arianos, 18: Oõ adversus Judæos. 19: liber de Allocaone Eccleæ, et Syna=
gogæ. 20: de Predestinaone, et graã liber. 21: libri 6: qui inscribũt, Hipo=
gnosticõ. 22: liber despeulo. 23: liber de Cõflictu virtutũ, et vitiorũ
qui'em S: Leoni mibui tribuit. 24: liber de Antichristo. 25o liber ex=
põnis in Apocalipsin: 26: liber Soliloquiorũ aõ ad Deũ. Dubia
ipta, ac incerta st 1mo meditaonũ liber. 2do de Dilegõdo Deo liber
3tio de Manuele. 4to de Tũpli habitaculo, 5to de scala Jonadiõ,
6to de 12 gradibꝫ admonitionũ. 7mo de Cõtritione Cordis. 8vo. de co=
gnitione veræ vitæ. 9no de vita Christiana. 10mo de assumptione B: M:
V: 11: de Cãtico novo. 12: de Cõtptu mũdi, 13: de ramitate sachi
14: de Obediẽtia, et humilitte. 15o: de Bono disciplinæ, 16: devi=
tatione infirmor, 17: de Cõsolaone mortuor, 18: de 4ta Feria,
19: de Cathachismo. 20: de tẽpore barbarico. 21 de Symbolo.
22: de laudibꝫ Dominicis. 23: de nonen=

tate mn

284 onuliensium. 25: de nimbolo fidei. 26: de rectitudine Catholica, co
versionis, 27: de utilitate Jejunij. 28: de Creatione trium hominis. 29:
de arbore scientiæ mali, et boni. 30 de pugna ad. 31: Laus Pium ma-
ni me. 32: exposo mihi magnificat etc.

Anno 435: S: Paulinus in Campania Italiæ Provincia, Nolensis
Cpus. S: Augustini discipulus. sanctitate, et eruditione clarus. ipse S: Pau-
lini volutat. 1mo Epist: ad Severum Sulpitium 2: 2do ad Delfi-
num Burdugalensem Cpum Epist: 3: 3tio ad Amandum Delfini suc-
cessorem Epist 6: 4to. Ad victricium Rotomagensem Cpum Epist:
7: 5to ad Florentium Lucensem Cpum 8vum Epist una. 6to ad Aper
Tullensem in Lotaringia Cpum 9num. Epist: 10mo ad Rufinum. sive
Aletium, post Florentii cadurcensis, successorem Epist una. 7mo ad De-
rideriam virum 4to seculo vitæ sanctitate mirabilem Epist: una. quo ad
Macarium Epist una. 10: ad Lammachium Epist: una. 11: ad Jo-
vinum Epistuna. 12: ad militem quendam Epist: una. 13: ad Sebas-
tianum Cremitam Epist: una. 14: ad Augustinum Epist: 15: ad Hie-
ronymum Epist: una. 16: ad Romanianum Epist una. 17: ad Licerium
Romanani Filium. 18: ad Rufinum Epist: 19: 20: ad Marcel-
lam Epistuna: 21 ad Calliam Epist: una. 22: ad Eucherium, et gal-
lam uxorem ejus, Epist: una sanctimoniam. ipse S: Paulinus medica
rea poemata varia. 23: 1mo Adjutorium Epist: metro descripta. 2do
ad Severum. metrice descripta Epist 24: 3. ad Cilthenium. de nau-
fragio Martiniani, et Filij ipsius Cilthenij eruditione carmen.
25to de Obitu Celsi: ad Lorentem carmen panegyricum. 26to natales
S: Felicis. 27to: Panegyricus Theodosij imperatoris victoria Tyranni. Lup-
pinianæ ipsa 28. 1mo de vita S: Martini Turonensis Epus libri 6:
2do vita S: Ambrosij. 3tio Carmen Eucharisticum. de vita sua. Adver-
tendum est S: Paulinum nolanum plures fuisse, quatuor 1 Paulinus
Bitterensis, Paulinus Pellaudig. Paulinus Aquitegensis.

Anno 440: S: Nilus. Patricius Iste Nicetore Constantinopolitano
et urbis Constantinianæ discipulus S: Joan: Chrisi. Ipse S: Nilus ec-
clesiastica, et moralia fere omnia 1. 1mo Parenetica. hic liber pa-
rochialis, nisi admonitorius, et hortativus. 2do liber de cœlesti libe
Alt: sive de modo orandi Deum. 3tio liber Asceticus seu de Vana

primo

4to de monachor institione li: 2ng. 5to. de monachor fuga li: 2ng. tractatus 6to peristlis seu tractatus de virtutibz excellentiis vitiis fugiendis. 7mo de voluntaria paupertate. 8vo tractatus de vitiis, ad Eulogiu monachu, qm 29to tractatus de diversis materiis cogitationibz ad eudē. 9no de incarnione tractatus 10mo de martyrio occisor in mōte Sygnai. 11o: Christ: 60 7:

Ano 450: S: Petrus Chrisologus in Foro Cornelij, qd Imola vocat hodie, honestis, et clarior Parentibz natus. ipsa ejg st̄mo homil: seu serm: 176: in Evangelia de Dnica, et festis, aliqt solemnior tohig anni. 12do Christ: insignis ad Eutychē Presbytū cōtra errores ejg. aliasem scripsisse Christ: l. 2. extat.

Ano 460 Theodoretus Cirr Cyprus, vir oppidō in Syria antiochia ortus. ipsa ejg st̄. 13mo liber de octo Christi sphyræ quæstionibz Amphilochij. 14to cōmentarij in Pauli Epist: in ejg studio notat. Chronologicus Pauli Christ: ordo. 15to hist: Ecclesiasticæ libri 5: in supplemētū Eusebij coæuānis hist: 16to Eranistes, seu Polymorphus, et orthodoxus cōtra Eutichianos. 17mo hæreticar fabular libri 4: 18to hist: religiosa de SS: qui in oriente Claruere vitis, 19no de curandis Græcor affectionibz libri 12: 20: Sepultura serm: 21o: cōtra impios Dei providētiā negantes, qui Epistranea. int quos ad Leonē Rom Epīm una; 22mo capitula 12: in eiusdē ipsa, et in 5to Oecumenico Conc: dānata.

Ano 465: S: Leo Papa Maximus Romæ hujus nōis 1mus, cognomēto magnus, natione Thuscus, ut volunt aliqui, v Rom ut opinant alij, origine Tuscianensi Fing. ipsa S: Leonis magni, p Canonicos Regulares S: Mauritij Lovaniēsis ex Mss: codicibz emēdata st: mo serm: variij ad solemnitatibz Dni, et SS: aliisq variis argtis, v Christ: doctoribz, ad varios varia, int quos eminet celebris ad Flavianū cōtra Eutychē Christ: hos tractatus cōtra Eutychis alioq hæreticor errores, libri 2: de vocatione gentiū. Christ ad Demetriadē virginē, dubij S: Leonis Petus, Epist: de Privilegio Chorepiscopor, sive publicor, qua nō adora. supprimitur, et nō genuina S: Leonis esset.

Ano 466 ℔: S: Prosper Aquitanicus vir, et Allegoricus, post

Flavē

post Hareh̃ũ ep̃pũ ut opinãt nonulli. sp̃a ejg st smo de fidiomibg, et gnĩ-
nomibg Dei tractatus, tdo de n̄ta Et̃eplativa libi tres, 3tio Epist de
grãa, et libero arbĩrio ad Rufinũ. 4to Lres ad capitula Gallor,
5to liber de grãa Dei, cõtra Pallatorẽ, sci: Cassianũ. 6to liber Epi-
grammatũ. 7mo Poema de pidẽtia Dei, d'ilud n̄ S: Prosp'ie
cẽret Belarmĩng, a hjg. c nĩ cujgdã Pelagiani. 8vo carmen
de ingratis. 9no expõ in psalmũ 3ũo. 10: ad Aug: Epist: una.
11: libi tũ: de vocãõne gẽtiũ. quos alĩqui volũt eẽ Ambrosij, Ot-
thi vero nonnĩj. 12u: Epist ad Demetriadã virginẽ. 13: Cronicã
nive Eusebij, et S: Hieron: Cronici cõtinuãs.

Ano 434: S: Caranig nãone Gallus, et Lamia Cabilonẽsis, à S:
Cẽnio Arelatẽnsi Eccl̃e psule Diacong et Presbyt ordinatus. et post
Comũ Arelatensi ep̃pus. Sp̃a ejg st smo homil: ad Popũm vana,
stg nro 465: tdo exhortãs ad charitatẽ custodiẽdã. 2tio Epist
ad quosdã germanos, 3tio. homil: de 30 virginibg. 5to Regula
p Sãchimonialibg 43: Cõnẽs capitula. 6to regula p monachis
alla. 7mo. homil: 54: alia. 8vo: alia Epist: monachis, ad ca-
sanã monialiũ Abatissã. 9no Epist: alla, nedũ Caranã sorti,
d toti cõgregãõm sp̃a. 10mo Epist alia hortatoria. ad virginẽ
Deo Dicatam.

Ano 454: S: Eucherius Antiquior. nãone Gallus ẽ nobili senatorũ ordine latus, pro-
genitus filiis Duclg. regnante sci: et Salonico reCohulit ad Insulã Lerino, ubi inivit
nĩa ut Lerinẽsis monachus. hos rattion inf: SS: monachos, et inde indi ad Lug-
dunẽsẽ regẽdã Eccl̃eã vocatus, cõsecrat post senatorẽ Lugdunẽsẽ ep̃pus. Ejg qui
st smo liber Formularũ spiritualis intelligẽa, cũ spacijs cula ad Veranum
filiũ suũ. postea ep̃pũ. tdo libi duo de diffialionibg. vetis ac novi testamẽti quæ-
stionibg. ad Salonicũ filiũ suũ. alĩ ingenuere, ut volũt nonnulli, v Genevẽsem
ep̃pũ. 3tio Perenetica ad Valerianũ cognatũ suũ de cotẽptu mũdi, et scientiã
Philosophie Epist: 4to Epist alia ad Hilariũ. de laudibg eremi hortatoria.
5to libi explanãõnũ in Genesim. et libros Regum. Fuit all' S: Eucherij post ili-
nive recẽsior huic, Lugdunẽsis pmũ post Vivenhõlũ ep̃pus, S: Caranj are-
latẽnsis, fuit æqualis, et ip̃sissẽ credit hist: passionis S: Mauricij ac socio-
ũm ejg Thebeor.

Ano 454: S: Fulgẽtig. nãone Afer, Patria Carthaginẽnsis monachus fa-

chus

chus ita meritis claruit, ut brevi è monacho monachor Abbas, etes 207
Abbate in Affrica Eccleæ Cuspensis Eppus electus, ipta ejg pcipua st.
tmo ad Hondmu libri 3: 2do ad Arianor objectiones 10 liber ung.
3tio ad Trasmundu Vandalor Regē libri 3: 4to ad Linthō Arianor
Eppu liber ung. 5to ad Donatu de fide ortodoxa, et dnis hæreticoru
erroribg liber ung. capitta 20 cōplectens. 6to de fide ad Lemn Diacoru
liber ung. 7mo ad eudē Lemn de Incarnāone, et graa liber alt. 8vo ad
Felicē de Trinitte liber ung. 9no ad Ferradu de Babis mo Ethiopis
monachis liber ung. 10 ad Ferradu eudē de Sē gnæ Nomibg liber alt.
11: ad Eucimu, de remissione pecatoru libri 2: 12: de veritte fidei esti=
matis, et graa, libri 3: 13: ad Reginu Comitē liber ung. 14: Epist.
ad diversos diversa, 15 homil: de variis argtis varia.
Ano 465: S: Maximus, Augustea Pannior Pedemontana, dionis Eppus
ipsit homilias varias, quar alie st hiemales, quæ st 7mo de Adue=
tu Dni duæ. 2do de Vgilia natalis Dni una, 3tio de natali Dni 6: 4to
de Circūcisione Dni una. 5to de Epiphania Dni 10: 6: de Jejunio Q=
gesimali 16: et de S: Latrone cū Xto crucifixo. Alie asservates, st.
7mo de Solemitate Paschatis Sē. 2do in litaniis de Jejunio una; 3tio in
natali S: stephani una. 4to in natali S: agnetis una. 5to in natali
S: Joan: Baptiste una. 6to in natali SS: Petri, et Pauli; 7mo in
natali S: Laurētij Martyris 3: 8vo in natali S: Eusebij vercellēsis
2: 9no in natali S: Cipriani 2: 10 in festo S: Michaelis una.
11: in Natali SS: Pannionr Octavij, adrebaij, et Solutoris una. 12:
de Cmuni martyrū una. De mig alia de diversis. 1mo de expōne Sē=
boli una. 2do de nō metendis Caralibg hostibg 2: 3tio de Avaritia=
tada 2: 4to de Elemosina largiēda 2: 5to. de hospitalitte una. 6to de
fecta luna una. 7mo de Illo Isaiæ dicto. Caupones tui miscēt agnū=
no. una.
Ano 662: S: Maximg. Monachus. Abbas, et Martyr. Vir Cōstantinopoli
tis nobilibg Parentibg ortus. Ipta ejg st. 1mo liber de variis ipsius
res sāe questionibg. 2do liber asceticus ad Pietatē. 3tio liber 400 capitū
de charitte. 4to liber alt 200 capitū. 5to opuscula Theologica, et Po=
lemica varia. 6to disputas cū Pirro monetelita. 7mo Dialogi de
SSma Trinitate. 8vo octonis Unica brevis expo.
Ano 636: S: Isidorus, Severiani à multis credibi Carthaginēnis Pro=
vincie ducis Filij Leandri Fulgentij, et Floretie Virginis Pater Ger=
manus. natu minimg. Hispalensis Ecclee vidus, Doctor, et Deaus, et
In Provincia Betica. post S: Leandū Hispalēnis Eccleē pntl. Ejg opta st

1mo

Udo: 1mo Proemior liber unq. Udo Differtiar libri 2: Ubo de ortu et obitu Lamarcholi liber. 4to Officior libri 2: 5to Synonimor libri 2. 6to de naō rer libr: 7mo de nīs liberunq. 8vo cōra Judeor liber. qno liber 3: 10mo Chronicon. —— 11 de vir illustribq liberunq, 12: Chirologiar liberunq.

Ano 666: S: Idelfonsus. Toleti in Hispaā natus. S: Isidori Hispalēsis Discipulus. postEugenii Toletang Archiepūl: ejg ipta 11 1mo liber de 12: vir illustribq. 13do liber insignis de Illibata ppetua virginitate, B: V: M: Deipare.

Ano 733: S: Joan: Cognomēto Chrisolas, ob aurea dicēdi facūdiā ab ortodoxis vocatus, d Damasco Latria Damascenq vulgo dictus, in Siria natus, eruditione et vita sācte clarus, Venabilis Beda Coevus. ejg ipta 11. 1mo Lanatella. 2do de fide ortodoxa libri 4: Ubi oō de his q in fide pierūt. 4to oō de gloriosa Ni Dñi nrāpiurrōne. 5to: oō de nativitate Be M: V: 6to oō alia, de ejg Ma: V: natte. 7mo oō de dormitione Beate. una, et alia de assūptione ejusde. 8vo Carmi: de variis argūtis rubia, nono Dialectica sive logica. 10 Physica. 11: de hēresibq liber. 12: adversus Monicheos Dialog: 13 de naō Cōposito cōtra Acephalos, 14to de Incarnatione Christi: 15: de duabq in Xto voluntatibq. et actionibq imaginibq. 16: vita Sphani Junioris. 17mo disceptaō Christi et Saraceni, 18 hist: de Barlaā et Josaphat.

Ano 1077 S: Nicolaus Ranēnas Cognomēto Damiang. v Damianus vulgo dictus n a Lare, ut opinat nonnulli a Alto fratre cui Damiani nōr erat. ejg ipta in Bes Thomas divisa. 1mus includit Epist libros 2: Udus verō Varios serm: Varias 55: hist: Vitq: Jeniq Thomg. bo mēna, et Solari, de variis argūtis Opuscula: int quae repiunt vita Petri a 1mo de fide Catholica ad Ambronū. 3do e Antilogus cōtra Judaeos ad honestum. 4to e Dialog: int Judaū rgnīte, et Xtū ecōtra respōdēte. 5to e Disceptaō synodalis, 6to opusculū e actu Mediolani, 7mo e liber ille, qui vocat gratissimq. ad Henricū Archiepūm Ranēnate. 8vo e liber Gomorrhianq ad Leonē nonū Pōtice. 9no de Laudibus gradibq ad Joan: Cpūm Senenalenseq no Libellus de Clemanina. 11 de bonis canonicis. 12: e liber ille, qui oppellat Druscōtivcu. 13: e Apologeticus de cotēptu saeli: 14: e de profectione monachor, 15: e de ordine Cremitar. 16: de sua cōgregaōnis institutis. ad Asanū monachū. 17: hist declamaōnis invectiā in Cpūm monachos ad saeculū revocāte. 18: e de Celibatu Sacerdtu. ad Nicolaū 2dum Annū Pōtice. 19: cōtra intēperātes clericos. 20: de abdicaōne Cpatūs. ad Nicolaū 2dum Annū Pōtice. ubi ptat Cpatū dimittī posse. multis ss: Cpor

auto

autoritatibz et exemplis, intqua st tmo valeng Hispaliens. 2do Lucidus 2do 9:
Ficocleñis. 3tio Beatus ad Albertus Bononiens. 4to Genebaldus lau-
dunens. 5to Laurentig fabiens. 6to S. Bonifac Arvernor Eppus. 7mo
Venerabilis Gaudentig Aquilegiens. 8vo Gaudentig nolane Eccles prud:
gno Martyng Antiochens. 10 Iustus Lugdunens, 11mo Petrus Frumpyus
Ravennatis. 12: Ingrais Gregorig Magni exg. 13: Lambertus Hortens
Eppus. 14: Hanus Eppus. 15 Lunens Eppus. 16 Apologeticus
liber ob dimissum Eppatu. 17: de fuga dignitat Ecclesiar. 18 do cra
Clericos aulicos. ut ad Dignitates prehat. 19: de gravitate vite Eccli Ano-
nu, 20: 21to Clericos regulares. Clericos Proprietarios. 22to de Di-
gnitate Sacerdotij. 23: cra Clericor incontinentia, et incontia. 24: de Com-
muni vita Canonicor. 25: apologeticus Monachor. 26: de vili Eccliacor
vestitu. 27: de sacris p impios administratis.
Ano 1109: S. Anselmg. angusta ppe Alpes, in Italia, Burgundiæg
finibz honestis parentibz ortus, liberalibz disciplinis a puericia na-
ditus. deinde in normania in Becceñ canobio. ordini S. Benedicti
nn dedit. Cantuarigens Eppus. Genuina et indubita ejq opa st tmo mono-
logiu p e libellus ung. qm S. Anselmg Beccens prior, a Fratribz ro-
gatus cdcpsit. 2do Proslogiu p a alloquiu. 3tio libelli 24: p insipiete,
et cra ins pete insipt. 4to Dialog: de veritte. 5to Dialog: de libero
arbitrio. 6to. Dialog: de casu Diaboli. 7mo Dialog: seu disputas dia-
lectica de Grammatico. 8vo liber de Fide Trinitatis, et incarnacone vbi
mo cur Deus nos vulgo dictus. liber. 9no de processione spiritus S.
cra Grecor. 10: de Conceptione V: et de Peccato originali 11. 12:
Epist ad Valerianu de 3bz quæstionibz. ac presertim de Fermet et
asim: decimotio Epist ad eude. altra de diversitate Sacrbt. 14to de
Concordia. prescitia, et predestinacone et Gratia Dei cu libero arbitrio.
15: liber meditacionu. 16: 17: li: Epist: Suppositicia, et dubia S. An-
selmi Cantuarien opuscula st tmo de similitudinibz. 18 do de mensura-
ne cubi. 19tio de Passione Dñi. 20to de vestimentis, et mobz, et
actibz Deo attributis. 21to elucidariu, sive Dialog: numa Doctz Theo-
ne Theologia complectens. 22to li: 2: de imagine Mundi. 23mo de Con-
ceptione B: M: V: et et alia. 24 nulla quo scripsa B: Anselmo tribu-
ta opuscula, suppositicia, et dubia. quarta st vg: pastio Guigneri, dis-
putas Judei cu Christo: de voluptate Dei; et alia 25 nulla.
Ano 1106: Anselmg Lucensis ex origine Mantuang dignitate lucens
Eppus. qui ea in sede successit Alexandro, 11do, ad Annu Christi evecto.
Ano 1161. quiq opus edidit eximiu. cra Guiberti, et Gilberti Anti-

papa

papâ Lunê Clemêtis 3: vario in mp ad varios spirit Epist: imo et eo-
lectanea quæda de spiritib⁹ variis, in quibꝫ, Principes sæculares in Ec-
clesia bona jus nullu⁹ hre ostêdit.

Ano. 1137: Anselmꝫ Abbꝫ Lugdunêsis ideo nũcupatus, quia Lugdunê-
nis Eccleæ in Gallia Canonicus, et Decanꝫ. Spirit int alia, int lineale
spluræ sad Glosra. quo extat cũ ordinario Strabonis glosra, et mora-
li expõne Lerani. ferj eas ipsiſſe in cantica, et Apocalipsin Cometa:
quæ reperiũt in S: Anselmi Cãtuarẽsis opa. imo et in Psalteriũ Davidi-
cũ recordamꝫ Tritio.

Ano 1137. Anselmꝫ Abbꝫ Gremplacẽnis, ordinis Benedictini mo-
nachus, et postea Abbas clarus: debilis ore, ꝫ mente validus quem Li-
berti Cõtinuavit Cronicõ. ab ano 1112: usque ad 1137mũ, quo ano
et ipse obiit.

Ano 1050. ante istos clamit et Anselmꝫ alt⁹ime viventes sæclo. Abbatia S:
Remigii Remensis ordinis Benedictini monachus. unde Remẽsis dictus.
qui spirit diariũ Hierusalẽ, et Barthũ Leonis qui Pfectus Rõi in Gallia. venit
cum ille rumꝫ Pfect colonia, deinde Aquisgrani, Radiũ Bonn, metus, et
Moguntia, variaq; celebravit Cõcc: quæ omia hic inciario no notavit
Anselmꝫ.

Ano 1053. S. Bernãd nãone Gallus Patria Fontanis, quæ Fon-
tanis in Burgundia Clarevallis ordus Cisterciẽsis ingressus ordine.
Mellifluus Eccleæ Dr vocatus, vir vere Aplicus, rem potens operꝫ
et miracli clarus, ut mererẽt à nõnullis taumaturgus ore tot⁹
Eccleæ dici. Præcipua et Germina ejꝫ opa, ꝫ. prioribꝫ tribus Cã-
tica. in 8vo Thomo 8vo Epistꝫ: diversis tẽporibꝫ ad diversos
datã. int quas ad Robertũ una in imbre, ore ipso imbre. in hõ
rdo libri 5ti. de Cõsideraõne ad Eugenium 3tium Anu Pfectũ, Dño Epist
ad Henricũ venerẽ Archiepm, de moribꝫ, et officio Epporũ. 4to ser-
mon liber de Cõvers: Clerc: 5to liber de precpto et dispẽsaõne. 6to
Apologa. ad Guilellmũ Abbatẽ, S: Theodorici: 7mo liber de lau-
de novæ militiæ, ad milites templi, 8vo liber de Gradibꝫ humilitatis,
et Superbiæ ad Godefridũ. quo liber de diligẽdo Deo ad Hadmerum.
10 tractatus: de gratia et libero arbitrio. ad Guillelmũ Abbatẽ: 11mo
Epist ad Hugonẽ de S: Victore. 12. Epist ad Innocent: 2: Cõtra Aberal-
dũ. 13: liber de vita et gestis S: Malachiæ. 14: liber de Cantu,
seu de Correctione, Antiphonarij Cisterciensis. In 3tiũ Thomũ. 15.
serm: de Tempore del S: et diversis Argtis Aliis. in 4to. 16: sermones
obi: in cãtica Cantic⁹, in 5to thomo. Supponitur⁹ S. Bernard:

opera

Bernardo ꝑpera adipta st. mo cõtinuãs in catica cãticor. in 6to 2 gr
Thomo 1do sermones Henrici Abbatis. 3tio Epist quaꝺ Gregorii
4to libri 7m: de vita S: Bernard: diverso tẽpore a Diversis autorbg
ipte. Anno 1274: S: Thomas Aquinas vulgo Eccleæ Doꝛ angeꝛicus, ordinis ꝓꝛedicatoꝛum doctiꝛ sadiãs et illustre decus, naõ nesta-
tus. et Latia Neapolitang. ipta S: Thomæ, ita digesta st. ut 1mus
Thom: cõtineat, 1mo vitã S: Thomæ. ex diversis collecta. 1do Comẽt:
seu expoonẽ in 1mũ, et 1du Posticoꝛ analiticoꝛ cũ inꝓꝛtaõne abigua
et argilopoli; 1dus Thom: 1mo Comẽt: in Cꝛ: phycoꝛ libros. 1do
de Cælo et mundo 4: 3tio 1i: de generaõne. 3tig. Thom: 1mo
Cõmẽt: in 4: metheoꝛũ libros. 2do in 3es deaõ, et 1res in pꝛ-
va nãlia. 4tus Thom: 1mo coment: in 12: methaphisicoꝛ li:
1do Tractus de mente, et eõa, cũ Cõmẽt. de vio Cajetani Cardin:
S: Sixti. 5tus Thom: 1mo cõmẽt: in 10 Ethnicoꝛ li: ad Nicoma-
chũ. 1do in Cꝛ: politicoꝛ li: 6tus Thom: in 1mũ et 1du tẽtiaꝛ V-
bũ, in Lectu Lombardi. magistꝛi sẽtiaꝛ vulgo dicti. 6tus Thom:
Coment in Bthũ. et 4: sẽtiaꝛ ejꝰ magistꝛi libũ. 6tus Thomꝰ. 1mo
quæstiones disputatas, seu a S: Thoma disputatæ. 2do qtlibeta-
les, seu qtlibetica, seu de quolibet. 9no. Thom: Summa Fidei Ca-
tholicæ cõtra gentiles, in 4: li: distributa, cũ luculẽtijs in iijs comẽt:
Francisci Ferrariẽsis Ordinis ꝓdicatoꝛ. 10: Thom: 1ma ꝑs 1ma
Theologi cũ Cõmẽt: cajetani. 1mus. 1mã et 2da, 2do ꝑtes 2e
ejꝰdẽ Cajetani commẽt. 3tus: in 3tiã ꝑtẽ tertiæ 1mæ, cũ ejꝰdem au-
toꝛis comẽt: 3tig. cõtinet 1mo Cõmẽt: in Job: 2do in 1ma quinqua-
gena, psalmoꝝ Davidis: 3tio in cantica: 4to in Isaiam, 5to
in Jeremiã. 6to in ejꝰ Threnos. 7tus. Cõmẽt: in S: N:
Euangelia. 1do Matth: et Joan: 8vus. Catena aurea in 4: E-
uangelia. ex S: Pp: dictorum ordine artificioso texta. 9no: 1mo comẽt:
in omes S: Pauli Epist: 1do: varias ꝑ Omnes dies. 9ꝰ ꝑ annũ
occurrentibus festis sermones: 10mus. Cõtinet 1mo opuscula omia. 2do ipte
in 4: sẽtiaꝛ libros ad Annibaldũ Card: in cujus gradu electoratũ. 3tio:
Spadditus cõtinet 1mũ: auream in omia S: Scꝛa tabulã Fratris
Petri de Borgomo. 1do dictoꝝ et ꝺchoꝝ S: S: cõcordias. ordine
alphabetico disꝑsas. 3tio indice cantoꝝ ipsius, cũ explanaõe di-
ctoꝝ omiũ ꝓcipuoꝝ. hæc universum ipta sumpta S: S: Doctrina, licet
ꝑ 5tos illos dispsa Thomæ, ꝑt ad 4: quam classem ita deduci ut 1ma
cõtineat omia. S: S: ipta phylo: 2da duda capiat Theologica. 3tia
opa in ipsam sacram, exegetica. 4ta denq; miscellanea. Itaq;

Phylo:

phylosophica S. D: spta. 1mo expõo in duõs arjsteti: libros 2do in duos Arist: alios posteriõ analticos. 3tio: expõo in priva naalia. 4to: in de Phyricos. 5to expõo in 4: li: de cælo, et mũdo. 6to. expõnio. de gene raone et corũptione. 7mo in metheoros. 8vo in 3es deaõ li: gno: in 12: methaphicos Aristli: 10: in 2o: libros. 11th: 12: expõo demiq etc. 13: spnit in rup S: D: plura alia physica, sine n Dñi ẽredat in oẽs alios: etc. vũ hæc qui gete. Theologica: S: D: spta plura it, quæ, omittimg brevitatis causa.

Ano 1274: S: Bonaventura. Vir fuit nãone Italus, Balneoregij in Thuscia Italiæ Flore, claris Parẽtibg ortus. ord: S: Fraõc: religio= nis. deinde: cõmuni Fratrũ suffragio. et spẽle Alexãdro 4: Pñice fuit 7onig. ord: gnalis minister electus. scripsit opa ejg ut. 1mo expones in S: spturã, varia. 2do in 4: magistr: Sententiarũ li: 4tio: scilicet scilicet carm: digesta. 3tio: serm: de diversis arghis vanj. hocẽ serm: de tẽpore. de SS: 7onig anni, ex opusculis aliis scripsit. it. 4to opusculũ reuli: de reductione artiũ ad Theologiã. 5do Itinerariũ ita dictũ, quia d. Dr oũmarũ. et brevit, in eo Theo: precepta: expõnit: 6tio Cõsolatoriũ. qd dr D: Cõpẽdiũ. 7mo sanctæ Cõtinet. 8vo pharetra. hẽ eggregiũ illud septmiũ Dñis opusculũ, qd quia varia, in eo recũdat SS: PP. autoritates, quibg quasi sagittis, antiquus dejici possit hostis, dicit dr pharetra. 9no de claratio Pnoũ D: 6to: de 7m Joannis S. spiritus. 7mo via salutis: 8vo meditat: vitæ Xti. qno speculũ B: M: V: nive Mariate. in quo Deipara V: virginitãs et excellentia laudibg effert: 10: de gradibg virtutũ Formula aureo. 11. de pugna spiritualis. 12: speculũ Aõ. sõ: Cofessionale: ideo dictũ quia in eo S: Dr: Sacerd: Cofessariũ incũbituri regimẽ aarũ ad Audiẽdas cofes: informat, et erudit. 13: expõ missæ. 14: expõ in reglã Fratrũ nonũ 15: de Pnãone quæst: circa reglã S: Franc: 16: liber Apologeticus in eos qui ord: Fratrũ non adversãt. 17: de Paupertate Xti cõtra magistr Guillelm: 18: apologia Pauperũ. 19: Cõpẽdiũ Theol: veritatis. 20: bibliã Pauperũ, 21: mystica Theologica. et alia S: Bonaventura opuscula egregia.

Ex clarionibg Illustriũ Ecclesiæ spturũ collectoribg. 1mus è S: Hiero= nimo. qui magno litaniæ Reipub: bono primus omniũ post Xtũ natũ ad Annũ usq 400: de spturibg Ecclesiasticis tacuit. catalogũ mi= hi accuratũ qui non pauci illum omittent illustres, quos postea Genna= dij, Isodori, aliorumq; Evangeliorũ collectorũ cura recẽnsuit. Nequit ann Cathalogus ille. ad Finẽ 1mi Thomi libror. hujg Dñi Eccleæ: S. Eduardi Gennadij Massiliensis Eccleæ Presbyti, et non Epi, ut figitur

et

et Latina cõuenit vivens tẽpore Anastasij Impatorij, et Gela- 293
sij Primi Rñi Epi. sprit, pt libros: aduersus hereticos, ut-
ĩm unũ de Ecclesiasticis dogmatibg, et in unũ edidit de Viris illustr-
bg. altũ ad annũ usq; 496: ꝓductũ, in quo sua ꝑ recta fidei, sus-
pitionẽ reliquit aliqua. cũ in eo Cassianũ et Faustũ, licet semipela-
gianismi rẽs, laudet: et S: Prosperũ ecclia deprimat, qui tamen contra
Pelagiũ ꝓpugnauit. p Dei grãa: obiit anno 496:
Ybig. S: Isidorus Iunior. ex Ord: S: Benedicti monacho Hispalensis
Epus, qui pl Eccl: libũ et alia plura ipse scripsit, et altũ de viris
illustribg. li: quẽ int ejus opa reperiri solet. ꝺ Vita S: Ildefonsi
Toletani Epi. obiit S: Isidorus. anno 636: Ildefonsus vero, 677:
Vlus Focius nãone Graecus Senator mo Cõstantinopolitanus, et
michaelis Imperatoꝛi a secretis erat. deinde in locũ Igna-
tij Patriarchæ, viri sanctissimi ꝓpere detrusi Patriarcha ꝓpe
Constantinopolim ꝓnetus intrusus magna quidẽ eruditione, ꝺ
ferus negotiorũ vir: qui propl monocanonẽ. idẽ canonũ col-
lectionẽ ex variis Epist: ac Sanctus ingẽs spectat Bibli-
thecã. Regy: autem, in quo ex modo Angloꝝ antec-
lis: ꝺ et librorũ capta, et capti argẽtea redẽret. mise-
rit anno 806: Theus. Sigiberthus Gemblacen-
sis, ord: S: Benedicti in Brabãa. Chus Hono-
rij augustodunẽsis. Presbyt et Scholasticus,
q pt Comẽt: in li: Salamõ: Chronicõ: spectt
li: 4: de luminaribg Eccleã. His ad-
di. posset alij qm plures, qui simul-
ta egregiaq; opa ediderẽt. ut An-
selmus Losrensis. Robertus de-
larm: Cõradus Gesnensis.
Henricus Gãdauẽsis. Joã:
Trithemius. Aubertus miræus
Aliq; quos vide apud ã-
nalia, catalogũ ipso-
rũ Cõpilatores

F

N I

S

TRACTATUS DE DEO

Postqm Præcipuos exponimus Fontes, ex qbus Theologi sua deprauant argta, ad cõfirmãdã, atq; ab Hæricorũ cavillãonibus defedẽdã Catolicã fidẽ, pstat modo ut agamus de Deo, ut pote de Objecto, circa qd Tota versatur Theologia, ne aũt à rerũ dicẽdarũ copia opprimamur, totam hanc mãã in tres sectiones dividemus. in quarũ 1mo agemus de Existẽtia Dei, in 2da de Ejus Esẽtia, in 3tia de Ejus attributis, sive ppriettibus.

SECTIO 1MA
De Existentia Dei

Tria hic nobis agẽda forẽt, 1mo unde habeatur cognio Existẽtiæ Dei, 2do qualis sit hæc cognio, 3tio an existat unus, aut Plures Dii. in 1mo capite solet à Theologis inqri 1mo an in nobis aliqua existat Dei nõa ingenita, atq; impssa, 2do an ab Ejus effictibus, sive ut ajũt à Posteriori, demõstrari possit exia Dei, quæq; et qualia sint argta, qbus ea Probetur. 3tio an à Priori demonstrari possit, verũ cũ hæc pprio jure vibi vindicẽt Phylosophi, atq; à nobis fuerint in methaphysica tractata, illic vos remittimus. ad illã quæ Theologiæ magis ppria sũt pperãtes. quare ad 2dũ caput transitũ facimus.

CAPUT 1MUM
De Qualitte Cognionis Exiæ Dei

Quæritur hic an adeo facilis sit cognio exiæ Dei, ut nequeat à nemine invincibiliter ignorari, quadere sciẽdũ, duplicẽ distingui ignorãã, quæ ẽ cognionis carẽtia, in objecto apto, invincibilẽ nẽpe, et vincibilẽ. Ignorãã invincibilis ea dr, quæ adhibita õni diligẽtia, qm hno modo adhibere dmus, p veritatis inquisitione, n pt expelli, ut eẽt ignorãã Xti in iis, qui nil penitus de Xto audire potuerũt. Vincibilẽ verò ecõtra illã dicimus,

quæ

quæ adhibita morali diligentia vinci pt. Quæstio hic ê an repiri possit aliquis adultus, rnæ utens, qui invincibiliter ignoraret pt exia Dei, atq; hic cognitionem intelligo de hac nra inchoata, p adjutu, scil: a Deo alicui faudelio. Cæterum cognitio exiæ Dei nt pcthus necessaria ad æternã salutẽ
" cõsequendã „ accedentem enim ad Deũ oportet credere quia ê, inquit Aplus S: Hæbreor„ An Deus media Ipeditet, ylg ad cognitione exiæ Dei assequenda p venire possing alia ê quæstio suo loco tractanda, ut itaq; allatæ quæstioni respõdeã, dico: moraliter ê impossibile, aliqm repiri, qui notabili tempõris spatio, invincibiliter possit ignorare exiã Dei, q̃ ita evinci pt. Nã hic adultus, qui ad ullum rmi premit, ine ullis rmis, ergo nullis inferdi unũ existẽ, quia nil aliud nt rao, qm facultas unum ex aliis inferendi. Si itaq; ad inferendã Dei exiã racinium facile nit, et obvium hoc ê, aliquod facile occurrat, qd excitet, et applicet mẽtẽ ad illaõnẽ faciendã, potit facile, et debit. ratiocinando exiã Dei colligere, ita, ut nequeat inferat, ipsig culpæ vertendu nt. atq. facile ê, et obvium ratiocinium, quo infertur exiã Dei, nã posito it, et aliud q̃ obvia, quæ ad exiã Dei cognitionẽ ducunt, cadut scil: in singlor rerum effectus Dei, ex quibus infertur Dei exia nra.
" ex divo Paulo agẽte: „ Invisibilia ipsig. Dei a Creatura mundi, p ea quæ
" facta st intellecta, cõspiciũtur „. Effectus isti st hujg modi, talis scil: rma fabrice apparet universi ordo, tanta Cælor pulchritudo, ut autore suũ, nempe Deũ illico manifestet, v saltim dubiũ statim ingerat de exia ejusmi alicujg entis., qd ni ullig, et accuratig examinet, in Dei cognitionẽ veniat.

Quod ni vero admittatq; ingenitã nobis ee ideã Dei, atq; ab ipso Deo in nobis impressã, uti in methaphisica sufficiẽt ostendi, eo ipso negat, nullã dari posse invincibilẽ ignorãã de exia Dei, niat ibidem nunc este nos recurdamur.

Scholion

Omittendũ n ê Alexandri Orũ circa ignorãã exiæ Dei, tm̃ scãdaloram temerariã, et erroneã pposse hãc ppoõnẽ, ano ego. quæ nõ ronat.
" Peccatũ Philosophicũ, seu morale ê actus hãis discordẽs naæ rãonali, et rectæ rni. Theologicũ vero, et mortale, ê magnificio libera Divinæ legis. Philosicũ, quantumvis grave, in illo, qui vel Deũ ignorat, v de Deo actu n cogitat. ê Grave peccatũ, d n ê offensa Dei, neq; peccatum
" mortale dissolvens amicitiã Dei, neq; pœna æterna dignũ.
Quid nit peccatũ Philosophicũ, qd Theologicũ, et morale, satis in hac Propoõne explicat. ex qua deducit peccatũ Philosicũ, ee et offensam Dei, dignũq; pœna æterna ineq qui Deũ ignorat. Quæstio instituit, qm ignoraa

qm ignoraã intẽdent S: D: q generalit onẽ ignoraã, cõsẽdere voluerunt, quæ in hñe cadere pt, in statu pfecti, quæcũq ea sit, q vltrõ ignoraã inuincibile, n absolute definiunt hñe quomõdocũq Dei exiã ignorate reũ eẽ peccati Theologici, seqꝫ ex hac ppone, n põe dari ignoraã inuincibile exiã Dei, ignoraã emꝰ inuincibilis, ex jnis nãq excusat a peccato mortali, uti colligit ex ppoñis cõtradictoriã, ab eode sumo D: damnate. ut emꝰ qui offendat. dt in q aliqua rñe valeãt cõtura cognosci. R: Dotice nullomodo definire, at illo, qui ignoret inuincibilẽ exiã Dei, peccatũ committi Theologicũ, ad id adverret, alit ppoñi, ab Apro Lyra, neq statuere nullomodo dari põe ignoraã inuincibilẽ, in eo qui peccat, na rennus ppoñi possit ẽ universalis, sci: quæcũq ignoraã Dei, sive uincibilis, sive inuincibilis excusat a Dei offẽsa, ac reatu ætho, agẽtem cõtra rñe, ergo ppõ huic cõtradicẽs erit vera, et a Dotice intenta, Propõ cũm cõtradictoria ẽ particularis, j. logicæ regulat, ergo rennus ppoñis erit, aliqua Dei ignoraã, sive uincibilis, sive inuincibilis n excusat a peccato mortali, ideoq n explodit illor Theolog: opinio asserentiũ dari põe em i ragẽte cõtra rectã rñe ignoraã inuincibile Dei exiæ.

CAPUT SECUNDUM

DE UNITATE DEI

Unitatis Dei hostes fuerũt, tũ Polytheistæ, qui plures colebant Deos, dicti em Idololatræ, qd ega ipsor hnũ, mgm veros Deos colucrãt. tũ qui plura ipsma principia admiserũt. Stor origine, et pgressũ desiderãs, ad illustrãdũ Catholicũ Dogma. Idololatriæ originẽ repetũt aliqui, a Dõe: Enos, Filij Seth, nepotis Adami; ubi em vulgata versio legit, Genesos, 4ti, iste cœpit invocare nõ Dñi, ex Hebraico mãs sentũt aliqui in hunc cœpit ppharari nõ Dñi, ut videre ẽ, apud Hieronimũ, translationis Hebraicæ in Genesim cui cohæret videꝫ Paraphrasis chaldaica. his verbis, tunc in diebꝰ ejꝰ cœpit Filij hnũ, ut rogarẽt in nõe Dñi, Id confirmari videꝫ, ex divinitus adducto, in Filios Dei et Filias hnũ, qui abeõs originẽ nãq traxerũt, ipsiq reliqui et reliqui, vocati fuere Filij Dei, ea Genesis: 6ta. Ideo cũm invocati fuere Filij Dei, qd Enos mgm Deũ coleret: ut S: Cirillus Alexadrinꝰ cõtra Julianũ hic stq: hñs verbis monet: „Summa in hoc fuit, meritõ laudabatꝰ, et vocabulo Dei, ab his, qui „hic erat, honorabus ẽ, „ Vem argta hæc nil cõcludũt. nã pr versiones vetustissimas, vsz D: Hieron. qui legit, „tunc cœpit invocari nõ Dñi, „ Chaldæus j: editionẽ Complutensem ita legit: „ tunc cœpit hñes orare in

nõe

orare innñe Dñi,, Abenezra nic exponit, huc caput ad orandum,, Ratõ em nostræ vulgatæ lectionẽ cõfirmare videt, ab Enos qppe cæpit generatõ justorum, qui Filij Dei in sacris libris appellati, quo nñe insignita fuit Enos posteritas, qd bene am̃ ẽ, si nõ sortitã fuisse a Pietate Enos, qua nouis sacrificijs bg Deũ colebat. Dei nñe decoratus fuit Enos ob nimiã in Deũ Pietatẽ, quo nñe ornãtur omnes Justi. quũ itaq; hæc mometa rẽ p̃ efficiãt, ac in sacrificijs alhũ nit retẽtũ de Idolatria, p̃ ẽ cur asseramq, ætate Enos Idolatriã cœpisse habuisse exordiũ.

Post Diluviũ Idolatriã incœpisse, uno ore pnũciãt Cuthi, at quo tẽpore incertũ ẽ. ex testimonio Herodoti libro 1: cap: 181: referẽtis in Antea Turri, qm Babilone spectauit, tẽpũ existẽ Belo cõsptum, atq; Idolũ aureum, deducũt aliqui hunc citum fuisse cũ Noe Patri, anteqũ p orbẽ diffundẽrẽt, turrim exstruebãt, qua ad cœlũ usq; pingeret, ut nmis gloriã posteris relinqueret, d̃ ad Herodoti testimoniũ hñis iit ab illa ætate valde remoti, p̃ ei nanq; illo tẽpore, quo turris ædificabat, fuisse idolũ illud collocatũ, qdq; ab cõtraria authoritate, libri sapiẽc, infra adducẽda nullo modo ẽ credẽdũ.

Non imẽrito author adoradi falsos Deos credit Nemrod, Filius Hus, chamq Filij Noe nepos. Quod significare videt, ipsius nñ puellem, et apostatæ significans, qdq; p̃ ẽ alienũ ab ipsig vñdigenere, erat nanq; hnũ qpbriũ
" ac scelere plenus, ut indicãt hæc ipsius verba ,, et erat robustus venator coram Dño,, Congruit et locus, in quo initiũ habuit, sci: Babilone, quæ fuit ipsiq regni principiũ, Geneseos c: 10: Quod primũ coli cœptũ ẽ, fuit ignis, deinde cultus hic translatus ẽ, ad alia elemẽta, et adastra, quæ ex igne cõstare creduñt. ut colligit ex sapiẽc c: 13: à studio Astronomiæ cultũ huc pfectũ fuisse p̃ temerè suspicamur. Cũ enim Astronomi admirabile cœlorũ motũ, et ordinẽ cõspicerẽt, aliqm Diuinitatẽ intus latere crediderũt, cuiq; ex opibg intelligere nequirẽt, quis eẽt artifex, ut arti Sapiẽa citatã loco, ignẽ, aqm, solem etc. rectores Orbis Terrar ponerũt, Deosq; arbitrati sũt. Studiũ am Astronomiæ viguit primũ, ac maximè apud Chaldæos, à Turris oportunitate, è qua cœlũ cõtemplari cõmode potãt forte inuitos, qd gdẽ evincit ope Ephemeridũ Babilonicarũ, à Calistene Aristotelicas plegedi cupido missarũ, quarũ initiũ ab Alexandrũ magnũ, à 1900 annis ducebat. Qua tẽpore rõe pandistat à Diluuio, j. Sacras vltar calculum.

Idola seu simulacra, initiũ habuerũt à Patris mœstitia, qui Filij, qm pditẽ amabat imagine sibi efformarũt, eaq; adorãda ppromit. Quod sapiẽa
" 14: colligit, in qua hæc legimus ,, initiũ fornicationis ẽ exquisitio Idolorũ, et adinuẽo illorũ corruptio vitæ ẽ, neq; enim erat ab initio, neq

enit

ent in pestu, supracuitas enim hnu hæc advenit in orbe trad, et ideo
breuis illoꝝ finis e, Acerbo em nuctu dolens Pater alto rapti Filij, fecit
imagine, qui tuc quasi hoo mortuus fuerat, nuc mgm Deu colere cœ=
pit, et cosnhuit in terreos meos sacra, et sacrificia ii. Epiphanius hæ=
reu. lib: et Suidas, in Samg: opinat Patrem huc Idoloꝝ authoꝝ fuisse,
Thare Abrahæ Patre, qm Iosue ait: testat Diis alienis seruisse, qm=
que legimꝰ Geneseos ꝯ: Aram Filio Imahura morte priuatu fuisse,
que comerao n nine cara fuit.

Cultus hic Idolatricus, nigebat tepore Abrahami, hinc Deus iotabat
Deus Abrahã, ut Allahiis Diis distingueret. Astris statuæ cosecratæ fu=
erunt, qd autumarent alijs hominibꝰ Diña uirtute donari, qm seruabãt spar=
geretq; aũ post occasum labitabat. Allahi cais plures st admixtæ.
quibꝰ factũ, ut Deoꝝ cultus, logẽ lateq; ppagaret, int Deos collocabãt hnes, a quibꝰ aliqd emolumẽti, in ipos pmanarat, aũ em hoo undequaq;, grauissimis malis premat, undequaq; patronos sibi quærit, qui opem, et salute ferre queat. „Suscepit Vita hnu, et cõruetudo cõmunis, ait D:C: di: u: de Nãõ Deoꝝ. ut beneficiis excellentes, in cælũ fama et voluptate tollerent„ hinc Hercules, hinc Castor, et Pollux. Ita em Inanimes, Vilioresq; colebat, ac præsertim Ægiptij, in quoꝝ sortis Iuuenalis sat: x. Vi. affirmat Deos nasci. hæc forte fuerat imitio admixta ad mistiu, v factu aliqd significadu, ut fuit illud monumẽtu, a Iacob erectu, post uisionẽ habitã Geneseos xxviii. Deinde, qd mgm sacrũ celebat fuit decursu tepoꝝ ob hnu utilitate Diuũ hiu Deo forte immolabãt, qd incõmodu afferebat, ut eg: stircu, cuius morsus maximè nitibꝰ nocet, ut eũ ppitiũ sibi redderet, cuius ex his sacrificiis cõmoda rediret, aliquid Diuini illis inee arbitrati st. Exẽplo pt ee serpens, quẽ Dei jussu exeruerat moyses, in quẽ intuentes a serpentibꝰ uenenos infecti incolumes fiebat. beneficiũ n u ab ipso, d a serpẽte ꝓficisci in animũ induxerat nũ hebreũ, hinc Ezechiæ tepore destructus o, ne Idolatriæ occasionẽ præberet. ad Plebẽ refinandã, terroreq; impietadu Deos frenter fingebãt, eũ ad forem autoritte sibi cõciliãda Deoꝝ cognitiu spargebat, ut de Numa phibet. Et qd maxime falsũ huic Deoꝝ cultũ pmouit, fuit corrupta hnu, uita lo pudoris freno retenti nihil redderet, Deũ excogitabãt illo nihil excellẽtẽ. hinc nullũ fuit crimen gnus, aujs rei n fuerint Gentiũ Dij, ut ipis exprobrat Tertu: in Apologetico.

Tempus jã o, ut de Dogmate duoꝝ nimod principioꝝ hist: texamꝰ. valde antiqua hæc d de duobꝰ principiis hæresis, Ægiptij ri fuere o Plutarcho, in lide Iside, et Orinde, fitãda n una eo rne dixerit, qua

uniuersa cõtineat et dirigat. Q cũ multa bona, tũ ac malis nihil cõtrua, à duobꝫ principiis cõtrariis adversis duabꝫ facultatibꝫ, quarũ alta ad Dextã, alta retrorsũ avertatꝫ, atq; reflectat, tũ nitã eã mixtã, tũ mũdũ ipsũ circũferri affirmauit, variisq; et omnis generis motibꝫ agitari, Ideã autor ẽ, Zoroas, ab Initio agnouisse Deũ Oromasdem caã Boni, et Arimaniũ caã mali, et celebre est dictum Zoroastris magorũ principis apud Persas de Bonis intelligẽtibꝫ omniũ rerũ principiis, Platonici et Stoici ꝑt Deũ mala ponentes incõposita, fatale mali caũ, Sæculo ꝛdo fuit Cerdon, qui ex Persis ẽ ꝓpriumbꝫ introduxit initia duo, id ẽ, duos Deos unũ Bonũ, et altũ malum. Bonũ Supiorẽ, malum Mũdi creatorẽ, cujus auditor fuit Marcio naõne Pontic⁹, secta Stoicus, qui ex eodã Pont: lib⁹: cũ Deo creatore mala ponit principia malor. Manichæus hæresim, in Arabia, et Affrica disseminauit manes, naõne ꝓsa, cujꝰ cõtra duo principia deinde ex asse hæres, qm Manichæũ vocant nũ, quasi manna fundere, à quo manichæi dicti st, ipsig sequaces, Q cũ obrupplicia, et pœnas ipsor impietatis ab Impatoribꝫ decretas timerẽt. Valentinianꝰ ang em⁹ cõstitutionẽ edidit ad Albinũ Præfectũ directã, qua eos tenens publico crimine declarat. Mutato nõe Paulianos se nũcupant, à quodã Paulo in Armenia Manichæor Corypheo. Sæculo 7mo. memoria Ecclesiæ Nostræ exhibit Bellig ui omnigena emotione, qui nullis ratiocinatiis eo ꝓgressus ẽ, ut manichæor hæresim ab infensis revocare voluisse nonnus fuerit. cõtra hunc ipse Clarissimus Gilbertus Theodiceæ libũ, opus ꝓfecto nullis omnibꝫ absolutũ, Contra hos omnes Catholica Religio in Symbolo ꝓfitet Unũ Deũ Creatorẽ Cœli et Terræ, qm rectissime defendimꝰ in Theologia. disp: 1: ca: 2: quare ab hac nr̃a prædicandi ea ducimꝰ. ad vero in Sacris libris designandũ Deũ nõ sufficiat alijs, qm vero Deo, ope facili ẽ declarare, quonam ꝓprie insignia ipsemet Deus.

Cũ Moyses ad Hebræos, ab Ægyptiaco jugo liberandos a Deo destinatus ab ipso nõ petiisset, quo eos ma missionis certiores reddere posset ni illig nõ quæsiisset, à quo missũ se ꝓdicabat, Q hinc serpens ejus rum, quinam: Exodi. 3: qui ẽ mihi at me ad vos, Exod. 6: addit Deus Q indicasse aliis nõ suũ Jehova. ut ẽ in Hebraico, qd significat immutabilẽ ecciã, at vulgata nostra versio, ob reverentiã mihi Præcipui Dei, vertit Adonai, qd significat Dnũ, quare nõ, qd soli Deo cõvenit ẽ Jehova hocq; nõ soli Deo cõvenit.

Hinc mã assertio mi cõtraiũ videtꝫ qd legit Exod: 22: ubi Aaron: cõflato vitulo sconis voce clamauit: Cras solemnitas Jehova ẽ. Nõ itaq; Jehovæ, nõ itaq; Jehova Q soli Deo mihi, at Jehova hic vero

Dei

Dei significaõné retinet, v em̃ ut. cõtẽdit Vosrg. li: 2. Idol: cap: 32: Aaron p vitulũ simulacrũ veru Deũ adorãdũ ꝓposuit, v ren= nus é, cras solẽnitas é vitulo, qm veru Deũ arbitrantur.

Alio nñe uolet Apellari Deus, sci: Eloim ut Genes: 1: creauit Elo= im Celũ, et Trã, at nñis hujg significaõ patẽt aliis tribui pt Deũ veru, significat em̃ Intelligẽtiã, sapiẽtiã, Principatũ, Potestatẽ, etc Exod: 4: In hebraico legit, Deũ dixisse moysi „ eris ille, in Eloh „ „ cujg, rẽnus é, eris tu in populi Iudaici principẽ, et cap: 7: „ Ecce cõ= stitui te Deũ „ sive Elohim Pharaonis „ sci: Dnũ vitæ, et necis. „

SECTIO SECUNDA

De essentia Dei.

Quid sit Deus ait S: Aug: de Trin: Dei: li: 1: cap: 7: „ neq; Leniã= „ long a liãubi erraꝝ, nec laboriꝝ aliqmd quæriꝝ, nec fructuariꝝ inue= „ niꝝ, Quo em̃ facilig é, et magis obviũ nostre, quid sit Deus, eo dif= „ ficilig é dicere quid nit, Deus em̃ é, qui ea dr, n pt dici; ea æti= „ mañ n pt æstimari; ea definit ipsa ma definitione excedit, quæ „ tota omia nescit, et meliꝰ do sciũt „ testante S: Ambrosio „ „

Præsens am quæstio fidẽ p respiciens in hoc unicè versaꝝ, ut decla= retꝝ, quænã nobis de Deo cogitatiõibig rma occurrat ꝓfectò, quæ p nos= tru cõceptiõis modũ naã ipsig cõstituere intelligaꝝ, seu quæ sit differẽa eorũ, et specifica naã Dei.

Quatuor utiq; viding. in Pneuma Phe: st Theologi opiniones in hac maã, Thomistæ nẽpe Scotistæ Nominales: eorũ qui Divinã eeã in Actualitate reponũt. Nulla tñ ex his opinionibig mihi arridet, n Thomi= stæ videl: Dinã eeã in Intellectione reponentiũ, cert em̃ tres illæ Conditiones, quæ necessario requꝝ ad constitutiõem cujslibet rei eeã, ha cum st, rmo, ut illud qd constituit eeã rei sit ꝓprium rei, qm cõstituit, ut à quolibet alio distin= guat, tum ut sit rmum et radix aliar ꝓprietatũ, tñ ut sit adæquatum, ac totũ id complectaꝝ qd é de conceptu rei quidditativo. Et cum eis intelligẽ= di actualis intellectio, possit cõmunicari creatis rationalibig, qua, utrõq; reciproca pollẽte Neq; intellectio in Deo é rma ꝓfectò, facultas e= tñ intelligẽdi supponit naã, cujs facultas, quod ipsa ꝓponit formã= tte et naã Neq; radix é aliar ꝓprietatũ, quomodo em̃ ex qua Deus intelligit, intellectione purissima, sequaꝝ, qd sit bonus, justus, in= finitus etc. nõ video, neque inde é adæquata ꝓfectò, quæ tota id com= plectaꝝ, qd é de conceptu Dinæ naã, in quo ngd̃ de conceptu, nec voluntatẽ,

nec

neciolione includit, qua m aquè Deo ècali, ẽ, ac ipra intellectio.
Neq; satisfaciet mihi Scotistar. qui Dinã eeã in Infinitate collocãt, hac nq̃dẽ. sn̄ de radicali loquamur; ẽ exigẽtia omiũ ꝓfectionũ. d hæc exigẽtia supponi n̄ ꝓt, quin prius supponat eãa in hq̃ exigẽtia, quelibet emi naa exigẽtia onꝰ ab aliquo prieri
Neq; p cogenie actualẽ omiũ ꝓfectionũ, recte cõstituꝰ eea Dei, ut nnãter volũt, collectio emi ista Omiũ ꝓfectionũ, collectio nec ꝓt radicari in semetipra, nec in aliã a semetipra distincta. nõ in semetipra, quia implicat, qd aliquid radicetꝰ in semetipro, ẽ admittẽda o alia distinctio. it illud qd radicat, et id qd radicati n in aliõ, quia cũ nit collectio omiũ ꝓfectionũ, extra ipra n ẽ assignabile aliqua ꝓfectio in qua radicetꝰ. Unde cũ nit quæstio de hoc rmo ꝑdicato, in quo aliq radicetꝰ, jã eximg à statu quæstionis, tẽp ac cumulu omiũ ꝓfectionũ assignamg, utilitate ꝑdicatiõ.
Neq; melig reponiꝰ eea Dei in astreitate, nã ꝓtquid, hæc astreitas n t. nisi puꝝ negatiuũ, indepẽtia scil. ab aliõ, absurdu vero ẽ in aliquo negativo, gradu cõstituũ Dinã eea collocare, n cõtinetꝰ in hac indepẽtia raõ, cur Deus nit bonus, justus, et sãctus, eea ꝑtt. hæ emi attributa, ut arbitror, bene posset Cocilium emi cũ dependeo ab aliõ. Quod si dicas, ꝓ astreitate intelligi emo necessariũ ac ꝓfectissimũ, quo nil melig possit excogitari, jã hæc tẽtia cquent. cũ Rationalitu, in omi ꝓfectionũ cumulo reponẽdũ Dinã eea, quare sahg ceseo, ingenuè not fatri tntia ee ingenijnilo imbecillitte, ut veritte hac in rerum nãre nobis n detꝰ, neq; mirũ ẽ, tẽp ac agitꝰ de Deo, qui ineffabilis ẽ, de quo facilig dicemg quid n sit, qm quid sit, ut optimè rennit Divus Augus: reiscitantib ergo nobis in quo reponẽda sit eea Methaphysica Dei? Brevit respõdeo me id ignorare.

SECTIO TERTIA
De Divinis Attributis.

Attributa st ꝓprietates, sive ꝓfectiones, quæ naã ipraũ cõcipimg aliqua ex ivis absoluta dicãtꝰ, ea vero st, quæ nilig prorsus st cõmunia, ut omipoa, justitia, etc. Aliqua st relativa, aut Notionalia, et h nne illa intelligimg, quibg personæ, ad se referuntꝰ, ut Paternitas Filiatio, et spiratio. Induas prtes sectionẽ hanc dividemg, tma generabiliter circa attributa, generatim spectata, 2da de Attributis in speciẽ suprtis aget.

Pars

PARS PRIMA

De Attributis Divinis generatim spectatis

Quaeritur hic an, et quomodo attributa Divina, tum ab eeo, tum a se invicem distinguantur. In memoriam revocetis velim distinctionem esse identitatis negationem, quare ea dicuntur distincta, quae non sunt unum, et idem. Haec autem distinctio dividitur in distinctionem ex natura rei, seu a parte rei, et distinctionem rationis, sive per operationem intellectus: ea vocantur distincta a parte rei, quae nemine cogitante non sunt in se unum et idem. Non pacto distinguitur Deus ab anima, si vero sint unum et idem a parte rei, sed tantum concipiantur distincta a mente, hinc dicuntur distincta distinctione rationis. ut Petrus, et Petrus, unum concipitur per modum subjecti, aliud per modum praedicati, et sub hac ratione non sunt unum. quamvis, ex natura rei, nulla intercedat distinctio.

Distinctio ex natura rei duplex est, realis scilicet et modalis, quid autem sit distinctio realis, et modalis satis explicavimus. in methaphysica

Tertia Addunt Scotistae formalem videlicet: ex natura rei, quae versatur inter formalitates, ut autem bene intelligatur quid sit formalitas, explicandum est prius, quid nunc res scotistae intelligant. Res itaque, scilicet Scotistae est illud quod omnino per se, vel immediate existit, vel potest existere, et a causa suum esse recipit physicam, et dicitur, ens in recto. Formalitas, sive realitas est, cui non respondet propria existentia, atque hac de causa non recipit suum esse a causa physica, quae extra nihilum ponat, sed cum physica entitate realiter identificatur, et ratione hujus existit. unde in recto non dicitur ens, sed in obliquo aliquid entis, formalitates istae derivant ab entitate physica, ut a Christo animalitas, non per causalitatem physicam, quia non habet propriam existentiam, sed per dimanationem methaphysicam, Dimanatio autem methaphysica est ratio prior respectu alterius, ita anima spiritualitas est causa inquiunt aliqui, cur sit immortalis, huic dimanationi, methaphysicae, non absimilis est illa, qua formalitates ab entitate physica promanant.

Ut autem in promptu sit regula, qua in rebus formalitas cognoscatur, addunt formalitatem esse rei perfectionem, ante omnem intellectus cogitationem, in ipsa re repertam, quae perfecto, et adaequato conceptu cognoscitur, ita, ut una adaequate, et distincte concepta, altera non concipiatur. Divinitas non est formalitas a substantia distincta, quia dum Divinitatem cogito, et substantiam concipio.

Dividunt hanc distinctionem in formalem actualem, et formalem actualem, virtualem, summam vocant, cum acta sunt in ipsa re diversae formalitates, ac diversis, adaequatisque conceptibus respondent. Virtualis est, quum eadem res simplicissima, pluribus aequalitatibus aequivalet, ex quo mens distinguit in

illa

illa illas forma litteræ una inadæqte cõcipiẽto nõe alia.
Quid nt distinctio rõnis, hũ raõcinatis, cũ raõcinata, jã uidimꝰ. Hisce explicatis, examinabimꝰ, an sit attributa, et naã diuina, v int ipsa attributa, admittẽda nt aliqua distinctio, et qua?
Quarto sæclo Arrhius, et Eunomius, nullã animo distinctionẽ, nec virtualẽ q̃dẽ in Deo admiserũt. ac uõ sonũ intũ uerbor differre attributa, quæ in sacris litteris distinctis, diversiq; nmibꝰ insigniũtꝰ. Ex duplici errore, q̃ficiebat error iste. unus erat cõtendere, pter dña Dei cognomẽ assecutos fuisse, ac mtã, qm ta ꝑdicto ẽ ipse Deus: uõ erat Xti Dñi inficiari. Ad hos errores defendos maxime cõducebat, omẽ distinctionẽ in Deo penitus tollere; si enim eã à Deo attributis nt distinguũt, aut, attributa int se nt distinguũtur, qui nouit Deũ ingenitũ, in quo tota eã Dei collocabãt, nouit, et ꝑfecte Deũ, at qui nt ingenitũ ꝑfecte cõprehendere arbitrabãt, neq; ergo et ipsũ Deũ totum, qm tus ẽ agnosce. cum q; Filius genitus nt, spõte sua fluit Deũ ex ee.

Huic erroni diametro oppnita rẽtia tenuerũt Simeõ qdam, monachi; ꝑfectus, et Gregorꝰ Palamas, ex Monacho Epũs thessalonicẽnis. Hic à Andronico Iuniore, docuit opãones Dei, tũ adextra, cũ adintra, ut inquiũt ee ab eõ Dei rea ꝑ distinctas.
Ab hoc errore alienus nidet Abbas Ioachim, qui in eo libello Cõc: lateranẽi 4: à Innocẽtio 3: anõ 1215 oblato mqm Hæreticũ traduit Petrũ Lõbardũ magistrũ dicẽtẽ Sũmã q̃dã rem ee Patre, Filio, et Spiritu S: quæ neq; generans, neq; genita, neq; procedens, ergo si res illa sũma, siue Diuina eã nõ ẽ, neq; Pat, neq; Filius, neq; Spiritus S: nec ẽ Trinitas, q̃ qualitas in Deo ẽ. Q: Diuina eã realiter distinguit à Diuinis Personis. Quæstio am fuerit hac in re Gilberti Porretani Opinio, irrestigadũ ẽ. Gilbertus Porretanus, Epus Pictauiẽnis, cũ in Pubblico Ecclesiæ Cõcessu, Diuinitatẽ dixisset ee Deũ, q̃ formã, qua Deus ẽ, et alia multa ꝑ usitatã loqndi cõsuetudinẽ de Sma Trinitate ꝑtulisset, ut ait Otto Frisingensis Epus lib: 1: de gestis Friderici 1: Imp̃atoris, Cap: 46: à duobꝰ Ecclesiæ Pictauiẽnis Archidiaconis, Arnoldo, et Calone, fuit ad Rnũ Pontẽ Eugeniũ 3: Qui tunc pGallias ꝑsidebat erroris accusatus. Huic se adjunxit S: Bernardus, anõ 1144 ꝑ quem caã fuit in Cõc: Rainẽsi cor Eugenio 3: agitata, negauit se unqm dixisse Diuinitatẽ nõ ee Deũ, audaci hõ agebat Cõsilio, Patrẽ alio ee Patrem, alio Deũ, nec hõ ee hoc, et hoc, quũq; doctrinã suã, Philitkis Dialecticis, q̃bꝰ deditus erat inuoluisset anõ sequẽtis

Cõc

Cōc: Remēn̄ pride eode Sumo Pfice, ilꝰ Gilberti cāa discussa fuit ab Eugenio et Divo Bernardo ꝑsente, cōfessus ē, formā Dei, et Divinitē qua Deus ē, et ipsā n ee Deū referēte Gaufrido monacho, qui Cōc: aderat in Epistola ad Eppū albanēsē, qua occasione D: Bernd: una cū nonnullis Eppis nimbatū fidei Cāponit Gilberti erroribꝰ opponitur, qd ab Eugenio Ano Pfice, cæterisq; Cōc: PP: cōmuni cōsensu fuit ꝓbatū. Inoitaq; quæritur, an Gilbertus Pictauensis, admiserit attributa às se distincta, an fuerint an admiserint attributa a nā ab eā distincta, ea distinctione, qm ipse cōtendebat, at nullā distinctionē admittendo inter ipsa attributa colligit ex formula fidei Synodi Remēnsis, qua fatetur nemini nāa Dimittis ee Deū, neq; aliquo sensu catholico posse negari, quin divinitas sit Deus, et Deus divinitas, et ex Ottone Pfice definiunt ne aliquando in Theologia inter nāa, et ꝓpria distingueret, ne ex Deus Divina ea diceretur ꝓpria sensu ablativi inde in nominativi, hinc porro nulla sit metā distinctionis, inter ipsa attributa.

Ipse Gilbertus cū in Conc: Remēn̄ diceret, ea, qua tres ꝓpria sunt Deus, n ee Deū posse dicere declarauit, ut refert Otto Divinitate ee Deū, quatenus Dei nāa significat, n vero absolute concedere in eo sensu, quo ꝓ qualibet ꝓpria nā Deus accommodat. Gilbertus itaq; admittit dē distinctionē inter ea Dei, et attributa ꝓpria, n cū voluit distincta ee ipsa às se Patres ista ꝓbat, nullā distinctionē, adhuere tenuisse, inter ipsa attributa absoluta, et ea, imo in Cōment: ad Boetii Diserīs verbis affirmat. justitia, et sapia, abesse ea dō distingui. Præterea ex D: Bernar: li: 5o: de consi: cōstat, Gilbertū docuisse magnitudinē justitia etc. una ee Divinitate, a Divinitate n ee Deū, dō multa inquit, ait D: Bernard: a una intā Divinitate, quæ una illa est. Qualis vero fuerit distinctio illa realis, qm Gilbertus admisit inter ea, et Dina ꝓpria, an realis identica, an formalis realistica n constat cōstat. Putat aliqui ea reale, et identica n fuisse, reclamat vero tota scholastica turba, ac cōtrīdit meridiana luce clarius ee, Gilbertū Porretanū, inter ea ac attributa admisisse distinctionē realē, multa in medium ꝓferunt testimonia, quæ decretoria putat. et in primis formulā fidei edita, às Cōc: Remens: ꝓferunt ex Ottone. „Confitemur, in ipsa ee nāa Divinitatis ee Deū, credimus n nisi sapia, quæ ipse Deus, sapiēte ee, etc. Credimus, et cōfitemur---- neq; aliaa omino res, nive relationes, nive ꝓprietates, nive singularitates dicas, v aliā tuum modi adee Deo, quæ sint ab alio, et n sint Deus. Si Gilbertus n admisisset distinctionē realē, inter nāa et attributa Dina, n dixisset Cōc:

adhuere

admuere relaões ee Deu, cu em nulla nit realis distinctio, relatio identificat cu nat Dina, ideoq et Deus, et Deitas unue, hdo Testimonia Mathei Paniensis, ad anu stggnu, et Gaufridi in 8tio Gilberti capitlo, Gilbertime declarata, smus ait, relaones n st gd de, ac ipse prone d diversa rõne, et hdus, relaones proms tribus attribuit, que n st ipse persone, d res scipitne, a invicem, et a tipsa substa differtes. In Cõfessione fidei, in Gerard: Bu Cath Eppi, cotra Gilbertu fakt, Patre et Filiu et Spiritu S: n ee res alias a Deo, d in hoc testimonia ut pni fatear apte indicat distinctione realem at attributis prona tribz eee. Neq tenia st momenta q hg dubitare posunt, Gilberti errore n cõsiste in asserenda reali distione, nã et n admittat realis distinctio, d tntu formalis, verat hac ppõe in renn formali, et scinio, relaones n st Deus, nre n st id, q gd Deus in rõne formali Divinitatis cõstituit, addit Concinegue a ligno renn catholico pse negare q min Divinitas nit Deus, et Deus Divinitas,, Nomine am Dei intelligit Gilbertus Personã Dina, cu itaq cõe: renous, Gilberti errorẽ opponat, negt nullomodo posse negari divitate ee prona Dina, q m falsu e in renn scripturis. Neq eo, qd relaones dixerit res inferr realis distinctio, na vocabulu rei, n ta pone numerat, et numer intelligit, ut explicat Scotistae. nn rei magis latet patet, cõfitq tntu illud, qd revera e d prte rei; hinc in allata Cõfessione legit,, neq Alias omino res, nre relaones, nre ppietates, ee in Deo, qus n Deus sint.,

Moneta am q hg ex allgm adducimur suspione st hae. ex altone Pseudo definisti, re aliqua rae in Theologia int naa, et prona dividerent,, Pseudo itaq excludit qncuq distinctione, n rne inducta, nre à prte rei int naa, et persona, at qnis distinctio nit formalis m nre ex naa rei, distinctione inducit int naa et prona &. Cui am definiones q hg errores dnant in eo renn at autore, q potis intento intelligendo remat. Gilbertume investigemq.

In Cõe: Paniensi Passus e Patre, quide alio ee Patre, alio Deum, n m ee h et hoc. ergo Gilbertus Pictaviensis admittenda, ea seq entitte reale int Divinitte, et relaones; Aliqum h ee et Patrinitas, hoc ee et Divitas, ni realis intercederet distinctio. et Otto Frigiensis testatur se legisse Gilbertu int naa et Personã, n mathematica abstractione, d Theologica cõsideratione quoq modo rne distinere. Admisit itaq distione int naa, et pronas, n facta p mathematica abstractione, que unus nine alio concipiendo. qd e absurdissimum, res dividit. d quae fit cõsideratione Theologica, que res, ut st in re cõsiderat, qualiscuq hae nit divino, sive distinctio.

Hae

Hæc hi in ita volumq intellecta, ac n aming nostr nt affirmare, Scoti opinionē, ab illo Cōc: fuisse proptā. Nimis temerariū foret, tot viros hac nota inurere, q̄ eū maximē laudāda nt cura, et solicitudo servādi puram, et intactā fidē, qm jores nostri in Cōc: declaravunt, n aumq reprehēdi, n de distinctione formali n mala opinio, q̄ suspicio in nostris orta fuerit.

Int duas illas n bi cōmunias opiniones, quarū alla onē penitus excludit distinctionē eeā int, et attributa, et int ipsa attributa, alla vero realē ponit, medium tenet locū Catolica veritas, quæ realē qdē negat, q̄ aliqm fatet, hæc am distinctio variè à Catolicis explicat, Nnates distinctionē in Dinis repetit ab extrinsecis cōnotatis. vg: misericordia in Deo significat Deū misertē, et cōmotat, nec ordinē dicit ad hūs miseriam: Justitia principalit significat Deū justū, et cōnotat penas inflictas, aut infligēdas; si in Deo cōderet misericordia et justitia, n st ni una simplicissima entitas, q̄ distinctas cōcipimq quatenq hæc cōnotat pœnā inflictā, illa verō cōnotat beneficiū hūi miſero factū. v rāo distinctionis j. Nnates, ē nostrū imbecillū ingeniū, quo fit ut infinitas Dei pfectiones, uno actu attingere nequeamq, et in rebq creatis cōcipiamq res distinctas, et diversas; hinc mens nostra obscuritatē, qm in his hnt pfectiones Dinæ distinctionē hanc trāsfert ad Deū, resq distinctas in eo cōcipit.

Thomistæ ut nominalibq cōveniūt, in n admittēda distinctione, ex rāa rei, q̄ fundamēti n distinctionis ponūt in ipsa re, idcirco dr em distinctio objectiva, quatenq ipsa res unica et simplex, ob rua eminentiā, et diguitatē, pluribq rebq æquiratur realit, aut formalit distinctis. dr virtualis hæc distinctio, quia antecedēs mētis apprehēsione, ea, in q̄ vera est, n supponit acta distincta, q̄ mtu virtualit, et fundamentalit, nec pōa distincta.

Scotistæ utraq distinctio insufficiens videt, ad ea explicāda, quæ de Deo fides nos edocet. quare admittūt distinctionē formalē ex rāa rei, tū int attributa, et eeā, ut int ipsa attributa, de hac distinctione satis supraq dictū ē.

Cū quæritq an det distinctio ex rāa rei int ipsa attributa, n intelligq int relationes nbi oppositas, ut int Paternitatē, et Filiationē, fides eni certos nos reddit realē intercedere distinctionē int has one, fides eni certos nos reddit realē intercedere distinctionē int has one, cū Deos constituāt realit in se distinctos, ut Pater, et Filiq, sermo itaq solū ē de attributis, quæ, in eadē pona repiūt, ut misericordia justitia.

His statutis, nt sed contra ppos Cunonnis.

PROPOSITIO PRIMA.

Admittenda ē aliqua distinctio, int attributa, et eca, cu int ipa attributa.

Pt: ibi ē aliqua distinctio admittenda, ubi diuersa distinguunt rnes. quar una r includit alia, salthm explicite, atq. in Dni res ita se ht, ergo etc. Pf: Mbr. Attributa, et eca vocabula st diuersas in Deo rnes significantia, v cōnotatiua: nic nna ista eca Dina persona, et incognitu, diuersas cōnotat rnes: deeca Emr dicing communicani, qd negang de Sctate, negang em ingenitu couenire filio. Iustitia cōnotat penas impijs inflictas, misericordia vrō beneficiu hijs mitero collatu. ergo etc.

PROPOSITIO Altera

Non dat distinctio realis int eca, et attributa, aut int attributo ase invicē, neq; distinctio formalis actualis scotistica.

Ideo nmul cōjuging distinctionē realē, et formalē scotisticā, quia fermē iisdē argtis utraq; impugnat. Ste itaq; eadē cranbem recognoscere videamur, utramq; nmul impugnabimg Scotistam respondentes.

Pt: Ex S. Aug: li: 7: de Trini: cap: 5: Non alio magnus, alio bg, alio magnus, quo Deus ē. cap: 3: udu qd ē sapia ē et eca, et 6to cap: n aliud ē Deo ee, aliud psona ee, Domino idem, et paulo infra, qmadm h; ille ē ee, qd Deus ee, et qd Magnus, qd Bonus ee, ita hic ē ee, qd prona ee, Ex S. Fulgentio in respone ad Feradu; interrogatione 2: claret, h ee Catholica veritas, ut cu in Deo Sctate, magnitudine, Bonitate, virtute nominamg — n in istis divinis nnibg quada diversa — , sed unu idem, qd ē eca, v naa certissime, noverimg; Congruit, et huic testimonio Synodus Rhemensis, et qua ita argtamur: Si daret distinctio realis, v formalis ex naa rei, aliud eet magnitudo: Spia, Bonitas, et Personalitas, aliud Diuinitas, hec n eet unu et idē. sed ex allatis testimonijs, n aliud ē Bonitas, aliud Diuinitas, etc: ergo etc.

Confirmat 5mo. nor. Nimium argto Bernardi serm: do: in cadica: ita Gilbertu Porretanu urgentis: Si eca distinguunt ab attributis, relato, et sapiea, magnitudo, diuinitas n ē Deus, istud am v aliquid ē, v nil, n aliquid ē, ev majg, v inferig, v æquale Deo, n majge ipsa erit summu Bonu, quo nil melig cogitari pt, n Deus erit illud. quo Deus ē; n par. Deo st summa Bona, n unu, sed Dij. Non minus, anq; in creatum, et quomodo nus ee pt illud, quo

Deus

Deus ē; n nihilū erit, cū Deo necessario incē dicat, ergo etc:
Confirmat 2do: Deus ē illud quo nihil meliq excogitari pt, at si sapiēa vg: ab eēa, v realit, v formalit distincta ē, eo ipso aliquid ē, quo Deus qdē ē, d quod, Deus n ē. ergo aliquid ē meliq, sci: qd Deus n ē, d dat Deo, ut sit. Argtū h ē, ex D: Bernardo, li: 5: Considera: cap: 7 cōtra Gilbertum Arguente de rumptum.

Rnt Scotistæ. PP: intelligendos ēē de identitate reali, quatenq distinctionē realem elimināt, qd ex eorū scopo colligit. ajebāt enī contra hæreticos, q negabāt cōsbstantialitē sive identitē in nāa, addūt ex Argtis D: Bernardi nil poē cōcludi cōtra Scotū, quia Sapia, et Patrnitas st realit identificata cū eēa Dina, licet sint formalit distincta. unde Sapia, et Dinitas st idem onino realit, quare n pt fieri ~~argtio~~ comparatio cū Dinitte, quū nil sibi ipsi ~~argu~~ æquale dicat aut reipso majq, aut nūs, d alto at:

Cōtra nā SS: PP: utunt locuōnibq negativis, quæ onē elimināt distinctionē à prte rei, ppoonū enī negativar ea ē nāa, ut totum negent, qd seqt, idcirco negaō dr malignātis nāæ. 2do n eēt solū explicandi de distinctione reali, n eēt mera ipsorū ppoones. n enī verū foret Deū, ēē, et prona ēē, Deū onino ēē, 3tio. n ajebāt, neq Augus: nec Fulgentiq, cōtra eos, qui realē distinctionē, int attributo, et prona ponerēt. 4to PP: explicaōnes, in mistlis fidei st maximè tndæ, has etenī seq debemq, cū agentes cōtra Ecclēæ pduelles eas tradūt, atq copiose explicāt, nā tunc rem meliq pscrutatos fuisse credēdū ē.

Argta qbq D: Bernard: Gilbertū urget, eodē modo urgent Scotistas, nā attributa vg: Sapia put ē formalit distincta à Dinitate, n ē ipsa Deitas, n ē illud, qd Deus ē formalit, quid ergo? v majq, etc, ergo etc.

Pt: 2do ejqdē nostræ assertionis veritas. Si attributa à se, aut ab eēa realit, aut formalit à prte rei distinguerēt, Deus n eēt onino simplex, atq ex conc: latanēri 1 Innocētio 3: Deus ē onino simplex, ergo etc.

Pt sequela, ubi ē aliqua distinctio à prte rei, ibi ē aliqua cōpoō à prte rei, cōpoō quippe nil aliud ē, qm unio distinctor, d si dicūt Scotistæ, nullā facere cōpoonē attributa ab eēa, v à se invicē distingueret, ~~ergo~~ jam daret unio distinctor. ergo etc.

Dicūt Scotistæ. nullā facere cōpoonē, quæ st distincta formalit, ad cōpoonē enī reqrit, qd unū n sit idem, pfectè cū alio, d qd sit quodāmodo in poā ad aliud, at in Dinis st attributa pfectè identificata, rnē

insi

infinitatis, cujus proprium est sibi identificare, quodcumque non est incompossibile.

Contra 1mo. Nam ex SS. PP. constat ideo Deum non esse compositum, quia in eo
" plura non sunt, sed unum, S. Anselmus Monol: cap: 17 „cum igitur illae natura com-
" posita nullomodo sit, et tamen omnimodo tota illa bona sit „necesse est, ut il-
" la omnia non plura, sed unum sint. Idem igitur est, quod unum illorum, quod omnia sive ri-
" mul, sive singula„ D. Bernardus li: 5. de consider: ait „ unum est simplex
" in re ipsa, idem esse, ac propterea Deum esse simplicissimum, quia unissimus„ quare
si ista plura esset realiter distincta, Deus esset realiter compositus. ergo si ista plu-
ra sint formaliter distincta erit formaliter compositus.

Neque dicas: Pluralitas personarum non obest summae simplicitati Dei, neque ul-
lam inducit in Deo compositionem; ergo a fortiori pluralitas formalitatum, quod enim
majus non efficit, realis scilicet distinctio, neque quod minus, ut distinctio forma-
lis, id possit efficere. Nam latum est discrimen. ideo quippe possibilitates simul
sumptae non efficiunt compositionem, quia non ordinantur ad unum efficiendum, sed singulae
constituunt unam personam simplicem ab aliis realiter distinctam. e contrario essentia, et
attributa unum efficiunt, ideoque ex his resultat compositio.

Ideo In Divinis unum esset in potentia ad aliud, nam enim Divina sive Deitas, non
est formaliter sapiens, bona etc. sed per formalitatem sapientiae, Bonitatis, etc.
Deitas est in potentia ad sapientiam, ergo neque ista potentialitas tollitur per identitatem re-
alem. nam sicut genus, et differentia faciunt compositionem metaphysicam, ideoque
unum non derivat esse in potentia ad aliud, propter realem identitatem, ita etiam de Di-
vinis est dicendum.

Iisdem argumentis impugnata manet Palamae opinio asserentis, essentiam ab operatio-
nibus realiter distingui, mentem nostram circa distinctionis genus argumentorum so-
lutione aperiemus.

Objiciunt contra 1mam assertionem. illa distinctio non est admittenda, quae Deo
repugnat, ac injuriosa est, quaeque erronea, atque quaecumque distinctio inter at-
tributa et essentiam, etc Deo repugnat, ergo etc. Haec enim distinctio inducit
compositionem, quae est in unum pluralitas, compositio autem tollit Divinam simplicitatem: probatur 2da
pars noris. tunc errat mens nostra, cum res concipit aliter, ac sunt in se, atque
dum mens concipit distincta, quae revera non sunt res aliter concipit ac sunt in se, ergo etc.

Resp: pt. 1 duplicem opinionem, diversam. 1mo compositionem hanc ingenii nostri
imbecillitatem tantum arguere, propter quam fit non posse nisi per multiplices, ac diversas
notiones ad infinitam Dei naturam pervenire. nullomodo vero Divinae sim-
plicitati obesse, quum haec compositio fiat tantum in intellectu ob ejus compositionem imper-
fectionem. Ideo non se habere haec distincta, tamquam partes componentes, nam ut fiat
compositio, debent esse plura, quorum alterum includat aliud, non autem ex se ipso aliquid
componitur, attributa autem, et essentia, non ita concipimus, ut alterum non includat

sim-

nimpliciP aliud, ideoq neq ê cõpõo rnõ
Ad 2dũ dicimq n errare, intellectum, dũ distinguit attributa, quia unũ
cõcipit n cõcipiẽdo aliud, uni mis accedat affirmão, aut negão istis di-
uersis cõceptibq res diuras respõdere in rnaa rei, nullus error committit,
cũ h modo abstrahentium nullũ sit mendacium, ut ajũt Philosophi.
Objci: cõtra 2m Assertionem. in illo ê admittẽda distinctio, in quo re-
piunt ꝑdicata cõtradictoria, nam ꝑdicata cõtradictoria n possũt eidem
cõuenire, et ydem hæc distinctio dr ee realis, aut formalis, n antẽ
qm cũq mentis opaõne sint ista ꝑdicata cõtradictoria; nã eea, quæ
ê in Patre identificat in Filio, Paternitas n identificat cũ eẽo,
d pea distinguit a Patio, ideoq eea cõmunicat, n cõmunicata Pater-
nitate. Atq communicari, et n cõmunicari sit cõtradictoria ꝑdica-
ta, et ydem à ꝑte rei, cũ nomine cogitante id rem sit &c.
Arghum h à Cõtradictionis desũptum grauissimũ sẽp visum ê, neq
id minus ee dr, cũ de maa agat adeo sublimi, ac mibq nostris im-
pari, curabimq in rmo ita arghum h soluere, ut nulla sequat re-
alis distinctio, qd nobis magis cordi ê, Scotistis deinde displicet.
Non defuerũt, q affirmarũt in Deo rne Infinitis de uno eodemq, et
2dum idem duo cõtradictoria simul cõistẽre põe, sed quis, et quo
animo id fecerit, cũ decrne cõtradictionis nõ simul ee n põe, uti in
Logica, et Methaphisica toties plaq. Quare.
Ny: Cõtradictoria, quæ infert realem distinctionem dr ee hujus-
modi, ut de ꝑdicatis cõtradictoriis enunciet ee, et n eé simpliciP, et ab-
solutè, nemim n affirmet, v neget simpliciP idem, jam unũ n de-
struit aliud, cũ totaliP n opponant, sic ista duo cõtradictoria: naa
Petri ê eadẽ cũ naa Pauli, nõ infert
realẽ distinctionẽ, quia n simpliciP, et absolutè eadẽ affirmat, et ne-
gat, d eadem dr in specie, negat eadem in individuo, eodem modo ê in
Diuis rationibus: nam affirmatur simpliciP de eadẽ eea cõmunica-
ri, et n cõmunicari, d eea, quatenq ê qd absolutũ, cõmunicat,
quatenq ê quid relativũ n communicat. Veniamq modo ad Scotis-
tas. Cum Scotista aduersarios nostros fregnt distinctionibq fugere, hinc
ad distinctionẽ virtualẽ magis explicandam, isti cõuenit dr, ut tq fa-
cilig Scotistas acutos declinaret in Diuis distinctionẽ virtualem, in-
trinsecã obiectiua admittent, ajũq rae in h sita ê, ut in Deo admit-
tant eea, quæ in creatis n nisi reby rem distinctis possint cõuenire
d in ipso ob summã æminentiã, et infinitatẽ nullo modo distincta sint
actu a ꝑte rei, d intu virtualiter. Quia ajũ ista duo, sit realiP
distincta, id põni iure fistuit dr oppõ cõtradictoria, atq in Diuis repiũt ꝑdicata cõtradictoria
nam
No Cõtradictoria, nulla quippe ê ex logica fõr oppõ; si itaq in Diuis oppõ relativa fecit extrema realiP dis tt:

distincta, abq̃ ulla repugnãa de illis ꝑdicaret ꝑdicata in re cõtradictionẽ, quã deniuꝫ ee ꝑmitt cõtradictoria. nemꝰ cadit supra unũ, ea dẽq̃ rem, ita emꝫ cũ ẽtitu nit virtute multiplicẽ deniuꝫ hæc ꝑdicata ee opponita, et cõtradictoria ob hanc nirtualẽ multiplicatiõẽ. Induci, et n ꝑdua ꝑdicata nibꝰ opponita, ut cõmunicant, et incõmunicabilia, quæ quidẽ dicat de dubq̃ distinctis, omis deniti opportuno. Quũ am nit hæc virtualis distinctio in Deo, ideirco nullo modo st cõtradictoria. Distinctionẽ nirtualẽ h modo explicatã adhuc altq̃ uarint eeã et attributa, aꝰ int ipsa attributa, altq̃ rem in eã ipsam int eeam, et relationes agnoscũt solam distinctionẽ virtualẽ, ac minẽ realẽ, admittentes int eea et attributa absoluta, et int ipsa hæc attributa; quare, hæc quæ de distinctione ista distinguunt plumbq̃ dẽ æquivalent ob ꝓpriã. Et n plumbq̃ necessario distinctis, ut st ea, quoꝝ ꝑdicata st cõtradictoria. Distinctionẽ hanc int eea et pronalitates admittenda ee cõtendimq̃, qd nic à nobis enitabitur. Si ex prte objci nulla daret distinctio neq̃ virtualis int eea et pronalitates, eet omnimoda identitas int hãa Diuina, et prolitates, atq̃ ex prte objci n daꝫ omnimoda identitas. nã n daret omnimoda identitas ren̄ficaret cõtradictionẽ, qd e falsum. Cõsequela ꝓbatur. tunc ẽ cõtradictio, qndo ẽ negatio, et affirmatio ejꝰdem de eodem, et sdm idem, atq̃ n daret omnimoda identitas, eet affirmatio, et negatio, &c. Nã de nãa affirmat identitas, cui ꝓpriãone ex prte objci, hæc identitas de Patrnitate negat, quũ ꝓprietq̃ negeat ee Patri. Paternitas et nãa eet omnino idem ex prte objci. ergo affirmat, et negat; ergo sequeret, hinc Patrem, et Filiũ identificari, n solũ realit, d et ꝓprietatibus, et distingui, n solũ proprietatibus, d et realit. Nã distinctio et identitas, respõdet trinis distinctionibus, et identitatibus; cui itaq̃ Pat, et Filio realiter habeant omnimode identificatã cũ Personalitatibq̃ Pat, et Filiq̃, n modo realit, d et proprietatibus unũ idemq̃ ens. aut uicissim distinguãt, et realit, et proprietatibus.

Neq̃ dicas ex h reg distinctionẽ realẽ, aut saltim formalẽ ex nãa rei quũ duo ꝑdicata cõtradictoria, duo realit, aut saltim formalit distincta postulent, alioquin si cõcedat duo ꝑdicata opponita poẽ in eodem simul manere, sequeret, et eadẽ pronam ee pre et Patre, et Filiũ, et sm nirtualit distingui, qd mysteriõ Trinitatis repugnat.

Nemq̃ hæc dicas, nam rep ac duo st ꝑdicata, quæ cõuenitia tnt, omnifactione, et discõuenitia tntũ in aliquo ꝑdicato, tunc in uno eodemq̃ simul

simul eē posset à pte rei, et intu distinguī virtualiē. Id am cōvenit Deo, na Deus p accessu novi ꝑdicati: vg: Latinitas, n ē capax novæ ꝓfectionis, in Deo eni ē omniu ꝓfectionū cumulus. ergo ꝑdicata opponito possūt in ipso identificari, hinc colliges. cur cōmunicato naā Filio, n possit cōmunicari Latinitas.

Neg' seq'tr à pte Patrem et Filiū, eē poē unū et idem. nam relativorū raō et naā in ꝟ rita ē, ut unū sit ad alterū, adeoq necessario relativa postulāt distinctionē realem. an am distinctio hæc sit int eea et attributa absoluta videtur inferig.

Intim argtū de cōtradictoriis ē solvēdū.

Ry: itaq ꝓponer illas cōmunicari et n cōmunicari, relatē ad Patrem de quo enuntiāt, n eē cōtradictorias, ut em ꝑ ꝑpoā aliqua sit cōtradictoria, dt eē affirmāo et negāo, de eodem, reā idem totaliē. Nec am n ita se ht in allato exēplo. de eea em ꝑ cōmunicari, de relaōne vero n cōmunicari. eā am et relaō, n st idem oīno genere identitis, q̄ndoq dē int eea et relaōnē daf distinctio virtualis.

Instant 1mo: De eea, et relaone, ponita em distinctione virtuali in sēu explicato, verificaf duo cōtradictoria, ata de eea et relaone identificatis in realiē, in formaliē, p possit verificari duo cōtradictoria ergo etc. pt ꝑ nē. eē omino idem, et n eē omino idē, st duo ꝑdicata cōtradictoria, ata ista duo ꝑdicata de eea et de relaōne verificaf. na eea ē omino idem, cū eea, Latinitas n ē omino idē cū eea, virtualiē. em abea distinguit. Ry: cōdistinōne. Illa duo ꝑdicata eē omino idē, et n eē st, cōtradictoria, n de eodē omino affirmēf, et negēf, ance: nego. eē et relaō st distincta virtualiē, idem st q̄dē ideo, q n omino idē. cū sint virtualiē duplex. ergo de eea, et relaone n verificat duo cōtradictoria.

Instant 2a: Ad contrāa illa ꝑdicata cōtradictoria. n suffit unū objectū virtualiē duplex. q̄ req̄r necessario duplex objectū; dum em cōmunicatf Filio eea, n ꝑdunf eea q̄ntū ꝑdunf Filiāo. Filiāo hæc à pte rei n cōvenit eea, Ry: à pte rei dt eē aliquid aliud, cui cōvenit ꝑdicatū ḥp: duus. Abia itaq dt eē entitas naā, cui ḥ ꝑdicatū ꝑdum n cōvenit. Ry: à pte rei duo st in Filio actu distincta à re, n em Filiāo à pte rei duo st in Filio actu distincta à re, n em Filiāo et eea est à pte rei una res indivisibilis, tunc cui cōvenit unū ꝑdicatū, cōveniat, et alterū necesse e.

Ry:

Ly: Cpte objcti uhg dni duplex ꝑdicatū in Filio, r am actu
e virtuali duplex. Duo fit, ut dicat. eēā ꝓduci, Filiaōne
ꝓduci: Filiaō ~~n~~ cōuenit eēe abstracte, sed adaquate sumpte
na in eēa abstracte sūpta ꝑdicata absoluta cōueniūt. Eēa ada-
quate sūpta cōstituit relaōnes omes, qbg identificat: At ꝑdicatum
in Filiaonis, cōuenit eēe in Filio, eni realiter identificat. Fatemur
hm dimbeilhitte nostrā, qua in posnmg res eleue cōtinge, qua
plurib⁹ ꝑcrim distinctis equivalent, nisi actu distincte nobis
exhibeāt, in Filio duo eēe cōtpe actu a se distincta, quor alterū Fi-
liaō, aliud est eēa.

Instāt 2dio. Talis debet esse distinctio in objcto gratis cōtradio.
Cū ni cōtradio sit actualis. duplex quoq; st esse objm actu. Cōtra-
dictio quippe respondet suo fundamēto, nēnti effectus cōmensurat
na cāe. Fundamētu am ꝓpoōnis cōtradictoriae distinctio, cui
de eade omino nequeat enunciari ꝓpōnes cōtradictoriae, sumunt
am scōtistae. atq. in Dnis cōtradictio in est virtualis, et formā-
lis, et actualis: qd nō ꝓbāt. Ibi cōtradictio est formalis et actua-
lis, ubi extrema cōtradictionis, sive ꝑdicata affirmaōnis et negaō-
nis, actu et simplicit reperiūt. sed in Dnis sic ad mittendū. non ꝓ-
duci, et n ꝓduci, cōmunicari, et n cōmunicari, quae st ꝑdicata af-
firmaōnis, et negaōnis, actu dāt in Deo, et formaliter, antequm
aliq mentis operaōne, ergo etc.

Aliter ergo ut satisfatiā. Dico in Dnis n dari cōtradictionē formā-
lē, et actualē, huc emī sūmpta, ita e, quōd ꝑdicata opposita ex se exigūt
actu ee distincta, negamg vero haec duo ꝑdicata in Deo, regere duo
actu distincta. ad ꝓbaonē Ly: affirmaonē, et negaonē, n reperiri for-
maliter in Deo, cum id fiat ab intellectu judicante, Intellectus am de
hac fundamētu in re. veritas quippe et falsitas, est res ex parte
rei ita se habeāt, aut n habeāt, sicut enunciāt. Ad illas am for-
males enunciaōnes eformādas, ~~talis~~ est virtualis multiplicitas plu-
rib⁹ aequivalens. Delnato

De Dnato distinctionis gre circa eēas et relaōnes, delnādo est mo-
do distinctio int attributa absoluta eteea, nicutem int ipsa at-
tributa. qd ut melig assequamini, potat definire quid sit ffectio, et
attributum sit ffectio simplicit simplex. quid sit formaliter inabi-
qua re inēe, quidve in Deo formaliter repiat.

Attributu, et ffectio, n aequē late patent, n omis sig de ffectio est at-
tributum, duplex distinguit ffectio, nempe ffectio simplicit simplex, et

ffectio

perfectio nimplex, seu secundū quid. sma post D: Anselmū dr ea, quæ melior ē ipsa, qm n ipsa. nitē qua bjctū melius reddit, qm n nit qd cuq aliud ipsa carens, quare duo necessariō postulat, ut nulla involvat cōtra imperfectionē, in sua rnē formali; tūm ut nullo modo sint impossibilis cū alia perfectione, v majori, v æquali. Colliges hinc ee mobile, et id genus alia, n esse perfectiones simpliciter simplices, cū in sua rnē formali aliqm involvat imperfectionē. Ab hac rnē excludūt relationes diuinæ, quia sūt incompossibiles, in eodē bjcto. Perfectio nēpter, seu tūm quid ea dr eadem, quæ n ē melior ipsa, qm n ipsa seu quæ vel aliqm includit imperfectionē in suo cōcepitu formali, v cū majori, aut æquali perfectione stare n pt.

Res simplici modo in aliquo cōtinet, sma formalit, et hūc ē, quando tūm physicō, et formaliter, et specifica rnē, in alio cōtinet: ut sapientia in Deo, tūm eminenter, qn do nepe n ipsa res tūm physicā rnē ē in alio, d tūm perfectionē, et qdē in gradu eminentiori, uti est nostus in Deo. Virtualit demq tūm dr aliter, quatenus omnis effectus virtualit in sua causa cōtinet: hac rnē binū vulgo dr virtualit calidū, quatenus ē causa caloris. Relationes, ut Paternitas Filiatio etc. sūt in Deo formalit, cū nit Pat formalit Filiat. qd si relationes istæ recēsēt int perfectiones simplices, seu tūm quid. n ideo qd includāt imperfectionē, d quia in eodē bjcto sūt incompossibiles. Perfectiones aliæ simplices et tūm quid pt sūt in Deo formalit, benē vero eminenter. sma assertio mi pras cōstat sme autoritate Concilii Lateranensis 4: & Innocen: 4: ad 1215. Almarici doctrina damnatis, in qua impie blasphemabat, creaturas de Deo vere et propriē predicari posse, ita ut Deus rerū sit Leo-lapis. etc. Tūm plat ineluctabili argto. Deus ē ens perfectissimū, quo nihil melius excogitari pt. ergo habeo totū id ē eminenter, qd aliqm imperfectionē capit. d perfectiones simplices creatæ, cōtinet in realiqm imperfectionē a tūm rnē bjcti in quo sūt, pt qd sūt limitatæ, ut Bonitas, justitia, quæq alia limitatione in Deo formalit sūt, seu ea rnē sui, ac formalit, ut vg: maa, quæ de rnē sua formalit postulat, ut sit loco circumscripta, ut modo omnes nimul tres negueat, ut nequeat ee fidita facultate intelligendi, volendi etc. n sūt itaq ponendæ in Deo perfectiones istæ nisi eminenter, cū aliqm inclusa imperfectione. Perfectiones tamen modo sūt in Deo ponendæ, cū nulla perfectio possibilis sit Deo denegāda. Hinc augus. serm: 384: alias sme de verbis Aphi nrō sme. si magnitudine quæris, inquit,

ser

jor é, ñ pulchritudiné plenior, ñ dulcédiné dulcior.

Difficultas verò nra é in explicando modo, quo ptfcões vitæ æminentr in Deo reperiũt, ne cu cõtinéția nrãli cõfundat. Re am ita intelligẽdam ee arbitror. Perfectio floris vg: é, aspectu et odore, talẽ delectaõnẽ in Nobis. create. Perfectio mala é talẽ occupare locũ, é imperfectio é, talẽ delectaõne nr ee penne, imperfectio é ee in loco circuscripto. Perfectiones istæ in Deo ñ sectata ãm imperfectione. unde de se ait Deus ptal: Ps: "pulchritudo agrinea mea quatenus pt Deus illa delectaõne nos afficere, quin caduca sit. in loco ẽ quin circumscripta. ex quo oẽs ptfcões, ẽ implicit nimplices in Deo formalit cõtineri, cu em ptfciones iste nullã involuãt imperfectionẽ in materie formali, ñt in Deo formalit cõtineri, a hoquin Deus caperet ptfctibilis, eet eni in poo alias ptfciones recipiẽdi in ma rne formali.

Perfectiones am implicit nimplices cõtinẽt formalit in ea Dina phinice spectata, ita ut in eapm formam vera nit nãe ẽ poo, Deitas ẽ justitia, et sapiea. qd expño verbis doctis PP: ut vidimg in plaon: s: Propositõ 2a: A hoquin ea n pt ee formalit justa, é p aliq formalit a ea distincta. Distinctione one formale ex Rãa rei a Deo eliminada ee supra vidimg. adde hic ea in se pcõtinere omes ptfciones implicit nimplices, n em caperi posset ut emanativæ ea mit in ipsa sint. Ñt am pcõtinere formalit, a hoquin n eet ptfciones implicit nimplices, quar rao é, ut nic meliq essentiant hjcmõi quacuq entitte, illud formalit n sint, et ea caperet ptfctibilis

Quod dicas in ea Dina methaphinice cõsiderata justa aliquos PP: n includi ptfciones implicit nimplices i radicalit æminẽt, quatenus abea trãsm à radice ptfluãt, ergo neq in ea phinice supra regnt ut formalit, in ipso sint, in qm cõtineri in ea Dei methaphinice pcõtinẽt. Rp: ad ea Dei methaphinicè spectatam, intrinsecè sufficere, ut radicalit in ipso sint, in qntũ contineri in ea Dei methaphinica, nisi in radice, nil aliud é, qm ita pcõtineri, ut unu ex alio inferat, é ut unu inferat ex alio nẽ opus formali pcõtineri, neq ulla requat imperfectio ẽ unequat ea Dei rne naturæ includere, sinno cõceptu formali eas imperfectiones, qũ imperfectum nãsficit Deũ.

Dicas Neq; ido relationes n pcõtineri formalit in Dina Essea, a hoquin

aliquin, cū Dīna eēa integra et cōpleta in omib⁹ ꝑtōis rep̄iat, em̄ relaōnes in ipsa eēt formalit, qđ hæresim dicere.

Ad em̄ illaōnē cōtrariā mentē D: Aug: qui li: 7: de Trinitē cap: ii: ait, Dat n eo Pater, quo Deus, et n Deus quo sapiens. Rō am̄ ē, quia relaōnes n st ꝑfectiones simplicit simplices, deinde hæ n cōveniūt eēa in se absolutē ꝰpectata, ꝺ quatenus eadē eēa ꝑsonalitēr Dnata.

Ex dictis inferimꝰ int eēa, et attributa absoluta, n dari distinctiōnē virtualē, eo modo, quo ponimꝰ int eēa, et Personalitēs, cui em̄ ipsa eēa formalit cōtineat attributa absoluta singꝭ negat in ipso ꝺbjcto virtualis multiplicitas, cui nō tota his identitas in ipsis, ꝺesse ꝺ ni int eēa, et attributa, daret huiꝰmodi distinctiō. posset cōcipi unū attributū, quin cōcipet implicēt, et cōsurē ipsa eēa, hæc em̄ distinctio æquivalet distinctiōni, actu distāntur, at huic distinctiōni respōdent cōceptus adæquati, quos alt n includit, neq implicit, qđ in alto cōtinet, ergo et distinctiōni virtuali: cum eēa formalit includat omnia attributa, negnē attributū in se cōcipi, qui ipsa eēa ꝺphēdat, aut viciſim. Eōdem rōne distinctiōnē hanc ab ipsis attributis excludit. quare tū int eēa, et attributa absoluta, tū int ipsa attributa unicē admitting distinctionē rōnis ꝺvor cōnotatōr, quæ st v ꝰmodū caahithis, v ꝰmodū tendēhiæ in Deo sic distinguimꝰ in Deo justitiā à misericordiā, quatenus refernt ad actus puniēdi et miserēdi. cōceptus em̄ justitiæ cōnotāns pœnas n ē idem ac cōceptus misericordiæ cōnotantis miserias, nē in Deo distinguit intellectō, et voluntō, rōne cōnotatōr, nā ex pte objecti, latiꝰ patet intelligere, qm velle; Revera Deus cognoscit peccatū, qm in ipsū velit. Admitting distinctione pure æmēnēiatē, quatenꝰ entitas Dei, ob suā eminētiā plurib⁹ distinctis æqualet, ac plures effectus in se distinctos ꝑducit.

Cōtra hanc assertiōnē sic objiciūt 1mo. In illis ē admittenda distinctiō, quor unū ꝺ principiū alt⁹, aty ita se hnt attributa in Divinis, nā primo ex quo Deus intelligat infinitꝰ volitiōnē, n ecōtra, iste am̄ intellectiones n circa nostros cōceptus, ꝺ circa Deū versant. Deus intelleō ꝺ actus vitales, ergo præmiens ab aliquo principio intrinseco. ergo in Deo dat intellectus, qui sit principiū intellectionis, sed intellectio Dīna ꝓcedit ab eēa Dīna, inqm à motivo formali, &c. etc.

Ad 1mū. caa in Divinis cur unū inferat ex alio, ex ꝑfectiōgnitiōnē qua Deus cognoscimꝰ. ex qua fit ut ꝺ una rōne ipsum

cōsi-

cõcipiamg, à qua ad alia deveniamg. quam illã necessitate circa Deũ
reperiãt ꝓ clarè à nobis cognitum. hæc aũ cãa his; Deus amat
quia intelligit, huic opponet secundũ one amãs intelligit cũ am
ꝓ one intelligens distet, dicitq falsa foret hæc cãa, ideo intel-
ligit. ad quã argt. Ad ãdũ Intellio Dina è à principio intrinseco vitali
negative sumpt, ut sc: excludat principiũ extrinsecũ à quo ꝓ-
ficiscat, ꝓ positive ut adsumat principiũ intrinsecũ, dis-
tinctũ ab intellione, sicut cũ dicimg Deus dat, ꝓ significa-
mg Deũ ipsũ producere, cũ existens nequeat in nihilo dare exi,
ꝓ ut excludat cãa extrna, ad 3tiũ Intellio Dina, è abecta tmgnab
objecto formali motivo, nullomodo distãdo, quatenq Nobis exhi-
bemg Deũ ut objectũ ante ipsũ ponit, ut cognoscat, ipsũ moti-
vũ formale intellectionis cõcipimg quatenq seipsũ repretãtem,
Deũ, intelligẽte appellamg.

Oppi: 2ũ. In Deo Intellectus ꝓ è Voluntas, antegmaiq mẽtis opa-
tione, ergo etc. Ꝓt ãs. Si in Deo intellectus eẽt voluntas antegmaiq
q mẽtis opationẽ, unũ eẽt principiũ primũ intelligẽdi, et volẽdi
in Deo à prte rei, atq ꝓ ꝓ admittẽdũ. nã ꝓ posito, valeret
hæc illatio, intellectus vult, voluntas intelligit, hæc aũ illatio ad-
admittat, patet in Dinis one discrimẽ int generatiõnẽ verbi, et
processionẽ spiritus S. Discrimẽ emit à Doctore: et PP: admittũt int
generatiõnẽ verbi, et spiritus S. processionẽ, q quia Filius ꝓ intellec-
tum procedit, spiritus S. ꝓ voluntatẽ, ni aũ intellectus vult et vo-
luntas intelligit, ideoq è principiũ intellectus et voluntatis, vere
et in communi formali, dr spiritũ S. procedere ꝓ intellectũ, et verbũ
ꝓ voluntatẽ, ni aũ ꝓ eodẽ modo spiritus S. procedit ꝓ intellectum ac
ꝓ voluntatẽ, ergo in objecto 1t eẽ assigna diversitas principij. qd pri-
mũ influit in Intellectionẽ, ab illo qd primũ et ꝓ impliciẽ influit
in voluntatẽ, ergo etc.

Ut aũ huic argto plane, acute parẽ satisfaciamg, alia foret
resolvẽda quæstio, à quo minimũ intellectu, à qua voluntate, tu verbũ,
tu spiritus S. procedat. Ar DD: in tractatu de Trin: quærit
qd nã sit principiũ formale quo, immediatè influẽs in Filiũ
et spiritum S. an Intellectio cãlis cõmunis tribꝰ personis, modi-
ficata in ꝓ relatione, ꝓ Intellectus notionalis, Patris, vel ꝓ
relatẽ paternitatis principiũ generationis ꝓ, et voluntas notionalis Patris
et Filij sit principiũ primũ processionis spiritus S. Si Intellio, et volio
notionales ponãtur, principia quæ ꝓma processionũ, hæc qnin def ulla

distinctio

distinctio int intellectu, et voluntate ecatu. vola distinctione virtuali
gm int ecā et rlīes intēdere dicimg, inthīt quomodo Filiq p-
cedat, p intellionē, et Spīritus S: p volionē. Dato Filiū for-
malit dici pcedēte ab intellectu, Spīritū S: a voluntate ecātu, n
ē m necessaria distinctio allgna à parte rei int voluntē et intellectū
Si alia ē intellēo intellectu appīhēdētis, alia intellectus racina-
tis, n ē tm alig intellectus appīhendens, alius discurrens.
Ad Argm 2y: Voluntē, et Intellectū mālit sūptos, p entōtate
divina simplicissima, aqua intellectus ē etiā voluntas, veni ee
et Filiū pcedere p voluntē, et spīritū S: p intellectū, et voluntē in-
telligere, etc. Ō n invenru formalē, explicito nāe intellectus re-
miat vis pceptiva veri nēc voluntis vis appetitiva boni, dici
nullomodo pt verbū pcedere p voluntē, spīritus S: p intellectū, vo-
luntē intelligere. Cū am principiū n pducens Filiū et spi-
rītū S: duo à parte rei intrinsecē cōnotat, aequivaleat q duobz
ito, ut si p impossibile illa entitas intā aquivaleret pfectioni
voluntis, Filiq n pcederet, p n intellectus distingueret realit
à voluntate Filiq ab illoorigine sua haberet, n ab ista, idcirco
rectē diceret Ll: Filiū pcedere p intellectū n p voluntē.
Ex quo colliges, qmd respōdēdū ad illū argm, justitia pēide ac
misericordia, eea formalit sūpta n ē idem ac attributa, na diver-
sis definibz definiūt, quarū una n includit aliā, cū am definī-
nes explicet naā rei, aeqt et diversas formalitates ipsis respō-
dere à parte rei. Dicimg enī justitiā, quatenq cōnotat, actu
puniēdi n ee idē ac misericordiā cōnotātē actu erga miseros, si
rem in se cōsideret idē formalē justitia, ac misericordia, ho-
nitas ac misericordia, definones am ut diversas arguāt for-
malitates, dnt ee adaequatē, ut totā rē ntnt ē in se cōprēdat,
tm am n cōvenit hujq modi definibz, si enī quis in deo sapiā
nideret, eo ipso in bonitate eq mone remiret, et n am definones
inadaquatē sūnt, n inde inferēdū ē necad explicare rē nisi hīe
in se, cū rere justitia id includat, qd indefinone remit, d nece-
plicare omī modo, quo ē in re.
Instant. S: in deo bonitas eēt formalit sapiētia, intellectus eēt volū-
tas, tum bonitas ingēre spectata eēt formalit sapiā ingre spectata, alty-
tas, tum bonitas ingre n ē sapia ingre, alioquin in alq creatis bonitas creata
eēt formaliter sapia creata, ergo etc.
Ad pr. Rāo Infiniti, et Immi n mutat rnē formalē sapiē, et bonī-
tis

Nunc cū ēā quatenus cōnotat pceptionē veri non sit ēā cōnotata appetitū boni, Dicimus

talis, neq infinitu ad dinu spectat ad ne formale sapia, et bonitas ergo etc. Ad 1mo retorquendo argu, nra eni infiniti eet formalit infinita bta, eni ingre spectatum eet formalit bta, quia infinitum n immutat rnes ppias formales reni, ideoq sequeret rne eni, ee formalit distincta in Deo a formalitte bta, qd n cedet ipi scotista. Ad 2do sapia ut nc, neque excludere, neque includere bonitte, niat nra eni neq includit, neq excludit creatu, aut increatu, q pute in Deo. Sci: q pute Dina formalit involvit one pfectione, nra bonitas Dina e a re, ideoq illimitata in oni gre eni, ergo postulat formalit one pfectione, ideoq et sapia et justitia etc. Ad creatis vero cu nit finita, nedum formalit et realit distincta e bonitas a sapia, nec ra eni in Deo, ubi formalit identificat bta, quia e infinitu ens neq p hoc mutat ra formalis sapia, qd plus includat in Deo, qm n abstracte supta.

Instant. ad huc. Bonitas et sapia plus differt int se qm bonus, et bonitas, sapiens et sapia, q int bonu et bonitate, sapia et sapiete, ior e distio qm virtualis, qua solu se tenet ex pte nostri intellectus ita distinguentis, deinde justitia, et misericordia plus int se differt, qm oni pia, et misericordia, magis eni int se opponu, et effectus ejusdem magis oppositos.

Ad 1. Bonitte, et sapia magis qde differre int se qm bonu, et bonitte etc. quateng int bonu et bonitte, unu ab alio distinguit, uti creatu ab abstracto, pindeq nine fundamento, et cu tenuissimo fundamto, q utraq e mera distinctio rnis n realis, neq formalis; ad 2du respde e eode modo. Justitia et misericordia plus differunt int se qm etc. fundamentalit, et concedo. formalit nego.

Objiciut 3tio aliqua testimonia SS. PP. q tq admittu, aliud ee eea, aliud sapiea, etc. S. Damascenus li. 3. c. 4. „ modo igit ridiculu ne, creadi facultte, bta ee dicere, aute mse „ vidiam, aut nisibilit scietia, nisi ne bta ee: S. Gregorius q „ Stania eng ooze usc. Quid? an en immortalitas, et innocentia et „ immutabilitas eea Dei st. „ at nita e, multe Dei eea enit, n una, „ aut certe exponitus ex his. „ Damascenus hic de fide Ortodoxa, „ dicens bonu, justu, aut quid tale, n naa Dei dicis, q qua circa „ naa. qde sumptio sic arguti cediut, ni int eea, et attributa, nulla foret admittenda distinctio a pte rei, vere scietia, immortalitas, immutabilitas eet formalit eea Dei, cu Dei justitia dicimq, dicemq

dicere mg et Deitte, atg. cõtraiũ asserũt laudati SS: PP: ergo etc.
Ry: SS: Gregorij et Basilij temporẽ statuere, advnus eunomiũ
agentẽ voces diversas ppriettes significades igno mtũ differre. Ppriettes varias in Dee hillis significadas nre, et significõe differre, variasq cõnotare, acpmitte aquivalere; nemĩ idẽ omino significare ret, est maxima cõmnis, ut ajebat S: Basilig. hinc impropbrio obuione. Cũ eea et attributa sint unũ et idẽ, n mtũ identice realiti, sed et identice formaliti, hinc de re innice possent. Sive in concreto, sive in abstracto; atg ppõner vere sit in rem formati, quare ppõ ista bonitas et justitia etc: rnẽ mea vere sit, n mtũ rnẽ identitas. In 3tio. Ad hæc S: Basilig clare explicat mẽtem suã cũ hi: s: adversus Eunomiũ de Filio hæc ht: „ Cũ unũ nitida „
bjctũ, nit una tota simplex, et n opposita, alias alii se ipsũ nnat „
divisas appellõnes, inter se dissidentes sibi ipsi accomodare, ergo „
his liquido cõstat, Divũ Basilium ppriettes Dinas ab eea distinguere, n formanti, et virtuali mtuum.

Scholion.

Ad Illustrandam hãc maã de distinctione attributo, ingtũ
et analogiã in Dinis nit prius, et postig in eã, quæ distinctã, aut distincta accipiũt et quid nit: gdgdẽ eo libẽtig faciemg, pũ n rarò circa hanc maã sermo occubat.
Prius et postig illud dr, quod unũ alti succedit, a nigno modo, quatenũq; hic nit. certũ e in Dinis n dari prius, et postig tempore, ita ut aliqd instans designari possit, quo a nigno careat Deus aliquin n eet ptechistimus. nullig emutãonis capax. quæstio fit an aliquid nit prius et postig, tm in attributa relativa, cum in absoluta.
In Dinas pronas admittẽdũ eẽ ordinẽ originis, qnateng una pronã producens, alia producta, Pater emnẽ principiũ Filij, hic vero a Patre pdusit, uterq principiũ Spiritus S: de fide et credẽdũ. Thomiste in negant in Dinas pronas ullã realẽ priorittẽ aut posterioritẽ originis, qm volũt admittenda eẽ scotistã. Dissidio hæc n circa rem, sed circa logici modũ versat, Nam utrophimẽ adverti Martinus in Theologia dis: 2: Quæs: 3: Art: 7. Cũ unũ dr prius alio origine, intelligit unũ producere aliud, cũ dr unũ postig alio origine, significat ab alio producũ eẽ n ase. Atg. in Dinis unus producens, aliud productum, et t gdẽ cantegmcũq mẽtis opacionem, ergo vere in Dinis dat prioritas et posterioritas originis, et vera, ubi n e omimoda simultas ibi dr eẽ prius. et postig, ultra ordo

eẽ ibi

c, dñi nẽ omnoda nimultas, ordo eni nẽ int ea, que st omino ejgdem rnis, cum am in Dñis det à pte rei ordo originis, et illi respondeat prius, et postrig, regt et à pte rei eẽ in Deo prius, et postrig origine.

⑤ Dices. Ista prioritas, et posterioritas originis xpetenda ẽ à relaõne, quateng unũ ẽ producens, alterũ producibum, atq. relaõnes iste nposst hanc rnẽ prioris, et posterioris cõstituere, nã relaõnes opponite nimul, sũt naã, imo accipi pt una sine alia, ergo in intellectu n ẽ prius, et postrig, ergo nil erit qd dici possit prig, et postrig à pte rei.

Rr: Relaõnes oppositas eẽ qdẽ nimul naã, quateng una n pt eẽ sine alia, idem ei obstat, quomin unũ n sit ab alio, in quo tota prioritatis, et posterioritatis rão sita e, qd eẽ unũ ab alio, cũ minimẽ tollat à necessitate nimul ea intelligendi, hinc merito deducimg dari prig, et postrig originis, etsi intellectus alio ullo ordine gaudeat.

Int Dñas perfectiones n dat prig, et postrig origine, cũ unũ n sit ab alio, d quaritr, an int ipsas det ordo naã, adeoq prioritas, et posterioritas huic ordini proportionata dat prig explicandum ẽ, quid sit ordo naã, ne cõfundat cũ ordine originis, ut revera illi cõfundũt, q hunc ordinẽ naã n distinguũt ab ordine, qui incedit int cãa, et effectu. Animadvertendũ am ẽ, prioritatẽ naã postulare, ut nimul eodem instanti existant, quæ hoc rnẽ sit prig, et postrig.

Dupliciter modo prioritas hæc naã sumi pt. 1mo modo, illud prig dici pt naã, qd quantumcunq pt eẽ sine illo: nũ vice versa. sic listaã eẽ dr prior naã figuræ rotunditatis, quia quotis nimul existat listaã, et figura, tñ pt eẽ listaã sine figura, n vicissim figura sine listaã. Rão subsistãe in hnõi ẽ prior rne aãtis, quia pt ẽ listaã sine rne hnis, n vice versa. Hæc prioritas naã n ẽ pfecto in Dñis admittẽda. et nisi eo qd Deus nõ n intrat eẽ cãlis, et eo qd cãt sit, deducat eẽ Dei, nã in Deo eadẽ eẽa nro in tribꝰ Personis necessario repit. adeoq nullo modo ab his separabilis. pfecto quælibet in Dñis ẽ ex sua rnẽ formali necessario existens.

Duo modo dr prig et postrig naã, quateng unũ cõcipi pt ut existens n cõcepto alio, ut existente, n qdẽ positive, d faciue, qd fit, quando unũ n existit ex vi alterius, nã dr prig priorite, quateng voluntas supponit in eẽ intellectu cõcipitq naã, quin eẽ cipiat existe ex cognitõnis, nc hoc intelligit rãonabi quin intelligat existens talis, ex eo qd nõ visibilis, nc in triangulo figura tribꝰ lateribꝰ latum intelligimg, quin in tõ id intelligat eẽ ex tribꝰ angulis, quin necessario in triangulo existãt. Contraria rnẽ dr posterioritas, posterior in ea, quæ cõcipitq

existo ut

ex vi alicuius aliquis ordo prioritatis, et posterioritatis intelligit. quatenus unum prius concipit emanare, quam aliud, sicut in causa intellectus dr prior voluntate, quatenus quatenus voluntas supponit in intellectu in ee. dr ens unum prius alio, quatenus unum concipit prenire alterum, quod magis latet patet, alterum vero alterum prevenire, quod minus latet patet. Hac ratione nrus tractatus angulos in Triangulo aequilatero, dr prior mutua aequalitate angulorum eo quia primum supponit ex tribus latum. aequalitas vero abaequalitate minus latum, quod minus latet patet; cum itaque in Divinis admittenda virtualem distinctionem, qua una, et simplicissima entitas pluribus distinctis aequivalet, et in rebus distinctis unum reale aliud supponat; nec actus voluntatis supponit intellectionem a parte rei, sequitur inde, hunc ordinem prioris, et posterioris in Divinis ee admittendum, hic cum ordo pe pure rationis, ut e ordo in hac propositione homo e homo, in qua homo objectum supponit, huic predicato, quod aliquo modo a parte rei in homine, quo fundamentum habet a parte rei, non talis e ordo, qualis distinctio; distinctio in Divinis maxime inter attributa, et Personalitates, e a parte rei, virtualis ergo ceredus et ordo e, quod aliquo modo realis.

PARS SECUNDA

De Divinis Attributis Singillatim Sumptis.

Nonnulla hic attingenda Divina attributa, cum de aliquibus jam satis sit dictum locuti in Methaphisica: quare ea omittenda. Modo, in quibus deficiatur nonnullum aliquem locum nihil vindicare arbitror Divinae veracitati, tum quia ab hac vim ruam demum motiva, quae ad fidem amplectendam in nos impellunt, imo ipsa fidei et fundamentum, si enim e medio tollas Divinam veracitatem, jam nullam merentur fidem prophetarum oracula, ac miracula argito, nec Deus ipse dignus foret ut aliquid Revelanti assensu nostrum praebeamus. de hac itaque veracitate Divina disseremus. Deinde de ipsius immutabilitate. gradum inde faciemus ad tractatum de Visibilitate, et Cognoscibilitate Dei, ad aliosque tractatus de scientia, Voluntate, et Providentia Dei transituri, sit itaque.

CAPUT PRIMUM.

De Divina Veracitate.

Catholici omnes contra Priscillianistas haereticos, qui teste D: Aug: ausi sunt asserere Deum saepe mentitum fuisse, statuunt. de potentia ordinata

ria

nia Deū ee n poe autore mendacij. n defuerūt et Theologi, qui cōtra cōmunē rem affirmarūt de poā extraordinaria Deū ee poe aliq̄ mendacij, antequ nos cōfutemq̄ statī prig duplicē explicare Dinā poā significationem. De poā ordinaria ea fieri posse dicimq̄, quae salvis Dīis statutis fieri possūt. Absoluta vero, et extraordinaria poā nulli bjūt legi naā h et de poā absoluta ea fieri poe asserimq̄, quae nullā involūt cōtradionē phabita explicāene nt.

PROPOSITIO.

DEUS ita verax ē, ut non modo de poā ordinaria, verū etiā neq̄ de extraordinaria possit mentiri.

Prima Pars satis cōstat ex sphra Dina nror 23. ubi ht, nē Deus
" quasi hoō, ut mēttat „Ad Anor A: v ai:„ Cū enim Deus verax, omis am
" hoō mendax„

Ada Pars pf tmo autoritte Sacrar litar, quae non relata st, qndo enim de homine affirmat ipm ee mēdacē n ē intelligēdū hnē actu ee mendacē, d exprimit naā hnis mēttēdi potestati bjcta. hnēq̄ quippe repiūt interdū qui abhorrēt à mēdacio. veritatemq̄ in omileq̄ amplectunt, ergo ē cōtrario cū negat Deū ee mēdacem, omis mēttēdi po-
" testas abeo remoret. Addit nror 23: „nec ut Filig hnis, ut mutet„ Deo itaq̄ repugnat ita mutāo, ut impossibile nit Deū mutari. Sīta em Deo mendacio Confir: quoq̄ Propōe ex Sl: PP: D: Chrisost: homil: 74: in Joan: „mentiri, inquit, no potest Deus„ D: Aug: li: 2. de poā absoluta„ nō tenere-
" mur Deo certissime adhaerere, id eoq̄ fides nostra, quae certissimū pastulat assensum, everteret, eet quippe in nobis formido Deū forte mētiri,
" neq̄ formido haec salis tolleret Dina revelaene, qua certi rumq̄ de poa ordinaria Deū n poe mētiri, nā semp ac de poā absoluto mēdax ee posset, dubij eemq̄ an ipsa revelaone potestate hacusus fuerit„ Praeterea n daret obligāo in Deo manifestandi sēp verū, neq̄ sēp daret innotis obligāo credendi. Sprig verbis, haec em abillo nā trahit origine ad Deum hnū cōsensu veracitas ht p pfectione simplicit n mpnci, et cōtemptibilis existimat, qui certus alios decipit, ergo. etc.

" M. D: Aug: li: 21: de Civit: Dei: „si velint invenire quid omipotens n pt.
" Ego dicam mentiri n pt. Idem expsse docet D: Ambrosig„

Auctoritti accedit raō. Si Deus mentiri posset de potentia absoluta, no tenerem ur Deo etc. ut supra. M.

Oppo: In cōtra tmā prtem. plura sphrae testimonia, quae ad 3ā cap: reducimq̄, in tmo illa recēsemq̄, in qbq̄ innui videt hnes spiritu S: ut flatos mentitos fuisse, ac tmo Abraham Lucis mētitus ē Lyncēos. Ili

inquies

Inquit ns „expectate hic, ego et puer postqm adorauerimq, reverte=„
mur ad vos„ ita locutus e Abraham, quamuis cogitaret immolato Filio„
redire. at Dnûs per os ejq locutus ê. ut affirmat D. Ambrosiq. li: 1:
de Abrahâ. c. 8: Mendacio usus é Jacob: ut caphore ab Isaac bene=
dictionê acciperet, qm pollicitus erat Esau. Primogenito, nâ 5 mouti
ht Geneseos li7 affirmat se fuisse primogenitum suû Esau, qd fal=
sum ê, neq à mêdacio excusat ex eo, qd emisset jus primogenitj, idcoq
venus eet 5 mogenitus, ad qm spectaret Patris benedictio. Nam I=
saac interrogauit ipm̃ an eet venus Esau, in cujq cônrmationê uolunt
ipmq manus tangere, an pilosa eent, uti ppriû erat Esau Palpatoq
ipso dixit „vox qdê Jacob ê, manus am Esau „deinde interrogauit iterû „
an eet Esau pfecto de Esau vero interrogauit, cû am interrogatis mê=
ti respoô nõ aptando, ut vera nt ppô, respôdentq Jacob se eê Esau, seq=
t Jacob pfessû fuisse venû Esau, qd in salutê omine erat. Subdit Jacob se
fuisse dixit ipsi pcepat. Isaac am nil ipm pcepat, reg. qd pcepat Isaac, exe=
cutioni mandarat. De hac fraude cõquestus ê Jacob Isaac his verbis „Venit Fra=„
ter tuus, accepitq benedictionem fraudulenter „ Jacob Deo revelante ita locutû „
fuisse affirmant plures SS. PP:, qui idcirco à mêdatio eû excusat, qd
Deo inspirante fuerit locutus ita D. Augustinus, in quaestione sup Gen:
Chrisos: homil: ad Colossenses, Ambro: li: 2. de Jacob, et uita beata,
Quod am Deus p alios facit p seipm̃ facere videt, ut fert usitatu
pverbiû. Ad 2dû caput reducing illa testimonia, quibq Deus falsa
pdicit, ut fuit destructio Ninive, quae m̃ diruta ê, Isaias Ezechie
dixit „cras morieris, et p vives „ tunc m̃ nê mortuus, qd cõvaluit. In „
3tio cap: recêsemq illa, q hq Deus pfitet v decepisse, v decepto=
rum Job: 12. dr „ qui immutat cor principum, et decipit eos, et ter=
rore eos facit quasi ebrios „ Ezechielis 14 „ ego Dnûs decepi pphe=„
tam illû „ et 3 Reg: 22. Dæmoni dicenti „ ero spiritus mendax in ore „
omiû pphetar ejq „ Respondit Dnûs „ decipies, et prevalebis egrede=„
re, et fac ita „ Exod: 11 habrei jussu Dni vasa argêtea, et aurea cõ=„
modata petierût, quae m̃ restitui noluit ipse Deus, quia ut erit Aug:
decepione digni erat. Præterea uti hr Exo: 1: Laudibq, et pmiis af=
fecit Deus obstetrices Ægyptias, quae Pharaône decepêrat ipras jube=
tem singlos judaeos, seu habreos nasci mares vi natos occidi seu e medio
tollere. ergo. etc.

Ad 1mû. Abraham imprimis n fuisse mêritû vere, et ppriè, ne=
què em̃ aliquid tunc côtra mêtê dixit, tâta em̃ erat fides in Dnis
qmissis, ut qmuis modû ignoraret, certissimè tñ speraret cû Filio redi=

turû

+

„ rediuñ. h colligimꝰ ex Apło ad Hebreos xi. ajente „Fide obtulit
„ Abraham Isaac cū tentaretꝰ, et cū unigenitū offerebat inquo sus-
„ cepat repmissiones, arbitrans, quia etiam mortuis suscitare potes
„ ē Deus „ Fatemur qdem ex D: Ambro: Abraha mēte nā dissimu-
lasse, d cū vera fuerit pdictio, nullū ē mēdacium in Deū reflde-
ctū. Ad Iacob qd spectat, qmuis n deerint phasei sacrum litar in-
ptes, qui Iacob mēdacij hui pꝰ accusent, autoritte hn̄ Iu Sphe-
re, q̄ Iacob vocat virū simplicē, h ē, uti vertit 70 integrū
n fictū, et sine dolo, Iu SS LL. cogimur ipsū ab hoc crimine de-
fendere, ac ante omia videndū ē, jus primogenitura ad ipsū
spectasse tmo, quia à Deo primogenitus fuerat electus illo
„ pphetico sermone „ Ior serviet noni „ Ideo quia Esau ob legis
aduliū primogenitura vendiderat Iacob, idq̄ jure jurando cōfirmarat, ex-
pti hoc erat Rebeccæ matri cui facta fuerat revelatio. Arbitramur
em Rebeccā Deo afflāte Filiū nū induxisse ad benedictionē acci-
piēdā, nisi em à Deo cōfirmata foret Filio timēti Patrā maledictione,
tam audactꝰ n respondisset, in me sit ista maledictio. Atmo nūqm
in mētem venit Iacob Parentem decipere. Mati em respondit, timeo
„ ne putet me sibi voluisse illudere „ n am timeo ne cognoscat me sibi
voluisse illudere, verūm dixit cū se Esau esse primogenitū pfes-
sus ē n accipiū carnē, d sibi jus, q̄ madm Thus affirmavit Ioā:
Baptistam ee Eliam n nā d officio pdicationis. Neq̄ obstat Patris
interrogationē fuisse de vero Esau, nam verū qdē ē Iacob n re cō-
formasse mathiaby verbis, Isaac re cōformavit sibi i prob verbo-
rū sēsu, qd ratis ē. Pat interrogabat de Esau, ut cū benedictione
cōferret ipsi primogenitura hereditatē, nisiq̄ ad hunc finē ad-
tendamꝰ, verū dixit Iacob, quo se ee Esau pfessus ē, ille em
erat cui cōferēdū erat istud jus hereditarium, neq̄ tenebat justa
ma ad verbor significationē respondere, nā n erat in potestate Isaac
ut in illū cōtra Dei dispōnē primogenitura transfunderet, ideoq̄
neq̄ potuit jure postulare de Esau, ut illi hāc largiret benedi-
ctionē, neq̄ omino decepit ē Isaac verbis æquivocis, nā ex ipsa
voce et ex Esau cessione facile ipsi erat deducere aliqm æquivo-
cationē latē, squenti Isaac fraude circumventū fuisse, at si rei
apparentia, hnuq̄ opinionē mistiū illud ignorantiū n mutavit in
benedictione, qd profecto fecisset, nisi Dei voluntate id actū fuisse credidis-
set. Neq̄ mehus ē Iacob, cui ipsiq̄ jussibus se obtēpasse lōdit. quia
Matris obtēpādo Patris quoq̄ jussa executus fuit, cui q̄ voluta erat

ut

ut mihi obediret, fecit am, qd juserat Cain n habeat rnõ ad fi=
nẽ, quateng Cain pronõ pcens hõdos acciderat, ut benedireret,
ꝫ jam sahis dictum n tde s mo, argti grẽ ad 2dũ trantibi fai=
amg. Prophãe illẽ in objchione memorate fuerũt cõminatoie,
qꝛe mutatis moribꝫ mutate fuerũt, hec enĩ cõdiõ, in illis p=
intelligebat, mi cuis pcibꝫ modꝫ mutatõne Dina ira placa=
verint, cujꝫ pclat nmꝫ argtũ in Rege Abimẽlech gen: C: 20
qm his verbis Dnus corripuit, et mꝫieris qpt mulhere, qm tuli=
bi, postqm vero se excusavit, Dnus ita ipm allocutꝫ e tũ, redde u
viro tuo uxorẽ, et orabit pte, et vives, si am nolueris reddere, sci=
to qd morte morieris. Ad 3tiũ Deus n dusset jubens, seu n
jusit, ut decipet, ꝫ mdpmisit, verba vero qua in dimis sptuis pc=
cepit, aut cõtriũ pferre videt, qndoq; pmissionẽ ngnificant,
ut cũ Xtus Judæ tradere volẽti apud Matt: dixit, qd facis, fac citius
et Joan: 13: dr Patt Filiũ mũ maddisse in issiol mo mue, utinq; ẽ pm=
missiõe intelligẽdũ, nẽ Deus negneat ee autor peccati. Neq; dixit
Judæis decipe Ægiptos, neq; abstricti fraudẽ pmio affecit, n a vere
pcepit ut vasa cõmodata ab Ægiptiis reciper, ac talis tũc fuit
hebreoꝝ aming, pcepit deinde ne restituerẽt, ad qd legitimi
de cõis adductus fuit, na Ægipti opaꝝ mercẽde n reddiderãt he=
brẽis, quos pluribꝫ granibꝫq; laboribꝫ dusserãt. ubi cõtra tex: s:
deinde in justo bello hostiũ cãbꝫ ulla injustitiæ nota potãt
rehnere. S: Aug: in citto loco hũ cõtendit ad justitiã, et veritẽ
ptinere, utis qui meret decipi decipra Deo gdem pmittente, ab hne am v
angelo malo efficiẽte. In objectionibꝫ Deus misericordiã erga pue=
ros piũq; erga Deũ hmorẽ pmio, et laudibꝫ affecit, n mẽdacij vbũ
ut ait Aug: li: cõtra mẽdaciũ. C: 20.
Objciũt. Cõtra 2dã prtẽ s: ex d: Paulo ad hebreos 6: colligit hec
poa mẽdi, volẽs abũdãtꝫ Deus ostendere pollicitatõis hæredi=
bꝫ immobilitatẽ cõsilij sui, inẽ posuit jusjuradũ, ut p duas res im=
mobiles, qbꝫ impossibile ẽ mentiri Deũ fortissimũ solaciũ hẽmq; q.
cõfugiẽs ad tenẽdã propositã spem, ex quo Apll testimõo ois ccepit
argtũ. Deus ad reddẽdã firmũ, et immobile cõsilij sui pollicitatõnẽ
addidit, hãcq; jurejuradõ confirmauit, ergo Deus Deus pt mẽdi,
atioqui in illo nulla in Deo eet mẽdẽdi potestas, frustra addidisset pmis=
sum, ac jusjuradũ, his dudꝫ tribuit mẽdiẽdi impoã, ergo Deus possit
mẽdi de poã absoluta, mi si obstricta hõe phiberet. 2do Deus reve=
lauit animis creaturũ libere, ergo revelatõ n tollit poã ad nõ creãdũ,

sed

creaturã, et hõ in ipõg potestate ẽ ñ creare, ℭ: in Deo poã ẽ mẽtiẽdi
na cũ revelat Deus anbithũ creaturi revelet liberè creaturã, ℭ? re-
laũ ñ vollit poã ad ñ creãdũ, ẽ eã supponit, n' potest ñ creare, pt am
ñ facere ꝓbixit, ergo pt mẽtiri. 3ᵒ Deus pt Innocẽtis hominis homi-
cidiũ fuipe, pt grauissimis supplicijs eũ afficere, ergo potioni ju-
re potit, aut in pœnã peccati, aut ad suũ Domiñ ostendẽdũ hũ pre,
hũ palios in deceptionem inducere.

℟: Ad 1mũ Argũ. ñ ideo Deũ intponusse jusjurãdũ, quia posset mẽ-
tiri, ẽ ut hñes certiores, firmioresq; redderet, q rẽ certiorẽ credũt cũ
jure jurãdo cõfirmatã. Audiũt. hinc nostræ imbecillitati, nostroq; agẽdi
modo, ex ũma benignitate se accomodãs, ñ solũ verba sua promissis
firmat, ẽ jusjurãdũ dignat addere, ut ait Aplus abundãtiq; voles,
et in psalmo 88 legimꝰ jurasse Dñus Dauid veritatẽ, h ẽ, rem jam
veram. neq; inferre valet ex eo qđ additꝰ in psalmo, et ñ stabiliteũ,
et alibi in loco. Juravit Dñus et ñ pœnitebit eũ. Deum posse ñ sta-
re promissis et jurijurãdo, alioquin frustra admoneretꝰ jusjurãdi hu-
jusmodi ẽ qđ ñ sit Dñus mutãus. Nã his verbis Deus non admonet
ex illis ñ oẽ illam punitionẽ, quas nõ rnẽ cõtingꝰ mutãmis, nõ rnẽ
fideꝰ violãmis immutabẽ rnẽ rei circũstaas, ut vg: cũ hmõg ali-
qđ admittit, qo re indignos reddũt. Ad 2dũ, ex eo qđ res cõtingere ñ
posit, ñ sit sciẽtia Dei ee poẽ falsam, ẽ tñ. milla, ita ex eo qđ res,
qm Deus revelauit, possit ñ evenire, ñ sequit Deũ poẽ falsum dicere,
ideoq; mẽtiri, ẽ sequitꝰ poẽ ñ ee illud qđ Deus futurũ revelauit, poã
quippe creãdi, et ñ creãdi nequitiare cũ poã simultate, h ẽ poã hæc
negatio reduci ad actũ inuoq; cũ impossibile sit simul ee, et ñ ee.
Ad 3tiũ. latũ ẽ discrimẽ summo emulũ impia cõcipit facultate hæ
dãdi, ac enjẽdi vitam q nuo arbitrio, ouma am veracitate alienũ mẽti-
ri, atiũde cipe.

Scholion.

Cotendi solet apud PP. an Deus posset miraculũ patrare in cõfirmatiõ-
nẽ falsi, hic nñe miracli ñ intelligiꝰ qđ cuq; vires humanas sup-
at, qđq; vulgus nñe miracli solet significare, cũ illud solũ sit mira-
bile, ẽ miraculũ illud dicimꝰ, qđ ordẽ creaturarũ virtutem transgredi-
tur, qđq; legislatoris q universi ordine ac gubernatione statuta opponit. Cũ
enim ipse Deus autor sit omniũ legum humanarũ creaturæ omnes hujusmo-
di legiũ violatiõ, ac nemo mi' Deus cõtra sibi ipsi agere pt.

Ut Deus cõtra veracitatẽ agat, ac mẽdacii accuset, ni miraculo pa-
raret ad falsam doctrinã cõfirmadam, miracla dñt ee signa ma-

nifes-

ma miſeſtatiua Dine mētis ex naā ma, quateng neceſſariō pōdet
ā Deo, ut logte, v ex libera Dei volūtte aſsūmētis miracla ad mā
mētem manifeſtādā, ut voces, quæ hmō arbitrio certa rignificaōne
ſt donatæ, ut rigillū à Rege accipiāt ſeu aſsumāt ad ꝓpriā mēte ri=
gnificādā, ut itaq; ordine in hac naā ꝓgrediamur, ingremg sm̄o an
inſpēti rel ordine miracla Dinā mentē nobis testent. Ideo unde
habeāt hanc vim, an ex naā ma, v ex libera Dei volūtte, ac sm̄o
Stahuimg. miracla prudētia à Deo fien ad mā volūttem declarādā.
Hebreor 4: quæſt: salus scili: Euāgelica:) cū in nos cōfirmata ē attestāte
in ſpēti prudā à Deo aſsūpta locuōnē nie mēte Dei logtis cōfirmare,
qd colligimg ex Dina ſphna tstāte miracla à Deo fieri, ad mā volū=
tē docſarāda. Hæb: 4: „ qua(: salus scili: Euāgelica:) cū in nos cōfir=„
mata e, cōteſtāte Deo nīm's et portētis„ testani rippie log. relting „
m'l aliud e, qm log aliqd aſsereādo, cōtestani ergo rignificat locuō-
nē ꝓpponta cōfirmare, ut ū rigillo principis, cuj locuo cōfir=
māt. C: ex Apło miracla Dei locuōnē cōfirmāt. Idem colligit
ex mar: ultimo ubi legit „ illi am pfecti pdicarāt ubiq Dnō coo= „
pāte, et sermonē cōfirmāte segntibg rignis „ miracla itaq; ſt qua „
rigilla, quæ Dinā Locuōnē cōfirmāt.
Quod ridicas. h portito seq Dæmones certissime intulisse ex vinc rgnis Xtū Filiū
Dei, quū ni cōtanju legamg in Dinis sphnis, præſtim apud Matheū et Lucā, apud
quos Dæmō dicit Xti dimitte se certiorē reddere conatus his verbis „ si Filg Dei „
es, dic, ut lapides isti panes fiāt „ si Dei rgnē dicas, ferent Xp: Dæmoni, „
cōptū huiſce Xtū Filiū Dei ēe, neq; eni in dubiū revocare potuit alm Dæ=
mō testimoniū talē solemit declarādis his v bis „ hic ē Filg meg dī= „
lectus in quo mihi bene cōplacui „ ac ipsi Dæmones Lucæ 4: ꝓtestabūt, ipsum „
ēe Filiū Dei, interius m erat Dæmon, aneēt Filg Dei naā, v adōphig
solū, ut ꝓpterea Filg Dei vocatus, v du eni miracla Dinitate mā cōfir=
mant. quare ad miraclū tnqm ad certissimū rignū cognit quo in cer=
tā cognionē veniret, at cū ex eo mīl potuerit deducere variis totat modis, ut
in culpā deducat, qd si ipm cōstrigeret, prud dubio rēſiſet ꝓnūq ēt hrē.
Sed Xti miracla v ut signa prius arbitraria, à Deo aſsūpta, ad mētem mā
manifeſtādā, d ex naā sua hnt, quo doctrinā cōfirmēt, nā cū hmōi ex sacris
libris cōpti nobis sit aſsūpta ēe à Deo miracla ad mētē mā manifeſtādā, re-
quereţ miracla nulla hrē vim ad infideles, nulla adhuc fide imbutos de
Xtiana religione prudēdos, d h ē, cōtra Apli dicēte 2: ad Corrint: 14: lin=
guas datas ēe in rignū infidelibg, v fidelibg, quo vult rignificare infideles
audietes, variis lingnis inbutos eos loqui qui sto nndedēre, cū naātl cōtigerit

negneat

negreat, facile sibi pruadere sua religione à deo ee, qd fidelibz ja fide cõfirmatis nullig ẽ nouu, nã ut ait ide Aplus deo hic logt̃ in hmibz ideoq in insinuit, eet em ẽ tranin̄ sermo, qui hãc tribuit potestte, ut ipsig doctina credibilis fieret.

Hinc statuing ndo: miracla ex naã ma cõfirmare doctinã adeo euidẽ= ter et certè, ad qm cõprobãdã fiũt, ut prudẽtis nr illi doctina assẽtiri, imprudẽtis uerõ illi assẽtiũ recusare. Quod ultig cõfirmat. Thus Joã: 15. Inexcusabiles vocat eos, qui ipm̄ uenientem messiã è cælo delapsũ credere recusabãt. eo quia opa in iis fecisset, quæ nemo alig fecerat; Addit et Spiritus testimoniũ de ipso Laturũ, laturos em aplos, qui ab initio fuerat cũ ipso, qd testimoniũ in actis n̄ cõstebat, qm insignem à deo factã narratione, at ni miracla ex naã ma n̄ reddũt veram doctinã illig, qui ea vero miracla cõfirmat, nullũ profecto eet argm̄ thi à miraculis autoritte petitũ. Apud Mathæum q: ut thus videat nr̄i inee facultte dimittẽdi peccata miraculũ agit, „ut am scialis, quia Filig hmin̄ ht potestatẽ dimittẽdi „peccata, adolescẽs tibi dico surge.„ Et revera id adeo prudẽ ẽ omibz hmibz, ut ad fidẽ stabilienda aliqui miracla petant, ut apud mathæum 27: dicebat, qui Cruci thi adstabãt, „si Filig Dei ẽ, descẽdat de cruce, negkme ea miraculis doctinæ ventte deducũt hmes, cui em̄ p miracula derogatũ legibz gratiis à deo statutis, ac naãli ordine immutatis, cernimẽ credẽdũ ẽ, Deũ gratia sapienter agit, ac leges suas sapientissime cõstitutas observat, nec aliqua excedẽte ordine naali addacia adid.

Quibz admissis veluti necessariũ corollariũ segt̃ 2y: ad primũ quæstm, ex quo em̄ miracla sint signa manifestativa Dinæ mẽtis infidelia prudẽtia, segt̃ n̄ posse illi ad doctinã cõfirmãdã falsã, abrõ mẽdacij nodo, alioquin Deus falsũ nobis logueret, ex quo patet miracla ex naã orta, adeo cõfirmat id, in cuig gratiæ fiũt, ut imprudẽtes sint, qui rebz miraculis cõprobatis fidẽ denegãt, hinc fit, Deũ in nulla prudẽa posse falsã doctinã miracla cõparare, aliquin à deo à quo miracla immediate pẽdet, ad errorẽ amplectẽdũ agemur; hinc Deus eet erroris naã prima, qd multimode pt admitti, nisi miraculo ylaret̃ v. falsa fides, v aliqd aliorũ, tuc cũ redderet id credibilig, malũ nostrũ moraliter directè intẽderet.

Dices Potest Deus aliquid cõferre facultte patrãdi miracla v.g: cõferendo facultẽ à deo porahis, ut sacerdoti data ẽ facultas cõsecrãdi ⊙ thi. quamdiu cum sacerdos sua potestte pt abuti quilibz hujg culpa in Deũ refundat̃, ita illeum potuit abuti potestate sua, qmin̄ v erroni, v noxiæ intidelitthis causa Deo minuisset, quia ad illud miraculũ cõcurrit n̄ intendẽs malũ, sed mbi

ad

ad mala illig actionē cōcurrēs.

Ly: Deo qdē n ee denegāda hac facultte cōferēdi ptestate patrādi mira-
cla, illi, em, qm hac facultte aburum fuideret, ꝺ aī miracla ea nca
ona, nos impellat ad credēdū a Deo ee, qd miracla cēpkat, idcirco cō-
tēding Deū n mīi in his circūstais hac facultte cōcedere debere, in
qbg cognoscere posring, Deū n illā doctinā cōfirmare, a hoqmin cū mul-
la rnē posring fidē denegare, nos qui in agedo res tntū morat certa-
tas seq posnmg, Deus ipse eēt iera caā ppria nostrerroris.

Initat Ct iis quæ cōtigent inferre posrung, quid seni posit, atq; n
raro miracla a creaturis patrata it, in errorū cōfirmatōnē, exod: em
l: plura legimg miracla facta, qpe incātationis a Magis, ut mutat
nirge in serpētē, ꝺ versto aque in sanguinē, et alia hujgmodi, quæ-
qdē miracla verē fuerūt miracla, cū omino nimilia fuerint iis, quæ
ad Pharaonē de Prēdū Deus patrarat, de qbg dixit, multiplicabo signa u
et ostēda ea in tra egipti, miracla hæc facta fuēre in cōfirmatōnē u
erroris, ad ostēdā scil: Dæmonis potentie: legit in Apocali: Anhitm
multis signis ee receptum, si verō oculos aduertamg ad historias
ptanas, eas inveniemg miraclis plenas a diis falsis, quæ miracla
aī ei usē credibile reddat illud, in cujg testimoniū fiūt, Deoī auto-
ritte cōfirmat, quod planima videri posit, recēnita a Bertide theolog:
Discip: l: 1: cap: 7. quæg brenthis caa omittimg.

Ly: nullū ptem potē miraclū in cōfirmatōnē erroris, qd necessanis miraclis notisin-
rigniat, recēnita am signa magoī artis patrata n fuerūt vera miracla, aī a Dæ-
monibg absq; ulla naalis legis violatōne ptem potuerint, etsi vero Dæmones
crediing quadā pollere potentte in Ora, qua aā in O humanā ē fabrita, aī cum
logo usu nintinstruct rerūq; naalium scientia excellat, cuiq; multi Oēs assimi
nint, posit tamodè Ora modificare, ut nova mirabilegis indnat figura, et
activa posit passivis applicare, ut nova gdeāt, i. in cōmunes leges a Sapē-
tissimo naē autore statutas, quas violare creaturis nefas ē, hac rnē fa-
cta fuisse, illa magoī gdigria cōtēding, qd prertim ea impā patrādi alia
miracla ab Aarone facta n obstare colligit. Stegi mini eē dt, qd ide
apparet miraclū eē potē absq; naalis effectu, naē ex divso modo, quo eo
fiūt, et divse res gdent, sic cū serio aque in sanguinē, seu miracli
notas hī, at n in hīs speciēs habeas cōgnimis, quæ de pdet a certa radio-
reflexione, et a reflectente superficie. quis n agnoscet effectū ee naalē, ea
circūstais am dignos cēdū ē, an seu miraclū nt, qd exemplo clarig efficere
conabimur. Umbra stili in horologio Achazi 10 lineis retrocesserat,
quæ retrocessio et a Rabinis, et SS. PP: q miracle hta fuit, n alii-

li:

abrimile hũ cõgisse Metis, Primania Lotharingiæ ciuitte anno 1706: à Dño Parãt. traditũ cõpluribꝫ Religionis publicæ fide id testãtibꝫ, qd absq; ullo miracło factũ eẽ intelligimꝰ, radii quippe p plures nubes, aliãq; alijs rationes, dissimiliꝑ diffracti, à recta uia facile detorqꝫ ita ligneæ ex fdictis nubibꝫ ante solẽ cõiũcte conabãtꝫ, qua radij solares qui ad horologij chiũ ꝓpagãtꝫ diffracti fuerũt, hinc umbra eiꝰdẽ chi, quæ unã horã antea indicabat alibi facile indicare pt. Verũ cũ Ezechiæ, ꝙ nigro reuyãde valetudinis fuerit illa retrocessio umbræ, quẽadmodũ Isaias ab Ezechiele petierit vellet ne ũbra regredi, an ꝓgredi, neq fieri posse ut nubes ita disponi nt, ut ũbra nimiũ ꝓgrediat, et regrediatꝫ, hinc ex his circũstãtijs prudẽl inferimꝰ miraculũ hoc uere fuisse. Nõ dissimiliter eã explicãda st gentilium portẽta, quæ p ueros miracłe nobis ꝛeditamũt, apothiosi Anes, et ut explo eũ rem hanc illustremꝰ, narrat Diodorꝰ siculus li: 5: plures à medicis despatos in Indis tẽplo fuisse miraculose pristinæ saluti restitutos, at id potuit cõtingere sine miracło, nã ꝙ à morbis curari st, ab imagine ꝓcul dubiꝫ aliqua maxima eẽ uis in morbis ꝓcreãdis, ꝙ quidã tus agente Dæmone graues uidebãtꝫ, narrat Diodorus, plures in cõmo admonitos fuisse de remedijs quorũ deinde inuenerũt, at Sacerdotes, qui medicinã optime callebãt, potãt primã fraudẽ noctu alios infirmos. Narrat Tacitus hist: cap 85: liꝫ: de Cæco, et manu egra, Suetonio, Ã Vespasiano sanatis, in Alexãdrie mõtiũ Dei Serapidis, ut ipsi ajebãt, Vespasianũ opẽ implorarũt eamq; rogãtes, ut alter uellet ungere saliua, alter ue rẽpedo legil tngere, qd cũ prudens Impator agere recusaret, ne se hmõi exponeret importunis inde additis, amicorũq; poribꝫ se inuolui mit, at fraudem aliqm latuisse, ꝙ testẽ ex ipso facto colligitꝫ, qui ait monitu Serapidis Dei, qm dedita superstitionibꝫ gens ante alios Deos colit, id egisse, additꝫ potuisse istos sanari sine miracło, cũ nec unus uere cæcus fuerit, et alter manus artus sine mãna difficultate potuerit integrari. Ad Ultimũ mira gdẽ specie ꝺ creaturarũ facultte omnipotẽtiã Sathanæ Principis ẽ Antichristi, qui nos decipere cõnabitꝫ. à qbꝫ ne circũueniamur, nos monet Dñs Marci 13: Ad notandum uolumꝰ Deũ p mina sua uomitte ea miracła Egipti hic fecisse, quæ putare nullo modo potuerũt Magi, ut ipsis, ꝙ inanibꝫ fatẽtibꝫ, digitus Dei hicẽ. Attacipites hæreẽt grauiã cẽt uera religio.

CALVDIVS

De Immutabilitate Dei

Mutatio oppie refert ad illud, qd alit se habet ac habebat antea, v qd status mutabilitatis patit, qd qdē dupliciter fieri solet modo cōtingit, v quoad substāā, v quoad accidētia: tūc fit substāalis mutatio, qndo totū cōpositū in aliud convertit, ut cū panis, et vinū in eucharistia trānsubstantiatur in cām et in sāguinē Xti. v qndo res de novo creatur, mutatio accidētalis tūc ē, qndo eadem remanēte subjecto, quoad substāā mutātur accidētia, ut cū aqua ex frigida fit calida, hæc ē propria mutationis nōa. Nō defuerūt aliqui, uti Stoici, qui Deū fecerūt mutationi obnoxiū, et alterōni, Alij, ut Socinianī frustra operā asseruerūt Deū ēe mutabilē, v qđ vre substāa d decretor. Catholici om cōtrariū tenēt de Deo „apud qm ut ait D: Iacob: Aplus v ē trānsmutatio, nec vicissitudinis obūbratio„

Quare cōtra smor nit

PROPOSITIO.

DEUS nonē ulli mutationi Obnoxius.

Pbr 1mo Assertio ex Sacris litris. Malachiæ 3: 6: „Ego Dnūs, et non mutor„ „ta- „pīa 17: v 27„ In se ipm manēs cūia innovat„ Nūm 23: v 19„ non ē Deus ut „Filius hūis ut mutet„ Psal: 5: et 101„ Tu aūm Deus idē ipse es, et anni „tui non deficiēt„ quæ verba Interpretes D: Hieron, et Theodoretus ajūt„ Tu vero„ Immobilē hbes naā, et mutatōne substātiæ„ neq enim, cui sit illius„ idē „ēt, ni in aliud quid prīus qm ē, mutari possit„

Idem ūdo evincit ex cōmuni SS. PP: calculo. D: Aug: tractatu 4: in „mā Ioan: nro S: De Deo dicit„ mutari nescit, nulla ex parte Corruptōne „nec physicā quia perfectus, nec defectu, qui nūc Pnūs ē„ hi: S: Cōfes: cap: 4: opa „mutas, ait, Deus alloqns, nec mutas cōsiliū„ Et hi: S: de civita: Dei cap: „14: „fecit, inquit, nihil in tempore v novū, d immutabili, atq eō cōsilio„ D: Fulgētius epist 6: ad Theodorētū cap 4: nil ibi deē, in Deo boni: quia to- „tum in illo ē, nil ibi supē, quia nil fit ipsi ē„ Gregorius Nazianzēn: oratione 33: „„Cōpōi, inquit, pugna instrui ē, pugna am dissidij: dissidiū solutionis, solūo „porro nullo modo in Deū, ac mā illā naā cadit. quocirca nullū dissidiū „admittēdū ē, ne solutio cōsequat, nec pugna, nec dissidiū oriat, nec cōpōi ne „pugna existat„ Atq si in Deo v ē pugna; nec alter, aut mutabilitas eō „pt, ergo etc.

Cōfr. 3tio. nihil, quālibet intrinseca mutatio nūmā in Deo involvit imperfectio- nē, v ens fit in melius, v in pejus, uti volet ut plurimū cōtingere, v in- æquate, d si in melius ita v ēēt optimus ac perfectissimus Deus, si in pejus deficeret, si in æquate, aliquid v amittet, v acquireret, qd adversatur summæ Dei perfectioni: præterea, quamlibet mutatio erit actus v accidentalis. Et nostra pt in Deo admitti, in Deo enim neque fuit qd non, neq erit qd non

Du

dū fuit, ergo in Deo nulla ē mutāo. ath̄
Oppo: Dū accidit mutāo ex dicti, cū ab uno statu trāiturus fit ad alū, arg. eo ipso Deus mutat. „ Quomodo ergo n̄ variāo erit in Deo, ait cīlus Dialo: 2: cū jā statūm n̄ verteret, qui ē ādū poā, d̄ expiat quoddmodo mō nē ad actū, qui em̄ p̄ infinitā ālitte nīl cōdidit, cū creare utiq̄ poēt tūc cū reipra cepit agere, mutasse statū videm̄ p̄. ut em̄ vocabat, inquit arig. apud Aug: li: 2: de Ci: Dei cap: 20, et n̄ opabat aliqnō, cur n̄ tc tem̄p, et deinceps, qm ad m retro cessavit ab ope, ni em̄ ullus motus, in Deo nouus exitit et volūtas nova ut cōderet creaturā, qm nūqm ante cōdiderat, quomodo jam ālnitas, ubi oriē voluntas, quae n̄ erat neq̄ em̄ voluntas Dei creatura ē, d̄ ante creaturā, quia n̄ crearet aliquid, nisi creatōis voluntas fuederet. „ Accedit quada ex tēpore Deo cōvenire ut eē dnū, h̄ em̄ ee „ nō tēpitm̄ ht, nec cogamur em̄ tēpitnā creaturā dicere, quia ille tēpitne nō dom̄naret, nisi em̄ ista tēpitnē famularet, ait aug: li: 5: de Tri: cap: 16: et 22: de Ci: Dei: cap: 30. „ Cāde ponit dubitatiōnē justinus, in quaestione 123: ad Orthodoxos, ubi quaerit quomodo p̄tecus sit Deus, cū ex quieto, et cessāte, factus opifex novae rei, appellatiōisq̄ incremētū acceperit. Dādem Deus, in incarnatiōne, de n̄ hīo verē et p̄prie factus ē hō, ergo cōstat etc.
R̄: Negādo nonē. Et Ad plationē qd attinet, nō idcirco cēsēdū ē mutari Deū quia mūdū in tēpore creavit, in Deo em̄ verē et p̄prie nulla ē poā, d̄ totū ē actus, p̄indeq̄ nulla p̄t in Deo ex h̄ argūi mutāo. hac de cāa D: Cirillus, p̄bat Deū in creatiōne n̄ hūisse de poā ad actū, secus h̄ admisso, sequeret Deū eō mutatiōni obnaviū, qd nouū Dimissphirisē cōtraniū, ito nullo pacto potat ab ipso admitti. unde intuabē, ut allatū cirilli testimoniū nt cōtra nos, qui nimo ut refellat, eos, qui p̄tat Deū trānisse ā poā ad actū, demōstrat absurdū, qd ex h̄ sequeret, nimirū Deū fore intrinsece mutabilē, qd ē falsū. Caū Idē Cirillus in citato dialo 2: de Tri: clare demōstrat illā athionē Dei extrare, ac rem̄ effectiēnia nil in ipsū mutatōis recipere, at vero generatiōnē et p̄ductiōnē omē, qua ex h̄ statā p̄ducētis aliquid oriē, huic mutatiōnē assere, et em̄ directē asserit, qd ex se ipso gignere aliquid dr, et ā poā ad actū p̄gredi, ut in nāa p̄pria cōcussū ē, nō em̄ in alīs d̄ in te ipso motū illū ad actū patit. Quod am cū nīl ageret, ad aliquid agēdū trānsit, n̄ in se ipso motū ullū, d̄ in alīs hīo ipsū et efficere recipiēmg. Cōstat ergo ex D: Cirillo, quomodo Deus ex qua n̄ mōveat ā poā ad actū in rem p̄ductōne, idcirco n̄ mutet. Ad D: Aug: qd spectat, valde oportūn n̄ ē assēq. verā et genuinā ipsiq mētē, qm clare explicat li: 5: de ci: Dei. cap. 16: ubi cōstat gentiles Philosophos, veritatis ne mutabilis Deus, sit, si in tēpore p̄creare aliqnd cepit, ac p̄plea putātes ab el-

no

aliqd fecisse. Cmare itaq; eos dicit, Quod mẽte Dinã omne immutabilẽ aliqbet infinitis capacẽ, et in ura cnia sine cogitatõe alliãone rãõe demã humãa mutabili, angustaq; meniũ: Et sit illis qd ait Aplus 2a: ad Corint: cap. xv. Cõparãtes emẽ semetipsos sibimet ipsis semetipsos n intelligũt, nã quia illis quidquid non facẽdũ venit in mẽte, nouo cõsilio faciũt, mutabiles quippe mẽte gentes, pfecto n Deũ, qm cogitare n possũt, d semetipsos y illo cogitãtes, n illũ d se ipsos nec illũ d sibi cõparãt. Stolus am fas n ẽ credere aliq Deũ affici, cũ vacat, aliq cũ opãt, quia nec affici dicẽdus ẽ, tñqm in eũ aliq fiat aliquid qd n antefuerit. patiũ quippe qui afficiũ, et mutabile ẽ one qd aliquid patiũ, n intaq in eũ vacãone cogitat aliquid ignauia, deridẽa inertia, sic nec in eũ ope labor conatus, industria, nouit quiescẽs agere, et agẽs quiescere, pt ad opus nouũ n nouũ, d repitinũ adhibere cõsiliũ, nec pemitẽdo, quia prius cessarat, cepit facere, qd nõ fecerat, d etsi prius cessauit, et postlq opatus ẽ (: qd nescio, quadm ad hne pfecit intelligi) hoc ipsũ dubio, qd dr prius et postlq in rebus priq existẽtibus, et postlq existẽtibus sunt. in illo am n alia pcedẽte, alia sequẽte mutauit, aut abhorret voluntate, d una, eadẽq; repitina, et immutabili voluntate, res quas cõdidit, et ut prius n erat cgit, qm diu n fuerat. et ut postlq erat, q nõ erat pemit. Deq; huc luculẽtissimo D: Aug: testimonio, quis n videt, altaũ in objectione ipsiq; textũ exprimere mtũ objectionẽ, ex mẽte adversantis, qm clare refellit, oĩnẽdo nullã ee in Deo voluntẽ nouã, nullũ modo nouũ. Sed una repitinã eadẽq; immutabili voluntate, et cessasse a tope, et opatũ fuisse, qd ũm Deo in tẽpore cõveniat (: posteaquãm videlicet denominationes aliquas, ubi erat Dnũ Patrẽ, ac rectorẽ universi, nec pam istud officii, d prius immutabilitati. denominationes emẽ istas, n afficiũt intrinsece ipsum Deũ sed mũdum, tñ relative ad creaturas, seq; emẽ debemq; Deũ modulo nostro metiri, ut ait plautinus D: Aug: in citato loco, ubi mirifice locutionẽ hãc cõfirmat, ut y levius ad citato y ba attẽdẽti patebit. Quã ridiculã q; cõtemnẽdam, denominationes istas n absurdo, ut D: aug: et sus ipsq; demõstrat, Deo cõvenire, vel cõtra nor, n eternis denominibus y temporalibus Dei aliquid accidit, d solũ illi creaturæ, ad qm dr, eodẽ modo quo creatura alba n ẽ cõsõda magis y nigra pfecta, exquo nt, y nõ nt nisi ea. Tanto ad ultimũ exque Deus facturus ẽ hõe, ut nihilo ẽ mutatus, sic quippe aspicit nostra, ut nostra diuitet ma, mutatõ am in aliud spem n pt, in id denatee qd prius fuerat.

Oppo 2do. Qui cõsiliũ suũ mutat, qui pœnitẽa dolore, ira, amore, aliisq; affectionibus moveri pt, vere et ppie mutaũ, atq; Deus conn

nihil nũ mutant, cũ mũdũ dilũio exhnxit, qm cõservare decreverat, mutat quotidie, mutat, qdo eos, quos volebat salvos fieri, reprobat, ac etnis destinat ẏphicis, ẏpt eos ꝑpetratos scelera, plausibilis ẽm ẏ ipsis affectionibꝫ ergo etc.

Ad: nego nere, et ꝛmo falsũ de ũ mutare cõsil: nũ, quæ em volvit ab æterno voluit, et recognovas saait, n nove, d reprobo cõi: ut ait Ad: „ Aug:, hnc ego qm creavit, et ẏ inde agnos dilexit dolent stabnit abæ„ terno et creare, et ẏ inde delere, cor am quos alios deputat supplicijs, re„ linquat qdũ salvos fieri ipsis volentibꝫ, et ejꝫ legi obsequentibꝫ, nolebat ipsis nolentibꝫ, ac renitentibꝫ grã, unde, in h cõi: n mutat. Præ laudatas affectiones, rere in Deo ne, min nõ effectu, jã vidimꝫ in metaphi: ajente de simpl: Dei.

Si qua st alia, quæ cõra immutabilitãi Dei possũt opponi, uti Dina libertas, cõcordia hũi alterius cũ aliqui decretis Dei, magnæ quæ loco ac ꝑrtim, ubi de voluntate, et libertate Dei, explicemꝰ, quando

CAPUT SEPTIMUM

De Visibilitate Dei

Quamvis ex multis sacræ scripturæ testimonijs colligamꝰ Deũ nobis ee invisibilem, ut ex illo ꝑrtim Joan: Epist 1: cap: 3: cũ apparuerit similes ei erimꝰ, quoniã videbimꝰ eum sicuti est, Ut tñ Deo agamꝰ scholastico more, de Dina visionis excitta ajemꝰ suo, ut aiũ mea hãc, ea qua pari diligentia pregnamur, visionis principia examinabimꝰ, inquiremꝰ deinde circa qd objectũ versatꝰ, ultimo modo ejꝰ qualitatem, sive mensuram definire conabimur Antequam vero ultrius ꝓgrediamur, notandũ videtur, sermonem hic ee de visione Dei, quæ vulgo dr intuitiva, de illa scil: visione, quæ objectũ ipsũ immediate attingit ut in se, qd n objectũ attingamꝰ, tum secundũ ome essentiale, tũ secundũ exercitionem, tũ quoddã virtuale, tũ nisi sortitꝰ nõ visionis cõplementi, secꝰ dr visio intuitiva.

ARTICULUS PRIMUS

De Existentia Visionis Dei

Cum nihil actus in rem nata qd possibile n excipiat, hinc primo à Ꝓgis investigandꝰ, an possibilis sit intuitiva Dei visio, cũ am de exercitio visionis in hac vita agatꝰ duplex cum sit hnũ genus, qui hac visione possint frui, tum eorum hnũ in hac vita degentium tum hnũ justorum ore volutorũ, qui et in duas classes dividuntꝰ, alicꝫ em nil post mortem lucendũ supre, Alijs verò adhuc aliqua

luendũ

luendū restat. Hinc quæstio fit 1do loco, an iij, quibꝫ nil luendū supē, statim ac Oē ē nluti unione beatifica fruat. Inquirit 3tio, an prij Justorū aīæ quibꝫ aliquid luendū restat, detineat in Purgatorio, antequā Beatificā cōsequant unionē. 4to an hnes virētes, adhuc in hac unione Dei inhibitiva recreent, quæ omia quæstionis ordinis absolvemꝫ.

PRIMUS.

De Possibilitate et existētia Intuitivæ Dei unionis

Nonnulli, teste D. Gregorio M. li: 20. moral: cap: 25: Infidiantē sibi Deū in specie nāli videri, huic erroni adhæsēre Palamitæ, asserētes ex Leone Allatio, li: de Consēsu utriusq; Eccleæ cap: 6: dari Dei Lucē, et claritatē, a illa distinctā et præmiātē a Beatis aspici, id affirmantē eā primi armenus narrat Richardus Radulphi Archiēpus armachang. li: 14: de quæst: Armenor, et ianuit Cugentq 4: Sūmg Pōtex in decreto Armenor, alijq apud Galatā, Cōcilliāne Eccleā Armenæ cū Rōa. Imo nec deficiēt, qui in errore hūc Dei Laā: Atomū, Basilū, aliosq impegisse affirmantē, ut Anacletū hæretim declinarē, Cōdēnatū hnē sua virtute pōe Deū cōsphederequa. Th Theologi excusat.

PROPOSITIO

Possibilis ē intuitiva Dei unio, et hac fruunt Beati.

Pt 1mo utrog Pars. ex 1ma. Matthei 18: Angeli Ejg in Cælo sp vi- dent faciē Patris meī Angelis cum Pares emt hnes Justi in Pa vita, 1. ad Corinth: 13: videmg nūc p speculū in Cnigmate, tūc aūt facie ad fa- ciem,, Visio vero facieī ad faciē, significat unionē intuitivā, nicuti videmg hnē cū ipius faciē intuemur, nicuti visio p speculū in Cnigmate ē visio abstractiva.

Colligit 2i ex Cōc: Floret: Sess: 25: in decreto unionis ubi definit, ceu- tos Oriq aās quæ in gratā Dei decesserūt in Cælū mox recipi, et intuen- tē clare ipm Deū, trinū, et unū sicuti ē,, Probat 3tio rnē 3ma pars. Illud ē possibile, qđ nullā involvit cōtradictionē, atq. talis ē intuitiva Dei visio, ut nullā involvat cōtradictionē, ut ex argtis solutionē patebit ergo etc. Ad hmo 0t poē assig. ruū ultimū finē, male eni p visū ipm fruiret, nil- lud assequi n potēt quo tendit. atq ultimg hnis finis, ad ordinē supnatu- lē elevati: ē ipse Deus intuitivē videndus, hæc eni ē vita æterna, inquit Dns apud Joan: 17. ut cognoscāt te solū Deū verū, et qm misisti: &c. Ergo etc.

Oppo: 1: Sacræ litæ aptē testātg, Deū a nomine visū unqm fuisse, imo nec videri poē, 1: ad Thimo: 1: Regi sæculor immortali et invisi-

bili

nibili, soli Deo hono. et Gloria. cap: 6: v 16: qui inhabitat lucē inacce-
nibile, qm nullus hnū uidet, d nec uidere pt,, Ioan: 1 v: 18: Deū nemo
uidit unqm, unigenitus. qui ē in sinu Patris ipse enarrabit. Matt: 11:
Nemo nouit Filiū nisi Pat, neq Patrē qmis nouit nisi Filig, et cui
uoluerit Filig reuelare,, Pratēa eodē modo ex laudatis imp̄bō nequa-
re rōnūs infert, Deū nēmo uidit unqm, ergo nec uidere pt, Beati pt uideri, ac infer-
ri pt ex iis, in q̄bg Deus d̄r uisus à moyse, aliis Prophetis, Deū reue-
ra uidē Christe oculo Corp̄eo, atq hoc secūdū infringunt, ergo neq uidē.
Ry: Allata ipsa testimonia declarare ōnū Deū ē invisibile eo modo, quo
oculē res uideri, sci: Oculis Corp̄eis. Affirmat Paulus Deū ē invisibilē,
lucēq̄ habitare inaccessā, qm nullus hnū videre pt, in hac vita saltē
de lege ordinaria, Ioan: 1: asserit nullū unqm mortal: Deū uidisse ut
in se ē, Deū sci: unū in ea, et Trinū in Personis. Deoq̄ solus unige-
nitus, qui ē in sinu Patris, quia ea uidit, quēq̄ participes ē omnū myste-
riorū et Consiliorū, pt Diuina mysteria omibg hibg recēdita manifestare,
eadem rne ē intelligēdū illud matthei testimoniū, nemoē, qui possit
revelare hnū ministrū mysteriū, nisi v Pat v Filig. ōnū. Dispa-
ritas ē, quia Apparitiones quæ in veteri, in aliis Prophetis cōcessa legū-
tur, n erāt rere apparitiones Dei, d Angelorū, qui in forma visibili ei se
videndos ꝓbuerūt, locuti hi nr in persona Dei, eo quia illig nne ajebāt. uti
manifestē colligit ex actis cap: 7: hinc colligi n pt Deū videri poē ocu-
lis Corp̄eis. bene vero colligit nūs. Beatis sci: videri, sicut ē in se, cu-
clare habeat n exꝓssū in sacris litteris, et ꝓrtim ex 1: Ioan: v 2: Sci-
mus ei similes ei erimq, quia videbimq eum sicuti.
Instant, n ōnū mortalibg, d neq angelis, sint ūqm cōcessa intuitiva hac
visio Dei, nā xne, qui cupiderat aliq̄d videre, illud n videt, deridendū quip-
pe fert, in objectū abrens uti Chrysti dicūti &tq. Angeli Deū desiderāt videre
t. illud 1. Petri 1. in qm cupiūt desiderāt prospicere. Ita antoniūs. S: Ioā: Chrysos
homil: 24. in Ioan: ait. Id qd ē Deus n modo Prophetis n videnū, d neq angelis
neq Archāgelis, et revera si Angelis fuisset aliquomodo Deū videre intuitive-
lumē, qm is n cōprehēnit. aliquid nobis de Deitate, de Deitate Dei dicere poēt, n poēt
Deitas Dei Beatis illis spiritibg incognita, ipsa pura Dei Deitas apparuisse,
poēt, &tq. hactenus Ioan: Chrysos homil: ut Angeli de Deitate Dei nihil dicāt,
si eos, inquit percutabenis, nihil aliis de Deitate Dei audies, d hinc referēte, glo-
ria in excelsis Deo,, Ibidem rne redēs cur ante incarnatōnē Deus n fue-
rit visus ab Angelis hanc affert rnē, quia ipsis quoq̄ invisibilis erat De-
itas, ibi enim ait, si nimia lucē n poē Angelos in Deū ipsū oculos figē-
re, cuiq̄ nihilum nisi temperāmēto lumen, neq̄ ipsa pura Deitas videlicet

quæ

qua videbit attẽpata erat, quid am illa attẽpaꝛ. qndo Deus n̄ nisi ẽ apparet, ꝺ adm ejꝯ, qui ipm̄ vinum ẽ. si se attemperat, evidentiꝯ infirmitꝫ se se accomodat. Tandem ex eo, qꝺ oculus Dei neqnt videre Deꝫ colligit Deꝫ n̄ pt̄ videri, ergo etc.

Ultimo satisfaciamꝰ, duplex distinguamꝰ oportet desideriꝫ, altꝫ quo cupimꝰ sẽp videre, qꝺ possidemꝰ, qndoq; provenit ex voluptate, qm exprimur in objꝺ alicujꝯ possessione, nẽ qui nullas possidet divitias has sẽp possidere cupiuit. Altꝫ ẽ desideriꝫ. qꝺ in alicujꝯ, qua caremꝰ, rei, possessionẽ ponimur Dale n̄ ẽ desideriꝫ angelor, ꝺ suꝫ quatenus sẽpe, tanto affluẽtiꝯ Angeli voluptate fruẽtes beatifica Dei visione, ut eꝫ sẽp videre desiderent. Undeꝫ Angelor ꝺ desideriꝫ n̄ excludit objctꝫ fruẽdi, ꝺ sitꝫ possessionis fastidiꝫ, ita explicat. S. Gregor: li: 18: moral: dicens. Deꝫ quippe Angeli videt, et videre desiderat, et nitꝫ ut intueri, et intuitꝯ. — ne emꝫ ut in desiderio invisa, desideratꝫ ratiꝯ.. ne am ut in satietate fastidiꝫ satiatꝰ desideratꝫ. Et desiderat igitꝫ sine labore, quia desiderio satietas cẽmitatꝯ, et satiatꝯ sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio, sẽp accꝺitꝯ.

Ad rectam S. Joan: Chomi intelligẽtiã necesse ẽ ipsiꝰ scopꝫ investigare; disputabat am S. Joan Chomꝰ cẽra Anomeos, qui, ut pte aliꝰ hominꝫ adverimus illos stulte n̄ nisi qm impie, jactabãt se ita Deꝫ nosse, ac Deus ipse novit. hãc itaq; visionẽ cẽprehensiã, qua Deꝫ se videre jactabãt. Anomeꝰ cẽra ipsos disputans inficiatꝯ. Ita am intelligẽdꝫ ex laudatꝰ S. Dr̃. patet ex ipsiꝰ mẽte, qm clare expenit homil: 4: de cẽprehensibilibꝫ hui⁹ ubi itaq; ait audis, Deꝫ nemo vidit unqm, id intelligite nullꝫ mullꝫ ẽ, qui Deꝫ totaliter oculo pfecte cognoscat, qualẽ cognitionẽ, ingnit hom: citta ꝺ: in Joan: Filiꝰ de latre hr̃e parẽ. hac itaq; rne Anomeor cẽprehensiã ꝺ loco. si neq; pphetis, neq; ipsis Angelis cẽcessꝫ nullꝫ Deꝫ pfecte nosse, ut eꝫ novit Filiꝰ, qui fronte adens assereze, hac cognitione vos ẽ donatos. vid de visiõe Dei enarrare possit, qꝺ pfecte Dei nã, quia nec ẽ incẽprehensibilis: hac inde vocat visiõe Dei invisibile, quatenꝰ cẽprehendi nullomodo pt̃. Post Incarnatiõnẽ vlr videnit Angeli Deꝫ carne humana indutꝫ, et circumspectꝫ, qui antea testante eodẽ D. Joan: incircumphus erat, et p hac forma de Deo habuerit cẽprehensiã cognitionẽ, quatenꝰ humanitatis mitꝫ, et limitatꝫ, potuerit nra ingenia cẽprehendere. Ad hanc cẽprehensiam cognitionẽ, in angeli nequeãt accedere, ob propriã imbecillitatẽ, Deus ipsoꝝ capacitati sua benignitate se accomodans, videndꝫ se dedit intuitiue, ita modo intelligẽdꝫ ut citta verba S. Dñi admodꝫ ejꝯ qui ipm̄ vinum ẽ. se se accomodat Deus. Ad ultimꝫ excludit qdẽ visio cẽprehensiva, ad qm n̄ possumꝰ pertingere, eodẽmodo, qua oculis oris nemo pt̃ videre Deꝫ

quia

quia ulli ê extra objectū specificatiū, sicuti enī ex quo Deus n habeat facie videri n pt oculis Oris, ita neq; à creatura finita, et limitata pfectè potit cōprehendere, n excludit eam unio infinitiva, quæ nīt capax nostro accomodata.

Cathū ex pluribg. locis infert D. Thomū admisisse intuitivā Dei unionē, unū mīs officiat adducere testimoniū denyphi ex ejg cōnedesi Phthigenio, Stic qdē inquit nemo Deū vidit, illic am q addit pōtne videt quatenus illū videre licet, n solū pōtem venū ēm sua gloria splēdore, cōdorātē universū cœtū,,

Urgent adhuc Atq Angeli neq intuitivè vidēt Deū uti cōstat ex Theodoreto ex cujg verbis in Dialogo 2. quidē immutabilis, expsnis, duo infert. uno Angelo, Deū vidēre quoniodo à Prophetis fuit unus, à Prophetis nec intuitivè ê unus, ergo nec ab Angelis, accedit qdē Theodoretus excluderet intū unionē cōpsivā, nullū erāt robur ipsig argūti, qd urget adversus Eutychianū, Christūpe venī ē hīa, eo quia unus ê in Pris, potuisset enī Eutychianus, respondere Deū ipsū licet ab Angelis cōspdi n possit, ab iis tamē videri, quia ē habeat, qd pariē videri potat Christus in Pris ēm ratione humanitas fuerit à Divinitate absorpta. Atqui Deus post incarnaōnē dūtaxat unus fuit ab Angelis, à post incarnaōnē unus n fuit unione pfecta, et cōpsiva, à solū intuitiva, ergo antea nec intuitive ab iis fuit unus

Rx: Immerito ex Theodoreto hæc duo inferri, neq; enī pt inferri quod postqm enī cōparavit unionē angeli, qm Habuēnt, et Damascena, et Prophetæ, in Pris adhuc degēte, satis indicat se excludere unionē intū cōpsivā, qm nīl Actiani arrogabat, dicens,, nec ergo de Angelis intelligamus audiētes, qd sep vidēt facie Patris nostri, n verò videt Divinitatis, quæ nec circūscribi nec cōspdi, nec mēte pcipi pt, et quæ unica vera cōspdit excludit ēm unionē Dei oculis Oris, ait enī in citato loco, cōtra Stannitem Eutychianū cōtēdēte humana nāa in Xto totā fuisse absorptā, à Divina, cōtra quem pbat Xtū, post unionē vērū hre ex eo, qd unus fit ab Angelis incarne, Neq inde aliquid roboris deperdit argūti Theodoreti, quia n oculo Oris, cujg capax st Angeli, Divina intuetur bitā, à argūti Theodoreti, ut pcepatet, ê de unione, quæ fit oculis Oris. Rectè igit infertur ex Xto post unionē vērū, Q, ex quo oculis Oris unus fuerit in Pris sicuti cæteri mortales ut hē Baruch verum 3ō,, post hæc in Pris unus ê, et cū omnibg cōvertatur,, Multo minus infertur ex Theodoreto Deū nimyuiam unū fuisse ab Angelis solū post incarnaōnē, à solū alia ratione unum fuisse post incarnaōnē, ac antea, post incarnaōnē nīq dē unus fuit in carne, antea

nīq

n quia nõ carnẽ assumpserat. Argũ itaq; Theodoreti, cõtra Eutichẽ
anũ talia hanc Deũ angeli uidẽnt post incarnatiõnẽ a cante
ante incarnatiõne uidẽnt, in carne, q̃m nõ assumpserat; ergo post
incarnatiõnẽ uidẽnt in carne et quo concludit Theodoretus. Q̃d erat
scopus ipsiꝰ Eutĩ hr̃e rem̃ D. C. humanitas absorpta n fuit à Di-
uinitate, uisa rigẽ fuit oculis Dei, eõdẽ modo, quo uidet sol hr̃es
intrinsecõs dogõtes, diuinam substãã, quae nec circũscr̃, nec cõprehẽdi p̃t, hanc
do n p̃t uideri. in hoc itaq; ratiocinio Theodoreti, excludit̃ diuersae
substãae Dei, p occultos Orcos, n aũ uisio intuitiua p mõtẽ, et gratiam
sibiũ, cerũ agnosce Theod: possibile Dei uisionẽ intuitiuã, cõtra
ipsũ cõmẽt: in Epist: ad Ephes: ubi ait, Sine bonũ, quae speranꝰ
magnitudo, ẽ, q̃dẽ omino ignota fidelibꝰ, fideles aũ uidẽnt tnqm in
speculo, et in ænigmate, p fidẽ eunt ambulat, n aspectu, hãc aũ uidẽ-
bunt facie, ad faciẽ. Sine Colligeo Respondeo, ad singlos dicta D.
qui infidelẽ uidẽt, intuitiua Dei uisionẽ.
Oppo: 2: Int̃ poa et obiectũ dt ẽ aliqua pportio, atq; int̃ intellectũ
hr̃ũ et Deũ uidendũ nulla ẽ pportio. Intellectus rigdẽ creatus ẽ finitus,
obiectũ aũt infinitũ ẽ infinitũ, ẽ int̃ finitũ et infinitũ nulla dat̃ pportio,
quare in Metaphysica Theologia probatur, q̃ põt Deus cõmunicare creaturae facultatẽ creãdi, quũ uerus dicat̃ infinitã.
Neg̃ dicas pportionẽ ee habitudinis saltẽ inchoatã, quatenꝰ Deus
ẽ obiectũ finitum te, cognoscibile, et intellectus creatus ẽ facultas creata
cognoscitiua, cõe ens intelligibile respicies, ideoq; Deus cõtinet in-
tra se pcẽ obiectũ intellectus, nã saltẽ ẽ cognitio rigdẽ illa eet infinita;
quia actu specificat̃ ad obiectũ. 2do quia uisio, aut cognitio, ens
infinite p tecto, qua obiectũ p tectũ ẽ, ergo nõ obiectũ nit infinite p tec-
tum, cognitio enit infinite p tecta, atq; Deus ẽ obiectũ infinite p tectũ
ergo cognitio Dei ut ẽ inter ens infinite p tecta atq; cognitio intel-
lectus negnit ee infinite p tecta, cũ excedat limites sua p tectionis ergo etc.
R. Cognitionẽ obiecti dupliciter dici infinita, 1mo modo obiective de-
nare, et extrinsece, cũ respicit obiectũ infinitum, alio modo dicitur obiective,
et intrinsece, quãdo intellectus modo infinito in obiectũ tendit, uisio enim
intuitiua Dei infinita ẽ 1mo modo, n 2do, quia actus emanat, à uir-
tute pcẽ, cui aũt pcẽ ẽ finita, ideoq; finita uirtute fulcita, actus ẽ in-
trinsece finitus, et licet extrinsece infinitus, quare uisio enit finita, et
intrinsece finita, et solũ obiective infinita. Ad 1mam obiectionẽ actus
specificat̃ ad obiectũ intũ specificet, intrinsece aũt specificat̃ à modo,
quo in obiectũ tendit, cui ipso specificato intrinseca nit potẽtia ab ipso

actus

ab ipsa actus entitte. Ad 2dā Cognionē eē extrinsecē et natiue p fectiuē, quo objectū ē p fectig, n objectū p fectig eo modo cognocat, sic cognō clara, et distincta hī cognio, hic qdē actus ipse, quo tedimg in objectū ē p fectio, d p fectionis augmētū, n Rdet p fectionē objecto, nisi cū cognio adæquata, cognoscit objectū 2dū totā suā extēsionē. Vinio aīa intuitiua, n attingit Deū adæquatē, n eni oēs infinitas ejg p fectiones cōprēdit.

Instant 3mo. In Deo ī p fectiones nrō infinita, n ista distinctē ponat, ac distinctē in Deo ē Beatis uidēdę, hic uinio hac entitatiue cōt infinita, nā n habet cognionē unig, hic habet unū gradū p fectionis, n duos hunc duos gradus, ergo respicient oēs p fectiones nrō infinitas, habebit in sua cognione infinitos gradus p fectionis, ergo infinita erit p fectio actus, quo cognosceret intellectus oēs istas p fectiones, cū am ide nō cognoscere oēs p fectiones p infinitas distinctē, n una entitte simplicissimā has oēs absq ulla distinctione, formalī cōtinētē, hac cognio ipsis dī aquiuatere nouā ipsa entitas, &c etc. Ido oculus Dei nullo pacto elevan" ēt ad uidēdū objectū spirituale, &c neq ens intellectus creatus ad uidēdū quo adq modo Deum. Jer ens intercēdit distā int Deū q ē infinitus et intellectum creatū, qui finitus, qm int Deū oculum, et listā spiritualē, utrūq ens ē limitatū.

2ō: Ad 1mū. Cognionē p fectionū infinitarū nrō distinctarū n sore entitatiue et inuinsecē infinitā, neq repugnat reperiri aliquod nrō infinitē distinctū, quin hī cōtinat aliqd infinitū, rō ē, quia ut aliqd cōsideret infinitū ēt in illo gre nullo circūscripti limite, absq ullo ens finitū, et infinitum, at Cognio rerū infinitarū nrō distinctarū cū nō limitatione finito ens modo in illas tendit, idirco nullimode infinita dicit, ins adde, cognionē illā ē dē supiori ordinis, cū nō cognio rerū infinitarū, At ut nō supioris ordinis cū n crescat p additionē gtis ad gtem n ē necē ut nō infinita, nic listā spiritualis excedit oēs listas maatas, ins infinitā p fectione juxta vulgatā acceptā, Dicitū supioris ordinis p fectionē supremo ordinis inferioris, n ē in listā spiritualis p fectione infinita fcta, qd ut excedat, sufficit ut nō supioris ordinis listā maātē At ut nō in supiori ordine, n reperiat aliqd infinitū. Ad 2dū Jer ē distā int intellectū creatū et Deū, qm int oculū et listā spiritualē, in meendis, n bī in me habitudinis, quia Deus ē objectū intelligibile, intellectus am tendit ad qd libet objectū intelligibile, hac me fert in objectū listā verō spiritualis ē extra objectū specificatiuū oculi Dei, ad ipsig objectū nitēte maātē quatenus ē uisibile.

Urgent. Rō in simili n nus extra hī objectū infinitū extra objectū specificatiuū intellectus creati, qm rō i mmaātis extra hat objectū im-

maātē

immaãle extrabjchũ specificũ oculi Dei. Deinde tã ℓ rnẽ entis, et ℓ=
stãc. tũ maãlis, tũ immaãlis creata cõtinẽt oculus Dei, qm ℓ rnẽen=
tis finiti, et infiniti includat, intellectus creatus, q: etc.

R: Rnẽ infiniti n extrabere intellectũ creatũ extra sparãm sui Objecti
quia ℓ ea rnẽ, qua facultas intellectiva rẽ cognoscit, cõfundit Deus, ideo eni cognoscit, quia res ẽ intelligibilis, n quia ẽ ens in=
finitũ, Rnẽ am finiti, et infiniti, n cõstituunt objecta intelligibi=
lia, formaliter dicta, d intũ quidditte dicenda, quateng a b intellecto
creato, unã ẽ maja, altũ nũs intelligibile, at ℓ ea rnẽ ultima
qua oculus in objectũ fert, nullo modo cõtinet istãc immaãlis qd
ẽ necessariũ, ut intra objectũ specificativũ cõstituat. Deng am
remotissimũ entis, et istãc n respicit ad cõstituendũ objectũ specificati=
vũ, quia n explicat rnẽ, qua facultas tendit, in suũ objectũ.

Objectiones demptas, à necessitate visionis cõpetentes, v ab incapa=
citte naãle videdi Deũ mis in locis solvemg.

Scholion

Postqm vidimg possibilitẽ ee intuitivã Dei visionẽ, et hac Beã=
atã rerefrui, restat videre an possibilitas hæc demõstrari possit
positive, aut negari rẽ tntũ, huc res dr demõstrari negativẽ tñ
in ordi ad vũ pt argta, quæ ℓ possibilitte ponũt nullã involã=
rere cõtradictionẽ, et hac rnẽ demõstrabimg nos, possibilẽ ee intui=
tivã Dei visionẽ. Duc demõstrat a aliquid positive, cui in mediũ
assumũt argta à naãli rnẽ petita, quibg necessario cõcludat
rem ita ee. Cui itaq Theologi munus nt argta d quidditte po=
dera re, ne doctrinã nostrã visionis catholica dogmata exponamg.
hanc idcirco quæstionẽ tractatũ suspimg, ac statuimg, nõpe
posse demõstrari intuitivã Deitatis visionẽ: qd tribus mõmentis evinci=
mg.

DEMONSTRATIO.

Nil ẽ a priori vel ex parte eaã. v a parte ipsius illud nõpe. qdõ ne=
cessario cõnexũ cũ visione intuitiva, d neutrũ dici pt. n primũ, quia eaã vi=
sionis intuitivæ ex parte Dei ẽ Deus omipota elevans intellectũ nostrũ ad Deũ
intuitive videdũ. at ex hac n pt necessario cõcludi possibilitas visionis
Beatificæ, na ex omipota recte deducimg põe id efficere, qd nullã involã=
vit cõtradictionẽ. ultra vero h, v illud repugnet, id unde cõstare dt. n
pt am ex nulla rne omipotẽ definiri, ex parte nostri eaã ẽ intellectus potens
cognoscere qd cuiq intra intellectũ specificativũ cõtineat. at ex h cap:
nil cõcludi pt. nã ex h qd Deus sit objectũ specificativũ, deducitq qdem

põe

pōe intellectū altū cognicōē clarū eīm de Deo cōcipi, n inde m̄ segt em intuitiuē uideri pōe. a hōmīn ex hac rne deg ret Deū cōsndi poē, cū Deus nō sit incōprehibilis infra obiectū specificativū intellectus creati. Ueade eīm rne quae cōprehibilis ē intellibilis. neq mde à posteriori demōstrari pt possibilitas intuitive uisionis, milem ē in rem naā, qd necessariā habeat cōnexionē cū uisione intuitiua, uisio quippe intuitiua ē supraādis, indebita, ac ꝓportionata rebꝫ naālibꝫ.

Cū naāli appetitu quo feimur in Deū, ifert aliqm recte demōstrari possē ipsā uisionē intuitiuā, appetitus nāq dē naālis n ē frustraneus, Deus em̄ et naā m̄ finis ultimus, appetitus naā uidēdi Deū intuitiue nobis inest colligūt, qd quilibet uoo effectu at ipsa naā uahat ad uidēda cāa, idcō firmāt, quia hō cuī fine pt cōseq. quāq felicitē, d Deus ideūs ē ultimus hūis finis in uisione Beatifica nūha hūis felicitas posita.

Hac m̄ n includit necessariā cōnexione cū intuitiua Dei uisione, nam tmo appetitus naālis in nobis nascit ex re apprehensi, aliqm nobis cōuenīēte, et ut n impossibile à nobis repetenda, quia uolūtas ꝓpriū ē in bo mū ferri, ex eo qd ab intellectu res aliqm bona repetēt, et aliqm n impossibile, n inde segt re ee possibile, quia intellectus repetēdo n efficit rē aliter ee, nec ad aliqm appetitū frustaneū cē cōstat quotidiana expia. Aversamur naā mortē, ac ꝓpetuo uiuere cupimus, omes tm morimur. Homo naāli rne cognoscit ultimū nūm finē cōseq pōe, q ipsig uitet n sequat, cuia naā ē destitus, d uisio Beatifica ē finis ultimus supraādis hūis, sci: Dei graā ad uisionē Beatificā ordinati, hoc cōseq uult, et optat illā felicitē, quo possibilis, atq eo, qd impossibile, neq uult ostēdi possibile.

§ 2DUS.

An Sancti Aā qui- Quibus mit lugendū nipē statim ac Oē ꝑt uolūti. Intuitiuam Dei uisionem consequantur.

Primo Ecclēa aecle Cerinthani ia Cerintho. ipsoū authore nic Dicti mille annos post Oūm resurrectionē in Premo xtī regno tūū carnales uentris, et libidinis uoluptates futuros hōes fabulāt, unde Chiliastae, sci: millenarij uocati st, inquit D. Aug. li de Haresibꝫ. et ante ipsū Dionisig Alexādi apud Eusebiū li 3: Ecclēa hist: cap: 20: Cerintho ex prte ad hanc uido Ecclēa aecle martiniste, Iterum: teste li 3: adhuc illos, ꝑtī aecle appotinasiste, uti colligit ex Epist tgs: S. Dionisij, et eoē ꝑtī S. gregorij nazia: Cū Caiō tho itaq duo proxime deduct errois capita, tmo xtm̄ post mille annos post genale cūm̄ resurrectionē in his regnandum uidō hōes in n mundo in puris uoluptatibꝫ finiturōs, Ab hūs fuit Millenariōr genus, ab inhonestis uolu-

ptā

voluptatibꝫ abhorrens, qđ auctorẽ agnoscit Papiã nyñ Hierapolitanũ in Asia Cypũ. ex Ireneo li 5: cap: 33 S: martyrẽ Polycarpi discipulũ, et Ioan: ꝑ qđ Euangelistã, d alibi ejꝰđe nmis sobyti auditorẽ, ut observat Eusebiꝰ li 3. cap: 39: hic cũ ꝓficeat apud Eusebiũ loco citato se nũqm Aplos audisse, hinc ut ait idẽ Eusebius loco laudato, nonis qbꝰdã exemplaribꝰ parabolis, actibꝰdicacomibꝰ, aliisq quæ fabulã redolẽt delirus castã, et primũ regnũ Dei sanctis voluptatibꝰ hicinũ qđe, Plenũ ꝓ 5000 post generale judiciũ futurũ cõmentꝰ. Visitit ista allo post carinthũ sæcto, ac nimũ pezigni ingenij, vocat Eusebiꝰ, aijꝰ argũt fabula de tñ regno ꝓ 5000 in this duraturo, qm cõmentꝰ. Papiæ errorẽ admiscuit nonulli SS. ex tradione, qm Papias jactabat ex nonullis spuria locis deceptꝰ, int quos nrãꝰ Irenæus. Iustinus, Nepos, Irenæus Aegyptius, Tertull: Lactãtiꝰ, et Alij ex qbꝰ Alij ꝛ minus piximates cõcesserũt voluptates, cælos alias orear remotes, ut Tertul: et S: Aug: qui li 22: de civit: Dei cap: 7 in hac fuisse sentia solus fatetꝰ. Alij vero cẽrũt, tntũ ee ad extremũ usq judicij die differẽdã intuitiva Deivisionẽ Erorẽ nunc dilata Dei unione sæclo 5: ꝓpugnavit Vigaliꝰ. ex Cõc: Florẽt: celebrato Anno 1439: sess 5: deducit nullos quoq Græcos hanc opinionẽ fuisse ꝓfessos. Idem de Armenis affirmat Gabanus, citio signat: 7: Lutus cñ et Calvinus, Confessionistæ Anno Ecclesiæ notes, errorẽ hnc audacter instituerũt. Non desunt aliqui, qui affingũt hanc calumniã Ioan: 22: qm 5ti sæcli vigebat, cõtendentes nũ ma nutonitte delimisse, aar plenẽ purgatã visionẽ post om resurrectionẽ differẽdã fore: At Pure Catholici affirmat id mtũ tradidisse ut Privatũ Drẽ, ut latenꝫ distincte videlicet. Instim cõtra millenariorũ errorẽ nit 5mo

DOGMA SEXTUM.

Regnũ Milleanioꝛ a Cerintho 5mo excogitatũ, et a Papia, qm nis tolerabilibꝰ inductũ, mẽmẽ figmẽti.

Non multũ in refellendo errore refelendo ẽ insudãdũ, apta nigẽt 5t Sacræ Litt testimonia, quæ onẽ regnũ in this futurũ post extremũ judiciũ excludũt. et 5mo cap: 25: narrato extremo Judicio, quæ Xtus tũc ẽ dicturus his verbis recẽset, venite Benedicti Patris mei, possidete Paratũ vobis regnũ a cõstitõne mundi: — discedite a me, ibit postea. Ibũt hi in bypticiũ ætnũ, justi autem in vitã æternã, Justiqꝫ a brꝫ ulla mora ibũt ad vitã æternã. nullũ itaqꝫ post extremũ judiciũ ent regnũ, quo eorum vo luptatibꝰ redeãt. nẽ regnũ Dei esca et potus, ut ait Aplus ad Rom 14: v 17: et rnẽ bibit, quia in esca et potu nẽ pax, neq gaudiũ in spiritu S: Idem cñ Aplus in 5: ad Thess: v 16: Xti adventũ, et mortuoꝝ resurrectione narrata ait. Deinde nos, qui vivimꝰ, qui relinquimur simul rapiemur, cũ illis in nubibꝰ obviã Xto in aera, et sic sẽp cũ Dño erimꝰ.

Ergo

Ergo post resurrēōnē p tōpus annor d spiritū regnū p mittit, quare merito
a Damaso nūmo Epice in Conc: Rmæ Celebrato ao 377 hqm cōmania
sacris libris pcepta fuit millenariōr hæresis, Accedit calculus SS: PP:
quor plures, uti fabula, et insaniæ emore hūc traducūt.
Plura q̄dē oppo: Sacræ Spturæ loca, q̄bꝫ opinionē mā cōfirmare cōnāt, uti
testimoniū matthæi xxv: ubi hr xti pmissio, qd omis reliquerit tēporāa
cēplū accipiet, et vitā alnā posidebit. a hinc matthæi v 6: ubi dr Beati
qui esuiūt, et sitiūt, justiā, quoniā ipsi saturabūtꝫ. Præterea lucæ xii:
Ego dispono vobis, inquit Xtus, sicut disposuit mihi Pat meus regnū ut
edatis, et bibatis mp mēsā meā, et in regno meo,, vem
Omia spturæ loca st methaphoricē intelligēda, ita ut nūc cōis pomo, ca-
turitatis veniat spiritualis oblectao, spiritualis voluptas, qua totus hō
fruēt. Ad cāsat er mat: citte cap: xxv: in qm loat D: Hieronimꝫ hæc
ht,, Nō intelligūs, qdn in cctis dignanit regnū, in uconby appareat tur-
pitudo, ut q̄ una p Dnō dimisert tōe recipiat in futuro,, Idem cōmaniū
e xto apud eūdē Mat: dicēti. in resurrēōne neq̄ nubēt, neq̄ nubēt, d erunt
sicut angeli Dei in Cælo. De De mercede italq̄ spiritualis intelligētus e mat:
locus, hæc am ut ait, ide Hieron: cōparōne et merito, cui ita erit, quasi
si parvo nrq centenarig nnes cōparēt. Illud mat: 6: testimoniū intelligēdū
e de saliette n Trena, et carnali, d spirituali, uti patet ex ipso textu, talis
em erit salietas qualis fames, et sitis, d ex qua D: Mat: loquat de fame
et siti justitiæ, loḡt de fame, et siti spirituali, ergo em salietas intelligit
spiritualis. In psalmo loḡt psaltes. saliabor cū apparuerit gloria tua.
Testimoniū lucæ pmile methaphoricē intelligēdū. ideo am n logndi gre loḡt,
Xtus, quia apud Judeos felicitas solebat populariter desp̄i p verbacēdi
et bibēdi, nec de cælestis doctrinæ suavitte dr verbi dei g: venite cōmedite
panē meū et bibite vinū qd miscui vobis. de fide dr Joan: 7 qui credit
in me flumina de ventre ejꝰ fluēt aquæ vivæ. et apparatus q̄ mēsa sig-
nificari solet regnū cæleste.
Oppo: adhuc millenarij. Testimoniū Apocalipsis. in quo præsertim fundā-
t, qd videt apte adaptare millenariōr regnū, quare nos in hoc celebe-
rimo loco explicādo aliquātulū immorabimur. Loquit am Apocalipsis,
" et cap: 20 ad ūpsus. ita se ht,, Vidi Angelū descendēte de Cælo, habentem cla-
" ves abyssi, et catenā magnā in manu sua, et apprehēdit draconē, antiquum
" qui ē Diabolus, et Satanas, et ligavit eū p mille annos, et misit eum in abys-
" sum, et clausit, et signavit super illum, ut n seducat amplius gentes do-
" nec cōsumat mille anni, et post hæc oportet illū modico tempore, et vidi se-
" des, et sedent super eas, et judicium datum est illis, et animas decollatorum pp

testi-

testimonium Jesu, et ppt verbu Dei, et q non adoraverunt Bestiam, neq
imaginem, neq acceperunt characte ejg in frontibg, aut in manibg suis,
et vixerunt, et regnaverunt cu Xto mille annis, cæteri mortuor non vixerunt, do-
nec consumentur mille anni, hæc e resurrectio prima. Beatus, et Sanctus qui
habet partem in resurrectione prima, in his nda non habet potestate, sed erunt sacer-
dotes Dei, et Xti, et regnabunt cu illo mille annis. Solvetur Satanas de
carcere suo, et exibit, et seducet Gentes, etc. Ex quo millenarij hæresim
ficiunt argta: post Judiciu erit regnu mille annor, postqm enim dixit, et vi-
di sedes etc. et judiciu datu illis etc. postqm dixit q viderit bestiam, be-
dit martyres mille annos regnaturos, ergo antichtu, post judiciu erit regnu
Xti mille annis duraturum. Regnum am non erit visio Beatifica, quia
hoc perpetuum e regnu, ergo erit in tri mille annor regnu. In hoc am regno erunt
hostiæ, Deo et Xto Immolandæ: addit quippe Joan: erunt Sacerdotes et Xti,
et regnabunt mille annos etc. Duplex quoq; ibi describit resurrectio, prima resur-
rectio Justor, ut finat regno mille annor, uda, quæ scdit versu 5: et mors
et infernus etc. dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant: et judicatum e desin-
gulis udu opa ipsor: ergo antequm omnes alnæ consequant felicitte, erit in tri
regnu hoc mille annor, sticet argtis ut nitè satisfaciamq; necesse e integrum
Joan: locu rigillatim explicare, sumo itaq; dr ligatus Dæmo, et ad interos
detrusus, quo imminuta ipsig potestas denigretur, Xti virtute, Apli sdicæ-
re, qm Xti potestate cognovit, timuerintq; Dæmones apud Lucam. his verbis
Xtum rogates, et rogabat, illu ne imperaret illis, ut in abyssu iret. Addit
per mille annos, quo nro indefinitu tempis spatiu significat. uter illo
psal: 104: colligis memor fuit in æternu testamenti sui verbi, qd manda-
vit in mille generationes, tempus em indicat à Xto ad Antichti adventum,
quo Diabolus totam impendet virtutem, ut hæres ad malu trahat. si-
dit deinde Joan: sedes in cælo sparatas, ac, nisi has ædes decolatos, sive
martyrum secum percassent, uter q præcohrt, quo nrè ob ordinariu ma-
gis Romd supplicia martyres omnes cosudit. de his enim palo infra ser-
monem hr, cu cum ædes decolatos commemoret tntu, hinc sequit non esse regnu
quo Dei voluptatibg, finatur stis data e potestas judicandi cu instituto
Judicio, de Martyribg. qui à Romanor imperator persecuone passi sunt
loquit hic Joan: Nunc Bestiæ intelligit Joan: Romu impiu, cujg caput
Roma, intra 7 montes posita e, nunc nobis resistat Joan: 7 capitibus mon-
tem. sive ut ipse explicat cap: 17 7 montes. Aliaq plura addit, q by cla-
re deserib Romani imperatores Ecclesiæ persecutores. Imperatores isti contendebat,
ut tnqm Dii colerentur, Imagines ipsor adorarent, ac in frontibg, et manibg ipso
rum insererent, ut de Diis facere solebat Idolatræ. Certis diis sibi conse-

crati

cõsecrati, qd Xpiani dũ recusabãt, martyriũ bibãt. hi cũ Xto uiuũt et re-
gnãt, toto illo tẽporis spatio, qd int mortem, et extremũ iudiciũ intjacet,
quatenꝰ plenã Beatificã, ipsoꝝ nãa gloriosa it futura in Ecclea toto
illo tẽpore, tu ob cultũ quo Ecclea ipsos prosequit. hũ ppt miracla magni-
tudinẽ, quæ in ipsoꝝ graã Deus ẽ ostensurus: Cæti vero mortui, q ad tanta
ꝓfectionẽ nõ ꝓuenerũt hanc gloriã nõ cõsequũt. Vita ætna qm cõsequũt
Beati, qmq Deus miraculis, et aliis nobis manifestat, ẽ sit ma resurrectio.
quæ initiũ hãt, cũ hoc graã justificãte cõsequt, ac ꝓficiũt, q̃ndo hoc Be-
atus fit, i. illud Lauticad Hebreos sit. nõ suscipiẽtes redẽptionẽ. (i. de
liberationẽ ãcruciatibꝫ) ut inuenirẽt meliorẽ resurrectionẽ, idẽ uitã ætnã,
quæ melior ẽ, in hos martyres potestatẽ nõ habit Inda mors, qua reple post
O asumptũ, in extremo judicio ad inferos detrudẽtꝰ ore ꝓpetuo cnduõ; Cũt
sacerdotes Dei et Xti, quatenus sacrificiũ laudis, ac gnarũ actionis Deo
et Xto perpetuo offerẽt.
Instãt. Idẽ S: Ioan: cap: 6, ug: ait se uidisse sub altare Dei aãs in-
ꝓfectoꝝ (martyrũ sci:) ppt verbũ Dei; quæ uoce magna clamabãt, ut
Dñus eaꝝ sãguinẽ uindicaret, gibꝫ dictũ ẽ, v. sit. ut requiescerẽt ad tẽ-
pus modicũ, donec cõpleãtꝰ cõserui et Fratres eoꝝ q interficiẽdi sũt, sicut
illi; ex q bꝫ ex his sic argumẽtãtꝰ. aã quæ sũt sub altari, et expectãt, donec cõ-
pleatꝰ nrus fratrũ, sci: omniũ electoꝝ, nõdũ fruũtꝰ clara, et intuitiua Dei visio-
ne, ẽ tales sũt aã martyres ergo etc.
Ry: quidq̃d intelligatꝰ nõe altaris, ẽ q̃d sit aã illa martyrũ sive,
sit ipsa Xti humanitas, quæ metaphorã altare appellatꝰ, sive altare
illud significet locũ requietis, et pacis, q̃m v altare, v sinus abrahæ,
v cubile intrã dr. i. illud psal: 83ũ v g: exultabũt ss in gloria, læ-
tabũtꝰ in cubilibꝫ suis; quidquid, inqm, altaris nõe intellexerit S:
Ioan: certũ ẽ aãs illas ꝓfectoꝝ in cælo ee, atnq̃ potiri felicitate q
emũ sit cith cap: illis datæ sũt singulæ stolæ albæ, et cap: 7. ug: dicũtꝰ
ona, stare ante Thronũ in cõspectu agni, amicta stolis albis et pal-
mæ in manibꝫ earũ; ãtato aũ cap: 20. v 4: ait, vidi sedes, et sederũt
supeas, et judiciũ datũ ẽ illis, hoc ona ꝺenõbrat ãas illas intuiti-
va clarentas fruitꝰ Dei visionẽ. Cũ igitꝰ ad illæ clamare dicũtꝰ, et à Deo
uindictã petẽ, effusi sut sãguinis, clamor ille, illa uindicta, ẽ exprimit
nisi ardens earũ desiderium ꝓ reasumẽdis ornibꝫ suis, et sea ac zelum
Diuæ justitiæ. Differtꝰ aũ illud desiderium ad ultimũ uniuersale judiciũ
donec nrũ fratrũ cõpleatꝰ, ante istud uero tẽpus, nõdũ cõpleta ẽ et ada-
quata ss: felicitas, accepũt, ait S: Bernardus serm: 3. in festo oniũ
ss: ja singulas stolas, sed ẽ uestiũtꝰ duplicibꝫ, donec ueshiamur, et nos-

stola

vtola em^{o} tma ipsa ê, qm diuing felicitas et regnies aard. 2do vero immortalitas, et gloria Orũ, unde et dicũt, Vindica dñe sanguinẽ SS: tuor^{m} q effusus ê n tnqm vindictæ cupidi, ꝺ ea desideria resurrectionis, et glorificaõis Orũ mor, quũ mimum, usq in diem judicij differeda eã n dubitet,,

Oppo: denuo. ex Tertu: li: de prpione Hæreticor. Illud ê Dnicũ, et rem, qd ê prius traditum, id aũ ex bonen, et falsũ, qd nt postq immissũ, atq opinio de regno millenarid ê prius traditũ millenarijs em^{is} adhæsit, ut vidimq tmo Papias, 2do Justinus, Irenæus, Tertullianq Lactãtio. Alijq, qui anes fuerũt PP: tmor sæcl, maximeq antoltthis, ergo immerito millenarior doctrina potionẽ pone ab Eccleã ê reptata.

2ꝺ: falsũ eẽ millenarior doctrinam ullam hñe vim traditionis, qd enim à Deo traditum ê n inmittq parabolis, ac sermonibq Aplor crasse intellectis, n cõphat fabulis, ut teste Eusebio fecit Papias vir exigno pollens ingenio. Catholicũ dogma n pendet ab hmnis Judaor traditionibq, qui crassa minervã, crasso modo intelligũt, quæ de messiæ regno spiritualit erãt ꝺdicta, q lq fabulis dolemq, qm maxime SS: PP facilẽ mimis autei ꝺtinxe: qd ê Deivbũ, ubiq, et ab omibq tenet, atq millenarijs statim cõtradixit cajq Presbyt Eccleã Anã ꝺ Dionysio 2ꝺice, cõtradixerũt 3: Jsꝺo, Dionysq Alexãdrinq, ut cõstat ex Eusebio, et 4: sæclo D: Hieronimq, ab alijs em idem error impugnatus fuit, imo ipsemet Justinq, fatet sua ætate, multos, q. pure viquit, pieq st Christianor ẽpiæ n agnoscere, neq em^{o} legẽdum ê, qm n st pure etc. ut Josephus medus. Cõmẽtanio in Apocalipsim Joañ illũ ubiam legit neq ex quo Blasphemare ꝺicat Justinq, q. negãt resurrectionẽ mortuor, q. ac affirmãt mortuos cãs statim in cælũ recipi, sequt hæreticos credisse justinũ, q millenarior regnũ insistabt. Affirmat em^{is} hæresim eẽ, affirmare cãs recipi in cælũ, ita ut n sint nostro tẽpore vertendæ. de resurrectione quippe Orũ ait Irisadde Ignatiũ, Policarpũ, Clemẽtẽ Alexãdrinũ Origenẽ, aliosq cõtrarium docuisse. ut inferiq videbimq. quare scripsit Eccleã Alexãdrinæ minimũ ꝺ Dionysio, Antiochena ꝺ Ignatio, Smirnẽsis ꝺ Policarpo testimoniũ hmq.

Postqm vidimq n eẽ Beatis differẽdã intuitivã Dei visionẽ propriũ 1000 anor. n restat nisi ut directa statuat.

PROPOSITIO ALTERA

Anima SS: q lq nil lugendũ nipẽ, stat, ac Ore st soluta, intuitivã cõsequunt Dei visionẽ.

Prmo ex SS litis. Psalmo 44ꝺ: cũ dedent ꝺilectis suis somũ,

Ecce

Cece hereditas Dñi,, Dormire aũ idem significat, ac mortem obire, n̄ itaq; statim post mortem ẽ hereditas Dñi, n̄ ẽ differẽda visio Beatifica, quia hæc ẽ hereditas SS. Apłus ad Corin: 5. qui cum inquit in h̄ tabernaculo ingemiscimus, gravatim--- scientes quoniã dum sumus in Cre peregrinamur a Dño. Per fidem enĩ ambulamus, et n̄ speciem. Audemus aũ, et bonã voluntatẽ hñmus, magis peregrinari a Cre et prẽtes ẽe ad Dñm,, ex Apło itaq; qm diu sumus in Cre peregrinamur a Dño, qui in hac vita p fidem ambulamus, n̄ p speciem, idẽ quia hñmus modo cõfusã Dei cognitionẽ, n̄ clarã, et intuitivã, speciem enĩ opponit fidei, quæ ẽ obscura, argũ sci: rem̃ n̄ apparentẽ, sicut 1. ad Corin: 13. hæc duo opponit. videre p speculũ in enigmate, et videre facie, ad faciem. ẽ facies nre intelligit visio Dei intuitiva, ergo et nre speciei, ut igit prẽtes nus ad Dñm, nec amplius p fidẽ ambulemus, ẽ p speciem, nobis ẽ optandũ a Cre peregrinari, id ẽ a Cre discedere, ẽ frustra istud optaremus. ni ad claram Dei visionẽ cõsequtã nmisi post Om resurrectionẽ premia nobis data eẽt, immediate enĩ post mortẽ id cõseq. n̄ postremus, ẽ expectãda nobis foret Dñs assumptio. Itaq; ex Apło clarẽ cõstat peregrinationẽ hanc nostrã in terris, eẽ unicũ impedimẽtũ ad videndũ Deũ, ergo statim post illã peregrinationẽ sci: post mortẽ, aã justo, qbz mõl lugẽdũ supẽ, intra cõsequtã Dei visionẽ. Id ipsũ enĩ colligit ex Apocalypsi 7. ubi aã SS: pinguñt stolis albis amictos stantes ante Thronũ.
Pro ado ex SS: Pp: 1mo Ecclesiæ sæculo S: Ignatij Antiochenus Epus. in epist. ad Rom, ait, obsecro vos. ne intempestiva benevolentia erga me nihis. dimitte me feram escã fieri, p quas licet Deũ adipisci; nimirũ me prius lumen haurire, ubi illic fuero hoũ Dei ero,, Ado Ecclesiæ sæculo Smirnensis Ecclesia in epist: qua de martyrio S: Policarpi ad universas Ecclesias scribit apud Eusebiũ li: 4: hist: cap: 15: sic enim martyrẽ oratem inducit. Benedicte Deus, qui me in hunc diem producere dignatus es, ut prtem capere in Cœtu martyrũ, inter quos quæso suscipar hodie, in cõspectu tuo tnqm hostia pinguis, et acceptam, adm̃ sponsatis veras Deus,, S: Clemens Alexandrinus li: 6. stromatũ: Clarum ẽ, inquit, neminẽ unqm vide tempore posse Deũ evidenter cõspicere, q aũ ut mũdo corde Deũ videbunt postqm ad extremã premitur pfectionem. Ex Latinis S: Cyprianus tractatu de exhortatione martyrij, ad Fortunatũ cap: 12: ait,, quota ẽ dignitas, et quta securitas, exire hinc lætus, exire inter pressuras, et angustias gloriosum, claudere in momẽto oculos, quibz unus videbat, et mũdus, et apire eosdẽ statim, ut Deus videat, et Xtus.? Iam felicit migrandi, quta velocitas

citas

reloquitur. Vnis repente habens, ut in regnis celestibus reponantur. S. Ambros. hic de bono mortis cap. 12. postquam dixit aas a corporibus exutas, remissa possidere hereditate, addit, hac remuneratione hunt justi, ut videat faciem Dei, et tunc illud qd illuminatione hunc, et illud, tunc revelata fuerit gloria Dei speculari licebit. S. Hieron. hic contra vigilantium. In Apis uincla inijcias, ut usq ad diei judicij teneat custodia, nec sint cum Deo suo. de quibus dicitur, sequuntur agnum, quocunq vadit. Idem Asserunt D. Aug. plurimis in locis, D. Bernardus Alijq. ex quibus enumerare nolo.

2do Idem demonstrat Definitio Concil. Lugdunense 2. anno 1274. in professione fidei. Credimus: illorum aas, qui sacrum Baptisma susceperunt, nullam omino peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quae post contractam peccati maculam, vel in suis manentes corporibus, vel eisdem exutae, sed purgatae, mox in celum recipi. Clarius idexplicavit conc. Vienn. anno 1311. in decreto seu definitione fidei, ubi Graeci parit. et Latini bypostasim. dum addit, et in mentes claresipsum, Deum Trinum, et unum, sicuti ipsa mentes in divinitate, alius alio perfectius. huic consonat Conc. Trid. Sess. 25. de invocatione SS. idem definierat Benedictus 12. Joan. 22. Successor. ac Haereticos declaravit, qui pertinaciter asserunt, vel vbo Catholicum docuerint. His accedit Theologica. Impijssimum post mortem alios destinari supplicijs, ut patet ex Epistola S. Apud Lucam ubi de flammis cruciari cognoscit. cum tam Deus magis ad misericordiam pronus sit, quo ad justitiam, ideoq facilior ad mercedem impertiendam, quam ad inflingendam poenam concludamus oportet Deum statuisse omnium imyhin SS statim ac ab Corpore solutis. Et revera, quaenam singi potest plausibilis causa, quae intuitivam retardet visionem, vel ex parte Dei, vel ex parte hominis, vel ex parte Dei, quia calum, quod antea fuerat clausum, aperuit Christus per mortem suam. sed haec dixerit PP. in limbo detentos, ut Apostolus ad Ephesios 4. habet. Ascendens in celum captivam duxit captivitatem, vel ex parte hominis, quia ad, cui nil luget dum supest, Deo vere soluta, Deo videndo idonea, Ergo etc. Praetea ni ad eum finem Judicium singulis rependet Corona, veet melior Codicis fidelium, post illum passum retribuit PP. q in sinu abrahae, usq ad redemptionis tempus detinebatur. Inanis potius fuisset experta reponendi plenitudo, ut Deus solutis indutus Gloria, plebis sua relaxaret facinora, caelestis Hierusalem construeret aedificia. Insuper quoq post illi mortem, martyrum olim appellaret natalis dies, solenniq ritu, sacris, et himnis, frustra celebret, ab universali Ecclesia, cessat ergo a primo ad ultimum, quos sadoc, quibus mil luctamen rupes, statim post mortem intuitiva Dei visione.

Ex

Opponit Jacob filiis dicat aãbg sãctor. q by mil lugẽdũ nupt differẽdũ cẽ adextemũ usq; Judicij Die vinee Beatifica; h satis demonstrat parabola, apud Matth: cap: xo. ubi dr simile e regnũ celor dni Patri familias, q circa mane vocavit operarios in vineã sua, alios vocavit hora 3tia, alios 6ta etgna, ultimo hõe hora xta, cui am vesper eet, vocavit operarios singulis q denariũ dedit p mercede,, In hac parabola nre denarij venit gloria ætna, na denarij illi dabãt fuit p mercede, mercer am nostrol opus e gloria ætna. n intelligit am cõplemẽtũ gloie Dei, q nung accepturi post judicii Oni resurrectione, na recepto denario, murmurarunt cri q nouissimi facti eet dni sui pater nõ recepãt itaq; antea mercedẽ, cui respondet Oni beatitas, ergo nre denarij intelligida e visio intuitiva, nre respe intelligit finis mũdi, na illud respus intelligi dt, q operarij vinee labore suu, in vinea, dni, nullq; recipiũt mercedẽ atq; n mini, in fine mũdi operarij vinee labore suu in vinea dni, n mini hic potũt simul omes recipe mercedẽ, q: etc.

Ad: Negado nre. ad parabolã am in pluãre adducta, q spectat amãdatis reis ea S: Thomo in illud caput parabolã illa n ee adamus nim intelligida liqlit quoad omia, sed maxime attendendũ ee parabole scopũ, nemi omia libuit intelligat, regref murmur, et invidia cadere in aãs sors, q nullimode pt admitti. Scopus am sti fuit Judaos admonere n negre fore dũ ee gentiles ad lucẽ venitios ultimos vocatos cadẽ reportaturos mercedem, ac ipsos, q e Dei subiunt Legis onera portatores. Deus utpote dnus nullã injuriã faciat, n aliis, qui nũs laborant, eadẽ cõferat mercedẽ, ac laboriosis, q interioris rao habenda sit. Hoc pmisso parabolã intelligendã dicimg dcarnis mũdi etatibg, ninivitis itaq; mũdi etatibg ad ecclesiã vocati fuerunt hões, et in lege naãli, et in lege mosaica, et in Evangelica. Illi operati sũt in vinea dni, q nihil labores, difficultates, pericula, et diuturnitate aparemg, qui in xem in lege Evãgelica, pauci operati sũt in lege Evãgelica, neq tot abundet preceptis, neq sit adeo diuturnus difficilis ppt jere grao. ex his etatibg hões recepũt simul mercedẽ, quia celum sub lege Evangelica fuit patefactũ.

Cadẽ rne explicandus e Apli textus ad Hebr. xi. ajẽtis: Patriarchas cateros q xx. q. fidei testimonio plati, sũt, n accepisse repmissionẽ Deo p nobis melig aliquid providente, ut n sine nobis cõsummarẽt, quo n significat: illos Pres expectaturos nos omes, ut eterna consequant gloriã, q pfecto foret in extremo judicio, na q non intelligit hões l lege Evangelica viventes, q eodẽ tempore gloriã sũt cõsecuti, ut illis Patriarchis. Affirmat Paulus nobis melig providisse, cui stat post mortẽ vita eterna cõseq. posting., quã ad nostra usq; tempora

illis

illis dolata fuerit. Hinc spe assequendæ statim gloriæ excitamur magis ad
præferendos labores.

Quod ni cõtendas cũ D: Ioan: Etsmo in cillo loco Apls asserere unũ eẽ de-
finitũ tẽpus omiũ coronad, omesq nimul eẽ coronãdos, hũc de Beatitudine cõple-
ta ẽ intelligẽdus, qd placet aliis ininuari y ba illa, ut nos cõmunemur,
qd apud S: Ioan: Etsmũ significat coronemẽ, quo utimur, cũ publico,
tolẽniq plausu qmis honore insignitis.

Neq dicas. Apls de SS veteris testamẽti DD. affirmare, nũc meliorẽ
patriam appetescei: cælestem, nã excantecedẽtibq. cõstat illud nunc eẽ re-
ferẽdũ ad tẽpus illud, quo inebat in pegrini, ait rigdẽ cõpletes qmia
peregrini; et hospites st nra, q emi hæc dicũt, significat ee patriã
ingrere.

Instant. Ioan: 3. y 2. hortamur, quoniã cũ appamerit similes ei
erimus, quoniã videbimq eũ sicuti ẽ. differẽda itaq d visio immitiva
quousq Dnus appareat, et veniat singlos judicare, pindeq nisi post
extremũ judicũ datura erit aabq Sactor, quibq nil lugedũ nupẽ: immitiva
frui Dei unione.

R: Allata Ioan: y ba duplicẽ hũc significatiõnẽ, y emi y ba illa cũ appare-
rit referẽda st ad præcedentia, nõ ubi appamerit, quid enimq, y possit referri ad
Eth adventũ, sedingrediq ẽam accipiat, ne minimũ qd nobis officiat, in eo
emi sensu talis redditur ppõe, ut motũ omibq sancti, atq prædictũ quid enimq
reapto sci: Ore gloriose hũc similes erimq ei, quoniã videbimq eũ sicu-
ti ẽ, in totũ oculis mẽtis, qui Dni gloriosi. Quod ni in tda significatiõne
nmaq y ba illa, tũc ideẽ accidere, cũ apparuerit Etsmo in Die judicij ex-
tremi, et omia Ora resurrexerit hũc similes ei erimq cm rore Dni glo-
riosi, et videbimq eũ oculis ad, et Dni, sicuti ẽ, videl: quoad Dnã naturã
et humanã naã, hũc emi adimplebit, qd ait Apls ad Philip: 3. Salvato-
rem expectamq Dnũ nrm J.C: q reformavit O humilitatis nostræ
configuratũ Cõi claritatis suæ.

Oppo: tdo Ex Ecclesia scibq in liturgiis Ecclesia rogat, utij æternã sequa-
mur gloriã, y by nil lugedũ nupẽ post mortẽ, ut st martyres, Apli, Bq.
pserti virgo. erat pdestitis, ut in die extremi judicij eos liberet à mor-
te æterna, cõsentitaq SS: aãs p immediatẽ post mortẽ in unitiva fruitiõ Dei
unione, d suspẽsam manere tdiã usq ad extremũ judicium. Primasius
Hadrumetinus pbat, in antiquo missali, in festo S: Leonis legit, ut aõ Beatã
Leonis positio blãdo, ac modo emi in missali Rmo legit, sicut SS. hujus priscis abq ioriã.
frequentant aã cõsecrationẽ et Liturgiã sinaco offeni-
sa Liturg: S. Ciril. Alex: legit. Patriarchal, Propinetas Dei S. Maria. omibq domiq fidelibq Deum mq pli: no-
stra ei regẽ, Beataq memoriã, ac potissimũ Sanctæ Deiparæ Mariæ. unitue regẽ aabq cõsecrat et Omq pcti: D. M.

exqbq.

exqbq rate cōsicnt argtū, q petit a Deo, ut ollaō gritaō, qui petit regiē tu-
cā, in Ois, petit vnionē beatificā, quae ydō aō pōt mortem quecq; reges nos-
trae. atq de SS: utrūq petit Ecclēa &c. etc. Lf Ieda anthis pare, Ecclēa la-
tina in pcibq ydefūctis petit, ut fide sin aōis liberet de morte aēna,
in die illa tremēda, qndo cēli movēdi sūt, et Ira, ut eas liberet de pēnis
ifernī, et de ystūdo lacu, de ore leonis ne absorbeat eas tartarus etc.
Q: etc. Ad ystūdū 1ma pte anthis, Ecclēa n indiscriminatim
pōt defūctor gre orare, ita ut eōnes iungi idqq; velit pcibq, d va-
riis defūctor gradibq accomodate sit orones. „Ad ipsam mensa, inquit
Aug: tract: 84. in Ioan: n nē eos martyres cōmeamus, qnadm alios,
qui in pace requieūt, ut em pro eis oremq, d magis, ut ipsi pro nobis, ut
eor vestigiis adhæreamq. SS: cōmeamq, ut ipsoū laudes celebremus, glo-
riā ipsis gratulemur, imploremq pro aliis defūctis, ut deus aēnā felici-
tātē cōcedere dignet; petit gloriā pro SS: n aēnā d acaidētalē, quae in
nmis celebritte ītā e, gloria em sit, ut eā definit aug. fregns de aliquo
fama cū laude. gloriā hanc pro xtus petūt, Ioan: 17. Pat clari-
fica me clarītte, qm habui apud te, prius qm mundus foret, petit
requiē pro ipis, n tēm ut sci: apud hnes mqm amici Dei habeāt
debitaq; reverētia eos pregnt hnes, ut impii, ac hæreticos mdē deninat
illoū nn cōtinere, ac cōmunibus afficere, qd in pniacca n obscure in-
uit, his pro bis. pcta eis regit bonaq memoria, et bus, aspge ros
miserationū, nre ofra cor. Ad 1da pte Gloriae ut descendang notandū
pces illae absorbeat eas tartarus, ne cadāt in obscuritē. Solitas pri-
de recitari in ipra agone, qua re Ecclēa dū illas fūdit pces, eas di-
rigit ad illud tpus, ac cōtendat eas migrātes, n significāt itaq pces
illae, ōia manere nus pēsa ab obitu, usq ad extremū judiciū, d potig
rē felicitā, pro ulti futura, ex desideriq, cui ardore cōtenderat. Ide petat
Ecclēa in oblēmittibq. in qbq Deū deprecat, ac nīcarnādus, pro nasci-
turus foret his pro bis, rorate nores desup, et nubes pluāt justū, emit-
te agnū Dne dominatorē Tre. Quod n reponas pces illas inutiles eē
in ea tpore, quo orat, ja factū ē qd petit, dico n falsū eē, na sicuti
illis pcibq, ante natiūtte pasionē etc. petit fructū ā natiūtte et
pasione ymanāte, in nos deliberare, minime vero qd illa mystia
adimplēa, de qbq nullimode dubitat, ita em Ecclēa n postulat pro-
fūctis, liberatiōnē ā supplitiis aēnis, qm in dubiū minime revocat,
d fructū, et finē illiq misericordiae, qua in statu justitiae eos deus
decedere voluit, et ā pēnis aēnis liberare, unionē sci: beatificā.
Oppo: 3: SS: PP: testimonia, qnōd aliq putāt, aō n pōt assēq beati-

tudinē

beatitudinẽ nine carne, uti D: Chrys. q homil: 39. in 1. ad Corin: hac ht. si maneat aã, et milies nit immortalis, nisi tẽ revera abq carne p accipiet bona illa ineffabilia, nisi nec puriet; nemi p resurgit Ds, incoronata manet aã extra illã beatitudinẽ quæ e in cælis,, S: Bernar: q serm: 3 in festo Omiũ SS: In illã ad uit, beatissimã domũ nec nine nobis intrabit, nec sine Omibq onis, idẽ, nec SS. sine plebe, nec spiritus sine carne,, Omibq SS. Pl. testimonijs accedit naãlis raõ, nisi em ãima nine Ore p meret, ita neq coronalis sine Ore, cui Corona uh'mercedis rãdet, nisi supposito mento. Alij vero affirmãt aas SS eẽ inhi= mu abraha in gmphanijs, sic Chrysog. in psal: 100 exeuntes inquit de Ore ad intraitu illũ regni celestis, p custodiã Dni fideles omes reservabũr in sinu, sci: intim Abraha allocati, quo ãdire impios inhjctũ, cahos inhibet, quoadq introeũdi eurnd in regnũ celor tẽpus adveniat, custodiet ergo Dnus exitũ, cui de Ore exeuntes, secreti abim= pijs, inhjcto chao quiescãt,, Et in psal: 130 humana lex necessita= tis e, ut sepultis Omibq, aã ad inferos decedãt,, D: Ambros: hinde Bono mortis, habitacula SS: vocat gmphania, et ait reservari ad die extremi judicij; ergo ex his omibq cõstat etc.

Ad rmũ D. Thomi. D: Thomũ in citto loco dq. ex hypothesi impõs negãtis futurã Omũ resurrectionẽ, adeo utcopus ejq sit aas justos qmis nt immortales nullã ee cõsecutura videtur, nisi daret Omũ resurrectio. In qua Dus quoq suã gloriã cõsequit. Deus em vult gloriã rebus hmis, Onibus: et aã, cui n nus aã qm Ds ergo labo= rarint suã mereãr mercedẽ, ergo ex Dei voluntate ut ni Ora p resur= get, neq aã fuerit cæteribq bonis, p amissa intelligẽdus S: Dr. ac ni innuere voluerit, p pe aã, ante Omũ resurrectionẽ inaquata fui felicitate. S: Bernar: intelligẽdus e, de beatitudine integra. et cõplẽ= ta, que aã simul, et Ds cõstituit, ait em p decet prãei integrã be= atitudinẽ, donec sit hoo integer, de hac integra beatitudine, in Ps to= di sit Pl: du asserit p hre aas regie, expectare aas Dei judicij, intim= rocãt gaudiũ, et alia hujq modi. Neq valet allata raõ, qd sicut aã p meret nine Ore, ita neq coronabit nisi Ds, nẽ valet, imprimis aã nine Ore p ee capacẽ bneriti pura em bona nine Dis adjutorio exercẽt, d nla animi cogitatione, et voluntate, deinde aã e quæ capue meret, Ds am n e nisi mera caã instrumẽtalis, psea, intrin Co= ronabit aã, nine Ore, quia aã, ei Ore se pata capax e atna feli= citatis, p am nic dici pt de Ore, aã exptr. Ad Alios SS: Pl: qd

spectat

spectat asserẽtes aãs SS: cẽ in sinu Abrahæ, aut in ꝑmptuariis, nõdũ dubitasse antigtus SS: PP. de loco, quo recipẽt aãs a Xẽ uolũtas, ut uidere ẽ, apud B: Aug: q re maturiq̃ discussa dẽfinit mõdũ, hi: li. quæst: 30 Evãgel: sinũ Abrahæ eẽ regiõ BB: Pauperũ, quæ ẽ regnũ cælor. in quo post hãc uĩtã recipiũt. Patet hinc responsio, qui putat aãs in sinu Abrahæ recipi, ut ãm intelligat, quæ uenturi sint locutus hilariq̃ suis: dñ Tertul: li: de aã. cap: 55: docuisse aãs SS: descẽdere ad loca inferiora, ut eã ꝓlo Xti salũ prædicãdo ea lustret loca, limbos scr:, quos Xtus pœna sua cohonestauit, huic opinioni, qm Eccleæ magnæ magnorũ agnorit adhæsisse uidet S. hilariq̃ nũqm uerò uenit ad extremũ uiq̃ iudiciũ aãs ibi ꝑmãsuras: scirẽ quoq̃ ẽ, duplex regnũ ab hilario distingui, regnũ Xti, et regnũ Dei P. regno Xti ꝑpetuũ succedit, qd a morte cuiq̃ libet justi ad die judicij intredit in eo regno justi cũ Xto, nũma pace fruũt, in regnũ ipsor hilariq̃ reponit in pace, et una mittẽte SS: q. psal: 84, regnũ Dei ẽ reliquũ tẽpus a Dñi resurrectio insipiẽs. Regnũ Dei inquit, in psal: 2do. ẽ ubi nullũ peccatũ, ubi, mors primũ, ubi nõ regnat hostis, in ambiẽt ꝑ gloriosã reinrrectionẽ, q. illud Aug: serm. 273. monẽt, et in nobis mors, quando? in fine sæculi, in resurrectione mortuor dñ itaq̃ ait hilariq̃, SS: reservari in custodia Dñi, in d intelligẽdus a hãc uis aãs obscuras, et Carcẽr nimbis, quo inclusa tenẽt aãs SS: q intelligit, ubi tutella, et ꝓtectio. qua ab oĩ malo tuta, ac secura, cũ ipsa nũma pace fruũt, quousq̃ ad Dei regnũ trãseat, ꝑ gloriosã Oĩ resurrectionẽ ingressũ in regnũ Dei, neq̃ D. Ambrosiq̃ putant unqm aabq SS: differri nisi ad Beatificã, usq̃ ad Oĩ resurrectionẽ, nec eos receptaculo, et ꝑmptuarios, q hq̃ aã reseruãt, intelligit diuersas mansiones, quæ, in cælo sit apud Patrẽ, ut idẽ Ambro: explicat. Ita sit habitatiões, de q hq̃ Dñus apud Joan: 14: dicit multas mãsiones eẽ apud Patrẽ suũ. Valũ obstat B. Ambro: plurib⁹ in locis asserere, aãs SS: Xi solutas in cælos ascẽdere, uidere faciẽ, ad faciẽ pulchritudinẽ cælestis hierusalẽ, eiusq̃ lumẽ dẽsiderũ splẽdescere.

Oppo: 4. ex rõe Theologica. gloria æterna, ex quo nit merces, tũc cõsequmur aũ nostror opũ scripturarũ, ac judiciũ ferẽ, neq̃ eos ẽ debemq̃ mercẽdionis, qm uenit Patriarchæ, et Prophetæ antiq. q minime ipsemet Xtus debemq̃ ipsa assegnda iis assimilari, mõdũ gloriæ, sit ꝑmium meritor, tũc sit cõsequi, quod ille q. meritũ sibi cõparauit, ꝑ istud ꝑmiũ cõsequ. atq. nostror opũ in mor. in extremo judicio, mẽ omnes reddituri, et tũc separabitur adiuẽ, ut dr Matt: 25: et tũc dicẽt illis

7

q adextnisset, venite Benedicti P: mei, accipite regnū paratū vobis ā cōstitōne mūdi, nitaq lata fuisset ontea, de nostris opibz sētia jā supfluū foret p judiciū. Prophetæ, et Patriarchæ, usq ad xti ascēsionē expectast visionē beatificā, Xtus ipse, antequ in gloriā suā ingrederet, quadraginta diebz moratus, ut discipulos instrueret, p: videndē, ut nos in gloria assequnda assimilemur capiti Nostro Xto, p dmq statim post mortē assequ. visionē beatificā.

Ry. Ad 2dam prtē Opis nostri p mia in extremo judicio redituri sumq rnē pubblicē ex fine, ut in Ore ea recipiamq mercedē, qm ad alū recepat post particulare judiciū. Nec aliud erunt allata apostoli testimonia, ea pluribz cum capitibz stante p judiciū, q̄ppositam judicio private, p venit cupfluū. Et qdē mo, ut xtus q in suo adventu, inqm rous injuste sint damnatus, ac pluribz affectis cōtumelijs, coram universo hūm cōventu in gloria respōdeat, ac justus omiū judex in hdo adventu appareat. Ado adjore justoz laudē, ut q in his degētes opprobrio fuerūt, ac ludibrio, gloriosi tūc, et victores publico plausu ab omibz predamēt. cohorrēt ad illud Apli 2da ad Cor: 2. quousq reniat Dnus, qui et illuminabit, abscōdita tenebraz, et manifestabit consilia cordiū, et tūc laus erit unicuiq à deo. Petro, ut totus hō qui bonū et malū fecit p mia reportet ea bonis opibz, v suppliciū ea malis. Ad 2dū. qm in nullū intercedat discrimen int Justos Vetris, et novi testamenti rnē meritoz summa in: tercedit disparitas rnē tēporis divisitatis. Neq emq decebat aliqm introire in regnū celoz ante xtū qui futurus erat omiū caput. à aquū erat, ut p illū introduceret in Gloriā p qm cōsequebat.

Ad 3tiū qd spectat qm in post resurrectionē 40 dies in his manserit ad Discipulor instructionē. Completa in gloria sui capit immediate post resurrectionē, ab ipsa enim conceptione fuerat visione beatifica [illegible]

quecuq vero potuit Xtus p mia et à nobis facienda, illa emq misit p vacabāt, ac quodāmodo debita utilitatē erāt necessaria, nc descendit xtus ad inferos, ut PP. illi cōmoratos in pena sua, cū spe suoz reficeret, instruxit aliquātū, ut discipulos in fide cōfirmaret, certioresq nos redderet, et nos de sua resurrectione.

Ad cōplemētū hujq Sphi, p restat nūc ut data libere Rdē, aperiēdo, quid sentiam circa Joan: 22. opinionē de intuitiva Dei visione. usq ad diem extremi Judicij differēdā, quo ut clarius pateat quid à Joan: circa hanc opinionē gestū fuerit, prius exponēdū

Ano

Ann 331 acrit agitari quæstio de tempore quo aïe corpore solutæ, ac omne purgatæ inhibitæ suæq; Dei visione, hujq quæstionis auctor extitit Joan: XXII: ut animadvertit Odoricus Raynaldus ad annu 1333 cuj & nine injuria ipsig in divinas sententias distracti est D. Joan: in suis ad Cardinales omnibg plura sæ sphæræ SS. PP: testimonia in utraq; prte protulit, jussitq; Theologis quæstione hanc diligenter et accurate ppendere, plures asserebat ee dogma fidei, aas ss: statim sui beatifica visione, neam adeo sospites est in definitæ in negotiu opinione, plura collegit Joan: quæ Dni discutienda ppposuit, ut veritas diuersa facilius pateret. Lodovicus Baronius hic reponis loco Joan: qm ejus fide pjuerat, insectat Petru de Corbaria, cui præsertim additi erat, michael cesenas Guilelmy Ockam, alijq; sparsorit isti in vulgus, qd Joan: dogmatizaturæ, qd SS. in cælo non videant, nec videbit. usq ad diem gratiæ judicij, et futuræ Ctm resurrectionem, facie Dei, uti editat ex manuscto Vaticano 4969, pag: 500 data copia in utraq; prte disputandi Pontifex maximg rumore cmotus, Philippus Valesig Rex Galliarum pace p hoc turbari prtibus auctis D.D. phibuit negotiis auderet defenderet tria adhuc de visionis delatione. morte em minatus hæreticis, uti refert Joan Villani li: 8. hist: Stabim ac revocavit istud Dnex. litis ad Regem datis cquæstus e, eu a Pontifice copia disputandi in utraq; prte, ac fatet nihil expromptius ingenio in hac materia protulisse, et plura ex sphæra, et SS. PP: in medium attulisse, ut hic plenig invenire possit veritas disputata ex codice Vaticano Epecto hanc desprit Raynaldus, ad annu 1333. Philippus convocatis Cppis Abbatibg, et D. Parisiensibg in aula Vincenarum, quæstionem hanc diremenda ppposuit, utru ad SS: statim videat facie Dei hujus quæstionem vera unanimi cnsensu Rom: remota ee: Judicium supposuisse patent, illi DD. in instructo ea de re edito, ac in scriptis Theologica Facultatis, ad hæc usq tempora servatis, qd nil quæreba, qd fingere posset Dnus Joan: Cui Joan: male audiret. ano 1334: die S. Januarij coram Sacra Cardinalibg, ipse retractatus e, nunqm in animo sibi fuisse, aliquid credere, asserere, aut credendu ppponere, qd fidei est contrariu, addit, ea qua in sermonibg, et collationibg de visione Dei intuitiva, fidei Catholicæ contraria, pt prentes excidisse, ita legit in Diplo: Benedicti qd ex manuscto Vaticano, desprit Raynaldus ad ann 1334. Cui Benedicto fides omis fuisse, ait ipse hic cardinalis insert Joannis hujq Oraonis inspexerit. In hoc diplomate pcta legimq, Joan: XXII: lethali morbo correptu, agnovisse

se

agnosse SS: videre Deū. Dinaḡ ceā facie, ad faciē ea hilaritē, qm
pabit Status et cōdio aā separatē, alia am quę n̄ erat fidei cōsona, p
n̄ dictis fidicans et optis habeni vult. his certe mentis magis fi-
delid duco, qm Gerson, et Hadriano 6: in ipso scripsiam affirmāti-
bg Joan: XXII. asseruisse aās beatitudinē ad extremū usq Judicii differri, cui isti n̄ fuerint eide Joan: Cocem, d mtū n̄ assentiunt falso
mnere decepti à Ludovici Bavari fautoribg, ac ois fidei in vul-
gus disseminatō. Cde gbg omibg clarē patet Joan: XXII. neq ut pri-
vatū Drēmunqm asserthirē docuisse aās SS: Ore solutas, ante re-
sumpta Ore beatifica carere Dei visione; tm abē ut ex Cathedra
loqns aliquid definierit, nil em detnasse, v opinatū fuisse decla-
rat universitas Parisiensis, in Epist abuniversitate ad ipm̄ scripta,
ac à Martene relata, nec alter hac in re fuit scopus Joannis XXII
mīri quesiti: hanc de dilatōne beatitudinis, in qua retes n̄ corren-
ebat SS: discussionē apponere, ut tandē veritas innotesceret.
Neq ex revocatōne facta, cui eēt merito pt in hunc errorē
lapsū fuisse, ista em n̄ dicenda vere, et proprie revocatio, aut retractuo, sed
solū ut occurreret malignantiū linguis, declarat se plura in hanc quas-
allegasse, n̄ intendens aliquid detnare, v decidere, ac definitiui Ecclesiæ
se ljcere, n̄ aliquid forte excidit, qd Dinoī libat, ac SS: PP: autoritē
foret extraniū, qd pt mentē sua à se gestatū fuisse jā professus fuerat.
Veniendē ē, Thomā Valerium Anglū, publicē è sacro suggestu fidi-
cātē, aās SS: qbg nil luendū supē. strahi post mortē intuitiva
sui Dei visione, in carcerē fuisse cōjectū, ubi plura passus ē, ac
n̄ nisi suāg Philippi Galliar regis ē inde liberatus. At ut observat
Raynaldus, et cōstat ex Bzonio ad annū 1321. ideo fuit Va-
lerius in carcerē detrusus, quia anathemate petebat, ac hereseos
nota inurebat illos, qui cōtrariū rebebat, qd qdē paradigmū erat
aū nūc privato id faceret, quin sedis Apostolicę definitionē expectaret.
portqm ino ab ipso p̄missū erat in utrāq̄ pte hac de re disputare, Alis-
sitedū quoq Durandū Oppū meldense pro libro de visione Dei
editū in jus vocatū fuisse, qd Regis patrocinio declinavit. verū ut
cōstat ex manuscripto vaticano, in jus fuit vocatus, n̄ quia asseve-
ret actualē Dei visionē in SS: d pro doctrinas in eo libro inser-
tas, quę mate audiebāt, inp quas ista erat qd nisi aō expiatē in-
deat diuinitē Xti, nullū lucrū ex morte præmiat, Benevolus em
fuit, Joan: Gerardo Ottoni Ordinis nemi Supmo moderatori fidi-
cāti visionis dilatōnē, d nil retat asserere præclara Gerardi me-

rita

INSTITUT OSSOLINSKICH

merita id à Pfice pmeruisse. falsū quippe ē missū fuisse Parisios à Joan: ad disseminādā rētiā dedilāone Gloriæ, ut ex hac Calumnia, in Epocha ad Regem Xtianissimū data ipsemet cōqueritur. n pt itaq ex his omibq deduci Joan: revera rētisse aābq SS: qbq nil luēdū supē differēdā ēē visionē beatificā: Nō ē tn dissimulādū ex his omibq cōvinci pōe ipsū in hanc rētiā n nil declinasse.

§ 3TIUS

De Animabq in Purgatorio Detentis.

147.
134.
90
371

JmJ

A. M. D. G.

SUMMA TOTIUS POESEOS.

Ad Faciliorem Nobilis Iuventutis Captum
In Breves Quæstiones digesta
In Collegio Stanislaopoliensi S. I.

Annô Dñi MCCDLV.

A. 22 Februarii.

SUMMA

TOTIUS POESEOS

PRÆFATIO

Longè latèq; quidem diffusam Poeticam Facultatem censet Tullius, dum Poetam cum Oratore in hoc eundem esse vult, quod nullis terminis uterq; circumscribat, et definiat jus suum; Ego tamen quoad citra injuriam licuit hanc compendiosè collectam tibi trado Nobilissima Juventus Scholastica. Non ideo, quod me pieret longioris laboris, ne plus temporis huic negotio insumpsissem. Etsi enim et hôc parcè nonnunquam utor, qui tamen duos superiores annos tibi erudiendæ absq; invidia impenderam, etiam de hoc tertiò dies aliquot, quibus ex tot Poeseos Magistris volumen quam maximum conficerem, crede, non negassem. Tanto verò magis, non ideo, quod tibi nollem omnia communicare, ut aliqua etiam mihi reservassem. Id enim planè inexplicabile est, quomodo ego, cui mens est te in hac una erudiendi disciplina quasvis alias etiam altiores nosse scientias, inferiorem, qualis est Poëtica facultas, tibi inviderem. Non ergo mei ullius commodi causâ, sed tui unius profectus studiò hæc præcepta Poetica compendiosè collegi: ut, quæ longiùs profusa per tomos, et volumina haud perlegisses, hæc utpote brevissima propter majorem profectum etiam didicisses. Etsi enim aliquando de longitudine præcephonum haud reprehendo, omnino tamen supervacaneum existimo ea, quæ plurium annorum labor sunt; velle uno expendere, et quodammodò, ut ita dicam, immensum mare, in exiguum alveum cupere transfundere. Hæc quippe facultas,

etsi à plerisq; (qui ejus longitudinem, latitudinemq; aut non assequuntur, aut planè ignorant,) minoris ducitur, profectò tamen, (si fidem habemus, paulo antiquioribus auctoribus) ita est ampla et difficilis, ut eam alii ex ipso Deorum ingenio afluxisse arbitrarentur; alii abipsis astris interram delapsam fuisse testarentur; Plato verò etiam ipsum Poetam rem sacram esse, nec canere quidquam posse, nisi Deò plenum asseveraret. Et hanc igitur teneras juvenũ mentes totam comprehendere posse, quis credet? nisi forte singulari Dei auxilio. Ego proinde, ne videar ultra naturam quidpiam ambire, brevem hanc institutionem tibi propono Nobilissima Juventus. Tu tamen cave eam, quod parva sit, negligas, imò verò, quod parva tuæ mentis assidua æmula, adeoq; tibi simillima, summopere diligas.

PARS PRIMA.

De Poesi in Genere

CAPUT I MUM.

De Difinitione Poesos

Quæritur 1mo. Quid est Poesis? Respondeo.

Poésis quoad vocem est Ars faciendi, seu fingendi. Nomen enim Græcum Poéin Latinè significat facere, seu fingere. Quoad rem est ars imitandi actiones humanas cum aliqua fictione. Dixi: Ars imitandi actiones humanas; Cum enim perfectissima eruditionis moribus proponi debeant exempla, quæ vix in hac vitæ

morta

mortalis conditione tot nævis inquinatæ reperiuntur; studet Poesis eos nævos removere, et virtutem omni labe purgatam exhibere. Dixi: cum aliqua fictione: Quia etsi etiam aliæ artes, ac disciplinæ, et imprimis ars pictoria humanas actiones imitetur, citra fictionem tamen.

Q. 2do: Cur Pòésis potiùs imitatur humanas actiones, quàm mores? R: Quia est ars polliticæ diciplinæ. Cùm igitur pollitica disciplina habeat pro fine civium felicitatem, quæ juxta Philosophos in actione est, non in moribus, proinde et Pòésis non ad mores, sed ad actiones humanas referri debet.

Q: 3tio: Num Pòésis potest esse sine fictione? R: Non potest utq́. Quod enim anima est homini, id, juxta Aristotilem ejusq́ Interpretes, fictio Pòési. Quapropter nec ille poeta dicendus, qui sine fictione scribit, sed versificator.

CAPUT 2dum.

De Materia Pòéseos

Q. 1mò: Quæ est Materia Poeseos? R: Est id omne, de quo tractat Pòésis.

Q. 2do: Quotuplex est illa Materia? R: Duplex: una remota, altera proxima.

Q. 3tio: Quæ est Materia remota? R: Prout Rhetorices, ita et Poeseos materia remota sunt ea omnia, quæ in disputationem cadere possunt.

Q. 4to: Quæ est Materia proxima? R: sunt actiones humanæ pro-

ut

ut potuêre, vel debuêre geri.

Q 5to: Debent ne ea esse vera, quæ in Materiam Pòéseos assumuntur? R: Non omninò; debet tamen Pòéta curare, ut ea, quæ profert, sive vera, sive falsa, semper sint verisimilia.

Q 6to: Quid est verisimile? R: est id, quod debet, aut certè potest naturaliter contingere in iis circumstantiis, in quibus dicitur contingere.

CAPUT 3TIUM.

De Forma Pòéseos

Q 1mò: Quæ est forma Poeseos? R: Est fictio, seu Fabula.

Q 2do: Quid est illa fictio, seu fabula? R: juxta Aristotilem est ipsa structura Pòématis, seu potiùs est constitutio, et compositio rerum in Poemate.

Q 3tio: Quæ sunt ornamenta fictionis, seu fabulæ poeticæ? R: Septem numerat Aristotiles: Peripetiam, Anagnorisim, Episodium, Machinam, Mores, Sententiam, et Dictionem.

Q 4to: Quid est Peripetia? R: est rerum, quæ aguntur, in statù contrarium mutatio, sive hæc prospera, sive adversa.

Q 5to: Quid est Anagnorisis? R: Latine est personarum agnitio.

Q 6to: Quid est Episodium? R: Est actio adjectitia, conjuntta tamen, et quodammodò necessariò connexa cum actione primaria.

Q 7mo: Quid est Machina? R: Est actio, aut ipsiusmet actionis modus viribûs humanis superior.

Q 8vo: Quid sunt mores ornandæ fabulæ servientes? R: Est grafi-

ca morum expressio habituum videlicet, affectuum, ætatis etc.

Q. 9no: Quid est Sententia? R: Est simplex, seu unum, et universale pronunciatum de vita rectè informanda.

Q. 10mo: Quid est Dictio? R: Est illa dicendi ratio, quæ animi sensa, id est ea, quæ cogitamus, declarat.

Q. 11mo. Qualis debet esse hæc Dictio? R: Debet esse primò. perspicua, hoc est, clara, secundò, majestuosa, hoc est, ornata figuris. tropis, etc, tertio, numerosa, hoc est, pedum dimensione legittima, et rebus, quæ describuntur, conveniente instructa.

CAPUT 4TUM.

De Causa efficiente Pòèseos.

Q. 1mo: Quæ est causa efficiens Pòèseos? R Mens certis imbuta præceptis, et arte instructa.

Q. 2do: Num furor aliquis pòèticus, ut ajunt, requiritur ad efficiendam pòesim? R: Requiritur utiq.

Q. 3tio: Quid est ille furor? R: Est quidam impetus vehementior, quo cùm impellitur animus, furere dicitur.

Q. 4to: Unde oritur hic impetus? R: Oritur ex variis animi perturbationibus. quæ undecim numerantur: Amor, Desiderium, Gaudium, Odium, Fuga, Dolor, Ira, Spes, Desperatio, Audacia, Timor,. Q. 5to: ad

Quid, seu Quando opus est illo furore? R: Maximè requiritur ad Orationes, Narationes, Descriptiones, objurgationes, Querelas, et id genus alia, quæ majorem habent affectum.

Qto: Qui fuêre Poëseos inventores? R: De hoc nihil certi afferri potest. Orphæus certè Linus, Musæus, aut Homerus Inventores dicendi non sunt, sed Illustratores, ante quos constat Poëtas floruisse.

CAPUT 5TUM.

De Fine Poeseos.

Qmo: Quis est Finis Poeseos? R Est jucunda morum institutio. Nam eo tendit Poëta, ut doceat delectando, juxta illud Horatii: Aut Prodesse volunt, aut delectare Poëtæ,

Aut simul, et jucunda, et idonea dicere vitæ.

Dixi: Jucunda morum institutio. Quia, (ut jam superius innui:) cum ars poetica ad Civium felicitatem, tanquam civilis eximia pars facultatis tota referatur; et iterum illa ipsa Civium facultas per optimam morum informationem comparetur, ad eum finem instituta est Poësis, ut actiones humanas, in quibus sita est felicitas, celebrando mores instituat.

CAPUT 6TUM.

De Divisione Poeseos.

Qmo: Quotuplex est Poesis? R: Multiplicitas pöeseos potest summi; vel à Diversitate generis, id est, imitationis actionum; vel à Diversitate Poematum, seu artefactorum Poeticorum.

Qdo: Quotuplex est Poesis quoad Diversitatis genus, seu diversitatem generis, id est, imitationis actionum humanarum?

R:

Ry: Potest esse triplex; prima narrativa, in qua Poeta per se ipse narrat aliquid, et sermonem alterius refert sine ullis personarum inter se colloquiis; Secunda Drammatica, in qua non ipse narrat poëta, sed alios tantum loquentes inducit. Tertia mixta, in qua et ipse Poeta aliquid narrat, et alios inducit loquentes.
Qstio: Quoad ipsam autem diversitatem pöematum, seu artefactorum Poeticorum quotuplex est Poesis? Ry: Multiplex: alia enim est Epica, alia Drammatica, alia Comica (: sed hanc utramq; prætermittemus, quod parùm ad rem nostram faciunt:) alia Elegiaca, alia Epigrammatica, alia Rylica, etc, etc, etc.

PARS SECUNDA
De Poesi in Specie.
CAPUT PRIMUM.
De Poemate Epico.

Qstio: Quid est Epopœia? Ry: Quoad vocem est quasi fictio, seu scriptio poematis Epici. Epos enim Græcis est sermo, versus, narratio; Pœin autem, ut jam innui, est facere, vel fingere. Quoad rem est imitatio actionis unius, totius, veræ, verisimilis, illustris, felicis, et à nobili persona profectæ versu hexametro expressæ, quæ viros principes ad primanias virtutes excitat, atq; adhortatur.
Dixi: Imitatio actionis, à nobili persona profectæ. Quia cùm finis Epopœiæ viros principes ad præclara facta accenderet, debet certè proponi actio talis personæ, quam imitari sit gratissum. Dixi: unius.

et:

Cenim pluresſ actioneſ afferri poterunt, hæ tamen omneſ ad primariam actionem collimare debent. Dixi: Totiuſ. Debet enim exprimi, primò initium, id eſt, cauſæ, et conſilia, quibuſ illa actio ſuſcepta eſt. Secundò medium, id eſt cauſarum illarum affectuſ, et affectuum difficultateſ. Tertiò finiſ, ſeu illarum difficultatum ſolutio. Dixi: Veræ. debet eſſe vera, quia nemo excitatur ad aliquid ſimile, per id, quod eſt falſum. Dixi: veriſimiliſ. Debet enim habere talem modum, et cauſaſ, quibuſ credatur potuiſſe contingere. Dixi: Illuſtriſ. Quia debet taliſ actio proponi, quam viri principeſ poſſent imitari. Dixi: Felíciſ. Si enim eſt infelix, certè ad ſui imitationem non movere quenquam.

2 2do: Quæ ſunt parteſ Epopœiæ? R: Quinqué Exordium, Propoſitio, Invocatio, Narratio, et Epiloguſ. Sed Exordium, et Epiloguſ à pleriſq; ſeu à pluribuſ omittuntur, cùm ſine illiſ poſſit incipi, et finiri Epopœia.

2 3tio: Quid eſt exordium? R: Eſt acceſſuſ ad propoſitionem.

2 4to: Quid eſt Propoſitio? R: Eſt illa pars pòématiſ, in qua Poeta proponit, quid in reliquo Poemate ſit dicturuſ.

2 5to: Quid eſt invocatio? R: Eſt illa parſ poematiſ, in qua Poeta invocat numen aliquod (intellige Deum, vel Sanctum quenquam) ad carmen, quod per ſe eſt arduum perficiendum.

2 6to: Quid eſt Narratio? R: Eſt illa pars, ſeu potiuſ ipſum corpus poematiſ, in quo Poeta fuſiuſ explicat ſuam propoſitionem.

2 7mo: Quid eſt Epiloguſ? R Eſt illa pars poematiſ, qua Poeta

conclu-

concludit assumptum Poëma.

CAPUT 2DUM.

De Pòëmate Elegiaco.

Q. 1mo: Quid est Elegia? R: Proprie est funebris cantus, à flebili Lugentium sono dicta. In re enit imitatio alicujus actionis funebris, et tristis.

Q. 2do: Res verò lætæ possunt ne scribi hoc carmine? R: Antea solummodò scribebantur res tristes, nunc tamen etiam lætæ, ut sunt amores, vota, preces, gratulationes, et convicia scribi solent.

Q. 3tio: Quo carmine Elegiæ scribi solent? R: Hexametro, et Pentapetro. ita tamen, ut uno fermè semper distycho, id est, quibusvis duobus carminibus sensus absolvatur.

CAPUT 3TIUM.

De Poemate Epigrammatico

Q. 1mo: Quid est Epigramma? R: Quoad vocem est descriptio. Epigraphin. enim Græcè Latine est inscribere. Quoad rem est quoddam breve poema, aut simpliciter, aut ex propositis aliquid deducens.

Q. 2do: Quotuplex est Epigramma? R: Duplex: Simplex, et compositum.

Q. 3tio: Quid est Epigramma simplex? R: Quod simplici rei, vel Personæ, vel facti indicatione continetur.

Q. 4to: Quid est Epigramma compositum? R: Quod in ratione ducenda colligendaq;, seu, ut vocant, acumine positum est.

Q:

45to: Quid est acumen? R: Est rei, vel Personæ, vel facti cujuspiam expositio, aut conclusio ingeniosa. Dixi: Expositio, vel conclusio. Quia alia Epigrammata in expositione, alia in conclusione arguta, seu deductione unius ex alio posita sunt. Dixi: Ingeniosa. Quia debet esse præter communem usum, et expectationem, conjuncta tamen cum re, de qua agitur.

46to: Unde ducuntur acumina? R: Cum tam Expositio, quàm Conclusio ingeniosa eliciatur ex variis rerum affectionibus, ac Circumstantiis, proinde ut illæ à locis Rhetorices, et finitis petuntur, ita et acumina.

47mo: Quomodò Acumen petitur à Definitione? R: À Definitione est illud de D: Christo:

Nec sentire Deus, nec mortem Homo vincere solus
Posset; utrumq; facit Christus, utrumq; fuit.

48vo: Quomodo à Partium enumeratione? R: À partium Enumeratione est illud de Poeta:

Digna Legi scribis, facis et dignissima scribi.
Scripta probant Doctum Te? tua facta probum.

49no: Quomodò à Notatione Nominis? R: A Notatione Nominis est illud de Roma, cui Clemens octavus Hippolitus dictus, qui interpretatur castus præerat:

Sanctæ Pudicitiæ Virtus redit exul in urbem;
Quid mirum est urbi! præsidet Hippolitus.

50mo: Quomodò à Conjugatis? R: à Conjugatis est illud Au-

sonii

Sonii de Didone:

Infelix Dido nunquam bene nupta Marito.
Hoc fugiente periſ, hoc pereunte fugiſ,

Q. 11mo: Quomodò à Genere, et Forma? R: à Genere eſt illud de Avaro:

Habet Africanuſ multa tamen captat;
Fortuna multiſ dat nimiſ, ſatiſ nulli.

Q. 12do: Quomodò à Similitudine, et Diſſimilitudine? R: à Similitudine, et Diſſimilitudine eſt illud Sarbielii de Sancto Aloisio Gonſaga ad inſtar Angeli depicto:

Angele Gonſaga eſ, ſi pictaſ exuiſ alaſ,
Si Gonſaga alaſ induiſ, Angeluſ eſ.

Q. 13tio: Quomodò à Contrariiſ? R: à Contrariiſ eſt illud de quodã:

Difficiliſ, facilis, Iucunduſ, Acerbuſ eſ idem,
Non poſſum tecum vivere, nec ſine te.

Q. 14to: Quomodò ab Adjunctiſ? R: ab Adjunctiſ eſt illud de Fratre, et Sorore eximia formæ, niſi quod unuſ dextrô, ſiniſtrô careret altera oculô:

Lumine Acron dextrô caret, et Leonilla ſiniſtrô,
Et formâ poſſiſ eſt vincere uterq; Deoſ.
Blande Puer Lumen, quod habeſ, concede Sorori;
Sic tu pulcher amor, ſic erit illa Venuſ.

Q. 15to: Quomodò ab Antecedentibuſ, et Conſequentibuſ? R: ab Antecedentibuſ, et Conſequentibuſ eſt illud:

Ut tibi mors felix contingat vivere disce;
Ut felix possis vivere, disce mori.

Q. 16to: Quomodò à Repugnantibus? R: à Repugnantibus est illud de Damis cùm Cane ludentibus:

Vis Cæsar Damis parcere? mitte canes.

Q. 17mo: Quomodò à causis, et effectis? R: à Causis, et Effectis est illud de quodam Lascivo:

Sæpe meam volui flammam compescere, at illa
Crevit; et ebrietas ignis in igne fuit.

Q. 18vo: Quomodo à comparatione? R: à Comparatione est illud de Cæsare cicurante feras:

Quos decet esse hominum tali sub Principe mores,
Qui docet ingenium Mitius esse feris?

Q. 19no: Quomodo petuntur Acumina à Figuris? verbi gratiâ à Correctione? R: à Correctione est illud de Zoilo:

Mentitur, qui te vitiosum Zoile dicit:
Non vitiosus homo es Zoile, sed vitium.

Q. 20mo: Quomodò ab Exclamatione? R: ab Exclamatione laudat Martialis editos per artem mediâ bruma fructus:

Quid non ingenio voluit fortuna licere,
Autumum sterilis ferre jubetur hyems!

Q. 21mo: Quomodò ab acclamatione? R: Ab Acclamatione est illud:

O quantum est subitis casibus ingenium!

Q. 22do: Quomodò ab Imprecatione? R: ab Imprecatione est

illud.

illud de quodam:

Hoc tibi pro meritis et tabulis imprecor ausis,
Ut faciat illud, quod facit Lingua mala.

Q. 23tio: Quomodo ab Obtatione? R: ab Obtatione est illud:

Dii tibi dent, et Cæsar tu, quæcunq; mereris,
Dii mihi dent, et tu, quæ volo si meruii.

Q. 24to: Quomodò à Concessione? R: à Concessione est illud de Libro ad Publicum exire gestientem:

I, fuge, sed poteras tutior esse Domi.

Sic pro rei exigentia, et Poetæ industria poterunt ab aliis tum locis, tum figuris, ac tropis alii duci conceptus, et Acumina, quæ omnia longum esset, imò super vacaneum etiam recensere.

Q. 25to: Quo Carmine debet scribi Epigramma? R: Potest scribi ve Hexametro solo, vel hexametro, et Pentametro, vel Faleucio, vel Iambico; etc.

Q. 26to: Ad quot Carmina debet extendi Epigramma? R: Optimi Epigrammatistæ alii ad duodecim, alii ad quatuordecim, alii etiam ad plures versus illud extendunt; Quos si tamen longius fuerit, in Elegiam transibit.

CAPUT QUARTUM.

De Poemate Lyrico.

Q. 1mo: Quid est Poema Lyricum? R: Poema Lyricum dictum est à Lyra, quæ adhibebatur ad ejusmodi carmen concinendum.

In

Inre est plurium versuum diversi generis, vel speciei, vel utriusq; simul conjunctio.

Q. 2do: Quot habet partes? R: Tres: Stropham, Antistropham, et Epodum.

Q. 3tio: Quid est Strophа? R: Strophа vocatur illa pars odæ, quam Chorus modulabatur progrediendo ab oriendo ad occidentem.

Q. 4to: Quid est Antistrophа? R: Antistrophа vocabatur illa pars Odæ, quam Chorus canebat revertendo ab occidente ad orientem.

Q. 5to: Quid est Epodus? R: Epodus vocabatur illa pars odæ, quam Chorus canebat consistendo in medio.

Q. 6to: Quotuplex est Oda? R: Preter divisionem, quam habet Emmanuelis Alvarus, Dividitur oda in hymnum, Parodiam, et Intercalarem.

Q. 7mo: Quid est hymnus? R: Est Oda ad Dei Laudes Virorumq; Illustrium celebrandas instituta, Hymen enim Græce, Latine est celebratio.

Q. 8vo: Quid est Parodia? R: Est imitatio versuum, in qua ad ad contrarium Sententia detorquetur, id est, Horatii:

Beatus ille, qui procul negotiis,
Ut Prisca Gens mortalium.
Paterna rura Bobus exercet suis.
Solutus omni fenore. etc.

Q. 9no:

Quam in Laudem Religiosi sic deflectit Sarbieviuſ:

At Ille flacce nunc erit Beatior,
Qui molle curarum procul,
Paterna rura liquit litigantium
Solutus omni jurgio. etc.

Q. gno: Quid eſt Ode intercalariſ.? R: Et illa, in qua poſtaliquot versuum intervalla idem ſemper recurrit, Sic apud Virgilium in Elogiis ille verſuſ ſæpiuſ usurpatur:

Incipe Menalioſ mea mecum Tibia verſuſ. etc

CAPUT 5TUM.

De Poëmate Satyrico, Bucolico, Sylvestri, Imprecatorio, Epithalamio, Genetriaco, Epicedio, Celeusmatico, Epinicia, Eucharistico, Propemptico, Soterico, Protreptico, Parænetico, Dythyrambico.

Q: 1mo: Quid est Poema Satyricum? R: Est, quo Stringuntur actioneſ humanæ.

Q 2do: Quid est Poema Bucolicum? R: Est quo tractantur reſ vileſ, et rustica.

Q 3tio: Quid est Poema Sylvestre? seu Silvæ? R: Est Poema subito colore effusum.

Q 4to: Quid ſunt Dirę? R: Dirę, seu Poema Imprecatorium est, inquo Poeta omnia mala, convicia, et imprecationeſ eſundit.

Q 5to: Quid est Poema Epithalamium? R: est, quo Neoſponſis aplaudi tur.

Q 6to: Quid est Poema Genetriacum? R: Est, quod scribitur in

nati-

Nativitate alicujus.

Q. 7mo: Quid est Poema Epicedium? R: Est, quo mortuis Laus canitur.

Q. 8vo: Quid est Poema Celeusmaticum? R: Est, quo felicem alicui navigationem precamur.

Q. 9no: Quid est Poema Epinicium? R: Est, quo Parta victoria decantatur.

Q. 10mo: Quid est Poema Eucharisticum? R: Est, quo gratiæ aguntur pro acceptis beneficiis.

Q. 11mo: Quid est Poema Propomphicum? R: Est, quod scribitur in gratiam aliquò abeuntium.

Q. 12do: Quid est Poema Sotericum? R: Est, quo applauditur alicui ex periculo erepto.

Q. 13tio: Quid est Poema Protrepticum? R: Est, quo portamur ad aliquid suscipiendum.

Q. 14to: Quid est Poema Paræneticum? R: Est, quo præcepta Sapientium continentur.

Q. 15to: Quid est Poema Dythyrambicum? R: Est, quo Satyri vinô graves, et mente, ac voce parum constantes indicia perdomita Redeunti in Græciam Dythyrambo, id est, Bacho applaudebant.

CAPUT OTIUM.

De Poemate Leonino, Cancrino, Serpentino, Relativo, Acrostico, Literali, Chronostico, Chabalistico, Anagrammatico Cæcetera, etc, etc, etc.

Q.mo: Quid est Poema Leoninum? R.: Quod in medio, et fine iisdem terminatur Syllabis. Tale est illud:

Dic mihi Laurenti, quò perflant tramite venti.

Q.udo: Quid est Poema Cancrinum? R.: Quod retrò sive per litteras, sivè per Syllabas, sivè per dictiones legi potest. Tale est illud:

Signa Te signa temerè me tangis et angis,
Roma Tibi subitò motibus ibit amor.

Q.tio Quid est Poema Serpentinum? R.: Quod instar Serpentis sinuatur, ita, ut voces uniùs carminis concordent cum alteriùs. Tale est illud de Sanctissima Eucharistia:

Qui pit cum stum pit lutem.
Ca Angeli Da. Ca Ille Sa
Qui ret cô stu ret lute.

Q.to: Quid est Poema Relativum? R.: Est, in quo ita collocantur verba, ut sibi mutuò correspondeant. Tale est illud:

Pastor, Arator, Eques, Pavit Coluit Superavit
Capras, Rus, Hostes, Fronde, Ligone, Manu.

Q.to: Quid est Poema Acrosticum? R.: Est, in quo sunt ita dispositæ voces, ut vel primæ, vel mediæ, vel ultimæ literæ aliquâ constituant dictionem. Tale est illud:

Mors solet innumeris moribus corrumpere vitaM
Omnia mors rastro devorat ipsa suO
Rex, Princeps, Sapiens, serus, stultus, miser egeR
Sis ubicunq; velis, pulvis, et umbra SumuS.

Q.to: Quid est Poema Literale? R.: In quo omnes dictiones

ab una eademq; litera inchoantur. Tale est illud:

Do Danti Donum, Domini Date Dona Deorum
Dat Donum Danti, Dat Dea, Datq; Deus.

7mo: Quid est Poema Chronosticum? R: Quod literis Latinis numerum Ecclesiasticum significantibus, aliquem Annũ exprimunt, seu exprimit. Tale est illud exprimens annum 1754.

Metra **D**eus **C**um **C**anto Tibi **L**abra flet **IbV**s arce

8vo: Quid est Poema Cabalisticum? R: Inquo ita sunt dispositæ voces, ut singulæ earum literæ numerum per ordinem alphabeticum acrescentem significantes aliquem annum constituant. Tale est illud exprimens Annum 1638:

Fert Jo Augustam Leopoldo Terra Coronam.

9no: Quid est Poema Anagrammaticum? R: Inquo ex uniùs verbi literis per variam eanundem versionem, alia, et alia promanat Dictio. Tale est illud de Francisco Demontmorenci:

Ter constans Vir Magne crucem Dominiq; Dolorem
Hoc Nomen sensu percipis ipse tuo.

CAPUT VIIIVM.

De Ænigmate Grypho, et Logogrypho.

1mo: Quid est Ænigma? R: Est illud, quo describitur res aliqua per proprietates, et circumstantias ei soli servientes. Tale est illud exprimens fumum ab igne elicitum.

Sunt mihi sunt Lacrymæ sed non est causa Doloris.
Est iter ad Cœlum, sed me gravis impedit aer.

Et qui me genuit, sine me non nascitur ipse.

Q. 2do: Quid est Gryphus? R: In quo assimilantur literæ variis formis, sivè naturalibus, sive artificialibus, et per illas ipsas literas seu formas exprimitur nomen alicujus rei. Tale est illud exprimens hanc vocem, Sol:

Scipio gauda, caput Serpens, Oculus mihi venter.

Q. 3tio: Quid est Logogryphus? R: In quo vocis alicujus demuntur literæ, vel Syllabæ, vel in principio, vel in medio, vel in fine, et per illas literas, vel syllabas describitur illa ipsa vox. Tale est illud exprimens istam vocem, Ave:

Mitto tibi nAVEm prorâ, puppiq carentem.

CAPUT 8VUM.

De Symbolo Emblemate, et Hyeroglifico.

Q. 1mo: Quid est Symbolum? R: Est Picta Metaphora, seu Imago quædam significans aliam rem non pictam propter utriusq similitudinem, addita voce, seu sententiâ, quæ utriusq connexionem ostendat. Sic v: g: Sol pictus cum hac epigraphe: Sufficit Orbi. Rectè designat aliquem Imperatorem Imperantem Romanum: vg: Augustum; Sicut enim Sol satisfacit toti Orbi per suam lucem eundem collustrando. Ita Augustus satis habuit sapientiæ ad eundem totum gubernandum.

Explicantur etiam nonnunquam Symbola aliis infiniis scriptis versiculis, præsertim si sint paulò obscuriora.

Q. 2do: Quid est observandum in Symbolo? R: Quoad picturam observari debet ne pingatur totus homo; sed pars: vg: manus, vel

pes

pes, vel oculus. Quo ad lemma seu inscriptionem observari debet, ut serviat utriq3, id est tam imagini, quæ repræsentatur rem, quàm illi rei, quæ repræsentatur. Ideoq3 in lemate neutrum horum debet poni. Præterea curandum est, ut illud lemma sit initium, vel finis carminis.

2 stio: Quid est Emblema? Quid Hyeroglificum? R: Sicut Emblema, ita et Hyeroglifitum conveniunt cum Symbolo, nisi quia in Symbolo non potest fingi totus homo, sed tantùm pars secundò in Symbolo debet poni lemma, et illius nonnunquam explicatio. Contrà in Emblemate, et Hyeroglifico potest fingi etiam totus homo sine ulla explicatione. Imo Hyeroglifica possunt esse etiam absq3 lemate. Sic vg: Oculus pictus sine ulla explicatione, et lemmate significat DEI Providentiam Hyeroglificè.

PARS TERTIA.

De Reliquis Spectantibus ad Pòésim.

CAPUT UNUM.

De Epistolis.

1mo: Quid est Epistola? R: quoad vocem est quasi missio, Epistello enim Græcè, Latinè significat, mittere. Quoad rem est sermo missus ab absente ad absentem, vel quasi absentem. Dixi: sermo Quia quod Duo inter se loquerentur, hoc scribens patefacit per epistolam. Dixi: missus ab absente. Quia scribens nisi abesset ab eo, cui scribit, frustrà claret epistolam, cùm sine scribenda posset ei ad coràm loqui. Dixi: ad Absentem, vel quasi

absentem

Absentem. Quia Epistolæ dari etiam possunt Præsentibus, cùm iis ad coram non licet loqui.

2 do: Quomodo aliter appellantur Epistolæ? R: Antea Epistolæ vocabantur tabellæ, ex eo, quod priusquàm esl inventa papirus, in Tabellis scribebantur; hinc et earum Latores dicti Tabellarii; quin appellabantur etiam membranæ, quòd et in membranis scriberentur.

2 3tio: Quotuplex est Epistola? R: Epistolæ quidem variæ, et variæ sunt in se, aliæ namq; gratulatoriæ, aliæ Consolatoriæ, aliæ monitoriæ, aliæ Objurgatoriæ, aliæ Commendatoriæ, aliæ Deprecatoriæ, etc; tamen omnes nonnisi ad tria capita revocantur, vel enim habebunt laudem, aut vituperationes, et spectant, seu spectabunt ad genus exornativum, vel habebunt Suasionem, aut dissuasionem, et spectabunt ad genus Deliberativum, vel demum continebunt accusationem, aut defensionem, et referentur ad genus Judiciale.

2 4to: Quotuplices sunt partes Epistolæ? R: Duplices: Intrinsecæ, et extrinsecæ: Intrinsecæ seu principales sunt, sine quibus (: licet non omnino omnibus:) non potest esse Epistola, Extrinsecæ seu minus principales, quæ nimirum extraordinaria nonnisi praxi, et consuetudine apponuntur in Epistolis.

2 5to: Quæ sunt partes Intrinsecæ? R: Sicut cujuslibet orationis, ita et Epistolæ partes sunt: Exordium, Propositio, Confutatio, Confirmatio, et Epilogus, nisi quod hic brevius, et quodammodo occultius tractentur, imò quandoq; adhibetur, et ipsa narratio cum

res

res postulat, et ipsi exordio inseritur, aut ei subjicitur.

Q6to: Quæ sunt partes extrinsecæ? R: Prima est Inscriptio, in qua scribens Epistolam, exprimit nomen personæ, cui sit reddenda. Secunda Superscriptio, in qua scribens Epistolam compellat personam, cui scribit. Tertia Subscriptio, in qua scribens suum nomen exprimit. In partibus reponuntur ab aliquibus et aliæ, ut sunt postscriptio, etc. (: quæ continet reliquas res, quæ extra epistolam sunt:) Locus item, unde sit missa, et ubi reddi debeat, Dies, mensis, et Annus, quo est scripta.

Q7mo: quæ sunt Dotes Epistolæ? R: Communiter censentur esse tres. 1mo: Ut quantum argumenti ratio patietur, sit brevis. 2do: Ut sit Concisa, et sine numerosa periodorum ambitu, 3tio: Ut sit sermo familiaris, et Quotidiano proprior, absq; pigmentis, et oratorio fucco.

CAPUT 2DUM.

De Chria.

Q1mo: Quid est Chria? R: Quoad vocem est usus, seu utilitas, cùm enim hic modus, ad amplificandum aliquod dictum, vel factum est utilissimus, hinc factum est, ut usus, seu nominatus sit Chria. Quoad rem est utilis quædam expositio, seu explicatio alicujus dicti, vel facti, vel utriusq; simul certis capitibus, id est, partibus Comprehensa.

Q2do: Quotuplex est Chria? R: Triplex, alia enim est Verbalis, alia Activa, alia Mixta.

Q3tio: Quid est Chria Verbalis? R: Quæ verba prudenter ab

aliquo

aliquo prolata explicat; Sic si quis amplificaret illa Curtii Romani Equitis verba: Præclarum est pro Patria mori; esset Chria verbalis, seu Dicti.

4to: Quid est Chria Facti? Rr: Quæ factum, seu actionem alicujus exprimit. Sic si quis explicaret, quod Idem Curtius, cùm terra in medio foro ingenti Hiatu desedisset, responsumq; esset non cogitationum labem, nisi quispiam exprimæ Spei adolescentibus sese in Hiatum dejecisset: acceptam à Patria vitam eidem impendere non dubitavit, conscensoq; equo sine mora se in specum præcipitavit. Esset Chria activa, seu facti.

5to: Quid est Chria mixta? Rr: Quæ factum aliquod sermone conjunctum complectitur. Sic si quis assumeret amplificandum ejusdem Curtii factum cum præfato dicto esset Chria mixta, hoc est, facti, vel dicti.

6to: Quot sunt Partes Chriæ? Rr: Octo: Encomium, Paraphrasis, Causa, Contrarium, Simile, Exemplum, Testimonium Veterum, et Epilogus.

7mo: Quid exprimendum in Encomio? Rr: In Encomio laudanda est persona, cujus dictum, vel factum assumitur pro materia Chriæ.

8vo: Quid exprimendum in Paraphrasi? Rr: In Paraphrasi exprimendum est dictum, vel factum, vel utrumq;, quod suscipitur per Chriam amplificandum.

9no: Quid exprimendum in Causa? Rr: In Causa afferenda est aliqua ratio hujus ipsius Dicti, vel facti, vel utriusq;.

10:

Q. 10mo: Quid exprimendum in Contrario? R: In Contrario confirmandum est Dictum, vel factum, vel utrumq; contrarianum rerum conflictu.

Q. 11mo: Quid exprimendum est in Simili? R: In Simili illustrandum est Dictum, vel factum, vel utrumq; aliqua Similitudine.

Q. 12do: Quid exprimendum in Exemplo? R: In Exemplo adducendum est aliquod exemplum ad hoc ipsum dictum, vel factum, vel utrumq; stabiliendi.

Q. 13tio: Quid exprimendum in Testimonio? R: In Testimonio veterum confirmandum est Dictum, vel factum, vel utrumq; alicujus Scriptoris veteris auctoritatis testimonio.

Q. 14to: Quid exprimendum in Epilogo? R: In Epilogo quæ dicta sunt in prioribus partibus laudanda sunt brevi verborum comprehensione.

Q. 15to: Quam ob causam auspicamur Chria à Laude auctoris Dicti, vel facti, vel utriusq; amplificandi? R: Quia quo major est loquentis, aut agentis auctoritas, eò majoris sunt ponderis ejus dicta, vel facta. Ut ergo Sententia, aut actio explicanda non fidem solùm, sed quandam sibi venerationem apud Auditores conciliat, præmittenda est Laus auctoris.

Q. 16to: Quæ animadvertenda sunt in Laudando Auctore? R: Duo præcipuo: imprimis ut laus, quam adstruamus auctori, sit vera, si enim illa careat, non erit audacia, sed illusio. Deinde ut eadem laus sit propria, hoc est, connexa cum auctoris dicto, vel facto. talis enim laus, etsi aliunde esset vera non commendaret dicentis, aut facientis auctoritatem.

Q:

Imj

Ad M. D. G. B. V.

ARS RHETORICA.

Ad Tullianam Rationem exacta, in qua Præcepta, et exempla complectuntur, quæ ad Oratoriam Facultatem pertinent.

Annô Domini MDCCLIV.

Die 23 Septembris.

De vi Oratoris, seu de Inventione

CAPUT PRIMUM.

Usitato Pluribus Eloquentiæ Præceptoribus more, ab illis eloquentiæ partibus, sine quibus, ut ait Cicero, elocutio inanis est, ac pæne puerilis, nimirum ab inventione primum, et dispositione præcepta nostra inchoabimus.

Quid porro Inventionis nomine intelligitur, in qua vis Oratoris præcipua est? Rp: Inventio est Excogitatio rerum veranum, aut verisimilium, quæ valent tam ad faciendam fidem, quàm ad motos animorum excitandos.

Argumentis utuntur Rhetores ad faciendam fidem; Amplificatione ad motos animorum excitandos.

Quid est Argumentum? Rp: Est Ad faciendam fidem probabile inventum.

Quid est Argumentatio? Rp: Est Argumenti ipsius fusior explicatio.

Unde quærenda Argumenta sunt? Rp: Ex Locis Oratoriis, quorum duplex est genus; Alii, qui ex ipsa re, ejusq; quasi visceribus educuntur, et propterea appellantur insiti, seu intrinsecus petiti: Alii, qui aliunde eruuntur, et nominantur exstrinsecus, ac cersiti.

Quot sunt Loci Oratorii in ipsa re insiti? Rp: sexdecem: Definitio, Enumeratio partium, Notatio Nominis, Conjugata, Genus, Forma, Similitudo, Dissimilitudo, Contraria, Repugnantia, Adjuncta, Antecedentia, Consequentia, Causæ, Effecta, Comparatio.

Quot sunt Loci extra rem positi? Rp: Sex: Præjudicia, Fama, Tabulæ, Jusjurandum, Tormenta, Testes. Huc etiam pertinent Historiæ, Fabulæ, Leges, Sententiæ Veterum, et Similia. Jam de Singulis seperatim.

§ PRIMUS.
LOCUS À DEFINITIONE.

Quid est Definitio? Rx: Est oratio explicans naturam rei. Fusiùs à Ciceronе Libro secundo de oratione describitur: Definitio est eanum rerum, quæ sunt ejus rei propriæ, quàm definire volumus, brevis, et circumscripta explicatio.

Quomodo fit Definitio?

Rx: Accipiendo aliquid illi rei, quæ definitur, quod sit commune cum aliis; idq; vocatur à Philosophis genus.

Deinde sumendo aliquid, quod sit eidem peculiare ac proprium, idq; ab iisdem Philosophis Differentia nuncupatur. Sic Rhetorica definitur: Ars bene dicendi.

Ars genus est, quia hoc est illi commune cum Grammatica, cum Poesi, cum Pictura, et cæteris artibus; benè verò dicere, est illius differentia, quia hoc proprium habet, ac suum.

Quotuplex est apud Oratores Definitionis genus?

Rx: Multiplex: Nam sæpe usurpant illi, rei definitionem seu Descriptionem pro accurata illius Definitione. Idq; faciunt primò per enumerationem partium, vel adjunctorum, vel per Hipotyposim; ut si definire velles hominem improbum, describeres caput illius torvum, nescio, quid præ se ferens, oculos flagitium spirantes, manus ad rapinam incurvas, totum deniq; corporis habitum respice, quid aliud præsefert præter improbitatem?

Habes exempla Definitionis apud Ciceronem prima Philippica numero 29no, ita definit gloriam: Ea est Laus rectefactorum, magnorumq; in rempublicam meritorum, quæ cum optimi cujusq;, tum etiam multitudinis testimonio comprobatur. Quæ Definitio, descriptio potiùs, quàm accurata Definitio dicenda est. Et Philippica secunda numero xxxtio, ità Definit pacem, et servitutem: Pax est tranquilla libertas, servitus malorum omnium postremum, non modo bello, sed etiam morte repellendum. Et Philippica xxma numero 28vo ita definit Legem: Et Lex nihil aliud, nisi recta, et à Numine Deorum tractata ratio, imperans honesta, prohibens contraria. Et in Pisonem pœnam, et supplicium ita definit: Quæ est igitur pœna? quod supplicium? id mea Sententia, quòd nemini accidere potest, nisi nocenti. Suscepta fraus, impedita, et oppressa mens conscientiæ, bonorum omnium odium, nota justi Senatûs, amissio Dignitatis. In oratione autem pro Sextio numero 97mo ita Optimates describit, aut definit per enumerationem: Quis ergo Optimus est iste? quis? de numero si quæris, Innumerabiles: neq; enim aliter stare possemus; Sunt Principes publici Consilii; sunt qui eorum sectam sequuntur; sunt maximorum ordinum homines, quibus patet curia; sunt Municipales, Rusticiq; Romani, sunt negotia gerentes, sunt etiam Libertini Optimates. numerus, ut dixi, hujus generis latè, et variè diffusus est; sed ipsum genus, ut tollatur error,

brevi

brevi circumscribi, et definiri potest. Omnes Optimates sunt, qui neq; nocentes sunt, nec natura improbi, nec furiosi, nec malis domesticis impediti.

Secundo. Definitio fit per congeriem cunctorum Nominum, ex quibus in rei cognitionem facilius devenimus.

Ita Cicero Libro 5to Tusculanarum quæstionum. sic Philosophiam definit: O! vitæ Philosophia Dux. Indigatrix virtutum, vitiorum, expultrix, Mater omnium artium, quid est aliud, ut ait Plato, nisi Deorum Inventum? Ci pro Millone numero 90mo. Ita Curiam definit per congeriem: Quo quid miserius, quid acerbius, quid luctuosius vidimus? Templum Sanctitatis, Amplitudinis, Mentis, Consilii publici, Caput urbis, Aram Sociorum, Caput omnium Gentium, Sedem ab universo Populo Romano concessam uni ordini, inflammari, excindi, funestari? Item pro Plantio numero 7omo Opimii Calamitatem ita per congeriem definit: Opimii quidem calamitas utinam ex hominum memoria avelli possit, vulnus illud Reipublicæ, dedecus hujus Imperii, turpitudo Populi Romani, non judicium putandum est. Sic egregiè pariter Historiam definit Cicero Libro secundo de oratore numero 36to: Historia verò testis temporum, Lux veritatis, vita memoriæ, Magistra vitæ, Nuntia vetustatis, qua voce alia, nisi Oratoris Immortalitati commendatur?

Tertio. Traditur Definitio rei per causas, quando rei natura

exprimit

exprimitur per eas res, à quibus habet, ut sit, et talis sit. Ita Cicero Libro 1mo de Legibus numero 24to Hominem definit à ratione, quæ est ipsius causa formalis, ut ajunt Philosophi; Animal hoc providum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenum rationis, et Consilii, quem vocamus hominem, præclara quadam conditione generatum est à Supremo Deo. Solus enim est ex tot animantium generibus, atq; naturis particeps rationis, et cognitionis, cùm cætera omnia sint expertia. Eodem pertinet illa hominis Definitio ex Seneca Epistola 76ta: Omnia bonô suo constant. Vitam fertilitas commendat. Sapor vinum. Velocitas Cervum. Quare fortia dorso Jumenta sint. quæris? Quia eorum hic usus est, usus sarcinam ferre. In Cane sagacitas prima est, si investigare debet feras; cursus, si consequi; audacia, si mordere, et invadere. Sed in unoquoq; optimum est, cui nascitur, quo censetur. In homine optimum quid est? Ratio. Hac antecedit animalia, Deos sequitur. Ratio ergo perfecta proprium hominis bonum est. cætera illi cum animalibus, ferisq; communia sunt. Valet? et Leones; Formosus est? et Pavones. Velox est? et equi. Non dico, in his omnibus vincitur. Non quæro, quid in se habeat maximum, sed quid suum. Corpus habet? et arbores. habet impetum, et motum voluntarium? et Bestiæ, et vermes. habet vocem? sed quanto clariorem canes. acutiorem aquilæ, graviorem Tauri, dulciorem, nobilioremq; Luscinie. Quid in homine proprium? Ratio. Hæc recta, et consum-

mata

felicitatem hominis implevit.

Quarto. Fit etiam Definitio per effecta, et hic Definiendi modus apud Oratores frequentior est, quia notiora solent esse effecta, quàm causæ. Cum res designatur per ea, quæ ab ipsa proceduntur. Ita Cicero Virum bonum definit ab effectis pro Cæcina numero 78vo: Vereor, de tali Viro ne plus dicam, quàm vos aut sentiatis, aut apud vos commemorare velitis. Quapropter hoc dicam, nunquam ejus auctoritatem nimium valere; hujus prudentiam Populus Romanus incavendo, non incipiendo perspexerit; qui juris Civilis rationem nunquam ab æquitate sejunxerit; qui tot annos ingenium, laborem, fidem suam Populo Romano promptam, expositamq; præbuerit; qui ita bonus, et justus vir est, ut natura, non disciplina Cosultus esse videatur; Ita peritus, ac prudens, ut ex jure civili non scientia solùm quædam, verùm etiam Bonitas nota videatur; Cujus tantum ingenium, ita prompta fides, ut quidquid inde haurias, purum, liquidumq; te haurire sentias. Ita Bellum crudele, quod intulerat Antonius, describit per effecta tuta Philippica numero 6vo: Bellum inexpiabile infert quatuor Consulibus unus omnium Latronum teterrimus. Gerit idem bellum cum Senatu, Populoq; Romano. Omnibus (: quamquam ruit ipse suis cladibus:) pestem, vastitatem, cruciatum, tormenta denunciat. Refugit animus, patres conscripti, eaq; formidat dicere, quæ Antonius in Parmensium Liberis, et conjugibus effecerit; quas enim turpitudines Antonii libenter subierunt, easdem lætantur per

vim

vim aliis se intulisse. Sed vis calamitosa est, quam illis intulerunt, libido flagitiosa, qua Antonionum oblita est vita. Recordamini per Deos Immortales Patres conscripti, quid hoc biduo timuerimus à Domesticis hostibus, rumoribus improbissimis dissipatis. Quis liberos, quis conjugem aspicere poterat sine fletu? quis Domum? quis tecta? quis larem familiarem? Jam aut fœdissimam mortem omnes, aut miserabilem fugam cogitabant. Hæc àquibus timebant, eos hostes appellare dubitamus? gravius si quis attulerit nomen, libenter assentiar, hoc vulgari contentus vix sum, leviore non utar. Deinde in fine celebratur imprimis apud Rhetores illa Definitio, quæ fit per negationem, aut affirmationem; ita nimirum, ut Orator primo quidem dicat, quid res ipsa non sit, deinde quid sit ipsa; adjecta interdum Ironiâ post negationem. Ita Cicero in Pisonem numero 23tio, et 24to probat Pisonem non fuisse Consulem, definiendo Consulatum; quem negat esse positum in Lictoribus, in Toga, sed in Consilio, cæteris q virtutibus: Tu etiam mentionem facies Consulatûs tui, aut te fuisse Romæ Consulem dicere audebis? Quid? Tu in Lictoribus, in Toga, in Prætexta esse Consulatum putas? Quæ ornamenta etiam in Sextio Clodio, te Consule esse voluisti. Hujus tu Clodiani canis insignis Consulatum declarara putas? Animo Consulem esse oportet, Consilio, fide, gravitate, vigilantia, cura, toto deniq munere Consulatûs. In oratione pro Domo sua numero 8gno

populum

Populum Romanum desinit. tum remotis iis, quæ abhorrent à Populi Romani Dignitate, tum eorum affirmatione, quæ huic Dignitati conveniunt: An tu Populum Romanum esse illum putas? qui constat ex iis, qui mercede conducuntur, qui impelluntur, ut vim afferant Magistratibus, ut obsideant Senatum, optent quotidie cædem, incendia, rapinas? Quem tu tandem Populum nisi clausis Tabernis frequentare non poteras? Cui Populo Duces, Lentulos, Lollios, Sergios præfecerat? O Speciem, Dignitatemq; Populi Romani, quam Reges, quam Nationes exteræ, quam Gentes ultimæ pertimescunt! Multitudinem ex servis conductis, ex facinorosis, ex egentibus congregatam. Illa fuit Pulchritudo Populi Romani, illa forma, quam in campo vidisti, tum cum etiam tibi contra Senatûs totiusq; Italiæ auctoritatem, et studium dicendi potestas fuit. Ille ille Populus est Dominus Regum. Victor, atq; Imperator omnium Gentium, quem illo clarissimo die scelerate vidisti, tum cum Omnes Principes Civitatis, omnes ordinum, atq; ætatum omnium Suffragium se non de Civis, sed Civitatis salute ferre censebant; cum denique homines in campum non Tabernis, sed municipiis clausis venerunt.

§ SECUNDUS.

LOCUS AB ENUMERATIONE PARTIUM.

Quid est Enumeratio Partium?

Ry: Est Distributio Totius in suas partes. ut Virtus non est fu-

giendа

gienda, ergo nec Iustitia, nec Temperantia, nec Prudentia, nec Fortitudo, nec cæteræ Virtutes fugiendæ sunt. Hoc ipsum præstat Cicero, ubi per enumerationem probat imperatorias Virtutes esse in Pompeio. quas in scientiam rei militaris, fortitudinem, auctoritatem, et felicitatem distribuit. pro Lege Manilia numero 2do: Ego enim sic existimo in Summo Imperatore quatuor has res ineſse oportere: Scientiam rei militaris, Virtutem, auctoritatem, felicitatem. Quis igitur hoc homine Scientior unquam fuit, aut esse debuit? etc.

Quotuplex est Partium enumeratio? R: Multiplex: Primo cum distribuitur res in eas partes, ex quibus constat. ut cum homo in corpus, et animam; animus in memoriam, intellectum, et voluntatem dividitur. Ita Cicero in Pisonem numero 3tio probat Neminem veniſse obviam Pisoni Romam Redeunti, quia nec legati ejus, neq; Cives, neq; Amici venerant: Confer nunc reditum tuum vicissim, quandoquidem amisso exercitu nihil incolume domum, præter os illud pristinum retulisti. Qui primum qua veneris cum Laureatis tuis Lictoribus, quis scit? Quos tum Meandros, dum omnes solitudines persequeris, quæ diverticula, flexiones q; quæsisti? quod te municipium vidit? quis amicus invitavit? quis hospes aspexit? nonne tibi nox erat pro die? non solitudo pro frequentia? caupona pro oppido? non ut redire ex Macedonia Nobilis Imperator, sed ut mortuus infamis referri videret.

Romam

Romam verò ipsam fœdavit adventus tuus; quemadmodum venisti? quis scit? quis tibi, non dicam horum, aut Civium, aut cæterorum, sed tuorum Legato rum, obviam venit? Et oratione post reditum ad Quirites numero 2do probat sibi omnia fuisse restituta, et vocem illam, omnia quæ totum est in eas partes, quas continet, nempe Liberos, Fratrem, etc: eleganti distribuit enumeratione: Si homini nihil magis est optandum, quàm prospera, æquabilis, perpetuaq; fortuna secundo vitæ sine ulla offensione cursu; tamen si mihi tranquilla, et placata fuissent omnia, incredibili quadam, et pœne Divinâ, qua nunc vestrô beneficio fruor, lætitiæ voluptate caruissem. Quid dulcius hominum generi naturâ datum? quàm sui cuiq; Liberi? mihi verò et propter indulgentiam meam, et propter eorum excellens ingenium vitâ sunt meâ cariores; tamen non tanta voluptate erant susceptι, quanta nunc restituti. Nihil cuiquam fuit jucundius, quàm mihi meus Frater, non tam id sentiebam, cum fruebar, quàm tunc, cum carebam, et postea quàm vos me illi, et mihi eum reddidistis. Res familiaris sua quemq; delectat: reliquæ meæ fortunæ recuperatæ, plus mihi nunc voluptatis afferunt, quàm tunc incolumi adferebant. Amicitiæ, Consuetudines, Vicinitates, Clientelæ, Ludi deniq;, et Dies festi quô haberent voluptatis? carendo magis intellexi, quàm fruendo. Jam verò honos, Dignitas, Locus, ordo, beneficia vestra, quamquam mihi semper carissima visa sunt, tamen

ea

ea nunc renovata illustriora videntur, quàm si obscurata non essent.

Secunda Enumerationis Species, cum totum dividitur in eas partes, quas Philosophi Integrantes vocant. verbigratiâ cum corpus dividitur in caput, pedes, brachia. etc. Revocari ad eam enumerationis speciem locus hic potest oratione in Pisonem numero xmo. ubi singulas ipsius enumerationis specie capitis ejus partes distribuit, et excubit: Non enim nos color iste servilis, non pilosæ genæ, non dentes putridi deceperunt. Oculi, Supercilia, Frons, vultus denique totus, qui sermo quidam tacitus mentis est, hic in errorem homines impulit.

3tio. Fit Enumeratio, cùm genus dividitur in species suas. Ut Virtus in prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, Temperantiam; quæ sunt quatuor virtutes, ut ajunt, Cardinales. Habes exemplum Illius Enumerationis oratione pro Plantio numero 8omo: Etenim Judices cùm omnibus virtutibus me affectum esse cupiam; tamen nihil est, quod malim, quàm me et gratum esse, et videri. Hæc est enim una virtus, non solùm maxima, sed etiam Mater omnium virtutum reliquarum. Quid est Pietas, nisi voluntas grata in Parentes? Qui sunt boni Cives, qui Belli, qui Domi, qui Patriæ benemerentes, nisi qui Patria beneficia meminerunt? Qui Sancti, qui Religionem Colentes, nisi qui debitam Diis Immortalibus gratiam

justis

justiſſ honoribus, et memori mente persolvunt? quæ potest esse jucunditas vitæ sublatis amicitiis? quæ porro amicitia potest esse inter ingratos.

Quarto. Fit etiam Enumeratio per causas. Sic Cicero pro Domo sua remotione causarum, quas enumerat, ostendit uno Ciceronis odio adductum fuisse Clodium, ut tam multa adversus ipsum moliretur numero 9no: Quid enim vos uxor mea misera violarat, quam vexavistis, raptavistiſ, omni crudelitate laceravistiſ? quid mea Filia, cujus fletus assiduus, sordesq; lugubres vobiscum erant jucundæ, ceteronum mentes, oculosq; flectebant? Quid Parvus Filius, quem quamdiu abfui, nemo nisi lacrimantem consectumq; vidit? Quid fecerat cum toties eum per insidias interficere voluistiſ? Quid Frater meus, qui cum aliquantum post meum discessum ex Provincia veniſſet, neq; sibi vivendum, niſi me restituto putaret? cum ejus mœror, et squallor incredibiliſ, et inauditus omnibus mortalibus miserabiliſ videretur, quoties ex vestro ferro, ac manibus est elapsus. Sic in Pisonem numero 40mo probat nihil scriptum à Pisone de Provincia ad Senatum, qui nihil erat, quod scribi cum aliqua gratulatione posſit; Quid tandem erat actum, aut gestum in illa Provincia, de quo ad Senatum cum aliqua gratulatione scribi abste oporteret? An vexatio Macedoniæ? an oppidorum turpis amiſsio? an Sociorum direptio? an agrorum depopulatio? an obſeſsio militariſ viæ? an exercitus.

civîs nostri interitus, ferrô, fame, frigore, pestilentia?
Quinto. Fit Enumeratio per effecta, Ita in Verrem numero 38vo enumerat quæcunq; prave, ac nequiter facta fuerant à Verre variis in Provintiis, in quibus nomine Populi Romani magistratum egerat: Putasne te posse, quæ Verres in quæstura, quæ in Legatione, quæ in Prætura, quæ Romæ, quæ in Italia, quæ in Achagia, Asia, Pamphiliaq; patrarit? ea quemadmodum locis, temporibus divisa sint, Sic criminibus, et oratione distinguere.
Et verrina 6ta numero 1mo omnia Verris furta enumerat: Nego in Sicilia tota tam vetere, quàm locuplete Provincia, tot oppidis, familiis ullum vas argenteum, ullum Corrintiacum, aut Deliacum fuisse; nego ullam gemmam, aut margaritam, aut quidquam ex auro, aut ebore factum, signum ullum marmoreum eburneum; nego ullam picturam, neq; in Tabulis, neq; textilem fuisse, quin quæsierit, inspexerit, quod placidum sit, abstulerit.
Sexto. Fit etiam enumeratio per congeriem: Ita Catellina 2da numero 7mo per congeriem scelera Catellinæ enumerat: Quid enim mali, aut scelerís fingi, aut cogitari potest? quod ille non conceperit, quis tota Italia veneficus? quis Latro? quis sicarius? quis parricida? quis Testamentorum subjector? quis Circumscriptor? quis Caneo? quis Nepos? quis Adulter? quæ mulier infamis? quis corruptor juventutis?

quis cor-

quis corruptus? quis perditus? qui se cum Catellina non familiarissime vixisse fateatur?

§. TERTIUS.

LOCUS À NOTATIONE NOMINIS, ET CONJUGATIS.

Utrumq; hunc Locum ad idem caput revocamus, propter eam, quam inter se habent, affinitatem; hujus utriusq; tametsi rarus est apud Oratores usus, quia levioris est ad persuadendum ponderis; tamen quia plurimum valet ad Delectandum, nonnunquam à Tullio cæterisq; oratoribus usurpatur.

Quid est Notatio Nominis?

Ry: Est Locus verbonum originem, et significationem inquirens. Sic Consul à consulendo, Senatus à senibus, Imperator ab imperando dicitur. Ita Cicero notatione nominis usus est invertem facetè ludens in festa Verrea, quæ Veres in Sicilia suo nomine instituì curaverat; quarta Vernina numero 52do: O Pleadara Verrea! quo enim non accesisti? quo non adtulens tecum istum Diem? et enim quam tu Domum, quam urbem adiisti? quod Fanum deniq;, quod non eversum à te, atq; extersum reliquens? Quare appellantur sanè ista Verrea, quæ non ex Nomine, sed ex moribus naturaq; tua constituta esse videantur.

Quid sunt Conjugata?

Ry: Sunt ea, quæ ab uno, eodemq; nomine, seu vocabulo derivantur, eiq; ut communi jugo sunt quasi religata. verbi gratiâ, ab ista voce, imperium

derivan-

deriuantur impero, Imperator. Ita Cicero pro Marcello numero 11mo probat Cæsarem invictum esse oportere. qui clementia, et æquitate animi victoriæ conditionem superaverat: Cæteros quidem omnes victores Bellorum, Civilium jam antè æquitate, et misericordia viceras, hodierno die te ipsum vicisti. Vereor, ut hoc, quod dicam, non perinde intelligi auditu possit, atq; ego ipse cogitans sentio. Ipsam victoriam vicisse videris, cum ea ipsa, quèis erat illa adepta victis remisisti. Nam cum ipsius victoriæ conditione jure omnes victi occidissemus, clementiæ tuæ judicio conservati sumus; rectè igitur unus invictus es, àquo etiam victoriæ ipsius conditio, visq; devicta est.

§QUARTUS.

LOCUS A GENERE, ET SPECIE, SEU FORMA.

Tametsi apud Philosophos multum ponitur discriminis Genus inter, et speciem; plerumq; tamen apud Oratores utrumq; ita promiscuè confunditur, ut quidquid habet multa infrase sive specie, sive solo numero diverso genus appelletur.

Quid est ergo Genus?

R: Est illud, quod commune multis res varias, specie differentes infrase continet. Quis porro Loci istius est usus?

R: Hoc Argumenti genus adhiberi debet frequentius in exordiis. Hìc enim Orator præmittere quædam solet generatim, et univer

sè-

se, quæ rationem Thesis habent, unde descendit ad Hipothesim. Ita Demosthenes laudatunus eorum prudentiam, ac fortitudinem, qui pro Patria ceciderant, Duo præmonet esse virtutis principia: prudentiam, et fortitudinem, quarum altera, quid sit agendum, præscribit, altera exsequitur. Cavendum autem Oratori precipue, ne in genere diutius immoretur, tum præsertim, cum opponitur loco quæstionis indefinitæ, est enim puerile vitium longiùs hærere in Thesi, quàm in Hypothesi. Argumenti verò, quod à genere ducitur, vis ineo est, quòd, quidquid generi tribuitur, vel negatur, id speciei pariter, sive rei singulari sub genere contentæ tribuatur, vel negetur; v.g: qui probavent virtutem esse excolendam, is eodem pacto probavent temperantiam, vel fortitudinem esse excolendam; rursùs, qui ostendent nulli vitio aliquem affinem esse, ille ostenderet eundem avaritiæ neq; obnietati esse obnoxium. Exemplum generis egregium habes apud Ciceronem pro Millone numero 9no, ubi probat fas esse occidere insidiatorem hoc argumento: Si licet occidere hominem, maximè insidiatorem; sed licet aliquando hominem occidere, ergo licet occidere maximè insidiatorem. Omissa propositione, quæ per se clara est, et evidens, descendit ad assumptionem, quæ generis rationem habet, et probat licere aliquando occidere, prima inductione exemplorum numero 7mo: Negant intuen lucem fas esse ei, qui à se occisum esse hominem fatetur. In qua

tandem

tandem urbe homines stultissimi disputant? nempe in ea, quæ primum judicium vidit, de capite Horatii fortissimi viri, qui nondum liber à Civitate, Populi Romani comiciis liberatus est, cùm sua manu sororem interfectam esse fateretur. Nisi verò existimetis dementem Affricanum fuisse, qui cum à Carbone Tribunoplebis in concione sediciosè interrogaretur, quid de Gracchi morte sentiret? respondit jure cæsum videri. Neq; enim possent aut Hala ille Servilius, aut Nasica, aut Opimius, aut Marius, aut me consule Senatus non nefarius haberi, si sceleratos Cives interfici nefas esset. Secundo: ab armis, quæ ferre homines solent, et reliquis adjunctis numero xomo: Quid comitatus nostri, quid gladii volunt? quos habere certè non liceret, si uti illis nullo pacto liceret. Tertio: ab ipsa lege naturali numero xomo: Est enim hæc non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepus, legimus, verùm ex natura ipsa arripuimus, expressimus, hausimus; ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus; ut, si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, si in tela, aut Latronum, aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expediendæ salutis. etc. Quarto ab auctoritate legis scriptæ, quæ dat facultatem sui defendendi numero xxmo: Etsi persapienter, et quodammodo tacitè, dat ipsa lex potestatem defendendi, quæ non modo hominem occidi, sed esse cum telo hominis occidendi causa. vetat, ut cum

causa

causa, non telum quæreretur? qui sui defendendi causâ tellô esset usus, non hominis occidendi causa habuisse telum telum judicaretur. Habes aliud exemplum argumenti à genere petiti in oratione pro Cælio, ubi cum negare Tullius non posset Cælium inadolescentia sua fuisse paulo liberiorem, ac solutiorem vitæ, revocat quæstionem ad genus, et probat multa adolescentibus esse nonnunquam permittenda numero plvo: Datur concessu omnium huic aliquis ludus ætati, et ipsa natura profundit adolescentiæ cupiditates, quæ, si ita erumpunt, ut nullius vitam labefactent, nullius domum evertant, faciles, ac tolerabiles haben solent. In oratione pro Archia cum laudandum eum suscepisset, revocat Hypothesim, ad thesim, et humanitatis studia, artesq; liberales laudat impensius; à numero agno ad ætmum: Sit igitur Sanctum apud vos homines humanissimos hoc Poetæ nomen, quod nulla unquam barbarea vigilavit. Saxa, et solitudines voce respondent; Bestiæ sæpe immanes cantu flectuntur, atq; consistunt; nos instituti rebus optimis non Poetarum voce movemur? Homerum Colofonii suum esse Civem dicunt, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smirnæi verò esse suum confirmant. Ergo illi, quia Poeta fuit, alienum post mortem etiam expetunt, nos hunc vivum, qui et voluntate, et legibus noster est, repudiabimus? Proest imprimis hoc argumenti genus, quando ratio aliqua difficillima resolvenda, aut orationi res est cum adversario majoris cujusdam auctoritatis, cui obtrectare palam non audet. Hoc præstat egregie Tullius in oratione pro Murena, ubi nactus adver

sarium

sariam Catonem Philosophum Stoicum, virum magni ponderis, quem probitas sua, atq; auctoritas regebant: rem ita persicit, ut omisso veluti Catone Stoicam Philosophiam, quam ille sectabatur, vituperet audaciùs, atq; reprehendat numero 160:
Fuit quidam summo ingenio Vir Zeno, cujus inventorum emuli, Stoici nominantur, hujus sententiæ sunt gravissimæ, et Præcepta ejusmodi: Sapientem gratia nunquam moveri; nunquam cujusquam delicto ignoscere; neminem misericordem esse, nisi stultum, et levem: Viri non esse neq; exorari, neq; placari: solos sapientes esse, si distortissimi sint, formosos; si mendicissimi, divites; si servitutem serviant, Reges: Nos autem, qui sapientes non sumus, fugitivos, exules, hostes, insanos, deniq; esse dicunt: omnia peccata esse pana; omne delictum scelus esse nefarium: nec minus delinquere eum, qui gallum gallinaceum, cùm opus non fuerit, quàm eum, qui Patrem suffocant: Sapientem nihil opinari, nullius rei pœnitere, nulla in re falli, sententiam mutare nunquam,. Hæc homo ingeniosissimus Marcus Cato auctoribus eruditissimis inductus arripuit, neq; disputandi causa, ut magna pars, sed ita vivendi.

QUINTUS.

LOCUS À SIMILITUDINE.

Quid est Similitudo?

R: Est Duarum, vel plurium rerum in aliqua ratione convenientia. vg: Consul, et Gubernator navis, sunt Duo, quæ in ratione

tione gubernandi conveniunt. Ut enim hic navim, sic ille Rempublicam regit. Hoc porro differunt similitudo, et comparatio, quòd similitudo versetur circa rerum qualitates, ut vocant: comparatio verò circa quantitatem. Dum enim comparamus, aut plus, aut minus, aut par inesse alicui dicimus. Ita Cicero Philippica 3tia numero 9no: Quid Tarquinius tale, qualia innumerabilia fecit Antonius? quod nihil aliud significat, nisi: plura fecit Antonius, quàm Tarquinius. In similitudine verò adtenditur tantùm, quale sit illud, de quo agitur. Ita Cicero Philippica 4ta numero 15mo: Faciam igitur, ut Imperatores instituta acie solent; quanquam paratissimos milites ad prœliandum videant, ut eos tam adhortentur, hic ego vos ardentes, et erectos ad libertatem recuperandam cohortabor, ubi nulla fit paris, majoris, aut minoris mentio. Habes illustria similitudinis exempla apud Ciceronem pro Roscio numero 56to, ubi Accusatores comparat cum anseribus, et canibus: Anseribus cibaria publicè locantur, et canes aluntur in capitolio, ut significent, si fures venerint; at fures internoscere non possunt? significant tamen, si qui noctu in capitolium venerint; et quia id est suspiciosum, tametsi bestiæ sunt, tamen in eam partem potiùs peccant, quæ cautior est. Quod si luce quoq; canes latrent, cùm Deos salutatum aliqui venerint, opinor, iis crura suffringantur, quod acres sint etiam tunc, cum suspicio nulla sit. Simillima est accusatorum ratio. alii vestrûm anseres sunt, qui tantummodo clamant, nocere non possunt. Alii canes, qui latrare, et mordere

possunt.

possunt. Cibaria vobis præberi videmus, vos autem debetis maximè impetum in eos facere, qui merentur. Item pro Cluentio numero 258vo: Ut mare, quod sua natura tranquillum, ventorum vi agitatur, atq; perturbatur, sic et Populus Romanus sua sponte placatus hominum sediciosorum vocibus, et violentissimis tempestatibus concitatur.

Quotuplex est similitudo? R: Dividitur plenumq; in Parabolam, Inductionem, et Exemplum.

Quid est Parabola? R: Est rerum alioqui diversarum inunare, vel pluribus convenientia; sive est narratio verisimilis ad mores informandos idonea propter eam, quam habet cum re, quam persuadere orator nititur, convenientia. Huc Apologiæ, et Fabulæ referuntur, quæ sunt narrationes penitus fictæ, mo nibus tamen instituendis conducunt.

Quis est usus Parabolæ? R: Frequentissimus ille est tam apud sacros, quàm apud Prophanos oratores; præsertim in exordiis. Habes illustrissima Parabolæ exempla in sacris literis, præsertim in novo Testamento. Apud Ciceronem Parabola locum habet, quod de anseribus, et canibus narratur pro Roscio Americano numero 56to suprà descripto: Item prima Catellina numero 3tio: Ut sæpe homines ægri morbô gravi, cum æstu, febriq; jactantur, si aquam gelidam biberint, primo relevari videntur, deinde multo graviùs, vehementiusq; afflictantur: Sic hic morbus, qui est in Republica relevatus istius pœnâ, vehementius reliquis vivis invalescit. Et Libro 6to Epistolarum

familiarium

Familiarium epistola 7ma: Quemadmodum scalarum gradus si alios tollas, alios incidas, nonnullos malè hærentes relinquas, ruinæ periculum struas, non ascensum paries; sic tot malis tum victum, tum frachum studium scribendi quid dignum auribus, aut probabile potest afferre?

Quid est Inductio? R: Ut hoc loco sumitur, est coacervatio multarum rerum similium ad aliquid concludendum. Hoc disputationis genus erat admodum familiare Socrati, qui per ejusmodi inductiones oculis subjiciebat, quæ probanda susceperat. Habes exemplum inductionis pro Cornelio Balbo numero 5tmo: Hic Tu Cnei Pompei beneficium, seu judicium, et factum infirmare conaris? qui fecit, quod Marium fecisse audierat; fecit, quod Crassium, quod Syllam, quod Metellum, quod denique Domesticum Auctorem Patrem suum facere viderat. Nej, vero in uno Cornelio id fecit, nam et Gaditanum Hasdrubalem ex bello illo Affricano, et Mamertinos obvios, et quosdam Uticenses, et Saguntinos Fratres civitate donavit. Est egregia illa apud Tertulianum ad probandam corporum resurrectionem inductio: Lux quotidiana interfecta resplendet, et tenebræ parivice decedendo succedunt; Sidera defuncta vivescunt; tempora ubi finiuntur incipiunt, fructus consumuntur, et redeunt: certè semina nonnisi, corrupta, et dissoluta fœcundius surgunt; omnia pereundo servantur; omnia de interitu reformantur.

Quid est exemplum? R: est probatio alicujus rei, dicto, vel facto alterius confirmata, quæ præstantissima est similitudinis ratio, et magnæ.

et magnæ auctoritatis ad persuadendum. Habes exempla illius Similitudinis apud Ciceronem pro Roscio Americano numero 50mo: Næ tu Cruci accusator esses ridiculus, si illis temporibus natus esses, cùm ab aratro accersebantur, qui consules fierent. Etenim qui præesse agro colendo flagitium putes? profecto illum Attilium, quem sua manu spargentem semen, qui missi erant, convenerunt, hominem turpissimum, atq; inhonestissimum judicares? At herculè majores nostri longè aliter et de illo, et cæteris talibus viris existimabant. Et oratione pro Plancio probat exemplorum collectione nihil esse, quod Laterensis doleat, quod in petitione Ædilitatis repulsam passus fuisset numero 50mo: Quæris etiam Laterensis, quid imaginibus tuis, quid ornatissimo, atq; optimo viro, patri tuo respondeas mortuo? noli ista meditare; atq; illud cave potiùs, ne tua ista querela, doloreq; nimius ab illis sapientissimis viris reprehendatur. Vidit enim Pater tuus Appium Claudium nobilissimum hominem vivo patre suo, potentissimo, et clarissimo Cive Claudio Ædilem non esse factum, et eundem sine repulsa factum esse consulem. vidit hominem tibi maxime conjunctum egregium virum Volcacium, vidit Pisonem in ista Ædilitate offensiuncula accepta summos à Populo Romano honores esse adeptos. Avus vero tuus et Nasicæ tibi Ædiliciam prædicaret repulsam, quo Cive neminem ego in hac Republica statuo fortiorem; et Marii, qui duabus Ædilitatis acceptis repulsis septies consul factus est; et Cæsaris Octavii, Marci Tullii, quos omnes scimus Ædilitate præterita Consules factos esse.

factos esse. Quomodo ornanda est Similitudo?
R. Primo per comparationem ut prima in Verrem numero 48vo: Ut in Actoribus Græcis fieri sæpe videmus illum, qui est secundarum, aut tertiarum Partium, cum possit aliquanto clariùs dicere, quam ipse primarum multum submittere, ut ille princeps quàm maxime excellat: sic faciet Allienus, tibi serviet, tibi lenocinabitur, minus aliquanto extendet, quàm potest. Et verrina 6ta numero 21mo: Feciſti, uti Prædones solent, qui cum communes hostes sint omnium, tamen aliquos sibi instituunt amicos, quibus non modo parcant, verùm etiam præda quos augeant, et eos maximè, qui habent oppidum oportuno loco, quò sæpe adeundum sit navibus; nonnunquam etiam necessario.
Secundo ornatur Similitudo per fictionem. Ut oratione pro Sextio numero 45to: Etenim si mihi in aliqua nave cum meis amicis naviganti hoc accidisset, ut multi ex multis locis prædones classibus eam navem scopresuros minitarentur, nisi me unum sibi dedissent, si id vectores negarent, ac mecum simul interire, quàm me tradere hostibus mallent; jeciſsem meipse potius in profundum, ut cæteros conservarem, quàm illos mei tam cupidos non modò ad certam mortem, sed in magnum vitæ discrimen adducerem. Et quarta oratione in Catellinam numero 12do: Etenim quæro, si quis Paterfamilias liberis suis, à servo interfectis, uxore occisa, incensa domo, supplicium de servo quàm acerbiſsimum sumpsent, utrum is clemens, ac misericors, an inhumaniſsimus, et crudeliſsimus videatur? Mihi

vero importunus, ac ferreus, qui non dolorem suum, ac cruciatum, dolore nocentiss. ac cruciatu lenient. Sic nos in his hominibus, qui nos, qui conjuges, qui liberos nostros trucidare voluerunt, qui singulas uniuscujusq; domos nostrûm, et hoc universum Reipublicæ domicilium delere conati sunt: qui id egerunt, ut Lentem Allobrogum in vestigiis hujus urbis in cinere deflagrati imperii collocarent; si vehementissimi fuerimus, misericordes habebimur, sin remissiores esse voluerimus, summæ nobis crudelitatis in Patriæ, Civiumq; perniciem fama subeunda est.

Tertio exornari Similitudo potest per Hypotyposim. Uti fecit Cicero Philippica 13ma numero 7mo, ubi Antonium cum Dolabella comparans, utriusq; sævitiam subjicit in morte Trebonii: Ponite igitur ante oculos Patres Conscripti miseram quidem illam, et flebilem speciem, sed ad incitandos animos nostros necessariam, nocturnum impetum in urbem Asiæ clarissimam, irruptionem armatorum in Trebonii domum, cum miser ille prius latronum gladios videret, quam, quæres esset, audisset furentem in hostium Dolabellæ, vocem impuram, atq; os illud infame: vincla, verbera, equuleum, Carnificem, Tortoremq; scamnium. Quid est Dissimilitudo?

Ry: Est Locus, per quem ex re dissimili colligitur aliquid dissimile. Quomodo probares a Dissimilitudine humaniter hospites esse excipiendos? Ry: hoc modo: Barbari sevos in hospites genuni crudeliter; igitur nos decet in eosdem humanos esse.

Quomodo Amplificandus hic Locus? Ry: Eadem fermè ratione, qua Lo-

qua Locus à Similitudine: Niminum per excogitationem ingeniosè aliquam Parabolam, per inductionem multa dissimilia colligendo; deniq. per exemplum, seu collectionem exemplorum.

Quomodo ornandus hic Locus? R: Eadem ratione, qua Similitudo: nempe: per comparationem, seu potius Antythesim, per fictionem, hypotypposim, etc. Habes exempla multa Dissimilitudinis apud Ciceronem pro Murena numero 22do, ubi juris consultum sulpicium cum Imperatore Murena comparat per dissimilitudinem studiorum: Sed ut hoc omisso ad studiorum, atq. artium contentionem revertamur. Qui potest dubitari, quin ad consulatum adipiscendum, multo plus afferat dignitatis rei militaris, quàm juris Civilis gloriæ! vigilas tu de nocte, ut tuis consultonibus respondeas. ille ut eo, quo intendit, maturè cum exercitu perveniat. Te gallorum, illum Buccinæ cantus exsuscitat: tu actionem instituis, ille aciem instruit: tu caves ne tui consultores, ille ne urbes, aut castra capiantur. Ille tenet, et scit, ut hostium copiæ, tu, aquæ, pluviæ arceantur. Ille exercitatus est in propagandis finibus, tu inregendis. Ibidem numero 8tio probat debere judices dissimile facere judicium de Murena ab eo, quod Catellina factunus fuisset, si pœnes ipsum fuisset de Muræna judicare: Ex dissimili Judicum, et Catellinæ in Rempublicam studio: Si Catellina cum suo consilio nefanionum hominum, quos secum eduxit, hac de re posset judicare, condemnaret Murænam; si interficeret posset, occideret. Petunt enim rationes illius, ut orbetur auxilio Respublica, ut minuatur contra suum furorem Imperatorum copia, ut major facultas Tribunis plebis detur, de pul=

so adversario contentionis, ac discordiæ concitandæ. Idemne igitur delecti amplissimis ex ordinibus honestissimi, atq; sapientissimi viri judicabunt, quod ille importunissimus gladiator hostis Reipublicæ judicaret? Et Verrina 6ta numero 77mo confert per dissimilitudinem latrocinia Verris, ejus Sacrilegia cum majorum pietate in superos, et religione: Videte quanta religione fuerit apud Segestanos Dianæ simulacrum, Scitote neminem, neq; libenum, neq; servum, neq; Civem, neq; peregrinum, qui illud signum auderet attingere. Barbaros quosdam Lilybeo scitote advocatos esse operarios. Hi deniq; illud, ignari totius negotii, ac religionis, mercede accepta sustulerunt. Quod cum ex oppido exportarentur, quem conventum mulierum factum esse arbitramini? quem fletum majorum natu, quorum nonnulli etiam illum diem memoriâ tenebant, cum illa eadem Diana Segestam Cartaginæ revecta victoriam Populi Romani reditu suo nuntiasset. Quàm dissimilis hic Dies illi tempori videbatur? Tum Imperator Populi Romani Vir clarissimus Deos Patrios reportabat Segestanis ex urbe hostium recuperatos. Nunc ex urbe sociorum Prætor ejusdem Populi turpissimus, atq; impurissimus eosdem illos Deos nefario scelere auferebat.

§ SEXTUS
LOCUS AB OPPOSITIS, SEU CONTRARIIS

Quid sunt Opposita, seu contraria?

Ry: Sunt ea, quæ in eodem subjecto vel esse non possunt, vel si in eodem fuerint, necessario inter se pugnant.

Quot sunt contrariorum genera? Ry: Quatuor vulgo nominantur: Adversa, Relata, Privantia, et Negantia.

De Adversis.

Quid sunt adversa? Ry: sunt ea, quæ inter se maximè distant, et ab eodem subjecto se expellunt, ut virtus, et vitium, calor, et frigus. Quomodo probares adversis expetendam esse temperantiã? Ry: hoc modo: odiosa est intemperantia, ergo temperantia est expetenda. Quomodo amplificandus est hic Locus?

Ry: Primo Demonstrandum breviter contrariorum contrarias esse rationes, quanquam hoc sæpe, quasi manifestum probari non eget. Deinde Contrarietas in multis est ostendenda, et hic præsertim insistendum.

Quomodo variandus est hic Locus? Ry: Tribus præcipuè modis: Primus est, quo verba verbis opponuntur: Exemplum habes apud Ciceronem Catellina 2da numero 25to: Ex hac enim pudor pugnat, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc stuprum: hinc fides, illinc fraudatio: hinc pietas, illinc scelus: hinc constantia, illinc furor: hinc honestas, illinc libido: hinc continentia, illinc turpitudo: denique æquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, cum luxuria, cum ignavia, cum temeritate, cum vitiis omnibus: postremo copiæ cum egestate, bona ratio cum perdita, mens sana cum amentia, bonadenique spes cum omnium desperatione confligit. Et pro Roscio Americano nu

mero

mero 35to: In urbe luxuries creatur, ex luxuria avaritia exsistat necesse est, ex avaritia erumpat audacia, inde omnia scelera, ac maleficia gignuntur. Vita autem hæc rustica, quam tu agrestem vocas, parsimoniæ, diligentiæ, justitiæ magistra est. Secundus modus est, cum membra membris opponuntur. Ut Verrina 3ta a numero 2do ad 7mum: Nam qui hoc sibi sumpsit, ut corrigat mores alienum, ac peccata reprehendat, quis huic ignoscat, si qua in re ipse ab religione officii declinant? furem aliquem ac rapacem accusaris? Vitanda tibi semper erit omnis avaritiæ suspicio. Maleficum quempiam adduxeris, aut crudelem? Cavendum erit semper ne qua in re asperior, aut inhumanior fuisse videare corruptorem, adulterum? providendum diligenter, ne quod in vita vestigium libidinis appareat. Omnia postremò, quæ vindicaris in altero, tibi ipsi vehementer fugienda sunt. Etenim non modo accusator, sed ne objurgator quidem ferendus est is, qui, quod in altero vitium reprehendit, in eo ipso deprehenditur. Idem in vita sanctissimam qui putat, potest ei non inimicus esse, qui quæstor Consulem suum consiliis commissis, pecunia tradita, rebus omnibus creditis spoliare, relinquere, prodere, oppugnare ausus sit? Pudorem, et pudicitiam qui colit, potest animo æquo, istius quotiana adultera, meretriciam, disciplinam, domesticum lenocinium videre? Qui religiones Deorum Immortalium retinere vult, ei, qui Tana spoliant omnia, qui excensonum orbis

rum orbitis prædari sit ausus, inimicus non esse qui potest? qui jure æquo omnes putat esse oportere, is tibi non infestinus sit, cum cogitet vanitatem, libidinemq; decretorum tuorum?

Et pro Roscio Americano numero octavo: Restat, Judices, ut hoc dubitemus, uter potius Roscium occident, is, ad quem morte ejus divitiæ venerint, an is, ad quem mendicitas? is, qui antea tenuis fuerat, an is, qui postea factus est egentissimus? is, qui ardens avaritiâ feratur infestus in suos, an is, qui semper ita vixerit, ut quæstum nosset nullum, fructum autem eum solum, quem labore pepenisset? is, qui omnium sectorum audacissimus sit, an is, qui propter fori, judiciorumq; insolentiam non modo sub sellia, verum etiam urbem ipsam reformidet? Postremo Judices, id, quod ad rem, mea sententia maxime pertinet utrum inimicus potius, an filius? Item pro Cælio numero 32do: Ulebatur hominibus improbis, multis; et quidem optimis se viris deditum esse simulabat. Erant apud illum illecebræ libidinum multæ, erant industriæ, stimuli quidam, ac laboris. Flagrabant vitia libidinis apud illum, vigebant etiam studia rei militaris. Neq; ego unquam fuisse tale monstrum in terris puto ullum, tam ex contrariis, diversisq; inter se pugnantibus naturæ studiis, cupiditatibus conflatum. Quis clamoribus vinis quodam tempore jucundior? quis turpioribus conjunctior? Quis Civis melionum aliquando Parthum? Quis tetrior hostis huic Civitati? Quis involuptatibus inquinatior? quis in laboribus labentibus patientior? quis in rapacitate avarior? quis in largitione effusior. etcæ

Tertius modus est, cum periodis periodi opponuntur. Ita Cicero oratione pro Lege Manilia numero 11mo: Majores vestri sæpe Mercato

catonibus, ac naviculationibus injuriosiùs tractatis bella gesserunt; vos tot Civium Romanorum millibus uno nuntio, atq etiam uno tempore necatis, quo tandem animo esse debetis? Legati quod erant appellati superbiùs, Corinthum Patres vestri totius Græciæ lumen exstinctum esse voluerunt; vos eum Regem inultum esse patiemini, qui Legatum Populi Romani Consularem vinculis, ac verberibus, atq omni supplicio excruciatum necavit? Illi Civium Romanorum libertatem imminutam non tulerunt; vos vitam ereptam negligetis? Jus Legationis verbo violatum illi persecuti sunt, vos Legatum Populi Romani omni supplicio interfectum inultum relinquetis? Videte ergo, ne, ut illis pulcherrimum fuit tantam vobis gloriam relinquere, sic vobis turpissimum sit illud, quod accepistis, tueri, ac conservare non posse. Peroratione post reditum in Senatu numero 2do: Quod si charissimos Parentes habere debemus, quod ab iis nobis vita, patrimonium, libertas, Civitas, tradita est; si Deos Immortales, quorum beneficio et hæc tenuimus, et cæteris rebus aucti sumus; si Populum Romanum, cujus honoribus inamplissimo consilio, et in altissimo dignitatis gradu, atq in hac omnium terrarum arce collocati sumus: si hunc ipsum ordinem, à quo magnificentissimis decretis sumus honestati, immensum quiddam, et infinitum est, quod vobis debemus, qui vestro singulari consilio, atq consensu, Parentum beneficia, Deorum Immortalium munera, Populi Romani honores, vestra de me multa judicia, nobis omnia uno tempore reddidistis.

De Relatis.

Quid sunt Relata? R: Sunt ea, quæ se in vicem spectant ita, ut unum sine altero intelligi non possit. Ita se habent Pater, et

Filius. Dux. et Miles. Præceptor, et Discipulus.
Quomodo amplificatur, et ornatur hic Locus? Ry: Hoc illi commune est cum reliquis contrariis, ut per Antitheses maxime exornetur. Quis est illius usus? Ry: Frequentissimus, tametsi plenumq minus advertitur. Quid enim magis commune est, quam parere præterita præsentibus, Filium cum Patre? quàm laudare subdidum à Rege, militem à Duce? Valet autem hic Locus præsertim in exordiis, quæ nisi sumantur à Relatis, vulgo debiliora sunt. Exemplum Relatorum habes pro Rabirio Posthumo numero 2do, Ubi Tullius Rabinium excusat à Patre: Satis est homines imprudentia lapsos non exigere, urgere vero jacentes, aut præcipitantes impellere, certe est inhumanum; præsertim, Judices, cum sit hominum prope natura datum, uti qua in Familia laus aliqua forte floruerit, hanc ferè, qui sunt ejus shirpis, quod sermo hominum ad memoriam prodendam Patrum virtute celebretur; cupidissime persequantur. Siquidem non modo in gloria rei militaris paulum Scipio, aut Maximum Filius, sed etiam in devotione vitæ, et etiam genere mortis imitatus est Decium Filius. sint igitur similia parva magnis. Fuit enim nobis pueris hujus Pater Cinius, Princeps Ordinis Equestris, polissimus, et Maximus publicanus; hujus in negotiis gerendis magnitudinem animi non tam homines probassent, nisi in eodem benignitas incredibilis fuisset, ut in augenda re non avaritiæ prædam, sed instrumentum bonitati quærere videretur. Hoc ille natus, quanquam Patrem suum nunquam viderat, tamen et natura ipsa duce, quæ plurimum valet, et assiduis Domesticorum sermonibus in Patriæ culpæ similitudinem deductus est. Multa

gesnt

gesſit, multa contraxit, magnas partes habuit publicanorum, credidit Populis, in plurimis Provinciis ejus versata res est.

De Privantibus

Quid sunt Privantia? Ry: Sunt ea, quæ sibi opponuntur, sicut habitus, et ejus privatio. Ita se habent vita, et mors, visus, et cæcitas, lux, et tenebræ. Mors enim est privatio vitæ, Cæcitas visûs, tenebræ lucis. Quomodo probares a privantibus optandam esse mortem? Ry: hoc modo: Vita misera est; ergo mors optabilis. Quomodo tractatur hic Locus?

Ry: Non tam dilatatur plerumq; à Cicerone, quam urgetur pressius, et permodum sententiosi cujusdam axiomatis. Ita Cicero pro Millone numero 7mo argumentum petit a Privantibus: Cujus mortis igitur sedetis ultores, cujus vitam si putetis per vos restitui posse, nolitis, et de ejus nece lata quæstio est. qui si eadem lege reviviſcere posſit, lata lex nunquam esset.

℔ Catellina prima numero 2omo: Quid est Catellina? ecquid adtendis? ecquid animadvertis eorum silentium? patiuntur, tacent. Quid exspectas auctoritatem loquentium, quorum voluntatem tacitorum perspicis? ℔ pro Millone, seu potius pro Marcello numero 23tio: Equidem dies noctesq;, ut debeo, cogitans, casus duntaxat humanos, et incertos eventus valetudiniſ, et naturæ communiſ fragilitatem, extimeſco, doleo, cum Respublica immortalis esse debeat, eam inunius mortalis anima consiſtere. Interdum tamen latius amplificatur hic Locus, et omni varietate figurarum. Ita Cicero Libro 3tio de oratore numero 8vo felicem Craſsum esse probat, quod mors illi clauserat oculos, eo tempore, quo visus nihil erat ipsi, nisi funerum quid

subjectu

subjecturus: Fuit hoc luctuosum suis, acerbum Patriæ, grave bonis omnibus; sed ii tamen casus Rempublicam secuti sunt, ut mihi non erepta Crasso a Diis Immortalibus vita, sed donata mors esse videatur. Non vidit ille flagrantem bello Italiam, non ardentem invidia Senatum, non sceleris nefarii Principes Civitatis reos, non luctum Filiæ, non exelium generi, non acerbissimam Marii fugam, nonillam post reditum ejus cædem omnium crudelissimam, non denique in omni genere deformatam eam Civitatem, in qua ipse florentissima multum omnibus gloria perstitisset.

Locus de Negantibus, seu Repugnantibus.

Quid sunt Negantia, seu Repugnantia? R: Sunt ea, quorum unum negat aliud. ut: est sapiens, non est sapiens.

Quot modis erui potest argumentum ex hoc loco? R: Duobus præcipuè: Primus est, si duo Contradicentia secundum varios effectus, causas, et adjuncta sumpseris. v.g: amor, et odium. sunt contradicentia: huic sequitur amoris effectus, causæ, et adjuncta odio repugnare. Ita recte concluderes: non odit ille Deum, qui sæpe sacrificium cum magno pietatis sensu offerre consuevit, qui preces assiduas fundit, quem ubertimis lacrimis sibi propitium reddit; quem ut alii colant, venerentur, omni studio, ac diligentia contendit. Econtrario autem: Si me diligis, cur me verbenbus excipis? cur criminaris? cur convitiis oneras? cur ut inimicum adversaris? cur jacentem erigere abnuis? Alter modus est. si Antecedentibus, ac consequentibus addideris particulam non. Tunc enim argumentum à repugnantibus: v.g: sol ortus est; ergo Dies est. Adde particulam non: sol non est ortus; ergo non est Dies, et habebis repugnantia. Habes exemplum apud Ciceronem Repugnantium pro Cælio numero 5to, ubi probat a Repu-

gnantibus

gnantibus falso objecto fuisse Cælio, quod apud suos probatus non fuisset: Nam quod objectum est, Municipibus esse Adolescentem non probatum suis? Nemini unquam Præsenti Puteolani majores honores habuerunt, quam absenti Cælio, quem et absentem in amplissimum ordinem cooptarunt, et ea non petenti detulerunt, quæ multis petentibus denegarunt: Idem nunc lectissimos viros, et nostri ordinis, et equites Romanos cum legatione ad hoc judicium miserunt; cum gravissima, atq; ornatissima legatione: & Et pro Sylla numero octavo probat a Repugnantibus eum nullam habuisse in conjuratione partem: Sed quid? ego, qui Catellinam non laudavi, qui reo Catellinæ consul non adfui, qui testimonium de conjuratione dixi in alios, adeone vobis alienus à sanitate, adeo oblitus constantiæ meæ, adeo immemor rerum à me gestarum esse videor, ut, cum consul bellum gesserim cum conjuratis, nunc eorum ducem conservare cupiam, et in animum inducam, cujus nuper furorem retuderim, flammamq; restinxerim, ejusdem nunc causam, vitamq; defendere? ego ille conjurationis investigator, atq; ultor certè non defenderem Syllam, si conjurasse arbitrarer.

Quis est usus Repugnantium? R:- Multiplex, ac frequens: Primo deservit hic Locus amplificationi, ut probat Laudatus numero octavo pro Sylla: Item Verrina 7ma, numero octavo: Vide quid interest, inter tuam libidinem, majorumq; auctoritatem, inter amorem, furoremq; tuum, et illorum consilium, atq; prudentiam? Illi aditum littoris Siracusanis adimerunt; Tu maritimum imperium concessisti. Illi habitare in eo loco Siracusanum, quo naves accedere possent, noluerunt; tu classi, et navibus

vibus præesse Syracusanum voluisti. Quibus illi suæ urbis partem adimerunt, iis tu imperii nostri partem dedisti. Et pro Cælio, numero 45to: probat non deditum ipsum fuisse amoribus, quia repugnat tantam eloquentiam, quanta elucebat in Cælio stare posse cum amorum blandimentis, atq; dæliciis: Atqui scitote eas cupiditates, quæ objiciuntur Cælio, atq; hæc studia, de quibus disputo, non facile in eodem homine esse posse; fieri enim non potest, ut animus libidini deditus, amore, desiderio, cupiditate sæpe nimia, copia, inopia etiam nonnunquam impeditus, hoc, quidquid est, quod nos facimus in dicendo, non modo agendo, verùm etiam cogitando possit sustinere. Et numero 74to: An hic, si se isti vitæ dedisset consularem hominem, admodum adolescens in judicium vocavisset, subiret periculum capitis, ipso inspectante Populo Romano tot menses, at de salute, aut de gloria dimicaret?

§ SEPTIMUS LOCUS AB ADJUNCTIS OMNIBUS.

Frequentissimus est hujus Loci usus, et Oratori maxime necessarius, cum nulla pars orationis, cujuscunq; generis illa sit, est, cui non serviat. Quid sunt Adjuncta?

Ry: Sunt ea, quæ rem, de qua agitur, non necessario quidem, sed probabiliter cohærent.

Quot sunt Adjunctorum genera? Ry: Tria: Præcedentia, quæ rem præcedunt: Comitantia, quæ rem comitantur: Consequentia, quæ rem consequuntur.

Quid sunt Adjuncta Præcedentia? Ry: Causæ, Consilia, Injuriæ illatæ, vel acceptæ, Consuetudo, Minæ, susceptum Iter, omnisdeniq;

instr

instibutus ad rem apparatus. Habes exemplum in oratione pro Sylla numero 52do, ubi ab Adjunctis Præcedentibus probat ipsum cum Catellina non conjuraſse: Nam quis eſt igitur, qui tum dicat in campum aſpiraſse Syllam? Atqui si tum se cum Catellina societate scelenis conjunxerat, cur abeo diſcedebat? cur cur cum Autronio non erat? cur in pari causa non pœna repeniuntur signa criminis hoc tempore, cum maxime arderet conjuratio? cum Catellina egrederetur ad exercitum; Caſsiut incendiis, Cethegus cædi proponeretur, Lentulus in urbe relinqueretur: Autronio, ut occuparet Curiam, præscriberetur; cum omnia ordinarentur, inſtituerentur, parerentur ubi fuit Sylla Corneli? num Romæ? immo longe abfuit, num in iis regionibus, quose Catellina referebat? multo etiam longius. etc. Et pro Millone numero 5mo: Video adhuc conſtare omnia Judices, Milloni etiam utile fuiſse Clodium vivere, Illi ad ea, quæ concupierat, optatiſsimum interitum Millonis fuiſse, odium illius in hunc acerbiſsimum, in illum hujus nullum; consuetudinem illius perpetuam in vi inferenda; hujus tantum in repellenda.

Quænam sunt Adjuncta Commitantia? R: Ad septem Genera vulgo revocantur, quæ hoc versiculo continentur:

Quis Quid Ubi Quibus Auxiliis Cur Quomodo Quando.

Habes Illustre Comitantium Adjunctorum exemplum pro Millone numero 5xto: Sic hæc non gesta audirehs, sed picta viderehs; tamen appareret uter eſset inſidiator, uter nihil cogitaret mali. Quid? Cum Alter veheretur in rheda penulatus, una sederet uxor; quid horum non impediſsimum, veſtibus, an vehiculum?

vehiculum? (:Quis:) An Comes, quid minus promptum ad pugnam? cùm penulâ irretitus, rheda impeditus, uxore pæne constrictus esset, videre nunc illum (:Cur:) Quid necesse est? qui convenit præsertim id temporis? divertit in villam Pompeji, Pompejum ut videret? (:Quibus auxiliis:) sciebat in alriensi esse, villam ut perspiceret? millies in ea fuerat. Quid ergo erat moræ, et tergiversationis? dum hic veniret, locum relinquere noluit. Age nunc iter expediti Latronis cum millonis impedimentis comparate. (:Quomodo:) Semper ille antea cum uxore, tum sine ea, nunquam non rheda tum in æquo comites Græculi, quocunq; ibat, etiam cum in Castra Etrusca properabat, tum nugarum in comitatu nihil. Millo, qui nunquam, tum casu pueros Symphoniacos uxoris ducebat, et ancillarum greges, ille, qui semper secum Scorta, semper exsoletos, semper lupas ducebat, tum neminem, nisi ut vinum a viro lectum diceres. Cur igitur victus est? (:Ubi:) quia non semper viator a Latrone, nonnunquam etiam latro a viatore. etc.

Quæ nam sunt Adjuncta Consequentia? Ry: Sunt ea, quæ rem gestam subsequuntur, ut: Pallor, Labor, Incessus titubans, frequens Anhelitus, Reprehensio publica, Hesitatio, exhaustum Patrimonium, Morbi. Gladius cruentus, Clades. etc. Habes egregium exemplum Adjunctorum subsequentium pro Millone numero 6to: Quod si nondum satis cernitis cum res ipsa tot, tamclaris argumentis luceat, pura mente, atq; integra Millonem nullo scelere imbutum, Millonem pertemitum, nulla conscientia exanimatum Romam revertisse; recordamini per Deos Imortales. quæ fuerat celeritas reditûs ejus, qui ingressus in fonum? ardente curia quæ magnitudo animi? qui vultus, quæ oratio? Neq; verò se Populo

solum

solum, sed Senatui tradidit, sed S neq; Senatui modo, sed etiam publicis præsidiis, et armis; neq; iis tantum, verùm ejus potestati, cui Senatus totam Rempublicam, omnem Italiæ Rubem, cuncta Populi Romani arma commiserat; cui se nunquam profecto tradidisset, nisi causæ suæ confideret, præsertim omnia audienti, magna metuenti, multa suspicanti, nonnulla credenti. Magna vis est conscientiæ Judices, et magna in utramq; partem, ita, ut neq; timeant, qui commiserunt, et pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccarint. Et pro Flacco numero ogno: Cum Tabella vobis dabitur Judices, non de Flacco dabitur, dabitur de Ducibus, Auctoribusq; conservandæ Civitatis; dabitur de omnibus bonis civibus; dabitur de vobismet ipsis; dabitur de Liberis; de vita, de Patria, de communi salute. Non judicatis in hac causa de exteris nationibus, non de sociis, de vobis, ac de vestra Republica judicatis.

Quis est Adjunctorum usus.ª Rÿ: Frequentissimus, quam qui maximè; præsertim tamen valet ad laudem, ac vituperationem. Item ad describendum, et narrandum. Etiam in exquirendis intentionibus, formandis conjecturis plurimum potest.

Ita Cicero pro Roscio amerino numero 85to: Hunc Quæstorem, ac Judicem fugiebant, atq; horrebant ii, quibus periculum ciebatur, ideo quod tametsi veritatis erat amicus, tamen natura non tam propensus ad misericordiam, quam implicatus ad severitatem videbatur.

Quomodo amplificandus, et ornandus hic Locus.ª Rÿ: 1mo expendendum est; quid uniuscujusq; circumstantiæ nomine intelligatur.

2do: Consulendus est Cicero, et ad ejus imitationem recuperandum.

atq;

Atq ut diligentior habeatur adjunctorum notis singula explicabimus, et petitis ex Cicerone exemplis illustrabimus. (Quis) personam significat, in qua spectare oportet affectiones animi varias, amorem, iram, artes, virtutes, puta: justitiam, prudentiam, fortitudinem, etc. Item vitia: vg: avaritiam, ambitionem, iracundiam, et reliquas animi labes. Præterea in persona de qua agitur. attendenda figura corporis, deformitas, pulchritudo, fortunæ, sivè bona externa, nomen, genus, conditio vitæ. Adjuncta personarum tractat Cicero Verrina 7ma numero 34to. Inexternorum hominum, et maleficorum, sceleratorumq, impiorum, hostiumq, custodias, tu tantum numerum civium Romanorum includere ausus es? nunquam ne tibi judicij, nunquam concionis, nunquam hujus tantæ frequentiæ, quæ nunc animo te iniquissimo, infestissimoq, intuetur, in mentem venit? nunquam tibi Populi Romani absentis Dignitas, nunquam species ipsa hujusce modi multitudinis in oculis, animoq, versata est? nunquam te in horum conspectum redibunum, nunquam in forum Populi Romani venturum, nunquam sub legum, et judicionum potestatem casurum esse putasti? atq erat ista Libido crudelitatis exercendæ, quæ tot scelerum suscipiendorum causa? nulla Judices præter prædandi novam, singularemq, rationem. Ita defendit Roscium Amerinum numero 39no: et ab adjunctis personæ probat non fuisse abeo Patrem occisum: Patrem occidit Roscius? qui homo adolescentulus, corruptus, et ab hominibus nequam inductus annos natus magis quadraginta? videlicet Siccarius, homo audax, et sæpe in cæde versatus? at hoc ab accusatore nedici quidem audistis. Luxuries igitur hominem niminum, et

ens

eris alieni magnitudo, et indomitæ animi cupiditates, ad hoc scelus impulerunt. De luxuria purgavit Cæcius, cum dixit, hunc nec in convivio quidem ullo fere interfuisse, nihil autem unquam debuit. Cupiditates porro possunt esse in eo, qui ut ipse accusator objecit, rure semper habitarit, et in agro excolendo vixerit, quæ vita maxime dissuncta à cupiditate, et cum officio conjuncta. Item Catellinana 3tia. numero 19no ab adjunctis personarum conjuratus sceleris reos habuit: At mihi quidem quirites cùm illa certissima sunt visa argumenta, atq; indicia sceleris, tabellæ signa, manus, deniq; uniuscujusq; confessio tum multo illa certiora, color, oculi, vultus, taciturnitas. Sic enim obstupuerunt, sic terranum intuebantur, sic furtini non nunquam inter se aspiciebant, ut non jam ab aliis judicari sed ipsi a se viderentur. Quid negotium ipsum, vel rem, de qua agitur, explicat: Habes exemplum illius adjunct vernina 7ma, numero 148vo ubi crudelitatem Verris in Cives Romanos exaggerat: Siquis Rex, si qua civitas ex terranum gentium, si quem acie fecisset aliquid in civem Romanum ejus modi non publice vindicaremus? non bello persequeremur? possemus hanc injuriam, ignominiamq; nominis Romani inultam, impunitam dimittere? Quot bella majores nostros, et quanta suscepisse arbitramini? quot cives Romani injuria affecti, quot naviculanii retenti, quot mercatores spoliati dicerentur. At ego retentos non queror, spoliatos ferendum puto; municipiis mercibus ademptis, in vincula confectos esse mercatores, et in vinculis Cives Romanos necatos esse argue etc. Ibidem numero 150to: Situ apud Persas et in extrema India deprehensus Verres, ad supplicium duce-

reris

reris, quid aliud clamitares, nisi te esse Civem Romanum? etsi tibi ignoto apud ignotos, apud Barbaros, apud homines in extremis, atq ultimis gentibus positos nobile, et illustre apud omnes nomen tuæ civitatis profuisset. Ille, quisquis erat, quem tu in crucem rapiebas; qui tibi esset ignotus, cum Civem se Romanum esse diceret, apud te prætorem, si non effugium, ne moram quidem mortis mentione, atq usurpatione civitatis assequi potuit. Ubi. Differentias loci complectitur, et varias species: ut si profanus, si Sacer, si publicus, si privatus, si agrestis, si urbanus. Luculentum Adjuncti illius exemplum Philippica 2da: numero 63tio. Sed hæc, quæ robustioris improbitatis sunt, omittamus. Loquamur potius de iniquissimo genere levitatis. Tuistis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius corporis firmitate tantum vini in Hippiæ nupciis exhauseras, ut tibi necesse esset in conspectu Populi Romani vomere postridie. Orem non modo visu fœdam, sed etiam auditu! si inter cœnam, in tuis illis immanibus poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe duceret? in cœtu vero Populi Romani negotium publicum gereris, magister equitum, cui ructare turpe esset, is vomens frustis esculentis, vinum redolentibus, gremium suum, et totum tribunal implevit. Enumero 69no: Tu ingredi domum illam ausus es? tu illud Sanctissimum limen intrare? tu illarum ædium Diis penatibus os importunissimum ostendere? quam domum aliquandiu nemo aspicere poterat, nemo sine lacrimis præterire, hac te indomo tamdiu diversari non pudet? impua, quamvis nihil sapias, tamen nihil tibi potest esse jucundum. Antu illa vestibula, rostra, spolia cum aspexisti, domum tuam te introire putas?

mc

Me quidem miseret parietum istorum, atq; tectorum, quid enim unquam domus illa viderat, nisi pudicum, nisi ex optimo more, et sanctissima disciplina? Fuit enim ille vir Patres Conscripti. (: Pompejus:) sicut scitis, tum fortis clarus, tum domi admirandus, neq; rebus exteris magis laudandus, quam institutis domesticis. Hujus insedibus pro cubiculis, stabula, pro triclinijs, popinæ sunt. Quibus auxilijs Hoc est, quibus instrumentis, ac præsidijs, an baculo, an gladio, an sica? vel quibus ministris, auctoribus, adjutoribus? (Exemplum habes Philippica 2da, numero 64vo, ubi describit apparatum, quo Antonius incedebat cum Mima sua: Vehebatur in essedo Tribunus plebis, lictores laureati antecedebant, inter quos aperta lectica mima portabatur, quam ex oppidis municipales homines honesti obviam necessario prodeuntes, non noto illo, et Mimico nomine, sed volumniam consalutabant. Sequabatur rheda cum lenonibus comitis nequissimi, rejecta mater, amicam impuri filii, tanquam nurum sequebatur. Cur. causam significat maxime efficientem, et finalem, ut: quo Consilio, qua spe, quo modo etc. (: loco. Cicero utitur ad Millonis defensionem numero 49no: Aje, sit ita factum, quæ causa, cur Romam properaret, cur innoctem se conjiceret? quid afferebat festinationem? quod Hæres erat, primo erat nihil, cur propere opus esset. Deinde si quid esset, quid tandem erat, quod ea nocte consequi posset, amitteret autem, si postridie Romam veniset. Quomodo totius rei gestæ varios modos complectitur. ut si triumphus, si cædes, si sacrificium narratur, statim modus ipse, et ratio ponitur ante oculos. (Exemplum habes 7ma

Verrina

Verrina, numero 100mo: scelere, et furore in forum venit. Ardebunt oculi, totoq; ex ore crudelitas eminebat. Expectabant omnes, quo tandem progressurus, et quidnam actunus esset. Cum repente hominem pronpi, atq; in foro medio nudari, ac religari, et virgas expediri jubet. Clamabat ille miser, se Civem Romanum esse. Cædebatur virgis in medio foro Messanæ, Civis Romanus judices, cum interea nullus gemitus, nulla vox alia iistius miseri, inter dolorem, crepitumq; plaganum audiebatur, nisi hæc: Civis Romanus sum. Hac commemoratione e Civitatis, omnia verbera depulsurum, cruciatumq; ac corpore dejecturum arbitrabatur. Is non modo hoc non perfecit, ut virganum vim deprecaretur; sed cum implorare sæpius, usurparetq; nomen Civitatis, Crux, crux, inquam, infelici, et erumnoso, qui nunquam istam potestatem viderat comprobatur, etc. Quando tempus significat, quo aliquid sit actum. An nocte, an plano die, an æstate, an hyeme. etc. Ita Cicero pro lege manilia, numero 35to, Pompeji victoriam commendat a celeritate. Tantum Bellum, tam diuturnum, tam longe, lateq; dispersum, quo bello omnes gentes, ac nationes præmebantur, Pompejus extrema hyeme apparavit, ineunte vere suscepit, media æstate confecit.

§ OCTAVUS.

LOCUS À CAUSIS.

Quid est Causa? Ry: Causa vulgo definitur à Philosophis id, unde res aliqua est. Quotuplex est causa?

Ry: Quadruplex: Efficiens, materialis, formalis, et finalis.

Quid

Quid est Causa efficiens? Ry: Est id, aquo res habet, ut existat. Alia autem est Phisica, ut artifex Domus, alia moralis, ut spes, præmia.

Quid est Causa Materialis? Ry: Est id, in quo, vel exquo aliquid fit, ut lignum, est causa materialis scamni, panetes domûs, quia ex ligno fit samnum, domus ex parietbbus constat.

Quid est Causa finalis? Ry: Estea, propter quam aliquid fit, ita Beata vita, est causa finalis hominis, quia agit omnia, ut illam acquirat.

Quid est Causa formalis? Ry: Est ratio quædam, et forma, per quam res aliqua in sua natura ita constituitur, ut per eandem a cæteris distinguatur. Hæc porro triplex vulgo numeratur: Essentialis, ut anima in homine, Accidentalis, ut calor in igne; Arthificialis, ut colorum ductus in tabella.

Quomodo ducitur argumentum a causis? Ry: Primo: si tollantur causæ, et negentur; tolluntur pariter, et negantur effectus, vg: nullus fuit Architectus, ergo nulla domus. Secundo: si affirmetur causa necessaria; effectus quoque affirmabitur. vg: fuit ignis in hoc loco; ergo et calor. Tertio: si res possibilis ostendatur ex vi, et potentia causarum. Ita probare potens resurrectionem esse possibilem, ex eo, quod Deus sit causa efficiens, et materia, sive causa materialis hominem etiam mortuo superstes maneat. Exempla causæ efficientis, pro Roscio amerino numero 30vo; ubi probat eum non esse parricidii reum, quia caret iis vitiis, quibus ad parricidium stimulari aliquis, et incendi possit: Quibus tandem te cruci argumentis, accu

tis accusatorem censes, uti oporteret? Nonne et audaciam ejus, qui in crimen vocetur, singularem ostendere, et mores feros, immanemq; naturam, et vitam vitiis flagitiisq; omnibus deditam, et denique omnia ad perniciem profligata, et perdita, quorum tu nihil in Sextium Roscium ne objiciendi quidem causa contulisti. In Pisonem quadragesimo primo, carpit in ipso molliciem vitæ, tanquam causam vitiorum omnium, quibus erat deditus: Nam ille Gurgies, atq; Helluo natus, Abdomini suo, non laudi, atq; gloriæ, cum equites Romanos in provincia, cùm publicanos nobis et voluntate, et Dignitate conjunctos omnes fortunis, multos, fama, vitaq; privasse cum egisset aliud nihil in illo exercitu, nisi ut urbes depopularetur, agros fastaret, exhauriret domos, ausus a Senatu supplicationem per literas postulare. Tunc etiam, atq; adeo vos geminæ voragines, scopuliq; Reipublicæ, vos meam fortunam deprimistis, vestra extollitis. Quis est usus causæ efficientis?

R. Valet maxime ad rem amplificandam. Sic in Verrina 3tia, numero 7mo Verrem exhibet agitatum scelerum pœnis, quæ tam in Deos, quam in homines commiserat. Agunt eum precipitem pœne Civium Romanorum, quos partim securi percussit, partim in vinclis necavit, partim implorantes jura libertatis, et civitatis in crucem sustulit. Rapiunt eum ad supplicium Dii Patrii, quod, is te inventus est, qui e complexu parentum abreptos filios, ad necem duceret, et Parentes precium prosepultura liberum posceret. Religiones vero, ceremoniaq; omnium sacrorumq;, fanorumq; violatæ, simulacraq; Deorum, quæ non modo ex suis templis ablata sunt, sed etiam jacent in tenebris, a bisto retrusa, atq; abdita consistere ejus animum sine furore, atq; amentia non sinunt. Valet etiam ad rem minuendam.

Ita

Ita Cicero extenuat res bellicas Cæsaris, tanquam imperatoris minus, ut ejus clementiam extollat, qua Marcello injurias condonarat, numero 6to pro Marcello: Bellicas laudes solent quidam extenuare verbis, easq; detrahere ducibus, communicare cum Militibus, ne propriæ sint Imperatorum. Certè in armis militum virtus, locorum opportunitas, auxilia Sociorum, classes commeatûs multum juvant. Maximam verò partem, quasi jure suo, fortuna sibi vindicat, et quidquid est prosperè gestum, id pæne omne ducit suum. etc. Valet etiam ad hortandum. Sic secunda Verrina, numero 5tmo; Flabrionem hortatur hoc modo Tullius ad suscipiendam judicionum causam: Cogita, quis sis, quo loco, quid dare Populo Romano, quid reddere Majoribus debeas. Tac tibi Paternæ legis Acilia veniat in mentem, qua lege Populus Romanus de pecuniis repetundis optimis judiciis severissimisq; Judicibus usus est. Circumstant te summæ auctoritates, quæ te domesticæ laudis non sinant obliviscì, quæ te dies, noctesq; commoneant. Fortissimum tibi Patrem, sapientissimum avum, gratissimum socerum fuisse. Sic in Libro de Senectute numero 40mo, et 41mo, ut excitet voluptatis odium, et abea deterreat, exhibet perniciosos voluptatis effectus: Hinc Patriæ Proditiones, hinc rerum publicarum eversiones, hinc Clandestina cum hostibus, consilia nasci dicebat; nullum denique scelus, nullum magnum facimus esse, ad quod suscipiendum, non libido voluptatis impelleret. Stupra vero, et adulteria, et omne tale flagicium nullis illecebris excitari, nisi voluptate; cumq; homini sive naturâ, sive quis Deus, nihil mente præstabilius dedisset, huic Divino muneri, ac dono nihil tam esse inimicum, quam voluptatem, nec enim dominante libidine, temperantiæ locum esse omnino, nec volup-

tatis

tatis regno virtutem posse consistere. Exemplum Causæ Materialis habes Verrina 4ta, numero 83tio, ubi Sthenii elegantem supellectilem a materia commendat, quam Verres variis modis suam fecerat: Etenim Sthenius ab Adolescentia studiosius paulo hæc comparaverat, supellectilem ære elegantiorem, et Deliacam, et Corinthiacam, tabulas pictas etiam argenti benefacti, prout Termitani homines facultatem ferebant, quæ postea quam ipse abstulit, alia rogando, alia poscendo, quærebat Sthenius ut poterat. etc.
Quis est usus illius Loci? Rv: Valet hic Locus ad commendationem manufactorum, ad extollendum rei alicujus pretium, autidem minuendum. Exempla Causæ formalis suppeditat oratio pro Sextio, numero 47mo; ubi Tullius probat mortem sibi expetendam fuisse potiùs, quam timendam: quia hominis animus immortalis est: An mihi ipsi, ut quidam putant, fuit mors æquo animo oppetenda? quid? tum mortem ne fugiebam? an erat res ulla, quam mihi magis optandam putarem? aut ego illas res tantas in tanta improborum multitudine cum gerebam, non mihi mors, non exilium ob oculos versabatur? Non hæc denique àme tum, tanquam fata, in ipsa re gerenda, continebantur? an erat mihi in tanto luctu meorum, tanta dissunctione, tanta acerbitate, tanta spoliatione omnium rerum, quas mihi aut natura, aut fortuna dederat, vita retinenda? tam eram rudis? tam ignarus rerum? tam expers consilii, aut ingenii? nihil audieram? nihil videram? nihil ipse legendo, quærendoq cognoveram? nesciebam vitæ brevem esse cursum; gloriæ sempiternum? cum esset omnibus definita mors, optandum esse, ut vita, quæ necessitati deberetur, Patriæ potius donata, quam reservata naturæ videretur? nesciebam inter sapientissimos homines

hanc

contentionem fuisse, ut alii dicerent, hominum animos, sensusq; morte restingui; alii autem tum maximè mente sapientum, ac fortissimorum virorum, cum e corpore excessissent, sentire, ac vigere. Quorum alterum fugiendum non esse, carere sensu; alterum etiam optandum meliore esse sensu. ℭ Libro 1mo officiorum, numero 106to concludit homini fugiendam esse voluptatem ab excellentia ingenii, seu animi, qua polleat: Ex quo intelligitur corporis voluptatem non satis esse dignam hominis præstantia, eamq; contemni, ac rejici oportere. Si sit quispiam, qui aliquando aliquid tribuat voluptati, diligenter ei tenendum esse modum, ejus fruende. Itaq; victus cultusq; corporis, ad valetudinem referantur, et ad vires, non ad voluptatem. Atq; etiamsi considerare volumus, quæsit in natura excellentia, et dignitas, intelligimus, quam sit turpe diffluere luxuriâ, et delicatè, ac moliter vivere, quamq; honestum parcè, continetur, sævere, sobriéq;. ℭ Verrina 6ta, numero 72do, exaggerat sacrilegium verris ab egregia forma Simulacri Diannæ, quod Verres sustulit: Fuit apud Segestanos ex ære simulacrum Dianæ tum summa, atq; antiquissima præditum religione, tum singulari operæ artificioq; perfectum. ℭ numero 74to de eodem Dianæ Simulacro: Hæ posita Segestæ sanè in excelsa basi, in qua grandibus literis Africani nomen erat incisum. Erat admodum amplum, et excelsum signum cum stola: verum tamen inerat in illa magnitudine, ætas, atq; habitus virginalis, sagittæ pendebant ab humero; sinistra manu retinebat arcum: dextera ardentem facem præferebat. Quis est usus Illius Loci? Ap. Valet ad explicandam, et describendam rem clarius, et etiam amplificandam. Habes

exem

exemplum causæ Finalis pro Millone, numero 32do, ubi concludit Cicero, insidias non ab illo, sed à Clodio fuisse comparatas; quia spes emolumenti Clodium respiciebat, non Millonem: Quonam igitur pacto probari potest insidias Milloni feciſse Clodium? Satis est quidem in illa tam audaci, tam nefaria bellua docere, magnam ei causam, magnam spem in Millonis morte positam, magnas utilitates fuisse. Itaq; illud Cassianum, cui bono fuerit, in his personis valeat: etsi boni nullo in emolumento impelluntur in fraudem, improbi sæpe parvo. Atqui Millone interfecto, Clodius hoc assequebatur, non modo ut Prætor esset, non eo consule, quo scelenis nihil fatere posset; sed etiam, ut his consulibus prætor esset, quibus si non adjuvantibus, ac conniventibus, certe speraſsèt se posse Rempublicam eludere in illis suis cogitatis furoribus.

LOCUS AB EFFECTIS

Quid sunt Effecta? R: Sunt ea, quæ sunt orta de causis. Unde sequitur, tam multa illa esse, tam varia; quàm variæ multiplicesq; sunt causæ. Primo, quia notiora sunt effecta; quàm causæ, ideo multo frequentiorem apud Oratores usum habent. Effectus, qui respondet causæ materiali, is est: qui prodit ex materia: Ita Statua, dicitur effectus respectu æris, aut ligni, quia ex ære, vel ex ligno fit. Effectus, qui respondet causæ formali, est ipsa actio, quæ procedit à forma; sic: formalis animæ immortalis effectus est: facere hominem immortalem. Effectus causæ finalis est, quodcunq; suscipitur ad finem consequendum. Ita: labores, Vigiliæ,

virtutum

Virtutum exercitatio, sunt effectus finalis beatitudinis; quia hæc omnia ad eandem beatitudinem consequendam adhibentur. Deniq; Effectus causæ efficientis est id, quod ab illa efficitur; ut: Imago à Pictore. Quomodo Tractandus hic Locus?

R: Primo per congeniem. Ita Cicero Eloquentiæ dignitatem, jucunditatem, ac necessitatem ab effectis commendat per congeniem libro 1mo de Oratore, numero 30mo, 31mo, 32do: Neq; verò mihi quidquam præstabilius videtur, quàm posse dicendo tenere hominum cœtus, mentes allicere, voluntates impellere, quo velit; unde autem velit, deducere. Hæc una res in omni libero Populo, maximèq; in pacatis, tranquillisq; Civitatibus præcipue semper floruit, semperq; dominata est. Quid enim est aut tam admirabile, quàm ex infinita multitudine hominum existere unum, qui, quod omnibus natura sit datum, vel solus, vel cum paucis facere possit? aut tam jucundum cognitu, atq; auditu, quam sapientibus sententiis, gravibus verbis ornata oratio, ac perpolita? Aut tam potens, tamq; magnificum, quàm Populi motus, Judicum religiones, Senatûs gravitatem, unius oratione converti? Quid tam porrò regium, tam liberale, tam munificum; quam opem ferre supplicibus, excitare afflictos, dare salutem, liberare periculis, retinere homines in civitate? Quid autem tam necessarium, quam tenere semper arma, quibus vel tectus ipse esse possis, vel provocare improbos, vel tenlaſci lacessitus. 2do: tractatur Locus ab effectis per congeniem, seu potius per conversionem. Ita Cicero Philippica 2da, numero 55to mallorum omnium, quæ in Italia accidebant, Antonium facit Auctorem. Dolebis tres exercitus Populi Romani interfectos? interfecit

fecit Antonius. Desideratis Clarissimos Cives? eos quoque vobis eripuit Antonius. Auctoritas hujus ordinis afflicta est? afflixit Antonius. Tertio per comparationem, seu potius complexionem. Exemplum esto Locus hic: qui sunt, qui fœdera ruperunt? Carthaginenses. Qui sunt, qui crudele bellum in Italia gessenint? Carthaginenses. Qui sunt, qui sibi postulant ignosci? Carthaginenses.

Quis est usus Illius Loci? Ry: Valet plurimum in descriptionibus, in amplificatiobus, in moribus excitandis....

Exemplum habes pro Cluentio numero 23tio: Memoriâ teneo Milesiam quandam mulieriam, cum essem in Asia, quod ab hœredibus secundis accepta pecunia partum sibi ipsa medicaminibus abegisset, rei capitalis esse damnatam; quæ spem Parentis, memoriam nominis, subsidium mortis generis, hœredem familiæ, designatum Reipublicæ Civem sustulisset.

Valet etiam in suadendo, et in laudando: Sit illud exemplum oratione pro Plancio, numero 26to: An Minturnenses Coloni, quod Marium ex civili errore, atq; ex impiis manibus eripuerunt, quod tecto recepenint, quod fessum in ædia. fluctibus recreanint: quod viaticum viaticum congessenint, quod navigium dedenint, quod eum lingeentem terram illam, quam servaverat, lacrimis, vobisq; omibus, persecuti sunt, æterna in laude versantur? Plancio, quod me vel vi pulsum, vel ratione cedentem tempori, receperit, Juvent, custodierit, his, et Senatui, Populoq; Romano, ut haberent, quod reducerent, conservari; honori hanc quidem misecordiam, vir-

(3c)

tutem

virtutem fuisse, miraris?

§ DECIMUS. LOCUS À COMPARATIONE.

Quid est comparatio? Rv: Est duarum, vel plurium rerum, inter se collatio. Quotuplex est Comparationis genus? Rv: Triplex: Primum majoris ad minus. seu cum minore. Alterum minoris cum majore. Tertium Paris cum Pari. Res enim, inter quas instituitur comparatio, vel majores sunt, hoc est verisimiliores, et quibus id, de quo agitur potiori jure conveniat, vel minores, id est, minus verimiles, quibus non æque, ac ei, cui cum qua conferuntur. Vel æquales, in gradu veritatis, ut utris res potius conveniant, illis ne quidem, quæ conferuntur, an illis, quibus cum conferuntur, non satis, intelligas.

Quomodo fit argumentum à majori, ad minus? Rv: Quando minus probabile, concluditur ex probabili magis. v.g: Catoni licuit sequi bellum Civile, licebit et Ciceroni. Ita Cicero pro Roscio Amerino probat nihil esse mirum, quod Sylla omnia animadvertere non potuerit, cum nec Ipse Jupiter id possit numero 1mo: Quid miramur Syllam, cum solus Rempublicam gereret, orbemq terrarum gubernaret, Imperiiq majestatem, quam armis receperat, confirmaret legibus, aliqua animadvertere non potuisse; nisi hoc minus est, quod vis Divina assequi non possit, si id mens humana adepta non sit. Et pro Sylla numero 2do confutat à majori ad minus, quod Torquatus dixerat, se Regnum Ci: non posse ferre

ferre non posse. Quid tandem Torquate, regnum, consulatûs, cre-
do, mei, in quo ego imperavi nihil, sed contrà Patribus conscriptis,
et bonis omnibus parui; quo in magistratu, non institutum est à
me regnum, sed non prætermissum, quem tu in tanto imperio, tan-
ta potestate non dicis esse Regem, nunc privatum regnare dicis;
quo tandem nomine?

Quomodo ducitur argumentum à minori ad majus? R: Quando
magis probabile, seu magis verisimile, ex minus probabili, seu mi-
nus verisimili concluditur. Cujus argumenti vis ea est, si, quod mi-
nus probabile est, nihilominus verum est; ergo et quod erit magis
probabile, verum erit existimandum. v:g: Si duabus Legionibus vin
ci potuit hostium exercitus, certè poterit à quatuor superari. Si
Martyres, Christi causâ vitam effuderunt, nos proeodem levem con-
meliam ferre detractabimus?

Actione secunda in Verrem numero 20vo a minori ad majus Cicero
argumentur: Quid est, quæso, metelle judicium corrumpere, si hoc
non est, testes præsertim siculos, timidos homines, et afflictas non
solùm auctoritate deterrere, sed etiam consaturi metu, et duorum
Prætorum potestate? Quid faceres pro homine innocente, et propin-
quo, cum propter hominem perditissimum, atq alienissimum, de of-
ficio, ac dignitate decedis. Et pro lege Manilia, numero xiimo.
Populũ Romanum Cicero hortatur à minori ad majus, ad tuendam
imperii dignitatem: Majores vestri sæpe mercatoribus, ac naviculato-
ribus injuriosiùs tractatis bella gesserunt, et supra cætera.

Quomodo fit argumentum à Pari? R: Quando pariter probabi
le, à

le ex pariter probabili colligitur. vg: Beati omnes innocentiâ vitæ, virtutis exercitatione, laborum tolerantiâ ad gloriam æternam pervenerunt, ergo, et nos oportet iisdem gradibus ad eandem gloriam ascendere. Habes Illius Loci exempla illustria apud Ciceronem, pro Sylla numero 4to vo: Neq, verò, quid mihi irascare, intellere possum, si quod eum defendo, quem tu accusas; cur tibi quoque non succenses, quo accuses eum, quem ego defendo. Inimicum, inquis, accuso meum, et amicum ego defendo meum. Nondebes quemquam in conjurationis quæstione defendere, imò, nemo magis eum, de quo, nihil suspicatus, quam is, qui de aliis multa cogitavit. Ibidem numero 4to probat à pari, se non esse reprehendendum, quod Syllam defendat, qui ab Hortensio, aliisq, viris clarissimis defensus non fuerit: Ista conjuratio, si patefacta perme fuerit, seu est, tam patet Hortensio, quam mihi, quem cùm videas honore hoc, auctoritate, virtute, consilio præditum non dubitasse, quin innocentem Syllam defenderet? quæro; cur, qui aditus Hortensio ad causam, patuerit, mihi interclusus esse debuerit? Quæro illud etiam si me, qui defendo, reprehendendum putas, quid tandem existimes de his summis viris, et clarissimis civibus, quorum studio, et dignitate celebrari hoc judicium, causamq defendi hujus innocentis, vides. Et numero 7mo: Quamobrem, Quid est, quod mirere, si cum iisdem me in hac causa, vides, adesse, cum quibus in cæteris intelligis abfuisse. Nisi verò meum vis ferum præter cæteros, me asperum, me inhumanum existimare, me singulari immanitate, et crudelitate præ-

ditum

ditum. Et Catellinaria 5ma, numero 17mo, probat Catellinæ ex urbe discedendum esse, quia pari omnium bonorum judicio damnatus est: Quo tandem animo hoc tibi ferendum putas? Servi, mehercule mei si me isto pacto metuerent, ut te metuunt omnes Cives tui, domum meam relinquendam putarem: Tu tibi urbem non arbitraris? etsi me meis Civibus injuria suspectum tam graviter, atq; offensum viderem: carere et me aspectum tam graviter me aspectu Civium, quàm infestis omnium oculis conspici mallem, tu cùm conscientia scelerum tuorum agnoscas odium omnium justum, et jam tibi diu debitum, dubitas, quorum, et mentes, sensusq; vulneras, eorum aspectum, præsentiamq; vitare? Si te Parentes timerent, atq; odissent tui, neq; eos ulla ratione placare posses; ut opinor, ab eorum oculis aliquo concenderes: nunc te Patria, quæ communis est omnium nostrûm parens, odit, ac metuit; et jam diu tenihil judicat, nisi de parricidio suo cogitare. hujus tu neq; auctoritatem verebere, neq; judicium sequêre, neq; vim pertimesces?

SUNDECIMUS
DE LOCIS ASSUMPTIS SEU EXTRINSECUS PETITIS

Quid sunt Loci Assumpti, seu extrinsecus petiti? R: Sunt ii, qui petuntur aliunde, quàm ex natura rei, neq; pendent ab arte, ut excogitentur, sed ut tractentur.

Quot sunt Loci extrinsecus petiti? R: Sex vulgo numerantur: Leges, seu Præjudicia, Jusjurandum, Fama, Tabulæ, Tormenta, Testes, de quibus singulis seorsim nobis dicendum incumbit.

DE LEGIBUS, SEU PRÆJUDICIIS,

observandum

Observandum est Legem aliam æternam, quæ Dei est; aliam naturæ, quæ ab Eodem Deo est, ut Auctore naturæ; aliam humanam, quæ ab hominibus posita est. Humana iterum dividitur in Ecclesiasticam, in militarem, in Civilem, seu togatam, pro varia hominum conditione. Rursum alia lex est communis, quæ ad omnes; alia propria, quæ ad aliquos tantùm pertinet, puta: ad Regnum, aut ad Provinciam.

Quomodo confirmatur Locus à Lege? Rv: Primo: Si ostenderis per amplificationem a Definitionibus omblobatis, leges esse vincula Reipublicæ, Regnorum fundamenta, procreatrices tranquillitatis. Secundo: Si leges commendaveris ab iis, à quibus latæ sunt. Tertio: Si per amplificationem, a frequentatione consequentium damna, quæ ex earum violatione sucutura sunt, demonstraveris.

Legum necessitatem, dignitatemq; multis commendat Cicero pro Cluentio, numero 46to: Ut tibi concedam hoc indignum esse, quod cujusmodi sit, jam videro, tum mihi concedas, necesse est, multo esse indignius in ea civitate, quæ legibus est contineatur, discedi à legibus. Hoc enim vinculum est hujus dignitatis, qua fruimur in Republica; hoc fundamentum libertatis; hic fons æquitatis. Mens, et animus, et consilium, et sententia Civitatis posita est in legibus. Ut corpora nostra sine mente; sic civitas sine lege, suis partibus, et nervis, ac sanguine, et membris uti non potest. Legũ ministri, magistratûs, Legum interpretes Judices; Legum denique idcirco omnes servi sumus, ut Liberi esse possimus. Et Libro 2mo de inventione, numero 7mo: Monet judices, legum juratos custodes, ne a legibus discedant. Judices, qui ex lege jurati judicatis, legibus obtemperare debetis. Obtemperare autem legibus

non potest is

potestis, nisi id, quod scriptum est in lege, sequamini, quod enim certius legis, testimonium scriptor voluntati suæ relinquere potuit, quam quod ipse, magna cum cura, atq; diligentia scripsit. Quodsi literæ non exstarent, magnopere eas requireremus, ut ex his scriptoris voluntas cognosceretur. etc.

Quomodo refutatur Locus a lege? Rf: Primo. Si probetur mutari posse legem humanam hominis ad arbitrium. Secundo: Si negatur aliquid iniquum in lege. Tertio: Si lex legi opponatur. Quarto: Si necessitatem agendi contra legem contra legem fuisse demonstretur. Ita Tullius pro Rabirio Perduelli, numero 18tio, eludit legem, ostendendo legem non esse amplius in usu, nec superesse causam, propter quam lata fuisset: Tu mihi etiam legis Paticæ, tu Trachhi, tu horum libertatis, tu cujusquàm hominis deniq; populatis mentionem facis, qui non modo supplicijs inusitatis, sed etiam verborum inaudita crudelitate violare libertatem hujus Populi, tentare mansuetudinem, commutare disciplinam conatuses? Nam quæ hæc tua, quæ te hominem clementem, popularemq; delectant: ut: I, lictor colliga manus; quæ non modo hujus libertatis, magnitudinis q non sunt; sed ne Romuli quidem, aut Numæ Pompilii; sed Tarquinii superbissimi, atq; crudelissimi Regis; ista sunt cruciatus carmina, quæ tu homo lenis, libentissime commemoras, caput obnubito, arbori infelici suspendito. Quæ verba, Quirites, jam pridem non solùm tenebris vetustatis in hac Republica; verùm etiam luce libertatis oppressa sunt. Pro Domo sua legum oppositione, domum suam sibi non juste ereptam demonstrat, numero 92tio: Tu eris sanè Tribunus plebis tam jure, quàm lege, quam fuit hic ipse Rullus, vir omnibus rebus clarissimus, atq; amplissi-

mus

mus, quo jure, quo more, quo exemplo legem nominatim de capite Civis indemnati tulisti? Vetant leges sacratæ; vetant duodecim tabellæ, leges privatis hominibus irrogari: id est enim privilegium. Nemo unquam tulit, nihil est crudelius, nihil pernitiosius, nihil, quod hæc Civitas minus ferre possit.

DUODECIMUS LOCUS A JURE JURANDO SEQUITUR.

Quid est Jusjurandum? Rs: est affirmatio, vel negatio alicujus rei religioso nitu facta. Quomodo confirmatur hic Locus? Rs: Primo si ostenderis, quàm inviolabile debeat esse promissu, quo Deo quis abstringitur, idq; à minori ad majus. Nefas est pacta cum homine violare, quanto magis cum Deo, cui debemus id omne, quod sumus. Secundo: Si per enumerationem Partium recensueris pœnas, quæ jurisjurandi violatores consequuntur: experiuntur enim homines, qui jurisjurandi violatores in se perfidos, quo Deo perfidi exstiterint, et sceleris conscientiâ cruciantur. Tertio: Si magnam injurante, vel auctoritatem, vel probitatem demonstraveris. Ita Cicero libro 3tio de officiis, numero 3tio de jure jurando loquitur: Nullum vinculum ad adstringendam fidem jurejurando majores arctius esse voluerunt. Id indicant leges in duodecim tabellis; indicant sacra; indicant fœdera, quibus etiam cum hoste devincitur fides; indicant nationes, animadversiones q censonum, qui nulla de re diligentius, quàm de jurejurando judicabant.

Quomodo refutatur hic Locus? Rs: Primo si ostendatur jusjurandum opponi legibus, vel juri scripto, vel naturali. Secundo: neminem

Neminem abstringi ad id, quod iniquum est, posse, id autem iniquũ esse, quod dicitur sacramento fuisse confirmatum. Tertio: Si demonstratur id, de quo agitur, non expresse contineri in jurejurando, nec fuisse hanc jurantis mentem, ut ineo contineretur. Quarto: Si probetur emissum jurejurandum ex iracundia, vel ex imprudentia, vel extra locum. Ita Cicero pro Rabirio Posthumo, numero 36to; probat eum, qui falsonum dolum, seu falsum dixerit, facere fidem non posse, vel si per Deos omnes juraverit. Ubi semel quis pejeraverit, ei credi postia, etiam si per plures Deos jurando juret, non oportet. Idem omnino confirmat pro Cœlio numero 46to: Qui mentiri solet, pejerare consuevit, quem ego, ut pejeret, exorare facile potero, nam qui semel à veritate deflexit, is non majore religione ad perjurium, quàm ad mendatium perduci consuevit. Quis enim deprecatione Deorum, non conscientiæ fide cõmovetur? Propterea quæ pœna a Diis immortalibus perjuro, hæc eadem mendaci constituta est. non enim ex actione verborum, quibus jusjurandum comprehenditur, sed ex perfidio, et malecia, perquam insidiæ tenduntur alicui, Dii immortales hominibus irasci, et succensere consuevenunt. Et Libro 3tio de officiis numero 104to: docet non perjurare eũ, qui falsum juravit, sed quod ex animi sententia juraverit: Non enim falsum jurare, pejerare est; sed quod ex animi sententia juraveris, sicut verbis concipitur ore nostro, id facere perjurium est. Ibidem numero 107mo: Postquam probavit vel hosti jurisjurandi fidem servandam esse, negat eandem esse rationem Prædonum, quibus negari possit, quod jurejurando promissũ est.

est. Sit autem etiam jus bellicum, fidesq; jurisjurandi sæpe hosti servanda. Quod enim ita iratum est, ut mens deferentis concipere oportere, id servandum est; quod aliter, id si non feceris nullum perjurium est. Ut si Prædonibus pactum pro capite pretium non adjuveris, nulla fraus est, ne si juratus quidem id non feceris, nam pirata non est ex perduellium numero definitus, sed communis hostis omnium. Cum hoc nec fides esse debet, nec jurandum commune.

STRIGESIMUS.

DE PRÆJUDICIIS, FAMA, ET TORMENTIS.

Etsi Præjudicia vulgo confunduntur cum legibus, quia nihil sunt aliud, quam Senatus consulta, seu decreta jam antefacta, quibus orator utitur ad similem causam simili modo definiendam; tamen usurpantur aliquando latius, pro quacunq; præjudicata opinione, quam aliquis afferat ad causam, sive nulla certa ratione animos videatur imbuisse. Quare Oratoris est ire obviam ejusmodi præjudiciis, exemplis Ciceronis pro Cluentio numero 6to: Quamobrem à vobis, Judices, antequam de ipsa causa dicere incipio, hæc postulo: Primum id, quod æquissimum est, ut nequid præjudicati afferatis; etenim non modo auctoritatem, sed etiam nomen judicum amittemus, nisi hic ex ipsis causis judicabimus, acsi ad causas judicio jam facta domo deferemus. Deinde si quam opinionem jam vestris mentibus comprehendistis, si eam ratio convellet, si oratio labefactabit, si denig veritas

extorquebit.

extorquebit, ne repugnetis, eamq; animis vestris, libentibus, aut æquis remittatis. Ratio verò, vel confirmandi, vel infirmandi hunc locum, repetenda est ex iis, quæ dicta sunt paragrapho de confirmandis, vel infirmandis legibus.

Quid est Fama, seu Rumor? Rv: Est sermo sine ullo auctore dispersus: Quomodo confirmatur hic locus? Rv: Sunt Si ostendatur primo magnam esse vim, et auctoritatem, famæ ab exemplis virorum illustrium, qui bonæ famæ tam impensè studuerunt. Secundo: Si probetur famam vix unquam decipi, quia videtur vox publica esse, notum est autem illud: vox Populi, vox Dei. Præterea si testimonium unius, aut alterius ad hominem puniendum sufficit, quanto magis fama, quæ velut omnium hominum testimonium est. Tertio: Etsi non est negandum famam sæpe mentiri; tamen non est rejicienda inconsensu nobili vir sinistri nominis, idenim toti ordini perinde probrosum est, seu vera sit fama, seu falsa. Quarto: ferendæ sunt rationes, quæ causæ, de qua agitur, sint propriæ, per quas sparsi rumoris veritas confirmetur. Ad confirmandam rumorum auctoritatem sit illud Plinij Junioris in Panegirico Trajano: Cæsar tales nos crede, qualis fama cujusq; est, huic aures, huic oculos intende; nec respicias clandestinas existimationes, nullisq; magis, quam audientibus insidiantes susurras. Melius omnibus, quam singulis creditur, singuli enim decipere, et decipi possunt, neminem omnes fefellerunt.

Quomodo refutatur hic Locus? Rv: Ostendendo Primo, quam sit ina-

nis

nis fama, quæ apud solam plebem valere debet, non apud viros prudentes, et peritos judices: quod amplificabitur ab exemplis virorum innocentium, quibus sæpe aspersit maculam. Secundo demonstrando rumores esse ejusmodi opus hominum ociosorum, qui amant falsa in vulgus spargere. Tertio: Juverit investigare unde nata sit fama, ut melius probetur ejusmodi levitas. Quarto: afferendæ erunt rationes, ex quibus famæ falsitas demonstretur. Ita Tullius contra famam disputat pro Cælio numero 20vo: At fuit fama. Quotus quisq, istam effugere potest in tam maledica civitate? Vitium hujus mulieris miraris male audisse, cujus frater germanus sermones iniquorum effugere non potuit. Et pro Plancio numero 50to: Illud unum vos magnopere oro, atq, obsecro, cum hujus, quem defendo, tum communis periculi causa, ne fictis auditionibus, ne disseminato, dispersoq, sermoni, fortunas innocentium subjiciendas putetis. Multi amici accusatoris, nonnulli etiam nostri iniqui, multi communes obtrectatores, atq, omnium invidi, multa finxerunt. Nil est autem tam volucre, quàm maledictum, nihil facilius emittitur, nihil latius dispatur. Neq, ego, si fontem maledicti reperietis, ut negligatis, aut dissimuletis, unquam postulabo. Sed si quid sine capite manabit, aut si quid erit ejusmodi, ut non exstet auctor, qui audierit, aut ita negligens vobis esse videbitur, ut unde audierit, oblitus sit, aut ita levem habuit auctorem, ut memoria dignum non putaret: cujus illa vox vulgaris, audivi, nequid reo innocenti noceat, oramus.

Quadruplex

Quotuplex est Testimonium? Rx: Triplex: Divinum, Angelicum, et humanum. Ad testimonium referebantur olim, oracula, auspicia, vaticinationes, responsa. Oraculum est vox Dei, vel per se, vel per alium loquentis. Auspicium, seu augurium est testimonium captum ex cantu, volatu, et pastu avium. Vaticinatio est responsio alicujus vatis. Denique responsum dicebatur olim, vel quando Sacerdotes, et Aruspices res futuras ex inspectione exstorum conjiciebat, vel quando conjectores somnia exponebant.

Quomodo confirmandus est locus à testibus? Rx: Primo laudandi testes sunt, vel à nobilitate, vel probitate, vel ab alio quovis capite, quo major ipsis accedat auctoritas. Ita Cicero Divinatione in Verrem numero 43tio: Sunt testes viri clarissimi nostræ, quos, si mentirer, testes esse impudentiæ meæ minime vellem. Scitis, qui est in consilio Marcellus: scit is, quem adesse video Lentulus Marcellinus; quorum fide, atq; præsidio Siculi maximè nituntur; quod omnino Marcellorum nomine tota illa provincia adjuntta est. Secundo: quærendi sunt testes, maxime oculati, qui rem non audierint tantum, neq; per alios, sed per se viderint. Exemplum habes pro Archia numero 6to: Quid enim horum infirmare Grache potes? Heraclæene eum esse adscriptum negabis, adest vir summa eloquentia, et auctoritate, et religione, et fide, qui se non opinari, sed scire; non audivisse, sed interfuisse, sed egisse dicit. Adsunt Heraclæenses legati, nobilissimi homines, qui hujus judicii causâ, cum mandatis, et cum publico testimonio venerunt, qui hunc adscriptum Heraclæensem

chœensem dicunt. (t Verrina 7ma numero 165to: Jam mei testes veri sunt. Quid enim dicit aliud Numitorius? Quid Cottii nobilissimi homines ex agro Tauronimatano? quid Lucellus, qui argentariam Rhegii maximam fecit? quid cæteri? adhuc enim testes ex eo genere à me sunt dati, non qui novisse Gavium, sed qui vidisse dicerent; cum is, qui se civem esse Romanum clamitaret, in crucem ageret. Tertio Dicet Orator nulla spe illos, nullis inimicis impulsos fuisse ad dicendum testimonium. Quarto Dicet rem totam esse jurejurando confirmatam. Ita Cicero pro Comœdo numero 402do: Hoc ego loco, soluto, et quieto sum animo et quorum recidat responsum tuum non magnopere laboro, firmissimis enim, et sanctissimis testimoniis Virorum optimorum causa Roscii munita est.
Inter omnia testimoniorum genera valet illud plurimum, quod oratoris arte, atq; industriâ ab adversario petitur. Ita Cicero Verrina 7ma, numero 163to: Hoc tu Verres idem dicis, hoc confiteris tu illum clamitasse se civem Romanum. Apud te nomen civitatis ne tantum quidem valuisse, ut dilationem aliquam crucis, aut crudelissimi, teterrimiq; supplicii, aliquam parvam moram saltim posset afferre. Hoc teneo, hic hæreo, Judices, hoc sum contentus uno, omitto, ac neglego cætera, sua confessione induatur, ac juguletur necesse est.
Quomodo infirmandus hic Locus? R: Primo: Si pravi testium mores ostendantur; si probentur accusatorum testimonia non modo veritati, sed ne sibi quidem esse cohærentia. Ita Cicero lata adversus Flaccum testimonia confutat, ab iis ipsis, qui illa tulerant numero 6to: At à

testibg

Testibus leditur? Antequàm dico à quibus, qua spe, qua vi, quare concitatis, qua levitate, qua ægestate, qua audacia præditis; dicam de genere universo, et de conditione omnium nostrûm. Et numero quo: At quos testes. primum dicam id, quod est commune, Græcos. Non quod nationi huic ego unus maximè derogem fidem, verùm tamen hoc dico de toto genere Græcorum, tribuo illis literas: do multarum artium disciplinam, non adimo sermonis leporem, ingeniorumq; acumen, dicendiq; copiam, denique etiam si qua sibi alia sumant, non repugno. Testimoniorum religionem, et fidem nunquam ista natio coluit, totiusq; hujus rei, quæ sit vis, quæ auctoritas, quod pondus, ignorant. Secundo: Si testes dicantur esse inimici allatis odiorum causis. Ut pro Roscio amerino, numero sexto: Quid tu vir optime equid habes, quod dicas, mihi ausculta, vide ne tibi desis, optime tua quoq; res per magna agitur. Multa scelerate, multa audacter, multa improbè feciſti. Unum stultiſsimum tua sponte, non de Rugi sententia. Nihil opus fuit te isthic sedere, neq; enim accusatore muto, neq; teste quisquam utitur eo, qui de accusatoris subjecto subseli° surgit. Tertio: Si infames, et compti literæ probentur. Quarto Si testes auctoritate digni, proferantur, qui ignobilium testium fidem infringas. Denique ad elevandam vim testium, qui nullam velim probitatis, vel inimicitiarum suscipicionem habere possint, geminam init Tullius rationem; alteram: ut in amicorum periculis locum esse honesto mendatio putet: alteram: ut Judices obsecrentur, ne ulla dignitatis testium habitâ ratione, tantùm quid dicant illi, intueantur. Prioris exemplum habes pro Ligario numero sexto: Quodsi Cæsari probare possemus in Africa Ligarium omni

no

no non fuisse, si honesto, et misericordi mendacio saluti Civis calamitosi consultum esse vellemus; tamen hominis non esset in tanto discrimine, et periculo Civis, refellere, et coarguere nostrum mendacium, etsi esset alicujus, ejus certè non esset, qui in eadem causa, et fortuna fuisset. Posterioris exemplum erit, quod dicit pro Murœna ad elevandum Catonis testimonium, numero 60vo: Venio nunc ad Catonem, quod est firmamentum, ac robur totius accusationis: qui ita gravis est accusator, ac vehemens, ut multo magis auctoritatem, quam criminatioñem pertimescat. In quo accusatore, Judices, primum illud deprecabor, ne quid Murœnæ dignitas illius, ne quid exspectatio Tribunatûs, ne quid totius vitæ splendor, et gravitas noceat; deniq ne ea, soli huic, obsint bona Catonis, quæ ille adeptus est, ut multis prodesse posset.

QUATUOR DECIMUS LOCUS À TABULIS SCRIPTIS.

Quid Tabularum nomine intelligitur? R: Tabulæ sunt testimonia, quæ proferuntur ex scripto, quibus pacta, conventa, contractus, et comicialli stipulationes, aut testamenta, vel quidvis aliud ejusdẽ generis continetur.

Quomodo confirmandus est Locus hic? R: Primo per negationẽ exaggerari potest vis illius ad exemplum Ciceronis pro Sextio numero 10mo: Non recito vobis decretum, officio aliquo expressum vicinitatis, aut clientelæ, aut hospicii publici, aut ambitionis, aut

commen

commendationis gratiâ. Sed recito memoriam perfuncti periculi, prædicationem amplissimi beneficii, vicem officii præsentis, testimonium præteriti temporis. Secundo: per comparationem conferendum erit testimonium scriptum cum fama, cæterisq; testibus, et rationes quærendæ, quibus probatur plus habere auctoritatis testimonium scriptum, quam aliud quodlibet. Tertio per frequentationem consequentium, ostendendo non posse violari testimonium scriptum, et relatum in Tabulas publicas, quin hæreat æterna labes ipsis impressa tabulis publicis; adeoq; nullum fore jus, quod non possit infringi. Quarto: Ab adjunctis exaggerabitur commissum contra tabulas scelus. Si reus est ignobilis, dicetur, neminem fore deinceps, qui idse impunè facturum non speret, quandoquidem violatæ tabulæ, violatores capite non vindicantur. Si reus est nobilis, ostendetur pessimum apud posteros exemplum fore, si scelus impunitum relinquatur.

Quomodo refutandus hic locus? Rx: Primo: ferendum est aliquod testimonium scriptum, quod tabulis opponatur, et ejus auctoritas amplificanda. Secundo: Si nullum ejusmodi est testimonium, declinada vis est tabularum, adhibita interpretatione, quæ nisi accedat, dicendum est. Multa fore incommoda, quæ ex scriptis legibus nascantur. Tertio: si nulla afferi poterit probabilis interpretatio, probandum erit non esse majorem vim testimonii scripti, quàm vocalis; cur enim tanta vis est calami, aut Typographiæ, ut si accesserit continuo ex testimonio faciat oraculum. Quarto: tam mutari possunt tabulæ, quàm cæteræ leges, quia non majoris auctoritatis

ritatis fuerunt, qui tulerunt illas, quàm qui sancitas, et scriptas acceperunt. Quinto: quo major est tabularum antiquitas, eo videtur esse major non nunquam mutationis in illas inducendæ ratio, quia pro varietate temporum, ut sunt variæ consuetudines, variiq; mores, ita varia decreta. Deniq; quærenda sunt exempla factæ alias in tabulis mutationis.

CAPUT SECUNDUM.

De Elocutione Oratoria.

§. PRIMUS DE PERIODO.

Quid est Elocutio Oratoria? R: Est modus, seu ratio loquendi, ac scribendi Oratorum propria, quam stilum vocant. Quæ nam est elocutio oratori propria? R: Debet esse primo numerosa, deinde ornata, deniq; accomodata illi rei, de qua dicitur. Fit autem numerosa per periodos, ornata per figuras, deniq; accomodata per rationes, et argumenta.

Quid est Periodus? R: Periodus a Cicerone definitur in Libro, qui orator inscribitur numero 207mo: oratio in quodam quasi orbe inclusa procurrens, quoad instat in singulis perfectis, absolutisq; sententiis. Hoc enim ipsum est, quod periodus sonat, quæ vox est græca: Periodos; nihil aliud significans, quam ambitum quendam, aty circuitum:

quia

quia periodus est comprehensio verborum totam sententiam ab initio usq; ad finem complectens. Vox autem illa est significatio metaforica, à ludis olimpicis deducta, in quibus quadrigæ a carceribus ad metam pergebant, eamq; circumflectentes redibant, deinde ad carceres. Sic periodus à priori parte sententiæ, quæ prothasis vocatur, ducitur ad partem sententiæ posteriorem, quæ appellatur apodosis. Huic explicationi congruit Aristotelica periodi definitio. Dicit enim periodum esse orationem; quæ initium habet, et finem ex se se, et eam magnitudinem interjectam, quæ aspectabilis facile sit. Quæres. Quid sit habere inicium, et finem ex se se? Rv: Initium illud vocatur ab Aristotele, post quod aliquid sequi suaspote debet, quo semel posito nihil amplius exquiritur. Neq; enim sententia quælibet habere initium, et finem dicenda est, licet à quibusdam vocibus inchoetur, et per alias voces desinat. vg: si dixeris: Virtus multas habet, et magnas illecebras. In hac sententia nullum initium, aut finis agnoscitur, quia nihil debet sequi, neq; quidquam aliud ultra exspectatur. Si verò dixeris: Cum virtus multas, et magnas habet illecebras habet; tunc suspensus erit sensus, et exspectabitur alia sententia, quæ priori sententiæ, et præmissæ particulæ cum respondeat, absolvatq; periodum. vg: Cum virtus multas, et magnas habet illecebras, tunc ab ea tam amanda, quam consectanda, quis temperare possit? erit hæc periodus, quæ habet initium, et finem, et ad leges Aristotelicæ definitionis exacta sit.

Quid significant voces illæ? et magnitudinem interjectam, quæ aspectabilis facile sit? R: Designant spacium aliquod inter initium, finemq; Periodi interjectum, justum illud quidem, ut et spiritum dicentis juvet, nec aurem audientis, aut longiori ambitu obruat, aut breviori fallat. Tam egregiis periodi definitionibus aliam adjicimus, breviorem certè, et fortasse clariorem. Igitur Quid est Periodus? R:
Est oratio explicans, seu potiùs habens sensum, et numerum perfectum. Quot sunt partes Periodi? R:
Partes Periodi majores vocantur: Cola, ex græco, seu: membra; minores; commata, ibidem ex græco, seu: incisa.
Quid est colum, seu membrum? R: Est oratio habens sensum, et numerum, sed utrumq; imperfectum.
Quid est comma, seu incisum? R: Est oratio habens sensum, perfectum, sed nullum numerum, nisi periodus ex multis incisis completur, quæ simul composita numerum efficiant: vg: nihil agis, nihil cogitas, nihil moliris, quod ego non videam, planèq; intelligam. Itaq; membrum cum periodo convenit quidem, quod oratio sit habens aliquem sensum, ac numerum. Disconvenit verò, quod sensus, ac numerus, qui in periodo perfectus est, et absolutus, in membro suspensus, et imperfectus inveniatur. Incisum autem habet hoc commune cum periodo, quod perfectum sensum habeat; ut patet in oratione illa: nihil agis. etc. differt ab eadem, et membro pariter, quod omni

numero

numero propter brevitatem spolietur. Sit in exemplum illa Ciceroniana periodus pro Marcello numero 1mo, quæ ex geminis membris coalescit: Tantus est enim splendor in laude vera, tanta in magnitudine animi, et consilii dignitas. Hæc oratio, seu sententia prioris membri rationem habet, in qua sensus est aliquis; ut patet, et numerus propter aptam vocum singularem dispositionem, sed imperfectus utique, donec altera pars periodi, seu membrum, quod sequitur advenerit: Ut: hæc à virtute donata, cætera à fortuna commodata esse videantur. Ex dictis colliges tria esse dicendi genera. Primo: Periodicè is dicit, qui ambitu finito periodum effert, explanatq; sententiam. Ita Cicero de provinciis consularibus, numero 1mo: Si quis vestrum exspectat, quas sim provincias decreturus, consideret ipse secum, qui nam mihi homines ex provinciis potissimum deprehendendi sint. Non dubitabit, quid me sentire conveniat, cum quid mihi sentire necesse sit, cogitarit. Secundo: Membratim, cum singulis membris insistit oratio. Ut: In Pisonem numero 56to: Audistis Philosophi vocem? negavit se triumfi cupidum unquam fuisse. Cum exstinguebas Senatum, vendebas auctoritatem hujus ordinis, addicebas Tribunoplebis consolatum tuum, Rempublicam evertebas, prodebas caput, et salutem meam una mercede provinciæ; si triumfum non cupiebas, cujus tandem rei, te cupiditate arsisse defender. Tertio: Incisim: Cum oratio incisis con-

stat

stat. Ut in Pisonem ibidem: O scelus, o pestis, o labes! Epost reditum in Senatu numero xxtio: Cum hoc homine, an cum stipite, ethiope, si in foro constitisses, an crederes interesse? sine sensu, sine sapore, elinguem de, tardum, inhumanum, neglectum, cappadocem, modo abreptum de grege venalium diceres, Idem domi quam libidinosus! quàm impurus! quam intemperans. Interdum membra incisis miscentur. Ut pro Archia numero xoto: Hæc studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium, ac solatium præbent, delectant domi non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinãtur, rusticantur. Primum genus in usu est præsertim inexordiis, et in rebus gravioribus. Posteriora duo adhibentur, cum orator adhi arguit, et increpat aliquem.

SECUNDUS.

DE DIVISIONE PERIODORUM.

Pro numero, et varietate membrorum multiplex est, et varia periodus. Alia enim est, ut quidam volunt, uniusmẽbri; quæ dicitur à Græcis Monocolos, à voce; monos, solus; et altera colon, membrum. Alia bimembris, sive bicolos, alia triummembrorum, sive tricolos. Alia quatuor membrorum, sive tetracolos. Exemplum illud esto periodi bimẽbris, libro 1mo, de oratore, numero 31mo; Quid

tam est admirabile. etc: ut supra. Exemplum periodi trimembris habes pro Cælio numero 2dvo: Datur enim concessu omnium. etc: ut supra. Exemplum periodi quadrimembris sufficiet exordium pro Millone. Ego vereor, Judices, ne turpe sit, pro fortissimo viro dicere, incipientem timere; 1mum membrum Minimeq; deceat, cum Annius Millo, ipse magis de Reipublicæ salute, quàm de sua perturbetur, me ad ejus causam parem animi magnitudinemq; afferre non posse. 2dum tamen hæc novi judicij forma terret oculos. 3tium Qui quocunq; inciderint, veterem consuetudinem fori, et pristinum morem Judiciorum minimè vident. 4tum. Quæ verò periodus quatuormembris admodum similibus, et ejusdem ferè magnitudinis constat, vocatur Quadrata. Eadem quæ valde numerosa sit, rotunda dicitur. Fit in exemplum periodi hujuscemodi, exordium pro Rabirio Perduelli. Etsi, Quirites, non est meæ consuetudinis ini hò dicendi rationem dicere, qua de causa quemq; defendam. 1mum membrum Propterea quod cum omnibus Civibus in eorum periculis, semper satis justa mihi causam necessitudinis esse duxi. 2dum Tamen in hac defensione capitis, famæ, fortunarum omnium Rabirii, proponenda ratio, videtur esse officii mei. 3tium Propterea, quod, quæ justissima mihi causa ad hunc defendendum esse visa est, eadem vobis ad absolvendum debet videri 4tum. Quæ verò periodus sic inter se disposita est membra enumerat, ut eodem manente sensu, et orationis concinnitate pars

prior

prior periodi, quæ prothasis dicitur, collocari possit posterioris, quæ appellatur: Apodosis. et postrema membra fiant prima; vocatur decussata, à vocabulo. Decussis, cujus figuram exhibet numerus major denarii Romani: quæ figura sic est disposita, ut, si eam invertas, et partem I infimam ponas loco summæ, maneat tamen eadem figura, et nota numeri Denarii. X. Talis illa est periodus. quæ initio orationis pro Cæcinna legitur; Si quantum in agro, locisq; desertis audacia potest, tantum in foro, atq; in judiciis impudentia valeret. Prothasis. non minus in causa cederet Cæcinna, Æbucii impudentiæ, quam tum in facienda cessit audatiæ. Apodosis. Nam si prothasin, posterium postpones, apodosim seu duo priora membra posteriorum loco colloces, et duo posteriora vicissim priorum locum occupant, manebit idem sensus, qui prius. vg: Non minus in causa cederet Cæcinna; Æbucii impudentiæ, quàm tum in facienda cessit audaciæ; Si quantum in agro, locisq; desertis audacia potest, tantum in foro, atq; in judiciis impudentia valeret. Quod diximus superius, ambitum periodorum similem esse quadrigis procurrentibus à carceribus ad metas, et à metis ad carceres recurrentibus; tanto verius est, quod periodus, cujuscunq; generis illa sit, ex duabus tantum partibus componatur, quantum quarum prior, quæ prothasis dicitur, itus, posterior, quæ vocatur apodo-

sis

sis, redithis rationem habeat. Has porro partes geminas facilè deprehendere est in bimembri periodo, cujus membrum prius prothasin, posterius apodosim constituit; item in quadrimembri, ubi duo priora membra ad prothasin, duo posteriora ad apodosin pertinent. At in trimembri periodo, quæ tribus membris constat; quæritur 1mo. prothasis ne apodosi, an apodosis prothasi debeat esse productior; sive an duo membra prothasis complecti debeat, apodosis unum; an contra: geminum in apodosi, unum in prothasi magis conveniat membrum contineri? R: nullam dari posse certam super ea re regulam. Cum apud Ciceronem in trimembri periodo nunc prothasis apodosi, modo apodosis prothasi inveniatur productior; sed consulendum esse judicium aureum, quo nihil est in hac arte sagacius. Quæritur 2do. Quomodo discernere quis potest in periodo trimembri, quod membra sibi prothasis, quod apodosis vindicet? R: Adtendendum est præsertim ad secundum periodi membrum, quod si vinculâ, aut particulâ conjunctum aliqua, cum primo membro inveniatur, tunc dō priora membra spectabunt ad Prothasim, si nabeo penitus solutum sit, tunc duo posteriora membra pertinebunt ad apodosim. Hoc planum fiet exsequentibus exemplis. Primum petitur ab illo periodo trimembri, quæ legitur pro Archia numero 1yto: Nisi multorum præceptis, multisq; literis mihi ab adolescentia suasissem, nihil esse

invita

invita magnopere expetendum, nisi laudem, atq; honestatem. 1mum membrum In ea autem persequenda: omnes cruciatus corporis, omnia pericula mortis, atq; exilii parvi esse ducenda; 2dum Nunquam me pro salute vestra, in tot, ac dimicationes, atq; in hos profligatorum hominum quotidianos impetus adjecissem. 3tium Hic pronum est observare particulam autem, in secundo membrum positam habere vim connectendi secundum membrum, cum primo, adeoq; illa duo priora membra ad prothasim referri; Tertium verò ad apodosim. Secus accidit in exemplo sequenti, quod ab oratione pro Quintio numero 26to depromptum est, ubi secundum membrum quia nullo vinculo connectitur, cum primo censeri debet, ad apodosim pertinere: Etenim si veritate amicitia, fide, societas, pietate propinquitas colitur. 1mum membrum necesse est iste, qui amicum, socium, affinem famâ, et fortunis spoliare conatus est: 2dum vanum se, et perfidiosum, et impium esse fateatur. 3tium. Ubi duo posteriora membra ad apodosim, primum ad prothasim refertur.

TERTIUS.

DE VENUSTATE PERIODI.

In quo posita est venustas periodi? R. In tribus præcipuè rebus; in numero, in verbis, in clausulis.

Quid est numerus? R. Numerus secundùm Aristotelem,

est

est Rythmus quidam exquisitus, non canorus, qualis est in poematis adversibus, sed ita dissimulatus, ac latens, ut sentiatur tamen, ac jucundo fine concludatur.
Definitur à Cicerone. Oratio constans partibus honoris, aurium judicio rectè, et æqualiter fluentibus. Quod vero spectat numerum in oratione adhibendum, hæc monet Tullius in oratore ad Brutum, numero astricto; neq; numerosa esse, ut Poema, neq extra memenum, ut sermo vulgi est, debet Oratio, alterum nimis est vinctum, ut de industria factum appareat; alterum nimis dissolutum, ut pervagatum, et vulgare videatur.
Quid spectandum in verbis? Rs: Hæ sunt in verbis quærendæ virtutes, Primo vis, ut si Parricidam dixeris pronefario homine, Sacrilegum pro fure. secundo majestas; ut immensitas laborum pro magnitudine. Tertio Splendor; ut immensæ camporum declivitates, pro declivi aliquo loco. Quarto vehementia: ut temporum procellæ, pro calamitatibus. Quinto Epitheta, et verba ficta ad contumeliã; ut Furiæ bononum, furia Patriæ, pax, tempestas, Reipublicæ pestis, juxta illud: Non enim nos color iste servilis. etc:
Quæ cavenda sunt vitia in verbis? Rs: Primo Consonantiũ asperior permixtio; ut: Xerxis exercitus. Secundo Syllabarum earundem repetitio; ut: hunchi-morem, moremq; perpetuo retinuit. Tertio crebra ejusdem vocis repetitio. Quarto

similiter

similiter cadentia. Quinto plura monosyllaba. Sexto verba longiora, nisi hoc postulet orationis tarditas. Septimo inepta verborum trajectio. Quid observandum in clausulis? R: Primo supervacaneum est dicere de pedibus, qui vel initio, vel in medio periodi usurpantur; hæc enim usus, et lectio meliùs docebunt. Secundo Quod spectant ad finẽ periodus verbo elegantius, quam nomine clauditur. Tertio ejusmodi clausulis inserviunt vulgo sequentes pedes: Primus est geminus trocheus, apud Ciceronem usitatissimus. vg: consulatus, continebit, consequenter. Secundus geminus spondeus, ut: infringendam. Tertius, tribrachis, et spondeus. ut: prohibuerunt. Quartus est Dactilus, maximè si præcesserit jambus, ut: perhorrescerẽt.

QUARTUS.

DE ARTE INFORMANDÆ PERIODI, ET

Membra, seu pates periodi alias cum aliis connectendi. In quo consistit artificium periodi? R: In usu, et dispositione particularum, per quas periodi sensus suspendit, et absolvit. Nam particula quæq; initio periodi, sive: prothasis præposita relativa est, et dicit ordinem ad aliam particulã apodosi præfingendam, quæ nisi advenerit perfectus, et cõpletus esse sensus non potest. Unde diceres particulas illas esse in periodo, quod sunt in edificiis interruptis prominẽ

tes, et salgen

tes, et salgentes lapides, qui videntur alias inspectare, quibus inserant, et quibus cum unum opus perfectum, et absolutum efficiant. Quænam sunt illæ particulæ? Rx: multiplices, et varii generis recensentur; aliæ enim comparationem instituunt. vg: tantum, quantum, talis, qualis, eo major, quo; quemadmodum, sic,. Aliæ distributivæ sunt, serviunt enumerationi partium. vg: sive, aut, vel, neq;, bis, aut ter repetita, primum, deinde, postremo, cum, tum. Aliæ vocantur conditionales vg: si, siquidem, nisi, Aliæ. pugnantes vg: etsi, quamvis, tamen. Aliæ Relativæ vg: qui, quæ, quod, is, ea, id. Hæ particulæ connectendis periodi membris, seu partibus deserviunt. Quomodo particularum illarum ope informari periodus potest? Rx: Primo Quærenda tibi sententia aliqua, quam extendas in periodum vg: nihil invita amico utilius. Secundo vel rationem subjunges, propositæ sententiæ. vel dilatabis tantum vocem illam, utile, hoc, vel aliomodo. Nihil tam natura aptum, tam conveniens ad vitæ societatem, et consuetudinem. Tertio præposita particula causali, cum, ut suspensus sensus esse possit, ita bimembrem effies, cũ nihil est tam aptum naturæ, tam conveniens ad vitæ societatem, ac consuetudinem, quam amici benevolentia. (: primum membrum:) tum cordatus homo quisquis erit, illam rebus omnibus humanis anteponendam judicabit.

bit. (: 2dum:) Sin subjungere statim propositæ sententiæ rationem volueris, istam vg: Quia amicus secundas res lætiores facit, adversas leviores; sic periodũ bimembrem eformabis: cum nihil est ad secundas res lætiores, et adversas leviores faciendas tam potens, quam amici benevolentia; tum cordatus homo quisquis erit, illam rebus omnibus humanis facile anteponendam judicabit. Iam de bimembri, ut trimẽbrem facias dilatabis prothasim in duo membra, et benevolentiâ, seu potiùs beneficio particulæ ut posterius, membrum cum priori junges hoc modo: Cum ea est veri, sinceriq; amici natura, atq; indoles. (: 1mum membrum:) ut res secundas lætiores, adversas leviores eficiat: (: 2dum prothasis:) Quis tot inter, ac tantas hujus vitæ varietates sine amici benevolentia vivere se posse arbitretur. (: 3tium mem: apodosis:) Deniq; ut periodus, quæ trimembris est, fiat quadrimembris dilatanda apodosis est per particulas comparativas: tam, ut, vel: tantum, quãtum. vg: Erit ne aliquis tam parum amicus, tam parum cupidus tranquillitatis, ac pacis, ut tot inter, ac tantas hujus vitæ varietates sine amici benevolentia vivere se posse arbitretur. Vel quanto difficilioris operæ videtur æquam rebus in arduis pariter, ac bonis servare mentem, tãto dulcior amicus, ac jucundior censendus est.

Observabis exdictis geminam esse sententiæ in periodum conformandæ rationem; aliam per solam dilatationem propositæ sententiæ: Ita Cicero oratione secunda in Verrem sententiam illam: Accidit tamen, quod optabamus. Sola dilatatione sic in periodum trimembrem fundit: Quod erat optandum maxime, Judices. 1mum membrum Et quod unum ad invidiam vestri ordinis, infamiamq; judiciorum sedandam maxime pertinebat. 2dum: Prothasis. id non humano consilio, sed prope divinitus datum, atq; oblatum vobis summo Reipublicæ tempore videtur. 3tium: Apodosis. Ubi patet totam periodum nihil esse aliud, quàm meram brevionis hujus sententiæ dilatationem: accidit tamen, quod optabamus. Alia ratio est conformandæ sententiæ in periodum, nimirum: cum sententiæ aliqua ratio subjicitur. Sit in exemplum ista sententia: Caput meum objeci multis periculis. Cui Cicero pro Archia numero suo hanc rationem adjicit: Qui nihil non ferendum esse duxi pro consectanda laude, atq; honestate. Et sic periodum bimembrem informat: Nisi multorum præceptis, multisq; literis mihi ab Adolescentia suasissem, nihil esse in vita magnopere expetendum, nisi laudem, atq; honestatem: 1mum: Ineа autem persequenda omnes cruciatus corporis, etc: ut supra. Quoties autem propositæ sententiæ ratio subjicitur, hæc plenũq; collocatur in prothasi, sententia vero in apodosi.

QUINTUS

DE RATIONE PERIODOS ALIAS CUM ALIIS connectendi.

Egimus de particulis, quibus membra cum membris vinciuntur, et ipsa periodi conformatio constat; nunc agendum de vinculis, quibus periodi ipsæ, aliæ, cum aliis connectuntur, sive de variis orationis nexibus.

Quænam sunt particulæ, per quas periodi cum periodis cõjunguntur? R: Hæ præsertim adhibentur: Atq; ego quidẽ, et verò, etenim, quæ cum ita sint, itaq;, nam cum, ac primo quidem, enimvero, neq; verò, quin etiam, igitur, ergo, quidquod, quidquid, addequod, accedit et illud; et aliæ multæ, quas usus frequens, ac lectio docebunt. Atq; præceptum ut istud exẽpli appositione non careat, proponendum est nobis ad imitationem aliquod Ciceronis exordium, quod totum fere periodis cõstat, in quo licebit observare, quinam nexus vinciendæ orationi inserviant.

Ciceronianum exemplum pro Rabirio Perduelli:

SYNOPSIS.

Cicero Iudices adhortatur ad absolvendum Rabinium. Primo reddit Cicero rationem, cur Rabinium defendat, licet non soleat illud facere. Periodus Quadrimembris. 2do dicit Cicero cum sua in Rabinium benevolentiâ, tum salute Reipublicæ impel-

lere ad susci-

lise adsuscipiendam ipsius defensionem, periodus bimembris 3tio dicit Cicero: Sicut est consulis succurrere Reipublicæ periclitanti, ita Civium est consulem in eo præstando adjuvare. periodus bimembris: 4to dicit Cicero: In me labor, in senatu debet esse studium in defendendo Rabirio. periodus bimembris. Exordium.

Si Quirites non est meæ consuetudinis rationem reddere, qua de causa defendam; propterea quod cum omnibus Civibus in eorum periculis semper satis justam mihi causæ necessitudinem esse duxi: tamen in hac defensione capitis famem, fortunarum omnium Rabirii proponenda ratio videtur esse officii mei, propterea, quod, quæ justissima mihi causa ad hunc defendendum visa est, eadem vobis ad absolvendum debet videri. Nam me cum amicitiæ vetustas, tum hominis dignitas, tum ratio humanitatis, tum meæ vitæ perpetua consuetudo ad Rabirium defendendum est adhortata, tum verò ut studiosissimè id facerem, status Reipublicæ consulare officium, consulatus deniq; ipse mihi una vobiscum, cum salute Reipublicæ commendatus coegit. Quamobrem si est boni consulis, cum cuncta Reipublicæ auxilia labefactari, convelli viderint, ferre opem Patriæ, succurrere saluti fortunisq; communibus, implorare Civium fidem, suam salutem posteriorem salute omnium ducere; est etiam bonorum, et fortium Civium, quales vos omnibus

bus Reipublicæ temporibus exstitistis, intercludere omnes seditionum vias, munire præsidia Reipublicæ, summum inconsulibus imperium, summum in Senatu consilium putare. Quamobrem labor in hoc defendendo precipue meus est, studium vero conservandi hominis commune mihi vobiscum esse debebit.

CAPUT TERTIUM.

DE AMPLIFICATIONE PERIODI

§. PRIMUS.

Quibus precipuè modis fiat Periodorum amplificatio? R: Hic spectari potest vel membrorum periodi, vel periodi ipsiusmet amplificatio.

Quomodo fit amplificatio membrorum periodi? R: Fit illa vulgo adjectione sinonimiarum, vocum, nominum adjectivorum, vel sententiæ alicujus, quæ sit præcedentis ratio, aut explicatio.

Quot sunt amplificandæ periodi rationes? R: Quatuor precipuè modis amplificari periodus potest? Primo per definitionem. 2do per enumerationem partium. 3tio per interpretationem. 4to per auxesim, seu incrementum.

Primo igitur amplificabitur periodus per definitionem, quæ propositæ rei naturam explicat, vel per interpretationem singularem vocum subjectæ orationis, et sententiæ.

Exemplum

Exemplum illud est, sit periodus conficiendæ ex hac brevi sententia: Rhetoricam oportet perdiscere. Rhetoricæ definitionem afferes. Nempe est Ars benedicendi; Deinde explicabis, quid sit periodice perdiscere Rhetoricam, nimirum: legendo, scribendo, etiam et audiendo illi operam dare; mox per definitionem. Ita periodum conficies. Ars illa nobilissima, cujus est tradere præcepta bene, ornatèq; dicendi, non tantum est assiduè legenda in summorum Rhetorum monumentis, aut à doctore perito audienda, sed etiam crebra scriptione, et frequenti exercitatione perdiscenda. Ita Tullius oratione pro Millone numero gemo: quicum vocem illam: curiam amplificandam haberet, ita dilatat per varias curiæ definitiones: Vidimus templum sanctitatis, amplitudinis, mentis. etc: ut supra:. Sic in Pisonem numero 48tio. postquam Naufragium, exilium, mortem, et cætera, fortunæ tela negavit supplicii loco esse ducenda, delapsus ad Pisonis. Gabiniiq; scelera, definit, quid sit propriè supplicium? contenditq; ipsorum furorem, atq; audaciam, vera esse supplicia, quæ Deus exigat: Quæ est igitur pœna, quod supplicium etc: ut supra.

Secundo per enumerationem partium; Quando ejusdem rei, et sententiæ partes variæ recensentur. Ita Cicero pro Millone numero 2mo cum per Ironiam hoc tantum haberet dicendum: Omnes Lugent Clodium; ita vocem illam: omnes, dilatat per enumerationem partium: P: Clodii mortem æquo animo ferre nemo potest, luget Senatus, mœret Equester ordo

tota Civitas confecta senio est, squallent municipia, afflictantur Coloniæ, agri denique ipsi, tam beneficum, tam salutarem, tam mansuetum Civem desiderant. Sic in Pisonem numero gesto ostendit illum fuisse omnium sententiis damnatu: et vocem illam: omnes, ita dilatat per enumerationem partium: Omnes memoriam consulatus tui, mores, facta. et cætera detestantur: legati, qui unâ fuêre, alienati: Tribuni militum, inimici: centuriones, et si qui exstanto exercitu milites reliqui existunt, non dimissi abste, sed dissipati, te oderunt, tibi pestem exoptant, execrantur. etc: Oratione post reditum in Senatu brevem hanc sententiam: Mihi omnia bona reddidistis, ita per enumerationem amplificat numero 2mo: Mihi Fratrem optatissimum, me fratri amantissimo, liberis nostris parentes, nobis liberos, dignitatem, ordinem, fortunas, amplissimam Rempublicam, Patriam, qua nihil potest esse carius, denique nosmet ipsos nobis reddidistis. Tertius Amplificandæ periodi modus per interpretationem, sive sinonimiam, et verborum idem penè significantium congeriem; cum id, quod semel uno verbo dictum est, idem aliis verbis, ejusdem significationis, sed cum majori emphasi dicitur. nam cauendum imprimis in hac sinonimia, ut postremæ voces augeant priorum significationem. Ita Cicero oratione post reditum in senatu, brevem hanc sententiam: Vestra in me beneficia explicari dicendo non possunt, Ita dilatat per

interpretationem

interpretationem numero 1mo: Quæ tanta potest existere libertas ingenii, quæ tanta dicendi copia, quod divinum, et incredibile genus orationis, quoquisquam possit in nos universa promenta, non dicam, complecti orando, sed percensere numerando?

Et Philippica 2da numero 60vo sententiam illam brevem: Tu Pompeji domum ingredi ausus es? qua in increpat Antonium. Tu ingredi domum illam ausus es? Tu illud etc ut supra.

Quartus amplificandæ periodi modus Per auxesim, seu incrementum, cum per gradus crescit oratio, et ad summum pervenit. Ita oratione in Verrem numero 8vo scelera Verris per incrementum amplificat: Non enim furem, sed ereptorem: non adulterum, sed expugnatorem pudicitiæ; non sacrilegum, sed hostem sacrorum, religionumq: non sicarium, sed crudelem carnificem. Civium, sociorum in vestrum judicium adduximus.

Et pro Roscio amerino numero 12do: Et pranumpere hominum cupiditatem, et scelus, et audaciam cum cupiditate, ut non modo clam, sed et jam hoc in foro ante tribunal tuum. Marci Fabii. Fannii ante pedes vestros judices inter ipsa subsellia cædes futuræ sint. Et Philippica 2da Antonii vinolentiam per incrementum sic amplificat numero 63tio: Tantum vini in Hippiæ nuptiis exhauseras, ut tibi necesse esset. etc ut supra:

SECUNDUS

QUIBUS VERBIS CONSTARE DEBEAT AMPLIFICATIO.

Quænam

Quænam precipuè verba vim habent amplificandi? R: Hæc præsertim recenset Tullius libro Partitionum Oratoriarum numero 53tio: Sic enim agit. Est igitur amplificatio, gravior quædam affirmatio, quæ motum animorum conciliet dicendo fidē. Ea et verborum genere conficitur, et rerum. Verba ponenda sunt, quæ vim habeant illustrandi, nec ab usu sint abhorrentia, gravia, plena, sonantia, juncta, facta, cognominata, non vulgata, superlata, imprimisq; translata, nec in singulis verbis, sed in continētibus soluta, quæ dicuntur sine conjunctione, ut supra plura videantur. Augent etiam relata verba, iterata, duplicata, et ea, quæ ascendunt gradatim ab humilioribus verbis ad superiora, omninoq; semper quasi naturalis, et non explanata oratio, sed gravibus referta verbis ad augendum accomodatior.

De singulis opere pretium est pauca dicere, et singula illustribus exemplis commendare imo verba debent esse illustria, ita tamen ut ab omnibus intelligantur, nec abhorreant à sensu communi. Illustris est ea Ciceronis exclamatio pro Plancio numero 99no: O acerbum mihi memoriam temporis illius, ac loci cum hic in me incidit, complexus est conspersit lacrimis, nec loqui præmœrore potuit. o rem cùm auditu crudelem, tum visu nefariam! o reliquos omnes dies, noctesq; eas, quibus iste à me non recedens Thessalonicam me in Quæstoriumq; perduxit! Sic pro Millone numero 33tio: Tu P. Clodii cruentū cadaver ejecisti, tu spoliatum imaginibus, exequiis, pom-

pa

pa, laudatione, infelicissimis lignis, semiustulatum, noctur-
nis canibus dilaniandum reliquisti. Secundo debent esse gra-
via, hoc est plena sententiarum, et majestatis. Ita Cicero pro
Millone numero 9mo: Omnibus præmiis virtutis, si esset
habenda ratio præmiorum, amplissimum esse præmium, glo-
riam esse hanc unam, quæ brevitatem vitæ posteritatem po-
steritatis memoria consolaretur; quæ afficeret, ut absentes ad-
essemus, mortui viveremus, hanc denique esse pacem, cujus
gradibus etiam homines in cælum videantur ascendere.
Porro verba illa graviora sunt, quæ majorem vim bonitatis
ostendunt, ut: caritas, et pietas, quàm: amor, et benevolenti-
a. Hinc Cicero Libro 12mo, epistola 9na: Perjucundæ mihi
fuerunt literæ tuæ, quibus intellexi, te perspicere meam in te
pietatem, quid enim dicam, benevolentiam, cum illud ipsũ
sanctissimum, et gravissimum nomen pietatis levius mihi
mentis erga me tuis esse videatur.

Graviora sunt pariter; quæ majorem viciositatis vim præ-
seferunt; ut: latro, prædo, raptor, quam: fur; carnifex, quam:
sicarius; parricida, quam: homicida; impius, ac nefarius, quã:
improbus; profligator, quàm: malus. Ita et quæ majorẽ
nocendi vim habent, ut: vulnerare, et ferire; quàm: percutere;
exterminare, quam: ejicere; trucidare, quàm: occidere. Terti-
o. Debent esse plena, qualia sunt illa pro Millone numero 2do:
Deme semper Populus Romanus, semper omnes gentes loquẽ-
tur

nulla unquam obmutescet vetustas.

Quarto debent esse sonantia. Talia sunt illa, quæ loquuntur in Milloniana numero 87mo: Polluerat stupro sanctissimas Religiones, Senatûs gravissima decreta perfregerat; pecunia se pallam à judicibus redemerat, vexarat in Tribunatu senatum, omnium consensu pro salute Reipublicæ gesta rescîderat, me patriâ expulerat, bona diripuerat. etc: (pro Plancio numero 102do: Huc exsurge tamen, quæso, retinebo, et complectar, nec me solùm deprecatorem fortunarum tuarum, sed comitem, sociumq; profitebor.

Quinto debent esse cognominata, hoc est, ejusdem ferè significationis, ut: pro Millone numero 40mo. Hæc tanta virtus ex urbe expelletur, exterminabitur, ejicietur. (pro Plancio numero 104mo: Quid me aspectas? quid mea promissa repetis? quid meâ fidem imploras! Sexto vim habent amplificandi verba juncta, quæ non simplicia, sed composita sunt. ut: perhorrescere, excruciare, contrucidare. etc: Septimo Augent orationem verba facta: quæ orator ipse fingit, ut: acrius, et vehementius dicam. Ita Cicero scribens ad Appium libro 3tio Familiarium, epistola 7ma dicit: Nullam appietatem, nullam lentulitatem valere, plus, quàm ornamenta virtutis. Sic malus Poeta per contemptum poetaster nuncupari potest. Octavo non vulgata; quæ supra vulgarem dicendi morem efferuntur, ne humilis videatur oratio; ut pro Millone nu-

mero

mero 8vo Vos Albani Tumuli, atq; luci, vos, inquam, implo-
ro, atq; obtestor! vosq; Albanæ aræ sacrorum Populi Romani
sociæ, et æquales, quas ille præceps amentiâ cæsis, prostra-
tisq; sanctissimis lucis, substructionum insanis molibus op-
pressérat. Nono subrelata dicuntur, quæ veritatem excedûnt,
et dicunt plus, quàm revera est. Ut pro Millone numero 10-
mo: O terram illam beatam, quæ hunc exceperit! hanc
ingratam, si ejecerit! miseram, si amiserit! Et pro Mar-
cello numero 8vo: Domuisti gentes immanitate barbaras; mul-
titudine innumerabiles; locis infinitas, omni copiarum
genere abundantes. Et pro lege manilia numero 20vo,
de Pompejo loquens: Qui extrema pueritia miles fuit sum-
mi imperatoris, ineunte adolescentia maximi ipse exercitûs
imperator, qui sæpius cum hoste conflixit, quàm quisquam cũ
inimico concertavit; plura bella gessit, quàm cæteri legerunt,
plures provincias confecit, quàm alii concupierunt.
Decimo multum valent cùm ad illustrandam, tum ad augen-
dam orationem translata verba. Qualia sunt illa: lumen
orationis, splendor generis, concionum procellæ, orationis ful-
mina, incensus irâ, inflammatus cupiditate, lapsus errore, etc.
Ita pro Marcello. seu potius pro Millone numero 5to: Equidem ce-
teras tempestates, ac procellas in illis duntaxat fluctibus con-
cionum, semper putavi Milloni esse subeundas. Ibidem
numero 33to: Quid enim odisset Clodium Millo, segetem, ac ma-

teriam suæ

teriam suæ gloriæ præter hoc civile odium, quo omnes improbos odimus. Monet autem Tullius adhibendam esse disjunctionem, quod fit, cum unumquodq; membrum suum habet verbum, ac sensum. Talis est locus ille, suprà jam laudatus pro Millone numero 87mo: Me patriâ expulerat, bona diripuerat, domum incenderat, liberos, conjugem meam diverarat, Cnejo Pompejo nefarium bellum indixerat. Fit etiam disjunctio singulis in verbis. ut: pro Millone numero 102do: Quodnam concepi tantum scelus, aut quod immanium facinus admisi, cum illa incidia indicia communis exicii indagavi; patefeci, protuli, exstinxi. Maximam quoq; si Tullio credimus, vim habent amplificandi verba relata, duplicata, iterata, etque ascendunt ab humilioribus ad grandiora. Quod spectat ad relata verba, illa tribus modis possunt intelligi. Primo cum paria paribus referuntur pro Millone numero 20mo: Est enim hæc non scripta, etc. ut suprà. Secundo cum contraria contrariis nectuntur ut pro Sextio numero 132do: Sed mihi omnis oratio est cum virtute, non cum desidia; cum dignitate, non cum voluptate; cum ratione, non cum amentia; cum iis, qui se patriæ, qui suis civibus, qui laudi, qui gloriæ, non qui somno, et conviviis, et delectationi natos arbitrantur. Tertio Cum ad unum verbum multi casus per adjectionem referuntur. Ut pro Cluentio numero 72mo: Ita flagrare cœpit amentia, sic inflammata ferri libidine, ute-

ut eam non pudor, non pudicitia, non pietas, non maculæ familiæ, non hominum fama, non filii dolor, non filiæ mœror à cupiditate revocaret. Iterata dicuntur ea, quæ sæpius iniitio membrorum, vel incisorum repetuntur. Ut pro Millone numero quarto: Ubi nunc senatus, quem secuti sumus? Ubi Equites Romani, illi, inquit tui? Ubi studia municipiorum? Duplicata verba sunt ea, quæ geminantur. ut pro Millone numero quinto: Excitate, excitate eum, si potestis, ab inferis. Plurimum valent quoq; ea verba ad augendum, quæ ab humilioribus ad grandiora perveniunt. Ita Verrina nona numero octavo: Facinus est, vinciri civem Romanum, scelus verberari, propè parricidium necari, quid dicam in crucem tollere. Deniq; consectanda est in verbis consonantia, ciceronis teste. Hinc superlativa melius ponuntur pro absolutis. Pro lege manilia numero tertio: Quamquam mihi semper frequens conspectus vester multo jucundissimus, ad dicendum ornatissimus est visus. Pluralia pro singularibus. ut pro Balbo numero secundo: Si Auctoritates patronorum in judiciis valerent, ab amplissimis viris Cornelii causa defensa est; si usus, à peritissimis, si ingenia, ab eloquentissimis; si studia, ab amicissimis; et cum beneficiis, cum Cornelii, tum maximè familiaritate conjunctus. Verbalia pro absolutis consonantiora sunt, ut si dominatrix animi cupiditas, pro domina vitæ Philosophia dux; indagatrix virtutum, vitiorum expultrix, mater omnium artium, qua voce: quid est aliud, ut ait Plato, nisi Deorum inventum.

CAPUT

CAPUT QUARTUM.

PRIMUS.

QUIBUS & LOCIS ERUENDA SIT AMPLIFICATIO.

Hactenus de verbis egimus, ex quibus amplificatio constat; reliquum, ut de rebus, seu de locis, ex quibus amplificatio eruitur, dicamus. Nam illa, etsi ex omnibus locis tum insitis, seu intrinsecus petitis, tum assumptis, seu extrinsecus accersitis haberi potest, de quibus jam diximus; tamen ex his præcipuè decem locis repetitur.

Primus est à definitionibus complobatis, seu à congerie definitionum, per quas rei cujuslibet explicatio, quæ aut naturam ipsius, aut partes, vel causas, et efecta, vel officia, et adjuncta continet vel propriis vocibus, vel translatis designat. Ita Cicero pro lege Manilia numero 36to; definit imperatorem abiis virtutibus, quæ in eo adesse debent, et quas deinde in Cnejo Pompejo reperiri demonstrat. Est hæc divina, atq; incredibilis virtus imperatoris: quæ cæteræ, quas paulò antè commemoravi, quantæ, et quàm multæ sunt? Non enim solùm bellandi virtus in summo, atq; perfecto Imperatore quærenda est, sed multæ sunt artes eximiæ, cujus administræ, comitesq; virtutis. ac primum quanta innocentiâ debent esse Imperatores, quanta deinde in omnibus rebus temperantia, quanta ingenii fide, quanta felicitate, quantô ingenio

niô, quanta humanitate, quæ breviter, qualia sunt, in Gnejo Pompejo, consideremus. Sic in oratione post reditum ad Quirites per varias definitiones enumerat magnitudinem beneficiorum, quæ à Populo Romano acceperat numero 5to: Quorsum igitur hæc disputatio, quorsum? ut intelligere positis, neminem unquam tantâ eloquentiâ fuisse, neq; tam diuino, atq; incredibili genere dicendi; qui vestrorũ magnitudinem, multitudinemq; beneficiorum, quæ in me, fratremq; meum, liberosq; nostros contulistis non modo augere, aut ornare oratione, sed enumerare, aut consequi posse. à parentibus id, quod necesse erat, parvus sum procreatus à vobis natus sum consularis, illi mihi fratrem incognitum, qualis futurus esset, dederunt, vos spectatum, et incredibili pietate reddidistis, Rempublicam illis accepi temporibus eam, quæ pene amissa est, à vobis eam recuperavi, quam aliquando omnes unius operâ servatum judicarunt, Dii Immortales mihi liberos declerunt, vos reddidistis. Multa præterea à Diis immortalibus optata consecuti sumus; nisi voluntas vestra fuisset, omnibus divinis muneribus caruissemus, vestros deniq; honores, quos eramus gradatim assecuti, nunc à vobis universos habemus, ut quantum antea a parentibus, quantum Diis immortalibus, quantum vobismetipsis, tantum hoc tempore universo cuncta Populo Romano debeamus. Secundus locus à frequentatione consequentium, cùm proferuntur bona, seu mala, quæ oriri possunt ex aliqua re. Hunc locum tractat Cicero pro Murænâ nume-

na numero 85to: Sed quid tandem fiet, si hæc elapsa de manibus nostris in eum annum, qui consequitur, redundarit. Unus erit consul, et is non in administrando bello, sed in sufficiendo collega occupatus. Hunc qui jam impediturі sunt, parati sunt, illa pestes immanis importuna Catellinæ prorumpet, qua poterit, et jam Populo Romano minatur, in agro suburbanos repente advolabit, versabitur in castris furor, in curia timor, in foro conjuratio, in campo exercitus, in agris vastitas; omnia autem in sede, ac loco ferrum, flammamq; metuimus. Quæ jam diu comparantur, eadem ista omnia, si ornata suis præsidiis erit Respublica, facile et magistratum consiliis, et privatorum diligentia opprimuntur. Et Catellina ista, numero 11mo: Videor enim mihi hanc urbem videre, lucem orbis terrarum, atq; arcem omnium gentium subitò uno incendio concidentem: cerno animo sepultam patriam, miseros, atq; insultos acerbos Civium. Vestatur mihi ante oculos aspectus Cethegi, et furor in cæde bacchantis.

Tertius à Contrariis, in quo contraria multa congeruntur. Ita pro Murena numero 2gno: Ibit in exilium miser, quo? ad orientisne partes, in quibus annos multos legatus fuit, et exercitus duxit, et magnas res gessit, at habet magnu dolorem, unde cum honore deceſseris, eodem cum ignominia reverti, An se in contrariam terrarum partem abdet, ut Gallia transalpina, quæ nuper summo cum imperio libentissimè viderit eundem lugentem, mœrentem, exulem videat.? In ea

at In ea porro provincia, quo animo Murænam fratrem suu aspiciet? qui hujus dolor, illius mœror erit, quæ utriusq; lamẽtatio? quanta autem perturbatio fortunæ, atq; sermonis, quod, quibus in locis paucis antè diebus factum esse consulem Murænam, nuncii, literæ celebrassent, et unde hospites, atq; amici gratulatum Romam concurrerint, accedat eo repentè ipse nuncius calamitatis suæ.

Quartus Locus est à Dissimilitudine, in quo multa dissimilia adhibentur. Ut secunda Verrina Catellina numerato; ubi probat à dissimilibus Cicero non esse metuendos Catellinæ socios: O bellum magnopere pertimescendum, cùm hanc habiturus sit Catellina scortatorum cohortem prætoriam, instruite nunc, Quirites, contra has tam præclaras Catellinæ copias, vestra præsidia, vestros q; exercitus: et primum gladiatori illi confecto, et saucio, consules, imperatoresq; vestros opponite: deinde contra illã naufragorum ejectam, ac debilitatam manum, florem totius Italiæ, ac robur educite, jam verò urbes colonianum, ac municipiorum respondebunt Catellinæ tumulis silvestribus. Neq; vero cæteras copias, ornamenta, præsidia vestra, cum illius latronis inopia, atq; egestate debeo conferre. Et Verrina 6ta numero 115to: Conferte hanc pacem cũ illo bello, hujus prætoris adventum cum illius Imperatoris victoria, hujus cohortem impuram cum illius exercitu invicto, hujus libidines cum illius continentia, ab illo, qui cepit conditas, ab hoc, qui constitutas accepit, captas

captas dicetis siracusas.

Quintus locus à repugnantibus. Pro Millone numero 10-3tio: Nam qui possum putare me restitutum esse, si distrahar abiis, per quos restitutus sum? Et numero 10 4to: Hiccine vir patriæ natus, usquam, nisi in Patria morietur, aut si forte pro patria: hujus vos animi monumenta retinebitis, corporis in Italia nullum sepulchrum esse patiemini! huc sua quisquam sententia ex urbe expellet, quem omnes urbes expulsum à vobis

Ubi probat à contentione repugnantium nullam rem in Italia retinendam esse. Et pro Comœdo numero 10vo: probat Saturium pugnantia loqui: Quid tu Saturi, qui contra hunc venias, existimas aliter. nonne, quotiescunq; in causa in hujus Viri nomen incidisti, toties hunc etiam virum bonum dixisti esse, et honoris causa appellasti, quod nemo, nisi aut honestissimo, aut amicissimo facere consuevit. Et ibidem numero 19no: Quam mihi ridicule visus es esse inconstans, qui eundem et lederes, et laudares, et virum optimum, et hominem improbissimum esse diceres, eundem tu et honoris causa appellabas, et virum primarium esse dicebas, et otium fraudasse arguebas. Sed, ut opinor, laudem veritati tribuebas, crimen gratia concedebas. De hoc tu existimabas; prædicabas; charæ arbitratu causam agebas. Et pro Millone numero 41mo: Quem mihi cum omnium gratia noluit, hunc voluit cum aliorum querela, quem jure, quem loco, quem tempore, quem impune non

est ausus

non est ausus, hunc injuria, iniquo loco, alieno tempore, periculo capitis non dubitavit occidere. Et pro Cælio numero 17mo. probat a repugnantibus Cælium non potuisse fructum deliciis, atq; voluptatibus videri, qui eloquentiam professus fuisset. An hic, si sese isti vitæ dedisset consularem hominem admodum adolescens, etc: ut suprà.

Sextus locus à causis ducitur, quando vel excusatur aliquis, vel vituperatur à variis causis, propter quas videtur excusandus, aut vituperandus. Ita pro Sextio à numero 46to, ad nnum merum Somum causas affert, propter quas sibi depugnandum, aut etiam moriendum, pro salute publica nō censuerit; sed maluerit exilium subire. Locus hic totus diligenter legendus, in quo etiam reddit rationes, propter quas multis venisset in odium, et ad mortem deposcerentur. Et pro Millone numero 73tio probat à causis, cur clodius cæsus jure videri posit etiam insidiator non fuisset, qui tanta impunitate per omnia facinora diripiendis Civium bonis, faciendis cædibus, admittendis quibusq; flagitiis grassatus esset, sic, ut gloriari Millo posset cæde Clodii, et palā dicere: occidi, occidi. Cum, cujus supplicio Senatus solennes sæpe religiones expiandas censuit: eum, quem cum sorore germana nefarium stuprum feciſset; Lucullus juratus se, quæstionibus adhibitis dixit comperisse: eum, qui civem, quem senatus, quem Populus, quem omnes gentes urbis, ac vitæ Civium conservato rem judicabant, servorum armis exanimavit; eum, qui regna dedit, ademit orbem terrarum, quibꝰ

rarum, quibus cum voluit, parcus est; eum, qui pluribus cædibus in foro factus, singulari virtute, et gloria civem, domum, vi, et armis compulit: eum, cui nihil unquam nefas fuit in facinore, nec in libidine; eum, qui ædem Nymopharum incendit; ut memoriam publicæ recensionis, tabulis publicis impressam exstingueret.

Septimus locus ab effectis petitur, sive eventis, quorum multitudo in laude admirationem parit, in vituperio ciet indignationem. Ita Cicero in libro de senectute numero 40mo miserabiles effectus voluptatis enumerat, ad amplificandos maturæ ætatis fructus, quæ habet unde pessimos, ac libidinibus perditæ ætatis motus reprimat, ac coerceat. Nullam capitaliorem pestem, quàm corporis voluptatem dicebat à natura datam hominibus, cupio voluptatis avidæ libidines, temerè, et effrenatè adpetendum incitarebur. Hinc Patriæ proditiones, hinc Reipublicanum eversiones, hinc cum hostibus clandestina consilia nasci dicebat; nullum denique scelus, nullum facinus magnum esse, ad quod suscipiendum non libido voluptatis impelleret. Stupra vero, et adulteria, et omne tale flagitium nullis aliis illecebris excitari, nisi voluptate. Cumq; homini, sive naturæ, sive Deus nihil mente præstabilius dedisset, huic Divino muneri, ac bono, nihil esse tam inimicum, quàm voluptatem. Verrina alia, numero 72do Verris libidines ab effectis amplificat: Tantæne hujus Verres

res, libidines erant, ut eas capere, ac sustinere non
Provinciæ Populi Romani, non nationes externæ possit.
Tunc quod videris, quod audieris, quod concupieris, quod
cogitaris, nisi ad nutum tuum præsto fuerit, nisi libidi-
ni tuæ, cupiditatiq; paruerit, imitenturq; homines, expu-
gnabuntur domus, civitates non modo paccatæ, verum e-
tiam sociorum, atq; amicorum ad vim, atq; ad arma con-
fugissent, ut abesse à liberis suis legati Populi Romani,
seclus, atq; libidinem propulsare possint. Sic etiam à reb⁹
gestis Pompejum laudat pro lege Manilia numero 5mo:
Quid tam novum, quam adolescentulum privatum, exer-
citatum exercitum Reipublicæ difficili tempore conficen-
tur confeci. Hinc præesse, præfuit. Rem Publicam optime
ductu gerere cœpit, gessit. Quid tam præter consuetudinem,
quam homini adolescenti, cujus à Senatorio gradu ætas
longè abesset, imperium, atq; exercitum dari, Sicili-
am permitti, atq; Affricam, bellumq; inea administrandum.
Fuit in his Provinciis singulari innocentia, gravitate, virtute.
Octavus Locus petitur à Similitudine. Sta Cicero Catili-
naria 1ma, numero 3. probat a simili non esse ferendum Ca-
tilinam: Sinvero vir amplissimus, Publius Scipio, pon-
tifex maximus, Ti. Gracchum mediocriter labefactantem
statum Reipublicæ, privatus interfecit: Catilinam vero
orbem terræ cæde, atq; incendijs vastare cupientem, nos co-
sules perferemus? Nam illa nimis antiqua prætereo, quod
P. Servilius Hala Sp. Melium, novis rebus studentem, ma-

nu

nu sua occidit. Fuit, fuit ista quondam in hac Republica virtus, ut viri fortes acrioribus supplicijs civem Perniciosum, quàm acerbissimum hostem coercerent. Habemus enim Senatus consultum in te, Catellina, vehemẽs, et grave: non deest Reipublicæ consilium, nec auctoritas huius ordinis: nos, nos, dico aperte, Consules desumus.
Nonus Locus ab exemplis. Quibus nihil solet esse efficacius ad movendum. observandum est tamen eandem esse in amplificatione enucliatius explicanda, nam amplificatio minores circumstantias non petit, nec admittit quidquam, nisi magnum sit illud vel usu, vel natura. Hac porro quoties adhibet Tullius in amplificatione, quasi punctis quibusdam, ac stimulis utitur ad urgendum. Sic pro Archia numero 1mo. Iam citato, quem admittendum in civitatem esse contemnebat, affert congeriem exemplorum petitam à permultis civitatibus, quæ Homerum, vel morbuum suum esse defendebat æmulatione quadam dignitatis, quam in rebus positam esse arbitrabantur. Homerum Colophonii esse dicunt suum, Chii suum etcæ ut supra.

Civem

Decimus Locus petitur à fictis personis, et Prosopœia nuncupatur; qua fit, ut homines, vel bellua, vel etiam res inanimatæ loquentes inducantur. Frequentissimus toto Ciceronе iste locus. de quo suo tempore dicemus fusius, in libro, qui de figuris inscribitur. Sic pro Millone numero 93tio. Ita Millonem loquentem inducit: Me quidem, Judi-

ces

ces, exanimant, et interimunt hæ voces Milonis, quas audio assiduè, et quibus interdum quotidie. Valeant, inquit, valeant cives mei, sint incolumes, sint florentes, sint beati. Stet hæc urbs præclara, mihiq; Patria carissima: quomodo merita de me erit: tranquilla Republica, Cives mei (quoniam mihi cùm illis non licet:) sine ipsi, sed per me tamen perfruantur. Ego cedam, atq; abibo. Si mihi Republica bona frui non licuerit, at carebo malâ: et quàm primum tetigero bene moratam, et liberam civitatem, in ea conquiescam. Et Catellinaria prima, n. 27. Ita Patriam loquentem facit: Etenim si mecum Patria sic loqueretur, quæ mihi vitâ carior est, si cuncta Italia, si omnis Respublica, Marce Tulli quid agis? Tunc eum, quem hostem esse comperisti; quem ducem belli futurum vides, quem exspectari Imperatorem in castra hostium sentis; auctorem sceleris, Principem conjurationis, evocatorem servorum, et Civium perditorum exire patieris; ut abs te non emissus ex urbe, sed immissus in urbem esse videatur? Nonne hunc in vincula duci, non ad mortem rapi, non summo supplicio necari imperabis? quid tandem impedit te? Mosne Majorum? At sæpe etiâ privati in hac Rep: perniciosos cives morte multarunt. An leges, quæ de civium Rom: supplicio rogatæ sunt? At nunquâ in hac urbe ii, qui à Rep. defecerunt, civium jura tenuerunt. An invidiam posteritatis times? Præclaram verò Populo Rom. refers gratiam, qui te, hominem per te cognitum, nulla commendatione majorum, tam mature ad summum Imperium per omnes honorum gradus extulit, si propter invidiam, aut ali-

cujus

cujus periculi metum, salutem civium tuorum negligis. De his decem locis, atq; aliis tam insitis, quàm assumptis, ex quibus Amplificatio petitur jam diximus in Libro primo de Inventione.

CAPUT QUINTUM.

DE FIGURIS, SEU DE ELOCUTIONIS DIGNITATE.

Vertitur totum artis oratoriæ momentum in hoc capite, quod de figuris describitur. Cùm enim Artis oratoriæ, seu potius Rhetoricæ sit finis aptè, ornatèq; dicere ad persuadendum; nulla ratione perveniri securiùs potest ad propositum exitum, quàm scientia, et artificiô figurarum, aliorumq; orationis ornamentorum, in quibus tota dicendi vis, ac majestas posita est.

Figura porro apud Rhetores nihil est aliud, quàm orationis ornatus, seu sermonis conformatio à communi ratione dicendi remota; in quo differt à tropo, qui orationis proprius est, per quem sensus alicujus verbi, aut sententiæ proprius ad alium sensum deducitur.

Igitur Elocutionis ornamentum, ac dignitas in Tropis, et Figuris versatur, et consistit, et quemadmodum sunt figuræ quædam verborum, quædam sententiarum; Ita Tropi alii verborum, alii sententiarum nuncupatur.

§ PRIMUS

DE TROPIS, AC DE IIS PRIMUM, QUI IN UNO VERBO POSITI SUNT.

Quid est Tropus? R: Est verbi, vel orationis à propria significatione ad alienam cum aliqua virtute, ac dignite Translatio. Hoc ipsa vox indicat. Tropus enim dicitur à verbo Greco Trepo, id est, converto, sive immuto.

Quot sunt in uno verbo Troporum genera? R: Septem vulgò recentur: Metaphora, Senecdoche, Metonimia, Catachresis, Antonomasia, Onomatopœia, Metalepsis.

Quid est Metaphora? R: Est Translatio verbi à propria significatione ad aliam cum aliqua similitudine. Verbigratia. cùm quis dicitur incensus irâ. inflammatus cupiditate, lapsus errore: sic et dicitur lumen orationis, flumen eloquentiæ, generis claritas. gloriæ seges, concionum procellæ. virtutum concentus: quæ omnia similitudinem habent aliquam cum iis rebus, à quibus denominantur.

Quis esse debet usus metaphoræ? R: Cavendum esse ne sit frequentior, ne inverecundus, ne apud Oratores tam audax. quàm apud Poetas, ne Metaphora producatur, quæ auctorem bonum non habeat.

Quid est Synecdoche? R: Est Tropus, in quo totum pro parte. vel pars pro toto sumitur; vel ex antecedentibus consequentia intelliguntur. Ita totum pro parte sumpsit Virgilius. cùm dicit: fontem, ignemq; ferebat. Hoc aquam è fonte, carbones ex igne decerptos. Partem pro toto, cùm pro navi puppis usurpatur. Consequentia verò ex antecedentibus intelliguntur, ut si quis dicat, jam boves ex agricolis reduntur domum, pro, nox adest.

Quid est Metonymia? R: Est Tropus, qui causam per effecta,

per cau

per causam effecta, vel id, quod continet, pro eo, quod continet. vel rem è signo declarat. ver: g: Dona laboratæ Cereris. pro, frumentum in panem redactum, est exemplum Metonymiæ, quæ per causam effecta designat; quia Ceres inventrix frumenti dicitur. Scelus, et sacrilegium deprehensum est, id est scelestq, et sacrilegus. Hic causa per effecta declaratur: id verò, quod continet pro eo, quod continetur, ut legere Platonem, id est ejus opera. Deniq, signum pro re signata sumitur, ut si quis bellum per arma. pacem per togam indicet.

Quid est Catthachresis? Rv: Est Tropus, quô, verbo simili, aut propinquo, pro certo, ac proprio utimur: vg: cùm Parricidam appellamus eum, qui matrem interfecit; quod ipsa vox Catachresis innuit, significat enim abusum quendam.

Quid est Antonomasia, sive Pronominatio? Rv: Est Tropus, qui pro nomine ipso, aliquid æquivalens nomini, aut etiam significantius substituit; ut cùm dicitur eversor Cartaginis pro Scipione, Asiæ domitor, pro Alexandro. Princeps Romanæ Eloquentiæ pro Cicerone.

Quid est Onomatopœia? Rv: Est fictio vocis ad rem significatam nativâ aliqua sui soni similitudine accedentis, ut mugitus, boatus, sibilus. et similia.

Quid est Metalepsis, sive Trasumptio? Rv: Est Tropus, quo ex alio ad aliud veluti per gradus ascenditur, ut cùm dixit Virgilius. Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.

§ SECUNDUS.

DE TROPIS, QUI IN ORATIONE, HOC EST, IN PLURIBUS VERBIS FIUNT.

Quot sunt Tropi in oratione, sive in pluribus verbis? R: Quatuor: Allegoria, Periphrasis, Hyperbole, quibus addi potest Ironia. Quid est Allegoria, sive inversio?

R: Est Tropus, quo aliud uerbis, aliud sensu ostenditur, ut Milone n.5. Equidem cæteras tempestates, ac procellas in illis duntaxat fluctibus concionum semper putavi Miloni esse subeundas. Ubi per tempestates, ac procellas significat perturbationes, ac tumultus, quibus Milo obnoxius fuerat.

Habes alia Allegoriæ exempla apud Ciceronem pro Marcello, n. 4. in Pisonem n. 20. Pro Murena n. 35. Illustris est Allegoria illa, qua Horatius Remp: nova bella molientem, sub navis nomine, cui desunt omnia ad felicem navigationem, compellat, et ab hujusmodi deterret. lib: 1 ode 14. O Navis referent in mare te novi fluctus, etc.

Hæc porro Allegoria omnium est præstantissima, quæ similitudinis, et translationis gratiâ permixta est. Talis est illa, quæ legitur numero laudato 35. pro Murena. Quod fretum, quem Euripum tot motus, tanquam varias habere putatis fluctuum agitationes, quantas perturbationes, et quantos æstus habet ratio comitiorum? Dies intermissus unus, aut nox interposita sæpe perturbat omnia; et totam opinionem parva nonnunquam commutat aura rumoris. Ubi vides Comitia per similitudinem freto, et Euripo comparari; dici comitiorum de strepitu, ac negotiis perturbationes, et æstus per Allegoriam: et rationem pro

modo

modo ex ratione adhibito translatitie usurpari. Item pro Sextio n: 20. Allegoria insignis.

Observandum autem est in Allegoria, ut, quo genere cœperis translationem, eodem finias. Quis enim non improbet initium à tempestate sumptum, ruina, vel incendio concludi?

Quid est Periphrasis, seu Circumlocutio? Ry: Est Tropus, quo pluribus verbis dicitur, quod potest paucioribus exprimi: ut sit ratio plenior, et significantior.

Quid est Hyperbaton, seu Translatio Transgressio? Ry: Est Tropus, quo in perpetua orationis serie ordo verborum cum decore pertubatur, ut mecum, procumme, quibus de rebus. pro. de quibus rebus.

Quid est Hyperbole? Ry: Est Tropus, qui rem auget, vel minuit supra, vel infra veritatem; supra veritatem quidem, ut pro Marcello n: 4. Nullus tantum est flumen ingenij, nulla dicendi aut scribendi tanta vis, tantaq; copia, quæ, non dicam exornare, sed enarrare, C. Cæsar res tuas gestas possit. Ibidem n: 11. Vereor, ut, hoc, quod dicam, non perinde auditu intelligi possit, atq; ego cogitans sentio. Ipsam victoriam victisse videris, cum ea ipsa, quæ is erat illa adepta, victis remisisti. Alia sunt ejusdem Tropi exempla illustri pro lege Manilia n: 28. Philip: 2. n. 67. et 7ma n: 144. Exemplum verò Hyperboles, quæ rem minuat infra veritatem, habes pro Roscio Comœdo n: 20. ubi facete joccatur in Fannium Chæream. Oro, atq; obsecro vos, qui nostis vitam inter se utriusq; conferte; qui non nostis, faciem utriusq; considerate: Nónne ipsum caput, et supercilia illa penitus abrasa olere malitiam,

et clami

et clamitare. callidiatem vident? Nonne ab imis unguibus usq; ad verticem summum, ex fraude fallaciis, mendaciis constare totq; videtur, qui idcirco capite, et supercaliis semper est rasis, ne ullum quidem pilum viri boni habere videatur? Item in Pisonem n: 55; Pro Flacco n: 41: Quid est Ironia?

R: Est Tropus, qui aliter Illusio vocatur, et sensum indicat contrarium iis verbis, ex quibus constat, ut si quis diceret, o Pium, et mitem, ac gratum animum! de eo, qui hominem in se beneficum trucidasset. Frequens est in Ironia Cicero, præsertim si jocari in aliquem mordacius voluerit. Sic in Verrem orat: 6. n: 86. Erat hyems summa, tempestas frigida, imber maximus, cùm iste imperat lictoribus, ut sosopatrum deporticu, in qua sedebat, præcipitem in forum dejiciant. Vix erat hoc etiam imperatum, cum spoliatum illum, stipatumq; lictoribus videres. Omnes ideo putabant, ut miser, atq; innocens virgis cæderetur; fefellit hac homines opinio; virgis iste cæderet sine causa socium Populi Romani, atq; amicum? non usq; eo est improbus, non omnia in eo uno sunt vitia: nunquam fuit crudelis: leniter hominem clementerq; accepit. Quo in exemplo simulatio tota sit in singulis verbis à sua significatione in contrariam multis. Nam narrat postea Cicero, quàm crudelem in morem Sosopatrum illum Verres cruciasset. Et pro Rabirio Perd: n. 13 T. Labienum irridet ironicè, quòd pupulareq; delectant: I lictor colliga manus; quæ non modò hujus libertatis mansuetudinisq; non sunt, sed ne Romuli quidem, aut Numæ Pompilij; sed Tarquinij superbissimi, atq; crudelissimi

delissimi Regis, ista sunt cruciatûs carmina; quæ homo tu lenis, ac popularis libentissimè commemoras, caput obnubito, arbori infelici suspendito.

Item Cat: 2 n. 24. Pro Ligario n. 1. In Pisonem nũro. 56. Pro Mil: n20. Observandum autẽ Ironiam facile intelligi vel ex persona, aut rei natura, verbis, quæ proferuntur, cõtrariâ, vel etiam ex modo, quo pronunciatur, qui irrisionẽ sonat.

§ TERTIUS.

DE FIGURIS.

Quid est Figura? R: Est conformatio quædam sermonis remota à comuni, et primum se offerente dicendi ratione.

Quotuplex est Figura? verborum R: Duplex: altera verborum, altera sententiarum. Quid est figura verborum? R: Est ornatus quidam in verbis ipsis positus, nimirum in eorum ordine, iteratione, et aliis id genus.

ARTICULUS PRIMUS.

De Figuris Verborum, quæ repetitione constant.

Quid est Repetitio, seu Anaphora? R: Est Figura, quâ ab una, eademq; voce oratio sæpius inchoatur. Ut: nihil agis, nihil moliris, nihil cogitas, quod ego non videam planeq; intelligam. Pro Quintio n. 82. Quid hæc amentia, quid hæc festinatio, quid hæc maturitas tanta significat? Non vim? non scelus? non latrocinium? non denique omnia potiùs, quàm jus, quam officium, quam pudorem? Ibidem n. 51. et 52.

Vide et n. 21 Divinatione in Verrem. Pro Roscio Amerino n. 8.

Quid est conversio, seu Epiphora? R: Est Figura Repetioni contraria. qua oratio in eadem voce sæpe finitur. Sit exemplum illud Ciceronis orat: in Vatinium n. 37. Atq; illud etiam audire à te cupio; quare, cum ego legem ex senatus Consulto de ambitu tulerim, sine vi tulerim, salvis auspiciis tulerim, salva lege Aelia, et Fusia tulerim; ut eam esse legem non putes. Item et illud Philipp. 2. n. 35. Doletis tres exercitus Populi Romani interfectos? interfecit Antonius: Desideratis clarissimos cives? eos quoq; vobis eripuit Antonius: Auctoritas hujus ordinis afflicta est? Aflixit Antonius.

Quid est Complexio, seu Symbloce? R: Est Figura repetitione simul, et conversione constans; ita, ut ab eadem voce incho-etur sæpius oratio, et eadem finiatur. Celebre est illud exemplum libro. 4. Aucthoris ad Herennium n. 18. Qui sunt, qui fœdera ruperunt? Carthaginenses. Qui sunt, qui crudele bellum in Italia gesserunt? Carthaginenses. Qui sunt, qui sibi postulant ignosci? Carthaginenses. Et oratione pro Milone n. 59. Sed quæstiones urgent Milonem, quæ sunt habitæ nunc in atrio Libertatis. Quibusnam de servis rogas: de P. Clodij. Quis eos postulavit? Appius. Quis produxit? Appius. Unde? ab Appio.

Quid est traductio? R: Est figura, quæ facit, ut cùm idem verbum crebriùs ponatur, non modo non offendat animum, sed etiam concinniorem reddat orationem. Lib. 4. Ad Herennium n. 19. Qui nihil habet in vita, jucundius vita, is cum virtute non potest vitam colere. Ibidem. Cum tu hominem appellas, qui

si fuisset homo, nunquam hominis vitam tam crudeliter petiisset. At erat inimicus. Ergo inimicum sic ulciſci voluit, ut ipse sibi reperiretur inimicus. Ibidem. Divitias sine divitum esse: tu verò virtutem præfers divitiis: nam si voles divitias cum virtute comparare, vix satis idonea tibi divitiæ videbuntur, quæ virtutis pedisequæ sint.

Ex eodem genere exornationis est, cùm idem verbum in diversa significatione ponitur. Ibidem n. 19. Cur rem eam tam studiosè curas, quæ multas tibi dabit curas? Item. Amari jucundum, si curetur, nequid insit amari.

Quid est Conduplicatio? R: Est Figura, qua idem verbum geminatur, ut Catilinaria 1ma. n. 4. Vivis, et vivis non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam! Interdùm verba repetunt in fine sententiæ, quæ posita fuerant initio. Pro Sextio n. 6. Ademi Albino Soceri nomen mors Filiæ; sed charitatem illius, necessitudinem, et voluntatem, seu potiùs benevolentiam non ademit. Item pro Marcello n. 17. vidimus tuam victoriam præliorum exitu terminatam: gladium vagina in urbe vacuum non vidimus. Item pro Milone n. 95. Philippica 2. n. 88.

Quid est Gradatio, seu Incrementum, sive Climax? R: Est figura, in qua Oratio per certos gradus ad aliquam rem summam, et ultimam veluti ascendit, aut etiam ad infimam descendit. Ita pro Roscio Amerino n. 75. In urbe luxuries creatur, ex luxuria existat Avaritia necesse est, ex avaritia erumpat audatia, inde omnia scelera gignuntur ac maleficia.

Et pro Quinctio n. 95. Miserum est exturbari fortunis omnibus, miseriùs est injuria: Acerbum est ab aliquo circumveniri, acerbius à propinquo: calamitosum est bonis everti, calamitosius cum dedecore: funestum est jugulari à forti, et honesto viro, funestius abeo, cujus vox in præconio quæstum præstitit: Indignum est à pari vinci, indignius ab inferiore, atq; humiliore. Luctuosum est tradi alteri cùm bonis, luctuosiùs inimico: horribile est causam capitis dicere, horribilius, priore loco dicere.

Et Verrina 7. n. 75. et n. 169. Pro Milone n. 61. Pro Archia n. 4. Pro Sextio numero trigesimosecundo.

Quid est in figuris istis præcipuè cauendum? Ry. 1 Ne sæpiùs adhibeantur. 2. ne assumantur illæ, quæ frequentiori usu valuerunt. 3 ne per vim intrudantur. Hinc Quinctilianus Lib: 9. cap. 3. notat, figuras illas etsi non parum venustatis habent. quia tamen affectatam artem, et apertam nimis continent, ratiùs usurpari à magnis scriptoribus, neq; ferè nisi res ipsa successionem habeat, et certos gradus: cujus rei hoc profert exemplum. Africano, inquit, virtutem industria, virtus gloriam, gloria æmulos comparavit.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Figuris Verborum, quæ constant similitudine. Quot sunt Figuræ Verborum, quæ constant similitudine?

Ry: Quatuor: Compar sive Isocolon, similiter Cadens, similiter Desinens, Annominatio.

Quid est Compar, seu Isocolon? Ry: Est Figura, in qua ponuntur membra, sive commata similiter desinentis magnitudinis. vg. Pro

Lege Manilia. n.35. Tantum bellum, tam diuturnum, tam longè, lateq; dispersum Cn. Pompejus exeunte hyeme, apparavit, ineunte vere suscepit, media æstate confecit. Sic et pro Sylla n.24. Multum hæc vox deberet valere ejus hominis, qui Consul in sidicis Reipub: consilio investigasset, veritate aperuisset magnitudinem animi vindicasset. Item in Vat. n.5. Philippica 5. n.44. Quid est similiter Cadens, sive Homœoptoton? R: Est Figura, qua iidem casus sæpe in fine Commatis, aut sententiæ ponuntur. vg. pro Roscio Amerino n.27. Quid tam commune, quàm spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, littus ejectis? Ubi vides tria nomina in dando casu posita.
Item pro Marcello n.5. Soleo sæpe ante oculos ponere, idemq; libenter crebris usurpare sermonibus, omnes nostrorum Imperatorum, omnes exterarum gentium, potentissimorumq; Populorum, omnes Clarissimorum Regum res gestas cum tuis, nec contentionum magnitudine, nec prœliorum numero, nec regionum varietate, nec celeritate conficiendi, nec dissimilitudine bellorum posse conferri. Item pro Cæcin: 5. Quid est similiter Desinens? R: Est Figura, qua duæ, vel plures sententiæ, seu orationis membra simili terminationis modo finiuntur. Cicero pro lege Manilia. n.48. Itaq; non sum prædicaturus, quantas res Ille domi, militiæq; terra, mariq;, quantaq; felicitate gesserit; ut ejus voluntatibus non modo Cives semper assenserint, socij obtemperarint, hostes obedierint, sed etiam venti, tempestatesq; obsecundarint. Et Verrina 3. n.9. Quis hoc non prospicit, præclare

re nobiscum actum iri, si Populus Romanus Istius u-
nius supplicio contentus erit, ac non sic statuerit, non
istum majus in se scelus concepisse, cum fama spolia-
rit, cum tot homines innocentes necârit, cùm Cives Romanos
morte, cruciatu, cruce affecerit, cum prædonum duces acce-
pta pecunia dimiserit, quàm tos, si qui istum tot, tantisq;
tam nefariis sceleribus coopertum jurati sententiâ suâ libe-
rarint. Et pro Milone n. 85.

Quid est Paronomasia, sive Annominatio? R: Est similitu-
do verborum in sententia dissimili, ut Philippica 3. n. 21. Et
cur Magister ejus ex Oratore, Arator factus? Et de Harus-
picum responsis n.6. Non modò vincere, sed vincite opor-
tet. Alia habes exempla Catilina. 1. n. 93. Pro Rabirio per:
n.72. In verrem n.5.

ARTICULUS TERTIUS.

De Figuris Verborum, quæ aliquo conflictu constant.

Quid est Antithesis, seu Antitheton? R: Est Figura, si est
verborum, qua verba verbis opponuntur, ut Verr. 6. n.115.
Conferte hanc pacem, cùm isto bello hujus Prætoris, adventu
cum illius Imperatoris victoria; hujus cohortem impura
cum illius exercitu invicto. Item orat: pro Milone n. 10.
Est enim hæc non scripta, sed nata lex; quam non didicimq,
accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hau-
simus, expressimus: ad quam non docti, sed facti; non insti-
tuti, sed imbuti sumus.

Sunt et alia hujus figuræ exempla illustria. Ver. 6. n. 121. Cat: 2 n. 10.
ibid.

Ibid: n. 25. Et hac parte Pudor pugnat, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc stupnum; etc. ut supra.
Est et alia figura, Anthithesis huic simillimi, et inter figuras sententiarum reponitur; sed de hac suo loco dicemus.
Quid est Antimethathesis, seu Antimabole? R: Est figura; in qua procurrit sententiæ contrarietas, cum transpositione verborum. Ita Cro. lib. 3. de Legibus n. 2. dicit. Magistratum esse loquentem, legem autem, mutum Magistratum. Et pro Quintio n. 55 Mavult commemori dese, cum posset perdere, pepercisse; quàm cum parcere potuisset, perdidisse.
Quid est Synœciosis? R: Est Figura, qua res eadem contrariis rebus tribuitur. ut; Pessima est res, et nimia servitus, et nimia libertas. Quid est Oxymoron? R: Est Figura, qua idem de se ipso negatur, ut satuè dictum videatur illud, postea quod dicti acutè cognoscitur. Ita C. Lib. de Amic. n. 23 Ita de Amicis loquit: Amici, et absentes adsunt, et egentes abundant, et imbecilles valent, et mortui vivunt. Simile est ejusdem de Sicilia testimonium, postquam illam expilasset Verres. Sic erat deformis, atq; horrens ager Siculus, ut in ipsa Sicilia, Siciliam quæreremus. Luculentum et illud Figuræ Illius exemplum, quod Epigrammate concluditur in veteres Urbis Romanas ruinas:

Qui Veterem in vetere quæris novus Advena Romam
Et Romæ, in Roma nil reperis media.
Aspice murorum moles, disjectaque saxa,
Obrutaq; ingenti vasta theatra situ.

Hæc

Hæc sunt Roma; vides, velut ipsa cadavera tanta,
Malis adhuc spirant impetiosa minas!
Vicit ut hæc mundum, voluit se vincere; vicit,
Ast se non victum ne quid in orbe foret.
Albula Romani permansit, nominis index,
Quique etiam rapidis fertur in æquor aquis.
Disce hinc, quid possit fortuna; immota labascunt,
Et, quæ perpetuò sunt agitata, manent.

ARTICULUS QUARTUS.

De reliquis verborum Figuris.

Quid est Zeugma? sive Adjunctio? R: Est Figura, quæ ad unum verbum, seu primum, seu medium, seu postremum plures sententiæ referuntur. C: Lib. de Orato: ad Brutum. Quid tam commune, quàm spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus ejectis? Ubi vox illa commune, multis vocibus inserevit, ad quæ illa referuntur. Item pro Lege Manilia. n. 40: Sed hæres, quæ cæteros remorari solent, non retardarunt: non avaritia abinstituto cursu ad prædam aliquam revocavit, non libido ad voluptatem, non amœnitas ad delectationem, nobilitas urbis ad cognitionem, non denique labor ipse ad quietem. Ubi multa vocabula ad unum, idemque verbum, revocavit, referuntur. Pro Quint. n. 15: Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia. Et pro Marcel. n. 7. Nihil sibi ex hac laude Centurio, nihil Præfectus, nihil cohors, nihil turma decerpit.

Quid est Disjunctio? R: Est Figura Zeugmæ contraria, qua unicuique

nicuiq; Orationis membro suum verbum opponitur, cùm unum toti Orationi possit sufficere. Ita Cicero pro Archia n. 26. Hæc studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant. ect ut supra. Ibidem n. 19. Homerum Colophinii suum esse Civē dicunt, Chij suum vindicant, Solaminii repetunt, etc ut supra.

Quid est Distributio? R: Est Figura, qua ita vox aliqua, seu potius orationis membra distribuuntur, ut singula singulis respō deant, quæ figura eadem penè est ac Isocolon, de quo jam diximus. Cicero pro Lege Manilia. Tantum bellum, tam, etc ut supra. Et pro Sylla n. 14 Multum hæc vox deberet fortasse valere ejus hominis, qui Consul insidias Reipublicæ consilio investigasset, veritate aperuisset, magnitudine animi vindicasset.

Hæc Figura in sententiis efferenda vim habet, et gratiam; sed eâdem parcè utendum Oratori, qui fastidium parit propter nimiam artis affectationem.

Quid est Synonimia, sive Interpretatio? R: Est Figura, qua plura idem significantia congeruntur instandi, urgendiq; gratia. Cat. 1. n. 10: Nobiscum versari jam diutius, non potes, nō feram, non patiar, non sinam. Cat. 2. n. 1 Tandem aliquando Catilinam furentem audaciâ, scelus anhelantem, pestem Patriæ nefarie molientem, ex urbe, vel ejecimus, vel emisimus, vel ipsum egredientem urbe prosecuti sumus; abiit, excessit, evasit, erupit. Observandum porro 1. magnum habendū esse verborum delectum, ne orationem potius onerent, quam ornent. 2. Ut quæ verba ponuntur extremo loco, sint graviora prioribus.

oribus, imò aliquid paulò diversum sonent.

Quid est Synathroismus, seu congeries? Rv: Est multorum rerum, seu potius verborum congeries, qua præsertim utimur, cùm aliquid amplificare, aut vehementius instare volumus. Sit illud exemplum orationis in Catilinam 2da. n. 10. Quæcum ita sint, Catilina, perge quo cœpisti, egredere tandem aliquando ex urbe: patent portæ, proficiscere: Nimium tediu Imperatorem tua illa Manliana castra desiderant. Duc tecum etiam tuos, sin minùs, quàm plurimos: purga urbem, magno metu me liberabis, dummodo inter omnes me, atq; te murus intersit; nobiscum versari jam diutius non potes; non feram, non patiar, non sinam. Vide et n. 20. Item pro Cælio n. 12. 16. Pro Milone n. 69.

Quid est Paradiastole, sive discriminatio? Rv: Est Figura res inter se similes distinguuntur. Ita Senecade pigro homine scribens dicat. Non diu vixit, sed diu fuit, Item pergimus. non quo eundem est, sed quo itur, nec ad rationem vivimus, sed ad similitudinem.

Quid est Polyptoton? Rv: Est Figura, qua nomen idem variis incasibus v g generibus iteratur. Ci: pro Archia n. 14. Pleni omnes sunt libri, plenæ sapientum voces, plena templorum vetustas. Item 7m Verr: n. 78. Est certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reservetur.

Quid est Polysyntheton? Rv: Est Figura, qua multæ conjunctiones simul in eadem parte orationis ponuntur. Cicero. Lib. 5. offic.

n. 109

n. 109. In sermonibus alium quidem alium videmus, quavis præpotens sit, efficere ut unus de multis esse videatur. Quod in catullo, et in patre, et in filio, itemq; in Mutio vidimq.

QUARTUS

DE FIGURIS SENTENTIARUM. ALIQUOT

Quid sunt Figuræ sententiarum? R: Sunt orationis ornamenta, quæ non in verbis, sed in ipsis sententiis collocatam habent suam dignitatem.

Quæ sunt Figuræ sententiarum? R: Præcipuæ sunt illæ; Interrogatio, Responsio, Subjectio, Prolepsis, Correctio, Dubitatio, Comunicatio, Prosopœja, Apostrophe, Hypotiposis, Aposipesis, Antithesis, Etopœia, Emphasis, sustentatio, Prætermissio, Licentia, Concessio, Parenthesis. Distributio, Permissio, Antithesis, Deprecatio, optatio, Execratio, Epiphonema, Exclamatio. Agemus de singulis suo ordine; atq; ut uberior rerum seges exercitationibus contingat, plures figuras articuli singuli complectentur.

ARTICULUS PRIMUS.

De Interrogatione, Responsione, et subjectione.

Quid est Interrogatio? R Est Figura, qua orator vel Adversarium, vel alium quemlibet, vel semetipsum interrogat, ob aliam, quam simplicem sciscitandi causam. Hujus porro Figuræ tot sunt apud Ciceronem exempla, ut singulis pene paginis occurrant. Catilina 1. n. 1. Quousq; tandem abutêre

Catilina

Catilina, patientia nostrâ? Quamdiu nos etiam furor iste tuus eludet? quem ad finem sese effrenata jactabit audacia? Nihilne te nocturnum præsidium palatij, nihil urbis vigilia, nihil timor Populi, nihil consensus bonorum omnium, nihil munitissimus habendi Senatûs locus, nihil horum ora, vultusq; moverunt? Patere consilia tua non sentis? etc. Et pro Flac: n. 48.

Quis est usus Interrogationis? Ry: Frequentissimus est in omni genere causarum, in Exordio, Narratione, Confirmatione, et Peroratione. Valet autem præcipuè in laudando, et vituperando, in votis, ac desideriis. Usurpatur autem maximè, cum urgendus est adversarius vehementius.

Quid est Responsio? Ry: Est Figura. qua unum interroganti, aliud, quòd utilius est, respondetur. Cicero pro Roscio Amerino. n. 143 Quid vis amplius? quid insequeris? quid oppugnas? qua in re voluntatem tuam à me læsi putas? Ubi tuis commodis officio? quid tibi obsto? si spoliorum causa vis hominem occidere? spoliasti. etc. Et pro Murænа n. 73. Quid enim, num Senatus obviam prodire crimen putat? non sed mercede, convince. num etc. Item pro Flacco n. 4.

Quid est Subjectio? Ry: Est Figura, qua orator vel interrogat seipsum, et respondet sibi, vel cum alium interrogavit, non exspectat responsum ejus, sed aliud addit de suo. Ita Cicero: An domus tibi deerat? at habebas. An pecunia? at abundabas. An arma? at non ita pridem ad te missa fuerant. Habes multa: pro lege Man. n. 61. pro Quint. n. 34. 44. 79. pro Rosc. Amer. n. 54. 74.

Quis est usus hujus Figuræ? Ry: Usurpatur illa maximè in amplificatione cum ad laudem, tum ad vituperium; seu cum urgetur adversarius, aut suadetur aliquid, vel dissuadetur. Eggregium hujusce rei exemplum offert oratio. pro Murena n. 88. Ubi Cro dissuadet Judicibus exelium Murenæ. Si quod Jupiter animadvertat, hunc vestris sententiis afflixeritis, quò se miser vertet? domumne, ut eam imaginem clarissimi viri parentis sui, quam paucis antè diebus laureatam in sua gratulatione conspexit; eandem deformatam ignominia, lugentemq; videat? An ad Matrem, quæ misera modò consulem osculata filium suum, nunc cruciatur, et solicita est, ne eundem paulo post spoliatum omni dignitate, conspiciat? Sed quid ego matre, aut domum appello, quem nova pœna legis, et domo, et Parente, et omnium suorum consuetudine, conspectuq; privat? Ibit igitur in exilium miser? quò? ad Orientis ne partes, in quibus multos annos legatus fuit, et exercitus duxit, et magnas res gessit? At habet magnum dolorem, unde cum honore discesserit, eodem cum ignominia reverti. etc.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Prolepsi, Correctione, Dubitatione, Communicatione.

Quid est Prolepsis, seu Anteoccupatio? Ry: Est Figura, qua orator occupat id, quod ab Adversario objici posset. Usum habet frequentem in exordiis, divinat. in Ver. n. 1. Si quis vestrûm, aut eorum, qui adsunt forte miratur me, qui tot annos in causis, judiciisq; publicis ita versatus sim, ut defenderem multos, læserim

neminem

neminem: subitò mutata voluntate ad accusandum descendisse; is, si mei consilij causam, rationemq; cognovenit, unà et id, quod facio, probabit, et in hac causa profectò neminem præponendum esse mihi actorem putabit.

Quot modis fieri potest Prolepsis? R: Quinq;: 1. Cùm fatemur: verum id esse, quod ab adversario objicitur. 2 Cùm aliquid sibi objicit Orator, et refellit statim. pro Archia n. 15. 3. Cùm aliquid orator præsumit, quod ab adversario objici posset. 4. Cùm Orator emendat aliquid, priusquam id dicat. 5. Demq; cùm dicit orator aliquid, antequam id dicere videatur.

Hujus autem Figuræ sunt illæ apud Tullium formulæ: Fortasitan quæretis: Fortè dicet quis? Etiam dicere audebis; Aceti-am sunt, qui dicant; sed quæ exaudio, dissimulare non possum: At nequis à vobis; Reprehendo igitur? minimè verò; neq; enim. Epanorthosis. Quid est Correctio? R: Est Figura, qua Orator dictam sententiam aliâ magis idoneâ corrigit. Hac utitur Tullius imprimis, si quem acrius pungere velit. Ult pro Cælio n. 3: 2. Quod quidem facerem vehementius, nisi mihi interdicerent, inimitiæ cum istius mulieris viro, fratrem volui dicere, semper hic erro; nunc agam modicè, nec longius progrediar, quàm me mea fides, et causa ipsa coget. Alia correctio est verbi, alia sententiæ; in priori dictum verbum orator emendat, et aliud subjicit; in posteriore sententiam ipsam corrigit.

Verbum corrigit, loco jam laudato pro Cælio, item n. 21. O stultitiam! stultitiamne dicam, An impudentiam singularem?

Hæc Figura multum leporis habet, cum in Paronomasia ludi-
tur. Ut: tum iste vir optimus, optimum volui dicere.
Sententia corrigitur pro Dejot. n. 16. At credo, hoc homo
inconsultus, et temerarius non videbat; quis consideratior
illo? quis sectior? quis prudentior? Quamquam hoc loco De-
jotarum non tam ingenio et prudentiâ, quam fide, et religi-
one vitæ defendendum puto. Laudatis jam locis facile
est intelligendum, quænam formulæ huic tractandæ figuræ
deserviunt. Quid est Dubitatio? Rv: Est Figura, qua o-
rator fingit nescire se, quid dicere debeat, aut quam in par-
tem animum convertat. Dubitatio verò altera rerum, altera
verborum dici potest. Verborum quidem, cum de nomine ora-
tor dubitat. ut pro Quinctio n. 56. Si ista causa abs te tota per
summam fraudem, et malitiam ficta est; si vadimonium
omnino tibi cum Quinctio nullum fuit; quo te nomine appel-
lem, nescio. Quis? temus? Improbum? at etiamsi vadimo-
nium desertum esset, tamen in illa in illa postulatione, et
prescriptione bonorum improbissimus reperiebare. Num
malitiosum? negas. Fraudulentum? jam id quidem arrogas
tibi, et præclarum putas? audacem? cupidum? persidiosum?
vulgaria, et obsoleta sunt, res autem nova, et inaudita.
Dubitatio verò rerum ea est, cum ex plurib us rebus orator
quærit, quid agere debeat. Verr: 6. n. 88. unum hoc crimen vi-
detur esse, et ad me pro uno ponitur de Mercurio Tyndarita-
no. Plura sunt. sed ex quo pacto distinguere, aut separare possi,
nescio.

nescio. Est pecuniarum captarum, quod signum à sociis pecuniæ magnæ sustulit. Est peculatus quod publicè Populi Romani. Signum de præda hostium captum, positum Imperatoris nostri nomine no dubitavit afferre. etc. Totus ille locus egregius est.

Quis est usus illius Figuræ? R: Multiplex. Valet in orationibus Panegyricis, quando ea rerum gestarum ubertas occurrit, aut virtutum alicujus, et ornamentorum magnitudo, ut orator fingat nescire se, unde potissimum debeat ordiri, et quid primum dicere. In genere Judiciali cum indignitas alicujus facinoris est exponenda, aut vitia alicujus redarguenda. In genere Deliberativo, quando rei gerendæ tot occurrunt rationes, ut, quam primo loco ponat, fateatur orator se nescire.

Quid est Communicatio? R: Est Figura, qua orator vel adversarios, vel auditores, vel Judices ita consulit, ut eos rei Judices quasi constituere velle videatur, adeo bonitati causæ suæ confidit. Cicero pro Rabirio Perduelli n. 22. Tu deniq' Labiene quid faceres tali in re, ac tempore: cum ignaviæ ratione te infugam, atq' in latebras compelleret; improbitas, et furor L. Saturnini in Capitolium arcesseret; Consules ad Patriæ salutem, ac libertatem vocarent? Quam tandem auctoritatem, quam vocem, cujus sectam sequi, cujus potissimum imperium parere velles? Sunt autem hujus figuræ vulgares apud Tullium formulæ. Nunc ego vos consulo, quid mihi faciendum putetis etc. Quæro sitne hodie domum tuam redeuntem coacti homines, et armati non modò limine, tectoq' ædium tuarum,

sed

sed primo aditu, vestibuloq; prohiberent, quid acturus sis, etc. Vide Antoni quid tibi futurum sit. etc.

ARTICULUS TERTIUS.

De Apostrophe, et Prosopopœia.

Quid est Apostrophe? R: Est Figura, qua orator convertit orationem vel ad Deum, vel ad Judices, vel adversarios, vel etiam res inanimatas. Orationem convertit ad Deos Tullius pro domo sua n. 104. O Dij Immortales, vos enim audire cupio hæc; Pub. Clodius vestra sacra curat? vestrum Numen horret? res omnes humanas religione vestra contineri putat? hic non illudit auctoritati horum omnium, qui adsunt, summorum virorum? non vestra, Pontifices, gravitate abuti-mur? ex isto ore religionis verbum excidere, aut elabi potest? Ad Judices convertit orationem 7 Ve pro Murœna. n. 82 Quis locus est, Judices, quod tempus, qui dies, quæ nox, cum ego insidiis, ac mucronibus, non solum meo, sed multò etiam magis divino consilio eripiar, atq; evolem, etc.

Ad Adversarios. pro Ligario n. 9. Quid enim, Tubero, huus ille districtus in acie Pharsalicâ gladius agebat? qui sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens, oculi, manus, ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?

Ad res inanimatas convertit orationem pro Balbo n. 13. O nationes, urbes, Populi, Reges, Tetrarchæ, testes Cnej Pompeji non solum virtutis in bello, sed etiam religionis in pace! vos deniq;, mutæ regiones, imploro, et sola terra-

rum

rum ultimarum; vos, maria, portus, insulæ, litoraq́? quæ est enim ora, quæ sedes, quis locus, in quo non exstent hujus cùm fortitudinis, tum vero humanitatis, tum animi, tum consilij impressa vestigia?

Valet autem hæc figura, ut ex laudatis exemplis colligitur, ad increpandos acrius adversarios, etiam ad delectationem, et commiserationem commovendam.

Quid est Prosopopœia? ☞ Est Fictio Personæ cujuslibet loquentis, quæ rebus etiam mutis ac sensûs expertibus sermo accommodatur, aut vitâ functi tanquam præsentes spirantesq́ loquuntur inducti. Pro Murœna n. 38. fingit Tullius, et inducit loquentes milites, qui sub murœna meruerat. In Consule declarando multum apud universum Populu Romanum, auctoritatis habet suffragatio militaris; Imperatores enim Comitiis consularibus, non verborum interpretes deliguntur. Quare gravis est illa oratio: me saucium recreavit, me prædâ donavit, duce hoc castra cepimus, signa contulimus: nunquam iste plus laboris militi imposuit, quam sibi sumpsit: ipse cùm fortis, tum etiam felix.

Mortuos ab inferis excitat, et loquentes exhibet pro Cælio n. 33. Aliquis mihi excitandus est ab inferis ex barbatis illis, non ex illa barbula, quâ ista delectatur, sed illa horrida, quæ in statuis antiquis, et imaginibus videmus: qui objurget mulierem: et prome loquatur, ne ista mihi forte succenseat. Exstat igitur ex illa familia aliquis, ac potissimum cæcus

ille (: minimum enim dolorem capiet, qui istam non videbit:) qui profecto si exstiterit, sic aget, et sic loquetur: Mulier, quid tibi cum Gallio? quid cum homine adolescentulo? quid cū alieno? cur aut tam familiaris illi fuisti, ut aurum commodares; aut tam inimica, ut venenum timeres? Non Patrē tuum videras, non patruum, non avum, non proavum, non atavum, audieras consules fuisse? etc. Locus egregius totus, et perlegendus. Deniq; rebus etiam inanimatis sua vox tribuitur. Ut Ver. 4. n. 19. Sicilia tota, si una voce loqueretur, hoc diceret. Quod auri, quod argenti, quod in unaquaq; re beneficiorū, quod ornamentorum in eis urbibus, sedibus, delubris fuit, quod in unaquaq; re beneficio Senatus, Populiq; Romani juris habui, id mihi tu, C. Verres, eripuisti, atq; abstuliſti. Quo nomine abs te sestertiūm millies ex lege repeto.

ARTICULUS QUARTUS.

De Hypotyposi, et Ethopœia.

Quid est Hypotyposis? R: Est figura, qua res subjiciuntur oculis perinde, ac si coràm gererentur. Ad hanc figuram pertinent descriptiones locorum, rerum personarum. etc.

Pro Roscio Amer. n. 90. Etiamne in tam perspicuis rebus argumentatio quærenda, aut conjectura capienda sit? nonne vobis hæc, quæ audistis, cernere oculis videmini? Num illum miserū, ignarum casûs sui, redeuntem à cœna videtis? non positas insidias? non impetum repentinum? non versatur vobis ante

oculos

oculos in cæde Glaucia? non adest ipse Roscius? nonsuis manibq incursu collocat Antomedontem illum, sui sceleris acerbissimi, nefariecq victoriæ nunciium? nonorat, ut eam noctem pervigilet? ut honoris sui causa laboret? ut Capitoni quam primum nunciet? Valet autem hæc figura plurimum ad commendandos affectus, et Judicum animos concitandos. Ut Philippica 2. n. 7. Ponite igitur ante oculos miseram illam, et flebilem quidem speciem, sed ad incitandos animos nostros necessariam: nocturnum impetum inurbem asiæ clarissimam, irruptionem armatorum in, etc. ut supra.

Quid est Ethopœia? Rv: Est figura, quæ vitam, et indolem alicujus alicujus quibusdam signis ita describit Orator, ut incognitum, seu potius cognitionem morum saltem aliquam deducat. Hæc autem figura magnam habet cum hypotyposi affinitatem, et, quemadmodum illa in exornatione, et in motibus excitandis frequenter excitatur usurpatur. Sic Cicero Gabinium effœminatum describit: orati. post reditum in Senatu n. 12. Primum processit, qua auctoritate vir. vini, somni, stupri plenus, madenti coma, composito capillo, gravibus oculis fluentibus buccis, pressa voce, et temulenta.

ARTICULUS QUINTUS

De Sustentatione, Aposiopesi, Emphasi.

Quid est sustentatio? Rv: Est Figura, qua diu suspenduntur Auditorum animi, donec aliquid inexpectatum, sive risu, sive admiratione dignum subjicietur. Hinc figuræ hujus duplex est usus, alter in rebus magnis, et insolutis facinoribus exponendis;

alter

alter in rebus quibusdam levioribus; quando jocandi causâ magnam aliquid promittit orator, illudq; tandem in jocum alique' recidit. Hic agimus potissimum de sustentatione, quæ in rebus magnis acseriis adhibetur. Habes illustre sustentationis exemplum Philippica. 2. n. 12. Quid putem contemphumne me? non video nec invita, nec ingratia, nec in rebus gestis, nec in hac mea mediocritate ingenij, quod despicere possit Antonius. An in Senatu facillime de me detrahi posse credidit? qui ordo clarissimis Civibus, bene gestæ Reipu. testimonium multis, mihi uni conservatæ dedit? An decertare mecum voluit contentione dicendi? hoc quidem beneficium est; quid eni° plenius, quid uberius, quam mihi, et pro me, et contra Antonium dicere? illud profecto: non existimavit sui similibus probari posse, seese hostem Patriæ, nisi mihi esset inimicus. Hæc porro Figura multam vim habet, et gratiam, cum ita suspenduntur Auditorem animi, allatis multis rebus, iisdemq; rejectis, ut subjiciatur tandem novum aliquid, et minime expectatum; quod in laudato mox loco videre est.

Quid est Aposiopesis? R: Est figura, qua oratio interciditur, et interrumpitur, alicujus gravioris affectus significandi gratiâ. Ita Cicero Epistola lib. 9 ad Atticum, utitur Apesiopesi dissimulandæ indignationis gratiâ: Sed erat immitissimus Servius, qui filium misit ad affligendum Cn. Pompejum, aut certè capiendum. Etsi hic quidem timoris causa; ille verò. ..., sed stomachari desinamus. Adhibetur etia°

nonnu=

nonnunquam, ut, quod reticetur, majus quidpiam suspicandi det causam, quam si afferretur. Cicero pro Cælio n. 69. Hîc etiam miramur, si illam commentationem pyxidem obscœnissima sit fabula consecuta. Nihil est, quod in ejusmodi mulierem cadere non videatur. Audita et pervulgata, et celebrata sermonibus res est. Percipitis animis, Judices, jam dudum quid velim, vel potius quid nolim dicere: quod etiam si est factum, certùm à Cælio non est factum. Potest etiam dici prætermissum illud à Cicerone vitandæ obscœnitatis causâ.

Quid est Emphasis? R: Est Figura, quâ Orator plus significat, quam dicit. Quæ quoniam refertur ad Hyperbolem, de qua jam diximus pluribus hic supersedebimus.

ARTICULUS SEXTUS

De Prætermissione, Distributione, Licentiâ, Concessione.

Quid est prætermissio? R: Est figura, qua orator id maximè dicit, quod dicere nolle se fingit. Hæc autem figura etsi tam ad laudem, quam ad vituperium valet, tamen eâ sæpius utitur Cicero ad objurgandum, quam ad laudandum. utitur ad increpandum de Provin. Consu. n. 8. Nihil dico nunc, P. C., hominem ipsum relinquo. Itaq; omnia illa, quæ et sæpe audistis, et tenetis animis, etiamsi non audiatis, prætermitto. Nihil de hac ejus urbana, quam ille præsens in oculis vestris, mentibusque defixit, audacia loquor, nihil de superbia, nihil de contumatia, nihil de crudelitate disputo. Lateant libidines ejus illæ tenebricosæ, quas fronte, et supercilio, non pudore, et temperantiâ co-

te-

contegebat; de Provincia quod agitur, id disputo.
Sunt autem illæ ex Tullio formulæ, quibus hæc figura exponi solet. Prætereo, non dico, non commemoro, non hîc profero, non audietis ame, non attingam. Sinite me hoc loco præterire, possem plura dicere, sentio mihi esse moderandum, jam orationi meæ, fugiendam societatem vestram. Non versabor in uno genere. Hîc nolite expectare; sed quid ea commemoro? Nunc agam modicè, nec longius progrediar. etc. etsimiles.
Quid est Distributio? Rx: Est Figura, qua orator dividit aliquid in partes suas ita, ut partes singulas acervatim semel propositas statim resumat, et quod cuiq; parti conveniat, subjiciat. Pro Cælio n.5. Sed ego Atratino humanissimo, atq; optimo Adolescenti, meo necessario ignosco, qui habet excusationem vel pietatis, vel necessitatis, vel ætatis. Si voluit accusare pietati tribuo: si jussus est necessitati: si speravit aliquid, puritiæ. Interdum ita Distributio sit, ut orationis membra inter se solùm dividuntur, neq; subjiciantur quidquam, quod ipsis respondeat. Sit in exemplum designatus numerus 7. pro Marcello. At vero hujus gloriæ, C. Cæsar, quam es paulo ante adeptus, socium habes neminem. Totum hoc, quantumcunq; est, quod certe maximum est, totum est, inquam, tuum. Nihil sibi exista laude Centurio, nihil præfectus, nihil turma decerpit, quin etiam illa ipsa rerum humanarum domina fortuna in illius se societatem gloria non offert. etc.
Quid est Licentia? Rx: Est figura, qua orator pro jure suo dicit aliquid.

aliquid audacius apud eos, quos vereri, ac metuere debet.
Pro Sylla n. 33. Attende jam Torquate, quam ego non defugiã auctoritatem Consulatus tui. Maxima voce ut omnes exaudire possint, dico, semperq; dicam; adeste omnes animis, qui adestis corporibus, quorum ego frequentia magnopere lætor; erigite mẽ= tes, auresq; vestras, et me de invidiosis rebus, ut ille putat, dicen= tem attendite. Ego Consul, cum exercitus perditorum ciuium clã= destino scelere conflatus crudelissimum, et luctuosissimum patri= æ exitium comparasset, etc.
Usurpatur hæc figura ad ostendam fiduciam. Valet ad insultandũ adversario. Ad objurgandum etiam utilis est. Interdum assenta= tioni deservit.
Quid est Concessio? Rſ: Est figura, qua Orator aliquid etiam iniquũ fiducia causæ suæ adversario videtur contendere, seu potius concedere. Est autem concessio vel seria, cum parte aliqua concessa, sperat Orator se in reliquis fore superiorem; vel io= niai, cum res concessa invidiam constare potest adversario. Prioris exemplum habes pro Quintio n. 56. Hæc ille in verbis non audet, re quidem vera palam loquitur. Etenim si vult bo num virorum instituto vivere, multa discat oportet, atq; dediscat, quorum illi ætati utrumq; difficile est. Non dubitavi, inquit, cũ vadimonium desertum esset, bona proscribere; improbe: verũm quoniam tu id tibi arrogas, ut concedi postulas, concedamus. Ironice Concessionis exempla habes 4 Ver. n. 46. Quæ est ista præ= tura? Eripis hereditatem, quæ venerat à propinquo, venerat

testa=

testamento, venerat legibus: cujus hæreditatem, cum ille aliquanto ante te prætorem esset mortuus, controversia fuerat nulla, mentionem fecerat nemo? Verum esto: eripe hæreditatem propinquis, da Palæstritem, prædare in bonis alienis nomine civitatis; verte leges, testamenta, voluntates mortuorum, jura vivorum: num etiam Heraclium bonis privari oportuit? Delectat autem imprimis Concessio, cum id, quod conceditur, adversario nocet. ut. pro Legario. n. 4. Habet etiam multam gratiam hæc figura, cùm adversario conceditur, quod negari non potest, ut alia meliora, et majoris momenti subjiciantur. ut. pro Flacco n. 9.

Sunt autem illæ, quibus figuram eam Tullius adhibet, formulæ. Esto. Verùm fac: verum esto: patior. non molestè. Ut tibi concedam. Sed ierit ad bellum. etc. sit ita sane, sed hinc sunt parta omnia. Hoc do tibi, et concedo. Tamen de meo jure cedam. Ita fac, etc.

ARTICULUS SEPTIMUS.

De Antithesi, Permissione, et Parenthesi.

Quid est Antithesis, ut est figura sententiarum, et ab antithesi, seu antitheto, quæ est figura verborum, distinguitur?

R: Est figura, qua non tantum verba verbis, sed sententiæ sententiis opponuntur. ut. Pro Roscio. Amer. n. 13. Accusant ij, qui in fortunas hujus invaserunt; causam dicit is, cui præter calamitatem nihil reliquerunt. Accusant ij, quibus occidi patrem Sex. Roscij bono fuit; causam dicit is non modo luctum mors

Patris

Patris attulit, sed etiam egestatem. etc.

Quid est Permissio? Est figura, qua orator bonitate causæ suæ fretus quædam judicibus, aut adversariis æstimanda permittit, et statuendam facultatem largitur. Hæc figura eadè penè est cum concessione, nisi quod illa multo gravior, et acerbior est, ut Phili: 2. n. 5. Et Catilina perge, quo n. 20. Catilina perge, quo cœpisti; egredere aliquando ex urbe; patent portæ, proficiscere. nimium diu te Imperatorem illa tua Manliana castra desiderant. Duc tecum etiam omnes tuos purga urbem.

Quid est Parenthesis? R: Est figura, qua orator breviter declinat à proposito, et nonnihil alicujus partibus continui partibus interjicit. Est autem hæc tam frequens apud Ciceronem, ut pene supervacaneum exempla sit in medium proferre. Divinat. in Ver. n. 28. Quare negent: ex me non audies: hos patere id suspicari, quod necesse est. Illi quidem, (ut est hominum genus nimis acutum, et suspiciosum:) nonte ex Sicilia literas in Verrem deportare velle arbitratur, etc.

ARTICULUS OCTAVUS.

De Deprecatione, Optatione, Execratione, Epiphonemate, et Exclamatione.

Quid est Deprecatio? seu obsecratio? R: Est figura, qua alicujus opem, aut misericordiam Orator vehementer implorat. Opem quidem ut. pro domo sua n. 146. Qua propter, si Diis immortalibus, si Senatui, si Populo Rom. si cunctæ Italiæ, si Provinciis, si exteris nationibus, si vobismet ipsis, qui in mea

salute

salute principem locum, auctoritatemq; tenuistis, gratum, ac jucundum meum reditum intelligitis esse; queso, obtestorq; vos, Pontifices, ut me, quem auctoritate, studio, sententiis retinuistis, nunc, quoniam Senatus ita vult, manibus quoque vestris in sedibus meis collocetis.

Misericordiam implorare. ut. pro Flacco n. 106. Qui vos, quoniam est id ætatis, ut sensum jam percipere possit ex mœrore patrio, exilium nondum patri ferre possit, orat, ne suum luctu, Patris lacrymis, patris mœrorem suo fletu augeatis. Qui etiam me intuetur, me vultu apellat, meam quodammodo flens fidem implorat, ac repetit eam, quam ego patri suo quondã spoponderim patriæ pro salute dignitatem.

Adhibentur in hac potissimum figura Perorationes, quia nata est tota ad movendos affectus, quod præstatur vulgo in perorationibus

Quid est Optatio? R: Est figura, qua Orator vehemens aliquod desiderium significat. ut S. Ver. n. 81. Unus adhuc fuit, post Romam Conditam (Dij fecerint, ne sit alter:) cui Resp: tota se tradidit, temporibus cuncta malis domesticis, L. Sylla. Valet hæc figura plurimum ad spem, dolorem, timorem, et amorem sigificandum. Sed frequentius usurpatur apud Poetas, quàm apud Oratores.

Quid est Obsecratio, seu Imprecatio? R: Est figura, qua Orator malum alicui imprecatur. Ut Philip. 13. n. 48. Quin tu abis in malam pestem, malumq; cruciatum! Ad te quis-

quam

quam veniat nisi Ventidij similis.

Valet hæc figura ad significandum odium, et indignationem: sed utuntur illâ rarius oratores, quam Poetæ.

Quid est Epiphonema, seu acclamatio? R: Est Species quædam Exclamationis, qua orator rei narratæ, vel probatæ pronunciatum aliquod, instar corronidis subjicit, ex superioribus expressum. Ita Tullius pro Sextio n. 86. postquam docuit, oportere lepibus, ac Iudiciis vitam tueri; quod si fieri non potest, vim vi propulsandam, subdit. Hoc sentire prudentiæ, facere, fortitudinis; sentire verò, et facere, perfectæ cumulatæq; virtutis. Usurpatur autem hæc figura, præsertim in rebus, quæ sunt admiratione dignæ, ad commendationem, vel commiserationem excitandam.

Quid est Exclamatio? R: Est figura, qua Orator vehementem aliquem affectum significat, cujuscunq; tandem generis ille sit. Nihil tam obvium apud Ciceronem, quàm hæc figura; quare satis habebimus, illustria quædam illius exempla tantum designare. Pro Roscio Amer. n. 146. Per Deos Immortales. Quæ est ista crudelitas? quæ tam fera, immanisq; natura? quis unquam prædo fuit tam nefarius? quis pirata tam barbarus? utrum integram prædam sine sanguine habere posset, cruenta spolia detrahere mallet. Catilina. 1. n. 9. O Dij Immortales, ubinam gentium sumus? quam Rempublicam habemus? in qua urbe vivimus? Interdum est Exclamatio Ironica, et tunc magnum leporem habet. Pro Cluentio n. 108. O Innocentiam Opiniati

singu-

singularem! quo in reo, qui absolvit, ambitiosus; qui distulit, cautus; qui condemnavit, constans existimatur.

ARTICULUS NONUS.

De Usu Figurarum.

Primò. Figurarum usus debet esse parcus, et moderatus, ne crebro hujusmodi ornamentorum usurpatio tædium generet, aut puerilitatem redoleat. Distinguendum tamen est duplex figurarum genus; primum earum, quæ tantum ornatum præ se non ferunt, quales sunt interrogationes Apostrophæ, Distributiones, etc. Alterum earum est, quas studiosius Oratoris industria persequitur, quales sunt Complexiones, Antitheses, Hypotyposes, Prosopopœiæ, etc.

2. Primarum quidem usus frequentior esse potest, nihil enim apud Tullium crebrum magis, quam interrogationes, Repetitiones, Distributiones, etc. quæ latentem magis ornatum habent. Quod verò spectat ad secundi generis figuras; illæ nimirum sunt, quarum usus frequentior patere fastidium posset.

3. Nonnullæ figuræ sunt, quæ adhiberi possunt in omnibus Orationis partibus. ut sunt distributiones, Communicationes, Apostrophæ. etc. Aliæ verò, quæ singularum partium propriæ sunt. Quæ ad docendum valent, pertinent ad exordium: quæ ad delectandum, ad Confirmationem; et confutationem: quæ ad movendum, ad Perorationem. Quæ tamen non ita scrupulosæ intelligendæ sunt, ut non liceat aliquã-

do ordinem hunc immutare.

4. Quædam Figuræ sunt, qua statim initio usurpantur, ut Interrogationes, Apostrophæ, Distributiones, etc. Nonnullæ verò aliquam veluti præparationem requirunt; ut sunt exclamationes, quæ non usurpantur, nisi, post explicatas res graviores; Hypotyposes, Prosopaiæ, et similes, quas absurdum esset statim ab initio alicujus orationis, vel capitis adhibere.

5. Figuræ Verborum sunt hujusmodi, ut plus afferre tædij orationi possint, quàm Figuræ Sententiarum, si illæ crebrius usurpantur. Deniq; nulla re magis potest de Figurarũ usu judicari, quàm frequenti Ciceronis lectione, qui figuras suis quibusq; locis sic accommodat, ut ad eadem pertractanda factæ quodam modo videantur.

CAPUT SEXTUM.

DE ARGUMENTATIONE

Postquam egimus de Locis Oratoriis tam Insitis, quam Assumptis, seu de locis cùm intrinsecis, tum intrinsecus petis, ex quibus enuntur argumenta ad faciendam fidem idonea: restat. ut. quo pacto tractari argumenta illa, atq; ornari possint, doceamus.

Quæres igitur: Quomodo tractantur, et ornantur argumenta? R: Per argumentationem.

Quid est Argumentatio? R: Est Dispositio quædam propositionum, ac sententiarum, ex quibus legitima conclusio eli-

elicitur.

ARTICULUS PRIMUS.

De Argumentatione in genere.

Quotduplex est Argumentatio? R: Duplex: Alia Philosophorum, alia Oratorum est propria.

Quotduplex est Argumentatio Philophica? R: Duplex: alia perfecta, quam illi Syllogismum vocant; alia Imperfecta, quâ appellant Enthymema.

Quid est Syllogismus? R: Est Argumentatio constans tribus propositionibus, quarum prima dicitur à Philophis, Major, secunda, minor, tertia, Conseqüentia; quæ ita itadisponuntur inter se, ut concessis duabus prioribus, tertia necessariò admitti debeat, vg. omnis virtus est laude digna; sed temperantia est digna virtus; igitur temperantia est laude digna.

Quid est Enthymema? R: Est Argumentatio constans duabq; propositionibus, quarum alteram, Antecedens, alteram, Consequens nuncupant. v.g. Omne vitium turpe est; ergo Ebrietas est turpis.

Quare isthæc Argumentatio vocatur Imperfecta? R: Quia in ea subauditur una è tribus propositionibus, ex quibus Syllogismus componitur; unde licet semper negare conclusionem, donec ad perfectam revocetur, vg. Omne vitium est turpe, sed ebrietas est vitium; igitur ebrietas est turpis.

In quo differunt argumentationes Rhetorum, a Philosophis? R: Primo. Quia Rhetorum argumentationes noncontinent semper ra

per rationes veras, sed interdum, aut etiam sæpe verisimiles tantum. Philosophicæ verò nihil habere debent, nisi verũ.

2. Quia Philosophus habet Argumentationes nudas, ac simplices, quas certò semper propositionum ordine, et sine artificio exquisito proponit; Rhetor è contrario suam incollocandis, amplificandis, ornandisq; propositionibus ita ponit industriam, ut tamen artem dissimulet. Cujus ratio ex eo repetenda, quod Philosophus probare tantùm; Rhetor autem et probare, et probando placere etiam intendat. Manavit hinc forte tritum illud Zenonis Stoici dictum, qui Philosophiam adstrictæ manui, et inpugnum collectæ, Rhetoricam verò eidem expansæ, et explicitæ comparabat.

Quomodo utriusq; discrimen in exemplo revinceres? R: Sit illud demonstrandum Judicibus, Æmilium fuisse à Lepido propinquo suo interfectum, ut hæreditatem ejus occuparet: Si nulli sunt testes illius parricidij, sed meræ tantum conjecturæ, ita rem aggredietur. Ille credendus est occidisse propinquum divitem, qui pauper erat, et hominis divitis hæres futurus: atquî talis erat Lepidq; ergo Lepidus credendus est occidisse propinquum suum.

Quomodo Rhetor eandem propositionem probabit? R: Hoc pacto: Inhiabat Lepidus, inquies, amplissimæ hæreditati, homo alioqui vita profligatissima. Accedebat ad singularem nequitiam scelerum omnium inventrix egestas; urgebatur à creditoribus; jamq; ostendebantur misero carcer, et compedes. Quo se verteret demum tanto in discrimine? Quid expectandum ab homine

mine sic comparato; nisi ut carcerem, et alia omnia pericula redimeret facinore sibi facto? Quanquam, quid immorar in convincendo auctore sceleris? non alia bene multa satis probant, quid in hac occasione potuerit? etc. Ultra vero argumentatio alteri præferenda, sentient, qui intelligunt.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Argumentatione Rhetorica.

Quid est Argumentatio Rhetorica? R: Est apta, et exquisito cui artificio facta propositionum, ex quibus argumentum constat, dispositio, unde legitima conclusio elicitur, et amplificata, ornataq; efflorescit oratio.

Quotduplex est Argumentatio Rhetorica? R: Multiplex: quas inter hæ vulgò quatuor recensentur: Ratiocinatio, Sorites, Entimema, Dilemma.

Quid est Ratiocinatio? R: Est Argumentatio omnium perfectissima, per quam tractatur, et amplificatur argumentatio Philosophica, et quæ tunc adhibetur, cùm majori amplificatione indiget oratio.

Quot in partes distribuitur Ratiocinatio? R: In quinq; partes, quas ex libro Tullii 1mo. de Inventione. n. 67 ita recenset: Quinque igitur sunt, inquit, partes ejus argumentationis, quæ per ratiocinationem tractatur. Propositio, per quam breviter locus is exponitur, ex quo vis omnis oportet emanet ratiocinationis. Probatio, seu Approbatio Propositionis, per quam id, quod breviter expositum est, rationibus affirmatum probabilius, et apertius fit.

tius fit. Assumptio, per quam id, quod ex propositione ad ostendendum pertinet, assumitur. Assumptionis Probatio, per quam id, quod assumptum est, rationibus probatur. Complexio, per quam id, quod conficitur ex omni argumentatione breviter exponitur. Hæc porro, quæ de Ratiocinatione retulimus ex Tullio, ut clariora fiant, et ipsum Ratiocinationis artificium apertius pateat, rem in exemplo statuemus, quo juvandi deinde exercitatio possit.

ARTICULUS TERTIUS.

De Artificio tractandæ Ratiocinationis Oratoriæ.

Quodnam est artificium tractandæ Ratiocinationis oratoriæ? R: Primo debet Orator attendere, quid sibi probandum incumbat. 2: Rationes quærere ad id probandum idoneas. 3: Rationes illas revocare ad argumentum Philosophicum. 4: Argumentum tractare oratorio modo.

Quisnam ille est modus oratorius? R: Ut duabus prioribus propositionibus Argumenti Philosophici, Majori nimirum, ac minori, quas vocant, sua probatio adjungatur; quæ duæ partes tribus argumenti Philosophici partibus additæ Rationationem oratoriam efficient quinquepartitam. Prima pars vocatur Propositio: secunda, probatio propositionis. Tertia, Assumptio. Quarta Probatio Assumptionis. Quinta Complexio. Unde patet. Ratiocinationem nihil aliud esse, quam Syllogismū probatum, et dilatatum, cui deinde amplificatio, et ornatus accedit. Sit itaq; illa sententia per Ratiocinationem Rhetoricam

ricam perhactanda. Vitæ puritas imprimis colenda est, omniq; studio retinenda. Quærenda primum erit ratio, quæ persuadere illud possit ex locis Oratoriis. v. g. hæc afferri potest ex Loco communi, quem appellavimus, ab effectis. quia vitæ puritas arctissimam cum Deo conciliat amicitiam. Unde enuetur hæc argumentatio more Philosophico. Colendum illud est omniq; studio retinendum, quod arctissimum est cum Deo amicitiæ vinculum; igitur ea est magnopere colenda, omniq; studio retinenda. sed vitæ puritas arctissimum cum Deo est amicitiæ vinculum

Deinde argumentationem illam ita poterit orator dilatare, et in quinquepartitam Ratiocinationem sic distribuere. 1mo: Propositio sit hæc, Divina amicitia omni studio colenda, ac retinenda. 2do. ut Propositioni subjiciatur ista ratio, quæ ejus probatio sit; Quia à Deo omnia bonorum genera derivantur. 3tio. Ut sequatur hæc assumptio. At vitæ puritas divinæ amicitiæ puritas vinculum est. 4to. Ut afferatur Probatio Assumptionis, ista nimirum. Quia similitudo amicitiam parit, cumq; Deus sit ipsa puritas, non potest eos non dilegere, qui hac virtute præstant. Deniq; ut sequatur Complexio. Colendam esse vitæ puritatem. Tum Singulas illas Quinque-Partitæ Ratiocinationis partes ita poteris amplificare, et ornare, et oratiunculam conficere.

PROPOSITIO.

Divina amicitia omni studio colenda, ac retinenda.

Si communis amicitiæ ratio illud in hominum animis pondq, ac momentum

ac momentum habeat, ut nihil huic præponendum mortales existiment, quis erit tam parum æquus rerum æstimator, qui sibi longè potiori jure, ardentioriq; studio, quæ Deum inter, et hominem intercedit, amicitiam colendam non reputet, atq; retinendam.

PROBATIO PROPOSITIONIS. CIUS.

Quia à Deo omnia bonorum genera derivantur, omnibus.

Etenim cum utilitatis rationibus maximè ducuntur homines, quid est in humana vita boni, quod, ut inde acceptum, ita etiam huc referri non debeat? Si enim vitam dices? Ipse Deus hanc mortalibus omnibus impertiit. Si honores? ipse gloriæ omnis justissimus est et æstimator, et dispensator. Si voluptates? futiles sunt, et noxiæ, quæcunq; ab eo non dimanant. Si Divitias? et in eo tantæ sunt, ut æmulatissimè hominis quantumvis avidi cupiditatem explere possint.

ASSUMPTIO.

At Vitæ punitas Divinæ Amicitiæ vinculum est.

Atque inde arbitror satis intelligitis, quæsit Divinæ vis amicitiæ, quàm qui negligat, nec ille non impius modo sed etiam stupidus, et amens haberi possit. Quod si ita est, quâ tandem ope, et cujus rei beneficio bonum illud infinitum consequemur? an superbiâ fortasse, et cæca mentis temeritate? vanissimè. An vita molli, et deliciis luxuq; diffluente? stultissime id quidem. An divitiarum jactantia? nequaquam. Quid est igitur? qua tandem arte potissimum Divinam illam ami-

citiam nobis conciliare possumus? Vitæ puritas, et morum innocentia hujus est felicitatis conciliatrix, hujus conjunctionis vinculum, et amicitiæ nexus. Atq; utinam cæci mortales intelligerent, quantum in ea virtute momenti sit ad veram, germanamq; felicitatem! utinam omnia studia, viresq; eò confferrent, ut eam in se morum integritatem efformarent! Fugerent profectò molles voluptatum illecebras, et quando quantò cupidius laxioris, solutiorisq; vitæ formæ consectantur, tantò morum innocentiam ardentius concupiscerent. PROBATIO ASSUMPTIONIS.

Quia similitudo amicitiam parit.

Neq; enim fieri ullo modò potest, quin infinito quodam amore Deus optimus maximus prosequatur eum, quem sui simillimum viderit. Et verò quæ major cum Divina natura similitudo fingi potest, quam si quis ipsius sanchitatem morum innocentiâ æmuletur; et quantum mortali fas est, inse quasi repræsentet? Etenim divina mens incorrupta est, et ab omni terrenæ concreditionis, rerumq; corporearum contagione, atq; affinitate remotissima; uti etiam abomnibus corporeæ voluptatis sordibus vitæ puritas abstrahit. Divina mens immortalis est, ut et sua est morum innocentium, vitæq; integritati immortalitas.

COMPLEXIO

Colendam esse vitæ Puritatem.

Quis ergo jam de salute sua sit parum amicus adeò solli-

citus

citus, et inimicus puritatis, sanctitatisq, ut hanc non summo quodam amore, studioq, prosequatur, quam noverit esse vinculu, quo humana natura divinæ conciliari possit? sine qua omnis virtutis splendor extinguatur necesse est, et intereat? quæ mudissimum est speculum, cujus beneficio Divinæ insenaturæ similitudinem efformet? quæ brevis est, et compendiosa via, quâ ad intimam cum Divino Numine conjunctionem homo pervenire possit.

ARTICULUS QUARTUS.

De Ratiocinatione, Imperfecta, seu quæ minor est Quinque Partita.

Hactenus Actum est à nobis de Ratiocinatione Quinquepartita, cujus partes omnino quinque in oratione tractantur, et quæ Lib: 2: ad Herennium. n. 27. vocatur Ratiocinatio absolutissima, et perfectissima. Quibus vero deest pars aliqua, aut etiam plures ex illis quinquè, Ratiocinationes imperfectæ dicuntur, non quod careant aliqua perfectione, quam habere debeant, sed quòd quibusdam partibus destituantur, quæ prætermittuntur consultò, et quas supervacaneum esset, operosius pertractare. Sunt enim propositiones quædam tam claræ, tam evidentes, ut probari non egeant; adeòq, vel non est illis conquirenda probatio, vel ipsæ etiam indictæ relinquuntur. ug. Initio Orationis Millonianæ hoc instituere argumentum videtur Tullius. Si licet aliquando hominem occidere, maximè insidiatorem; sed licet licet aliquando occidere hominem, ergo licet occidere

insidia=

Insidiatorem.

Operam lusisset Cicero. si propositionem primam probaret, quæ quoniam revocari non potest in dubium, dilabitur statim adassumptionem, quæ facere sola difficultatem poterat. Ei probat multis, ac variis argumentis, licere aliquando occidere hominē. unde concludat postea posse jure interfici Insidiatorem.

Quin et unica nonnunquam Propositione constare potest ratiocinatio. Ita pro Plancio. n.49. Sed cur ego sic ago? quasi non comiciis jam superioribus sit Planciùs designatus Ædilis? Istæ enim voces. continent solam assuptionē hujus argumenti. Non est reddenda ratio, cur Plancius fuerit Ædilis renunciatus posterioribus comitiis, qui superioribus jam fuerat designatus; sed superioribus jam fuerat designatus. ergo non est red. etc.

ARTICULUS QUINTUS.

De Sorite

De hac altera Rhetoricæ argumentationis specie, quæ sorites dicitur, dicemus pauca, tum quia non est illa tam frequens apud Oratores, tum quia non difficilioris est aut, operæ, aut artificij. Quid est Sorites?

Ry: Est series, et veluti Catena multarum Propositionum, ex quibus gradatim, et acervatim collectis eruitur aliqua conclusio. Ita Cicero per soritem probat omne esse honestū lib. 5. Quæstionum Tusculanarum n.45: Etenim quidquid est, quod bonum sit, id est expetendum: quod autem expetē-

dum

dum, id certè approbandum: quod verò approbandum; id gratũ acceptumq́ habendum; ergo etiam dignitas ei tribuenda est; quod si ita est, laudale sit necesse est. Bonum igitur omne laudabile est; ex quo efficitur, ut quod sit honestum, id sit solum bonum.

Observandum autem in Sorite, lubricum illum esse argumentationis genus: adeoq́ cavendum esse diligenter, ne in illa serie propositionum ullam admittas, vel falsam, vel ambiguam, quia alioquin tota rueret argumentatio.

Hoc etiam animadvertendum diligenter tunc valere plurimũ Soritem ad amplificationem Conclusionum, cum rebus antea probatis in unam veluti catenam multæ Argumentationes coacervantur. Sit Sorites ille in exemplum.

Quis dubitet, vivos Principes in sua Regiâ, tanquam inaltissima specula collocatos esse, ut inde oculis quasi peragrantes imperij sui magnitudinem solerti diligentia, curaq́ pervigili prodeant, nequid Respub: detrimenti capiat; Quale vero detrimentum acciperet, si pareret hostium incursionibus, si in provinciis, atq́ urbibus, in penatibus, ac focis domesticis barbarorum arma grassarentur! Jam ad exitium illud calamitosum evitandum, bella identidem cum irrumpentibus hostium copiis sustinenda sunt. bellum utgeri possit, conscribendæ sunt cohortes, omnibus præsidiis legiones instruendæ. Quis autem cogere milites constare exercitu, instruere aciem possit, nisi stipendio muneribusq́ propositis, quibus milites incendi consueverunt, atq́ ad difficillima subeunda pericula stimulari? Porro ad numerandam in-

finitæ

finitæ propè multitudini pecuniam opus est ærario locupletissimo. Quapropter ex omnibus regni partibus, atq; clientium fortunis necesse est in ærarium regium vectigalia deportari.

ARTICULUS SEXTUS.

De Enthimemate.

Quid est Enthimema? Ry: Est Enthimema nil aliud, nisi Ratiocinatio imperfecta, cui deest alterutra ex propositionibus prioribus Syllogismi, seu Argumenti Philosophici. vg. Fortitudine, atq; prudentia singulari Pompejus præditus est: ergo dignus est, cui administrandi belli provincia committatur. Omittitur nimirum prima Propositio: ille dignus est, cui provincia administrandi belli committatur, qui fortitudine, et prudentia singulari præditus est. sed Pompejus fortitudine, et prudentia præditus est. ergo etc. Vel siquis ita concludat. Qui fortitudine, et prudentia singulari præstat, imperio dignus est; ergo Pompejus imperio dignus est. Tunc secunda propositio, seu assumptio omittitur, nimirum: sed pompejus fortitudine et. etc.

Hinc alterutram ex propositionibus, quæ deest, si restitueris, ex imperfecta Ratiocinatione perfectam efficies.

Porro hoc Argumentationis genus, quod Enthimema vocatur, frequentius in usu est apud oratores, quam Syllogismus. Ma quoties thesis omittitur, et Hyppothesis una explicatur. toties pene syllogismus exulat, et regnat Enthymema.

Cicero pro Murenâ n.3. Probat Enthymemate, à nemine æquius defendi Murenam, quàm à se. Aqua tandem Marce Cato

est æquius

est æquius Consulem defendi, quàm à Consule? Quis mihi in Repub: potest, aut debet esse conjunctior, quàm is cui Respub: à me una traditur sustinenda, magnis meis laboribus sustentata?

Quænam est ratio tractandi Enthymematis? Ar: Duplex: Prima, si contra hantur duæ partes inimicam: secunda; si utraq; pars fusiùs explicetur. Habes prioris exemplum Philip. 5. n. 3. Pacem vult Antonius? armâ ponat, roget, deprecetur; neminem æquiorem me reperiet: cui quidem, dum se civibus impiis commendat, inimicus esse, quàm amicus maluit. Nihil est profectò, quod dari possit bellum gerenti; erit fortasse aliquid, quod concedi possit roganti.

ARTICULUS SEPTIMUS.

De Dilemmate.

Quid est Dilemma? Est Argumentati constans duabus propositionibus oppositis, quæ nihil medium patiuntur; adeò ut alteram concedi necesse sit. Tale est illud latronis stricto pugione peregrinum inermen alloquentis: aut crumenam dabis, aut vitam.

Frequentissima sunt apud Tullum hujus argumentationis exempla. Philip: secundâ n. 100. probat Cæsaris acta, quæ vulgaverat Antonius, fuisse adulterata. Sed ad Chirographa redeamus. Quæ fuit tua cogitatio? Acta enim Cæsaris pacis causa confirmata sunt a Senatu. Quæ quidem Cæsar egisset, non ea, quæ Cæsarem egisse dixisset Antonius. Unde ista erumpunt? quo Auctore proferuntur? si sunt falsa, cur probantur

bantur? si vera, cur vaneunt?

Duplex est ratio tractandi Dilemmatis: prima consistit in propositione simplici dilemmatis, cujus utraq pars nuda effertur, quia veritas clara est. Tale est illud, quod proponit Cicero Phi: 5. n 15. Legatos decernitis? siut deprecentur, contemnet; siut imperetis, non audiet.

Alius modus est tractandi Dilemmatis, cum amplificatione figuratâ, pars utraq dilemmatis exornatur. Tale est illud 3ma Verrina adversus Cælium, ubi probat non esse illum idoneum Verris accusatorem. n. 3t. Tu Cæcili quid facies? utrum hoc tantum crimen prætermittes? an objicies? si objicies, id necalteri crimini dabis, quod eodem tempore. in eadem provincia tu ipse fecisti? Studebis ita accusare alterum, ut quominus tu te condemnere, recusare non possis? sin prætermittes, qualis erit ista tua accusatio, quæ domestici periculi metu, certissimi, et maximi criminis non modò suspitionem, verùm etiam mentionem pertimescat?

Duplex est autem Dilemmatis diluendi ratio. Prima cum dilemma totum invertitur. Scitum est illud Antigoni Regis, a quo frater cum peteret, ut causa, quam habebat, non in foro palam, sed domi privatim cognosceretur: respondit Antigonus hoc Dilemmata; si causam injustam habes, cur litigas? si justam, cur conspectum hominum fugis? Cui frater respondere potuisset, utraq parte inversâ. Si justa est causa, melius, et facilius domi cognoscetur

scetur; si injusta, minorem infamiam privatim subibo, quã publicè. Altera ratio diluendi Dilemmatis; cùm una duntaxat pars dilemmatis infirmatur. Sic Herus ille servũ percutiens, roganti servo, cur ipsius operã uteretur, si esset improbus: cur percuteret, si pbus esset? respondit: non percutio te, quia probus est, sed quia improbus, ut probo uti possim.

ARTICULUS OCTAVUS.

De Dilemmate Captioso.

Quid est Dilemma captiosum? R/: Est argumentatio ita concludens ab utraq; parte, ut adversarium simplicem, et impentũ illudat, nisi illius eludendæ artem noverit. Talis est ista argumentatio, qua sacerdos quidam utebatur, ad suadendum filio, ne apud populum diceret. Nam si injusta dixeris, inquiebat illa, Deos habebis iratos, si justa, homines. Quam argumentationem sic invertit Adolescens ingeniosus, et in Matrem retorsit. Imò expedit apud Populum dicere, nam si justa dixero Deos amicos, si injusta, homines inveniam.

Huc referendæ sunt mentientes Propositiones, quæ seipsas negant, vel si se includunt, falsum affirmant. Sic Poeta cretensis, cum dixisset omnes Cretenses esse mendaces, Propositionẽ certè mendacem adtulit. Nam si Cretenses omnes sunt mendaces; ergo et ipse mendax, cum cretensis ipse omnes Cretenses mendaces dixerit. Si neget se mendacem, falsò dixerit Cretenses omnes esse mendaces; erit itaq; etsimul mendax, et simul verax.

Deniq; eo etiam revocantur Crodèli, quos vocant, seu callidæ in-

ter

terrogationes, quæ facum faciunt rudibus, et imperitis. Dicuntur autem Crocodili propterea, quod commenti sunt Poetæ. Crocodilum rapto mulieris viduæ filio, sic cum ea fuisse collocutum: Reddam tibi filium, si verum dixeris. Responde igitur, utrum sim tibi redditurus, an non? Negavit illa fore, ut redderet, et ob eam causam reddi debere, quod verum dixisset. cui Crocodilus. Atqui non reddam, inquit, si enim reddidero, verum non eris locuta: sin me redditurum, dixeris falsum dices, non enim certo reddam.

ARTICULUS ULTIMUS.

Quomodo Argumentationes illæ omnes sint in Oratione variandæ.

In hoc totum hujusce rei momentum vertitur, qua ratione variari debeant istæ argumentationes, cum in oratione usurpantur, cùm ad levandum tædium, tum ad prolixitatem fugiendam.

Quæres ergo; quibus variari modis debeant Argumentationes? R: Variam esse rationem, ac multiplicem. Prima. cum rationes multæ, quæ tractandæ occurrunt, non eodem, sed vario Argumentationum genere pertractantur. vg: si ad primam rationem amplificandam, et ornandam adhibita sit ratiocinatio, secundæ Enthymema deserviat. tertiæ varia Epicherémata, aliis, vel dilemmata, vel inductiones, vel exempla. Exemplum dabit Tullius 1ma Catilinariâ, in qua rationes quatuor, quibus probat Catilinæ in exilium esse abeundum, varietate argumentationum illuminat. Prima est, quia ejus conjuratio pa-

tet

juratio patet, quam rationem quadripartita ratiocinatione tractat. n.6. Etenim quid est jam amplius, Catilina, quod exspectes, si neq; nox tenebris obscurare cœtus nefarios, nec privata domus continere parietibus vocem conjurationis tuæ potest. si illustrantur, si erumpunt omnia. Muta jam istam mentem, mihi crede; obliviscere cædis, atq; incendiorum; teneris undiq; luce sunt clariora nobis tua consilia omnia, quæ etiam mecum licet recognoscas. Rationem affert Assumptionis a n.7. ad 10. Meminisstine me ante diem 12 Calendas Novembris dicere in Senatu certo die fore in armis Cajum Manlium audaciæ satellitem, atq; administrum tuæ. etc. Secunda ratio est, quia nihil eum in urbe delectare potest, quam per Enthymema amplificat, cujus hæc est prima propositio. Tibi nihil in urbe jucundum est à n.13. Quid enim est Catilina, quod te jam in hâc urbe delectare possit, in qua nemo est extra istam conjurationem perditorum hominum, qui te non metuat, nemo quite non oderit? Quæ nota domesticæ turpitudinis non inusta vitæ tuæ est? quod privatarum rerum dedecus non hæret infamiæ? quæ libido ab oculis, facinus à manibus unquam tuis, quod flagitium à toto corpore abfuit? Cui tu Adolescentulo, quem corruptelarum illecebris irretisses, non aut ad audaciam ferrum, aut ad libidinem facem prætulisti? Concludit n.20. Egredere ex urbe Catilina, libera Rempub: metu; in exilium, si hanc vocem exspectas, proficiscere. etc. Tertia ratio est; quia omnes boni cupiunt vehementer illum egredi; quam rationem tractat a n.20. optat Senatus. Quæster ordo.

Quester ordo. Populus etc De te autem Catilina, cum quiecunt probant; cum patiuntur, decernunt; cum tacent, clamant. Neq; hi solum, quorũ tibi auctorita videlicet est cara, vita viliſsima, sed etiam illi Equites Rom: honeſtiſsimi, atq; optimi viri, ceteriq; fortiſsimi cives, qui circumstant Senatum, quorum tu, et frequentiam videre, et studia perspicere, et voces paulo ante exaudire potuiſti, quorũ vix abste jam diu manus, ac tela contineo. etc. Conclusio n. 23. Quamobrem ut sæpe jã dixi proficiſcere --- sin autem servire laudi meæ mavis, egredere cum importuna scelatorũ manu; confer te ad Manlium; concita perditos cives; secerne te à bonis; infer Patriæ bellum; exculta imõ latrocinio, utàme non ejechiſ ad alienos, sed invitatus ad iſtos esse videare. Alta ratio, quia ipse cupit ad Manliũ proficiſci, quam tractat Enthymemate n°4. Quamquam quid ego te invitem, à quo jam sciam esse præmiſsos, qui tibi ad forum Aurelium præſtolarentur armati? etc.

Secundus modus variandæ Argumentationiſ, cum Propositiones ipsæ immutantur, aut imminuuntur, uti jam diximus, ita ut, si tmõ loco ponat aſsumptio, et ejus probatio. 2do loco ponat Propositio ejuſq; probatio. 3. omittunt etiam Propositiones, cum claræ sunt.

Tertius demũ Modus, cum variant Figuræ, quæ ad amplificandas, exornandasq; argumentationes adhibuerũt. Hæc enim exornationis diversitas facit, ut eadem argumentatio quasi altera appareat. Multi etiam conferunt ad hanc varietatem transitiones, quibus a una ratione gradus fit ad aliam. Sed hæc omnia melius deprehendi et servari nõ possunt, quã ex attenta Ci: lectione, et singulari inscribendo diligentia.

CAPUT ULTIMUM

De Dispositione in Oratione Sacra.

Dispositio est rerum Inventarum in ordinem distributio, non pars valet tum ad faciendam fidem, tum ad motus excitandos. Haec dispositio Locor: agit ~~fidem~~ Cic: Lib: ad Heren: tanquam instructio militum in pugnando, sic in dicendo victoriam parere potest. Et ut pictor colores distribuit in imaginis speciem, ita et orator debet certa lege argumenta distribuere, ut pareant, vigeant, et praestent. Et sane ubi ad ordo res audiuntur libentius, audita intelliguntur facilius, intellecta diutius inhaerent. Dispositio ex omnibus Rhetoricae partibus est difficilior, in qua magis elucet oratoris ingenium.

Duplex assignatur ordo omnis, et argutor de utroque agemus, hic. Ordo in omne servatur. Prius orator exorditur, deinde narratur, aut se introducit, postea confirmat, et confutat, ultimo loco porat.

§ 1mus De Exordio.

Exordium definitur a Tullio 1mo Inventionum Rhet: Orati: Animum auditoris idoneè comparans ad dictionem reliquam. Exordior duo genera sunt, unum quod palatim ac sensim artificiosa quadam verborum collocatione auditoris animum praeparat, quod dicitur insinuatio, vel exordium justum ac legitimum alterum, in quo orator ex improviso, et ex abrupto quasi quadam apreptus impetu in vehementem omnem irrumpit, et auditorum animos percellit. eamque ob causam ex abrupto nuncupamus hoc exordij genus ad affectus commovendos. Ut tam in auditoris animo excitentur affectus laetitiae, iracundiae etc. Et esse prius ad hoc dispositus idcirco orator non utetur hoc exordij genere nisi aliquid aliquid praecesserit, quod antequam orator loquatur affectum illum illum excitarit, secus nil efficiemus. Quod si commotus sit auditor, cum orator nullam debeat sinere de labi occasionem, quo suae causae queat prodesse omittet auditorem praeparare: hac arte usus est Cic: qui cum animadvertisset PP: Com: indignatos esse in Catellinam, quod senatum adire ausus fuisset, ut inter se PP: sedere ita ex abrupto suam orationem exorsus est. Quousque tandem Catellina abutere etc.

Exordio autem utemur, quod animum auditoris idoneè praeparet ad reliquam dictionem si nullo modo commotum inveniat auditorem.

Munus exordij benevolum docilem, et attentum reddere auditorem. ut benevolum habeamus debet modestè, ac moderatè segerere orator, hujus rei pulchram rationem reddit Quintilianus lib: 1mo C. 1. Omnis sui vitiosa jactatio est. Eloquentiae tamen in oratore praecipuè, affertque audientibus non fastidium modo, sed plerumque etiam odium, habet enim mens nostra sublime quoddam, et erectum, et impatiens superioris ideoque abjectos, et submittentes se libenter allevamus: quia hoc facere tanquam jores videmur, et quoties discessit aemulatio, succedit humanitas. At qui se supra modum extollit praemere, ac

Iespice

ac despiere credit, nec tñ se jorē, qm nōres cātos facere. Bene nr̄ solū reddi-
mg, n' ex ingenti juvandi denderio, et cōmunis trāquillitis aserēdæ ea pr̄ithi diligē
glonice studio nos motos fuisse p̄suadeamg. Attentus siet si demōstremg quid
dicturi simg, magna eē, aut ad sempitnā eor salutē, et Dñi nrm̄is gloriā
p̄tinere. Docilē vero reddet benevolēt̄ia, et attētio. Benevolēt̄ia em̄ eū
ad audiēdū hibōr id, qd dicēdū ē disponit. Attētio, ut res obscuriores, et difficiliores
res p̄cipiat. Nil em̄ latet attētū. Si vero n̄ sit ad sus. ad libēr audiēdū
sit dispositus, et ad rei dicēdæ ordēdū cōciliare m̄ pdest, Licet nō eo elaborādū, ut
talis exordiēte cōfirmet, qualis ex suo accedit ingenio. Quāvis attētio imitandum sit
parari, m̄ decursu oōnis excitadā ē cū langwescere incipit auditor animg, aū
de rebg acutis orator ē dicturus. Cū itaq; oratoris mung sit auditorē in exordio
reddere benevolū, attētū et docilē; nil dt dicere, qd possit auditorē v offendere,
v fastidio afficere, reliqua em̄ oīa fastidiet auditor si exordiū nauseet, et
alienī alienati nr̄ magna nr̄tute deinceps reconciliēt. Dt eē accuratū, grave, et
ornatū, in qno imitādi sūt architecti Lenti, qui fulcrū in ædibg efformāt vestibulū.
sed ne sit elatū de quo p̄clarē Horat: in arte sua Poetica: nec nr̄ incipies ut Scriptor
Scriptor Cyclicus olim fortunā priami cāntabo, et nobile bellū: quid dignū
tanto feret hic p̄missor hiatū. parturiūt montes nascet r̄idiculus mus. Si vero
Orator auditor mētē aliqua opinione ipi cōtraria poccupatā repiat, hunc arte ve-
rendū, ut tollat aut fecit Cic: de Liteni Locutng q̄ Archia Poet: Duci p̄t exor-
diū ab insigni quoq; facto, v dicto ex Evangelico textu. ex circūstātis rei, loci,
lectionē, tēporis etc. Cū riceribg cāe aptnēē erunt hoc ē existimis cāe principiis
in qno argutā, et effectuū semina sūt jacienda, quæ decursu oōnis sūt furig explic-
canda. Cū exordiū ē faciendū, intuēdū ē apud quos, quo loco, quo tēpore, qui
oōnis scopus, quid petas, quid cōsequi velis, ante oculos habe principiū, aut
rei tohg rignificatiōnē, aut aditū ad cāā, et nāa ipsa te docebit, unde capiēdū
sit oōnis exordiū.

Exordij vitia hæc sūt prima, si sit cōmune, hoc ē nr̄ in plures cāas possit accomodari, aliqlg
etiā Leniter mutatis, nil em̄ motig dr, qm̄ qd æquē bene dici nō possit alibi, separatū,
qd cāæ nō cohæret. d cū reliqua oōne ita nr̄ cōnexū, ut cohærens ut toto Ōre
mēbr̄ videat. Si sit longig aut brevig qm̄ parē. sed reliqua oōnis magnitudini
nr̄ cōveniens, n em̄ Gigantео Ōri pigmei caput cōvenit. aut Pigmeo Ōri caput
Gigāteū. Præterea nō dt detinere se orator in rebg cōmunibg generatibg, otremētis,
cū em̄ exordiū fiat, ut benevolēt̄ia, et attētio excitet, ppareq; animg ad reliqm
dictionē. Oportet qm̄ tm̄ ostēdere, de quo velit dicere, ut vel ab ipso exordio remigat
suā, nr̄ in rem ipsa, qm̄ versat. n sit palā dicēda, nisi animi aptē dispositi in
Exordiū faciēdū ē post thatā oōnē docet Cic: li: 2: de Oratore, qd tmo dicēdū

ē post:

ē postremo soleo cogitare, quo utar exordio, nā ri 1mo adinvenire volui nullū, nisi exite, nugatoriū, aut vulgare occurrit. Illud ē in exordio pponēdū, qd totiq oōnis scopq ē. Propoō, dt 1mo una cōstare sentētia, 2do ita clara sit, ut nullo negotio intelligat, quinimo nō possit nō intelli: 3tio ea ē deligenda, qm et ornate, et copiose possumq tractare. Unde Horatij in arte Poetica: Tumite matiam vestris, qui scribitis aequam,
Viribq, et versate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.

Et int Homeri virtutes hanc enumerat. Et quae desperat tractata nitescere posse, Reliquit. 4to cū de aliqua re ē dicturq, sedulo prius examinet quae illi ppriūs cōveniat. Ac illud erit eligendū, qd magis proprium. 2d ad utilitatem auditoris magis cōferat, sic exq: Potiq ē pponēdū: Divites tenēt Eleemosinā largiri, qm istud, multa bona ex eleemosinis pficiscūt. Ex quo colligit ppoōnes illas n ēē adhibēdas, quae in sola cognitione positae st, quar finis nō sit aliquid efficere. Propoōnis delectus et artē, et studiū, et diligentiā postulat. Propoō ex illo textu scripturae deducit, quem in exordio initio pposuimq put placuerit. At textus accomodaō n sit violēta longè petita, aut Sophistica, hujqmodi fuit exhabita in oōne D: Marthae ex illo scripturae loco Ecce Ancilla Dni fiat mihi 2dū verbū tuū. desūpta in oōne D: Vincētij ex hoc scripturae loco Vincēti tibi dabo mānā abscōditū, et ex cōcisione de otio ex illo: Quid statis tota die otiosi Nō dt ēē otiosi, quia qui in otio ē, n pt stare, quia d cadit in peccatū. Ut divsa maties, et divsa argta claviori ordine tractarent Divisio, partitio, in mediū adducta ē, quae modo in oōne penè ab oōnibq recepta ē, at valdè pfectò utilis ē, lumen enī affert oōni, auditor, et Oratoris memoriam juvat, et levat audiendi fastidiū. Haec st in divisione observāda 1mò ut sit brevis, hoc ē bibartita, v triparta, nō ultior, ne molestior sit, aut memeratu difficilior. Quāqm Quintilianq illos n pbet, qui partitionē vetāt ultra ppoōnes extēdere. 2do ut unū mēbrū in altō nō cōtineat, alioquī supflua foret. 3tio partitio cōcisa, et velut articulosa, quintilianq ait, maximè vitāda. Quia minuta illa jā nō st membra, d frusta. 4to Divisionis mēbra int se cohaereāt, ut sub eodē capite sint, eūdemq scopum spectent. v.g. si quis diceret: 1mo loco exponā parabolam, 2do pponā quaestionē Theologicam. Divisio haec eēt disparata. Aliqndo cōtingit divisionis mēbra adeo ēē distincta; ut int illa nulla pareat cōnexio, tunc inveniēdū ē aliqd, qd sub se mēbra cōtineat. Sto dt ēē clara ad id multū pderit, si divisionē b biplici, et distincta formula ppanamq, qd multū in usu ē, apud Eruditos oratores, et faciliq pcipiūt, retinētq auditores, qd ē dicēdū. ex.g. Verus modus credēdi ē, resistē repugnātiis intellectq. Repugnātiis volūtatis, repug-

nātiis mūdi

mundi, quemadmodum dicebat S. Vincentio Ferrerio ad bene credendum triplex est præsidium Intellectus, voluntatis, et manus, quibus est debellandi. Intellectu debet credere simpliciter, Voluntas prompte obedire, Spiritus bene operari. Auditores intellectum debellabitis simpliciter credendo, voluntatem prompte obediendo, manum bene operando. Dici de vobis potest, quod bene credatis, per deduci ex aliquo effato Theologico, aut moralis ex partium enumeratione. Pro Divinis nobis laudat D. Bonaventura, D. Bernardus, S. Thomas a Villa nova. S. Vincentius Ferrerius, et Hugo a S. Victore.

§. Vndus, de Narratione, et Introductione.

Apud veteres pars unda omnis erat narratio, quæ accurate tractata ad causæ exitum maxime conducebat. Tota enim quæstio in aliquo facti aliendo posita erat, quæ plerique auditores ignorabant, hinc vel ficta vera, aut verosimilis facti expositio suis erat advincenda causa. Cotraverò nos qui apta, et certa fidicamus, nil nisi pari narratione utimur. Sed cui omnis decursus factum aliquod narrare cohingat, et mysteria Fidei nostræ de quibus nonnunquam agimus sint exponenda idcirco de narratione aliqua agemus.

Brevis debet esse narratio, cobra hoc peccat illi, qui narrat ea, quæ ad institutum non pertinet, qui altius narrandi principium, et ut ajunt, ab ovo repetit, qui inutiles circumstantias, ac parvi momenti describuntur. Sed non ita breviore velle quæ aucuntur afferat omnem. Et dum brevis esse laborat, obscurus fiat, quia narratio undique scita nata tam narrationem vocant pertinet, quin confusio. Quantum ita opus sit narret sed quantum opus est optimè advertit Quinct. L. 4. C. 2. Non ita tamen accipi velo quantum ad judicandum sufficit, quia non ornata debet esse brevitas: alioquin si sit indocta, nam et fallit voluptas, et nunc Lega, quæ delectat videtur, ut amœnum, ac molle. Ita et in re spacij amplioris mirum fatigat, quamdum, arduumque compendium. Ordo Perspicua erit narratio, quæ ita aptis conspicuisque verbis constat ut plane conspiciat, ut quidquid rerum gestum est, ita rerum exponere, et res, ac tempora ordo servabit. Sic erit verosimilis, hæc addita superflua videbit, ac pari sibi constare non nostra, cum dixerimus ex scripturadeumne deas eo, aut ex plutissimis Ecclesiasticis scriptoribus Historica gesta, dici verosimile, quia scripturæ narrationi ea addere licet oratori, quæ verosimilia videtur. Sic ex.g. in Narratione diluvij, qd totum orbem inundavit, ea addere licebit, quæ tunc contingere probabile est, ne de laude antequam ad pugnam cum Goliat decederet probabile est, sua periculum fecisse, sæpiusque exploratum fuisse, ut scopum attingeret. Post exordium sit Introductio, quæ ad argta probanda viam sternit variis modis fieri potest. Proponendo quæstionem aliquam, quæ ad rem faciat. Ledo per amplificationem illius rei, quam sumus probaturi. Sic cum aliquod celebrare effatum Theologorum, aut PP. doctrinam sumitis. Vtv definitionem illius de quo loquimur. Sed quocunque modo quis se introducat, optima erit introductio, si eorum quæ dicenda sit, sit Lux fundamentum, et recta nos ad argta ducat.

§. 3tius. De Confirmatione.

Narrationem, aut introductionem sequitur confirmatio, in qua opportuna rem firmamus, stabilimus. Unde petendasint Argta, in tertia hujus Rethoricæ parte explicavimus. Modo agendum est, quibus modis

tractanda

tractãda sint argta. quas rões omittẽ, quas adhibere debeam9. Notãdũ
argtũ aliquos distinguere ab argumẽtãone. Argtũ vocãt inventũ pbabile ad
fidẽ fidem, sussor am et rhificiosa argti tractatio, et argtão.
Multis modis argta tractãt. sm9 ẽ Syllogism9 argtor omiũ tm9 pares, duplex
ẽ philosophicus, et oratorij. Syllogism9 Philosophicus tribꝫ cõstat ppõnibꝫ,
ex qbꝫ dubiꝫ omissis, tria infert. Ama, jor. Deda nor, Bria cõsequnta. dr. vg:
omis virtus ẽ amplectẽda, ℓ obedia ẽ virtus, ergo obediẽtia ẽ amplectãda.
Syllogism9 verò oratorij ht quinq; prtes, quæ sũt Propõ, ppoonis pbãs. assũptio
assũptionis pbãs. cõplexio, Propõ ẽ quodo pnũciatũ certũ latũq; ꝑ rogatum
pponit. Assũptio, aũ res in dubiũ vocata, eã illo cõvenire, ex illo ꝓficisci intelligit. Cõplexio qd in ea res certa, et dubia cõplecti videat prese, in eaq; orator cõplectit, qd cõfẽdebat. Cn Sclar exẽplũ. Ex Cic: de sũpto ex libris 10. de Inventione. ubi demõstrat qui dẽtia regi. Melig accurãt, quæ cõsilio regũt, qm quæ sine cõsilio administrant: exercitus is, cui ꝓponitur ẽ sapiens, et callidus impator oiibꝫ partibꝫ cõmodig regit, qm is, qui stultitia, et temerite, alicuiꝫ administrat, eadẽ ratiõ, nam navis optime cursũ cõficit eã, quæ sciẽtissimo gubernatore utit. hæc ẽ ppoonis Probatio. Nil aũ melig, qm mũdus administrat. et hæc ẽ assũptio, na et signa virtus, et celeritas deorũ qndã ordinẽ servãt. et annuæ cõmutãones nõ modo ex necessitãte quadã, sed eadẽ modo fiũt. verũ ad utilitatẽ quoq; rerũ oniũ sũt accomodatæ, et diurnæ nocturnæq; vicissitudines, nulla in tẽpore mutatæ, quidqm nocuerit. Hæc ẽ assũptionis pbatio. Quæ signa sũt omia ñ mediocri gradã cõtio naã mũdi administrari, quæ ẽ cõplexio, seu cõclusio. Hæc oratorio modo ꝓtractata ita Contraxisset: Illud Dina prudẽtia administrat, qd optime administrat, atq; mũdus optime administrat, ergo mundana dina prudẽtia administrat. Ex quo exẽplo disce, quomodo dilatãda sint argta, quæ ema frote sicca, et exilia occurrũt mẽti. Atnõ sed q̃ quinq; partibꝫ cõstat Syllogismo oratorij. nieniũ prospicua videat ꝓ ppõ, ꝓ assũptio, nũ illig pbatio admittit.
At Syllogismo, ñ tollet Tertio hæc erit enthymema Vg: oẽs laudãdæ sũt artes, ergo Rhetorica ẽ laudanda. Frequẽt hoc ratiocinij genere utũt oratores, qui a vehidig auditorũ animos sciunt: ideo Saulũ, ac telã oratorio volet vocant: De aliis argumẽtãonibꝫ verba nõ facim9, quomodo falsa à veris secernãt nõ patefacim9 hæc eniũ fusiꝫ in Logica tradent.
Sed notãdũ ẽ Argumẽtãones Rhetoricas à Philosophicis hac rãone differre, qd illæ siccæ sint, aules, et cõcisæ. Orator verò ordinẽ invertit, verbis ornat, figuris illustrat, et fusiũ, explãũq; dicẽdi genus sequit, et inde Dialectã cõpsi in pugnã manus, Rhetoricã verò expansa agebat Zeno Philosophus similem. Locutus sum9. modo de Argtis.
Sũt nõnulli qui tota cõnis vim in verbor apparatu, ac ordine reponũt, verba ingerũt, ornatũ stylũ, ac copiosũ curãt, de argumẽtis verò, quæ ppõnẽ q̃bãt nõ sũt solliciti, qd insaniam appellat Cic: L. 2do. de orat: cõponitè, ac apte dicere sine sentẽtiis insania ẽ. Nos rer

qm verbor

qm verbosb magis amatores sumq, inquit Saluianq. O eet sine spiritu, nullúq fructu oratr
prset sperare sii'argtor neet psuasus auditor.
Ca argta st ad psuadedu valida, quæ ppõ nis venitte domonstrat, aut eam effiaut
verisimilem. Intellectus enim nisi alicui ppõni rõ assehit nisi veram, v tangm veram
cognoscat. At quo reipsa verũ nõ e, aut verosimile, d tñ apparet, etiã si intellu rudes p-
sertim, et indoctos psuadent, tñ veredu semp e nea hignde in fraudis cognitõe veniãt, et
argti infirmitte pcipietes, nos q, et nostras ppõnes deridedt. Cõtra hanc regula illi peccãt,
qui delchiis dedectãt, quæ statim animos ferint, d ri intros picãt omi destitute cõspiciãt
Leves, frigidæ et ineptæ. Plenq, inquit, Quint. L. 8. C. 2. minimis etiã iocõhomibq
gaudent, quæ excussæ non ht, in rete facie ingemij blandiũt. Hoc dicẽdi genꝰ sep Cã
fuit bonæ eloqtiæ Corruptrix eoq pniciosissima hæc corrupta elogntia, qd dulcibq vitiis
abũdat. In Italia quoq quæ bonã litar sep parens, et nutrix fuit, à quæ omis bona ars
pfecta, ut elapso seculo, nescio quo fato impune dominabat hæc nova in elognõo Licetia,
deadẽ feventiby Supis. Major suor exẽphis excitata has ineptas inventiunculas, ac
frigidas sententias adeos relegavit à q lq accepat, et tobniã, et integram Elogntiam
hnũ Ignoratã, ac tẽpoꝝ nuditatẽ oppressam jam, ac sepultã ab Inferis revocavit. Dicunt. has
tñes argutas, qdẽ, sed nõ accuratas, ingeniosas, nõ firmas ad psuadendos rudes magis
valere majorq in phio haberi Instar gemmaꝝ falsaꝝ, quæ magis emicãt. fraude
vero alicui salutẽ cõferre laudabile ẽ; nõs rupig dicti hoc addicti sacros Oratores
Xti vestigia sequi debere, qui ex Luce mendo z. nia Dei inveritate docetur. Ho-
d initionem monetæ adulteratæ nõ injuria ad nimilio, at quis hanc v in ma-
ma copia hñs rẽ exõrãmaret hre pniosã. aut quis nõ erubesceret q bona impẽde-
re, et incautũ decipe, ut itaq vitiũ hoc dechinemq, nõnulla pferemq exẽpla.
Dixerat Timeus in sua historia, qua nocte natus Alexander eet eadẽ Diannæ Ephesiæ Templũ
deflagrani, et adjunxerat minimẽ ideo mirãdũ, qd Dianna cũ in partu Olympiadis adesse velui-
set absumpsisset dome. hanc argutiosam dãnat plutarchus sed et ipse in alia ineptiosam in-
dit dicens hanc Considerationẽ tã frigidã fuisse, ut sufficiens fuisset ad extinguendũ illud In-
cendiũ. Add exscriptura de ligni fructu, qd erat in medio paradisi à Deo Ipi vetito cõ-
medens credidit se Deũ fore, qui scriptor ita dixit ineptẽ Jovem se esse arbitratꝰ, qd ea
creta sit ad Jovem, qui erat esse creta alludens. ut vera autt falsa cõspiciat, aliqua
ratio, dt oñi ornatu rejecto, qui splendore suo posset decipere in exiguũ spatiũ cõcreti
reduci in quo vis aut infirmitas argti statim elucet. Cn exẽplũ Luciẽ ex Creta Jovẽ
eẽ arbitratꝰ Adamq ei, ex creta Jovem itaq se eẽ arbitratꝰ. tmo fallacia delegit in
æquivoca Cretæ Uno eni loco p loco acũpit, alibo vero p Vrã. Deinde hoc omittamq
Cõsequns eet one Cretensem in hac eẽ opinione, et sic de cæteris dicito.
Nõ is tamẽ sũ, qui omnino [illegible] sectandos breves, nitidas, et ingeniosas. quæ ingenij
Acumen ostendũt, quæ aures semũt forma dicẽdi ingeniosa. has volo eẽ nõ ineptas, nõ
falsas, id genus st Illud Senecæ de beneficiis L. 6. C. 32. Sic ut eminens redderet

Augustæ dicti

Augusti dictū. Hoc nil mihi accidisset si aut Agrippa, aut Mæcenas vixisset additadeo
tot hūt milia hnū duos reparare difficile ē. Cæsē it Legiones, et Proking scriptæ, fracta
classis, et intra paucos dies natavit nova. Semtū ē in opa publica ingressus, surrexe=
rūt meliora, cōsūptis Tota Vita Agrippæ et Mæcenatis vocavit Locus. et C. 34. De Vi=
nis potēhibg logus: adgmudg virōr venenis, quos salutāo vobem cōcutit. Saito etiā
si animadvertis, Obsessos Ingenti fregntia vicos, et cōmeātū in utrāg partem Cathis I=
tiera pssa tamen venire te in locū luminibg plenū, annicis vacuū. Pulchra valde
ē, et ingeniosa hæc sētētia, venire te in locū etc. Ac multū Cōcinna Opportio Virgi: Geor=
gicor. L. 4. Tūc Lita incautū dementia cepit amentem. Orpheū Ignoscēda
quē scirēt, nignorare monstra.

Sed advertēda st, quæ Quinti. sūmo studio advertit. Nūc illud volūt, ut omis locus, oīs
sensus in fine sermonis sēniat aurem, ppeam turpe, ac nefas ducūt respirare in loco.
co. qui aeda maorē nō pōt petierit. Ego hæc Lumina oōnis volut oculos quosdam Elogntiæ
eē credo, sed neq oculos eē toto corpore velim. Latet media quædā via sicut in cultu, victuq
accessrit aliquis ultra sēphensionē nitor, qm, sicut possumg adjiciamg virtutibg. Sed
fugienda est nimia fregntia, aliogn in vitem illū horrorem dicēdi malim, qm nitam novā
Licētiam. Ctrevera densitas eam obstat invicem, ut in satis oīnibg fructibgq arbor
nil adjustā magnitudinem adolescere pt, qē loco in quem crescat, caret, nec pictura
in qua nil circumstū ē, eminet, ideoq arbūsticer etiam, cū plura in unā Tabulam
opa cōtulerūt, spatiis distinguūt, ne umbræ in ōra cadāt, deinde faciūt res eadē cōcisamq
oōnē. Existit enī oīnis sētētia, ideoq post utiq aliud ē initiū. Undesdū fore orāo et ē
singulis nō membris, ē frustis collata structura caret cū illa rotūda, et undiq circūcisa
insistē invicem nequeat. Hoc quoq Accidit qē solas captanti sētētias multas necesse
ē dicere Locos, frigidas, ineptas. Si emō pt eē delectus, ubi nro laborat. Hæc Quinct.

At vera sint argta, oīnq robore donata, nō tn penadebūt si recōdita sint, ac captu difi=
ficilia, quia Auditores plenq crassa minerva nō intelligūt, siquid acutig dicat. Ideirco
Aristoteles eos magis idoneos ad persuadēdū affirmat, qui st ineruditi, qm eruditi, quia
cōmunia dicūt. Quare mes illas cōsiderare debemg, tāqm altig eēt, deinde nos ipsos
interrogare debemg, si in eo statu versaremur, quo st, quibg hæc ꝓponere statuimg obscu=
ra videt, cui manus dareng. si post attētam, ac diuturnam disquisitionem obscu=
ra videt, v reiciendæ st, v explicādæ. Subtiles, et ingeniosæ plāones clare efficiēt
ut ā populo intelligi possint, si exēplis, similitudinibg, ac robg, quæ in sensū cadūt expli=
cēt, ostendat, et populares fiāt. Aliquid tamen afferre, qē ā populo nō rum
facile intelligat. Si auditores sapiētes sint dūmodo oōnis vis in hoc nitanō sit, nō
phibet. Cū Apostolus se eē fateat debitorē sapiētibg, et insipiētibg.

Quod de Propōne diximg idē dicēdū ē de argūs, qē scilicet activa sint, et qlgaliqd
faciēdū colligat, qē nūqm satis dici pt, cū plenq in rebg cōtēplativis cogitatōne quidem
dignis tēpus terat, sed in eadē statu Auditores relinquētibg aū sivē scilicet nihil, et

nihilo

et nihilo melior discedit à cõcione, qm venerit. Quare etiã in argtis generalibꝫ nõ valde immorãdũ, qua vel auditores parũ, aut nil afficiũt. aut minis altè petita parum pnadent. Int hæc eligeng, qua magis similia sit, etc.

Vera sint. populania, et achiva argnta, nõ tamen ad pnadendũ multũ valebit, nisi sint nova, aut nove quadã modo ꝓponãt, hinc Cic: Crassũ Laudans de Orat: ludo. Inquit sententias Crassi tã integras, tã veras, et tũ novas fuisse. Ut orator possit pnadere, dt sibi auditor attentionẽ cõciliare, aligndo orator eggregiè dicet, argta ꝓponet, adpnadend firmissima, et tã nullũ cõsequt fructũ, qdomnis ex attẽtionis defectu ꝓficiscit, Hoc nos ipi experimur, Legimꝰ relingndo attẽte, aliqm libũ, pnademur, accẽmur, ndũq videt novas veritates detegere, qm nũqm audiimꝰ, quas tn nobis sepe Cõcionatores ꝓponunt Cui vera mens nostra innata scieãdi cupiditte habeat statim, ac cõcipit aliqm rem, qm nũqm vidit, ac intellexit, qua maxime afficiat, statim flagrat detideriõ eam cognoscẽdi. quor ut attẽtos efficiamꝰ auditores oportet novas res ꝓferre, aut nova forma vestire. Itis addẽdũ est qd velit, ut aliq in vestros animos descẽderet, nulloq ungm tẽpore è memoria deleret. Illa argta intũ eẽ adhibenda, illa dicẽda, quæ vel ꝓpositionem pbãt, si nulla sit divisio, v illud divisionis membrũ, qd ꝓ manibꝫ habet, hoc enim solet eẽ vitiũ Juvenũ (: etsi nõ solũ Juvenũ, ꝺ et illo ꝺ aligndo, qui ex longo cõsuetudine, nil dissentit aliud, qm fera monstra formenꝰ:) vitiũ, inqm, absq ullo delectu colligere, que aliqm speciem hnt, et umbrã rei, qm tractãt, ꝺ re ipsa dixta sit, hi formantõnẽ, sibi monstro simile, qd initio Poeseos describit Horatiq. Quod caput hũc humanum ot cervicẽ Equinam devinxit in caudã atri Piscis. Fatendũ eẽ aligndo res dicere eximias, ꝺ quorsum, si locus nõ erat. Utcũq certus ris an illud ꝓbet, qd pbãdũ eẽ argta cõtra has si illãone veniat illud, id qd versas hũc è ad rem, alioquin rejicias. Sũt nõnulli, qui arbitrãt Clamoribꝫ totũ locũ replẽdo, qd volũt pnadere auditoribꝫ. Fateorquidẽ, hæc hũc videri maxime valere, tũ ad pnadẽdũ, tũ ad ciendos affectus. fundit lacrymas auditor statuit nolle se amplius peccare vultu intram deformitẽ à Cõcione discedit. At nullus è fructus cũ omi intellectus nõ fuerit cõcitus nescit auditor quare id debeat agere, aut fugere, nulla ratione excitata fuerit. ~~facilè cessat~~ et ad id motus, seu monitus: motio am illa, qm ignorat, qua rãone excitata fuerit, facile cessat eũ, et denuo eã excitabi rnẽ nõ habeat idcirco õnis hora opinio cessat.

§ 4tus. De Confutãone.

Cõfutãõ, aut Contrariõ argtoꝝ dissolũo è. Repellere am, quæ objiciũt, aut objici certè possint, falsa ostẽde, aut evellere õmino necessariũ è, aliqm in erroꝝ, sceleꝝ et pricacia certus Locus relingnit, et peccãdi ꝺ durandi executio. quæ adimẽda è, veluti hosti perfugiũ, ingd se recipiat in tẽpore nos oppugnaturus.

Quomodo fiat Cõfutãõ, docet Tull: in Lib: 3. parti aut totũ eẽ negandũ, qd

in argꝰ

qđ in argumẽtaõne adversarij supprient ñficũ, aut falsũ eẽ possit dicere aut redarguẽda ea, quæ p verisimilibꝰ suppta sit. 2mũ dubia supta eẽ p certis, deinde etiam in pspicuè factis eadẽ dici posse tñ ex iis, quæ supprient, non efficiri, quæ velint; accedox ám opertet ad ringula sic unĩversa frangent. Monstranda e, v falsitas principiõ ex quibꝰ deduxerit cõsequtias v ostẽdẽdũ cõsequtias ex illo principio nõ deduci; caã quarin errorem adductus fuit dũ apiri, ut ipse ex se convictus remaneat. Fit cõfutaõ p cõtẽptum ũ quadã fiducia, quæ nobis objiciũt, sperning, et dedignamur, cũ Leve è qđ opponit. in iis enim dilucidis nõ è tẽpus terendũ, quæ facile solvũt. Fit cõfutaõ objectus occupando cũ scili: inconfirmatione argta adducing, aut quidpiam aliud, qđ iis opponit quæ possẽt objici, quod è intelligendũ de objectis non magni momẽti. Quomodocũq fiat cõfutaõ sta adversarioꝝ ræs confutare conabimur, utiis solũmodꝰ pleno acquiescerem9. Sial alio modo eẽt opponite. Quod si arbi nõ erim9 sterectoꝝ argta tũ clarè, tũ plenè dissolvere, ut nemina q dẽ dubitaõ auditoribꝰ relinquat, ab iis opponẽdis omino abstinebim9.

Certũ Locũ nõ hẽt cõfutaõ modo ante modo post tã altæ in auditoꝝ animis defixæ, quæ si nõ confutet, mil ad persuadẽdũ valeãt ræs, quas in confirmatione adducim9. Si confutaõ sit totius Oõnis, aut illius divisionis mẽbri fundamẽtũ, hũc ante collocabit, alioquin fiet post-confirmaõnẽ. Si verò opposito aliquo argũmẽto difficultas occurrat ad illud spectans hũc erit solvenda.

§. 5tus. De Peroratione.

His omibꝰ pactis agendũ restat de peraõne ultima Oõnis parte, in qua ut agit Quint. Id quod in tota Oõne expetitorator actionis cõdẽtione ab auditoribꝰ obtinere conat. Hujusque sũt ptes Enumeraõ, et Epilogus, aut seu affectuũ cõmotio. In Enumeraõne ea colligimus, quæ p totã Oõnẽ dispersa sũt nõ solũ ut auditoꝝ memoria reficiat, q utonia simul cõglobata, velut agmine facto in eos animos irrũpat, et qđ volumus efficiat. Nõ parum arbis postulat Enumeraõ. Nã ea sũt in sua colligẽda, in qbꝰ potissimũ caã ponitur, et quæ auditoꝝ animos alibi infixa volumus, ne eni minutim omia repetas nova instituet oraõ. Deinde quæ enumerãtur novis figuris sũt illustranda, novis sẽtentiis roborãda, diverso ac elegãti modo exponẽda alioquin nuda eẽt Repetitio, et ut ait Satyricus Crambis repetita. Huic adde qđ necis qui audiũt nauseã afferam9, nũc uno, nunc alio modo è pponẽda, meritoq hoc pfecti oratoris difficillimũ, ac subtilissimũ sẽp judicavit Clariss: Viri. In Epilogo præcellens fuit Cic. Hic nõ solũ in fine Oõnis, q et, cũ Pnat aliqđ argũ, v aliud exordiũ, aliquando repetit, qđ validius è in argto, ad quẽ tangm ad exẽplar pfectissimũ vos mitto. Relinquit in Epilogo, v cũ satis auditoꝝ mẽtibꝰ impressa credim9, quæ dixim9, v cũ nõ tanta è necessitas ea imprimendi, ricuti sũt alia.

Ad motũ affectionũ, ut ita dicã caã victoria pendet, ratio enim indicat, quid agẽdũ, quidve fugiẽdũ sit argtis convicta, et tã voluntas neq precib, neq aversat, nisi moveat. Huc itaq initabat orator ait Quin: L. 6. hoc opus ejus, hic labor sit, nec quicquã nuda jejuna, infirma sũt, adeo, ut velut spiritus opis ejus, atq animus è in affectibꝰ cõmovendis.

Tantũ vim hẽt inquit Cic: L. 2. de orat: Illa quæ rectè à bono Poeta dicta

Flexamina

Flexanima, atq; Regina oñiu Reñ Cõ. ut nõ modo inclinãtẽ erigere, aut stãtẽ inclinare, ꝺ etiã adversantem, ac repugnãtem, ut imperator bonus, et fortis capere posñt. Ita Cæsar nõ potuit Cic: qui in hac pte ꝑfecto admirabilis fuit Eloquẽtiæ renitẽte, cũ ꝓ Ligario peroravit etiãñ nõ stabilisset Ligario venia rõcõcedere. Animũ, ac ꝑcipuũ ꝓ moꝛẽdis affectibꝫ ẽ sceptꝝ, ubiq; motus quos orator adhibere vult auditori, inquit Cic: Lib. de Orat: in pro oratore imꝑsñ, atq; insitũ ẽ videãt, neq; enĩ facilẽ ẽ ꝑficere, ut iracãt, cũ tu vehis, nisi tu ipse id tẽtẽ ferre videare, neq; ad misericordiã adducit mitiei tu nigra doloris tui verbis, tẽtẽtis, voce, vultu, collachrymãõne denicꝫ obtẽdens ingnũ desẽꝑso tertat, inakio ut videret excellere, nõ ingenio, ꝺ dolore æquabat. Ultemũ nulla matia tã facilis ad exardẽscẽdũ, quæ nisi admota igne ignẽ cõcipe posñt, nisi multa ẽ mens tãad cõflẽdẽdã nisi oratoris parata, quæ posñt Incõdi, nisi inflãmatus ipse, exardẽs ad eã accesserit. et Horatiꝫ in arte sua Poetica. si vis mẽ flere, dolendũ ẽ primũ ipsi tibi, tũc tua me infortunia lædẽt, et tuõ affert, ut ridentibꝫ arridẽt, ita flentibꝫ flẽt. humani vultus alioquin De Lephe, vel Peleu male ñ mãdata Loqueris, aut dormitabo, aut ridebo. Athẽ motus nõ nimulacra, neq; Incitamẽta, ꝺ luctus venus, atq; lamẽta, vera, et spirãtia, ut veri verẽ ipsi moveamur decet Divin: Lo. ubi misericõrdes quis erit, nisi vera de qbꝫ querimꝫ aceꝛbe credamꝫ, atq; id animo nostro ꝑsuadeamur. Nos illi rimꝫ, quos gravia, indigna mihia passos queramur, nec agamꝫ rem quasi alienã, ꝺ assumamus paruꝫ illũ dolorẽ. Ita dicimꝫ quæ in nimili nostro casu dicturi essemꝫ, quid enĩ aliud ẽ causa, ut lugẽtes. Itaq; in recẽti dolore diertissimẽ quedã exclamare videãt, et ira nõnũqm Indocti, qd eloquẽtiam habiat qm qd illis inest ñ mẽtis, et veritas ipsa monet, qd ut facilꝫ cõsequerẽt qdã Comicus Dolus apellatus, qui Sophocli Electrã reprẽtãs adhibit ad Orestis nõ fictus ocrestis Cicerei, ꝺ urnã Cinerũ Amici suppositi, quẽ tenere diligebat, et tãtus fuit ejꝰ dolor, tã q; nãalis, ut ejꝰ spectres Copia Lacrimas effũdit. Nõ sõlũ vultu, et totiꝫ Cis põõne ostẽdẽdũ ẽ nos ipsos affectibꝫ eẽ quos excitare volumꝫ, ꝺ verbis eggregiẽ Horat: more suo in arte Poetica. Tristia mœstũ. Vultũ verba decẽt, Iratũ plena minar. Ludẽte lascivia, severa severia dicta. Formatem enĩ nãa prig nos intus, ad omne fortunarũ habitũ, ꝺ suat aut impellit ad Iram. aut ad humũ mœrore deducit gravi, et angit. Post auferit animi motus Interpẽte lingua. Si dicẽtis enĩ fortunis abrena dicta. Rẽi tollẽt eꝰ tes. Pedite q; cachinnũ. Cæ Horat: Itaq; verba debẽt correspondere affectibꝫ. Itaq; cõtra hanc regulã peccaret, qui tristis ꝑsona agens. Jaceret ampullas, et sesquipedalia verba. hæc enĩ nõ cõvenĩt tristi mœrore cõfecto Horat: Thelephus, et peleus, cũ pauper, et exul uterq; Projicit ampullas, et sesquipedalia verba. si curat cor spectãtibꝫ querella. Sic cor à lingua distẽret, ni iratus humilia diceret, aut tristis gravis ve in puerilem inventũculum caderet. Quo cognoscẽda sit eor, qui audiũt ꝓpensiones alij eni sit ad cõmiserãõnẽ inclinati alij adirã æte. ut eor affectus excitemꝫ ad quos natura ꝓpendent. aut rãdũ ẽ quibꝫ rebꝫ facilꝫ, facilꝫq; cõmoveant omi cogitãõne curaq; versor agit Licu Lib: 2. de Orat: ut videret quid sciãt, quid existimẽt, quid velint, facilꝫ ẽ eni Currẽtẽ incitare qm cõmovere languẽtẽ. Affectus cõmõdo ad animos ꝓmovendos dꝫ ee vehementes, rires postulet, sed ne sit nimis fregnis ejiciãt se mõdos invicẽ, quæ nimi, ãt, aut secõfiunt, aut debilis

reddãt

reddūt, inquit Aristoteles. Perorāoni finis ē imponēdus cū ad sūmū pvenerit affectum excitāo, hoc ē, post vehemētissimā cōmōōnē, cū auscultaltes pmotos, aut pculsos intuemur, ne auditor animi alio distrahāt, si moraṭ, fatigaṭ, inquit Quint. L: 6. C. 2. Auditor, nō patiamur igit frigescere hoc opus cū ad sūmū pduximg. Et si porāo ppria sit affectū sedes, tn hos ones affectus aliæ quoq prtes recipiūt, d breviores, si enī ōōnis decursu succedat iræ, aut misericordiæ etc. motus. inspirare feliciq hos motus excitabit. in pōōne, cū jam dispositū inveniat. Ita fecit Cic: Veris barbariem cōtra Filodamū. describens. Quid, inquit, Quint. Filodami casum. nō ne p totā expōōnē incēdit invidia. Et revera serū ē advocare his rebq affectū, quas securus narraveris. En exēplū. Cædebaṭ virginis in medio foro messanæ Civis Rnus Judices, cū intea nullus gemitus, nulla vox alia Illiq miseri int dolorē, strepitūq audiebaṭ nisi hæc, Civis Rnus sum. Hac si cōmemorāone Civitatis ōnia verbera depulsurū, cruciatūq à ōre dejecturū arbitrabaṭ. Is nō modo hoc nō pfecit, ut virgar vim depcareṭ. d cū imploraret sæpiq, usurparetq rn Civitatis, Crux, crux; in qm infelici, et erūnoso, quinūqm istā potestatē viderat cōparabāṭ. Narrāonē hanc jam ex se pateticam teneriorem reddit. Ô Nomen dulce libertis! opus eximiq nostræ Civittis! Deinde totā narrāonē claudit. si in aliqua disertissima solitudine ad saxa, et scopulos hæc cōqueri, et deplorare vellē, tn ōnia muta, atq inanima, tāta, et tā indigna rer atrocitte cōmoverēṭ.

Ut aīm sētiaṭ affectus nulla re sit adumbratus, quæ vel queat extinguere, v sedare illū affectū. Animq oni aliis rebq occupatus, nō adeo re aliqua cōmoveṭ si Liber eēt. Cū itaq detrēdus ē auditor nil dicas qd spem afferat, etc. Cū ciēda ē erga aliqm Cōmiserāo, nō cōmoveas erga aliū, ne affectū dividas. Exēplū hmq. Camillæ, et Pallātis apud Virg: ex hoc facilè intelligiṭ, qm malè se gerāt. qui dolorē excitaturi narrāonē inspergūt florida aliqua descriptione, quæ delectet.

§. 6tus. De Ordine argtor. et totiq oōnis.

Usq modo de dispōōne, quæ partibq oōnis cōgruit, egimq, dicēdū nunc supē de ordine totiq oōnis et argtor. Sed qm locū habere debeāt, argumēta. 1mo à facilioribq ad difficiliora, à cōmunibq ad minus Cōmunia, à notioribq ad minus nota pgrediemur, v cōsequtia illustrāt, v hæc ab illis dependēt. 2do int ardua Jucūda, et pia hūc ordinē servabimq arduis 1mū Locū dabimq, qua auditores nōdū fatigati magis attēdūt. Jucūdis mediū, ut si molestia affecti sint eor animi sublerēṭ, piis postremū, ut cū fructu discedāt. 3tio Int argta aliqndo alia st fortia, alia imbecillia, seu minus fortia. Firmissimis argtor singlis instādū inquit Quint: L. 5. C. 12. Infirmiora cōgerēda st, quia illa p se fortiora nō oportet circūstātibq obscurare, ut qualia st appareāt. hæc imbecilla natura mutuo auxilio sustinent. Itaq si non posst valere, quia magna st, valebūt quia multa st. Si non nocēt, ut fulmina, tn ut grandines. Int argta verò fortia, fortiora, et fortissima, hūc ordinem assignat Autor ad Sterēniū. Cui videṭ inclinari Cic: In aliqbq Locis. 1mo Loco fortiora, 2do fortia, 3tio fortissima. Hujus Ordinis rāo ē, statim enī post introductionē Expectat animq auditoris, qua ex prte cōfirmari pt, qua ppt cōtinuò fortiorem argu-

mētāonē

argtatõnẽ oportet collocare, ui nimirũ nõ fuit satisfactũ, multo plus ẽ in reliquo laborãdum inquit, Cic. L: 2. de Orat: Cũ verõ quæ postremo loco diuñ altiꝰ in hæreãt, ideirco fortissima ſt ponenda, minus verõ fortia in medio ſt collocãda, quia minus attendit auditor. Sedide Cic. in partitionibꝰ fatet, nõ ſẽp tenẽdũ eẽ ordinẽ, ꝙnem uelumq, d oratorẽ pdẽtẽ, et quidum se debere auditoꝛ gustui accomodare. In argtor dispõne hoc ꝑtim anteoculos ẽ habendũ, ut oratiõ ſẽp crescat eũdo, ut ait Quint: hoc ẽ, ut posſiora aliquid amplius cõtẽdãt, qm̃ priora, et rãõ ẽ apta, hæc em̃ ẽ hmis natura, ut minus feriãt, quæ segnuñ, miꝝ fortiora sint tmis, quare si oõ nõ crescat, et quid amplꝰ nõ cõtendat, nedũ impſſiones factæ seruantq, d diminuñq, atq etiã penitus inſeãt. Veꝝ quidẽ ẽ debere oratorem imitꝰ ab aliquo argumẽto Claro, et eũdẽ incipe, qđ statim auditorẽ feriat. hinc: Cæsar apud Salustiũ in historia Catilinaria Ita accidit Oñes hmes, qui de rebꝰ dubiis cõsultãt, ab odio amicitia, ira, atq misericordia uacuos eẽ decet haudfacilẽ animus uerũ pũdet ubi illa officiũt, 2do ut orator effectũ qm̃ uult in auditoribꝰ ꝓducat, dt ita argto disponere, ut antecedens argtũ ꝑparet auditorẽ ad fortiq sẽtiẽdũ id qđ postea dicere uolet: segns verõ argtũ p illã Januã ad cor ingrediat, qm̃ apurit ꝑcedens argũtũ. Quare em̃ orator hujꝰ utilitꝰ bonũ usũ facere nõdt: aut tẽpus dare, qđ clandat qđ reseratũ fuit, Imitari debemq militũ sagacitẽ, qui aliqm̃ arcẽ oppugnãtes ex illa ꝑte, qua ꝑ dissectos muros uiam sibi in urbem patefecerit, ꝑsequuñ, tormentis, bellicis, uultem uerberare, muros destruere quousq uia pateat, qua in arcẽ irrũpẽtes nullo potestãtem digãt. Nec ita incauti ſt, ut patefacta uia ad aliã ꝑtẽ machinas uertãt, et hostibꝰ tẽpus cõcedãt ipsũ muros extruẽdi.
Sed quid agẽdũ ẽ si ordinis rãõ uelit, ut tmo Loco ualidæ. 2do Validiores, prius ſucũdæ, postea arduæ, qm̃ posſiores à prioribꝰ pdẽt, v aliqđ amplius ꝓbat, v cuit omittẽdæ, ac aliæ eligendæ, v utoõ crescat argta fortiora tmũ Locũ obtinebũt 2dũ fortiora, et in uitis nõ minus attẽtũ habebit auditorẽ, qm̃ in illis si orator opam det portardua aliquid dicemq, qđ defatigator animos recreet. Ad ordinẽ totiq cõmis spectat argta inter se cõnexe. Cõnexio ſit trãsitione, quæ ẽ trãsitus ab una re ad aliã, qua ſit, ut ꝑtes aptæ copulatæ inter se concinne cohereãt. Sta reo diuersæ inquit Quint: L: 4to. C. ultimo distãtibꝰ ex locis quasi in uiã ignotæ concurrẽt, d aliqua societate cũ prioribꝰ, ac seqntibꝰ se copulatè tenebũt. Sta ut exit nõ mẽbra. Accidebit nõ uelũ cõporita do, d etiã cõfusa, alioquin cõmissiones mercenũt, et arena sine calce. Trãsitio diuidit, ineã, quæ ab uno diuisionis mẽbro ad aliud ſit, quæ tmq cõpages ſt. Præcipuoq Onis mẽbroꝝ et in eã, qua ab uno argto ad aliud, ab una matia ad aliam trãsimq, quæ tmq musculi se hnt. Difficillimũ opus ẽ tranſiones facere, et in hujgmodi trãsionibꝰ reddt tyrones nõ mediocriꝰ laborare, ut puerilꝰ ab una re ad aliã trãire. hujꝰ modi trãsionibꝰ aliquiutuñ: his accedit: Iis addo: huc ꝑtinet: quod rem̃ uti, qđ asserto attẽtè ꝓpitet, ut uobis monstrem. hic ẽ: Ambro: Sensus etc. Si has fregꝰ orator adhibeat inopia Laborare uidet, et nõmiꝝ quidã puerile sape. Ars oratoꝛis in hoc posita ẽ, ut gbꝰ dd dicẽdi formulis, et gbꝰ dã sẽtẽtiis dextè tractatis, ita naturaliꝰ res uniãt, ut una uideat ꝙꝑ aliã inuenta, ut ea ipsa matia

trãseũdi

transeundi occasio sit assumpta. Vti possumq aliqua figura. Sic Cic. p Archia Figurâ introgationis adhibet, ut ad vitam Laudem excurrat. Quaeres à Nobis Graeche, quid sit, qd tantopere his studijs delectemur. Fit Transitio monendo quid dictu sit, et quid dicendu restet. Sta Cic. p Lege Manilia Quoniam de genere belli dixi, nunc de magnitudine aliqua dicam. Aliquando aliqd scripturae testimonium. v. S. Pauli occasionem sibi C.g. Et sermo Etiam eius rei, ei charitate donatus. postqm dictum e, qui vera non affirmat non posse cœlum ingredi. Sta fieri pt tranquillus. Introgat Propheta Dne quis habitabit in Tabernaculo tuo, qui non agit dolum in Lingua sua. et q non fecit malum proximo suo. Debemq ergo non solum veritati, q charitati hre in verbis. Et etiam et alij modi, quos industria suggeret Oratori. Quaeritur hic, qd argta possint in bone usurpari, Et qui in plurimis Coacervandis totam omnium vim, qua reponat trianem vocat Concionem quae paucis dolebat, q ni ex illo, qd non semel experti sumq Licet Judicium ferre, rem certe acu non tangat, qui multa delibat, parum vero in rebus immoratur. Similes mihi videntur his milites, qui ad pugnam descendunt se ipsos plurimis armis exonerantes, ex quibus minus apti, et promptiores ad bellum efficerentur. Tam varia, tam copiosa materia in intellectu invicem se expellit, ac diu non tractata aliqua non infigit, memoria non retinet.

Paucis itaq argtis Oratio nimq, in iis licebit diu immorari, ea variis ornare, sententijs, ac doctrinis roborare, exemplis confirmare, variis, ac diversis modis versare, atq ita si non statim argti vim auditor capiat diutissime q manibq habitum, potuit deinde capi, ac multis modis tractatum, et validius videlicet, et altius imprimet. Sed haec argta dant ei magni Laboris ad parandum validissima, et sta tractata, ut feriant, et rapiant auditorem, Sed et in hoc arte regunt. Quam Quin. Inst. Cic. in Cic. observavit alijq. et Demo: Vt ipsa illa, quae extorquet Impetrare eum credas, et cum transversum vi sua Judicem ferat, tamen ille non rapi videatur, q regi. Jam in omnibq, quae dicit, tanta auctoritas inest, ut discedere audiat Cum itaq suadet orator non videatur extorquere veritatem, aut animum perturbare, q ita argtor potens se gerat, ut discedere pudeat. In hoc tm nostrum naturam, et voluptatem reg credamq. Sta cum Cohaerebit si principia evidentissime demonstrent, et arctissimam habeat Connexionem cum consequentijs, quas deducere volumus. Si quis plet Licinium ei vim vi expellere, ac vitam tollere Inimico eum alio modo propria non pt servare, id facile ab auditoribq concedet. Deinde clarius plet Milonem Clodium occidendo non aliud fecisse quam vim vi expellere. Jam auditor ex Natura sua ac propria voluntate trahet ad concedendum Milonem non ee ullius Criminis reum. Argtor vero Numerus definiri non pt, non plus q ~~unius~~ p uno divisionis membro adhibenda potest ei velut aliqui quia jor rnio vix, aut nullo modo pt retineri, ac bene tractari, co vero non minus duobq cohaeret, aliquin vel vacua, ac robore destituta Causa videretur, vel fastidio esset auditoribq argumentum erit unum, ei ea multa ad unum ideq collimat.

§ Imus. De Digressione, Cautionibq Orationis, et Correptione, seu moratione.

Cum haec in bone certum locum non habeat, de singulis oramus pribq possit accommodari, idcirco postremo loco de iis verba facimq. Digressio est a Proposito aberratio, seu declinatio, fit dilatandi gratia, ex tori a Proposito postulati dissimulandi argtum, post affectus jam vehementibq motos, ut defatigatu

defatigatñ auditor animu̅ ℓ leret ut spatio cogitadi qd dictu̅ ẽ ipis relicto a thig res im-
primat, ut jori videñ de attedat. Sed digressio enī breuis, ne sus picim̄ auditoribg inferang nō
satis ninū ꝓpoñ nostrā hīc. Ludo. Illa excursus adpositū. cōducat et mahinior, sit reditus
ad ꝓpositum, ut plane sit dere nō longa. Digressio, inq mit Cic. Lib: 2. de Orat: Cautiones ora-
tonis it quedā cōsideraones, quas orator dt hīc neoffedat eos, qbg log t, aut de qbg log t. Tuc
studio. et artificio utēdū ẽ, ut quas dā res dicat, quas ali dicta, dure videret, ac offenderet.
Cēpla rem claram efficient. Erāt Hebraei glorie legis Mosaice solliciti, ut hos nō offenderet Jesus
ideoq̄ venīti aures clauderēt. ut disserat S. Jo: Chrisostomus in hio Predicadis testatus ẽ senō
venisse, ut solveret legē moysi, d ut adimpleret. Urbs Antiochie cōtra Impatorem Theo-
dosiū in quoda tumultu excitata Ipis, ejq̄ Uxoris statuas in tram dejecerat. Miserat im-
perator milites, ut urbem diripēt, depopulent, et incenderēt Flaviana Antiochie Lamia-
cha, ad Impatorē se cōferens, ut ejq̄ irā mitigaret, ut decretū revocaret. Antiochenoꝝ scele-
lus exaggerat, grauissimisq̄ supplicijs dignissimos eē antiochenos fatet. Sed postea demōs-
trans majorem gloriam ex venia ꝓmanare, minimeq̄ Etianum Principem, injurias deuere
tā severe ideisci Animū Theodosij placarit. qm Imitasset si cinimē voluisset diminuere, ac
fortasse ipiū Rebellionis reū credidisset. Vel ml ꝓfecisset. si statim mimis voluisset eum
detrere. Servilig Rullus Tribunus Legem Agrariam tulerat, qua agroꝝ distribuendoꝝ
in Pleos decernebat, qui ex Populo miseriores erāt, quaq̄ Populo acceptissima eē debebat.
Cuiq̄ haec a Rullo Lata plus cēpis populo cōcedere videret Senatus Rnus verebat, ut a
plebe ꝓbaret Cicero Consul it Populo Ipi Persuadere debebat, hanc legem rejicere. Sic-
tra Legem imhio se declarasset populus cōtra ipm̄ cōmotus oonē preq̄ nō passus eēt. Quid
agit Div suspensū tenet auditorem, quia animadvte possint, quid ab ipis velit in qm
ptem inclinet tota eloqntia vi beneficiū ab ipso acceptum celebrat, onus postea demonstrat,
qd ipi imponit vniversus Populi cōsensus in cōferēdo ipi cōsulatu se velle populū eē cōsu-
lē declarat, ut in publico senatu dixerat Laudat Tiberiū, et Cajum Fratres Legis agra ria
latores, quoꝝ nna ideo grata erāt Populo. ap it deinde Tribunoꝝ actiones, qui hac specie am-
bitionem suam dejebat postqm ita se in plebis animos insinuavit, et eoꝝ Dnū se effecit, nō
mi cōtra legem agregariā audet aptē dicere. Sed testatq̄ in eoꝝ sententiam Iturum acerrimā,
hujq̄ Legis defensorē evasurū si postqm ipm̄ attētē ꝓcepint. Nō aptē videāt Latte venenū,
et blādā specie, getem p turbari Libertatē, et salutē afferriatq̄ ita populū a Lege Agraria
dissuasit, ut ipse gloriat. ātro Rullū. Quis unqm tā seriā cōcione Legem agrariā
suasit, qm ego. dissuasi. Multa etiā occurrūt exēpla, d haec sufficiāt. Ex qbg infert
tmo. nō eē ꝓponendas res t ea facie, qua auditores offenderēt. ex 2do. Cēdedū eē, qd
auditoribg potest cōcedi, et Landā dū eē, qd Laudari potest, ut inde Libenq̄ resphedere
possint, qd dignū ẽ resphēnione. ex 3tio. Nō eē in hio ꝓponendū, qd posset ostendere, d nō miri postea-
qm Dñi effectū sperint auditoꝝ animis. Prophetis Mosaice Legis n Deo Fuit madatū,
ut annūciarēt Populo suo scelera eoꝝ, et et Dni Jacob peccata eoꝝ, ac eōꝝ eos Libenq̄ resphe-
rēt. Hoc officio nostri Cōcionatores succesere, qd correctionē vocat. v moralitē. Qui hac
ptem negligit, v pfectē huic officio nostri satisfacere nō curat ꝓpriō officio nō fungit, neq̄ Ipm.

xpud

apud Deum maximi criminis reum constituit. Neque vitia generatim solummodo sunt reprehendenda sed ad singulares actiones ut descendamus necesse est, in quo facere nobis protulit Xtus, qui Pharisaeorum Hypocrisim, et singularia Judaeorum vitia est insecutus, hoc quippe lumen affert auditoribus, et ipsi edocentur quid sigillatim debeant evitari. Alioquin parum, aut nil fructus est sperandum atque ego quidem Judico Idem esse, ac vitia non reprehendere: ac hujusmodi conciones illis propositis generalibus non offendendi Deum, penitus similes mihi videntur: non Pauci quidem proponunt, ac Deo pollicentur se non amplius peccaturos, se a furto, ab oppressione &c. velle abstinere: sed quia proposita sunt generalia, et has, atque illas individuas actiones, in illis circumstantiis, in quas solent cadere, non judicant, idcirco nullus fructus, nulla emendatio, ab illis propositis habetur: Et semper in eadem peccata incidunt. Itaque Concionem es habiturus Eg. de Detractione non solum vitium Generatim inseque. Debes: sed insuper peccata peculiaria, hujus vitii exprimere Sci: auditoribus declarare alios alios alicujus famae detrahere. qui vel levibus adducti rationibus alicujus famam Lacerant. vel actiones, quae bonae videntur proinde, ac malo fine fierent interpretantur. Neque his contentus ris. Sed actiones horum singulares dicas E.g. Cum audiunt aliquem inimico veniam concessisse, dicunt non ultum fuisse, quia animo erat vili, et parvo: Et sic de caeteris est disserendum. Sed cum non omnia possit orator brevi sermone comprehendere, idcirco de iis Loquendum est, quibus frequentius peccat jor auditorum pars. Ex quo facite intelliges, quam male se gerant, qui nulla habita ratione Auditorum, et ubique idem, ac eodem modo reprehendunt. Non itaque in cognitione vitiorum, quae illi populo, cui verbum Dei annunciamus, venire curabimus. Cui multum proderit Illos interrogare, qui usus vitae calentissimi sunt, ac rerum peritissimi. haec tamen regula non est observanda a Juvene praesertim Concionatore. In impudicitiae vitio, ad cujus species non est descendendum: In quo verba sunt omnia omittenda, quae in alienis Circumstantiae notitiam ducant auditores. Praeterea omittendum est, quod ab Apostolici Ministri gravitate videtur abhorrere.

Non solum pacta argumentatione adversus vitia est invehendum. sed ubicumque sese oratori occasio obtulerit. Quinimo cum praecipuum hoc sit ejus officium vitia corripere, frequenter campum. Si aperiat. et Apostolus Paulus Jubet, ut importune, et oportune instemus, increpemus, arguamus. At non pauca sunt observanda, ut consequamur. possimus, quod volumus. xmo ex parte Concionatoris, ac xmo Loco dicitur esse orator vir probus, a cuius vitiis carere, quae reprehendit. Hinc Quint: de Antiquis Oratoribus scripsit in oratore non tam dicendi facultas, quam honesta vivendi ratio eluceat. Et apud Rhetores antiquos hoc erat usitatum nemo potest esse perfectus orator, nisi bonus sit, hoc praecipue Sacris Oratoribus praecipit Evangelium. Sic Luceat Lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona alias tritum Illud obiceretur medice curate ipsum, et illud Pauli ad Rom. 2. In quo judicas alterum te ipsum condemnas. Eadem enim agis, quae judicas. Aliquando Conciones Audiuntur quae ex omni parte sunt perfectae tamen nullum fructum producunt, et nulla alia ratio est, nisi quia oratoris exempla destruunt id, quod oratione intendit aedificare, non enim Convinci possumus id verum esse, quod audimus, cum alias videamus fieri. Secundo Loco dicunt dari auditori non Levia Indicia amoris. Unde proverbium vetus, ama, et dic quidvis hoc adhibuit D. Paulus, qui in omnibus Epist: verum ac sincerum amorem. Illis quibus scribit exprimit. Tertio Loco dicitur se orator moderate gerere, ac injuriosas loquendi formulas deberi evitare, ut audi o Bestia. Nil est enim quod magis auditorum animos exasperet. Quare non improbis sed vitio bellum est declarandum. Diligite homines, interficite

errores

errores, monitio acerbitte, objurgao contumelia careat. Cic: de amicit 4to adversariõ victoriã. Sed cõtra medaciũ quæramg venittẽ. 4to Demũ Certos dt reddere auditores, nõ alia rne adduci ad eos rephẽdendos, qm in eod uthilitte. Int duo emũ oratores judicat ppie servire utilitti. qm eor cõmodo, qui audiũt, atq hũ rephẽdere qd ipis nocet, et hoc modo ẽ, qm qd rephnione dignũ sit. Et hũc pfecto à ppio deficiũt officio, nõ emũ ppriũ dnt quærere cõmodũ, sed salutẽ auditoũ et Dei gloriam. Itaq nõ fregns erit vitioũ rephensio, à qby ut emendent auditores, oratoũ multũ pdest, ut de Solvendis decimis. Cæpite matia aliqua ẽt Carenda. 1mo Cõsurem spectu corripiat, ut nemo putet de alia prona dixisse, alioqui in Iracundiã excitabit. Dido Siens Auditoribg valde rephensionẽ displicere, v ppt auditoũ potẽtiã timens aliqd periculi, factũ alicqd eliget in qua Libeng redarguet, qd aptẽ nõ auderet. Sic cõtra potentes dicturg, qui populũ oppimũt. et alienas res injuste retinent. Potes adferre explũ Achab, et Jezabelis Uxoris ejg quæ Naboth Lapidibg Abrui Jussit Abregatã parram vineã Regi Achab. Potest hoc exẽplũ exacerbari adversus Achab acrit invehi, et eoũ penas furig describere, ut hoc exẽplo potens terreat, et ad restituẽdã rem alienã adducat. Cætera hoc casus exẽpla multũ valent, ut cõciones v fructũ optatũ pducãt. Cũ emũ in aliqua alia prona rephẽdimg aliqd vitiũ auditor facilẽ cõdẽnat. Cũ quisq Impius quid malũ sit cognoscat signatũ emũ ẽ in corde nostro Lumen vultus Dñi, aeq amore ppio à cõdẽnando retinet. Cũ verõ exẽplũ illud tribuit, facilẽ detestat, qd jam in alio detestatus est. Ita Propheta Nathan Davidẽ Regẽ de adulterio Comisso rephendit 1mo Parabolã pponit de Diite, et Paupe, et Dives ut exhiberet Cõvivio pegrino cũ multos haret boves, et oves plurimas, tulit à paupe ovem unã parvulã, Cũ tratg eẽt eẽt Indignatione David adversus hnẽ illũ. Dixit Nathan ad David, Tues vir ille, qui uriam Hetheum pcussisti gladio, et uxorẽ illig accepisti in uxorem tibi. Tũc dixit David ad Nathan. Peccavi Dnõ. 3tio Per Vitioũ varietẽ acrius, aut Lenius Turpes actiones insectemur. 4to Ca dãnabit, quæ à majori Theologoũ parte impbãtg, ne orator nimis severus habeat. 5to ab objurgandis publice proomis, dignitte gstatibg prudẽter se abstineat, ne periculũ sit, qd scãdalũ oriatg, aut Populus cõcitet. Debet orator nõ injuriose, d irrevereẽter loqui de auditoribg, qd maximẽ ẽ observãdũ de Cãdeziasticis, de Magistratibg, qbgcũq tũ ma debeatg reverentia, vitandũ ẽt oẽr locutiones, quæ debitũ obsequiũ minuerẽt. Dixing etiã curãdũ modis oĩbg ne offendatg Auditores, qd nõ ita intelligi vellõn, ut debeamg dicere, quæ placẽt auditoribg, ut ab Ezechiele petebat Populus Judaicus. Sieni placerem hoĩbg Deo nõ placerem, ingravescebat Apostolus. Sed dicẽda sint, quæ displicẽt eo modo, quo nõ possint offendi auditores.

Præterea cũ medici officiũ sit nõ modo morbos judicare, venũ etiã eos curare, idcirco, orator postqm vitia rephẽdit, quomodo vitanda sint breviter docebit. Duibg mediis cõparet virtus, qm celebravit, eũq nõ satis distinguãt multi, quid fugiẽdũ sit, quidve prosequẽdũ. hoc instituat cũ matia postulat. Cg. Cõfirmatũ ẽ eẽ inimicis ignoscendũ ope ptiũ ducere explicare, quid agere teneamur sti Præcepto, huic emũ satisfeciss credat, cũ inimicũ nõ occidat, v cũ vbis inimicũ cõciliat, at interim cõsultẽ dare et opem ferre ipri recusant, quenũt. Clã si Ipri occasio offerat modis oĩbg Ipsum pdere. Explicit.

Alg et D. Hieronymg adversus Helvidium scribebant Mariã ad versantes

AD GEOMETRIAM PRÆFATIO

Tanta afferre utilitate Geometria, imo adeo necessaria rerum cognitione relationum, quæ inter varias magnitudines intercedunt, ut impossibile fermè sit, quod multum proficiat in artibus liberalibus, qui hujus Scientiæ principia oculis non delibaverit; nec solum ad liberales artes assequendas maximè quidem, verum etiam ad quemlibet aliam scientiam peragendam ad Philosophiam in statu profecto acquirendam adeo est utilis, ut merito Plato potuerit asseverare neminem ad Philosophiam debere accedere, nisi Geometra: revera ex Geometricis demonstrationibus ita mens nostra assuescit rectè ducere unum ex alio, ut non tam facile in errore inducat, neque illud, quod intuitu verosimile est, tanquam verum apprehendat, et in judiciis suis rectè procedat. Non aggravemini itaque huic scientiæ tam præstanti operam dare. additæ enim Geometricarum demonstrationum cognitioni, uberiores fructus ex Philosophia quam cuivis percipietis. Euclidis itaque libros vobis explicandos assumo. quæsit.

ELEMENTORUM GEOMETRIÆ

LIBER PRIMUS.

Scientia primum mungere, ex nonnullis quibusdam simplicissimis rationalis naturæ a conditore Deo impressis dicere aliquid, quod prius ignorabat, atque inde rursum aliud ex alio, ut prior cognitio rei ad ulteriorem sit gradus. Quare ad si accuratè teneat, ex minimis, et per se notis ad rerum abditissimarum cognitionem pertingemus. Hanc methodum, rerumque scitu per omnibus apertarum disciplinæ, quæ in quibusvis contemplatione versantur quo fructu sit, sciunt omnes, qui his studiis imbuti sunt. et sane Geometria (ut de aliis matheseos partibus jam nil dicam) minime, quin

brevi

brevi ex amplissimis ad obscurissima trahat, et ex humillimis ad altissima statim assurgat. Statuunt primò simplicissima quædam, facillimaq; principia, qbus nemo rñe pditus dissentire possit, deinde nil asserit, v admittit, qd ex ejq infallibili ratiocinio n sit deductum. Atq; ita demum admiranda theoremata ab omni humano sensu, et cognitione remota incredibili certitudine, ac evidentia innotescunt. Principiorum genera, ex qbus Geometria omnis derivat sunt tria.

Definitiones, Postulata, et Axiomata.

DEFINITIONES.

1mo Punctum e signum in magnitudine individuum.

2do Linea e magnitudo tntum longa.

3tio Lineæ termini sunt puncta.

4to Recta linea est, quæ ex æquo suis tnis intjicit.

6to ut Archimedes Recta linea e minima linearum, eosdem tnos habentium, sive e omnium brevissima, quæ int duo pnta duci possunt.

5to Supficies e magnitudo tntum longa, et lata.

6to Supficiei extrema sunt lineæ.

7mo Planum, sive supficies plana e, quæ ex æquo int suas extremas lineas jacet.

Vel ut Hero Supficies plana est, cujq omnibus partibus recta linea accomodari pt.

V Plana supficies est, cujq extrema obumbrant omnia media.

V Plana supficies e, minima omnium eosdem tnos habentium.

8vo Angulus planus e duarum linearum in plano se mutuo tangentium, et n in directum jacentium, altius ad altum inclinaõ.

9no. Lata, seu crura anguli, sunt lineæ, quæ efficiunt.

10 Vertex anguli e punctum A, in quo crura sibi mutuo occurrunt.

11 Anguli æquales, v potius similes dicunt, si, cum sibi invicem vertices imponunt, lata unius congruunt latibus altius.

12. Inæquales, seu dissimiles dicunt anguli, cum vtice, et uno latere congruentibq, altum non congruit, et ille major dr, cujq latus cadit extra.

13. Angulus rectilineus e, quem rectæ lineæ efficiunt. Curvilineus, quem, curvæ, mixtus, quem recta, et curva.

14. Cum recta C. A. sup rectam B. F. consistens in neutram inclinat partem, ac pinde angulos utrinq facit æquales. C. A. B. et C. A. F. rectus e uterq æqualium angulorum. Recta autem C. A. alti insistens, dr ppendicularis, seu ppendiculum. Rectus angulus is e, B. A. C. cui a parte alta orit æqualis C. A. F. si unum latus B. A. produxeris.

15. Obtusus angulus e B. A. C. qui recto F. A. C. major est.

16. Acutus angulus e L. A. I. qui recto F. A. I. minor est.

17. Figura plana e supficies plana unâ, v pluribq lineis undiq tnata.

18. Circulus e supficies plana unius lineæ circuitu comprensa, quæ circumferentia dr, a qua ad aliqd punctum intra contentum A. omnes, quæ duci possunt rectæ lineæ, æquales sunt.

19. Hoc vero punctum A. centrum apellat.

20. Diamet circuli e recta p centrum ducta B. C. ad circumferentiam utrinq tnata, et circulum biphariam dividens.

21. Semidiamet, sive radius e recta A. F. ex centro ad circumferentiam ducta.

22. Semicirculus e figura B. L. C. comprensa diametro B. C. et dimidia circumferentiâ B. L. C.

23. Rectilinea figura e supficies plana rectis lineis undiq tnata.

24. Triangulum, sive trilatum e plana supficies, tribq comprensa.

25. Triangulum æquilatum e, qd tria lata tt æqualia.

26. Triangulum Isosceles, seu æquicrure e, qd duo tntum lata, tt æqualia.

27. Scalenum, qd tria lata inæqualia tt.

28.

28 Rectangulū triangulū ē, qd unū angulū hīt rectū.

29. Obtusangulū triangulū ē, qd unū angulū hīt obtusū.

30 Acutangulū triangulū ē, qd tres hīt angulos acutos.

31. Int̄ figuras 4drilat̄as rectangulū ē, qd quatuor angulos hīt rectos, adeoq; æquales.

32 Quadratū ē, qd æquilat̄ū, et rectangulū ē.

33 Rhombus, qui æquilat̄q, d n æquiangulus est.

34. Rhomboides ē, quæ adv̄sa lat̄a, et angulos habens æquales, neq; æquilat̄a, neq; æquiangula ē.

35. Parallellogrāmū ē figura quadrilat̄a, cujq bina opposita lat̄a A. B. F C. et B F, A C. sunt parallella, qid vō sint paralellæ, dicet sequēti definitione.

36 Rectæ lineæ parallellæ, seu æquidistantes sunt, quæ in eodē planè existentes, utrinq; in infinitū ꝓtractæ, æqualibq semp intervallis int̄ se distant.

37 Paralellogrāmi, et cujqvis quadrilat̄i diamet̄ ē recta A. F. ꝑ angulos oppositos ducta.

38. Figuræ planæ pluribq lat̄ibq, qm quatuor cōprensæ multilat̄æ, seu multiangulæ, v etiā Græca voce Poligonæ vocant.

39. Rectilineæ figuræ ext̄nus angulus ē, qui latere producto extra figurā oritur.

POSTULATA...

Postulatū ē, qd facile fieri posse ꝑ se sit manifestū, postulet ergo, ut concedat.

1mū. À quovis puncto ad quodvis punctū rectam lineam ducere.

2dū. Rectā lineā terminatā in directū, et continuum ꝓtendere.

3tiū. Quovis centro ad qdvis int̄vallū circulū describere.

AXIOMATA....

Axioma est Sententia per se manifesta.

1mu. Quæ eidē sunt æqualia, et int̄ se sunt æqualia, et qd uno æqualiū majq, aut minq ē, majq quoq, aut minus ē alt̄o æqualiū, et conversim.

2du Si æqualibq addas æqualia, tota erunt æqualia.

3tiu. Si ab æqualibq demas æqualia, quæ remanebunt, erunt æqualia.

4tu. Si inæqualibq addas æqualia, tota erunt inæqualia.

5tu. Si ab inæqualibq tollant æqualia, quæ remanebūt erunt inæqualia.

6tu. Quæ ejqdē dimidia sunt, int̄ se sunt æqualia, et quæ sunt ejqdē dupla, v tripla, v quadrupla, int̄ se sunt æqualia.

7mu Quæ mutuo sibi congruunt, æqualia sunt, æ

8vu. Si rectæ lineæ, æquales fuerint, sibi mutuo congruunt, et anguli, si æquales fuerint sibi mutuò congruent.

9nu Totū majus est sua parte.

10mu Omnes anguli recti int̄ se æquales sunt.

11mu Parallellæ lineæ communi ppendiculo utunt.

12du. Perpendicula bina L O, Q I. ex paralellis æquales utrinq intercipiunt partes L I. O Q.

13tiu. Duæ Rectæ lineæ spatiū n compretrendūt.

14tu. Duæ rectæ lineæ nequeunt habere segmentū cōmune, et omnes rectæ punctualit̄ se int̄secant.

PROPOSITIO 1MA. PROBLEMA 1Mu.

In data recta linea terminata triangulum æquilat̄ū constituere.

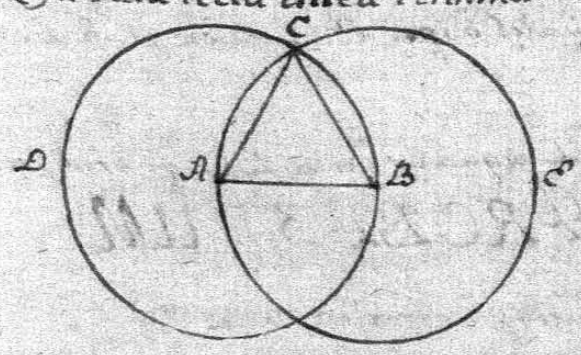

Si data recta linea ternatâ A B. oportet in ipsa triangulū æquilat̄ū constituere. Centro quidē A. intervallo vò A B. describat (1) circulus B C D. rursus centro quidem B. int̄vallo vò B A. describat Alt̄ circulus A C E. Tum ex puncto C. in quo se secant circūferentiæ horū circulorum ad punctum A, et B. ducant (2)

(1) Postu: 1tiu

(2) Postu: 1mu.

rectæ C A. C B. dico triangulū A, C, B. æquilatum ēē.

(3). Defi: 18va. Quoniā enim A, centrū ē circuli B, C, D. (3:) erit A B æqualis A, C. et similit quoniā B. centrū ē circuli A, C, E. erit B. A. æqualis B. C. eidem itaq A. B. est æqualis tū A C. cū B C. Quare et A C. ipsi B C. (4) æqualis erit, atq adeo triangulū A, C, B. (5) æquilaterū, erit.

(4) Axiom: 1mum.

(5) Defini 25.

In data igit recta linea A B. descriptū ē triangulū æquilatum A. C. B. qd facire oportebat.

PROPOSITIO 2.DA. PROBLEMA 2.DUM.

Ad Datū punctū datæ rectæ lineæ æqualem rectam lineam ponere.

Datū sit punctū A. Data vō recta B C. oportet ad datū punctū A ponere rectam lineam æqualem ipsi B C.

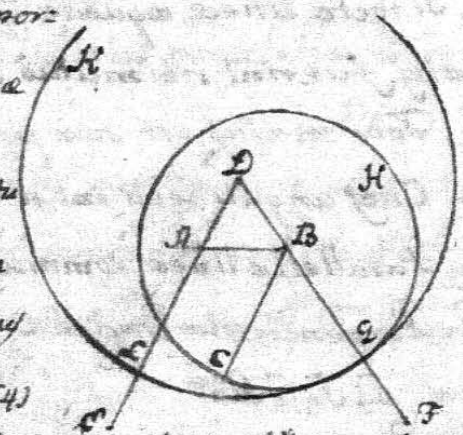

(1) Postu 1mū (2) Propōo 1m (3) Postu: 2dum (4) Postu: 3tiū

Ab A ad B ducat recta (1) A. B. super qua constituat (2) triangulū æquilat A D B: cujq lata D A. D B. (3) ptrahant in directū versus E. et F. tū centro B intvallo B C. describat (4) circulus C. G. H. deniq centro D; intvallo D. G. describat alt circulus G. L. K dico rectū A L. æqualē ēē ipsi B C.

(1) Defi: 18va. Quoniā enī D. centrū ē circuli G L K erit (1) D G. æqualis D. L. Sed ob triangulū æquilatū A D. B, ē etiā D B. æqualis D. A. Ita si ex D G. afferat D B et ex D L. afferat D A, remanebit. (2) axio:) B G. æqualis A L. Est B centrū circuli C. G. H. adeoq (3) B. G. æqualis ē ipsi B C. quare et A. L. (4) eidē B. C. æqualis erit.

(2) axio: 3tiū

(3) Defi: 18va

(4) axio: 1mū

Ad datū igit punctū A. posita ē recta A L æqualis datæ B C. qd erat faciendū.

PROPOO 3TIA. PROBL: 3TIUM.

Datis duabus rectis lineis inæqualibq de majore minori partem æqualem abscindere.

Datæ sint duæ rectæ inæquales A B. quidē jor C D vo minor, oportet ex majore A B, abscindere portionē æqualē nori C D. ponat (1) ad pūctū A recta A E. æqualis ipsi C. D. tū centro A. intervallo A E. describat circulus (2) E F G. dico portionē abscissā A F. æqualē ēē ipsi C D. Quoniā enī A Centrū ē circuli E F G. erit (3) A E. æqualis ipsi A F. est autē ex constructione A E. æqualis C D. quare et A F. ipsi C D. (4) æqualis erit. ex majore itaq; A B, abscissa ē portio A F. æqualis nori C D quod erat faciendū.

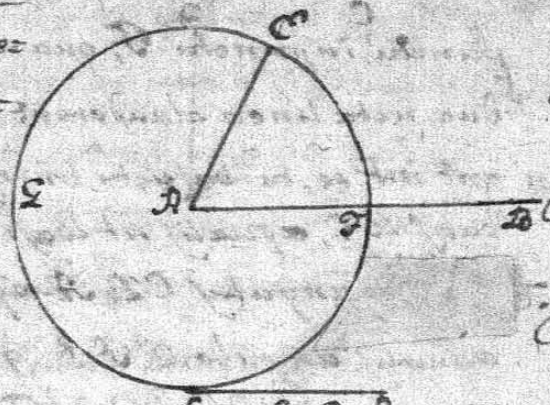

(1) Proposita
(2) Postu 3tiū
(3) Defi 1 Pva.
(4) Axio: 1mū.

PROPŌO 4TA THEREMA 1MŪ.

Si duo triangula, duo lata, duobus latibus æqualia habeant, altū alti, et angulos b iis latibus contentos æquales, habebunt et basi æquale, basi erit triangulū æquale triangulo, et erunt reliqui anguli reliquis angulis æquales. Alt, alti, quibus æqualia lata subtenduntur.

Sint duo triangula A. B C. D E F. quæ habeant duo lata, A B. A C. æqualia duobus latibus D E. D F. altū alti: nempe latus A B. æquale lati D, E. et latus A, C, æquale lati D F. habeant quoq; æquales angulos B A C. E D F. b iis latibus contentos. Dico fore basī B C. æqualē basi E F. triangulū A B C. æquale triangulo D E F. angulū C B A æqualē angulo F E D. et angulū B, C, A. æqualē angulo E F D. concipiat etenī triangulū A B C. mente supimpositū triangulo D E, F. hac lege, ut punctū A incidat in punctū D. latus autē A B, in latus D E. Et quoniā æquales ponūt anguli B A C. E D F. incidet quoque latus A C. in latus D F. quūq; ex hypothesi lata A B, A C. æqualia sint

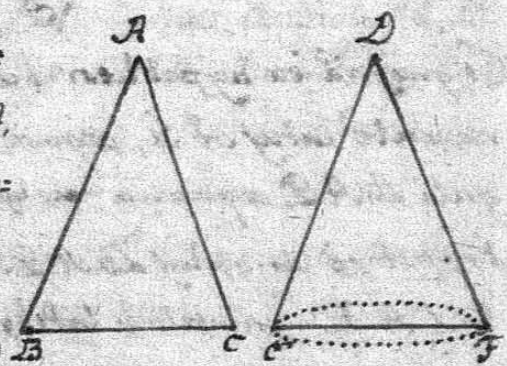

latibus DC, DF. altum alti; incidet etiam, et punctum B, in punctum C. et punctum, in punctum F, quare et basis BC. incidet in basim CF. quia alit duae rectae lineae clauderent spatium, quod plane (1) repugnat. quum igit congruant inter se, tum bases, tum triangula, tum reliqui anguli; consequens est ut (2) basis BC, aequalis sit Basi CF, triangulum ABC, aequale triangulo DCF. angulus CBA aequalis angulo FCD. et angulus BCA. aequalis angulo CFD. quod erat ostendendum.

(1) axioma 10

(2) axio: 7mum

PROPOSITIO 5ta THEOREMA 2dum.

Isosceliu triangulorum anguli ad Basim inter se sunt aequales, et productis aequalibus latibus anguli infra basim etiam inter se aequales erunt.

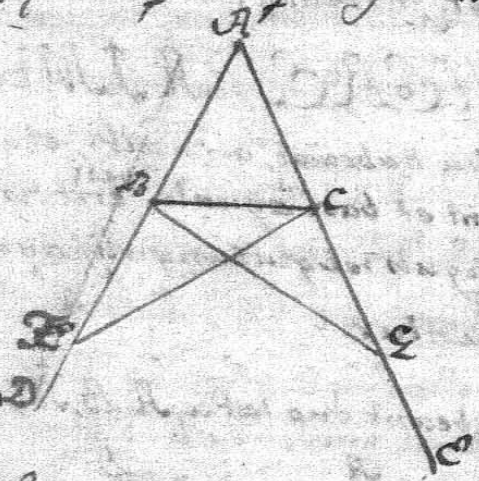

Sit triangulum isosceles ABC. habens latus AB, aequale lati AC, et producant (1) lata aequalia AB, AC. in directum versus D. et E. dico aequales esse inter se tam angulos supra basim ABC. quam angulos infra basim CBD, BCE. Sumat in BD, quivis punctum F, tum ex majore AE. abscindat (2) portio AG. aequalis minori AF. jungatque (3) BG, CF.

(1) Postulat 2dum

(2)

(2) Propoo 3tia

(3) postulatum 1mum

Et quoniam ex hypothesi latus AB, est aequale lati AC. ex constructione autem latus AG, aequat lati AF; erunt duo lata AB, AD, trianguli BAG. aequalia duobus latibus AC, AF. trianguli CAF altum, alti. est vero angulus BAG. contentus b latibus illius aequalis angulo CAF. contento b latibus istius; quum sit unus idemque angulus A. Quare erit (4) basis BG. aequalis basi CF. angulus ABG. aequalis angulo ACF. et angulus BGA. aequalis angulo CFA.

(4) Propoo 4ta

Et quoniam tota AF, est aequalis toti AG. pars vero AB, aequalis parti AC, erit etiam (5) reliqua BF, aequalis reliquae CG. ostensa est autem CF. aequalis BG, itaque duo lata. BF, CF. trianguli BFC, aequalia erunt

(5) axioma 3tium

duobus

duobꝫ latibꝫ CE, BE. trianguli CEB. alterius alteri. Est vō ex ostensis
angulus BFC. contentus ♭ latibꝫ illis, æqualis angulo CEB. contento
♭ latibꝫ ipsius. quare erit (6) angulus FBC, æqualis angulo ECB, (quo-
niam anguli sunt infra bas. trianguli Isosceliis) et angulus FCB, ECB,
Cangulo æqualis. Quoniam igit angulus ABE. ostensus sit æqualis angulo
ACF, et angulus EBC. æqualis angulo FCB, fit hinc, ut tot ex angulo
ABE. auferat angulus EBC. et ex angulo ACF auferat angulus FCB.
reliqui anguli ABC. ACB, etra inse (7) sint æquales. Illi autem sunt
supra bas. trianguli Isosceliis ABC; qui vo sunt infra Basi ia ostensi
sunt æquales. Quare Isosceliu triangulorum, tam anguli supra bas, qm
anguli infra bas inse æquales sunt, qd erat ostendendu.

(6) Propo 4ta

(7) axioma 3tiu

PROPOO 6ta THEOREMA 3TIUM.

Si trianguli, duo anguli æqualis fuerint, et latera eos angulos ♭ tenden-
tia, pariter æqualia erunt.

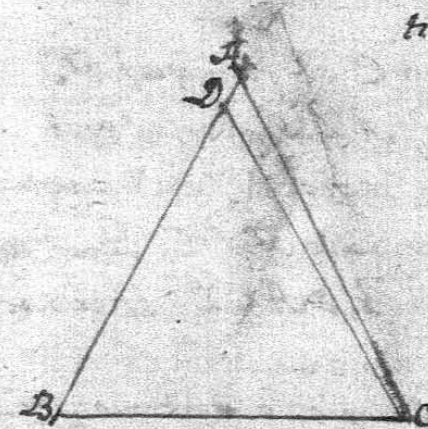

Sit triangulu ABC, in quo angulus CBA, æqualis sit angulo BCA. Dico latꝰ AB. AC, angulos illos ♭tendentia, etiam æqualia ee. Si enim no sint æqualia, alterum ipsorum ma-jus erit. Sit itaq majus AB, ex quo abscinda- (1) portio BD. æqualis non AC, et jungat (2) CD.

(8) Propoo 3tia

(2) Postulato 5mo

Quoniam igit BD, æqualis AC. BC vō communis; erunt duo latera BD, BC trianguli DBC. æqualia duobꝫ latibꝫ AC, BC. trianguli ACB, al-terius alteri. Est autem ex hypothesi angulus DBC. contentus ♭ latibus il-lius, æqualis angulo ACB. contento ♭ latibꝫ illius. Quare (3) mi-(3) Propoo 4ta
gulu DBC. triangulo ACB æquale erit. hoc est, pars æqualis toti, (4) axioma
qd fieri (4) nequit. Non Gene

Non itaq latus AB, majq ē latē AC. d ob eēdē rnē, nec minus ēē pt̄t. quare ei æquale erit. Et ppt̄ea sit trianguli, duo anguli æquales fuerit, et lat̄a, eos angulos b̄tendentia parit̄ æqualia erit, qd demonstrare oportebat.

PROPOO 7MA THEOREMMA. 4.

Ad eandē rectā lineā duabq eisdē rectis lineis, n constituent aliæ duæ rectæ lineæ æquales, alt̄a alt̄i ad aliud, atq aliud punctū. Ad eandē partē eosdē, quos primæ rectæ lineæ t̄nos habentes.

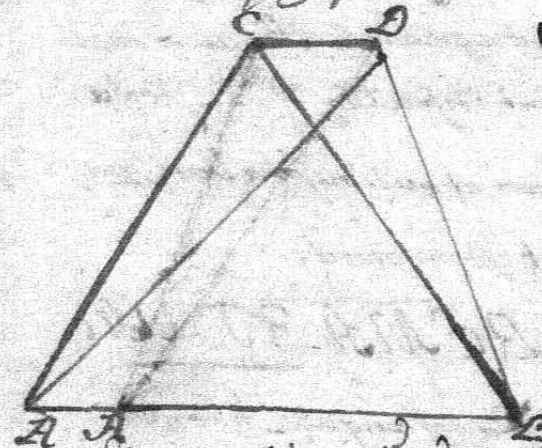

Sit recta linea AB, ex cujq extremis A, et B. ducant duæ rectæ lineæ AC, BC, quæ conveniant in puncto C, dico ex iisdē extremis n posse duci alias duas rectas lineas ipsis AC, BC æquales alt̄a alt̄i ad eandē partē, ni si conveniant in eodē puncto C.

Si enim fieri pt̄t, ducat AD, æqualis AC. et BD, æqualis BC. quæ conveniant in puncto D. alio qm C, et jungat (1) CD. Quia igit ex hypothesi AC, ē æqualis AD. Isosceles erit triangulū CA, AD, p̄indeq angulus ACD. (2) æqualis erit angulo ADC, iam vō angulus BDC, majorē angulo ADC. Quare idē angulus BDC, erit etiā (3) major angulo ACD. et consequent̄ multo major, angulo BCD.

(1) Postu: 1mū

(2) Propoo 5ta

(3) axio: 1mū

Et quoniā ex hypothesi BC, ē æqualis BD, Isosceles erit quoq triangulū CBD. adeoq angulus BDC. æqualis erit (4) angulo BCD. ostensus ē autē jor. Itaq idē angulus BDC erit simul jor et æqualis angulo BCD, qd fieri ne qit

(4) Propoo 5ta

Ad eandē igit rectā lineā duabq eisdē rectis n constituent aliæ duæ rectæ lineæ æquales, alt̄a alt̄i, ad aliud, atq aliud punctū, ad eandē partē eosdē, quos primæ rectæ lineæ t̄nos habentes, qd demonstrare oportebat.

Propoo

PROPOO 8VA. THEOREMA 5.

Si duo triangula habeant duo lata duobus latibus aequalia altum altum et basim basi aequalem; etiam angulos b aequalibus latibus contentos, pariter aequales habebunt.

Sint duo triangula ABC. DEF. quae habeant duo lata AB. AC. aequalia duobus latibus DE. DF. altum alti, et basim BC. aequalem basi EF.

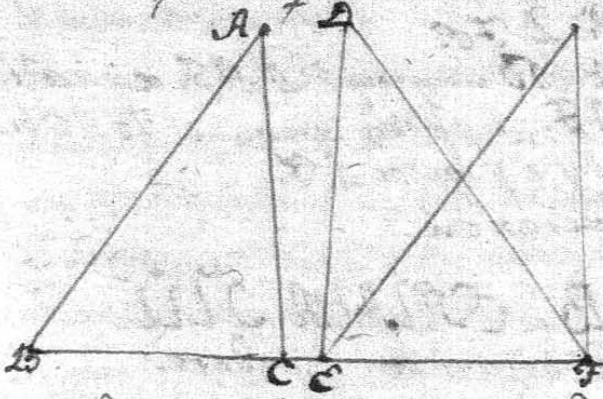

dico angulum BAC. aequalem esse angulo EDF.

Concipiatur etenim triangulum ABC mente supimpostum triangulo DEF. hac lege, ut punctum B incidat in punctum E. basis autem BC. in basim EF. Et quoniam ex hypothesi, aequales sunt bases BC. EF. incidet etiam punctum C. in punctum F. quumque lata AB. AC. posita sint aequalia latibus DE. DF. altum alti; necesse est ut incidat quoque punctum A. in punctum D; quia aliter in eadem recta linea EF duabus eisdem rectis lineis DE. DF. constituerent duae aliae aequales alta, alti, ad aliud, atque aliud punctum ad eandem partem, eosdem, quos primae, tenos habentes. Quod fieri (1) nequit. (1) Propoo 7ma

Quum igitur puncta ABC. incidant in puncta DEF. incident etiam lata AB. AC. in lata DE. DF. atque adeo Angulus BAC. in angulum EDF. Unde quum congruant inter se duo isti anguli, erunt iidem inter se. (2) aequales; et propterea, si duo triangula habeant duo lata, duobus latibus aequalia, altum alti, et basim basi aequalem; et angulos b aequalibus latibus contentos, pariter aequales habebunt, quod erat ostendendum. (2) Axioma 7mum

PROPOO 9NA. PROBLEMMA 4tum.

Datum angulum rectilineum bifariam dividere.

Esto angulus rectilineus BAC, oportet eum bifariam dividere.

Sumatur in AB, quodvis punctum D. Tum ex majore AC. abscindatur (1) Portio AE aequalis nori AD. Jungatur porro (2) DE, super qua constituitur (3) Propoo 1ma. triangulum aequilaterum DEF. Denique ab A ad F ducatur (4) Postulatum 1mum. recta AF. Dico rectam AF dividere angulum (1) Propoo 3tia (2) Postu: 1mum

lum BAC bifariam. Quoniam enim ex constructione AD, e æqualis AE. comunis aute AF, erunt duo lata AD, AF. trianguli DAF. æqualia duobq latibq AE, AF. trianguli EAF. Iam vo æquales etia sunt Bases eorude triangulorū DF, EF. ut pote lata trianguli æquilati DFE.

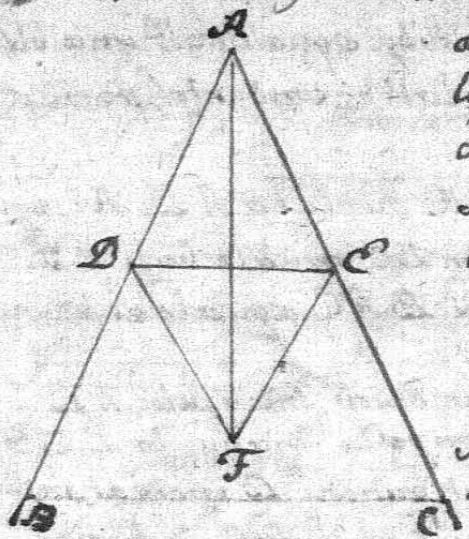

(5) Propoo 8va

Quare erit (5) angulus DAF, æqualis angulo EAF. et pplea angulus BAC bifariam sectus e p recta AF.

Qd erat faciendū.

PROPOO 10. PROBLEMMA 5tū.

Datam rectam lineam Pnatā bifariam dividere.

Sit data recta linea Pnata AB. oportet eam dividere bifariam.

(1) Propoo 1ma

(2) Propoo 5nam

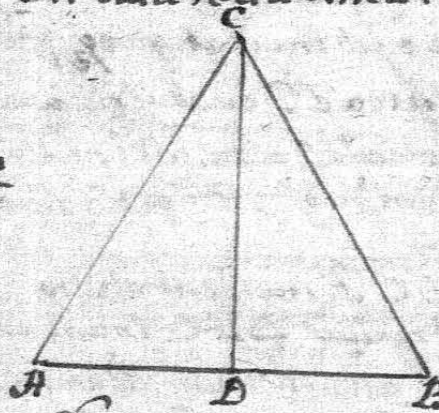

Constituat super AB (1) triangulū æquilatum ACB. Tum angulus ejq ACB secet (2) bifariam p rectam CD. Dico rectam CD dividere quoq ipsam AB bifariam in puncto D.

Quoniam enim ex constructione triangulum ACB est æquilatum, erit latus CA æquale lati CB.

Est autem ex constructione CD commune. Quare duo lata CA, CD. trianguli ACD. æqualia erunt duobq latibq CB, CD. trianguli BCD. attū alti. Iam vo ex constructione angulus ACD. contentus b latibq illiq æqualis e angulo BCD, qui b istius latibq continet. Itaq erit (3) baris AD, æqualis bari BD. et pplea recta AB secta e bifariā in D. qd erat faciendū.

(3) propoo 4ta

PROPOO 11ma PROBLEMA 5tū.

Ex puncto in recta linea dato ppendiculare rectā lineā excitare.

Data sit recta AB, et datū in ea punctū C oportet ex puncto isto C erigere ppendiculare sup AB.

Sumat in CA qdvis punctu D. tũ ex majore CB abscindat portio CE. æqualis (1) minori CD. Porro super DE constituat (2) triangulũ æquilaterũ DFE. Ac demum à C ad F. ducat (3) recta CF. Dico rectam CF. ppendicularem ee sup AB.

(1) Propoo. 3
(2) Propoo 1ma
(3) postu: 1mũ

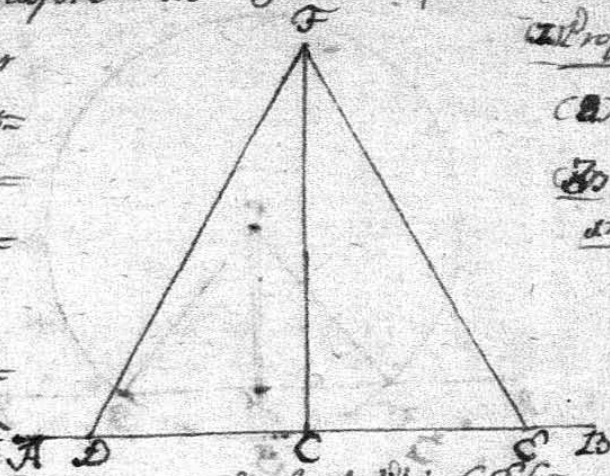

Quoniã enĩ ex constructione recta CD æqualis ẽ rectæ CE. communis autẽ CF. erunt duo latra CD. CF. trianguli DCF. æqualia duobus latribus CE. CF. trianguli ECF; altrũ altri. jamvò æquales sunt ætiã int se eorũdẽ triangulorũ bases DF. EF. ut pote latra trianguli æqui lati DEF. quare angulus DCF. contentus b latribus illis (4) æqualis erit angulo ECF, qui b istius latribus continet., unde cum recta CF. b inde incidat sup AB, ut efficiat Angulos deinceps æquales ea ppendicularis erit; (5) ad AB. et pp̃ea ex puncto C erecta sup AB, ppendicularis CF, qd erat faciendũ.

(4) ppoo. 8va
(5) Defini 14.

PROPOO 12. PROBL: 7MUM.

Sup rectã infinitã ex puncto, qd nõ ẽ in ea ppendicularem rectã lineam demittere.

Data sit recta infinita AB, et datũ extra eã punctũ C, oportet ex puncto isto C ppendicularẽ dimittere sup AB.

Respectu puncti C ad altam partem ipsius AB capiat punctũ aliqd G, tum centro C. intervallo CG describat. (1) circulus GEF, qui secabit rectam AB, in punctis E, et F. secet porro recta EF. (2) bifariam in H, ac demum jungat (3) CH. dico rectam CH, perpendicularem ẽẽ sup AB.

(1) postu: 3tiũ
(2) propoo 10

Nam ductis rectis CE. CF. quia ex constructione EH est æqualis FH. communis verò CH; erunt duo latra EH. CH triãguli

(3) postu: 1mũ

anguli CHE æqualia duobq latibq, FH, CH trianguli CHF. altum. Sunt autem æquales etiã int̃ se eorundẽ triangulorũ bases CE, CF: ut pote lineæ ducta à Centro ad Circumferentiam.

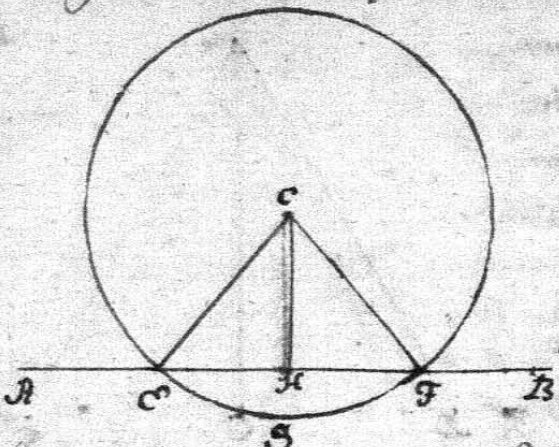

Quare æquales quoq; erunt (4) anguli CHE, CHF. (4) Pro dua

Unde cũ recta CH. subinde incidat super AB, ut angulos deinceps efficiat æquales ea erit perpendicularis AB, et ppt̃ea ex puncto C dato extra rectã infinitam AB demissa ẽ recta CH perpendicularis ad ipsã AB, qd unice erat faciendũ.

PROPOO 13TIA THEOREMMA 6TIũ.

Recta linea insistens sup aliã rectã lineã efficit angulos deinceps ⊔ rectos, ⊔ duobq rectis æquales.

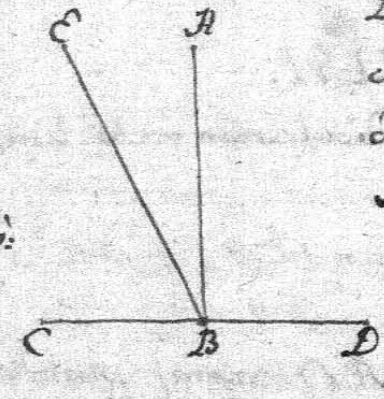

Recta AB insistat sup rectã CD. dico angulos deinceps ABC, ABD. ⊔ eẽ rectos, ⊔ simul sumptos duobq rectis æquales.

Nam ⊔ anguli deinceps ABC, ABD. sunt æquales, et rectus erit (1) uterq; eorũ angulorũ; ⊔ n sũt æquales, et erigat ex puncto B recta BE. (2) perpendicularis ad CD. ita ut anguli deinceps EBC, EBD sint recti.

(1) Defini: 1 Ata
(2) ppoo 11ma

Quoniam itaq; angulus EBC æqualis ẽ duobq angulis EBA, ABC simul sumptis; apposito communi EBD. erunt (3) duo anguli EBC, EBD æquales tribq angulis ABC, EBA, EBD. Iam võ duo anguli EBA EBD. æquales sunt simul angulo ABD, adeoq; apposita communi ABC, fiunt tres anguli ABC

(3) Axio: 2dum

ABC, EBA, EBD. Æquales (4) duobus angulis, ABC, ABD. (4) axio: 2dum
Quare erunt duo anguli ABC, ABD. (5) æquales duobus angulis EBC, EBD. Unde quum utrumque istorum sit rectus, erunt illi simul duobus rectis æquales, et propterea recta linea, insistens super aliam rectam lineam, efficiet angulos deinceps, vel rectos, vel duobus rectis æquales, quod erat ostendendum. (5) axio: 1mum

PROPOSITIO 14TA. THEOREMA. 7mum.

Si e puncto unius rectæ lineæ ducant ad partes oppositas, duæ aliæ rectæ lineæ, quæ constituant cum illa angulos deinceps duobus rectis æquales indirectum, erunt duæ illæ rectæ lineæ.

Sit recta aliqua AB, ex cujus puncto ducant ad partes oppositas Aliæ duæ rectæ lineæ, BC, BD. quæ constituant cum ipsa AB, angulos deinceps ABC, ABD. duobus rectis æquales. Dico BD. ipsi BC indirectum esse. Si enim ipsi BC non sit B indirectum, ponatur ei indirectum BE. et quoniam super rectam CBE insistit AB, erunt anguli deinceps ABC, ABE (1) duobus rectis æquales. Sed ex hypothesi anguli ABC, ABD. sunt etiam æquales duobus rectis. quare erunt. (2) duo anguli ABC, ABE. æquales duobus angulis ABC, ABD: proindeque ablato communi ABC super erit (3) angulus nor ABE. æqualis jori ABD. quod fieri, (4) non potest non igitur BE. indirectum est ipsi BC. quare erit ei indirectum recta BD. et propterea si e puncto unius rectæ lineæ, quæ ducat ad partes oppositas, duæ aliæ rectæ lineæ, quæ constituant annilla angulos deinceps duobus rectis æquales, indirectum erunt duæ istæ rectæ lineæ, quod erat ostendendum.

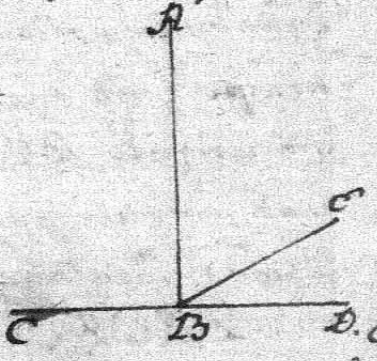

(1) Propos 13
(2) axiom: 1
(3) axiom: 3.

PROPOSITIO 15. THEOREMA 8VUM.

Si duæ rectæ lineæ se mutuo secent, anguli, quos ad verticem

faciunt

(4) axioma quinto

faciunt int̃ se æquales, sunt.

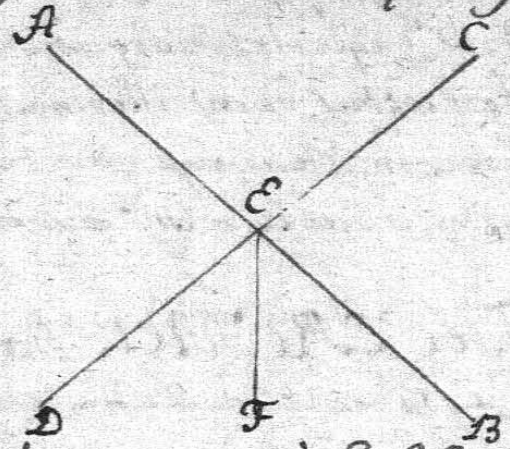

Rectæ duæ AB. CD se mutuo secẽt in E. dico, angulos, q̃ advertice sunt int̃ se æquales ee, h ẽ angulũ AEC æqualem ee angulo BED, et angulũ AED æqualem angulo BEC. Nam anguli AEC, AED velut anguli deinceps. sunt (1) æquales duobq̃ rectis; ob eandem rnẽ duobq̃ etiam rectis æquales sunt anguli DEB. DEC. Quare duo anguli AEC, AED. sunt æquales (2) duobq̃ angulis DEB. DEA: propt̃ea ablato cõmuni AED, superit (3) angulus AEC æqualis angulo BED. Simili modo ostendet. angulũ AED æqualem ee angulo CEB: nempe quia duobq̃ rectis æquales sunt, tã anguli DEA. DEB, q̃m anguli BEC. BED. Quare si duæ rectæ lineæ se mutuo secent, anguli, quos ad verticem faciunt, int̃ se æquales sunt. Quod demonstrare oportebat.

(1) Propoo 13

(2) Axio 1

(3) Axio 3.

PROPOO 16TA THEORE: gnũ.

Omnis trianguli, uno lat̃e p̃ducto; ext̃ior angulus ẽ major. utroq̃ int̃iore, et opposito.

Sit triangulũ ABC, et p̃ducat unũ ejq̃ latus BC versus. Dico. angulũ ext̃iorẽ ACD majorẽ ee utroq̃ int̃iore, et opposito, hoc ẽ majorem, tum angulo CAB, cũ angulo CBA. Secet namq̃ latus AC (1) bifariam in E, et juncta (2) BE, p̃ducat (3) ad F. ponat ipsi BE. (4) æqualis EF. Jungat porro (5) CE. et AC. p̃ducat (6) ad G. Quoniam igit ex constructione AE ẽ æqualis

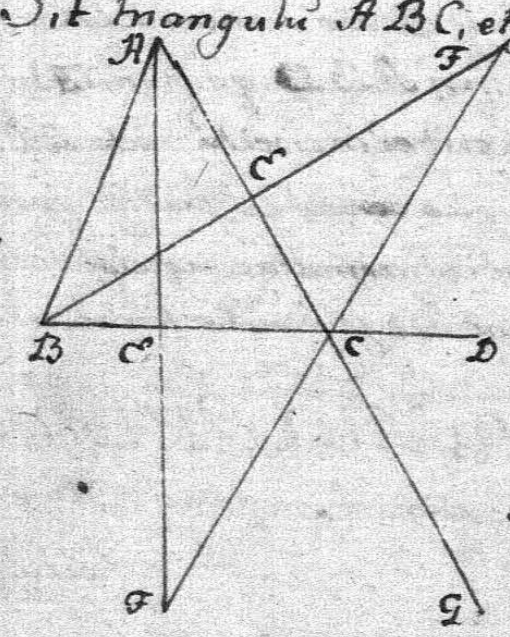

(1) propoo 10

(2) pos: 1mũ

(3) pos: 2

(4) p̃poo 3

(5) pos: 1.

(6) pos: 2.

aequalis EC, et BE aequalis EF; erunt duo lat'a EA, EB trianguli AEB aequalia duobus lat'ibus EC. EF trianguli CEF. Sed angulus AEB, contentus b lat'ibus illis, aequalis e (7) angulo CEF, qui b ystius lat'ibus continet; quu sint anguli ad vertice. Quare et anguli BAE. ECF. oppositi lat'ibus BE. EF. similit (8) aequales ~~sunt~~ erunt; adeoq quu angulus ACD major sit angulo ACF, erit etiam (9) major angulo CAB. Quemadmodu aute ostensus e angulus ACD major angulo CAB, ita quoq ostendet, angulu BCG majorem esse angulo CBA. Sed angulus BCG aequalis e (10) angulo ACD; quu sint anguli ad verticem. Itaq erit idem angulus ACD jor quoq angulo CBA. Et ppt'ea oñis trianguli uno lat'e pducto, ext'ior angulus e jor utroq int'iore, et opposito. Quod erat ostedendu.

(7) propoo 15

(8) propoo 4ta

(9) axio 1mu

(10) ppoo 15

PROPOO 17ma THEOR: 10.

Oñis trianguli duo anguli simul duobus rectis nores sunt, quomocunque sumpti

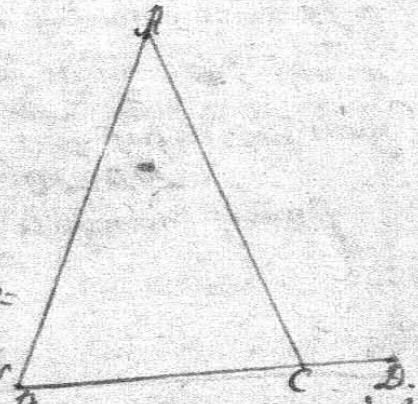

Sit triangulu ABC. Dico, duos ejus angulos, quomodocunq sumptos, puta CBA, simul duobus rectis nores ee. Producat etenim latus BC indirectu usus D. Et quoniam angulus ext'ior ACD, est jor (1) int'iore, et opposito CBA, apposito comuni BCA, erunt duo anguli ACD, ACB jores. (2) duobus rectis anguli CBA. BCA. Jam vo duo anguli ACD, ACB, velut hinc inde existentes, sunt aequales (3) duobus rectis. Quare duo anguli CBA, BCA simul duobus rectis nores erunt. Et ppt'ea oñis trianguli duo anguli simul duobus rectis nores sunt, quomodocunq sumpti. Quod erat demonstrandu.

(1) ppoo 16

(2) axio: 4

(3) ppoo 13

PROPOO 18va THEOR: 11.

Oñis trianguli majus latus jorem angulu b tendit.

Sit triangulu ABC, in quo latus AC majus sit lat'e AB. Dico

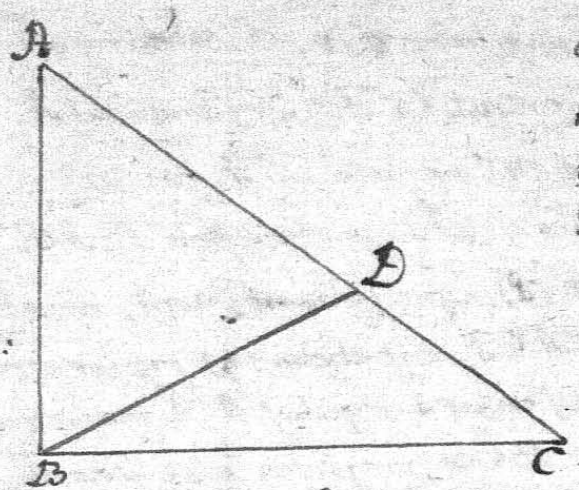

co angulu ABC, oppositu jore lati, jore ee angulo ACB, qui opponit lati nori.

Quoniam enim latus AC majq e late AB, ~~erit triangulu BAD Isosceles~~ abscindat ex eo (1) portio AD, equalis nori AB, jungatq (2) BD.

(1) ppoo 3:
(2) post. 1:

Quia igit AD e equalis AB, erit triangulu BAD Isosceles, adeoq angulus ABD, equalis (3) angulo ADB. Sed angulus ABC jor e Angulo ABD. Quare idem angulus ABC, erit etiam (4) jor angulo ADB.

(3) ppoo 5.
(4) axig. 1mu

Et quoniam in triangulo BDC latus CD pductu e in A, erit angulus extion ADB jor intiori, et opposito ACB (5). Ostensus e aute angulus ABC jor angulo ADB. Quare idem angulus ABC multo jor erit angulo ACB. Et pptea onis trianguli jus latus jore angulu b tendit. Quod demonstradu erat.

(5) ppoo 16

PROPOO 19na. THEOR. 12.

Omnis trianguli jor angulus majq latus b tendit.

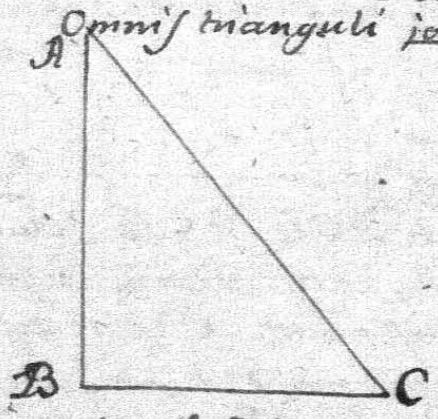

Sit triangulu ABC habens angulu ABC majore angulo ACB. Dico latus AC oppositu angulo jori majq ee late AB, qd opponit angulo nori.

Si enim latus AC no e jus late AB, erit vel ei equale, v. eode mus, equale autem ee n pt, quia alit foret (1) angulus ABC equalis angulo ACB, qd e contra hypothesim.

(1) ppoo 5.

Neq etiam nq; quia eet (2) angulus ABC nor angulo Angulo ACB, qd e etiam contra hypotheri. Quare erit latus AC jq late AB. Et pptea in oni triangulo jori angulo, jq latus opponit.

(2) ppoo 10

Quod erat ostendendu

Propoo

PROPOO 20 THEOR: 13TIU

In omni triangulo duo lata simul majora sunt reliquo quomodocunq sumpta.

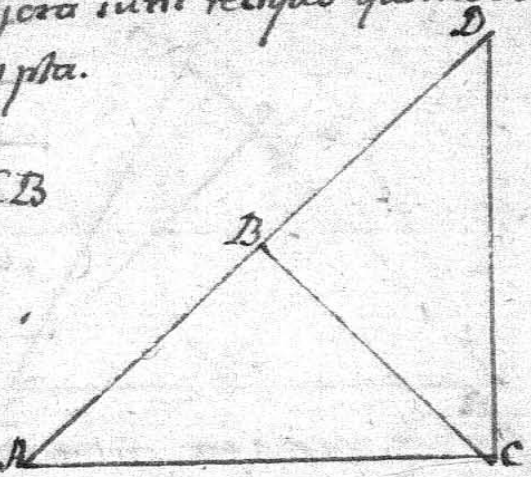

Sit triangulu ABC. Dico, duo quælibet ipsius lata simul, puta AB. CB majora ee reliquo AC.

Protrat AB (1) versus D, et fiat (2) BD æqualis BC, jungatq (3) CD.

(1) postu: 2.
(2) ppoo 3:
(3) pos: 1.
(4) ppoo 5:

Et quoniam BD e æqualis BC, erit BCD triangulu Isosceles; adeoq angulq BCD (4) æqualis angulo BDC. Est aute angulus ACD major angulo BCD. Quare idem angulq ACD erit etia (5) major angulo BDC: atq adeo, quia majori angulo (6) majq semp latq opponit, erit AD majq qm AC in triangulo ADC. Sed ex constructione AD e æquale ipsis AB, BC simul sumptis. Duo igit lata AB, BC simul sumpta reliquo AC jora sunt. Et pptea in omni triangulo duo lata simul jora sunt reliquo, quomodocunq sumpta. Quod erat ostendendu.

(5) axio: 1.
(6) ppoo 19:

PROPOO 21: THEOR: 14TU.

Si ex terminis unius lateris trianguli ducantur intra triangulum duæ rectæ lineæ; ee simul minores erunt duobus alijs lateribq trianguli, angulu vero jorem continebunt.

Sit triangulu ABC, et ex punctis A, et B ducant intra triangulum rectæ duæ AD, BD. Dico rectas istas AD, BD. simul nores ee ipsis AC, BC, simul sumptis; at vo angulu ADB jore ee angulo ACB.

Protrahat etenim (1) AD usq donec cu BC conveniat in E. Et quoniam in triangulo ACE duo lata AC, CE simul (2) jora sunt reliquo AE; addito comuni EB erunt duo latera AC, CB.

(1) pos: 2.
(2) ppoo 20

(3) axio 4

(4) ppoo 20

(5) axio 4.

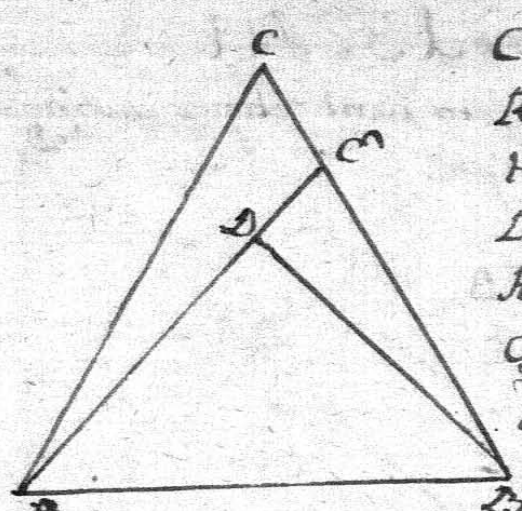

CB (3) jora quoq; duobq AE, EB.
Rursus, quoniã in triangulo DEB duo latera DE, EB simul (4) jora sunt reliquo DB; opposito cõmuni AD; erunt duo latera AE, EB (5) jora etiã duobq AD, DB.
Ostensum ẽ autẽ latera duo AC, CB jora eẽ duobq AE, EB. Quare eadẽ AC, CB ipsis AD, DB multo jora erunt.

(6) ppoo 16

Deinde, quoniam in triangulo BED latq ED pductũ ẽ in A, erit angulq extrior ADB (6) jor intiore, et opposito BED. Atq; ita quoq;, quoniã in triangulo ACE latq CE pductũ ẽ in B, erit angulq extrior BED jor intiore, et opposito ACE.
Quũ itaq; angulq ADB jor sit angulo BED. et angulq BED jor angulo ACB, erit idẽ angulq ADB multo jor angulo ACB. Quare si extrnis uniq latis trianguli ducant intra triangulũ duæ rectæ lineæ, eæ simul nores erunt duobq alijs latibq trianguli, angulũ vò jorẽ continebunt. Qd erat ostendendũ.

PROPOO 22. PROBL. SVUM.

Ex tribq rectis lineis, quæ tribq alijs datis sint æquales; triangulũ constituere. oportet autem, ut ex tribq datis duæ simul reliquæ jores, quomodocunq; sumptæ.
Datæ sint tres rectæ lineæ, A. B. C. quæ ejqmodi sint, ut duæ simul jores sint reliquâ, quomodocunque sumant. Oportet, ex tribq rectis lineis, quæ tribq iis datis æquales sint, triangulum constituere.

(1) ppoo 3

Exponat recta quævis DE, trnata versus D, et indefinita versus E, ex qua (1) abscindat primo DF. æqualis A. tum FG. æqualis B, ac Deniq; GH æqualis C. Deinde centro

F

F, et intervallo FD. describat (2) circulus DKL; nec n centro G, (2) pos: 3.
et intervallo GH. alt circulus HKL.

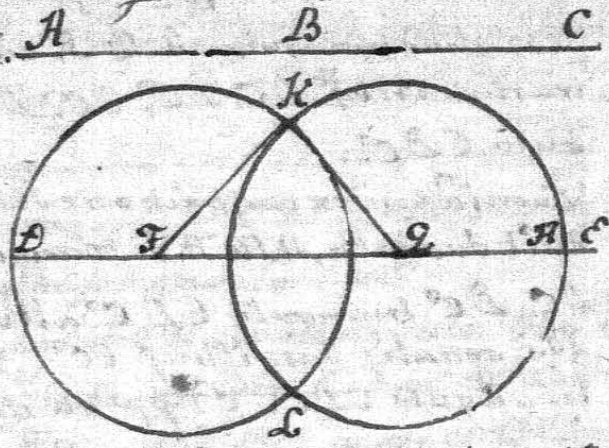

Demum ex puncto K, in quo se secat circumferentiae horum circulorum ducantur (3) ad puncta F, et G. rectae KF, KG. Dico FKG esse triangulum quaesitum. Quoniam enim F centrum est circli DKL. erit (4) FD aequalis FK. Sed ex constructione FD est aequalis A. Quare et FK (5) ipsi A aequalis erit. Similiter quoniam G centrum est circli HKL, erit GH (6) aequalis GK. Sed ex constructione GH est aequalis C. Quare et GK (7) ipsi C aequalis erit.

(3) pos: 5.
(4) Def 1
(5) axio 1.
(6) Def
(7) axio: 1

Sunt itaque trianguli FKG latera duo FK. GK aequalia rectis datis A, et C. Sed et latus FG ex constructione aequale est alteri B. Constitutum est igitur triangulum FKG, cujus latera FK, FG, GK aequalia sunt tribus rectis datis A, B, C. Quod erat ostendendum.

PROPOO 23. PROBL. QNU.

Ad data recta linea, atque ad datum in ea punctum, angulum dato angulo rectilineo aequalem constituere.

Data sit recta AB, et datum in ea punctum A; datus vero angulus rectilineus CDE. oportet ad datam rectam AB, atque ad datum in ea punctum A constituere angulum aequalem angulo rectilineo dato CDE. In latitibus anguli dati DC, DE sumantur duo quaevis puncta C et E. quae jungantur (1) per rectam CE. Itaque, quia tres rectae lineae DC, DE, CE constituunt triangulum DCE, ea ejusmodi erunt (2), ut duae simul pares sint

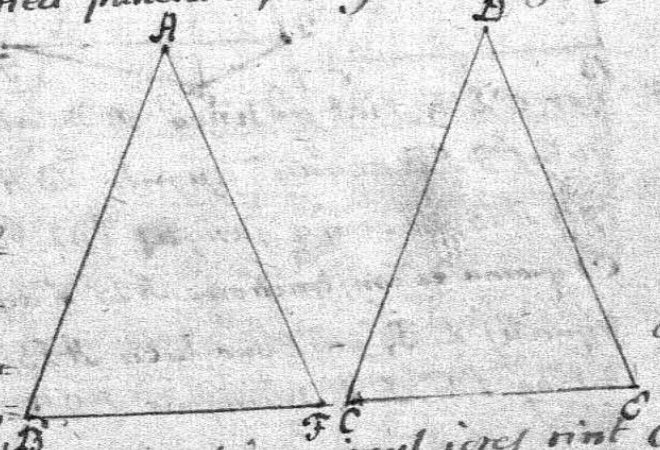

(1) postu: 1
(2) propoo 22.

reli

reliquâ, quomodocumque sumptæ. Quare ad rectam datam AB constitua-
(3) ppoo. 22 t (3) aliud triangulum ABF, cujus latera tria AB, AF, BF æqua-
lia sint tribus DC, DE, CE. Dico angulum BAF æqualem esse an-
gulo CDE.

Quoniam enim ex constructione AB est æqualis, et AF, æqualis DE;
erunt duo latera, AB, AF trianguli BAF æqualia duobus lateribus
DC, DE, trianguli CDE alterum alteri. Est etiam ex constructione basis
(4) ppoo 8 BF, æqualis basi istius CE. Quare erit (4) angulus BAF, æqua-
lis angulo CDE. Et propterea ad datam rectam AB, atque ad datum in
ea punctum A. constitutus est angulus BAF, æqualis angulo
dato CDE. Quod erat faciendum.

PROPOO 24 THEOR: 1 STU

Si duo triangula habeant duo latera duobus lateribus æqualia, alterum
alteri, et angulum b iis lateribus contentum angulo jore; et basi basi
jore pariter habebunt.

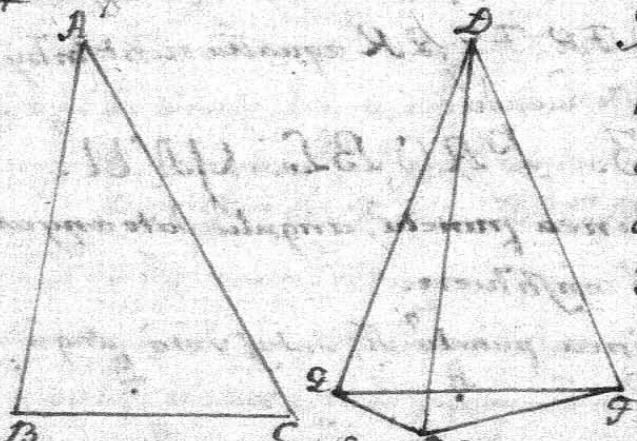

Sint duo triangula ABC, DEF, quæ
habeant duo latera AB, AC æqualia
duobus lateribus DE, DF alterum alteri
angulum vero BAC jore angulo ED-
F. Dico habere quoque basim BC, jo-
rem basi EF.

Quoniam enim angulo BAC mi-
(1) ppoo 23 nor EDF, fiat ad lineam DF, atque ad datum in ea punctum D (1) an-
(2) ppoo 3 gulus FDG æqualis angulo BAC. tum fiat quoque (2) DG æqualis
(3) postu: 1 ipsi AB, ac denique jungat (3) GE, GF.

Et quoniam ex constructione AB est æqualis DG, ex hypothesi autem AC est
æqualis DF, erunt duo latera AB, AC trianguli ABC æqualia duobus
lateribus DG, DF, trianguli DGF alterum alteri. Est etiam ex constructione an-
gulus BAC contentus b lateribus illius, æqualis angulo GDF qui b istius

lateribus

latibꝫ continet. Quare et basis BC (4) basi EF parit æqualis erit (4) 4ppoo 4.
Eumus quoniã ex constructione DE æqualis AB. ex hypotheri (5) axio: 1:
autẽ eidẽ AB æqualis ẽ etiã DC, erit (5) DC æqualis EC: at- (6) 4ppoo 3.
que adeo quilibet isosceles erit triangulus EDC, erit (6) angulus DEC
æqualis angulo DCE. Quare idẽ angulus FCE (7) major quoq; (7) axio: 8:
erit Angulo DCE. ac propterea multo ior angulo FEC.
Quare igit in triangulo ECF, angulus FCE ior erit angulo FEC,
erit (8) latꝫ EF, oppositũ ior angulo, iuꝰ latꝰ CF qd oppont (8) 19ppoo 1ꝫ
angulo non. Ipsi autẽ EF ostẽsa ẽ æqualis BC. quare et BC ea-
dẽ CF ior quoq; erit. Et propterea si duo triangula habeant duo
latꝰ duobꝫ latibꝫ æqualia alterũ alteri, et angulũ b iuꝰ latibꝫ
contẽtũ angulo ioris, et Basi basi ioris ior erit habebunt. Quod
erat ostendendũ PROP. 25. THEOREMA.

Si duo triangula habeant duo latꝰ duobꝫ latibꝫ æqualia al-
teri alteri, et basi basi ioris; habebũt et angulũ b iuꝰ latibꝫ
contẽtũ, angulo quoq; majoris.

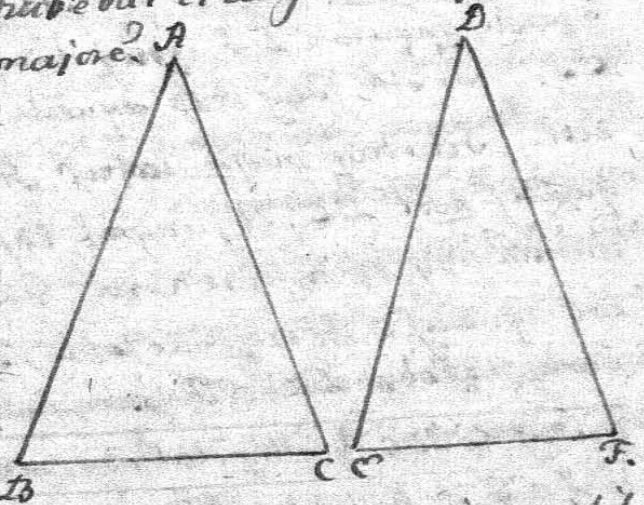

Sint duo triangula ABC, DEF, quæ habeant duo latera AB,
AC æqualia duobꝫ latibꝫ DE. DF alterũ alteri; habeant vò ba-
sim BC ioris basi EF. Dico habere quoq; angulũ BAC, ioris angu-
lo EDF.

Si enim angulus BAC ior non erit angulo EDF, erit vel æqualis,
vel eidẽ minor. æqualis autẽ ee non pt, quia alioquin foret (1) basis BC=(1) 4ppoo 4:
E æqualis Basi EF. qd ẽ contra hypotheſin. Neque etiã non quia et
(2) basis BC minor basi EF, quod ẽ etiã contra hypotheſin. Quare (2) 4ppoo 24:
reſe consequens ẽ, ut angulus BAC ior non sit angulo EDF. Hypothesi

n

ri duo triangula habeat duo latera duobꝫ latibꝫ æqualia altꝛ alti, et basi ~~æquale~~ basi jore, habebut et angulu b iiſ latibꝫ contetu anguꝫ jore. qd Demonstrare oportebat.

PROPOO 26. THEOR: XXVI

Si duo triangula habeat duos ~~latgulos~~ duabꝫ angulis æquales altꝛ altꝛi, et unu latus uni lati æquale, sive qd æqualibꝫ adjacet angulis, sive qd uni æqualiu angulou oppoit; onia alia onia æqualia habebit

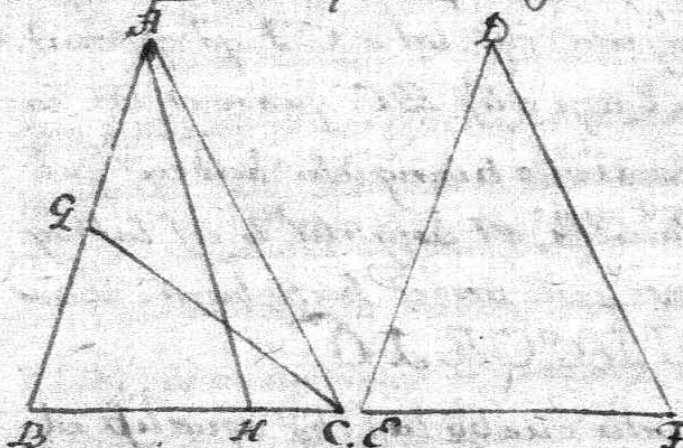

Sint duo triangula ABC, DCF, quæ habeat duos angulos CDAB CA æqualia duobꝫ angulis FCD, CF. D. altꝛ altꝛi, et habebut primu æqualia quoꝫ latꝛa BC, CF, quæ adjacet æqualibꝫ angulis. Dico onia alia æqualia ee, nepe latus AB, æquale latꝛi DC, latus AC æquale latꝛi DF, angulu BAC æquale angulo CDF, itaqꝫ triangulu ABC æquale triangulo DCF. Si enim latus AB æquale non sit latꝛi DC, altꝛ iprom majꝫ erit. Sit itaqꝫ majꝫ latus AB, ex quo abscindat (1) portio æqualis nori DC, et jungat (2) CG.

(1) Hpoo 3tia
(2) post 1:

Quoniam itaqꝫ ex constructione GB e æqualis DC, ex hypothesi vo BC æqualis CF, erut duo lata BG, BC trianguli GBC æqualia duobꝫ latibꝫ DC, CF trianguli DCF, altꝛ altꝛi. Et eidem angulus GBC b illiꝫ latꝛibꝫ contetus, æqualis ex hypotheri angulo DCF, qꝫ bisticus latꝛibꝫ continet. Quare erit (3) angulus BGC æqualis quoꝫ angulo CFD. Sed angulo CFE æqualis e ex hypotheri angulus BCA. Itaqꝫ erit angulus BCG (4) æqualis angulo BCA: qd planè (5) repugnat.

(3) Hpoo 4ta
(4) axio: 1mu
(5) axio: 9mu

Non igit ex constructione latus AB majꝫ e latꝛe DC. Id obtinendu nec etiã minꝫ ee pt. Quare consequens e, ut latus AB æquale sit

latꝛi

lati DE. Quum ex hypothesi latus BC, æquale sit lati EF, et an-
gulus CBA, æqualis angulo FED. habebunt duo triangula ABC, D-
EF duo lata duobus latibus æqualia, altum alti, et angulos b æqua-
libus latibus contentos æquales. Unde omnia alia, etiam (6) æqualia erunt. (6) ꝑ poo 4ta
Sed eadem triangula ABC, DEF habeant 2do æqualia lata duo, A.
B, DE. quæ opponunt angulis æqualibus BCA, EFD. Dico quo-
que omnia alia æqualia esse, sci: latus AC, æquale lati DF. latus
BC, æquale lati EF. Angulum BAC, æqualem angulo EFD, i-
psum triangulum ABC, æqualem triangulo DEF.
Si enim latus BC, non sit æquale lati EF altum ipsorum majus erit. Sit
itaque majus latus BC, ex quo abscindat (7) portio BH æqualis nori (7) ꝑ poo 3:
EF. et jungat (8) AH. Quoniam itaque ex hypothesi AB est æqua- (8) post: 5.
lis DE. ex constructione autem BH, est æqualis EF, erunt duo la-
ta AB, BH, trianguli ABH, æqualia duobus latibus DE, EF, tri-
anguli DEF. altum alti. Est etiam ex hypothesi angulus ABH.
contentus b latibus illius æqualis angulo DEF, qui bistius latibus
continet. (9) quare erit angulus BHA, æqualis angulo EFD. (9) ꝑ poo 4:
Sed ex hypothesi angulo EFD æqualis est angulus BCA. itaque erit
angulus BHA (10) æqualis angulo BCA h est, exterior æqualis interiori, et (10) axio 1:
opposito, quod plane, (11) repugnat. Non igitur latus BC majus est lati EF, sed ob (11) ꝑ poo 16
eadem ratione, neque etiam minus esse potest, quare consequens est, ut latus BC, æquale sit
lati EF. Cumque ex hypothesi latus AB, æquale sit lati DE, et angulus CBA
æqualis angulo FED. habebunt triangula duo, ABC, DEF, duo lata, du-
obus latibus æqualia altum alti. et angulos b æqualibus latibus contentos pariter æqua-
les. quare omnia alia (12) etiam æqualia erunt. Itaque si duo triangula habeant duos an- (12) ꝑ poo 4:
gulos, duobus angulis æquales altum alti, et unum latus uni lati æquale, siquidem
æqualibus adjacet angulis, siquidem uni æqualium angulorum opponit, et omnia
alia æqualia pariter habebunt. quod erat ostendendum.

PROPOO 27. THEOR: 18.

Si in duas rectas lineas, in eodē plano jacētes, 3tia incidat recta linea, et efficiat angulos altnos æquales; parallelæ erūt duæ illæ rectæ lineæ.

Sint duæ ~~triangula~~ rectæ lineæ AB. CD. quæ existant in uno, eodēq; plano, et in eas incidat 3tia recta linea EF, quæ efficiat angulos æquales, h ē, angulū AEF. æqualē angulo, EFD. Dico rectas duas, AB, CD, paralellas ēe int se.

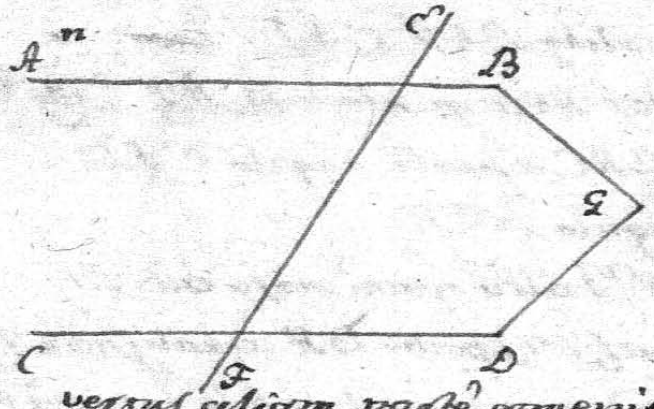

Si eni n sint parallelæ, eæ pductæ versus aliqm partē convenient. Producant itaque, et conveniāt in G. Figura itaq; EFG. velut contēta b tribq lineis triangulū ē.

(1) ppoo 16 Unde cū latus GE. pductū sit in A. erit (1) angulus extior major utroq; intiore, et opposito. h ē, angulus AEF, major tm angulo EGF, qm angulo EFG. Est autē ex hypothesi. Angulus AEF. æqualis angulo EFG. Idē igit angulus AEF. æqualis simul, et major angulo EFG. qd fieri n pt. Nō igit rectæ duæ AB, CD. pductæ convenient int se, quare, quū in eodē consistant plano. (2) eodē paralellæ erūt. Et ppt ea si in duas rectas

(2) deffi: 35 lineas in eodē plano jacentes, 3tia incidat recta linea, et efficiat angulos altnos æquales, paralellæ erūt duæ illæ rectæ lineæ, qd erat ostendēdū.

PROPOO 28. THEOR: 19.

Si in duas rectas lineas in eodē plano jacētes 3tia incidat recta linea, et efficiat v angulū extiorē æqualē intiori, et opposito,

ad

ad eandē partē, v duos angulos intiores, ad eandē partē postes duobꝫ rectis æquales, paralellæ erūt duæ illæ rectæ lineæ.

Sint duæ rectæ lineæ AB, CD. quæ existant in uno, eodēq̄ plano, et in eas incidat 3tia recta linea EFG. Dico 1mo qd si angulus extior, EFB. sit æqualis intiori, et opposito ad eandem partē FGD. duæ illæ rectæ lineæ AB, CD, int se sint paralellæ.

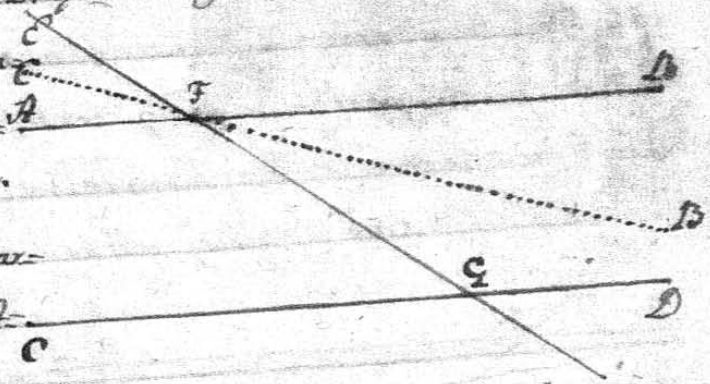

Anguli enim AFG, EFB vt ad verticē positi, int se (1) (1) ppoo 15:
sunt æquales, unde rep. ac angulus EFB æqualis ponit
angulo FGD, erit etiā (2) angulus AFG, æqualis angulo FGD (2) axio 1:
D. iam isti duo anguli sunt alterni. Itaq̄ lineæ AB, CD. (3) (3) ppoo 24.
paralellæ erūt int se.

Dico 2do quod si duo anguli intiores ad eandē partē positi BFG, FGD. sint simul duobꝫ rectis æquales, duæ illæ rectæ lineæ AB, CD, etiā int se sint paralellæ.

Nā anguli AFG. BFG. veluti hinc inde positi sunt simul (4) duobꝫ rectis æquales. Sed ex hypothesi æquales sunt etiā (4) ppoo 13.
duobꝫ rectis anguli duo BFG, FGD. quare erūt duo anguli AFG, BFG, æquales. (5) duobꝫ angulis BFG, FGD. Et (5) axio 1.
ppterea ablato cōmuni BFG. superit (6) angulus AFG, æqualis angulo FGD. sunt autē anguli isti alterni, itaq̄ lineæ AB, CD. (7) (7) ppoo 24.
paralellæ erūt int se. Et ppterea si in duas rectas lineas in eodē plano iacentes 3tia incidat recta linea, et efficiat v angulū extiorē æqualē, intiori, et opposito ad eandem partē, v duos angulos intiores ad eādē partē postos duobꝫ rectis æquales, duæ illæ rectæ lineæ paralellæ erūt int se, qd demonstrare oportebat.

PROPOO 29. THEOR: 20.

Si in duas rectas lineas paralellas, tertia incidat recta linea, hæc efficiet, et angulos alternos æquales, et angulum exteriorem æquatem interiori, et opposito ad eandem partem, et duos angulos interiores, ad eandem partem positos, duobus rectis æquales.

Sint duæ rectæ lineæ Paralellæ, AB, CD, in quas incidat 3tia EFG. Dico 1mo angulos alternos AFG, FGD, æquales esse inter se.

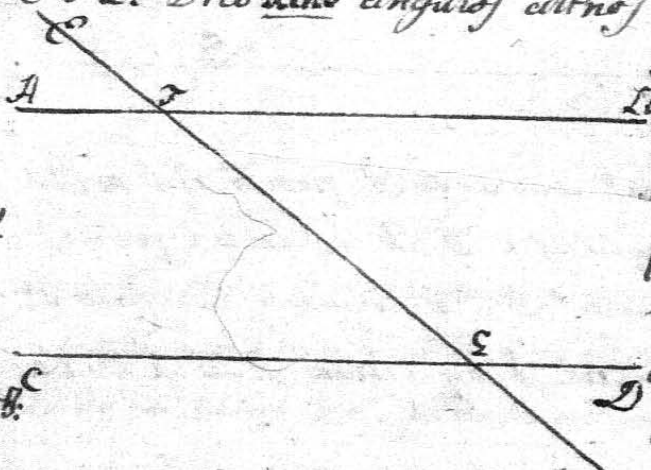

Si enim n sint æquales, alter ipsorum major erit, sit itaque 1or angulus AFG angulo FGD, quare apposito communi BFG, erunt (5) Duo anguli AFG, BFG, 1ores duobus angulis BFG, FGD. Sunt autem duo anguli AFG, BFG, (2) æquales duobus rectis, Itaque anguli duo BFG, FGD, qui sunt interiores ad eandem partem positi, duobus rectis nores erunt. Et propterea rectæ AB, CD, (3) n erunt paralellæ: quod est contra hypothesim. Non itaque angulus AFG 1or est angulo FGD, et quoniam ob eandem rationem nec nor etiam esse potest, concludendum est, angulum AFG, æquatem esse angulo FGD. Dico 2do Angulum exteriorem EFB æquatem esse interiori, et opposito ad eandem partem FGD. Angulus enim AFG ostensus est æqualis angulo FGD. Jam vero idem angulus AFG, (4) æqualis est etiam angulo EFB, quare erit (5) angulus EFB, æqualis angulo FGD. Dico 3tio duos angulos BFG FGD, qui sunt interiores ad eandem partem positi esse simul duobus rectis æquales. Nam quum angulus AFG ostensus sit æqualis angulo FGD apposito communi BFG, erunt (6) duo anguli AFG, BFG.

(5) axio: 4

(2) ppoo 28.

(3) axio:

(4) ppoo 15

(5) axio: 1

(6) axio: 2

æqua

æquales duobq angulis BFG, FGD. Sed duo anguli AFG, BFG æqu simul (7) sunt æquales duobq rectis, quare etiã (8) duobq rectis æquales erũt duo anguli BFG, FGD. Igit si in duas rectas lineas paralellas 3tia incidat recta linea, hæc efficiet angulos altnos æquales; et angulũ extiorẽ, æqualẽ intiri, et opposito, ad eandẽ partẽ; et duos angulos intiores ad eandẽ partẽ positos duobq rectis æquales, qd demonstrare oportebat.

(7) ppoo 13.
(8) axio 1.

PROPOO 30. THEOR 21MU

Quæ eidẽ sunt paralellæ, int se sunt paralellæ.

Eidẽ rectæ lineæ EF paralella sit tm recta AB, qm recta CD. Dico rectas AB, CD paralellas ee int se, ducat enĩ recta alia GHI quæ eas ut cunq secet in tribq punctis G, H, I. et quoniã ex hypothesi rectæ AB, EF, st paralellæ erũt (5) anguli altni AGI, GIF æquales int se. Paritq quoniã ex hypothesi paralellæ sunt rectæ CD EF erit (4) angulus extior GHD æqualis intiori, et opposito ad eandẽ partẽ GIF. Eidẽ igit angulo GIF æqualis ẽ tam angulus AGH, qm angulus GHD. Quare erit (3) angulus AGH æqualis angulo GHD, qui quũ sint altni erũt lineæ AB, CD (4) int se paralellæ. Et ppt ea, quæ eidẽ sunt paralellæ int se sunt paralellæ. qd erat ostendẽdũ.

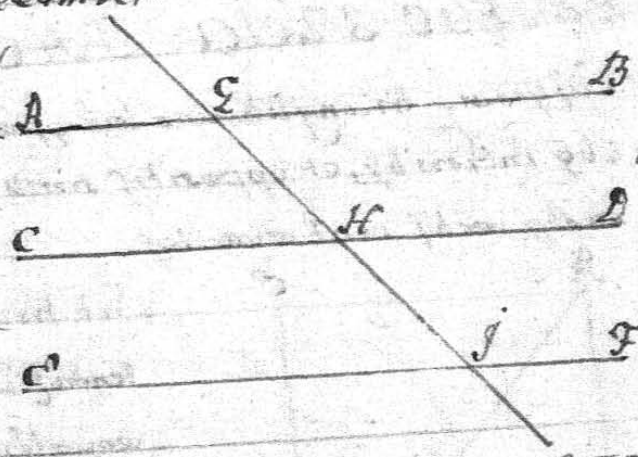

(5) ppoo 24.
(4) ppoo 27.
(3) axio 1.
(4) ppoo 27.

PROPOO 31. PROBLEM: 10.

Per datũ punctũ datæ rectæ lineæ, paralellam rectã lineã ducere.

Per datũ punctũ datæ rectæ lineæ paralellã rectã lineam ducere.

Datū sit punctū A, data vē recta BC, oportet ꝑ datū punctū A ducere rectam paralellam datæ BC.

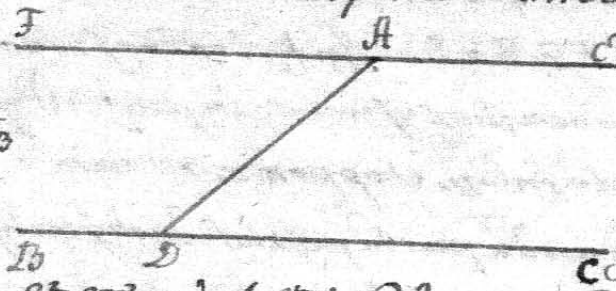

(1) post: 1
(2) ꝓpoo 23
(3) postu: 2

Capiat in BC, punctū qdvis D, et juncta (1) AD, fiat (2) ad rectā istam AD, atq ad datū in ea punctū A angulus DAF æqualis angulo ADB, et extendat (3) EA versus F. Dico rectā EF parallelā ēē ipsi BC. Sunt enī ex constructione æquales int se anguli DAE, ADB. Sed isti anguli sunt altni. Quare rectæ EF, CB (4) parallelæ erūt int se. Et ꝓpt ea ꝑ datū punctū A ducta ē recta EF parallela datæ BC. Qd erat faciendū.

(4) ꝓpoo 27

PROPOO 32da. THEOR: 22dum.

Cujqcunq trianguli, uno latē ꝓducto angulus extior ē æqualis duobq intioribq, et oppositis simul sumptis; et anguli ōnes simul duobq rectis sunt æquales.

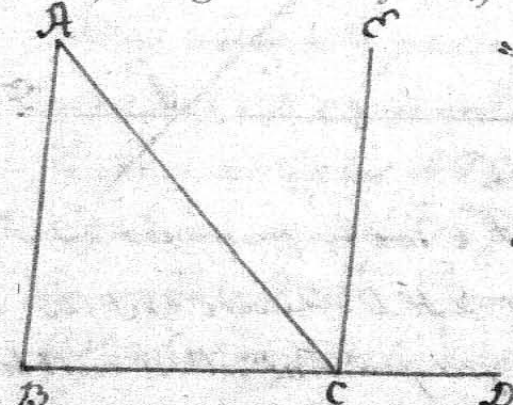

(1) ꝓpoo 31.

Sit triangulū ABC, et unū ejq latus BC extendat versus D. Dico angulū extiorē ACD æqualē ēē duobq intioribq, et oppositis simul sumptis CAB, ABC. Per punctū C ducat (1) recta CE ipsi AB parallela. Et quoniā et quoniā parallelæ sunt rectæ lineæ AB, CE, et in ipsas incidit AC. erit (2) angulus ACE æqualis angulo CAB. Similit quoniā rectæ AB, CE sunt parallelæ, et in ipsas incidit BD; erit (3) angulus extior DCE æqualis intiori, et opposito ad eandē partē ABC. Ostēsus ē aūm angulus ACE æqualis angulo CAB. Itaq erit totus angulus ACD æqualis duobq angulis simul sumptis CAB, ABC. Dico etiā ōnes angulos ejqdē trianguli ABC simul sumptis duobq rectis æquales ēē. os-

(2) ꝓpoo 29
(3) ꝓpoo 29

ten

Ostensum est enim, angulum ACD aequalem esse duobus angulis CAB, ABC.
Quare apposito communi BCA, erunt (4) duo anguli BCA, ACD aequa- (4) axio: 2
les tribus angulis CAB, ABC, BCA. Sed duo anguli BCA, ACD
simul (5) sunt aequales duobus rectis. Itaque tres anguli CAB, AB, (5) ppoo 13
C, BCA. simul etiam duobus rectis aequales erunt. Et propterea cuiusque
cuiusque trianguli uno latere producto n modo angulus exterior est aequalis
duobus interioribus, et oppositis simul sumptis, et anguli omnes si-
mul duobus rectis aequales sunt. Quod erat demonstrandum.

PROPOO 33. THEOR: 23.

Quae aequales, et parallelas, ad easdem partes conjungunt rectas li-
neas, sunt etiam aequales, et parallelae.
Sint iectae duae AB, DC aequales, et parallelae, quae conjungant ad easdem
partes per duas alias rectas lineas AD.
BC. dico rectas istas AD BC, illas con-
jungentes, ad easdem partes, esse etiam aequa-
les, et parallelas. Ducatur etenim (1) re-
cta AC. et quoniam AB DC, sunt paral-
lelae, et in ipsas incidit AC. erit (2)
angulus BAC, aequalis angulo A-
CD, unde quia duo triangula BAC, D-
CA habeant duo latera AB, AC aequalia duobus latibus CD, CA alterum alteri, nec
n aequales angulos b iis latibus contentos; habebunt (3) et basim BC, ae- (3) ppoo 4:
quale basi AD, et angulum ACB, aequalem angulo DAC, quarecum
in duas rectas AD, BC incidat 3tia AC, et efficiat angulos alternos
aequales, eae erunt (4) inter se parallelae. ostensae sunt autem aequales. erunt igitur (4) ppoo 27
aequales, et parallelae. Et propterea, quae aequales, et parallelas, ad eas
conjungunt rectas lineas, sunt etiam aequales, et parallelae. quod erat os-
tendendum.

(1) postr: 1:
(2) ppoo 29:

PROPOO 34. THEOR 24.

Parallelogrammorum spationum, latera, quae, ex adverso sunt, inter se sunt aequalia, similiter autem et anguli; Diagonalis vero ea bifariam dividit.

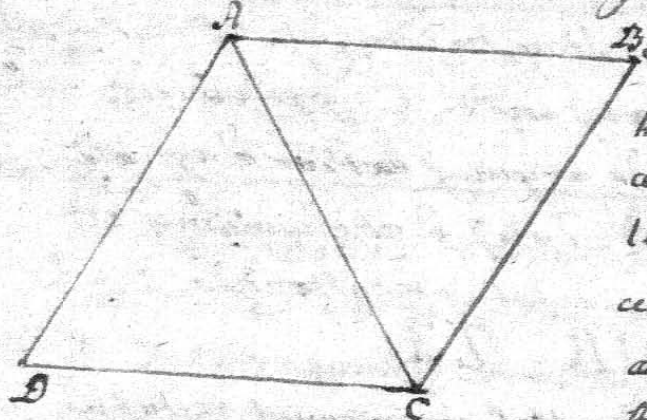

Sit parallelogrammum AB, CD, dico latera opposita inter se aequalia esse, hoc est, latus AB, aequale esse lateri DC, et latus AD, aequale lateri BC. similiter aequales esse inter se angulos oppositos, hoc est angulum BAD aequalem esse angulo BCD. et angulum ABC, aequalem angulo ADC; ac denique diagonalem AC ipsum bifariam hoc est, in duo triangula aequalia dividere.

(1) Def: 35 Quoniam enim AB, CD, parallelogrammum est, erunt, (1) latera ejusque opposita

(2) ppoo 29 inter se parallela: proindeque erit (2) tum angulus BAC, aequalis angulo ACD, quam angulus DAC, aequalis angulo ACB, unde quum duo triangula, ABC, CDA, habeant duos angulos BAC, ACB, aequales duobus angulis ACD, DAC alterum alteri, et latus AC quod aequalibus adiacet angulis, commune, omnia alia similiter aequalia

(3) ppoo 26 (3) habebunt, quare erit latus AB, aequale lateri DC, latus BC aequale lateri AD, angulus ABC, aequalis angulo ADC, ipsumque triangulum ABC, ipsi triangulo CDA aequale erit. Sed et angulus BAD, aequalis etiam est angulo BCD, quum partes illique ostensae sint sint aequales partibus istique. Itaque parallelogrammorum spationum latera, quae ex adverso sunt, inter se sunt aequalia; similiter autem et anguli; Diagonalis vero ea bifariam dividit, quod erat ostendendum.

PROPOSITIO 35. THEOREMA 25.

Parallelogrammum in eodem pari, et in iisdem parallelis constitutae inter se sunt aequalia

Sit

Sint duo parallelogramma ABCD, CBCF. quæ habeant eandē basim BC, 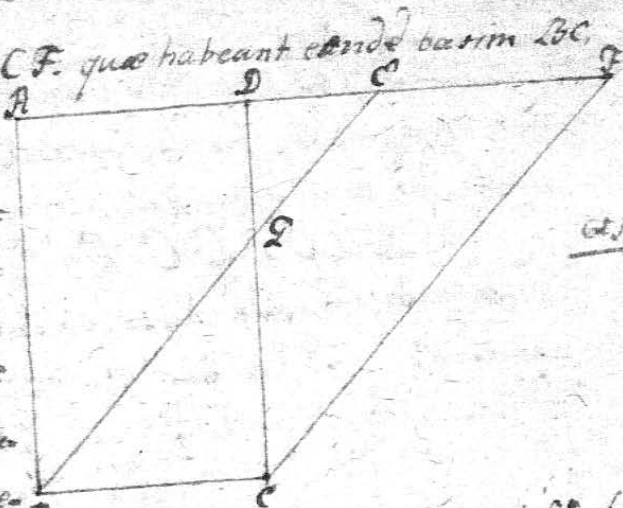
et sint constituta in iisdē parallelis BC, AF. Dico, ista duo parallelogramma inter se æqualia esse. Quoniam enim ABCD parallelogrammū est, erit (a) latus AD, æquale lateri BC. et similiter, quia CBCF est parallelogrammū, erunt ejus latera opposita CF, BC inter se æqualia. Quod itaq; BC æquale est tam rectæ AD, quā rectæ CF. Quare erit (2) AD æqualis CF: et applica additā cōmuni DC, erit (3) A C æqualis D. F. Est am quod parallelogrammū ABCD, AD æqualis etiā DC Quare tota duo AC, AB trianguli BAC æqualia erunt lateribus duobus DF, DC triangu- li CDF, alterū alteri. Est etiā quod parallelas AB, DC angulus BAC, cō- tentus sub lateribus illius æqualis angulo CDF. quibus ijsdē lateribus continet. Quare erit (4) triangulus BAC æquale triangulo CDF; atq; adeo ablato cōmuni triangulo DEC, erit (5). trapetium BADE. æquale trapetio CE- CF; additoq; triangulo communi DEC, fiet (6) parallelogrammū ABCD æquale parallelogrammo CBCF. Parallelogramma igit in eadē basi, et in iisdē parallelis constituta inter se æqualia sunt. Quod erat ostendendū.

(a) 34 pri: 1:

(2) Axio: 1:

(3) Axio: 2.

(4) 4 pri: 4:

(5) Axioma: 3

(6) Axioma: 4.

PROPOSITIO 36. THEOREMA: 26.

Parallelogramma in æqualibus basibus, et in iisdē parallelis constituta, inter se sunt æqualia.

Sint duo parallelogramma ABCD, CEFK, quæ constituta in iisdē parallelis AK, BF habeant bases æquales BC, EF. Dico, ista duo parallelogramma inter se æqua- lia esse. Ducantur enim rectæ (1) AE, DF. et quoniam ABCD est parallelogrammū, erunt (2) latera ejus oppositæ AD, BC inter se æqua- lia. Est autem ex hypothesi BC æqualis EF. Quare et AD (3) ipsi EF æqualis erit. Jungunt- igit rectæ duæ AE, EF sunt æquales, et parallelæ; erunt etiā (4) æquales, et parallelæ rectæ AE, DF. Quæ- rursus DF. quæ illas conjungunt ad easdē partes: Est autem ADEF parallelogrammū erit. Et quoniam eadē parallelogramma duo ABCD, ADEF habent eandē basim AD, et erunt in iisdē parallelis, erunt (5) æqualia inter se. pariq; quoniā parallelogramma duo CFEK, ADEF sunt eadē basi EF, (6) et sunt in iisdē parallelis, erunt inter se æqualia. Quare igit parallelogrammo ABCD æquale est tri-

(1) postul: 1.

(2) 34 pri: 1.

(3) Axiom: 1.

(4) 33 pri: 1.

(5) Axiom: 2.

(6) 35 pri: 1.

para

(6) axioma 4: parallelogrammū ABCD, æquale parallelogrammo CFGK, Quare ent (6) parallelogrammū ABCD, æquale parallelogrammo CFGK, Cōpposita parallelogramma inæqualibꝫ parabꝫ, etiam iisdē parallelis constituta, inter se æqualia sunt, qđ erat ostendꝺ.

PROPOO 37. THEOR. 27.

Triangula in eadē basi, et in iisdē parallelis constituta, inter se sunt æqualia. Sint duo triangula, ABC, DBC, quæ habeant eandē basim BC, et sint constituta in iisdē parallelis AD, BC. Dico ista duo triangula inter se æqualia eē.

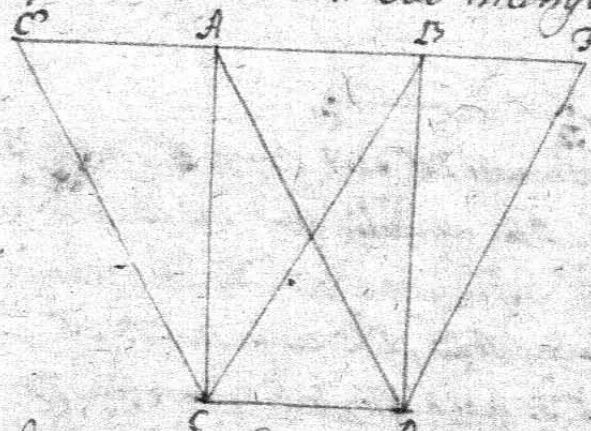

(1) post: 2:
(2) ppoo 31:

Producat enī AD (1) utring, versus E, et F, tū p puncta B, C ducant (2) rectæ BE, CF parallelæ ipsi CA BD. sūt igit ACBE, DBCF parallelogramma duo, quæ quū habeant eandē basē BC, et constituta sint in iisdē parallelis æqualia ea ent (3), inter se. jamvē diagonalis dividit (4) parallelogrammū ipsa, atq, adeo triangula, ABC, DBC semissēs sunt eorū parallelogrammorū. Ita triangula ABC, DBC, similiꝫ inter sē sunt (5) æqualia, Cōpposita triangula in eadē basi, et in iisdē parallelis constituta, æqualia sint inter se, qđ erat demonstrandū.

(3) ppoo 35
(4) ppoo 34:
(5) axia: 6

PROPOO 38. THEOR 28.

Triangula in æqualibꝫ basibꝫ, et in iisdē parallelis constituta, inter se sunt æqualia.

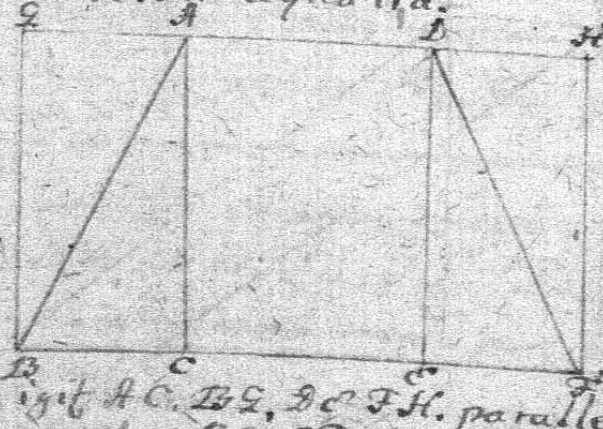

(1) post: 2:
(2) ppoo 31:

Sint duo triangula ABC, DEF, quæ constituta in iisdē parallelis AD, BF. habeant æquales basēs BC, EF. Dico ista duo triangula inter se eē æqualia. Producant enī AD (1) utring, versus puncta G, et H, tū p punctum B ducatur (2) recta BG parallela ipsi AC, et p punctum F recta FH parallela ipsi DE, sūt igit AC, BG, DE FH. parallelogramma duo, quæ cū habeant basēs æquales BC, EF, et sint constituta in iisdē parallelis æqualia ea sunt (3), inter se. jamvē diagonalis dividit (4) parallelogram-

(3) ppoo 35
(4) ppoo 34:

mū

mu bifariam, atq adeo triangula ABC, DEF semisses sunt eorum parallelogrammorum. Itaq triangula ABC, DEF similiter inter se sunt aequalia (5). Et propterea triangula in aequalibus basibus, et in iisdem parallelis constituta, inter se sunt aequalia. quod erat ostendendum. (5) axio 6

PROPOO 39. THEOR 29.

Triangula aequalia in eadem basi, et ad eandem partem constituta, sunt etiam in iisdem parallelis.

Sint duo triangula aequalia ABC, DBC, quae constituta sint ad eandem partem in eadem basi BC.

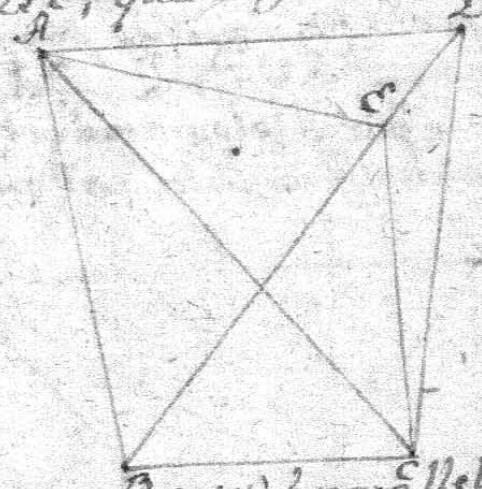

Dico duo ista triangula esse etiam in iisdem parallelis, hoc est recta AD parallela esse ipsi BC.

Si enim recta AD non sit parallela ipsi BC, huic BC, per punctum A parallela agatur (1) AE, quae conveniat cum DB, in puncto E, et jungatur (2) CE.

Quoniam igitur triangula duo ABC, EBC, habent eandem basim BC, et sunt constituta in iisdem parallelis AE, BC aequalia ea erunt (3) inter se. Sed ex hypothesi triangulum ABC, aequale est triangulo DBC, quare erit (4) erit triangulum EBC aequale triangulo DBC, quod fieri non potest, non igitur AE, sed AD parallela est ipsi BC. et propterea triangula aequalia, in eadem basi, et ad eandem partem constituta sunt etiam in iisdem parallelis. quod erat demonstrandum.

(1) propoo 31
(2) posit 1
(3) propoo 37
(4) axiat.

PROPOO 40. THEOR 30.

Triangula aequalia in aequalibus basibus, ac in indirectum jacentibus ad eandem partem constituta sunt etiam in iisdem parallelis.

Sint duo triangula aequalia ABD, DEF, quae constituta sint ad eandem partem, in basibus BD, DF, quae aequales sint, et indirectum jaceant. Dico duo ista triangula esse etiam in iisdem parallelis, hoc est recta AE parallelam esse ipsi BF. si enim recta AE non sit parallela ipsi BF, huic BF per punctum A parallela (1) ducatur AG, quae conveniat cum DE in puncto G. et jungatur (2) FG. et quoniam triangula duo ABD, GDF habent aequales bases BD, DF

(1) propoo 31
(2) posit 1

(3) ppoo 38 F. et constituta sint in iisdē parallelis AGBF. erunt ea (3) æqualia inter se. d ex hypothesi triangulū ABD. ē æquale triangulo DEF, quare erit (4) triangulū DEF æquale triangulo GDF. qd ē absurdū, n igit AG d AE parallela ē ipsi BF. et ppter ea triangula æqualia in æqualibq basibq et indiretū iacentibq ad eā partē constituunt etiā in iisdē parallellis, quod erat demonstrandū

(4) axi: 1

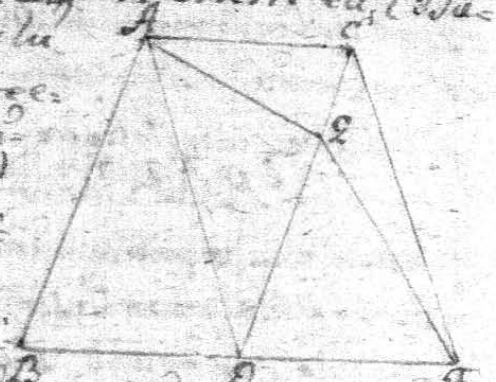

PROPOO 41. THEOR: 31.

Si parallelogrāmū, et triangulū habeant eādē basim, et sint in iisdē parallelis constituta, erit parallelogrāmū duplū trianguli.

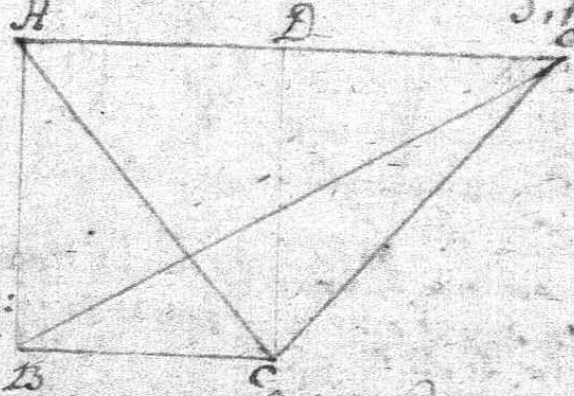

Sit parallelogrāmū ABCD, sitq triangulū EBC quæ constituta in iisdē parallellis AE. BC, habeat eādē basim BC. Dico parallelogrāmū ABCD duplū ēe trianguli EBC. ducat (1) etiam AC, et quoniā Diagonalis Dividit. (2) parallelogrāmū bifariā erit parallelogrāmū ABCD duplū trianguli ABC. d triangulū ABC (3) ē æquale triangulo EBC, quū sint constituta in eadē basi, et in iisdē parallellis. Quare erit parallelogrāmū ABCD duplū quoq trianguli EBC. et ppter ea si parallelogrāmū, et triangulū habeant eādē basim, et constituta sint, erit parallelogrāmū duplū trianguli, qd demonstrare oportebat.

(1) pos: 1:

(2) ppoo 34:

(3) ppoo 37.

PROPOO 42: PROBL: 11:

Dato triangulo, æquale paralellogrāmū constituere in dato angulo rectilineo

Datū sit triangulū ABC, datus vō angulus Rectilineus D oportet constituere Parallelogrammum quod sit æquale dato triangulo ABC, habeatq angulum æqualem dato angulo rectilineo D.

(5) ppoo 50 Secet BC (1) bifariam in E. tum ad lineam DE, atq addatū

hũ lineæ puncti C constituta (2) angulus CCF. æqualis ang. D. (2) 23 p. 1
gulo D, agat deinde (3) tam p punctũ A recta AL, parallela ipri (3) 31 p. 1
BC. quæ p punctũ C recta CL parallela ipri CF, eaq; conveniat
in L cũ CF ex D. CCFL eo parallelogrammũ quæsitũ.
Jungat. (4) AC, et quoniã triangula duo ABC, ACC hnt (4) post.
bases æquales BC, CC, et constituta sunt in eisdẽ parallelis
BC, AL, erunt ea (5) æqualia inter se, p inde& triangulũ to- (5) 37 p. 1
tũ ABC, dupli erit ipsius ACC. d e q& triangulũ ACC. (6) 34.
plũ e. (6) etiã parallelogrammũ CCFL. quare erit (7) parallelogrammũ 41 p. 1
CCFL. æquale triangulo ABC. ht am. d& pa- (7) axio. 6.
rallelogrammũ, ex constructione angulũ
CCF. æquale angulo dato D. constitutũ. Ergo parallelogrammũ CCFL æquale triangulo ABC hns angulũ æqualem dato angulo D. qd erat faciendũ. PROPOS. 43. THEOR. 21.

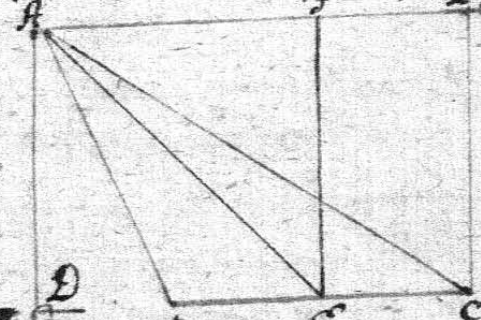

Parallelogrammorũ spatiorũ eorũ, quæ circa diametrũ sunt complementa, inter se sunt æqualia.

Sit Parallelogrammũ, ABCD, in cuius diagonali AC, sumpto puncto, quocunq; (8) agant p illud (8) rectæ EH. FG. parallelæ lateribus AB, BC, dico; æquale esse parallelogrammum BE CH. CF DG, quæ nũt complementa eorũ, quæ sũt circa diametrũ, seu diagonalem AC. quamvis diagonalis eorũ dividit (2) parallelogrammũ in duo triangula æqualia. erit enim triangulũ ABC, æquale triangulo ADC. quia triangulũ AHC, æquale triangulo AFC, cui sunt triangulũ CEC, æquale triangulo CGC. Quocirca, si ex triangulo ABC auferant triangulũ AHC, CEC, et ex triangulo ADC auferantur triangulũ AFC, CGC; quæ ex æqualibus æqualia auferuntur, remanebit (9) parallelogrammum BE, CH. æquale parallelogrammo CF DG. et ppl. in parallelogrammi spatijs eorũ quæ circa diametrũ sunt complementa etc.

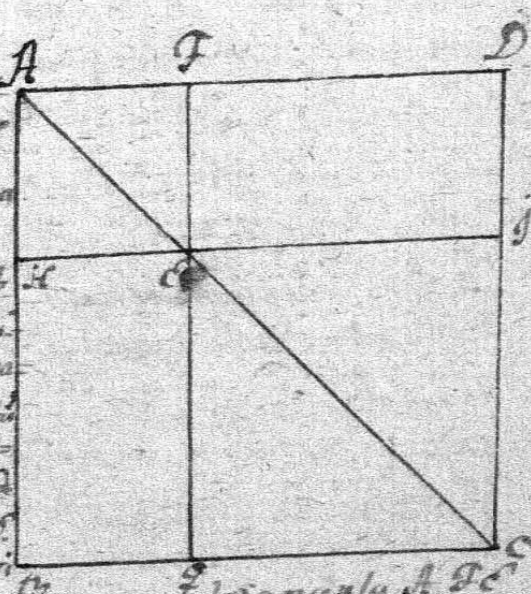

(8) 31 p. 1

(2) 34 p. 1

(9) axioma 3.

PROPOO 45 REORL. 13.

Dato rectilineo æquale parallelogrammum constituere in dato angulo.

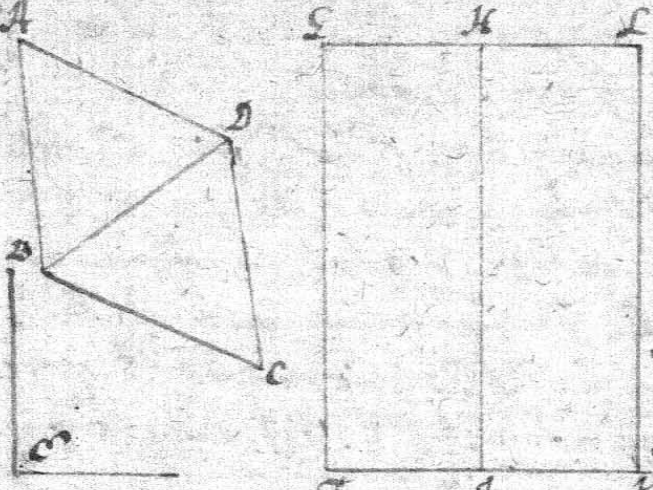

Data sit figura quævis rectilinea ABCD, ~~alius~~ vero angulus C. oportet constituere parallelogrammum, quod æquale ipsi ABCD, habeat æquale angulum angulo C.

Dividat figura ABCD, per rectam BD in duo triangula ABD, BCD. tum constituat parallelogrammum FGHI. (1) æquale triangulo ABD tunc angulum GFI æquale angulo

(1) ppoo 42 C. Constituat porro per rectam HI parallelogrammum aliud (2) HIKL

(4) ppoo 44 æquale eidem angulo C. Dico FGLK, esse paralelogrammum quæritum.

Quoniam enim ex constructione eidem angulo, æqualis est tum angulus

(3) axi: 1 GFI, cum angulus HIK (3) erit angulus GFI æqualis angu-

(4) axi: 2 lo HIK. quare apposito communi HIF, erunt (4) duo anguli

GFI, HIF æquales duobus angulis HIK, HIF. sunt autem propter

(5) ppoo. 29 parallelas GF, HI duo anguli GFI, HIF. (5) duobus rectis

æquales, erunt igitur æquales etiam duobus rectis duo anguli H-

(6) ppoo 54 IK, HIF, et propterea rectæ duæ IF, IK, (6) erunt in directum.

Simili modo ostendetur in directum esse rectas duas GH, HL; quando-

(7) ppoo 34. quidem anguli GHI, HLK sunt æquales, (7) angulis GF-

I, HIK æquales sunt inter se. unde quum sit ex constructione

GH parallela ipsi FI, erit tota GL toti FK pariter parallel-

(8) ppoo 30 la: est autem GF, ipsi LK. (8) etiam parallela, quum utraque

ex constructione parallela sit eidem HI. parallelogrammum igitur

FGLK, quum æquale sit rectilineo ABCD. habeatque an-

gulum GFK. æquale angulo C. ipsum erit illud, quod quæritur.

Constitutum est itaque parallelogrammum FGLK æquale rectilineo AB-

CD. tunc angulum æquale angulo C, quod facere oportebat.

PROPOSITIO 44. PROBL: 12.

Ad data recta linea dato triangulo æquale parallelogrammū constituere in dato angulo.

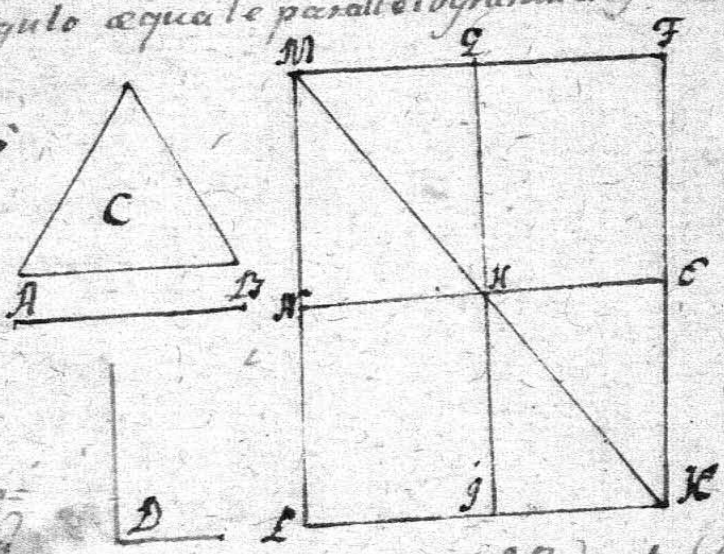

Data quidē sit recta A B. datū vō triangulū C. et datus demū angulus D. oportet ad rectā ipsi A B æquale constituere parallelogrammū, æquale triangulo C, habens angulū æqualē angulo D.

Constituat. parallelogrammū (I) E F H, æquale triangulo C, habens angulū E H F, æqualē angulo D. tū extendat. (C2) E H. vsq; et ponat. (C3) H I æqualis ipsi A B. deinde p puncta I (C4) recta I L. ipsis E H. F E. parallela, quæ conueniat cū F E. producta in L. (C5) (I.)ppoo

Quoniā parallelarum recta F L, K I, et incidit ipsas recta F H. cum (C2) ppoo (C5) ppoo: duo anguli L F H, F K I. duobus rectis æquales. et quia iuncta L H fiunt duo anguli. L F H, F H K, duobus rectis æquales. (C6) ax: 2 mi et (C6) K H K, producta, cū F L similiter producta in puncto aliquo, conueniat ita q in puncto M. quo agat recta M L. ipsi F K parallela, quæ conueniat cū E H, in N. et cū K I in L. dico N I L M. esse parallelogrammū quæsitū. Nā parallelogrammo duo, E F L K, H I L N, vnū complemento. (C7) ppoo 43 comū, quæ nūcupatur circa diametrū æqualia sūt. (C2) et p. 2. ex constructione. Totum igitur parallelogrammū E F L H, æquale triangulo C. quare et totidē triangulo C. erit etiā æquale (C1) parallelogrammū H I L N. cū æqualis sit (C6) ax: 1 qualis A B. et angulus N H I, vni æqualis angulo E H L. vtpote ad verticē. constituitur angulus D. cui ipse E H L. ex constructione æqualis fuit. Totum igitur parallelogrammū H I L N. æquale est triangulo C. habens angulū N H I. æqualē angulo D. quod erat faciendū.

PROPOS 45 PROBL: 13.

Data recta linea terminata, quadratū constituere.

Sit data recta linea terminata A B. oportet illi quadratum constituere.

Ipsi A B. ex puncto A (I.) perpendicularis erigatur A C. ex qua (I.) ppoo 12 abscindatur. (C2) portio A D. eidem A B æqualis. ducatur (C2) ppoo 31 de D

(3) ppoo 31 deinde (3) p puncta B. et D. rectæ BC, DE ipsis AD, BA respective æquidistantes; dico ABCD ee quadratum quæsitum. Cum ABED ex constructione parallelogrammus, quare quæ in parallelogrammo latera (4) opposita sint æqualia erit tum AB, æqualis ipsi DE, cum AD, æqualis BE. Etiam ex constructione, et AB, ipsi AD æqualis, quatuor itaque AB, AD, DE, BE, æquales sunt inter se; proindeque figura ABCD æquilatera erit.

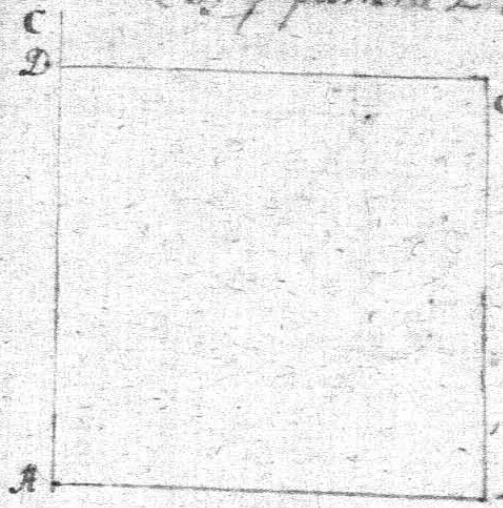

(4) ppoo 34

Et quoniam ex constructione rectus e angulus BAD. et parallelas vero ADBE. duo anguli BAD, ABE, (5) duobus rectis æquales sunt; erit etiam rectus Angulus ABE. Iam vero in parallelogrammis, anguli oppositi (6) æquales sunt inter se. Itaque anguli ADE, BED, vero ut æquales angulis ABE, BAD recti parvi erunt, proindeque eadem figura ABED, non solum æquilatera verum etiam rectangula erit. et consequenter erit (7) quadratum. Constitutum e igitur in data recta linea una AB, quadratum ABED, quod erat faciendum.

(5) ppoo. 29

(6) ppoo 34

(7) defi: 32

PROPOSITIO 47. THEOB 33.

In triangulis rectangulis, quadratum, quod sit ex latere rectum angulum subtendente, æquale e quadratis latium, rectum angulum continentium.

Sit triangulum ABC rectum habens angulum in B, dico quadratum, ex latere AC subtendente angulum rectum æquale ee quadratis, quæ fiunt ex lateribus BA BC. eundem angulum rectum continentibus.

Describantur (1) ex singulis trianguli lateribus quadrata. Deinde ducta. (2) deinde ducta BL. ipsis AECD. parallela

(1) ppoo 46

(2) ppoo 31.

jungant

jungant̃ hũ recte ℓ C ℓ D, C ℓ A ℓ. (3) Et quoniam exℓ (2) posit̃ potẽs rectus ℓ angulus ABC, et ABF. velut angulus quadrati, similit̃ ℓ rectus: erit duo anguli ABC, ABF duobꝰ rectis æquales. et ꝓpꝑea in directũ erit (14) recta dua BC, BF. unde ũ modo BF, ℓ et tota CF, ipsi AE parallela erit, similiter ostendet̃ in directũm ee recte due AB, BK, atq; adeo non modo BA, ℓ et tota FH ipsi CI parallela ee.

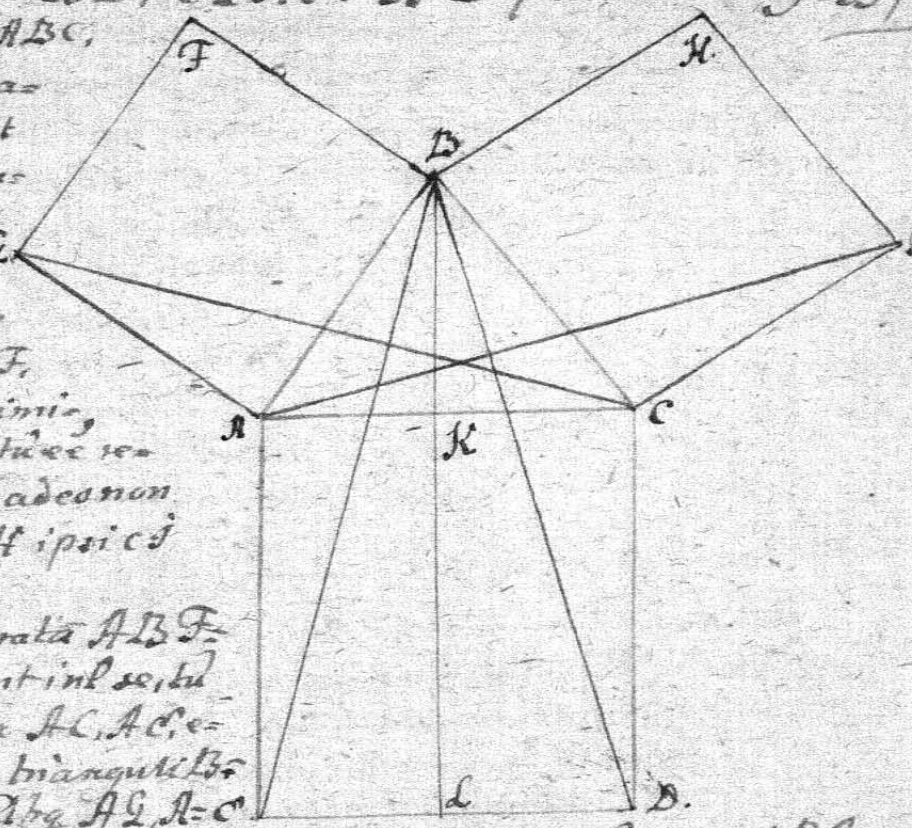

(14) ꝓpoo 14

Rursꝰ, quia ꝓpt̃ quadrata ABFG. ACDC, æqualia sunt inter se, tum latꝰ AB, AG, cũ latꝰ AC, AC, erũt duo latꝰ, AB, AC, triangulꝰ BAC, æqualia duobꝰ latibꝰ AG, AC, triangulꝰ GAC alterũ alteri, jam vero æqualꝰ sunt bis tot anguli BAC, GAC ℓ latibꝰ illiꝰ cõpresi, quorũ ꝙlꝫ ipsorũ CAC, BAG, ex constructione rectꝰ est, et utriq; communis, erit angulus BAC. Erit igit̃ triangulꝰ BAF, æquale (15) triangulo GAC, e cui (6) triangulꝰ BAC duplꝰ parallelogrammi ACLK, et triangulꝰ CAG duplꝰ parallelogrammi, seu quadrati ABFG. quare erit, (7) parallelogrammꝰ ACLK æquale quadrato ABFG. simili modo ope trianguli DCB. ACI ostendet̃ parallelogrammꝰ CDLK æquale ee quadrato BCIH. unde erit quadratꝰ totum, ACDC, æquale duobꝰ quadratis simul sumptis ABFG, BCIH, et ꝓpꝑea in triangulis rectangulis quadratꝰ ex latere rectum angulum ℓtendente æquale ℓ quadratis, quæ fiunt ex latibꝰ rectum angulum continentibꝰ, qd erat demonstrandũ.

(15) ꝓpoo 41

(6) ꝓpoo 41

(7) axio 6

PROPOSITIO 48 THEOR. 34.

Si quadratũ ex uno latere trianguli æquale sit quadratis, quæ ex aliis duobꝰ latibꝰ fiunt, angulus ℓ his latibꝰ contentus rectus erit.

Sit triangulꝰ ABC, et ũ eo quadratũ ex latere AC, æquale sit quadratis, quæ fiunt ex latibꝰ AB, BC. dico angulũ ABC rectũ ee. Erigat̃ ex puncto B, ipi BC ꝓpendicularis BD, quæ constituat̃ (12) ipsi AB æqualis, et jungat̃ (2) DC, quoniã igit̃ ex constructione (3) hujus

(12) ꝓpoo 11

(3) ꝓpoo

ex constructione AB ē æqualis BD, erit etiā quadratū ex AB, æquale quadrato, ex BD. quare apposito cōmuni quadrato, ex BC, erūt quadrata duo, alterū ex AB, alterū ex BC æqualia (4) duobus quadratis quæ fiunt ex BD, et BC, ē aūt ex hypothesi, quadratū lateris AC, æquale quadratis laterū ABBC, et ob triangulū DBC rectū hūs angulū in B quadratū hypothenuse DC ē æquale (5) quadratis laterū BDBC. itaq erit (6) quadratū ex AC, æquale quadrato, ex DC. et ppterea AC, ipsi DC æqualis erit. Quū igitur triangulū duo ABC, DBC habeant duo latera BA, BC, æqualia duobus lateribus BDBC alterū alterī, itēq basim AC, æqualē basi DC, habebunt quoq (7) angulū ABC æqualē angulo DBC. ē aūt angulus DBC ex constructione rectus, itaq rectus quoq erit angulus ABC. et ppterea, si quadratū ex uno latere trianguli æquale sit quadratis, quæ ex aliis duobus lateribus fiunt angulus ⊥ his lateribus contentus rectus erit, qd erat ostendendum.

(4) axi: 2

(5) ppoo 47

(6) axi 1

(7) ppoo 8

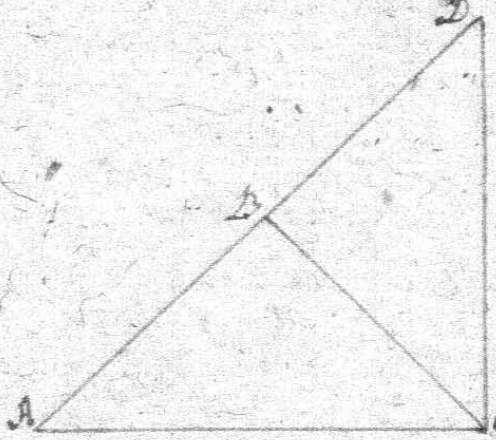

FINIS LIBRI PRIMI.

GEOMETRIÆ PLANÆ. E LEMENTORUM.

LIBER 2DUS.

DEFINITIONES.

1mo Omne parallelogrāmū rectangulū dr factū, seu contentū ⊥ duobus lateribus quæ rectū angulū cōprehēdūt

2da Unūqdq parallelogrāmū, circa diametrū, una cū duobus supplementis Gnomon vocet.

PROPOO 1. THEOR. 1.

Si fuerint duæ rectæ lineæ, una, qdē secta, in qtūq partes, alterā vō insecta rectangulū, qd fit ex tota, et insecta æquale erit rectangulis, quæ fiūt ex partibus totiq, et eadē insecta.

Sint duæ rectæ lineæ, A, qdē insecta, BC, vō secta in tres partes DC, CD

De

DC, dico rectangulũ, qđ fit ex BC in A. æquale ee tribꝫ rectangulis, sum ex BC in A, alt̃i ex CD, in A. 3tio ex DC in A. (1) ex punctis B, D, ip̃i BC perpendiculares BF, GH, quæ ipsi A (2) constituat æquales. tũ ducta p punctũ F rectæ FG, ipsi BC parallela. (3) exeant ex punctis C, B, C, ppendiculares alix, CE, DK, CG, quæ conveniant cũ FG, in punctis E, K, G. (4) Quoniam rectæ BF, CE, DK, (5) æquales sũt inter se, e q. BF, ipsi A æquales existentes: erit ide A æqualis tam rectæ CE, qm rectæ DK. jam vo ex quatuor rectangulis CF, CK, DE, CG, simũ qđ continet ꝫ latibꝫ BC, B F. secundũ ꝫ latibꝫ BC, BF. tertiũ ꝫ latibꝫ CD, CE, et quartũ ꝫ latibꝫ DC, DK. quare, ex iisde qđm rectangulis CF, CK, DE, CG simũ qđe fiet ex BC in A, 2du ex BC in A. 3tiũ ex CD in A. et quartũ qđe fiet ex DC in A, e am rectangulũ CF. ipsis CK, DE, CG simul ꝫptis ex DC in A, e am rectangulũ CF. ipsis CK, DE, CG simul ꝫptis æquat, i tag rectangulum. Totũ enim oneꝫ suas partes simul ꝫptas æquat, i tag rectangulũ, qđ fit ex tota BC in A. æquale ent tribꝫ rectangulis sum ex BC in A, alt̃i ex CD in A, et 3tio, et DC in A, ac ppter ea si duæ rectæ lineæ, una qđe recta, in qtaũq partes, alt̃o in recta fuerint rectæ lineæ, una qđe recta, in qtaũq partes, alt̃o in recta rectangulũ qđ ex tota, et in recta æquale ent rectangulis, qua fiunt ex partibꝫ tabꝫ, et eade in recta, qđ erat demonstrandũ.

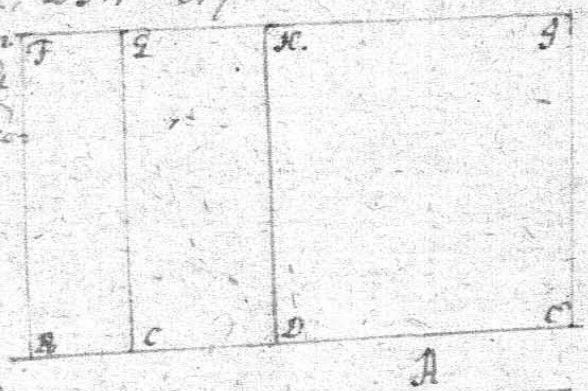

(1) Ppoo 46 lib: 1.
(2) Ppoo 2. lib: 1.
(3) Ppoo 31. lib: 1.
(4) Ppoo 34. l: 1.

PROPOS 2. THEOR XXII.

Si recta linea, secta fuerit utcũq, quadratũ, qđ fit à tota æquale ent rectangulis, uni ex AB quæ fiũt ex toto, et partibꝫ. Sit recta AB, secta utcũque, dico quadratũ ex AB, æquale ee duobꝫ rectangulis, uni, ex AB in AC, alt̃i ex AB, BC. Describatur ex ipsa B, quadratũ ABDC, et ducatur (1) p punctũ C, recta CE ipsi AC, BD parallela. Quoniam igit ABDC, quadratũ est, erit ipsa AB, æqualis huic AC, ei BD. jam vo ex duobꝫ rectangulis CE, CD simũ qđe continet ꝫ latibꝫ AC, AC, alt̃i ꝫ latibꝫ BD, BC. quare ex iisde duobꝫ rectangulis CE, CD simũ qđe fiet ex AB in AC. alt̃i ex AB, in BC. e am quadratũ totius ABDC, rectangulis CE, CD, simul ꝫptis æquale, totũ enim oneꝫ suas partes simul ꝫptas æquat. i tag quadratũ, qđ fit ex tota AB æquale ent duobꝫ rectangulis uni ex AB, in AC, alt̃i ex AB in BC et ppter ea si recta linea secta fuerit utcũq, quadratũ qđ fit à tota, æquale ee erit rectangulis, qua fiunt ex tota, et partibꝫ. qđ erat ostendendũ.

(1) Ppoo 46 lib: 1.
(2) Ppoo 43 lib: 1.

PROPOO 3: THEOR: 3:

Si recta linea recta fuerit utcuq, rectangulu ex tota, et parte una æquale erit rectangulo b partibq una cu quadrato, qd fit ex parte dicta.

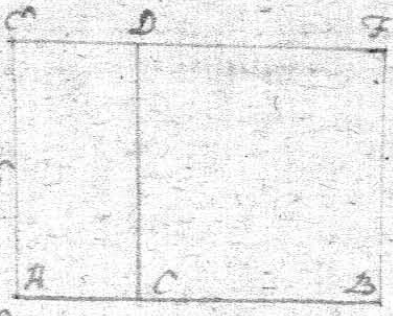

Sit recta AB recta utcuq in C, dico rectangulu ex tota AB, et parte una BC, æquale ee rectangulo b iprīs partibq AC, BC una cu quadrato qd fit ex parte illa BC.

Describat (ex) eteni ex p BC quadratu BD, et ducat p punctu A recta AE (2) iprī CD, BF parallela, quæ conveniat cu FD ducta in E. Quoniā igit ABDF ex constructione quadratu erit (iprī BC æquale) tu recta BF, cu recta CD, unde cu rectangulu AF continebit b latibq AB BF, et rectangulu AD b latibq AC CD, sit et rectangulu qde AF ex tota AB, et parte una BC, rectangulu vo AD, ex iprīs partibq AC, BC. e am rectangulu AF iprīs ADCF simul sumptis æquale rectangulu, igit ex tota AB, et parte una BC, æquale erit rectangulo b iprīs partibq AC BC una cu quadrato, qd fit ex parte illa BC, et ppōea si recta linea recet utcuq rectangulu qde sit et ex tota, et parte una æquale erit rectangulo b partibq. Qd etc.

(ex) ppōo 46 lib

PROPOO 4: THEOR: 4:

Si recta linea recet utcuq, quadratu qd fit a tota, æquale erit quadratis partiu, una cu rectangulo, bis b partibq contento.

Sit recta AB, recta utcunq in C, dico quadratu AB, æquale ee quadratis partiu AC CB, una cu rectangulo, qd bis b iprīs partibq AC CB continet.

Describat eteni (ex) sup AB, quadratu ADEB, et juncta BD agat (2) p punctu C, recta CF, iprī AE, BD, parallela, quæ recet ipsa DE in G, deniq p punctu G, ducat recta HK, parallela iprīs AB, ED.

(ex) ppōo 46 lib

(2) ppōo 31 lib

Et quoniā ppī quadratu AD, æquale erit tri angulu ABD, latera AB, AC, erit tri angulu ABG isosceles, adeoq (3) angulus ABC, æqualis erit angulo AGB, ideoq ppī parallelas AB, CF, angulus AGB (4) æqualis angulo CGB, iterumq ppī eadē (5) angulus ABG æqualis angulo GBC, atq adeo latera CB, CG, quæ in tri angulo BCG angulos illos b tendunt, inter (6) se æqualia erit, unde quoniā (7) CB, æqualis GK, et CG æqualis BK, erit quatuor linea BC, CG, GK, KB inter se æquales, et cum

(3) 5 lib

(4) ppōo 29 lib

(5) axiō

(6) ppōo 34 lib

(7) 6 lib

qnt

quent figura ℔CQF, æquilatera ent, q̃ e etiã rectangula, hteñ
ppl quadratu, ℔BDC angulu CBF rectu, et imparallelogramis, ubi ue
nus angulorũ e rectus reliqui etiã recti ee ont. Cũ igit figura ℔C
F. æquilatera, et rectangula, adeoq; quadrata, et quadratu, q̃ fit ex par
te ℔C. Simili ne ostendẽt figuram CFQH quadratu ee ex ℔Q. seu
AC, nampp̃l quadratu, AB℔C, æqualia nt latera D℔, DC, quare tri
angulu ℔DC, Isosceles ent, adeoq; anguli ℔BC, æquales ipsi en tan
gulu DCB, q̃ ppl parallelas, B℔, CF ide angulus DBC, æqua
lis ẽ angulo FCB, et ppter latera FC, FQ, quæ in triangulo CQ
F angulos illos subtendant, pariẽ æqualia ent. Cũ aũ CF æquali
H.Q, et FQ, æqualis CH. quatuor igit CF, FQ, QH. HC. inter se æqua
les ent; atq; adeo figura CFQH, æquilatera ent, eq; etiã rectangu
la, quæ ppl quadratũ ABDC habeat angulũ FQH rectu, i tag qua
dratu ent, et quadratu, q̃ fit ex parte AC, quæ æqualis ipsi HQ.
sunt igit FHC. quadrata partiũ ACBC, q̃ rectangulu AQ, ut rum
que latibz ACCQ fit ex ipsis partibz ACBC, et rectangulu DQ, vel ut
que latibz AC CQ fit ex ipsis partibz ACBC, quare quadrata ex ipsis
æquale. (2) Fit simili ter ex ipsis partibz ACBC, quare quadrata ex ipsis
totiũ ABDC, ipsis FH, CF, AQ, DQ. simul ũptis æqualia nt, ont
quadratu ex tota AB, æquale quadratis partiũ ACBC, una cũ recta
gulo, q̃ bis ẽ ipsis partibz, ACBC continet. Quæ ostendere.

(2) 46 lib. 2.

(2) 43 lib. 2.

(3) axio. 2.

(2) 4 lib. 2.

(3) axio. 1.

PROBO 5. THEOR. 5.

Si recta linea secet bifariã, et in bifariã, ent rectangulũ ex par
tibz inæqualibz, una cũ quadrato portionis, quæ inter utrasq; sectionẽ in
terjicit, æquale ei, q̃ ab dimidia describit quadrato.

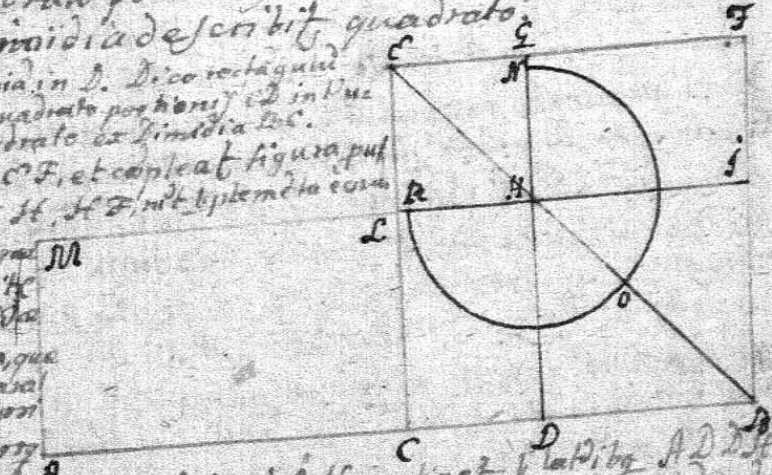

Si recta AB, secta bifariã in C, et in bifariã in D. Dico rectangulũ
ex partibz inæqualibz AD, DB una cũ quadrato portionis CD inter
jacentis, æquale ẽ quadrato ex dimidia BC.
Describatur enim ex CB semicirculus CMB, et applicetur figura pul
chrimæ ipsi AD, quadratũ DC CF, et compleatur figura pul
chra ea schema representet. Jungatur igit CH, HF, ut sit hypothenusa ea
que ut circuli diametri, ent ea. Cũ æqua
lis sit CQ ipsi QF, communis autem QH, ent
tũ CQ, tũ QH æqualia ipsis DQ, et tam CQ, tũ QH
æquale CM, ut ent parallelogramma, quæ
sunt bases æquales, et ut in 33 de paral
lelis constituta. Et igit CF, DF ipsis
CM æquale ent, adeoq; apponatur rursus
commune CK, ent rectangulũ totũ AK æquale ent gnomoni MOR. Sed rectangulũ ipsius AH, continet latibz AD DH, 36 lib. 1.
H, æquale gnomoni MOR. Sed rectangulũ ipsius AH, continet latibz AD DH, 36 lib. 1.
ẽ parallelogrammũ DI, quũ sit latus ejus diagonale quadrati, ẽ etiã quadratu, adeoq;
DH æquale ipsi DB, dicet igit rectangulũ ide AH, ex partibz AD DB, et consequẽter ex ij axio.
rectangulo, ex partibz AD, DB, æquale ent gnomoni MOR. Addatur commune
LK, q̃ ẽ quadratu, ex parte in media CD, et ent rectangulu, ex partibz inæqualibz
AD, DB, una cũ quadrato portionis, in media CD, æquale gnomoni MOR. una
cũ QL.

dLL, Gnomo cōm NOR una cū LL, ē quadratū totū BCCF, itaq; rectangulū, b partibq inæqualibq AD DB, una cū quadrato portionis CB intrā q recipiē in Pictē, æquale erit quadrato, qđ fit ex dimidia BC, qđ erat ostendendū.

PROPOC 6. THCOR: 6.

Si recta linea secet bifariam, eiq alia in directū adiciat, erit rectangulū, qđ fit ex tota, et adjecta, ut ex unica linea, illi pra qđictam, una cū quadrato dimidiæ, æquale quadrato, qđ fit ex dimidia, et adjecta, similiPtmq, ex unica linea.

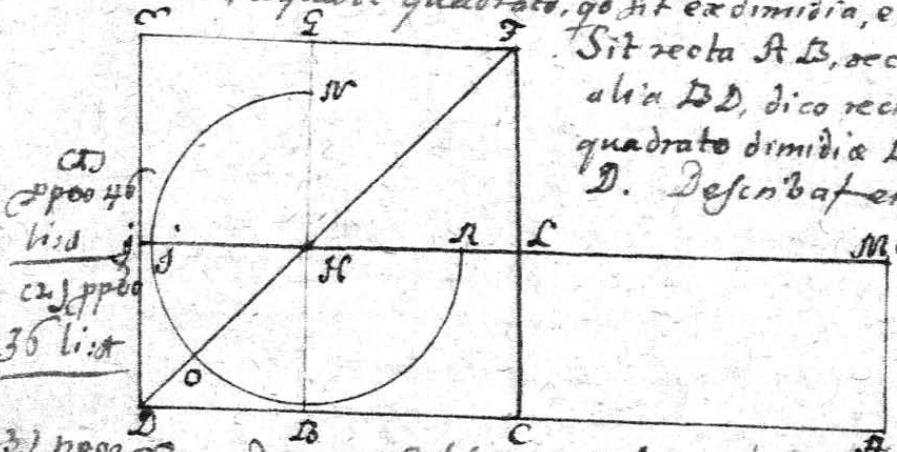

Sit recta AB, secta bifariā in E, eiq in directū sit adjecta alia BD, dico rectangulū, qđ fit, ex AD, in DB, una cū quadrato dimidiæ EC, æquale ee quadrato, qđ fit ex CD. Describat enī sup CD, CF, quadratū CDCF, et compleat figura, qm schema repræsentat, Cīq quoniā AL, GH sunt parallelogramma duo, quæ ht baseş æqualeş, et sūt in illis dē parallelis constituta, ea æqualia (2) ēnt inter se, (3) ppoo 43: lib: ea diametra. Quare erit, AL ipsi HC æquale (4) et consequēs opposito cū (4) cxi: muni Cj, erit rectangulū totū AJ, (5) æquale gnomoni NOR, i'am rectangulū AK continet b lapidibq AD DJ, d parallelogrāmū BJ + quū existat circa diagonalē quadrati, ē etiā quadratū, adeoq; DJ ē æqualis DB. fiet igit rectangulū idē, AJ, ex AD, in DB, et consequēs rectangulū ex AD, in DB, æquale erit gnomoni NOR. addat cōmune LL. qđ ē quadratū, qđ fit ex BC, itaq; erit, rectangulū ex AD in DB, una cū quadrato ex BC æquale gnomoni NOR, una cū LL. Gnomon ergo NOR, una cū LL constituit quadratū totū, CDCF. Sdē igit rectangulū ex AD in DB una cū quadrato dimidiæ BC, æquale erit quadrato, qđ fit ex CD, qđ erat demōstrandū.

PROPOC 7. THCOR 7.

Si recta linea secet ut cūq, quadrata, quæ fiūt ex tota, et parte una, æqualia erit rectangulo bis contento b tota, et dicta parte, una cū quadrato partis reliq... Sit recta AB secta ut cūq in C, dico quadrata duo, altū ex tota AB, alterū ex parte BC simul sumpta æqualia ee rectangulo bis contento b tota AB, et dicta parte BC una cū quadrato, qđ fit ex parte reliq AC. Describat etenim (1) sup AB, quadratū ADEB, et compleat figura, put ea schema repræsentat.

Quoniā igit parallelogramma duo AGDG, velut supplemēta cōm, quæ circa Diametrū sunt inter se sūt (2) æqualia, addito cōmuni CH erit totū AH totī CE. (3) pariter æquale, adeoq; utraq; simul AH, CE. duplæ erunt

AH

AH, ꝺ AH CD simul constituũt Gnomonẽ MNO. una cũ CH, qꝺ ẽ quadratũ ex BC, et rectangulũ AH, vt contentũ b latib⁹ AB BH, fit ex tota AB, et parte BC Gnomonis igit MNO una cũ quadrato ex BC æqualis ei AB, et parte BC. addat⁹ nũc FI, qꝺ vt rectangulo bis contento b tota AB, et parte BC. addat⁹ nũc FI, qꝺ ẽ quadratũ ex AC, et ẽt quadratũ ex tota AB, una cũ quadrato ex parte BC, æquale rectangulo, bis contento b tota AB, et dicta parte BC, unà cũ quadrato partis alterius AC, pꝛideq; si recta linea secet ut cunq;, quæ totã et partẽ unã desumunt quadrata æqualia ẽnt quadrato bis contento b tota, et dicta parte una etc. qꝺ erat demonstrandũ.

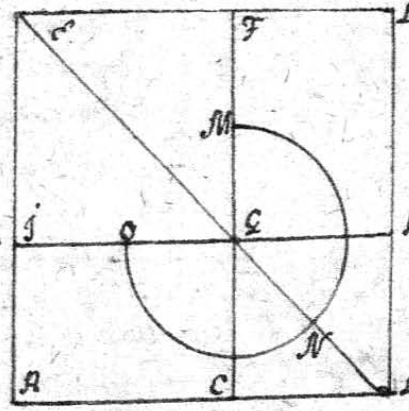

PROPOS. XXXIII.

Si recta linea secet ut cunq;, quadratũ, qꝺ fit ex tota, et parte una, vt ex unica linea, æquale ẽt rectangulo, quæ contento b tota, et dicta parte, unà cũ quadrato partis alterius.

Sit recta AB, secta ut cunq; in C, extendatq; usq; in D, ut sit BD, æqualis BC, dico quadratũ ex AD, quæ coponit ex toto AB, et parte una BC, æquale ẽe rectangulo quæ contento, b tota AB, et dicta parte BC, unà cũ quadrato partis alterius AC. Describat etenim (Ex) nup AD, quadratũ ADCF, et cõpleat figurã qut ea schema exhibet. Quoniam igit ex cõstructione BC æqualis BD, ẽt quoq; IM, æqualis IL, DK, æqualis DO, unde et BM, æquale ẽt BL, cui DM æquale DL. (Cj) eam BM, (C3) æquale ẽt L, quatuor igit BM, PM, DL, BL inter se mutuo æqualia ẽnt, et pꝛpterea simul constituũt a quadratũ CD.

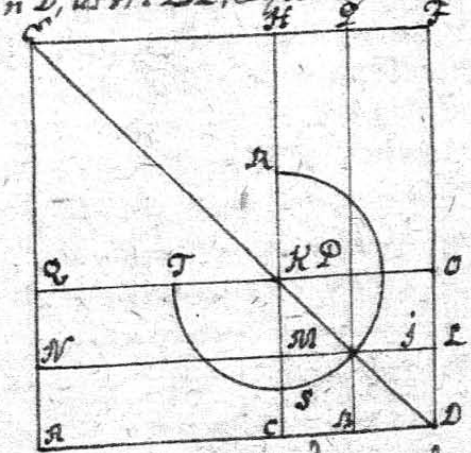

ex pꝛf. 46 li. 1

ex pꝛf. 36 li. 1

C3) pꝛf. 43 li. 1

OK, æqualia ẽnt quadruplo unius BM. Quum⁹, quia BL. quadratũ ẽ, ẽt BD ipsi DL, seu CM æqualis. ẽ eam BD æqualis BC seu DK, et pꝛp quadratũ

PROPOO 9. THEOREMA 9.

Si recta linea a recet bifariam, et n bifariã, quadrata partiũ inæqualiũ, dupla
ent quadratorũ, quæ fiũt ex dimidia, et portione int utramq; sectionẽ int.

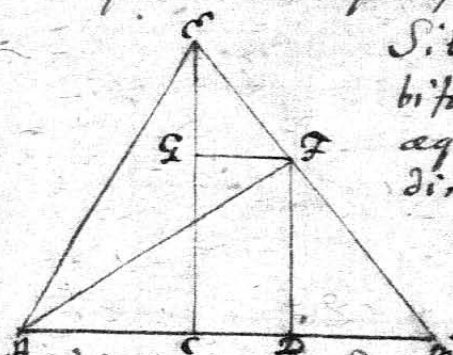

Sit recta AB, secta bifariã in C, et n bifariã in C, et n
bifariã in D. Dico quadrata, quæ fiũt ex partibꝰ in-
æqualibꝰ AD, DB duplaꝛ quadratorũ, quæ fiunt ex
dimidia A. et portione int utraq; sectionẽ int recta CD
C 1 gatur CE. et enim ex puncto C, perpendicularis CE,
quæ ipsi AC. seu CB constituatur. CE æqualis.
Jungantur deinde rectæ AE, EB. et erecta ex puncto D
pendiculari, alia DF agat. CE per punctũ F recta FE parallela ipsi AB
jungatur AF. Quia igit ex constructione AC ẽ æqualis CE. Isosceles erit
triangulum ACE, adeoq; angulus CAE æqualis CEA erit angulo CEA. est
am angulus ACE rectus, itaq; quilibet anguli, cuiꝰ quidꝫ trianguli duobꝰ re-
ctis æquales CE, et debeat, semirectus erit tam angulus CAE, quam angulus
CEA, eadem ratione ostendetur semirectum ẽ, tum angulũ CBE, cũ angulũ CEB,
exquo rectus totũ angulũ AEB, rectũ ẽ. Rursus quonia in triangulo
DF, rectangulo in D, angulus DBF. ut æqualis angulo CBE semirectus
ẽ, erit alter angulus DFB, pariter semirectus. Quare latera BD. DF an-
gulos illos subtendentia, etiam CE æqualia erunt, atq; ita quoq; quoniam
in triangulo CEF, rectangulo in E semirectus ẽ angulus FEC erit itidem se-
mirectus angulus alter ECF quapropter latera CE, EF, quæ subtendunt angu-
los illos inter se pariter æqualia erunt. Præterea quia in triangulo ACE, ẽ recta-
gulo in C, erit CE quadratũ ẽ AC. æquale quadratis. quæ fiũt ex AC, et C-
pse AC, CC, itaq; erit quadratũ ex AC duplũ quadrati ex AC. Eadem ratione qua
triangulũ CEF ẽ rectangulũ in E, erit quadratũ ex EF. æquale quadratis, quæ fi-
unt ex CE, et EF. atq; adeo, quia æqualia sunt ista duo quadrata, erit quadratum
ex CF. duplũ quadrati ex EF, seu CD. Quia igit ostensum est quadra-
tum ex AC duplũ ẽ quadrati ex AC, et quadratum ex CF. duplum quadra-
ti ex CD, erunt quadrata ex AC, et CF, duplaꝛ quadratorũ, quæ fiunt ex A-
C, et CD. Jam vero pplm trianguli ACF, rectanguli in C, quadrata ex AC, et CF,
æqualia sunt quadrato, ex AF. qd rursus pplm trianguli ADF. rectanguli in D
æquale ẽ quadratis, ex AD, et DF, sive etiam ex AD, et DB, quadratis.
gitur ex AD, et DB, dupla erunt quadratorũ, quæ fiunt ex AC, et CD. proinde
si recta linea secta fuerit bifariã, et n bifariã, quadrata partiũ inæqualiũ, dupla
pla erunt quadratorũ, quæ fiunt ex dimidia, et portione int utraq; sectionẽ in-
jecta, qd demonstrare oportebat.

CEJ ppoo 11 li: 1

CEJ ppoo 3 li: 1

CBJ ppoo 3d li: 1

CHJ ppoo 5 li: 1

CEJ ppoo 32 li: 1

CBJ ppoo 6. li: 1.

CFJ ppoo 4 li: 1

PROPOO 10. THEOR: 10.

Si recta linea secta linea secet bifariã, eiq; alia indirecta adiciat, quadra-
ta duo, unũ ex tota, et adicta, ut ex tota linea, et prius exipsa adicta, dupla

erunt

ent quadratorũ, quæ fiunt ex dimidia, et ea, quæ componit ex dimidia, et adjecta.

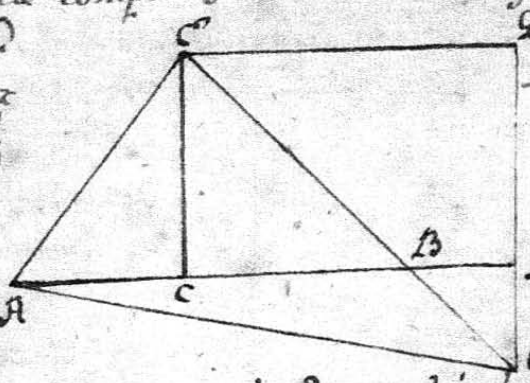

Sit recta AB, secta bifariã in C, eiq; indirecta est adjecta alia BD. Dico quadrata duo alterius ex AD, quæ componit ex tota AB, et adjecta BD, alterius ex ipsa adjecta BD, dupla esse quadratorũ, quæ fiũt ex AC dimidia, et ex CD, quæ componit ex dimidia BC, et adjecta BD.

Chigat etenim CE ex puncto C perpendicularis CC, quæ ipsi AC, seu CA constituat. CE æqualis, jungantq; deinde rectæ AC, BC, et erecta ex puncto D perpendicularis alia DF, quæ conveniat cũ CE, producta in F, jungatq; AF, et producatur EB, ꝙ punctum C recta CE, ipsi AB parallela, quæ cũ FD, producta, conveniat in E. Quia igit ex constructione AC est æqualis CC, Trianguli ACC, adeoq; anguli CAC, æqualis (5) est triangulo CCA. Est autem angulus ACC rectus, stataq; quilibet angulus, uni cuiq; trianguli rectilinei æquales (5) esse debeat semirectus erit tam angulus CAC, quam angulus CA, eadem ratione ostendetur semirectum esse, tum angulũ CBC, cũ angulum CB, æquo segat totũ angulum ACF rectum esse. Rursus, quoniam in triangulo DF, rectangulo in D, anguli DBF (6) æqualis est angulo CBC semirecto, et ita et anguli DFB, pariter semirectus. quare latera DB, DF, angulos illos subtendentia, etiam (7) æqualia erunt, atq; quoniam in triangulo EF, rectangulo in E, semirectus est angulus EFB, erit hinc semirectus angulus EFB, pariter et angulus alterius EFC, pinde latera CE, EF. quæ subtendunt angulos illos inter se pariter æqualia erunt, Porrò, quia triangulũ ACC, est rectangulũ in C, erit (8) quadratum ex AC, æquale quadratis, quæ fiũt ex AC, CC. sunt autem duo ista quadrata æqualia inter se, quæ ex constructione æqualia sunt ipsi quadrato ex C, CE, itaq; quadratũ ex AC, duplum quadrati ex AC. Cadem ratione, quia triangulũ CEF, est rectangulũ in E, erit quadratũ ex CF, æquale quadratis, quæ fiũt ex CE, et EF. atq; adeo, quod æqualia sunt duo ista quadrata, erit quadratũ ex CF, duplum quadrati CE seu CD. Quod igit ostendendum erit quadratũ ex AC duplum est quadrati ex AC, et quadratũ ex CF, duplum quadrati ex CD, erunt quadrata ex AC, et CF simul dupla quadratorũ, quæ fiũt ex AC, et CD. Jam vero triangulũ ACF, rectangulũ in C, quadrata ex AC et CF simul æqualia sunt quadrato, ex AF, quorum triangulũ AD, F rectangulũ in D, æquale est quadratis ex AD, et DF, hinc etiam ex AD et DB. Quadrata igit ex AD, DB, dupla erunt quadratorũ, quæ fiũt ex AC, CD. Proinde si recta linea secet bifariam, eiq; alia in directũ adjiciatur, quadrata duo, unum ex tota, et adjecta, unum ex unica linea altera, ex ipsa adjecta, dupla erunt quadratorũ, quæ fiũt ex dimidia, et

(5) Ex Def. 10. lib. 1.

(6) Ex 29. lib. 1.

(7) Ex 6. lib. 1.

(8) Ex 47. lib. 1.

PROPOO 11 PROBL: I.

Datam rectam lineam b inde dividere, ut rectanglū, qd fit ex tota, et parte æquale sit quadrato partis altiq.

Data sit recta AB oportet eā b inde dividere in puncto aliquo, ut rectanglū b tota, et parte una contētū ad æquet quadratū, qd describit, ex parte altera.

(1) ppoo 46 li: 5

(2) ppoo 10 li: 5.

Describat (1) super AB quadratū ABCD, et secet (2) latus AD bifariam in E, jungat deinde BE, et extēdat DA usq in F, ut sit EF ipsi BE æqualis. Denique mp AF describat quadratū AFGH. Dico rectā AB b inde divisā ee in H, ut rectanglū ex tota AB, et parte una BH æquale sit quadrato alterius partis AH.

(3) ppoo 6 li 2

Quoniā enī recta AD secta ē bifariā in E, eiq indirectū ē adjecta alia AF, erit rectangulū ex DF, in FA, unā cū quadrato ex AE, æquale (3) quadrato ex EF. ēam quadratū ex EF æquale quadrato ex EB, quū ex constructione æquales sint ipsæ EB, EF. Itaq erit rectanglū ex DF, in FA una cū quadrato ex AF æquale quadrato qd fit ex BE.

(4) ppoo 4 li: 5:

Iam quadratū ex BE, ppt trianglū BAE, rectangulū in A, ē æquale (4) quadratis, quæ fiūt ex AB, et AE. Idem igit rectanglū ex DF in FA unā cū quadrato ex AE, æquale erit quadratis, quæ fiūt ex AB, et AE. Quare ablato communi quadrato ex AE, superent rectanglū ex DF, in FA æquale quadrato ex AB. Porro, quia AFGH quadratū ē, erit ē FA ipsi FG æqualis; adeoq rectanglū DG, vel contentū b latibq DF, FG. illud erit, qd fit ex DF, in FA. Est am ABCD quadratū ex AB. Erit igit rectanglū ~~ex A~~ DG æquale ipsi ABCD. Unde ablato communi DH fiet AG æquale ipsi BI. Quū itaq AG fit quadratū ex AH, et rectanglū BI, velut contentū b latibq EB, BH, fiat ex AB in BH; erit rectanglū ex AB in BH æquale quadrato ex AH. Et ppterea recta data AB, b inde secta ē in puncto H, ut rectangulū, qd fit ex tota AB, et parte una BH, æquale sit quadrato alteriq partis AH, qd erat faciendū.

PROPOO 12. THEOR. 11.

In triangulis, obtusangulis, quadratū, qd fit ex latere, obtusū angulū b tendente, majq ē quadratis, quæ fiunt ex lateribus obtusū angulū continētibq, rectangulo bis contento b uno dictorū laterū, et portione, qm ppe anglū obturū adjungit, ei ppendicularis ex opposito angulo demissa.

Sit triangulũ ABC, qđ habeat in B angulũ obtusũ, dico quadratũ ex latere AC subtendente angulũ obtusũ maiꝰ esse quadratis, quæ fiũt ex lateribus AB, BC angulũ obtusũ continentibꝰ rectangulo bis contento una comuni latere AB, et portione BD, qm̃ ppe angulũ obtusũ adiungit ei perpendicularis CD quæ demittit ex angulo opposito. Quoniam enim recta AD, secta ut cunq; in B, erit (per 7 huius) quadratũ ex tota AD æquale quadratis partiũ AB, BD, una cũ rectangulo bis contento ipsius partibꝰ AB, BD. Apponatur commune quadratũ ex DC, et erunt quadrata ex AD, et DC æqualia quadratis ex AB, et BD, et DC, una cũ rectangulo bis contento AB, et BD. Iam duo quadrata AD, DC, ꝑ 47 primi æquantur quadrato ex AC; Itaq; erit quadratũ ex AC æquale quadratis ex AB, BD, et rectangulo bis contento AB, et BD. Sed iam ꝑ 7 huius quadrata ex AB, BC, una cũ rectangulo bis contento AB, et BD, æqualia sunt quadrato ex AC, rectangulũ in B, quadrata ex BD, et DC, æqualia quadrato ex BC quadrato ex AC, æquale quadratis ex AB, et BC una cũ rectangulo bis contento sub AB, et BD. Quũ igit quadrata ex AC æquale sint quadratis ex AB, et BC, una cũ rectangulo bis contento AB, et BD, erit quadratũ ex AC, maiꝰ quadratis ex AB, et BC, eo rectangulo bis contento AB, et BD, hoc est rectangulo bis contento AB, et BD, quod erat ostendendum. Similiter in triangulis obtusangulis &c.

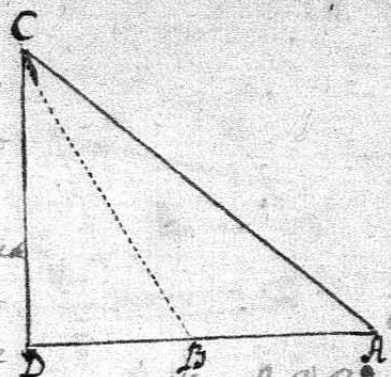

(x) ppo 4 huius

(z) ppo 47 primi

PROPOSITIO DECIMA TERTIA.

In triangulis acutangulis, quadratũ quod fit ex latere acutum angulum subtendente minus est quadratis, quæ fiũt ex lateribus acutum angulum continentibus, rectangulo bis contento uno eorũ laterũ, et portione, quæ ꝑ ppe acutum angulum abscindit, ex eo perpendiculari, quæ ex opposito termino lateris, et portione, quæ ꝑ ppe acutum angulum abscindit ab angulo demissa.

Sit triangulũ ABC, habens angulũ acutum B minus eo, qui in B, dico quadratũ ex latere AC subtendente angulũ acutum B minus esse quadratis laterũ AB, BC, quæ angulũ acutum comprehendunt, rectangulo bis contento uno comuni laterũ AB, et portione BD, quæ ꝑ ppe angulũ acutum abscindit ex eo perpendicularis CD ex opposito angulo demissa. Quoniam enim recta AB, secta ut cunq; in D, erit (per 7 huius) quadratũ totius AB, æquale quadratis partiũ BD, et AD, una cũ rectangulo bis contento AB, et BD, addito utrobiq; communi quadrato ex BD, erunt quadrata ex AB, et BD æqualia quadratis ex AD, et DB, una cũ quadrato ex BD. Sed quadratis ex AD, et DB, æqualia sunt (per 47 primi) quadrata ex AB, et BD, una cũ quadrato ex AD. Quadrato igit ex AB, et BD, una cũ quadrato ex BD, æqualia sunt quadrata ex AB, BD, et bis quadratum ex BD, una cũ quadrato ex AD. Sed quadratum ex AD æquale est quadratis ex AB, et BD, una cũ rectangulo bis contento AB, et BD, quia recta AB secta est ut cunq; in D. Quadrato igit ex AB, et BD, una cũ quadrato ex BD, æqualia sunt quadrata ex AB, BD, et bis quadratum ex BD, una cũ quadratis ex AB, et BD, una cũ rectangulo bis contento AB, et BD. Auferatur commune quadratum ex BD, et reliqua erunt quadratum ex AB, et rectangulum bis contentum AB, et BD, æqualia quadrato ex BD, et quadratis ex AB, et BD. Sed quadratum ex BD æquale est quadratis ex BC, et CD, quia angulus BCD rectus est (per 47 primi). Quadrato igit ex AB, et rectangulo bis contento AB, et BD, æqualia sunt quadrata ex AB, BC, et CD, et rectangulum bis contentum AB, et BD. Sed quadratis ex AB, et BD, æqualia sunt quadratum ex AC, et rectangulum bis contentum AB, et BD, quia recta AB secta est ut cunq; in D. Quadrato igit ex AC, una cũ rectangulo bis contento AB, et BD, æqualia sunt quadrata ex AB, BC, et CD, et rectangulum bis contentum AB, et BD. Auferatur commune rectangulum bis contentum AB, et BD, et reliquum quadratum ex AC æquale erit quadratis ex AB, et BC, hoc est quadratis, quæ fiũt ex AB, et BC; ꝑ ideq; quadratum ex AC minus est quadratis ex AB, et BC rectangulo bis contento AB, et BD. In triangulis igit acutangulis &c. q. e. d.

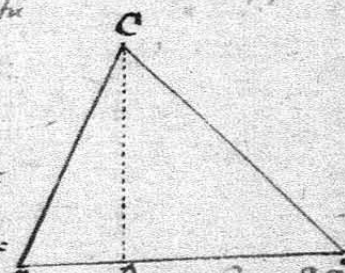

(x) ppo 7 huius

(z) ppo 47 primi

PROPOO 14: PROBL: 2.

Dato rectilineo æquale quadratu constituere. Data sit figura quævis recti lineæ A oportet ei æquale quadratu constituere. Describat paralellogrammu BCD æquale (1) datæ figuræ recti lineæ A hns anglu BCD rectu, tu siqde BC æqualis sit ipsi CD, erit eade figura n solu rectangla verum etiam æquilatera; adeq quu quadratu sit, ea problemmati satisfaciet. Si vo BC æqualis n sit CD extendat BC versus E, et constituat CE, æqualis CD porro secet BE (3) bifariam in F, NB et no bifariam in C erit (4) rectanglu ex partibus inæqualibus BC CE, una cu quadrato portionis intermedia CF, æquale quadrato dimidiæ FE. e am FE æqualis FG. quu sint lineæ ductæ a centro ad circumferentia, ide igit rectanglu ex BC in CE, una cu quadrato ex CF, æquale e quadrato ex FG. Sed ppl trianglu FCG, rectanglu in C quadratu ex FG, æquale e quadratis quæ fiunt ex CF et CG. Itaq rectanglu ex BC in CG, una cu quadrato ex CF æquale erit quadratis, quæ fiunt ex CF et CG.

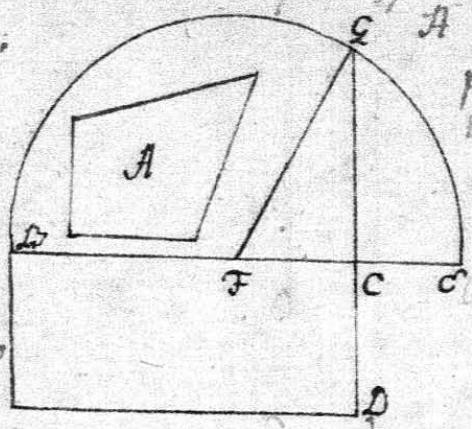

(1) ppoo 45 li: 1:

(2) ppoo 7 li: 1:

(3) ppoo 10 li: 1:

(4) ppoo 5 li: 2:

Afferat commune quadratu ex CF, et remanebit (5) rectanglu ex BC in CE, æquale quadrato ex CG. e am BD rectanglu ex BC in CE, quu ex constructione sit CD æqualis CE, reglu igit BD æquale e quadrato ex CG, unde quu ide rectanglu BD factum sit æquale figuræ A erit, ide A, æquale quoq quadratu ex CG, et Propterea datæ figuræ rectilineæ A constitutu e æquale quadratu ex CG. qd erat faciendu

(5) axio 3

NB et descripto centro F, intervallo, quæ FB seu FE semicirculo, BGE, extendat DC usq in G. Dico quadratu ex CG æquale ee figuræ rectilineæ datæ A. Iungat enim FG. et quoniam recta BE secta e bifariam in F, et n bifariam in C. NB

FINIS. Li: 2:

GEOMETRIÆ PLANÆ ELEMENTORUM. LIBER QUINTUS

Definitiones

1 Pars magnitudo magnitudinis nor majoris, qndo nor majorem metitur, hoc est, qndo nor aliquoties sumpta jorem adæquat, sic nrus duo est pars nri duo est pars nri decem, quia vies sumptus conficit 10. et nrus 3 est pars nri 12. quia quat acceptus adæquat duodeci. Hujusce modi pars, quæ totum ad qd refert exactè metitur, vocatur speciatim pars aliquota, idq ad differentiam partis aliquotæ, quæ totum nrum nequaqm metitur exactè, et aliquoties sumpta, vel illud excedit, vel ab eo deficit, veluti est nrus duo respectu alterius novem, vel nrus 3 relatè ad alium 13, qd si contingat magnitudinem aliqm norem, duas, aut plures alias jores metiri, tunc magnitudo illa nor vocabitur pars comunis aliarum, sic nrus duo est pars comunis nrorum, 6, 8, 10 quia unumquemq istorum exactè metitur. Sed si fuerint duæ magnitudines nores, quæ æquè metiantur, duas alias jores, tunc eæ dicentur æquè partes istarum, aut æquæ partes istarum, veluti sunt nri, 2 et 3 respectu nrorum, 8, et 12 nam sicuti 2 quat metitur 8, ita 3 quat metitur etiam 12.

2da Definio Multiplex vo est magnitudo magnitudinis, qndo jorem metitur major, qndo jorem adæquat nor aliquoties sumpta, sic nrus 10, est multiplex nri duo, quia si iste quies sumatur prodibit 10. Atq quoq nrus 12 est multiplex nri 3, quia iste quat acceptus conficit 12. Hujusmodi totum, qd a parte ad qm refert exactè mensuratur, vocari quoq pt totum aliquotum: idq ad differentiam alterius totius, qd a parte sua nequaqm mensuratur exactè, qdq proinde totum aliquotum pt appellari, veluti est nrus 9. respectu alterius duo. vel nrus 13 relatè ad alium 3. Quod si contingat magnitudinem aliqm majorem, a duabus aut pluribus aliis, minoribus mensurari, tunc magnitudo illa jor, vocabitur multiplex comunis aliarum, sic nrus 12 est multiplex comunis nrorum 2, 3, 4, 6, quia ab horum unoquoq exactè mensuratur. Sed si fuerint duæ magnitudines jores, quas æquè metiantur duæ aliæ magnitudines nores, tunc ille dicentur multiplices similes, aut æquè multiplices istarum: velut sunt nri 8, et 12, respectu nrorum, 2, et 3: nam sicuti 2 quat metitur 8, sic 3, quat etiam metitur 12.

3tia. Ratio est duarum magnitudinum ejusdem generis, mutua quædam 2dum

qn.

gnitte habitudo. nempe n' comparet int se magnitudines duæ ejgde generis
in ea comparatione n ad aliud attendat, qm ad ipsam gnitates ejgemodi compa-
ratio ratnis vocabulo appellabit. Cæ quæ colligens. comparatione duarum magnitudi-
num versandam ee rnem quotiescunq habent dæc duæ. dmu. ut magnitudines quæ
comparant int se, sint ejgde generis quæcunq quales sunt segnis ostendet et defi-
nitio. Cæt deinde ut in iis comparandis, n ad aliud, qm ad primas ipsamque
gnitates attendat. Cæterum ee magnitudini bz int quas ratio existat, eaqua
confert vocat antecedens, illa vo cui qua confert, consequens rnis minu-
pat. Ita n ratio n't int duas magnitudines, quas voco A, et B, conferat
A cui B dicet A antecedens initis et B consegns appellabit.
Ista. Magnitudines dicunt ee ejgde generis quæ multiplicatæ hd ali-
quoties acceptæ, possunt se mutuo superare. Unde n in Palias magnitudi-
nes ratio existere pt, qm in Peas, quæ ejgmodi st, ut n' minor ipsam
aliquoties capiat, valeat inde fore superare. Linea igit ejgde
generis cum alia linea, et consequnt, comparatæ int se rne gnitis, possunt,
rne habere, qndoqde linea nor, n' aliquoties sumata, h e bis, ter, quater,
etc. potent indem linea fore superare. Cæt eade rne tum duæ superficies
qm corpora duo dicunt magnitudines ejgde generis.
Linea am cum superficie nequaqm e ejgde generis, nec inde compa-
rate, int se mutuo rne gnitis possunt int se rne habere, na tnn abe
ut linea aliquoties sumpta superficiem excedat, ut neq etia in superficie
verh' possit atq ita quoq nec linea, nec superficies e ejgde generis
~~in corpore~~ cum corpore. B
3ta Proportio am e duarum rnum æqualitas, seu identitas. Nempe, si habeant
t duæ rnes, quæ sint eade, seu æquales, int se, æqualitas, seu identitas ista
earum rnum proportionis vocabulo appellabit. Quæ vero rnes dicende sint eade,
seu equales int se, segnis definitio nobis explicabit. Cæterum qd proportio nt æqua-
litas, seu identitas duarum rnum fit ut in omi proportione sit duo antecedentes, et duo consequentes. Sit ratio
qm ht A ad B æqualis sit rni, qm ht C ad D; adeo ut A nit ad B ut' e C ad D: erit A, et C duo antecedentes, B am et D, duo consequentes. 4ta Duæ rnes dicunt eade seu æquales inter se qm antecedentes
æque multiplicia quæcunq, vna deficiat, vna adæquet, vna superet æque multiplicia ea-
rundem utcunq sumpta. Sic ratio qm ht A ad B. Et C ad D. Sint æquales: qm ht C ad D, n' antecedentes
E et F æque multiplicia quælibet M, et N, vel una deficiat, vna adæquet, vna superet
ent consequentia D, et B æque multiplicia utcunq Q, et Q. Sed ideo am notare hic opere, ea
ratione rnes juxta hanc definitionem dicant eadem, seu æquales inter se haud quidem satis sit
aliqua antecedentium æque multiplicia, vna deficere, vna adæquare, vna excedere aliqua
consequentium æque multiplicia: sed necesse sit ut id de omnibus omnino æque multiplicibus, quæcunq
possunt ea respectu antecedentium, qm respectu consequentium, eveniat. Alia ratio, vel in uno casuiq
locum habuerit possit ee, ut duæ rnes dicí possint eadem, seu æquales inter se.

7ma Una rao ꝺ alĩa ꝯ, quũ taꝫ repiri licet æquæ multiplicia antecedentiũ, et consequentiũ, ut multiplex antecedentis primi ꝓmi excedat multiplex mi consequtis, ꝫ multiplex antecedentis altij mi non excedat multiplex mi consequtis. Ita rao qm A, ad B dicit ꝯ rne, qm ht C ad D. mi utiq reperiri posnt antecedentiũ A, et C, taꝫ æque multiplicia, M, et Pl, nec non et consequentiũ B, et D, talia æque multiplicia, N, et Q, ut Pl mpet Q, ꝫ M non mpet Q. Atq hic quoq notare modulo oportet, qd una rao juxta definitionẽ dicat alĩa major haud ꝺ ne esse queat ulla tam antecedentiũ, qꝫ consequentiũ æque multiplicia eiusmodi rata, ut multiplex antecedentis primi mi, excedat multiplex mi consequtis, multiplex vẽ antecedentis alterius mi excedat multiplex mi consequtis, ꝫ talis nit mi ꝺ in uno tntũ casu repiat.

8va Magnitudines, quæ eãdem rnem inter se ht dicũt ꝓportionales, ita mi rao qm ht A, ad B æqualis nit primi, qm ht C ad D. quatuor magnitudines A B C D, dicentur ꝓportionales, qꝺ mi am rao, quæ est inter A et B, mi nit æqualis primi, quæ est inter C, et D, tue quatuor magnitudines, A B C D, nequaqm dicenda sũt ꝓportionales.

9na. Proportio am in tribꝫ paucissimis primis consistit. et si enim proportio, velut duarũ mi æqualitas, rao sua quatuor tnos exigat, mi ꝫ ꝺ duas antecedentes, et duos consequentes, attm ut ipsa docet definitio, pt in tribꝫ quoq consistere, scil cũ primus medij fungit munere consequentis in prima rne, et munere antecedentis in ulta. Ita rao qm ht A ad B, æqualis nit primi, qm ht B, ad C, tam mi æqualitas, consistet in tribꝫ primis, qui sũt A B C, ꝫ spiciu ꝺ, ideoq inde contingere, quia primus medius B, tenet locũ consequtis in prima rne, et ultimus locũ antecedentis in ulta. Hinc am colligẽs proportionẽ duplicẽ eã posse dissociata una, continua alĩa, enti ꝓportio discreta, quæ quatuor htt nos distinctos, veluti in rao qm ht A ad B, æqualis fuerit mi, quæ ꝺ inter C, et D. ent ibi ꝓportio continua, quæ in tribꝫ tntũ primis ꝯsistit, ut rao qm ht A, ad B nit ei, quæ ꝺ inter B, et C.

10ma. Homologæ, seu similes rne magnitudines dicũt, antecedentes quidẽ, antecedentibꝫ et consequentes consequentibꝫ. Si quatuor magnitudines, A B C D, proportionales fuerint, ꝺ eo ut A ad

habeat, eandē rnē, qm C ad D, dicent magnitudines homologæ, seu similes rnē, tū antecedentes A, et C, quā consequentes B, et D.

11ma Permutata rāo ē sūptio antecedentis cū antecedente, et consequntis cū consequnte, ita si A, ad B, habeat rnē, qm C ad D, erit pmutando, ut A, ad C, ita B, ad D. 12 Inversa rāo ē sūptio antecedentis, ut consequntis, cōsequntis vō ut antecedētis, ita si A, sit ad B, ut ē C, ad D, erit invertendo ut B, ad A, ita D, ad C.

13 Cōpōo rnis ē sūptio antecedentis, cū consequnte ad Ipsam consequntem. ita si A, ad B habeat eandem rnē, qm C ad D; erit componendo, ut A et B, simul ad B, ita C, et D simul ad D. 14. Divisio rnis ē sūptio excessus, quo antecedens supat consequnte, ad ipsā consequnte. Ita si A, sit ad B, ut ē C, ad D, erit dividendo, ut excessus quo A supat B, ad B, ita excessus, quo C supat D, ad D. 15 conversio rnis ē sūptio antecedentis ad excessū quo antecedens supat consequntē, ita si A, ad B, habeat eandē rnē, qm C ad D, erit convertendo, ut A ad excessū, quo C supat D. 16 Plures magnitudines dicūt ēē in ordinata rnē cū aliis totidē magnitudinibus, quū illarū rnes directē correspondent rnibus istarū. Ita magnitudines A, B, C, D, dicent ēē in ordinata rnē, cū magnitudinibus, E, F, G, H si fuerit, ut A, ad B, ita E ad F, ut B ad C, ita F G; et ut C D, ita G ad H.

17 Vicissim vero plures magnitudines dicunt ēē in pturbata rnē cū aliis totidē magnitudinibus, quū illarū rnes directē correspondent rnibus istarū. Ita rnē eadē magnitudines A, B, C, D, dicent ēē in pturbata rnē cū iisdē magnitudinibus, E, F, G, H; si fuerit ut A, ad B, ita G ad H, ut B ad C, ita F ad G, et ut C ad D, ita E ad F. 18. Quū plures magnitudines sūt in eadē sive ordinata, sive pturbata rnē, cū aliis totidē magnitudinibus, sumptio extremarū, p subdictionē mediarū, dicet æqualitas rnis. Ita si magnitudines A, B, C, D, sint in eadē sive ordinata, sive pturbata rnē cū magnitudinibus E, F, G, H; erit ex æquali, sive ordinando, sive pturbando, ut A, ad D; ita E ad H.

PROPOO 1. THEOREMMA. 1.

Si fuerint qdcūq magnitudines, quotcūq magnitudinū, æqualiū nro singulæ singularū, æquæ multiplices, qtuplex ē una unius, totuplices erūt, et oñes oniū. Sint qtcūq magnitudines A, B, C, D, æquæ multiplices totidem magnitudinū E, F. Dico magnitudines A, B, C, D, simul tm ēē multiplices

magnitudinū E, F.

CF nimul, qm ꝺ multiplex AB, ipſius C, v CD, ipſius F. Cu enim A-
B, CD, ſint ex hypothe ſ æquè multiplices ipſarū CF. EB
quoties C metit AB, toties F metit CD. Et pptea,
qt partes ſt in AB, æquales ipſi C, totide ſunt in CD
æquales ipſi F. Dividat ī rad AB in partes AG, G
B, æquales ipſi C, pariq; CD dividat in partes CH, H
D, æquales ipſi F. Et quonia multitudo parti-
u, quæ ſt in AB, æqualis ipſi C, æqualis multitu-
dini partiū, quæ ſunt in CD, æquales ipſi F, erit ꝛ
tiam ut ipſius AB, CD, ſimul tot partes æquales ipſius AG
Et F ſimul, qt ſit in AB, æqualis ipſi C, v in CD æqualis ipſi F.
Quare C, et F ſimul totiēs metient AB, et CD, ſimul, quotiēs C metit
AB, v F, metit CD. Et pptea magnitudines AB, CD, ſimul tot mul-
tiplices ſunt tam magnitudinis C, F. ſimul, quot ꝺ multiplex AB
ipſius C, v CD, ipſius F, qꝺ erat demonſtrandum.

PROPOS 2: THEOR: 2dus

Si ima 2da ſuerint tot multiplex, qm tertia quarta, fuerit am et 5ta
2da tot multiplex, qm 6ta 4ta, erit cōpoſita, ex prima, et 5ta, tot mul-
tiplex 2da, qm composita, ex 3tia, et 6ta multiplex 4tæ.
Sit ima AB, tot multiplex 2da C, qm ē 3tia DC
multiplex quarta F. Rursus quinta BG, tot etiā
tot multiplex 2da E, qm ex 6ta EH, multiplex 4tæ
F. Dico copoſita ex ima, et 5ta AG tam multipli-
ce ēe 2dæ C, qm ē cōpoſita ex 3tia, et 6ta DH, mul-
plex 4tæ F. Quoniam enim ex hypothesi AG DC
ſt æquè multiplices ipſarum C, F erunt in AB tot partes
æquales ipſi C, qt ſit in DC æquales ipſi F. Et ſi-
militer, quoniā ex hypothesi eandē CF ſt etiā æquè multiplices
BG, tot partes æquales ipſi C, qt ſit in EH æquales ipſi F. Unde etiā in tota AG
ſunt tot partes æquales ipſi C, qt ſit in DH æquales ipſi F. Et pptea AG tot
multiplex eſt ipſius C, qm ē DH, multiplex ipſius F. Qꝺ erat demonſtrandū.

PROPOS 3. THEOR. 3.

Si ima 2da tam multiplex fuerit, qm tertia quartæ; æquè multiplices
imæ, et tertiæ, erunt etiā æquè multiplices 2dæ, et Quartæ.
Prima A 2da B, tam multiplex ſit, qm tertia C quartæ D. Sint
ūm CF, FH, æquè multiplices imæ A, et tertiæ C. Dico eaſdē

CF

CF, LK ee quoq; æquè multiplices 2dæ B, et quartæ D. Quoniam enim CF, LK, sunt æquè multiplices ipsarum A, et C; erunt in CF tot partes æquales ipsi A, quot sunt in LK æquales ipsi C. Dividatur itaq; CF in partes CK, KF æquales ipsi A, quot sunt in LK partes LL, et LK, æquales ipsi C. Et quoniam KF, LK sunt ipsi A, et C; atq; sunt A, et C æquè multiplices ipsarum B, et D; erunt KF, LK eandem B, et D etiã æquè multiplices. Rursus quia CK, LL æquales sunt ipsi A, et C, quæ sunt æq̃a æquè multiplices ipsarum B, et D; erunt CK, LL eandem B, et D nimirũ æquè multiplices, et propterea (ex) tota CF tam multiplex erit ipsius B, quam tota LK multiplex ipsius D. quod demonstrare oportebat.

(ex) ppoo 2da huiq

PROPOS. IV. THEOR. IV.

Si prima ad secundam eandem habuerit rationem, quam tertia ad quartam, æque multiplices primæ et tertiæ ad æquè multiplices secundæ, et quartæ eandem quoq; rationem habebunt.

Prima A ad 2dam B habeat eandem rationem, quam tertia C ad quartam D. Sint autem C, et F æque multiplices primæ A, et tertiæ C, atq; L, et H, æque multiplices 2dæ B, et 4tæ D, dico 3 C, ad L habere eandem rationem, quam F ad K. Sumantur etenim ipsarum C et F æque multiplices K et L nec non ipsarum L, et H æque multiplices M, et N, et quoniam C et F sunt æquè multiplices Magnitudinum A et C sumpta sunt tam K et L æque multiplices ipsarum C et F erunt K et C æque multiplices quoq; (ex) eadem magnitudinum A et C. Atq; ita quoq; quia L et H sunt æque multiplices magnitudinum B et D sumptæ sunt autem M et N æque multiplices ipsarum L et H erunt M et N æque multiplices eiusdem prioris magnitudinis B et D. et quoniam ex hypothesi tanta est 1ma ad 2dam B ut 3tia C ad ipsam L, atq; K et L, æque multiplices primæ et tertiæ, itemq; ipsi M et N æque multiplices 2dæ et 4tæ deinceps (ex) ut si K superet ipsam M, et L superet ipsam N, ubi K deficiat ab M etiam L deficiat ab N, ubicunq; hujusmodi multiplices ipsarum L, K, et ipsarum M, N, ut K non deficiat ab M etiam L deficiat ab N. Et multiplices K, et L, primæ, et tertiæ sunt æquales multiplicibus M, et N, 2dæ, et 4tæ, unde quum habeat

(ex) def 5 huiq

(ex) def 6 huiq

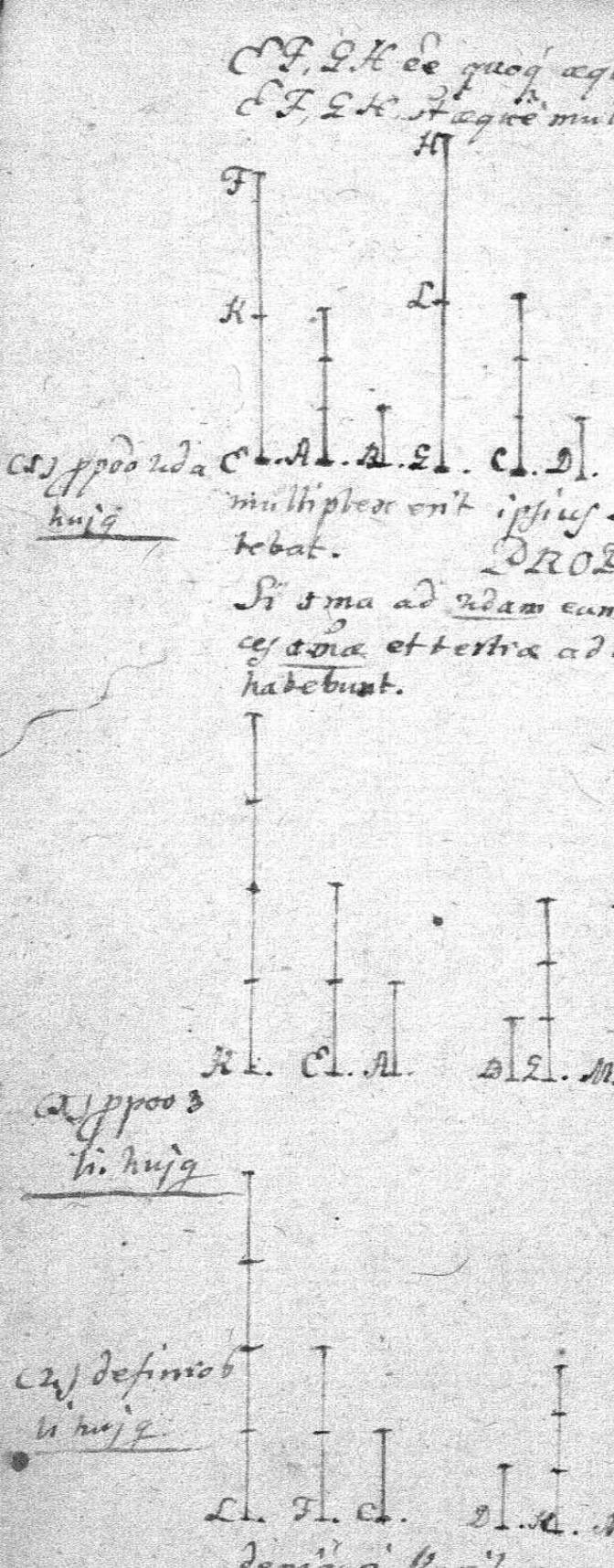

demonstratum sit K et L, quæ sunt æque multiplices primæ, et tertiæ, æque multiplices ipsius 2dæ, et 4tæ, ostensum erit K et L, quæ sunt æque multiplices

ces

sextæ et tertiæ v una excedere, v una deficere, v una adæquare. Et
Nequaquam æquemultiplices 2dæ, et 4tæ habebit C3) & ad 2, eande 3) p. 6 h. huj.
rationem quam F ad H. qđ erat demonstrandū.

PROPO 5. THEOR 5.

Si tota totius tam multiplex fit quam ablata ablatæ erit reliqua reliquæ
tam multiplex, quam tota totius. Tota AB tam multiplex fit totius CD,
quam ablata AE ablatæ multiplex ablatæ CF. Dico, reliquam EB
reliquæ FD esse quoq; tam multiplexē, quam tota AB ē multi-
tiplex totius CD. Ponat enim EB tam multiplex ipsius
quam CE, quam ē AB, ipsius CD, v AE ipsius CF. Et quoniam
quam AE, EB, æque multiplices sit ipsam CF, EE, erit
3) tota AB totius FE tam multiplex quam ē AE ipsius 3) p. 6 h. huj.
us CF. Ex hypothesi autem AE ē multiplex ipsius CF quam-
ta AB totius CD. Quare ead ē AB tam erit multiplex ipsius
sius FE, quam ē ipsius CD: Atq; idcirco æqualis CD, FE. Unde abla-
ta communi CF æquales quoq; erunt CE, FD. Posita ē am EB, tam
multiplex ipsius CE, quam ē AB ipsius CD. erit igit ead ē EB ta
multiplex quoq; ipsius FD, quam ē AB ipsius CD. qđ demonstrare
oportebat.

PROPO 6: THEOR: 6:

Si duæ magnitudines æque multiplices fuerint duarum magnitudinum, et ex iis ablatæ
quædā sint earundē æquemultiplices, erunt et reliquæ v iisdē æquales, vel earundē æque
multiplices. Sint AB, CD, æque multiplices ipsarum E, F, quarum quoq; æquemultiplices sint
detractæ quædā ex iis AE, CH. Dico reliquas EB, HD, v ēe æquales
ipsis E, v ēe earundē æquemultiplices. Quoniam enim ē multiplex ta A:
B, quam ablata AE, erit reliqua EB, v æqualis ipsi C, v multiplexe-
is, quam ablata AE, erit reliqua EB, v æqualis ipsi C, v multiplexe-
is, quam ablata AE, erit reliqua EB, v æqualis ipsi C, v multiplexe-
Ponat nāq; CK æqualis F, et quoniam ex hypothesi AE, CH intra-
quemultiplices, ipsarum E, quibus quoq; æquales sit EB CK, erit ta-
EB, KH, earundē E deinde æquemultiplices, erit igit ta AB tam multi-
plex ipsius E, quam ē KH, ipsius F. Ex hypothesi autem AB, tam ē-
multiplex ipsius E, quam ē CD, ipsius F. quare ē, qđ F, æquemultiplex
nit, CD KH, idcoq; æquales ōm tint sc. Unde ablata cōmuni CH re-
manebit HD, CK ipsi ēta inter æquales. Posita ē am CK æqualis F. quare et HD ē qđ F
pari ē æqualis erit. Sit igit EB multiplex ipsius E, quam ē EB ipsius E. Et quoniam
E, F. Ponat nāq; CK, tam multiplex ipsius F, quam ē EB ipsius E. Et quoniam
ipsam E æquemultiplices et tm AE, CH, quam EB CK, erit E AB, KH, earundē 4) ppō 2da
E Etiā æquemultiplices. unde quæ ōm erunt æquales CD, KH ablatæ mutuo cōmuni CH re- h. huj.
manebit quoq; HD æqualis CK, posita ē am CH tm multiplex ipsius F, quam ē EB ipsius
E, quare, et HD ipsius F, erunt quibus tam multiplex, quam ē EB ipsius E. Si igit
duæ magnitudines æquemul: etc.

PROPO 7: THEOR: 7:

Æquales ad eandē, eade sunt rne, et eadem ad æquales.

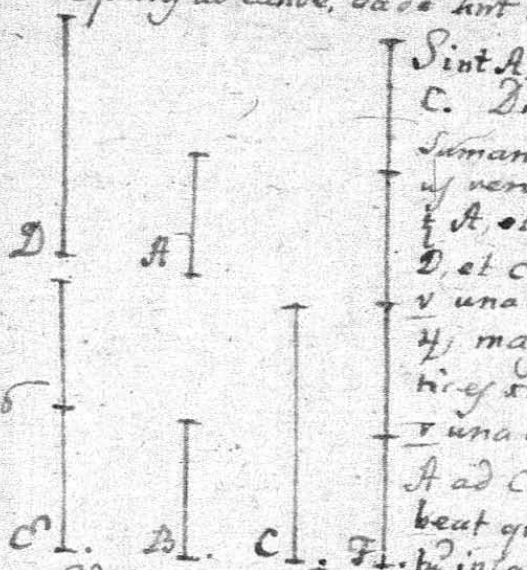

Sint A, et B duæ æquales magnitudines, rtq; tria quæuis C. Dico 1mo qđ A ad C ht eandē rne, qm B, ad C. Sumant em ipsarū A, et B, æquemultices D, et E, ipsi- us vero C, multiplex ut utruq; capiat, et sit F, quia igi- tur A, et B, ponunt æquales, inde ipsarū æquæ multices D, et E, inter se, tria æquales erūt. Rursus quia D, æquemultex ipsius A, et E, ipsius B, æquemultex, et

D, ad B, fiat etenim eadem constructio et nosces ostendet qd Ik multiplex ipsius D, excedat LK, multicem ipsius C, quem excedat FK multicem ipsius A vel B. Undequum habeant quatuor magnitudines DA, CB, DB, AB 4, et multiplices sint tales aequemultices primae, et tertiae, et tales secundae, et quartae, ut multiplex primae per quam superet multicem ipsius secundae habebit (3) D ad C plures quam B ad B, inaequalium igit magnitudinum plures habebit (3) D ad C plures quam B ad B, quod demonstrare oportebat. 3 lijj

PROPOSITIO .IIIC OXG:

Quae ad eandem eandem habent rationem inter se sunt aequales; et ad quas eadem eadem rationem habet etiam inter se aequales sunt. Habeat primo A ad C eandem rationem, quam B ad C. Dico A, et B aequales esse inter se. Si enim inter se non sint aequales, alterum ipsarum plures habebit. Sit igit A plures, et quotuplex inaequalium magnitudinum plures ad eandem plures (4) habebit A ad C plures quam B ad C, hoc contra hypothesim: positum enim quod A ad C habeat eandem rationem, quam B ad C, non igit A et B inter se sunt inaequales, sed aequales. Habeat secundo C ad B eandem rationem, quam C ad B, dico A, et B, esse etiam aequales inter se. Si enim non sint aequales, alterum ipsarum plures habebit. Sit igit A plures et quotuplex aequalium magnitudinum plures ad eandem plures habebit C ad A plures quam ad B, sed hoc contra hypothesim, positum enim quod C ad A habeat eandem rationem quam C ad B, Sed hoc quoque contra hypothesim, positum enim quod C ad A habeat eandem rationem quam C ad B, non igit A et B, inter se sunt inaequales sed aequales. Quae igit ad eandem, eandem habent rationem inter se sunt aequales, et ad quas eadem eandem habet rationem, etiam inter se aequales sunt quod erat ostendendum.

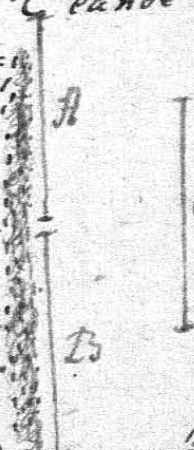

(4) plures quam hujus

(4) plures quam hujus

(4) plures quam hujus

PROPOSITIO .IIIC.IO. TERTIO.

Ad eandem magnitudinem rationem habentia, quae eandem rationem habet illa inter se. Ad quam vero eadem eandem rationem habet illa inter se. Habeat primo A ad C eandem rationem, quam B ad C. Dico quod A, et B, aequales sunt inter se. Si enim non sint aequales, erit alterum ipsarum plures habebit. Sit igit primo A aequalium magnitudinum plures habebit A ad C eandem rationem quam B, et quotuplex aequalium magnitudinum plures habebit A ad C eandem rationem quam B, et quotuplex aequalium magnitudinum plures habebit A ad C eandem rationem quam B, hoc contra hypothesim. Sit deinde A non quam B, et quotuplex (4) habebit A ad C non eandem rationem, quam B ad C, quod etiam contra hypothesim, quare reliquum, ut sit plures non quam B. Habeat secundo C ad B, eandem rationem quam C ad A, dico B, non esse, quam A. Si enim non erit aequalium magnitudinum plures habebit C ad B eandem rationem quam C ad A, habebit C ad B eandem rationem quam C ad A, quod etiam contra hypothesim, sit deinde B non quam A, et quotuplex aequalium magnitudinum plures habebit C ad B eandem rationem quam C ad A, habebit C ad B eandem rationem quam C ad A, quod etiam contra hypothesim, quare reliquum, ut B, non sit quam A, aequalis igitur quae ad eandem magnitudinem rationem habent illa inter se. Ad quam vero eadem eandem habet rationem illa inter se, quae eandem rationem habent illa inter se, ad quam vero eadem eandem habet rationem illa inter se, quod erat demonstrandum.

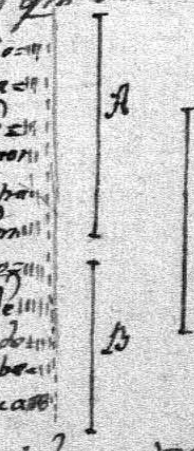

(4) plures quam hujus

(4) plures quam hujus

(4) plures quam hujus

PROPOO 11 THEOR 11

Rnes illæ, quæ eidem sunt æquales, inter se sunt etiam æquales.

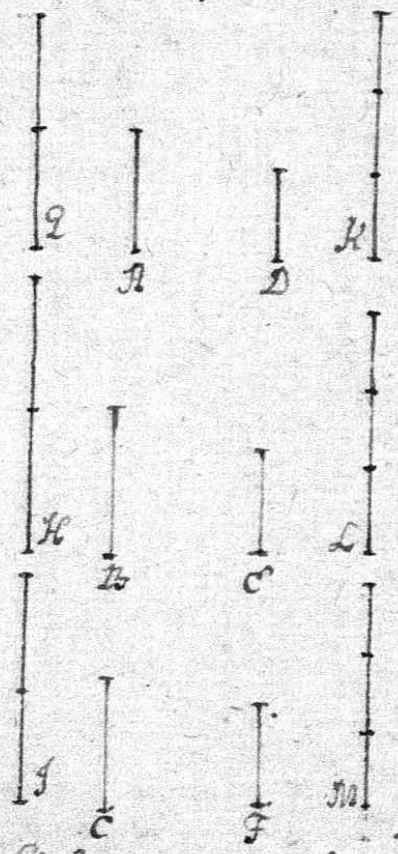

Rni quæ est inter B, et C æqualis sit tum ea, quæ est inter A, et B, cum illa, quæ est inter C, et F. adeo nempe ut sit ad D, vt est B ad C; et B sit ad C, ut est C ad F. Dico rnem, quæ est A inter et D, esse æqualem rni, quæ est inter C et F; hoc est, A esse ad D ut est C ad F. Sumantur etenim æquæmultices tum antecentium A, B, C, quæ sint Q, H, I; cum consequentium D, C, F, quæ sint K, L, M; Et quoniam A est ad D, ut B ad C; fiet hinc (1) ut Q, et H, æquemultices ipsarum A, et B vt una superet, vt una, vt una deficiant adæquent K, et L, æquemultices ipsarum D, et C. Atque ita quoque, quia B est ad C, ut C ad F; fiet, ut H, et I, æquemultices ipsarum B, et C, vt una jores, vt una nores, vt una æquales sint L, et N, æquemultibus ipsarum C, et F. unde etiam blatis mediis H et L, erit Q, et I vt una jores, vt una nores, vt una æquales K, et N. Cum ergo habeantur 4 magnitudines A 1, D 2, C 3, F 4. et ostensum sit æquemultices 1mæ et 3tiæ, vt una excedere, vt una deficere, vt una adæquare æquemultices 2dæ, et 4tæ; erit (2) ut A ad D, ita C ad F. quod erat demonstrandum.

(1) Defi: 6 hujus

(2) Defi: 6 hujus

PROPOO 12, THEOR: 12:

Si fuerint quotcumque magnitudines proportionales, erit, ut una antecedentium ad unam consequentium, ita omnes antecedentes, ad omnes consequentes.

Sint quotcumque Magnitudines proportionales, A, D, B, C, C, F: ita nempe ut A sit ad B vt est B ad C, et B sit ad C, ut est C ad F. dico omnes antecedentes A, B, C. ad omnes consequentes D, C, F. habere eandem rnem, quam habet una antecedentium ad unam consequentium, hoc est vt A ad D, vt B ad C, vt C ad F. Capiantur etenim æquemultices tam antecedentium A, B, C, quæ sint Q, H, I, quam consequentium D, C, F, quæ sint K, L, M. et quoniam A est ad D, ut B ad C; æquemultices ipsarum A, et B, quæ sunt Q et H, erunt (1) vt una jores, vt una nores, vt una æquales æquemultibus ipsarum, D, et C, quæ sunt K, et L. atque ita quoque, quia B est ad C, ut C ad F; æquemultices B, et C, quæ sunt H et I, erunt vt una jores, vt una nores, vt una æquales æquemultibus C, et F, quæ sunt L, et M. unde etiam omnes Q, H, I. pende excedent deficient, vt adæquabunt omnes K, L, M, ad una Q excedit, deficit, vt adæquat, una K. Rursus, quia Q, H, I, sunt æquemultices ipsarum A, B, C; erunt omnes Q, H, I. tam multices omnium A, B, C. quam est (2) una Q multiplex unius A. Atque ita quoque quia K, L, M, sunt æquemultices ipsarum D, C, F, erunt omnes K, L, M, tam multices omnium D, C, F. quam est una K multiplex unius D. unde quum habeantur 4 magnitudines 1 quæ componitur ex A, B, C, 2da quæ componitur ex D, C, F, 3 A, et quarta D, et ostensum sit æquemultices 1mæ, et 3tiæ, vt una excedere, vt una deficere, vt una adæquare, æquemultices 2dæ, et 4tæ habebunt omnes A, B, C. (3) ad omnes D, C, F eandem rnem, quam habet una A ad una D. quod erat ostendendum.

(1) Defi: 6 hujus

(2) Propoo 11 hujus

(3) Defi: 6 hujus

PROPO. 13: THEOR. 13.

Si ma habuerint ad 2da eande rnē quam 3tia ad 4ta, 3tia cum ad 4ta, na-
buerint rnē jore, qm quinta ad 6ta, et 5ma ad 2da jorē quoque rnē habe-
bit, qm 5ta ad 6ta. Prima A ad 2da B habeat eandē rnē, qm 3. C ad 4ta,
D. 3tia vero C ad 4ta D, habeat jorē rnē, qm 5ta C ad 6ta F. Dico etiam
A ad 2dā B habere quoq rnē jorē, qm quinta C ad
6ta F. Dico Quoniā enim C ad D ht jorē rnē, qm C
ad F. Summi potuit. Ct tales æquemuces ipsam C,
et C, et tales ipsam D, et F, ut illa, quæ refert M. A. B. N.
ad C, excedat illa, quæ refert ad D. iuxta rim ea, quæ
refert ad C, excedat illa, quæ refert ad F. Su-
mantq; itaq; hujusmodi æquemuces, et ipsam qdē C,
et Cō sint G, et K; ipsam vero, D et F. sint K, et L.
Deinde fiat, ut M. tam multiplex sit ipsius A, qm ē mul-
tiplex G ipsius C. vel K ipsius C. et ut K tam sit mtiplex G. C D K
ipsius C, qm ē K ipsius D, ita L ipsius F. Ex co-
structione igit G, superat K, et K superat L. Jam vero
ex hypothesi C ē ad D, ut A ad B, atq; ideo. Ct si G mul-
tiplex K superat K, et K multiplex C superat L. C D L
pat K, etiā M superat L, quare M superante K, K multi-
plex A, et G, ipsius C, et K, et
pat L, Cum ergo habeat 4tuor magnitudines A, B, C, D. et
multiplex sint tales æquemuces, et 3tia, et 6ta tales 2da, et 4ta, ut multiplex
tma, ita et multiplex 2da, qm multiplex 3tia tma, ita et multiplex 4ta, habebit
A ad B, jorē rnē (3) qm C ad D. qderat ostendere.

(1) Defi: 7li: hujus

(2) Defi: 6 hujus

(3) Defi: 5is hujus.

PROPO 14: THEOR: 14:

Si quatuor magnitudines proportionales fuerit prima et 2da, æquales, vnuta jores, vna vero 3tia, et quarta. Sint A B C D, quatuor magnitudines proportionales. Dico 5ma. qd si A sit æqualis C, et B sit æqualis D. Quoniam enim qd nō A sit æqualis C, et B sit æqualis D. Quoniam enim A dit æqualis C habebit (1) A ad B, eandē rnē, qm C ad B. A B
D ad B ut C ad D, quare C ad B habebit. (2) eandē, qm C ad B habebit. (3) æquale, C D
rnē, qm C ad D pindeq B (3) æqualis erit D. Dico
rnē, qm C ad D pindeq B (3) æqualis erit D. Dico
2do qd si A jorē sit qm C, etiā B jorē sit qm D. quo
niā enim A, jorē qm C, habebit (4) A ad B jorē rnē
qm C ad B. D A ad B, ut C ad D, qua re C ad D
jorē quoq, (5) habebit rnē. qm C ad B, pindeq B
(6), vicissim qm D. Dico denig qd si A nor sit qm
C, etiā B nō sit qm D. qm enim A, et nor æqlis C
habebit ad B (7) jorē rnē qm C ad B. D A ad B, ut C ad
D. quare C ad B (8) habebit rnē qm C ad D. pindeq B, (9) norent libro hujus
qm D. et c

(1) Ppoo 7: li: hujus

(2) Ppoo 9: li: hujus

(3) Ppoo 9: li: hujus

(4) Ppoo

(5) Ppoo et 13 libri hujus (6) Ppoo 13 hujus

(7) Ppoo 8 libri hujus

(8) Ppoo 8 hujus

(9) Ppoo 8 hujus

PROPOO 14. THEOR: 14.

Partes cū suis multiplicibus ~~trus~~ ~~cōparatæ~~ eandē cū iis tenent rnē.

Partiū A, B, æquæmultiplices sint C, F, G, K, dico A ēē ad B ut ē C, F, ad G, K. Quoniā C F, G K sūt æquemultices ipsarū A B, quot partes sūt in C F, æquales A tot erūt in G K æquales B. Dividat ergo tam C F in partes C D, D E, E F, æquales A, qm G K in Partes G H, H L, L K, æquales B. et quoniā æquales (1) ad eandē v etiā ad æquales eandē tnt rnē, erit ut C D ad G H ita D E, ad H L. et D E ad H L, ita E F ad L K. Et ppt ea omnes C D, D E, E F, ad omnes G H, H L, L K habebūt (2) eandē rnē, qm una C D, ad unā G H. Est igit ut C F ad G F, ita C D ad G H. d C D ē æqualis A, et G H æqualis B, quare erit etiam, ut C F, ad G H, ita A ad B, qd erat demon:

(1) ppoo 7 lihujq

(2) ppoo 12 lihujq

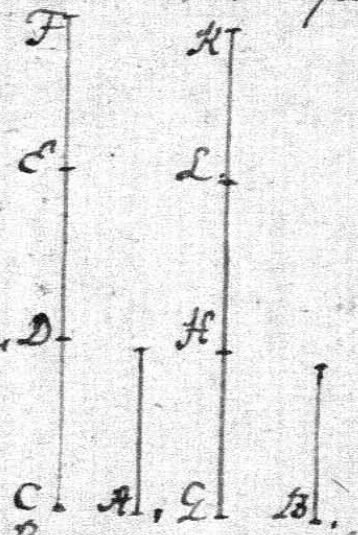

PROPOO 16. THEOR: 16

Si quatuor magnitudines pportionales fuerint, et pmutando etiā pportionales erunt. Sit A ad B, ut C ad D. Dico pmutando A ēē ad C, ut ē B, ad D. Sumant etenim ipsarū A et B æquæmultices E, et F, ipsarū vero C et D, æquæmultices G et H, exitq (1) tum E ad F, ut A ad B cū G ad H, ut C ad D. Sed ex hypothesi A ē ad B ut C ad D. quare erit (2) ut E ad F, it G ad H et pptea (3) E, et F erūt v una æquales, v una jores, v unā nōres ipsis G, et H. Quū ergo habeā quatuor magnitudines A 1ma, C 2da, B 3tia, D 4ta, et ostensū sit æquemultices 1mæ, et 3tiæ, v una excedere, v una deficere, v una ad æquare æquemultices 2dæ et quartæ, habebit (4) A ad C eandem rnē, qm B, ad D, qd erat.

(1) ppoo 14 lihujq

(2) ppoo 11 lihujq

(3) Propoo 11 lihujq

(4) definio 6 libri hy

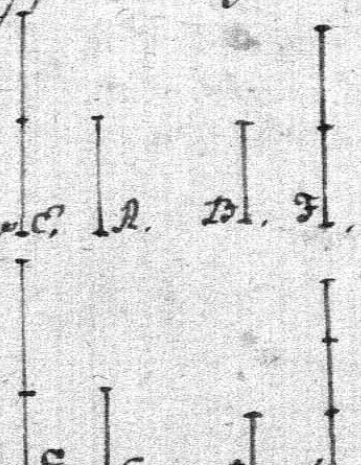

PROPOO 17. THEOR: 17.

Si quatuor magnitudines Proportionales fuerint, et Dividendo etiā pportionales erunt.

Habeat A B ad B C eandē rnē, qm D E, ad E F. Dico dividendo A C ēē ad C B, ut ē D F, ad F E. Ipsarū A C, C B, D F, F E capiant eodem ordine æquemultices: et sint G H, H I, L M, M N, ipsarū am C B, F E aliæ quævis æquemultices sumant, et sint I O, N P. Quia igit.

ipsarū

ipsam AC CB, æquemultices sint GH. HK; erit (d) tota GK tam multiplex totæ AB, quam æ una GH unius AC. Atq; ita quoq; quia ipsarum DF, FC æquemultices sunt LM, MN; erit tota LN tam multiplex totius DC, quam æ una LM unius DF. Est am ex constructione GH tam multiplex ipsius AC, quam æ LM ipsius DF. Quare et GK tam quoq; multiplex est ipsius AB, quam æ LN ipsius DC. Rursus quia eandæ EL, FC æquemultices sunt ex constructione, tam HK, MN, quam IC, NP; erit (d) et HO tam multiplex ipsius CB, quam æ MP ipsius FC. Sed ig' GK, LN æquemultices ipsarum AB, DC; et HO, MP æquemultices ipsarum CB, FE. Est am ex hypothesi ut AB ad BC, ita DC ad CF. Quare (e) GK, LN, erunt vel una æquales, vel una nores, vel una æquemultices HO, MP; atq; adeo semp̃ communib; HK, MN, erunt etiã reliquæ GH, LM vel una æquales, vel una nores, vel una æquemultices IC, NP. Sunt am GH, LM æquemultices ipsarum AC, DF; suntq; etiam IC, NP. Si igit quatuor magnitudines quotemultiplices ipsarum CB, FC. Quæ ergo habeant eandem rationem, et AC ima, CB 2da, DF 3tia, FC 4ta, et si prima secundæ, et quarta; habebit (4) AC ad CB, eandem rationem, quam DF, ad FC. Quod erat ostendendum.

PROPOS. 8: THEOR. 8:

Si quatuor magnitudines proportionales fuerint; et componendo etiã proportionales erunt.

Habeat AB, ad BC eandem rationem, quam DE, ad EF. Dico componendo AE ad EC eandem habere rationem, quam DF, ad FE. Si enim AC ipsius CB ut ipsa DF, ad ipsam FE; sit ut AC ad CB, ita DF ad FE. Et quoniam AC est CB ut DF ad FE; erit dividendo (f) ut AB ad BC, ita DE ad EF. Et hypothesi am AB est ad BC ut DE ad EF. Quare erit (4) ut DE ad EF, ita DF ad FE. Quod est absurdum; quum si quatuor magnitudines proportionales fuerint, ima, et 2da debeat (2) esse una æquales, vel una majores 3tia, et 4ta. Non igit AC est ad CB, ut DF ad FE. Et propterea erit ut AC ad CB, ita DF ad FE. Quæ demonstrandum erat.

PROPOS. 9: THEOR. 9:

Si fuerit ut tota ad totam, ita ablata ad ablatam; erit et reliqua ad reliquam, ut tota ad totam. Dico, ita AB ad totam CD habeat eandem rationem, quam habet ablata AE ad ablatam CF. Quoniam enim ex hypothesi ut AB ad CD, ita AE ad CF, erit (5) permutando, ut AB, ad AE, ita CD ad CF, atq; adeo dividendo (4) ut CB ad AE, ita FD ad CF. Unde, quum rursus permutando sit ut CB ad FD, ita AE ad CF, atq; ex hypothesi AC est ad CF, ut et AB ad CD; erit tandem (5) ut CB ad FD, ita AB ad CD. Quod erat demonstrandum.

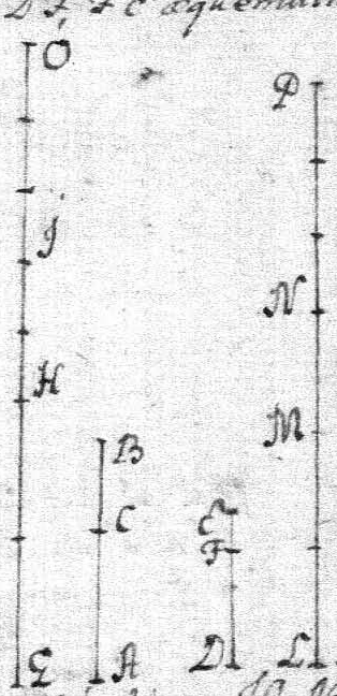

PROPOS 20 THEOR: 20

Si tres magnitudines fuerint inordinata rne cū alijs totidē, una ipsarū, ẽntq; una æquales, & una ꝓres, & nores ultimis seamdē.

Sint tres magnitudines A,B,C, inordinata rne cū alijs totidē magnitudinibꝫ D,E,F, ita nempe, ut A sit ad B, vti D ad E, et B ad C, ut E ad F. Dico qm qm A sit æqualis C, etiā D, sit æqualis F. Quoniam enim A ẽ æqualis C habebit (A) A ad B eandē rnē, qm C ad B. Sed A ẽ ad B ut ẽ D ad E; et ex eo, qđ B sit ad C, ut E ad F, ẽ invertendo ut C ad B, ita F ad E. Quare erit (B) ut D ad C, ita F ad C: pindeq (B) D æqualis erit F. Dico ꝫdo, qđ si A ꝓr sit, qm C, etiam D sit ꝓr qm F. Quoniam enim A ẽ ad B, ut D ad F, et ex eo, qđ B sit ad C, ut E ad F, ẽ invertendo ut E ad B, ita F ad C. Quare E ad C (C) ꝓre quoq habebit rnē, qm F ad C pindeq (C) D ꝓr erit qm F. Dico denig qđ si A nor sit qm C, etiam D nō nor erit qm F. Quoniam enim A nor ẽ qm C habebit (D) C ad B, ꝓre rnē, qm A ad B, ut D ad E, et qđ B nō sit ad C, ut E ad F, ẽ invertendo ut C ad B, ita F ad E. quare F ad E ꝓre (D) quoq rnē habebit, qm D ad E nor erit qm F. Si igit tres magnitudines fuerint inordinata cum alijs totidē magnitudinibꝫ etc qđ erat ostendendū.

PROPOS 21. THEOR: 21.

Si tres magnitudines fuerint inpturbata rne, cū alijs tribus magnitudinibꝫ totidē ipsarū quoq; ẽntq; una æquales, & una nores, & una ꝓres ultimis seamdē.

Sint tres magnitudines A,B,C, inpturbata rne, cū alijs tribꝫ magnitudinibꝫ D,E,F, ita nempe ut A sit ad B, vti ẽ D ad E, et B sit ad C, ut ẽ E ad F. Dico qm qm A sit æqualis F. Quoniā enim A ẽ æqualis C, etiā D sit æqualis F. Quoniam enim A ẽ æqualis C habebit (A) A ad B eandē rnē, qm C ad B. Sed A ẽ ad B ut ẽ D ad E, et ex eo qđ B sit ad C, ut E ad D, ẽ invertendo ut C ad B, ita E ad D. Quare erit (B) ut C ad F, ita C ad D: pindeq (B) D æqualis erit F. Dico ꝫdo qđ si A nō ꝓr sit qm C, etiā D nō ꝓr sit qm F. Quoniam enim A ꝓr ẽ qm C, habebit (C) A ad B ꝓre rnē, qm C ad B. Sed A ẽ ad B, ut D ad E, et ex eo, qđ B sit ad C, ut E ad D, ẽ invertendo ut C ad B, ita C ad D, quare D ad C, ꝓre (C) quoq rnē habebit, qm D ad C, pindeq (B) D ꝓr erit qm F. Dico denig, qđ si A nō minor, qm C, etiam D nō minor erit qm F. Quoniam enim A minor ẽ qm C, habebit, (D) C ad B, ꝓre rnē, qm A ad B. Sed A ẽ ad B, ut C ad F, et ex eo B nō sit ad C, ut D ad E, ẽ invertendo ut C ad B, ita E ad D. quare ẽ ad D habebit quoq (B) ꝓre rnē qm C ad F. et ꝓpter (C) D nor erit, qm F. si igit tres magnitudines fuerint etc qđ erat demonstrandū.

PROPOS 22. THEOR: 22.

Si tres magnitudines fuerint inordinata rne, cū alijs tribꝫ magnitudinibꝫ totidē ipsarū quoq; ad ultimas ẽ æquali in eadem rne erit.

Sint tres magnitudines A, B, C in ordinata rne cu aliis D, E, F: ita nempe ut A sit ad B, veluti e D ad E; et B sit ad C, ut E ad F. Dico ex æquali A ee ad ad C, ut e D ad F. Capiant enim ipsarum qde A et D, æquemultices G, et L; ipsarum vero B, et E æquemltces H, et M; ac deniq ipsarum C, et F æquemltces K, et N. Quia ergo A e ad B, ut D ad E; erit (1) etiam ut G ad H, ita L ad M. Pariterq, quia ~~ergo~~ B e ad C, ut E ad F, erit quoq ut H ad K, ita M ad N. Unde tres magnitudines G, H, K erit etiam in ordinata rne cu aliis tribus magnitudinibus L, M, N. Et pplea G, et L erit (2) v una æquales v una jores, v una nores K, et N. Quoniam itaq habeant 4tuor magnitudines A 1ma, C 2da, D 3tia, F quarta, et ostensu sit æquæmultices 1mæ, et 3tiæ v una excedere, v una deficere, v una ad æquare æquæmultices 2dæ, et 4tæ: habebit (3) A ad C eande rne, qm D a F. etc.

(1) pp: 1 hujus
(2) pp: 2 hujus
(3) Def. hujus

PROPOO 23. THEOR: 23:

Si tres magnitudines fuerint in perturbata rne, cu aliis totide magnitudinibus, 1mæ ipsarum, ad ultimas ex æquali in eade rne erit.

Sint tres magnitudines A, B, C, in perturbata raone cum aliis tribus magnitudibus D, E, F: ita nempe ut A sit ad B veluti e E ad F, et B sit ad C, ut D ad E. Dico ex æquali A ee ad C, ut e D ad F. Sumat etenim ipsarum qde A, B, D æquæmultiplices G, H, L; ipsarum vero C E F. æquemultices K, M, N. Et quoniam G et H, st æquæmultices ipsarum A et B, erit ut G ad H, ita A ad B. Pariterq quia M et N, C et F, erit ut M, ad N ~~st æquemultices ipsarum~~ ita E ad F. Est am ex hypotheri, ut A ad B ita E ad F. Quare erit (2) quoq ut G ad H ita M, ad N. Rursus ex hypotheri B est ad C ut D ad E, et ipsarum qdem B, et D æquæmultices st H, et L, ipsarum vero C, et E, æquemtices sunt K, et M, erit (3) quoq ut ad K, ita L ad M, ostensu e am G ee ad K, ut e M ad N, tres ergo magnitudines G H K, st etiam in perturbata rne, cu aliis tribus magnitudibus L M N. et idcirco G et K: erit (4) v una æquales, v una nores, v jores L, et N. Cu ergo habeant quatuor magnitudines A 1, C 2, D 3, B 4, atq 1mæ et tertiæ æquemtices G et K, v una excedant v una deficient, v una adæquent æquemtices 2dæ, et 4tæ L et N habebit (5) A ad C, eande rne, qua D ad F. qd erat demo strandum.

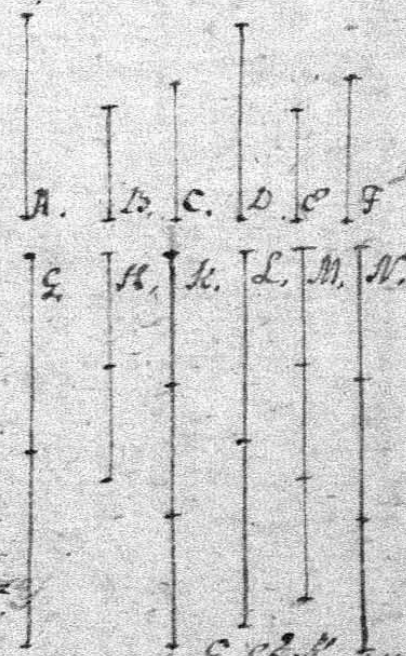

(1) pp: 1 hujus
(2) pp: 2 hujus
(3) pp: 3 hujus
(4) pp: 4 hujus

PROPOO 24. THEOR: 24:

Prima ad 2dam habeant eande gm 3tia ad 4ta, fuerit am ut 1ma ad 2dam, ita 5ta ad 4ta, erit cõposita, et 1ma, et 3tia, ad 2da ut cõposita 3tia, et 5ta ad 4ta.

Prima AB, ad 2dam C habeat eande rnẽ, gm 3tia DE, ad 4tam F, ita am EL ad 2dam C habeat quoq eande rnẽ, quã rexta CH, ad 4tam F. Dica cõposita ex prima et 3tia AL ee ad 2dam C ut e cõposita ex 3tia et rexta DH ad 4tam F. Quoniam enim DL est ad C, ut EH ad F, erit invertendo ut C ad DL, ita F ad EH, unde gun̄it ut AB ad C, ita DE ad F, ent. tres magnitudines AB, C, DL in ordinata rne in mbg magnitudinibg DE, F, EH. Proindeq ex æquali ordinando erit ut AB ad DL, ita DE ad EH, atq adeo cõponendo CL ut AL ad DL, ita DH, EH, et am ut DL ad C, ita EH ad F, brs itaq magnitudines AL, DL, C ent etiã inordinata rne cuiuslibet mbg magnitudinibg DH, EH, F. Unde ex æquali ordinando erit, ut AL ad C, ita DH ad F.

atqui ad huius 4 huius

Quod erat demonstrandũ. PROPOS. 25. THEOR. 25.

Si quatuor magnitudines proportionales fuerint, maxima, et minima simul duabus reliquis maiores erunt.

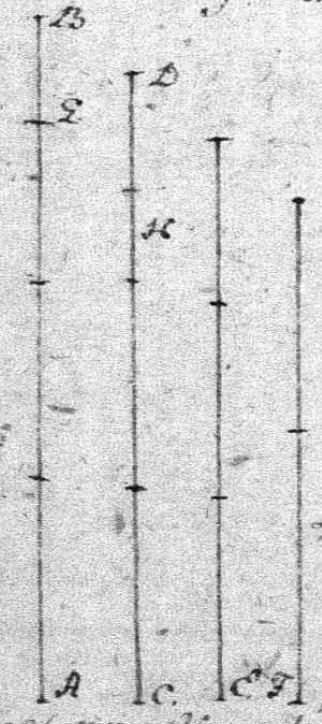

Habeat AB, ad CD, eande rnẽ, qm E ad F. Sit AB omniũ maxima, et F omniũ minima, dico ipsas AB, et F simul sumptas iores esse reliquis duabus CD, et E, simul etiã acceptis. Auferant ex AB, quidem portio AL, æqualis E, ex CD, vero portio CH, æqualis F, et quoniam ex hypothesi AB ad CD, ut E ad F, atq ut AL ad E, æqualis C, et CH æqualis F, erit ubi ut AB ad CD, ita AL ad CH. Unde cũ sit ut tota AB ad totam CD, ita ablata AL ad ablatam CH erit quoq ut tota AL ad totam CD, ita reliqua LB, ad reliqua HD, et proptea quoniam AB velut omniũ maxima fuit ẽ qm CD, erit CD ad LB, ita qm HD, sut am ex constructione æquales sint ee tũ AL et C, cũ F, et CH. Quare istis addantur fiet AL, et F iores qm CD, et E, ac proinde reliquatuor magnitudines proportionales fuerint maxima et minima, reliquis duabus maiores erunt. qd erat demonstrandũ.

Proportionales huius

Finis libri 5ti

GEOMETRIA PLANA

Elementa.

LIBER PRIMUS.

Definitiones.

1ma Circuli æquales dicunt illi, quorum radij, v diametri sunt æquales.

2da Recta linea dr tangere circulu cui ei ita quidē occurrit, ut producta eum n secet.

3tia Circulus circulu contingere dr, quando ita quidē inter se occurrunt, ut portio unius n cadat intra portionē alterius.

4ta Æqualiter rectæ lineæ dicunt a centro æqualiter distare, quarum perpendiculares, quæ a centro super eas demittuntur, inter se sunt æquales.

5ta Longius autem a centro distare dicitur illa, in quam major perpendicularis cadit, quæ a centro super unam demittitur.

6ta Angulus ad centrum vocatur ille, qui ut vertice in ipso centro est. Is vero cujus vertex est in circumferentia, angulus ad circumferentiam vocatur.

7ma Angulus in portione est angulus rectilineus, cujus vertex est in portione, latera vero transeunt per extremitates portionis.

8va Angulus portionis est angulus mixtilineus, quem arcus ejus portionis constituit cum recta, quæ arcui illum subtendit.

9na Similes circulorum portiones dicuntur illæ, quæ suscipiunt angulos æquales.

10 Sector circuli est portio ejus, cui duæ rectæ lineæ a centro ejus ductæ, et angulum inter se constituentes, continent cui accidit, quæ in peripheria.

PROBLEMA. I.

Dati circuli centrum invenire.

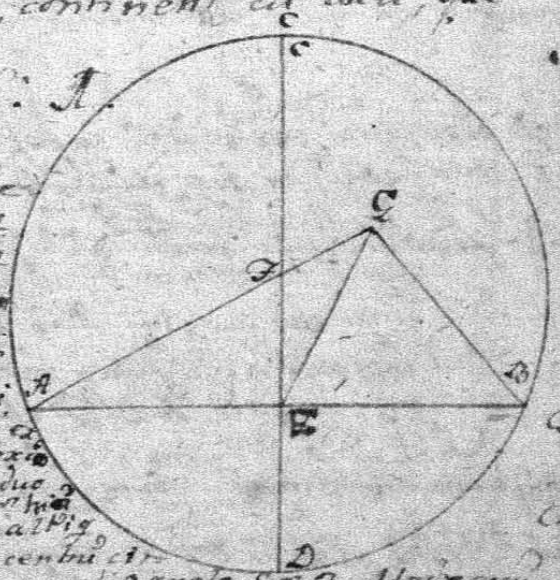

Datus sit circulus ABC, oportet centrum ejus invenire. Sumantur in ejus circumferentia duo quælibet puncta, A et B, quæ jungantur per rectam AB. Huic bifariam in puncto D, et exquo perpendicularis CD ducatur CF, eaque extendatur usque dum circumferentia ulrinq; secetur in C, et in D. Denique recta ipsam bifariam quoq; in puncto F. Dico in CD esse centrum circuli. Non enim fieri potest ut centrum circuli sit extra rectam CD. Quoniam igitur rectam CD in E, et jungantur AE, EB. Quia igitur æqualis est AD ipsi DB, communis vero ED, erunt duæ AD, DE duabus BD, DE æquales altera alteri, et basis EA basi EB æqualis. Ergo angulus AED æqualis est angulo EDB. Uterque autem æqualium angulorum ad circumferentiam est. Quare et AED angulus duplus est anguli EDB. Sed AED duplus est anguli FAD. Ergo FAD æqualis est angulo EDB. Uterque quidem ad verticem in puncto D. Quare et FAD angulus æqualis est angulo EDB. Uterque autem rectus est. Ergo FAD

PROPO. 2. THEOR. 1.

Si in circuli circumferentia duo puncta sumantur, quæ puncta ista contingit recta linea intra circulum cadet.

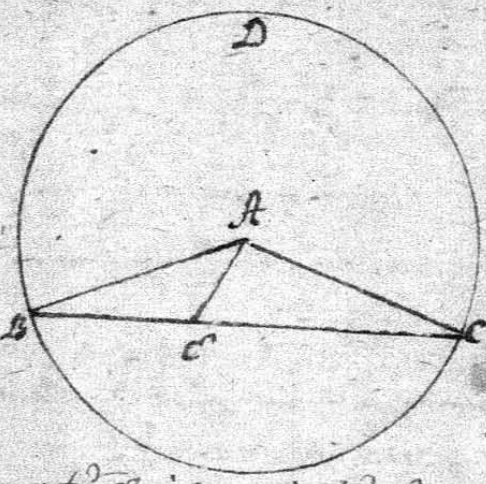

Sit circumferentia circuli BCD, sumantur quæuis puncta B, et C, quæ jungantur per rectam BC, dico rectam istam BC intra circulum cadere. Sumantur etenim in ipsa BC punctum aliquod E, et repto. ctr centro circuli A, jungantur AB, AC, AE. Quia igitur A æqualis AC erit triangulum BAC, isosceles, adeoq; anglus BAC æqualis erit anglo ACB, jam am in triangulo ABC latus BC productum est in E, atq; adeo anglus ACE. CW jor est anglo ABC. ide igit anglus ACE, jor erit quoq; anglo ACE. Et ppter quia jori lati, CW jor anglus oppositi erit AC jori sui AE, unde quu AC pringat ad circuli circumferentia AB, adeo usq; pringere nequit. Cadit igitur AE, intra circulum cadit. et ppter etc. qd erat demonstrandu.

ctr. positi huius

Hypothesis

ctr. prothesis

Hypothesis

punctum E intra circulu. Eadem demonstratione reliquis aliis punctis ipsius BC, tota igitur BC, intra circulu cadit. et ppter etc. qd erat demonstrandu.

PROPOSITIO. 3. THEOR. 2.

Si recta linea per centrum ducta aliam rectam lineam non ductam per centrum bifariam secet, secabit ad angulos rectos, et si secet ad angulos rectos, secabit bifariam.

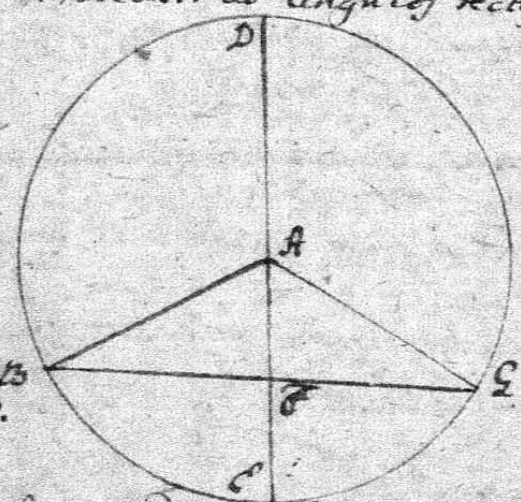

Per centrum circuli A ducatur recta DC, quæ secet aliam BE, non ductam per centrum bifariam in F. Dico secare quoq; eam ad angulos rectos. Jungantur enim rectæ AB, AE et quoniam ex hypothesi BF, æqualis FE, communis vero AF, erunt duo latera AF, BF, trianguli AFB, æqualia duobus lateribus AF, FE, trianguli AFE, alterum alteri, et basis unius AB, æqualis basi alterius AE, quæ sunt lineæ ductæ à centro ad circumferentiam. Quare erit. CW angulus AFB, æqualis angulo AFE, et ppter quu recta DC, recti ipsa BE ad angulos æquales secabit eandem ad angulos rectos. CW Deinde recta DC ducta per centrum circuli A, secet aliam BE ad angulos rectos in F. Dico secare quoq; eam bifariam, Nam juncta adhuc rectis AB, AE obistentibus æqualibus Isosceles erit triangulum BAE, adeoq; anglus ABE, æqualis erit anglo AEB. Et quoniam anglus AFB, æqualis quoq; anglo AFE quu uterq; ex hypothesi sit rectus, duo igitur anguli, ABF, AFB trianguli BAF æquales erunt duobus angulis AEF, AFE trianguli EAF, alterutri, unde quu eadem trianguli trabeat latus AF commune, habebunt quoq; CW latus BF æquale lateri EF, et ppter ea recta BE, recta erit bifariam in F. Itaq; etc qd erat demonstrandu. etc.

ctr. positi

Hypothesis

ctr. prothesis

PROPOO 4: THEOR: 3:

In circulo si duæ rectæ lineæ sese in cẽtro n secẽt, utraq bifariã n secabit.

In circulo BCDE, cujq cẽtrũ sit punctũ A, rectæ duæ BD, CE se mutuo secent in puncto F, qd diversũ sit a puncto A. Dico, utrãq earũ rectarũ bifariã n posse secari. Si enim fieri pt, ipsarũ BD, CE bifariã in F, jungant AF. Quia igit recta AF p cẽtrũ ducta secat ipsas BD, CE n ductas p cẽtrũ bifariã in F, secabit quoq eas (1) ad angulos rectos. Rectus itaq erit, tũ angulus AFB, cũ angulus AFC, qd quũ fieri n possit, dicendũ ẽ utramq ipsarũ BD, CE n posse bifariam secari. Et ppterea si in circulo duæ rectæ lineæ sese in centro n secẽt, utraq bifariam n secabit. Quod erat demonstrandum.

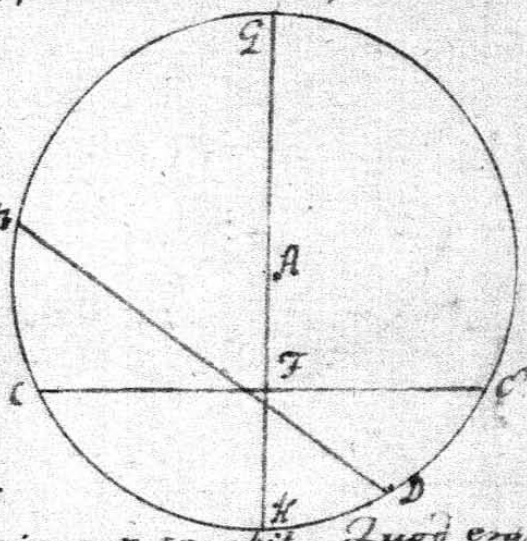

(1) ppt 3 hujus

PROPOO 5. ~~PROBLEMA~~ THEOR: 4tũ.

Circuli, qui se mutuo secant, nõ possũt unũ, ideq centrũ habere.

Sint duo circuli ABC, ADC, qui se mutuo secẽt in punctis A, et C, Dico, duos istos circulos n posse unũ, idemq centrum, et sit punctũ E. Tũ juncta AE, ducat utcũq recta EDB, quæ utriqq circũferentiã secẽt in punctis D, et B. Quia igit E centrũ ẽ circuli ABC, erit AE æqualis EB. Et similit, quia E centrũ est circuli ADC, erit AE æqualis ED. E idẽ igitur AE æqualis ẽ, tum EB, cũ ED. Sed Quæ idẽ sũt æqualia inter se sũt æqualia (2). Erit igit EB æqualis ED, qd fieri nõ potest. Non duo circuli, qui se mutuo secãt, possũt unũ idemq centrum habere. Quod erat demonstrãdũ.

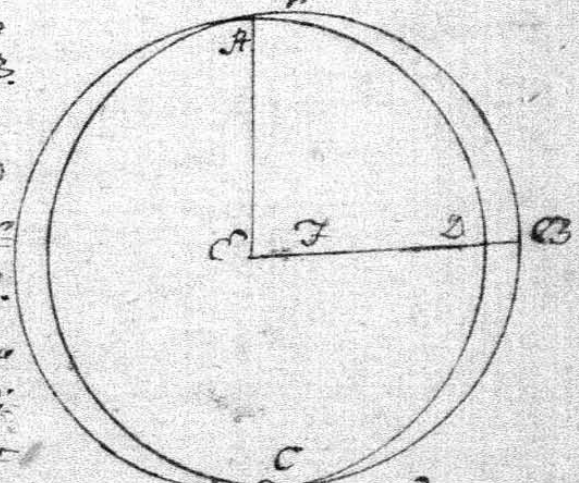

(2) a 1

PROPOO 6 THEOR: 5.

Si duo circuli ~~ABC. ADE,~~ qui sese intus contingant, non unũ, idemq centrum habere.

Sint duo circuli ABC, ADE, qui sese intus contingant in A. Dico duos istos circulos nõ posse unum, ideq centrum habere.

Si

Si enim fieri pt. habeant unum idemq centrum, qd sit punctum F.

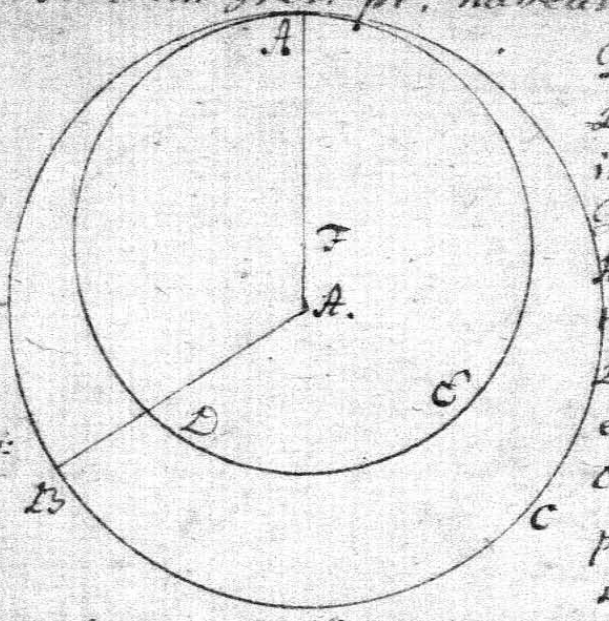

Tum juncta AF, ducat utcumq recta EDB, quæ secet utriusq circumferentiam in punctis D, et B.

Quia igit F centrum e circuli ABC, erit AF æqualis FB. Pariterq quia F centrum e circuli ADE, erit AF æqualis FD. Eidem igit AF æqualis FD, Sed quæ eidem sunt æqualia inter se sunt æqualia (1). Erit igit FB æqualis FD, qd fieri non potest. Non igit duo circuli, qui intus se se contingunt, possunt unum, idemq centrum habere. Quod erat ostendendum.

(1) axi: 1

PROPOO 7: THEOR: 6:

Si in circuli diametro, capiat punctum aliqd, qd n sit centrum, et ex eo ducant ad circumferentiam plures aliæ rectæ lineæ; earum omnium maxima quidem erit illa, quæ transit p centrum; minima vero reliqua portio diametri; aliarum am, quæ maximæ propinquiores sunt, majores erunt, sep remotioribus; et ab illo eodemq puncto nnisi duæ rectæ lineæ æquales duci poterunt.

Sit circulus ABCD, cujus diameter recta AD, centrum punctum E. Sumatur in Diametro AD punctum qdvis aliud F, ex quo ducant ad circumferentiam plures aliæ rectæ lineæ, ut FB, FC. Dico primo omnium istarum linearum maximam ee rectam FA, quæ transit p centrum circuli E. Jungant ~~etiam~~ enim EB, EC. et quoniam EB est æqualis EA, addita communi EF, erunt duæ EF, EB, æquales (1) ipsi FA. Sed am duæ EF, EB jores (2) quam FB, nempe quia in omni triangulo du latera sunt reliquo majora. Quare FA, eadem FB etiam jor erit. Simili ratiocinio, ostendet FA jorem ee quacumq alia recta linea, quæ a puncto F cadit ad circumferentiam. igit FA erit omnium maxima. Dico 2do reliqm portionem Diametri FD, ee omnium minimam. Na in triangulo CEF duo latera EF, FC jora sunt reliquo EC, d ppt circulum EC e æqualis ED, duæ igit EF

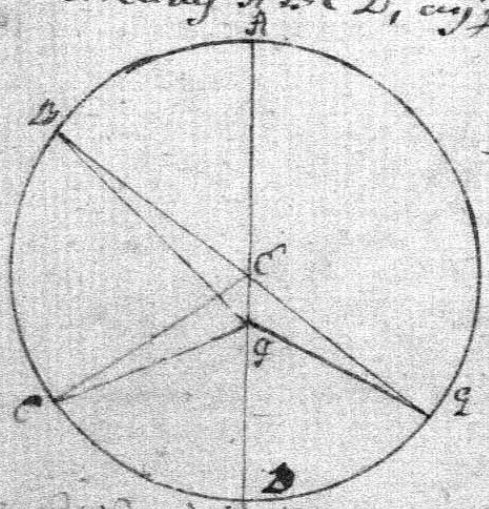

(1) axi: 2
(2) ppoo 20 libri 1

FC

FC jores emt ipsa CD: pindeq; ablata cõmuni CF, erit FC jor quoq; qm F
D. (t) est igit FD nor; qm FC; unde quã rimi Vracabinio ostendat F Dna- (t) axio 3.
ve ee qua cũq; alia recta linea, quæ à puncto F cadit ad circũferentiam
erit FD oniũ minima. Dico 5tio Sit iam hãc lineam, quæ ipsi FA ppinquio-
res sit, jores ee rep remotioribq, nõpe FL jore ee FC, na qm ppt æqua-
lia CB sit aqualis, cõmunis vero CF, erit duo latia CB, CF tri-
anguli BCF æquæa duobq latibq BC CF, triangli CCF, altu
alti, & anglus BCF cotentus à latibq illiq jor anglo CCF,
qui à istiq latibq continet. Itaq; erit basis FB jor quoq (4) (4) 24 pro
bari FC. Quõq eade sit demonstrão de eoriibq aliis rectis lineis, qua 24 hui
à punct F cadũt ad circũferẽtiã, dicẽdũ e recta ipsi FA ppin-
quiores jores ee remotioribq. Dico deniq; ab eode puncto F non mi- (5) pro
dua recta æqualia duci põsse, nõpe FC, unica tntũ ex parte 25 hui
alia duci põsse æquale, et n-plures, sit enim ad rectã FB, atq;
ad datũ in ea punctũ C, anglus FCL æqualis (5) anglo FCB
et jungat FL, quia igit duo latia CL, CF, triangli CCF, æ-
qualia sit duobq latibq CB CF, triangli BCF, alterũ alteri, et an-
gli à latibq illis cõprehensi, ex cõstructione pariter æquales, pari (6) pro 4
erit quoq æqualis (6) basis FC, basi FL, ipsi igit re-
FC, ducta è ex parte alia alia æqualis FL, plures aĩ duci npos-
sũt, nã p cadũt rupta, et ut ipsi FA ppinquiores jores sit qua
FC, atq; adeo jores quã; qm FB, v cadũt inferne, ut ipsi FA
tales ab FA, hoc est, qm FL, ac ppterea nores quoq; qm FC
Concludamus igit, qd in circulo diametro, sumat, punctũ aliq de
n sit cẽtrũ, et ab eo ducãtur ad circũferẽtiã plures alia recta
lineæ, omiũ istam lineam maximã qdẽ sit illa, quæ trãsit etc
Quod erat ostendãdũ,

ΠΡΟΤΑΣΙΣ 7.

Si extra circulu sumat punctũ aliqd, ex quo ducãtur plures alia recta
lineæ, tu ad cã quæ, tu ad convexã circuli circũferẽtiã, sum-
ubi, quæ p tinguit, ad cãvã, maxima quẽ erit illa, quæ trãsit
p cẽtrũ, aliam vero, quæ maxime ab ppinquior, jores erit re-

f

sep remotionibq: uicissi am illam, quae pinqui ad conuexa minima quide erit illa, quae pducta transit p centu, aliam uero, quae minimè et ppinquiores, nonc erit rep ppinquionibq. et ab illo ad concaua, hu ad conuexa circuli circafereha, u nisi duae rectae lineae aequales duci possent.

Ex puncto A rupto extra circulu BCD, ducat primo ad conuexa ipsi circafereha plures rectae lineae AE, AC AD, quarum prima AE transeat p centru circuli, dico omniu istaru linearu maxima ee ipsa AE, aliam uero, quae ipsi AE ppinquiores sit prior ee rep remotionibq nempe AC, ipse ee, qm AD. Jungantenim rectae CC, CD, et quonia ppe circulu CB, e aequalis CC, communis AE, erit tota AB, aequalis duabus AC CC, id duae istae, AC CC, ipse est ipsa AC: in uno enim triangulo (5) duo latera simul reliquo, ostendit quemodo ipsa, sumpta, ipsi AB, ergoq erit qm AC, et quu eadem ostendatur ita quoq, alia recta linea, quae ab assumpto puncto A cadit ad concaua circuli circafereha, erit AB, omniu maxima. Deinde quia ppe circulu CC e aequalis CD, communis AC, erunt duo latera AC, CC triangli AC C aequalia duobq lateribq AC CD, triangli ACD alteri alteri. Et quia angulus (2) ppe 24. ACC, contentus a lateribq illis, ipse angulo ACD, qui a isdem lateribq continetur. Itaq erit (2) basis AC, ipsi quoq basi AD, cuq eadem demonstratione de omnibq aliis rectis lineis, quae a puncto A cadunt ad concauam circuli circafereham, dicendu e, rectas ipsi AE ppinquiores, ipsi ee semper remotionibq. Ex eodem puncto A ducantur ad concaua circuli circafereha plures rectae lineae AF, AZ, AH, quarum prior AF transeat p centru C. Dico omniu aliaru istarum linearu minima ee recta AF, reliquarum uero, quae ipsi AF ppinquiores sunt, ipse ee semper remotionibq nempe AZ, rectae ee qm AH. Jungantur enim rectae CZ, CH, et quonia ppe triangli AZC duo latera AC, CZ ipsa AC (3) reliqua AC ee ppe circulu ZC, aequalis ZC, erit AZ ipsi etiam qm AF. Pariq quoq ppe triangli AHC duo latera AH, HC ipsa AC, aequa ipsi circulu HC aequalis ZC, erit AH ipsi etiam qm AF. Quu eadem rone ostendatur

(4) p: 20 lib:

(2) p: 20 lib:

(3) p: 20 lib:

ostendat, one aliã rectã lineã, quæ ab assumpto puncto A cadit ad convexã circli circumferentiã jacere ee, qm AF, erit AF omniũ maxima. Demonstratio quia ppr circulũ CH ẽ æqualis CL, communis vero AC, erunt duo latera AC, CH trianguli ACH, æqualia duobus lateribus AC CL trianguli ACL, alterum alteri. & anguls ACH continetur a lateribus illis jungitur angulo ACL, qui a iisdem lateribus continetur, itaq; erit basis AH jungitur basi AL. Quod eadem demonstratio, de omnibus alijs rectis (4) ppa. lis. chs lineis, quæ a puncto A ducũtur ad convexã circli circumferentiã, dicendã ẽ, rectas ipsi AF ppinquiores, nores ẽe rep remotis. Dico demũ ab eodem puncto A hũ ad cãvã, cu ad convexã circli circumferentiã jacere n nisi duas rectas æquales duci posse nempe cuiq; ipsarum AD, AH, unã ad hinc ex parte alta duci posse æqualem, et n plures.

Fiat enim ad rectã AL, atq; ad datum punctum A anguls CAK æqualis (5) Fiat 23 lia anglo ACD, quia igit duo latera AC CL trianguli ACL æqualia sunt duobus lateribus AC, CK trianguli ACK alterum alteri, et anguls L æqualia sunt duobus lateribus illis ex constructione per Pam æquales, erunt tgs (6) Pam 4 lib. æquales CL, passes eundem triangulum AL AK. Dispesgit AL ducta ex parte alta alia æqualis AK. Plures autem duci n possunt nec cadunt interne, et ut ipsi AL ppinquiores jacere nt, qm AK, qua adeo jacere quog qm AD, nec cadunt extrne, et p constructionem, ut magis distantes a data AL, nores sint qm AK, et consequenter nores quoq; qm AD. Similiter hoc idem ostendetur relate ad rectam AH, ita nimirũ recta AL ad datum punctum A, constituat anguls ACL, æqualis anglo ACH, jungatur AL, æqualis eritq; inter se recta duæ, dein AL, adeoq; ipsi AH, ducta ex parte alta, alia æqualis AL. Plures autem duci n possunt, nec cadent omnino extrne, vel accedunt ad F, et velut nores qm AL, nores quoq; erunt qm AH, vel recedunt tabeant de AF, et quia jacere nt qm AL, erunt etiam remotiores qm AH. Concludamus igit quod in extra circli punctum A, ejusdemq; et ex eodem puncto hũ ad cãvã, cu ad convexã circli circumferentiã duci, et ex eodem puncto hũ ad cãvã, cu ad convexã circli circumferentiã, maximam fit illa, quæ transit p centrum, aliam vero, quæ maxime ppinquior est illa, quæ transit p centrum, et semper ita deinceps, ut ejusmodi rectæ ppinquiores nt, jacere nt ceteris remotioribus. Minimam autem illam, quæ ppinquior est ad convexã minimæ illa, quæ ducta transit p centrum, et illam vero quæ minime ppinquiores nt nores sint ceteris remotioribus, et ita etc. quod erat ostendendum.

Du

PROPOS. XIII.

Si è puncto intra circlm sumpto cadãt ad ejs circūferẽtiã, plures qm duæ rectæ lineæ æquales, asūptũ punctũ erit cẽtrũ circli.

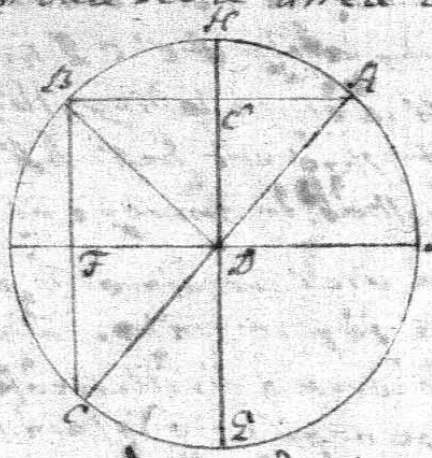

Intra circlũ ABC capiãt̃ punctũ aliqd D ex qrẽ cadãt ad ejs circūferẽtiã tres rectæ lineæ DA, DB, DC, dico asūptũ punctũ D ẽ cẽtrũ circli. Jungantq; enim rectæ AB BC, quæ secẽtur (ut) bifariã in punctis E et F, jungantq; DE, DF, quam utraq; extendat̃ ultrq; quam, illaq; dẽ versus H, et H, ista am versus K, et L. Et quoniã ex constructione AE, ẽ æqualis EB, ẽ cõmunis vero DE; erũt duo latera AE, DE trianguli ADE æqualia duobus latẽribus BE DE, trianguli BDE alterũ alteri. Est am ex hypothesi basis illius DA, æqualis basi istius DB, itaq; erit ꝓpter æqualẽ angulũ DEA æqualis angulo DEB: et quãdo ꝓpterea quã recta KL recte ipsam AB bifariã, et ad rectos angulos in E, in recta KL, erit cẽtrũ circli. Eodẽmodo ostẽdemus, quia ex cõstructione BF, ẽ æqualis CF, cõmunis autẽ huic vero DF, erũt duo latera BF, DF trianguli BDF, æqualia duobus latẽribus CF, DF, trianguli CDF alterũ alteri, Est am ex hypothesi basis illius DB æqualis basi istius DC, erit igit̃ angulus DFB, æqualis ꝓpterea angulo DFC; itaq; adeo quã recta KL recte ipsam BC bifariã, et ad rectos angulos in F, in recta KL, erit cẽtrũ circli. est igit̃ cẽtrũ circli ABC tã in recta LH, qm in recta KL. quare erit in puncto, qd utrig eaũ lineaꝝ cõmune sit. Jã vero rectæ duæ LH KL non aliud punctũ cõmune habẽt, qm D, quocirca duæ rectæ lineæ in unico se secãt puncto. Punctũ igit̃ D cẽtrũ ẽ circli ABC. Ex ꝓpterea ꝛiqpuncto intra circlũ sumpto, cadãt ad ejs circūferẽtiã plures, qm duæ rectæ lineæ æquales, asūptũ punctũ erit cẽtrũ circli, qd erat ostendendũ.

PROPOS. XIV. THEOR. Q.

Circuli circulũ in pluribꝰ qm duobꝰ punctis non secãt.

Sint duo circuli, ABCD EC, ADCEC. qui se mutuo non secẽt dico eos in pluribꝰ, qm duobꝰ punctis non posse secare.

Si enim fieri ꝓt se mutuo recẽt in tribꝰ punctis A, C, C; et inveniatur centrũ circli ABCDE ex. ꝓpterea H, jungantq; rectæ HA, HC, HC, qua-

qm

ductæ sint à centro ad circumferentiam ipsius ABCDC. erunt æquales inter se. et quoniam intra circulum AFCEC sumptum est punctum H, et ab eo cadunt ad eius circumferentiam tres rectæ lineæ æquales HA, HC, HC; erit idem punctum H (ex) centrum quoq; circuli AFCEC. Duo igitur circuli, ABCDC, AFCEC, qui se mutuo secant in tribus punctis A, C, C. Proindeq; circulus circulum in plus quam duobus punctis non secat, qd erat ostendendum.

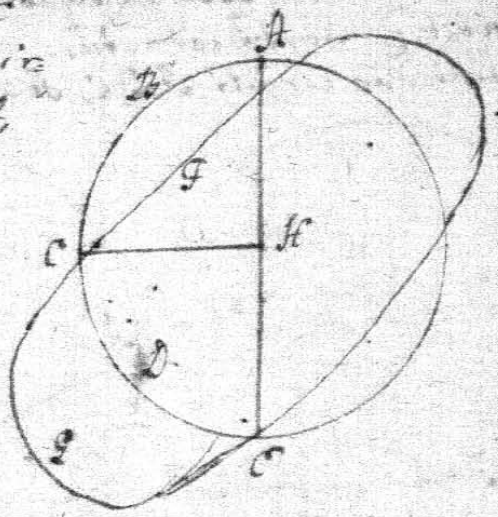

(ex) 9. huius

(ex) 6. huius

PROPOSITIO XX.

Si duo circuli se se intus contingant recta adjungens centra ipsorum transibit per punctum contactus. Sint duo circuli ABC, ADC. qui se se intus contingant in A. sit autem F centrum circuli ABC, et E centrum alterius ADC. Dico rectam FE, adjunctam centra illa transire per punctum contactus A. Si enim fieri potest non transeat per punctum A. sed secet circumferentiam ABC in punctis B, et C circumferentiam vero ADC in punctis D, et F. jungantur rectæ AF. AE. quia igitur centrum circuli ABC est A, erit AF, æqualis CF. Quare appositâ communi FE, erunt duæ AF, FE simul ipsis æquales FC et toti. duæ autem AF, FE ipsa sunt ipsa AE. in triangulo igitur AE duo latera simul reliquo sunt

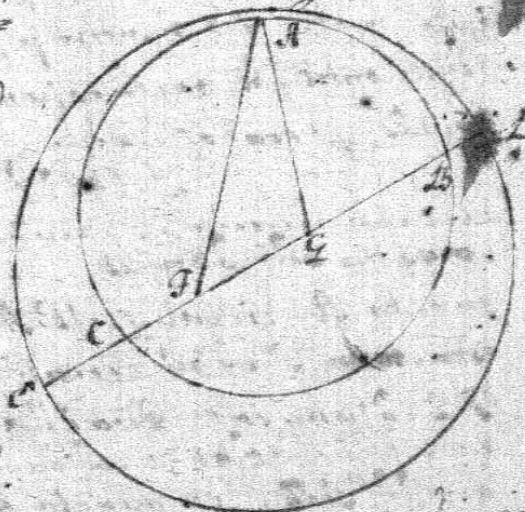

(ex) cexia:

(ex) 9. 20 huius

maiora. itaq; CE igitur quoq; erit quam AE. jam vero quum centrum sit circuli ADC, AE ipsi æqualis est DE. qd fieri non potest. Quod proponatur sit circulus ADC, AE æqualis

PROPOO 12. THEOR: 10.

Si duo circuli se se extra cõtingãt; recta cõjungens centra ipsorũ, hãbit p punctũ cõtactus.

Sint duo circuli ABC, ADC, quite extra cõtingant in A. Sitam F cẽtrũ circuli ABC, & vero alterius ADC. Dico rectã FE cõjungẽtẽ centra illa, transire p punctũ contactus A. Si enim fieri potest, n trãseat p punctũ A, d recet circulũ q̃ de ABC in puncto B, circulũ vero ADC in puncto D. Jungantq̃ rectæ AF, AE.

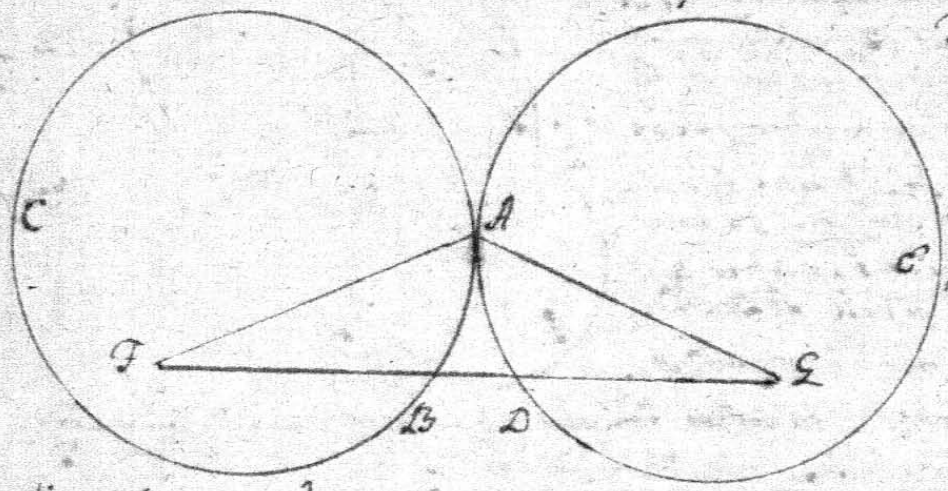

(x) p: 20 lib: 1 Et quoniã in omni triangulo duo latera simul (x) sũpta reliquo jora, quomodocũq̃ sũpta; erũt duæ AF, AE jores ipsa FE. Sũt aũ puncta F, et E cẽtra circulorũ, atq̃ adeo rectæ AF, AE æquales ipsis BF, DE. Duæ igit BF, DE simul jores sũt quã ipsa FE: qd quũ falsum sit, dicendũ ẽ, rectã FE trãnire p punctũ A. Quapropter si duo circuli se se extra contingãt, recta cõjungens eorũ centra ipsorũ trãnsibit p punctũ contactũs, qd erat ostendendũ.

PROPOO 13. THEO: 11.

Circulus circulũ in plurib⁹ q̃m uno puncto nõ cõtingit. sive intrinsecus sive extra eũ cõtingat. Circulus ABC, cõtingat primo intrinsecus in puncto A circulus alter ADE, dico in nullo puncto A eũ contingere. esto etenim F cẽtrũ circuli ABC, et E cẽtrũ alterius ADE, recta igit FE cõjungens cẽtra illa trãnibit p punctũ cõtactus A. (x) producat, eadẽ usq; ad C, et ex E ducat utcũq; recta EDB, quæ recet circulũ quidẽ ABC in puncto B, circulũ vero ADE in puncto D, et quoniã in AC, diametro circuli ABC sũpti ẽ punctũ E q̃ nõ ẽ cẽtrũ, et adeo cadunt ad circunferiã, plures rectæ lineæ EA, EB, EC: erũt EA, EB, EC inæquales, quarũ maxima q̃dẽ EC, quæ trãsit p cẽtrũ F, minima vero reliqua portio diametri EA, ẽ igit EA, nor q̃m EB, q̃m vero E cẽtrũ ẽ circuli ADE, adeo q̃ EA ẽ æqualis ipsi ED, itaq; ED nor q̃q̃ erit ẽt q̃m EB, et pptea punctũ B,

(x) p: 21 huj

(x) p: 7 huj

erit

erit intra punctū D. Simili rne ostendet oīa alia puncta circuli ABC ee intra puncta correspondentia alterius circuli ADC, quare circulus ADC, contingens circulū ABC, intra in puncto A in solo h puncto eū continget. Sed eū dē circulū ABC contingat 2do extra circulus alt AHI in eodē puncto A, dico quoq in solo puncto A eū cōtingere. Esto et enim F cētrū circuli ABC, et K cētrū alterius AHI recta igitur KF cōjungens centra illa transibit p punctū cōtactus A (3.) ducatur ante ex K utcūq recta KHB, quae recet circulū qdē AHI in puncto H, circulū vero ABC in puncto B. Et quoniam extra circulū ABC sūptū ē punctū K, et ab eo ducta n ad cōvexā circuli circūferētiā plures rectae lineae KHKB, erit (4.) oīū istarū linearū minima recta KA, quae producta transit p cētrū circuli F. est igitur KA minor, qm KB. Iam vero punctū K cētrū ē circuli AHI, adeoq KA ē aequalis KH. Itaq KH minor quoq erit, qm KB, et ppterea punctū B erit infra punctū H, simili rne ostendet oīa alia puncta circuli ABC ee infra puncta correspondentia alterius circuli AHI, duo igitur circli ABC, AHI, sese extra contingētes in A, in solo isto puncto A sese mutuo contingūt, et ppter eo circulus circulū, in pluribus, qm in uno puncto n contingit. Quod erat demonstrandū.

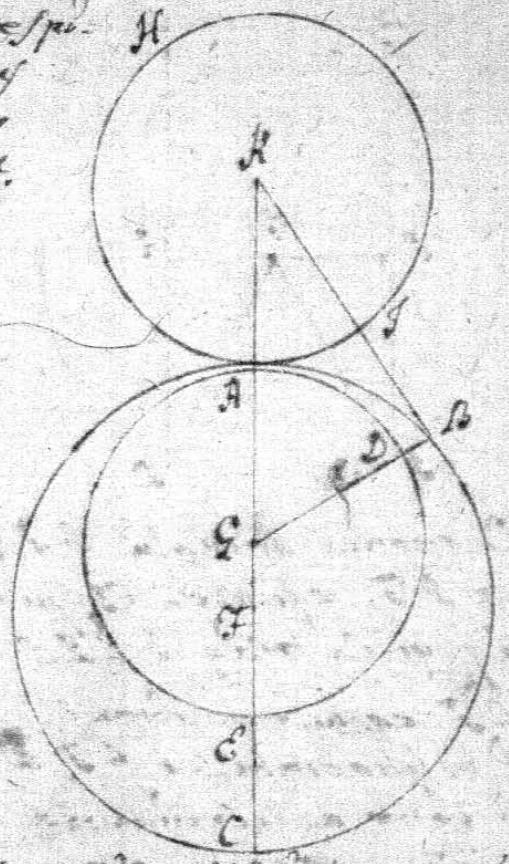

C3 p: 4 huius

C4 p: 4 huius

PROPOSITIO 14 THEOR 13.

In circulo aequales rectae lineae, aequaliter A à cētro distant, et quae aequaliter à cētro distāt inter se sūt aequales.

In circulo ABCD, cujus cētrū ē punctū F, cōstituantur 1 modus

duæ rectæ lineæ æquales AB, DC, dico eas æqualit distare à centro F, hoc est æquales esse perpendiculas FE, FZ, quæ à centro super eas demittuntur. Quoniam enim recta FC, FZ transeunt per centrum, et secant alias AB, DC, non transeuntes per centrum ad rectos angulos secant eas (ut) hîsterna, igitur AE, DZ remissæ ipsarum AB, DC, et propterea cum ex hypothesi duæ AB, DC inter se sint æquales, erunt etiam (cum) æquales inter se duæ AE, DZ. Jungantur AF, DF.

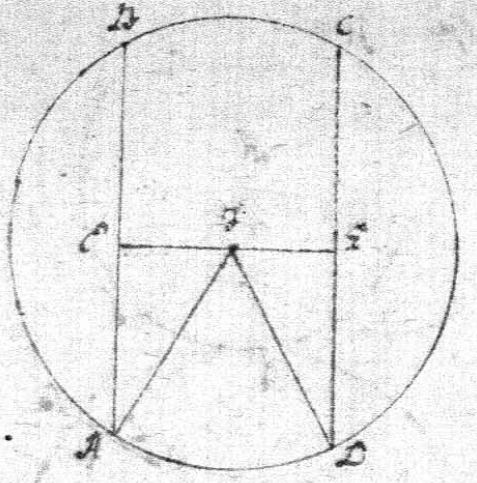

Cor. 3 huius

Cor. 5 huius

Et quoniam triangulum AFE, rectum habet angulum in E, erit quadratum ex AF, æquale. (Per) quadrata, quæ fiunt ex AE, et EF, pariter quoniam triangulum DZF, rectum habet angulum Z, erit quadratum ex DF æquale quadratis, quæ fiunt ex DZ, et FZ, sunt autem æqualium æqualia quadrata, ex AF, DF, quibus sunt æquales AF, DF, volut ductæ à centro ad circumferentiam inter se sint æquales. Quadrata igitur quæ fiunt ex AE, et EF æquantur quoque erunt quadratis ex DZ, et ZF, eadem quæ AE quadratum æquale erit DZ quadrato erit etiam EF quadratum æquale ZF quadrato; et deinceps EF ZF æquales erunt inter se. Rursus recte duæ AB, DC, æqualiter distent à centro circuli F, ita nempe, ut æquales sint perpendiculares FE, FZ, quæ à centro super eas demittuntur, dico etiam eas AB, DC, etiam inter se æquales esse. Obtinent enim AFE, DFZ, rectos in E, et Z, utrosque suos quadrata ex AE, et EF æquantur quadratis, et DZ, et ZF, eadem modo EF quadratum æquale ZF quadrato, itaque quadratum ex AE, etiam æquale erit quadrato ex DZ, et propterea quum æquales sint AE, DZ, erunt quoque æquales rectæ AB, DC, quæ illam sit duplæ, duplis igitur æquales et quod erat demonstrandum.

PROPOSITIO VII. THEOREMA VII.

In circulo maxima linea sunt ipsa ductarum est diameter, reliquarum autem semper propinquior ipsi per centrum, alia semper remota

remota

Remorio Intra circulū ABC, ducāt plures rectæ lineæ AG, CD, CF, quarū ꝙdē AB trāseat p̄ centr̄ L. Dico omniū rectā ipsā AB esse maximā. Jungāt enim hī rectæ, CL DL, cū rectā CL, FL, et quoniā ꝓpe circulū CL, ē æqualis AL et DL, æqualis BL, erit tota CL, DL, æqualis totī AB. Jam ꝓpe triangulū CLD duæ CL, LD, simul sūtæ ipsa CD. (47) erit AB ꝓpe aliquo quoq; qm CD. Similiter ostendet cadē AB ꝓpe eē, qm CF, nēpe, quū ꝓpe circulū sit AL, æqualis CL, et LD æqualis FL, erit tota AB, æqualis duabus CL, FL, ꝓpe triangulū CLF duæ L, FL, simul sūtæ, ipsa CF, ergo et AB, ꝓpe quoq; qm CF, et ꝓpe ea AB, erit omniū maxima. Dico ꝙdō qdri CD ꝓpinquior sit cēdro L, qm CFC ꝓpior sit qm CF. Ab ipso enim centro L, ꝓpe ipsas CL, CF, ꝓpendiculares mittat LH, LK, quia ex hypothesi CF, ꝓpior distat à centro L qm CD, erit LK, ꝓpior qm LH. quo circa si ex LK abscindat portio LK, CH, æqualis LH, et ꝓpter L, ducat recta MM ipsis CH, ꝓpe parallela (31) rectæ duæ CD, NN, erit æqualis distans à centro L, æqualis erit (47) et ipsi basi trianguli, MLN. ELF, quæ sunt duo latera, L, NL, æqualia duobus latibus CL, FL, alterutri, et angulus MLN, ꝓpe angulo CLF, quare CD, ꝓpior erit qm CF, ex hypothesi in circulo maxima: etc qd erat demonstrandū.

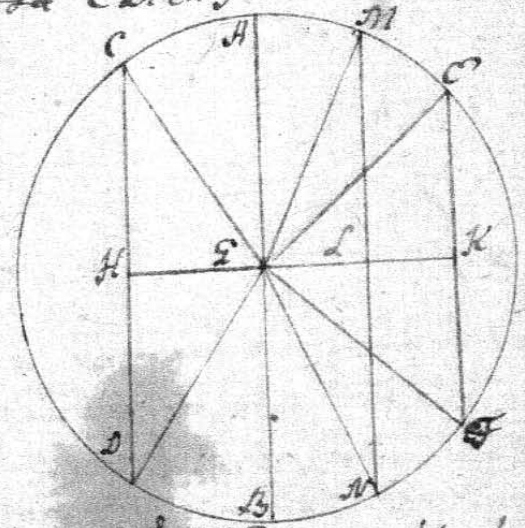

PROPOSITIO VI. THEOREMA V.

Si ex diametri extremitate perpendicularis ad eam erigatur, hæc tota cadet extra circulū; et in locū ipsa, et circuli circumferentiā cōtentum nulla alia recta linea duci poterit.

Sit circulus ABC, cuius centrū sit punctum D, diametr recta AB. erigatur ex extremitate diametri A ꝓpendicularis ad eam AE. Dico rectam istam AE cadere totam extra circulū, adeoq; in solo

punctō

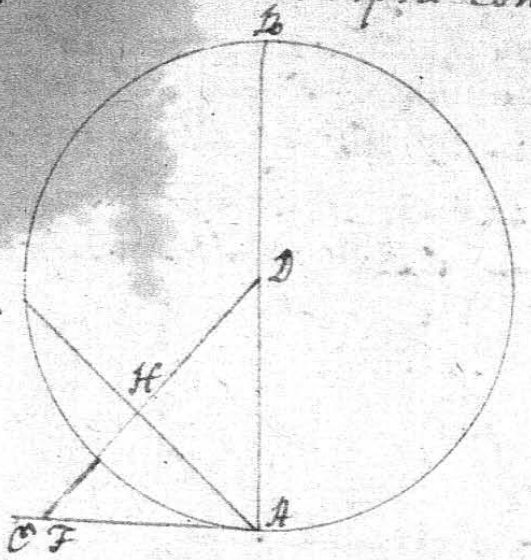

puncto A circulū ipsū contingere. Capiat etenim in AC punctū qdvis F, et jungat DF, quia igit in triangulo DAF angulus DAF ē rectus et duo angli, ejusdē triangli simul duobus rectis nores sūt. (1) erit anglus DFA recto nor. in oni am triangulo (2) jori angulo jus latus opponit, latus igit DF opponitū anglo jori DAF, jus erit latē DA, qd opponit anglo nori DFA. Sed ppt circulū DA ē æqualis DC, itaq DF jor quoq erit qm DC, et ppterea punctū F erit extra circulū. Cum q eadē sit demonstrāo de omnibus aliis punctis rectæ AC, consequens ē, ut recta AC tota cadat extra circulū, atq adeo ut in solo puncto A eū contingat. Dico 2do in locū cōtentū tangente AB, et circuli circūferia ex eodē puncto A aliā rectā lineā duci n posse. Ducat etenim ex puncto supra ipsā AC alia quævis recta linea AH, et quoniā anglus DAC rectus ē, erit anglus DAH recto nor, pinq quū DA, n sit ppendicularis ad AH demittat ex centro D sup AH. (3) perpendicularis DH, quia igit in triangulo DAH, anglus DHA, jor ē anglo DAH, erit latus DA opponitum angulo jori, jus latē DH, qd opponit anglo nori, ē am ppt circulū DA æqualis DC, itaq DC jor quoq erit qm DH, et ppterea punctū H erit intra circli circūferiā. n igit recta AH cadit in locū cōtentū tangente AC, et circli circūferiā, cūq eadē sit demonstrāo de qualibet alia recta linea, consequens ē, ut in locum cōtentū tangent AC, et circuli circūferia nulla recta linea duci possit ex puncto A, Igit si ex extremitate diametri ppendicularis adeo etc, qd erat demonstrandū.

(1) p: 17 lib.

(2) ppot. g. lib. 1.

(3) p: 12 lib.

PROPOO 17 PROB 2.

Ex dato extra circulū puncto, tangentē ad circulū ducere. Sit punctū A, datū extra circulū BC, oportet ex puncto A ducere tangentē ad ipsū circulū BC. Circuli BC inveniat,

(4) centrū, et sit punctū D. Iūncta DA describat centro D in=
ppalog AA circulus alt AF. parro ex puncto B, in quo recta DA
secat circulū BC, erigat (12) sup DA
ppendicularis BF, quae secet circulū
AF in puncto F. deniq; ducta recta B=
F, quae secet circulū BC in C, jūnga=
t AC, dico rectā, istā AC ee tngen=
te quaesitam. Quoniam enim punctū D
centrū ē tā circuli BC, quam circuli AF;
erit tū DC aequalis DB, cū DF aequalis
DA. Quare duo latera DA, DC, trianguli A=
DC aequalia erūt duobus lateribus DF, DB, alterius triangli FDB,
alterū alteri. Cōstat autē utriq; triangulo utriq; cōmunis angulus D, q bequali= (23) p: 4
bus ipsorū lateribus cōtinet. Itaq; erit (5) angulus DBF aequalis angu= li: 1
lo DCA: adeoq, quū ex cōstructione rectus sit angulus DBF, erit etiam
rectus angulus DCA. Unde, quū ex puncto C extremitate semi=
diametri, DC, erecta sit ppendicularis CA, haec tota extra circulū BC (14) p: 16
(14) cadet; et cōsequēr tangens erit. Quare ex puncto A dato ex= huius
tra circulū BC ducta ē rēa circulū ipsum tangens AC. Quod erat etc.

PROPOSITIO THEOREMA 10.

Si circulū recta cōtingat linea; quae cētrum cū puncto cōtactus cōjungit ppendicularis erit ad tangēte.

Sit circulus AB, cuius cētrum sit punctum C, cuiq; cōtingat
in A recta DE. Dico lineā CA, cōjungēte centrum
cū puncto cōtactus A ppēdicularē esse ad tange=
tē DE. Si enim CA non sit ppēdicularis sup DE,
demittat (12) ex cētro C ppēdicularis ad ipsam
C, et sit CB, quae secabit eiusdū in puncto ali=
quo B. Propterea rectus DC, ut tangēs, to=
ta cadit extra circulū. Quia igit angu=
lus CBA rectus ē, et duo anguli cuiusq; trian=
guli simul duobus rectis (17) minores sūt, erit an=
gulus CAB recto minor. Iam ad eam angulum
ius latus (14) opponit. Latus itaq; CA oppositū anglo ieni CBA ius ē la=
tē CB. Quod opponit angulo non recto D, cōstat ppter circulū CA aequalis (18) p: 19
Itaq; CB, ter quidē erit quam CD. Quod, quū fieri non possit, cōsequens ē, ut non sit li: 1
CB ad CA ppendicularis sit sup DE. Propterea. si circulū recta etc, quod erat
demōstrādū.

PROPOS: XV. THEOR: 17.

Si circulū recta cōtingat linea, et a puncto cōtactus p̄pendicularis ad tangētē erigatur, hanc habebit p centrū circuli.

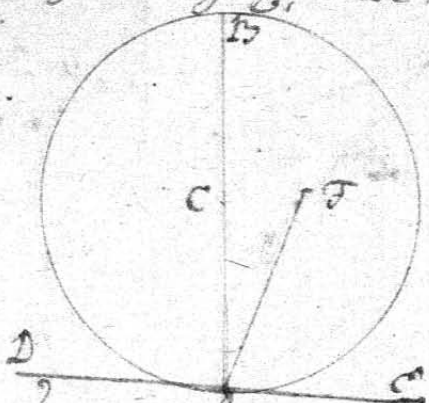

Circulū AB, cōtingat in puncto A, recta DC, cui exquo erigat ad ip̄am DC p̄pendicularis AB. Dico in hac recta transire p centrū circuli, aq̄ ut ita careat bisaria in C, erit punctū cētri ip̄ius circuli. Item si fieri p̄t, centrū circuli extra rectam AB, velut in F, et ducat ex F ad A recta FA. Quia igit FA cōjungit centrū circuli cū puncto contactus, ea erit ⊥ris perpendicularis ad rectam DC. Quare rectus erit angulus FAD. Cū hypothesi am rectus sit angulus BAD. Itaq̄ anguli DAD aequales sunt ⟨an⟩glo BAD. Q̄d quū fieri non p̄sit, cōsequens est, ut in ipsa AB sit centrū circuli. Quapropter si circulū etc: quod erat ostendendū.

ax J p: 18 huj

ax 11 p Axi: 12 hui

PROPOS 20. THEOR: 18.

Angulus ad centrū duplus est anguli ad circūferētiā, quū ūnq̄ eādē arcum insistent.

Sit circulus ABC ejusq̄ centrū sit punctū D. Ad centrū hujus circuli D cōstituatur angulus BDC, ponat autē angulus alter ad circūferētiam BAC, qui insistant ūnq̄ eādē arcui BC. Dico ad centrū angulū BDC duplū esse anguli ad circūferētiā BAC. Jungatur recta AD, quae producta versus C cadat tandē intra angulum BDC. Quia igit AD est aequalis DC, erit triangulū ADB isosceles; adeoq̄ anguli

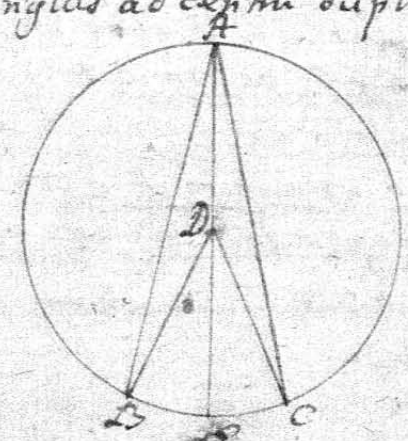

ax J p: 5 lib: 1 DAB (x) aequalis erit anguli DBA. Jam vero in triangulo ADB latus AE productum est in C; atq̄ adeo angulus exterior BDC (z) aequalis est duobus interioribus, et oppositis DAB, DBA, aequales. Quum igit duo triangula DAB, DBA aequales sint inter se, erit angulus BDC duplus unius DAB. Simili ratione ostendet, angulum CDC duplum esse anguli DAC; ergo reliqui totius anguli ad centrū BDC duplum est reliqui anguli ad circūferētiam BAC.

ax 32 lib: 1

Cadat secundo recta AD producta versus C extra angulum BDC. Eadem omnino ratione ostendet tum angulum BDC duplum esse anguli DAB, cum angulum CDC duplū

an:

anglum DAC. Quare si ex angulo CDE auferat angulus ~~DA~~ BDE et ex angulo DAC auferat angulus DAB remanebit angulus ad centrum BDC duplus ~~qu~~ quoq; anguli ad circumferentiam BAC. Erit igit in omni casu angulus ad centrum duplus angli ad circumferentiam, quum ~~eode~~ sup eodem arcu insistant. Quod erat ostendendum.

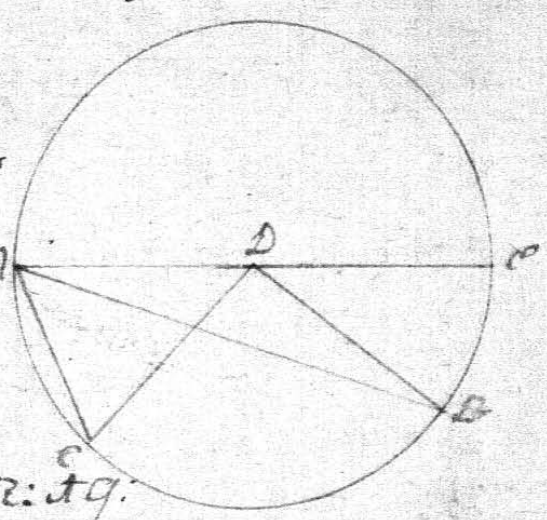

PROPOO 21. THEOR: 19.

Qui in eadem portione sunt angli, inter se sunt æquales.

Esto circulus ABCDE, in quo capiat portio aliqua AEDC. Ponantur in ista portione duo anguli AEC, ADC. Dico angulos istos æquales esse inter se. Inveniat etenim (1) centrum circuli, et sit punctum F. jungaturq; rectæ AF, CF. Quia igit AFC est angulus ad centrum, et AEC est angulus ad circumferentiam, quorum uterq; insistit sup eodem arcu ABC; erit angulus ad centrum AFC (2) duplus angli ad circumferentiam AEC. Similiter quia AFC est anglus ad centrum, et ADC est anglus ad circumferentiam quorum uterq; insistit sup eodem arcu ABC; erit anglus ad centrum AFC, duplus angli ad circumferentiam ADC. Ejusdem igit anguli AFC semissis est tum anglus AEC, cum anglus ADC. Sed quæ ejusdem sunt dimidia, inter se sunt (3) æqualia. Erit igitur angulus AEC æqualis angulo ADC. Et propterea, qui in eadem sunt anguli, inter se sunt æquales. Quod oportebat demonstrare.

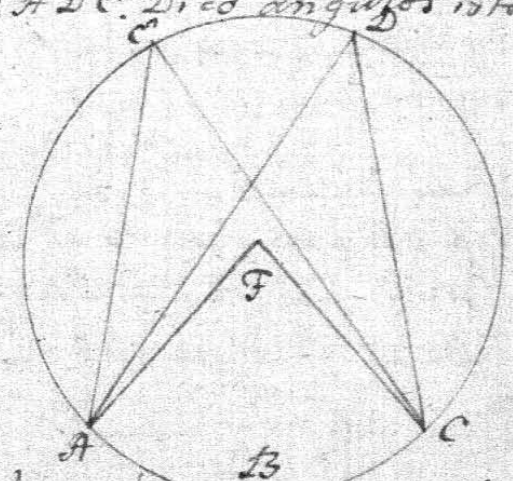

(1) p 1 hujus

(2) p 20 hujus

(3) axi 7

Scholium.

Fieri autem potest ut rectæ AF, CF, nullum angulum in centro F, sed in directum jaceant. Hoc igit quum contingit, ostendet angulus AEC æqualis anglo ADC in hunc modum: Capiat in alta

portione

portione ABC punctum aliquod B, et jungat̃ rectæ BF, BD, BC.

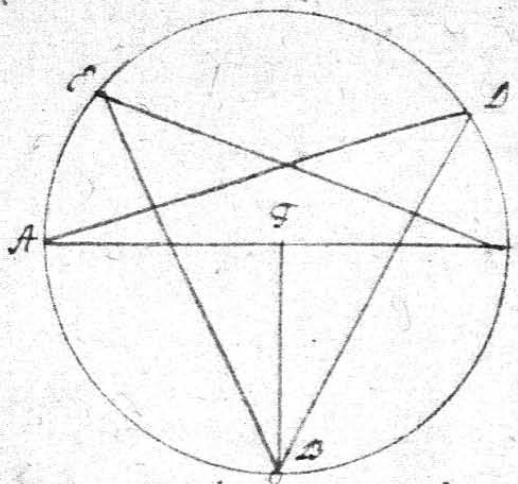

Quia igit̃ angulus AFB ē ad centrum, et angulus ADB ē ad circũferiã; erit anglus ad cẽtrũ AFB duplus angli ad circũferiã ADB. Unde duo angli AFB BFC simul dupli erũt totiq angli ADC. Simili ratiocinio ostendet̃ eosdẽ angulos AFB, BFC simul duplos ẽe anguli ACC: ex quo sequit̃, angulum ADC æqualem ẽe anglo, ABC. Sed fieri quoq pt, ut eædem rectæ AF, CF cõstituant quidem anglũ in centro F, sed versus eam partem in qua sunt ipsi anguli ACD, ADC. Quo rursq in casu, poterit eadem ac pcedentis casus demonstrão adhiberi.

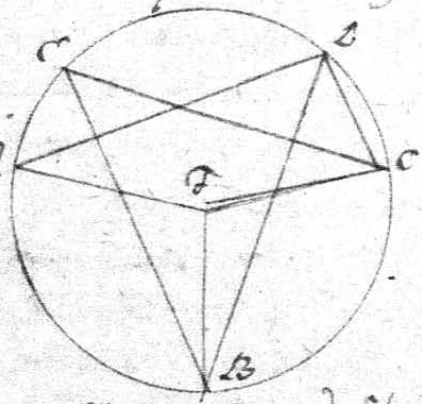

PROPOO 22. THEOR. 20.

Quadrilatarũ in circulo inscriptarũ angulis oppositi duobq rectis sũt æquales.

Esto circulus ABCD, in quo inscribat̃ aliqua figura quadrilatera ABCD. Dico anglos ejq oppositos duobq rectis æquales ẽe.

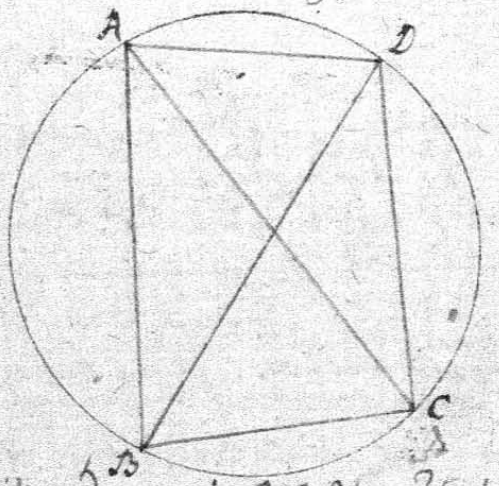

(1) p. 21 hujq

Jungant̃ etenim rectæ ACBD. et quoniam angli ABD, ACD, sũt in eadẽ portione erũt ii, (1) æquales int̃ se. Paritq quia anguli ADB ACB sũt in eadẽ portione, isti etiam int̃ se æquales erũt. Est igit̃ angulus ABD æqualis angulo ACD, et angulus ADB æqualis angulo ACB. Quare erũt duo angli ABD, ADB simul æquales toti anglo BCD: et ppt̃ea apposito cõmuni BAD, erũt tres angli ABD, ADB, BAD æquales duobq anglis BCD, BAD. Sũt aũt tres angli ABD, ADB, BAD (2) æquales duobq rectis. Erũt igit̃ duobq rectis parit̃ æquales angli duo BCD BAD. Similiter ostendet̃ duobq rectis æquales ẽe duos anglos ABC,

(2) p. 32 lib. 1

ADC

ADC. Quare quadrilaterum in circulo inscri: etc qd erat ostendendum.

PROPOO 23. THEOR: 21.

In eadem recta linea duae circulorum portiones similes, et inaequales constitui non possunt. Sit recta AB in qua constituatur aliqua circuli portio ACB. Dico in eadem recta AB non posse constitui aliam circuli portionem quae sit similis ipsi ABC, et idem autem inaequalis. Si enim fieri potest, constituatur haec altera portio circuli, et sit ADB. Ducatur autem ex puncto A recta ACD, quae utramque portionem secet in punctis C, et D; jungantque rectae BC, BD. Quia igitur ACB, ADB ponuntur similes, et similes circulorum portiones sunt illae, quae suscipiunt angulos aequales; erit angulus ACB, quem suscipit portio ACB aequalis angulo ADB, quem suscipit altera portio ADB. Hoc autem fieri non potest, in triangulo enim BDC, latus DC productum est in A, ideoque angulus exterior ACB jor (1) interiori, et opposito ADB, non igitur portio ADB similis est portioni ACB. et propterea in eadem recta linea. etc. qd erat ostendendum.

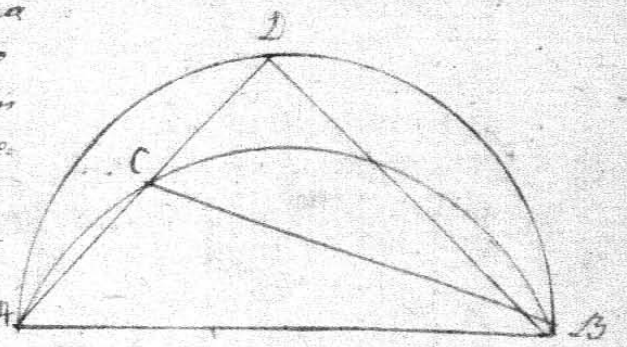

(1) p: 16 li: 1:

PROPOO 24. THEOR: 22.

In aequalibus rectis lineis, similes circulorum portiones constitutae sunt etiam aequales. Sint duae rectae lineae aequales AB, CD, in quibus constitutae sint duae circulorum portiones ACB, CFD. similes inter se. Dico easdem portiones esse etiam aequales. Capiatur etenim cogitatione portio AFB, et ponatur super portione CHD, hac lege, ut punctum A incidat in punctum C, recta sci: AB in rectam CD. Et quoniam ex hypothesi aequales sunt rectae AB, CD, incidit quoque punctum D in punctum D, unde necesse ut ipsa portio AFB incidat in portionem CHD. Aliter enim in eadem recta linea constitui possent duae circulorum portiones similes, et inaequales, qd fieri (1) nequit. Congruit itaque portio ACB cum portione CFD. Et propterea in aequalibus rectis lineis similes circulorum portiones constitutae, sunt etiam aequales. Quod erat demonstrandum.

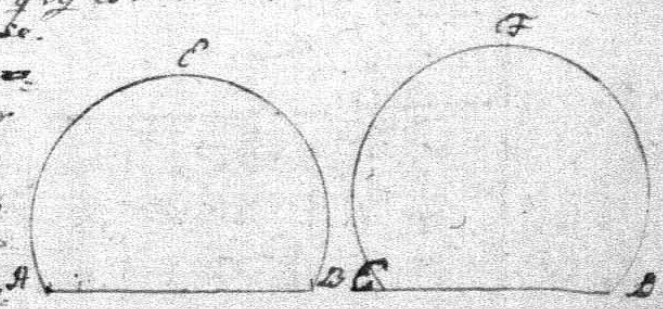

(1) p 23: hujus

PROPOO 25. PROBLEM. 3.

Circuli portione data, invenire centrum circuli, cujus ea est portio, et circulum perficere.

Data sit circuli portio ABC. Oportet invenire centrum circuli, cujus

jus ea ē portiō, ipmung circulū ꝓficere. Cꝫ puncto A ad punctū C ducat
Cꝫ ꝑ: 20 lib: 1 recta AC, quæ secet Cꝫ bifariam in D, excitetq; porro ꝛnp AC Cꝫ ꝑpendicularis DB, et jungat
Cꝫ ꝑ: 32: lib: 1 AB. Et rigdo angulus ABD æqualis rit angulo
Cꝫ ꝑ: 5: ui: 1. ADB erit D cētrū circuli, cuiꝫ ABC ē portiō. Nam
semp ac anglus ABD æqualis ē angulo DAB, erit
etiam Cꝫ DA æqualis DB, ē ām ex cōstructione DA æ-
qualis DC. tres igit DA, DB, DC æquales erit int se
unde qua intra circulum ABC nphī rit punctū D, ex quo cadūt ad ejꝫ circūfe-
rentiā plures, qm duæ rectæ lineæ æquales, erit D centrū
Cꝫ ꝑ: 9 huiꝫ Cꝫ ipsius circuli. Quod si ain angulus ABD ꝛ
rit æqualis anglo DAB, tūc fiat ad lineā AB, ptq
ad datū ineæ punctū anglus BAC æqualis angulo
ABD, et puncto C, in quo recta AC ipsi BD occurrit cō-
tinū erit circuli, cuiꝫ ABC ē portiō. nam quū ex cōstruc-
tione æquales rit anguli ABC, BAC, erūt etiā æquā
lata EA, EB, quæ in triangulo ACB anglos illos subtē-
dunt, ſt am duo lata AD, DC minimi ABC æquāl duob⁹ lat⁹ibꝫ CD DC
altꝫ triangli CDC altū alti. Item q angulus ADC cōtentus b lat⁹ibꝫ illis
Cꝫ ꝑ: 4: lib: 1 æqualis ē angulo CDC qui b istis lat⁹ibꝫ cōtinet.
quū utꝫ ex cōstructione rit rectus, itaq; erit CA æqua-
lis Cꝫ ipsi CC. Cꝫ ꝓpterea tres CA, CB, CC
æquales erit int se. unde patens, qui intra circu-
lū ABC nphī rit punctū C, ex quo cadāt ad ejꝫ
circūferentiā plures, qm duæ rectæ lineæ æquales,
erit C centrū ipsiꝫ circuli. Data itaq; etc. circuli ABC, inuentū ē centrū circuli
cuiꝫ ea ē portiō. qđ erat faciendū.

PROPOS 26: THEOR: 23:

In circulis æqualibꝫ æquales anguli æqualibꝫ arcubꝫ insistūt, siue ad
siue ad circūferentias rint positi.

Sint duo circuli æquales ABC, DEF
quorum centra puncta G, et H, po
nantq; am ad centra istorum circulorum
duo anguli æquales BGC, EHF
ꝛ etiam ponantur ad circūferentias
et sint BAC, EDF. Dico arcum BC
EF, qbꝫ anguli isti insistūt ee
etiam æquales inter se. Jungant
etiam rectæ BC, EF, quæ
mia ꝓpter æqualitatē, circulorum ABC

DEF

DCF duo latera BG, CG trianguli BGC sit æquala duobus lateribus CH, FH alterius trianguli CHF alterum alteri. Sto etiam ex hypothesi æquales angulos BGC, CHF basis latera contineat, erit quoq; basis BC æqualis CF. (8.1 p: 4:)

Jam verò portiones BAC, CDF sibi similes inter se, quæ ex hypothesi æquales sint anguli, quos illæ suscipiunt BAC CDF. Quod si igitur addatur illæ portiones ut sibi inter se æquales, erit totus circulus totum circulo æqualis. (Ex p: 24: huius)

BC CF (3.) prius æquales inter se erat. Propterea, etc. quod erat ostendendum. (3. huius: axio: 3)

PROPOSITIO XXV. THEOR: XXI:

In circulis æqualibus anguli, qui sive ad centra, sive ad circumferentias positi, æqualibus arcubus insistunt, sibi etiam æquales inter se.

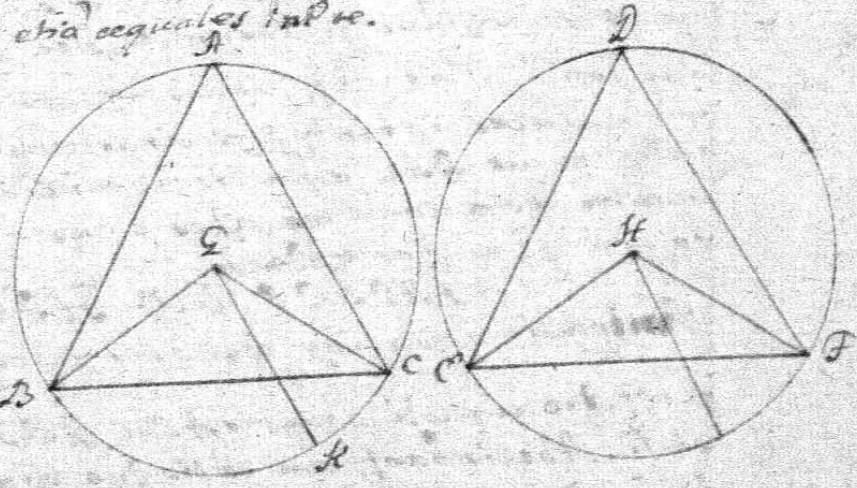

Sint duo circuli æquales ABC DCF, quorum centra puncta G, et H. Constituantur autem in circumferentiis eorum circulorum duo arcus æquales BC CF, quibus insistant tres anguli BGC, CHF constituti ad centra, tres autem anguli BAC, CDF positi ad circumferentias eorum circulorum. Dico æquales esse inter se, tam angulos BGC, CHF, quam angulos BAC CDF. Nisi enim anguli BGC, CHF non sint æquales inter se, alter ipsorum major erit. Sit itaq; major angulus BGC, et fiat ad rectam BG, atq; ad datum in ea punctum G angulus BGK æqualis angulo CHF. Quia igitur anguli BGK, CHF æqualibus circulorum æqualium insistunt, inter se existunt æquales, erit etiam æqualis (26. huius) circumferentia BK circumferentiæ CF. Sed circumferentia CF æqualis est circumferentiæ BC. Ergo erit BC (6. huius) æqualis BK. Quod fieri non potest. Non igitur inæqualis est angulus BGC angulo CHF. Est autem angulus BGC duplus (20. huius) anguli BAC, itemq; angulus CHF duplus anguli CDF. Quare erunt anguli BAC CDF æquales. Quare anguli BAC CDF æquales sunt angulo CDF. Et propterea in circulis æqualibus anguli, qui sive ad centra etc. quod ostendendum. (20. huius)

PROPOSITIO XXVI. THEOR: XXII.

In circulis æqualibus æquales rectæ lineæ, æquales arcus abscindunt (26. huius) alterum alteri, majorem quidem æqualem majori, minorem vero minori.

Sint duo circuli æquales ABC, DCF, quorum centra sint puncta G, et H. Deinde in iis duæ rectæ BC, CF æquales inter se. Dico rectas easdem arcus æquales abscindere, eum quidem arcum ABC æqualem

æqualem ijs ∠CF. nonè vero ∠BC æquale non
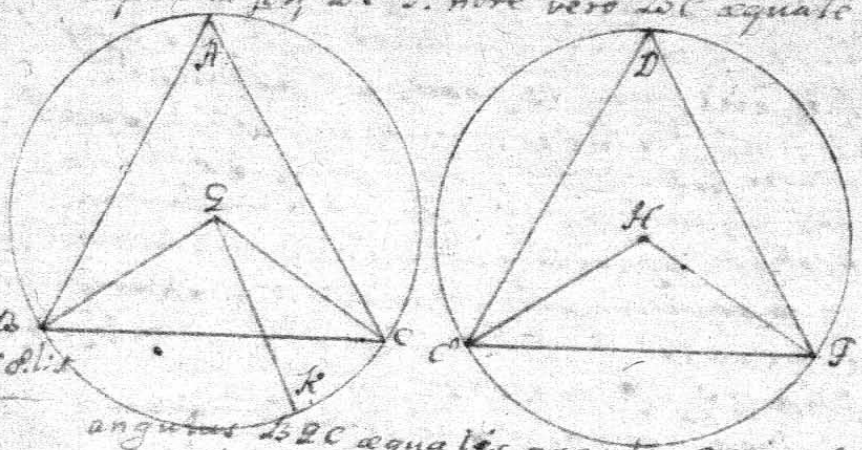

CJ p: 8. lib 4 anguloꝝ ∠BC æqualis anguło ∠HG. Jam verò æquales a
CJ p: 26. huj. æqualibꝫ insistunt circumferentijs, siue ad circumferentias, siue ad centra
rint ponitꝫ. Erit igitꝫ arcus ∠C æqualis arcui CF. atq; adeo,
quæ æquales sint integræ circulem portiones et reliquæ, erit
quoq; arcus ∠AC æqualis arcui CF. Et propterea in circulis æqualibꝫ
æquales rectæ lineæ æquales arcus abscindut. Quod erat ostendendum.

PROPOS. XXV. THEOR. 26.

Circulis æqualibꝫ æquales arcus æquales rectæ lineæ subtendut.
videsupra portā æquā

Sint duo circuli æquales ABC, DCF, quorum centra sint puncta G
et H. Abscindant autem ex his duo arcus æquales BC CF. Dico rectam
BC, CF arcus illos æquales subtendentes esse etiam æquales inter se.
Jungant etenim, tū rectæ BG, CG, cū rectis CH, FH, et quoniam
ex hypothesi arcus BC æqualis est arcui CF, et in circulis æqua-
libꝫ anguli, qui siue ad centra, siue ad circumferentias positi, æqua-
CJ p: 6 libꝫ arcubꝫ insistut, æquales (CJ) sunt inter se; erit angulus ∠GC æ-
lib 3 qualis angulo CHF. Unde, quū duo triangula ∠GC, FHF habeant
duo latera BG, CG, æqualia duobꝫ lateribꝫ CH, FH alterū alteri. Itemq;
CJ p: 4 lib 1 æquales angulos à lateribꝫ illis cōprehensos; habebit quoq; (CJ) basim
BC æqualem basi CF. Et propterea in circulis etc. Quod erat ostendendum.

PROPOS. XXVI. PROBL. XXVII.

Datam circuli portionem bifariam dividere.

Data sit circuli portio ABC, oportet portionem istam bifariam di-
videre. Ex puncto B ad punctum C ducatur recta BC, quæ necessario bifa-
CJ p: 10 lib 1 riam (CJ) secabit vel ipsi DB inæqualis erit. Deinde rursus BC per æqualis
CJ p: 33 lib 1. data circuli portionem in D. Dico portionem ABC recta linea bifariam in
D. Jungantur enim rectæ AD, DB, et quoniam ex centro AD,
æqualis CD communis vero DB, erunt duo latera AD, DB trianguli

ADB

A D B æquan duob⁹ lat⁹ib⁹ C D D B alt⁹ij triangli C D B. Et ehiã
Angulus A D B cotentus a lat⁹ib⁹ i⁹ij æqualis
anglo C D B, qui ij ⁹ ipsi⁹ lat⁹ib⁹ continet.
quu utq⁹ ex cõstructione rit rectus. Itaq
erit basis umq⁹ A B (3) æqualis quoqba-
ri alt⁹ij C B. Ostensũ ẽ aũ in æqualiũ
b⁹ circulis, et cõsequẽt es magis in eõ
circulo æquales rectas lineas æquales quæ arcus abscindere. (4) (4) p: 24.
ẽntigit, arcus A B, æqualis arcui C B, et Propter ea: etc. huj⁹

PROPOSITIO: XXVII:

Angulus in semicirculo ẽ rectus, qui vero ẽ in portione ⁹ore ẽ recto
nor, et qui in portione nore ẽ recto jor.
Sit circulus A B C D E hns p centro pũ
ctũ F. ducat⁹ in eo diamet⁹ B D, quæcũq;
dẽ dividat in duos semicirculos, et in alio
eorũ, ut B A C, ponat⁹ angulus B A D.
Dico angulũ istũ B A D rectũ ẽe. Junga
tur enim A F, et extendat⁹ B A versus E.
quia igit⁹ ppt circuli A F æqualis B
F. triangulus A F B isosceles erit; atq;
eo⁹ anguli B A F æquales erunt (5) an-
gulis A B F. similit⁹ rne, quia ppt circuli A F ẽ æqualis F B, ẽnt hi ang⁹
li A F B, isosceles, et cõsequẽt⁹ anguli D A F, æquales erunt anglo
A D F. quũ itaq⁹ rit angulus, qui ẽ E A F, æqualis anglo A B F, angulus
vero D A F æqualis⁹ anglo A D F; ẽnt totus angulus B A D æqua-
lis duob⁹ A B F A D F. ẽ quũ in triangulo B A D latus B A ꝓducat⁹ rit
in E, isti ẽ duob⁹ anglis A B F. A D F æqualis; e ehiã (5) anguli B A E ẽ (5) p: 32
rit igit⁹ (3) angulus E A D, æqualis anglo D A E et ꝓpt ea quũ sint lib: 1
deinceps, utq⁹ rectus erit⁹. Rectus itaq⁹ ẽ angulus B A D, qui ẽrat in (3) p: 4
semicirculo B A, C D. Sonat⁹ secũdũ in portione A B C D, semicir- lib: 1
culo ⁹ore, angulus alt⁹ A C D. Dico angulũ istũ, A C D ẽe acutũ, seu
nore recto. Quoniã enim in triangulo A B D anguli B A D ẽ rectus, erit alt⁹
A D B acutus, seu recto nor, quũ ingoni triangulo duo quilibet anguli simul (4) p: 17
duob⁹ rectis nores sint. (4) ẽ aũ anglus A D B æqualis anglo A C D, quare lib: 1
in eadẽ portione A B C D. (5) erit⁹ anglus A C D ehiã acutus, seu nor. (5) p: 5.
nor. Denig⁹ in portione A C D, semicirculo nore ponat⁹ angulus A D B, dico angulũ huj⁹
istũ A C D ẽe obtusũ, seu ⁹ore recto. Quoniã enim quadrilateri in circulo inscriptorũ
anguli oppõnti⁹ ut C D, æquales⁹ duob⁹ rectis, et A C D E ẽ fig: quadrilatera, inscri- (4) p: 22
ptũ in circulo A D C E, erit anglus ei⁹ oppõniti A D, A C D simul æquales duob⁹ huj⁹
rectis. Ostensũ ẽ aũ Anglũ A C D ẽe acutũ, seu minore recto; igit⁹ alt⁹ A
C D obtusus, seu recto jor. Quocirca anglus in semicirculo C: etc: qđ erat
faciendũ.

Scholio. 1mo.

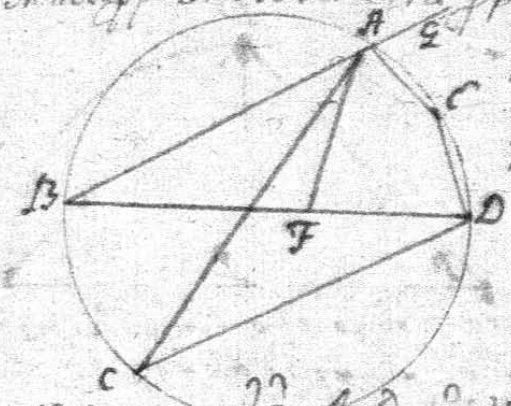

In hac ꝓpone solet etiã apponi hæc alia duo, 1mo qd ĵon̄ quide portiõr anguli, nit recto ĵor, et alter qd anglus nonis portionis, nit recto nor. quoꝝ am utrũq; ex eo vulgo deduci solet qd anglo circa ĵor, quor recta AB, facit BQ, qui ostenꝺ ẽ in tma parte huiusq; ꝑpoñis. nãt ẽ enim rectũ anglũ qm ipsa AQ, cõstituit cũ portione ABC ꝓ, semicirculo ĵore, ẽ recto ĵore, anglũ vero, qm cõstituit AD, cõstituit cũ portione AQ semicirculo nõ ẽ recto nore. quoꝝ am hæc adiciant et ostendat ꝓnosci Rhuonius ꝙ æque notũ nit. nimiũ quũ alibi ostenꝺ nit, anglũ contactus nõ ẽ quãꝫ anglo acuto rectilineo, ideo ex inde anglũ portionis, qui ẽ in circulo adeqnat ĵore ẽ qm anglo acuto rectilineo et ad̃ adeo ꝓpe velut anglũ rectũ cõsiderãt. at vero, cũ ostendit, hic, ĵore ẽ de portionis anglũ ẽ qrẽq ĵon̄, anglũ am ponit portionis ee recto nõr, ostendit hæc nihil hic ut sciamq; utrũq; eorũ anglorum ita ꝺ differre ab anglo, ut neutro ꝓsnit unqm velut rectus cõsideran.

Scholio 2 dd.

Hinc ea. de quibꝫ ẽ quæstio cognienꝺ ostendet in hunc modũ.

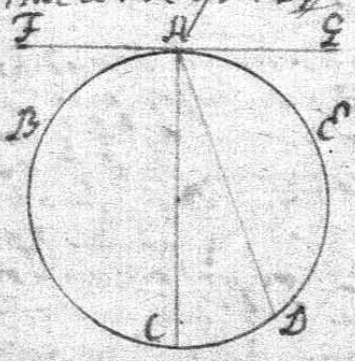

Cito circulus ABCDC, quẽ diuidat ꝺ recta AD in duas portiones inæquales quarũ alta ABCD nit semicirculo ĵor, alta AQD semicirculo nor. Ducat ꝺ ad punctũ A tngens FQ, cui ꝓpendicularis ponat ꝺ AC. quã quũ transeat ꝑ centrũ circuli erit diameꝰ, diuidet q; ꝺ totum circulũ in duos semicirculos. Itaq; quia ea ꝺ duæ rectæ intra angulũ CAD, nã una, d intimeti rectæ lineæ, nã multũ abẽ, ut ipse anglus CAD nor circumꝺ ab angulo acuto rectilineo, ideoq; anglus ĵoris portionis ABD sensibilit ĵor erit anglo semicirculi CAB, qua ꝓpter ob anglũ cõtactus BAF omi angulo acuto rectilineo nori, anglus semicirculi CAB n differat sensibilit ab angulo recto CAF, ipse m ĵoris portionis anglus DAB sensibilit ĵor erit anglo recto CAQ. Similiter anglus nonis portionis DA ẽ sensibilit nor et anglo semicirculi CAC, itaq; et iste anglus contactus CAQ, omi angulo acuto rectilineo nore anglus re-

micirculi

semicirculi CAF n differat sensibiliter a angulo recto CAE, ipse in minoris portionis Angulo DAC, sensibiliter non erit angulo recto CAE. PROPOS 32: THC: 24:

Si circulum aliqua contingat linea, et ex puncto contactus, alia, ut CD, in circulum secans, duo anguli hinc inde contingentem et secantem contenti, aequales erunt illis, qui in alternis circuli portionibus consistunt. Circulum ABCD contingat recta FE, in puncto A, ex quo ducatur recta alia AD, quae dividat circuli in duas portiones, ABCD, AED. Dico angulos contingentem et secantem contentos aequales esse illis, qui in alternis circuli portionibus consistunt, nempe angulum DAF aequalem esse angulo ABD constituto in portione ABCD, et angulum DAE aequalem angulo AED constituto in portione AED. Ex puncto enim contactus A erigatur (11) contingenti FE perpendicularis AC, quae ad, (12) transeat per centrum circuli et diametrum, atque dividet circulum in duo semicirculos. Quia igitur CD, quae per centrum, ducta est in semicirculum, et junctae CD, erit (3) angulus CDA rectus. Sed anguli hujus CAD tres anguli ACD, DAC simul (32) duobus rectis aequales, erunt (3) per 31 aequales duobus angulis, ACD, DAC simul uni recto aequalibus; et per 32 a quo rectus erit angulus ex centro CAF erit angulus CAF aequalis duobus angulis ACD, DAC, et communi, DAE per 32 demptis aequalibus, erit angulus DAF (3) aequalis angulo ACD. Sed vero angulus ACD aequalis est (6) angulo ABD, ad mentem circuli per 3 ABCD, quare et angulus DAF aequalis quoque erit angulo ABD. Rursus, quia ABCD figura est quadrilatera in circulo inscripta per 31 circulo ABCD, et quadrilaterorum in circulo inscriptorum anguli oppositi simul, (17) duobus rectis sunt aequales, erunt duo anguli ABD, ACD simul duobus rectis aequales. Sed DAF, DAE simul (13) duobus rectis aequales. Ergo duo anguli DAF, DAE aequales duobus angulis ABD, ACD. Et per communem scientiam 2 erit angulus DAF aequalis angulo ABD, erit autem angulus DAE aequalis alteri angulo ACD. quocirca in circulo recta contingat linea etc quod erat demonstrandum.

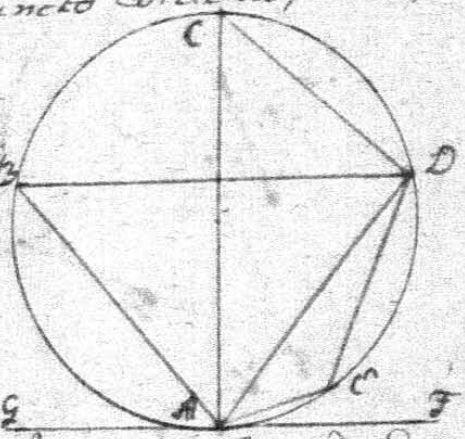

PROPOS: 33. PROB: 5.

In data recta linea describere portionē circuli, quæ suscipiat angulū æqualem anglo dato.

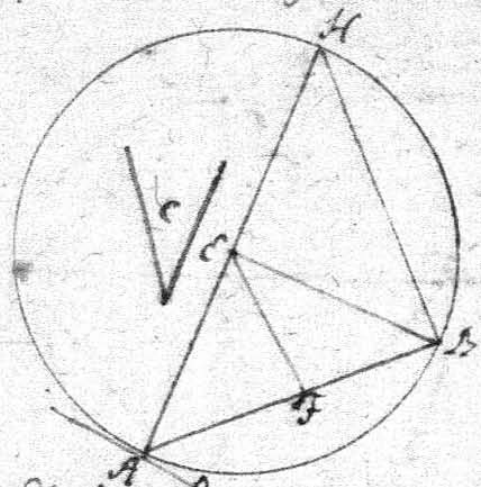

Data sit recta AB, datus vero angulus C. oportet, in data recta AB describere portionē circuli, quæ suscipiat anglū æqualem dato angulo C. Ad rectam AB, atq; ad datū in ea punctū A constituat (1) angulus BAD æqualis anglo C. Tum sup rectam AD erigat (2) ex puncto A perpendicularis AE; et recta AB (3) bifariā in F. erigat sup AB perpendicularis altā FE, cōveniens cū AE in puncto E, jungatq; BE. Quia igit ex cōstruone AF ē æqualis BF, cōmunis vero FE; erūt duo latā AF, FE triangli AFE æqualia duobq latibq BF, FE triangli BFE altū, altī. Et etiā æquales anguli, q b latibq iis continent, quū utq ex cōstruone sit rectus. Erit igit basis unig AE (4) æqualis basi altīq BE; et ppterea si centrū E, intervalloq EA circulus describat AGH, transibit circulus iste ppunctum B. Sed descriptio hoc circulo, dico, portionē ejq AHB suscipe angulum æqualem dato angulo C. Quoniam enim AE ē circuli semidiametr, eiq ad rectos angulos insistit AD, erit AD tangēs circuli (5) ē am AB secans. Quare angulus tangente et secante cōtentus BAD æqualis (6) erit etiam ei, qui cōstituit in altna circuli portione AHB. Iam vero ex cōstruone angulus BAD æqualis ē angulo C. Angulus qui cōstituit in portione AHB æqualis quoq erit angulo C. Et ppterea in data etc.

(1) p: 23 l: 5
(2) p: 11: li: 5
(3) p: 10: l: 5
(4) p: 4 l: 1
(5) p: 16 hujq
(6) p: 32 hujq

PROPOO 34. PROBL: 6

Ex dato circulo abscindere portionem, quæ suscipiat angulū æqualem angulo dato.

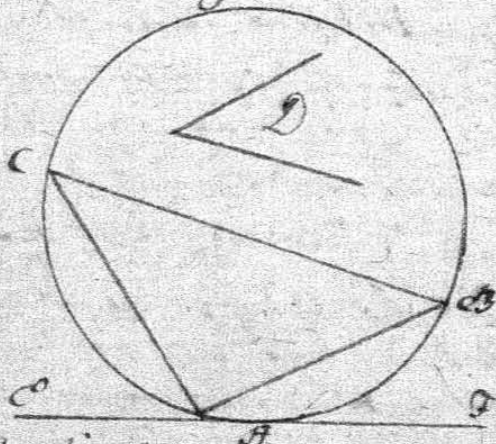

Datus sit circulus ABC, datus vero angulus D. Oportet ex circulo ABC abscindere portione, quæ suscipiat angulū æqualem dato Angulo D. ducat recta EF (1) quæ circulū cōtingat in puncto aliquo A. Tum ad rectam AF, atq ad datum in ea punctum A constituat (2) angulus EAC æqualis angulo D. Dico, portionē ABC, abscissam ex circulo p rectam AC, ad partē altam anguli EAC, suscipe angulū æqualem anglo D. Quoniam enim ex cōstruone EF ē tangens circuli, AC vero secans, erit angulus EAC tangente, et secante contentus æqualis (3) angulo, qui cōstituit in altna circuli portione ABC. Est am ex cōstruone angulus EAC æqualis angulo D. angulus igit, qui constituit in portione ABC, æqualis ē quoq angulo D. Et ppterea ex dato etc.

(1) p: 17: hujq
(2) p: 23 hujq
(3) p: 32 hujq

ex dato circulo abscissa è porro, quæ suscipit angulu æqualem angulo dato D. Quod erat demonstrandum.

PROPO 35. THEOR. 24.

Si in circulo duæ rectæ lineæ sese mutuo secẽt, erit rectangulũ ẽ segmẽtis unius æquale rectangulo ẽ segmentis alterius.

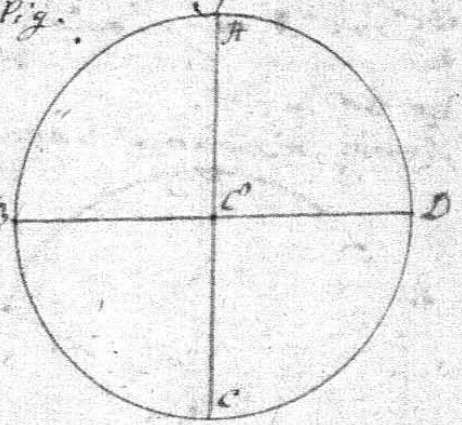

In circulo ABCD rectæ duæ AC, BD sese secẽt in C. Dico rectangulũ cõtentum ẽ segmentis unius AC, CC æquale esse ei, quod ẽ segmentis alterius BC, CD cõtinetur. Transeat enim utraq; linea p centrũ circuli, vt quidem est, nitpunctũ C, in quo duæ rectæ AC, BD sese mutuo secant, ipsius circuli centrũ. Et quoniam æquales sunt rectæ omnes, quæ ducũtur à centro ad circumferentiam æqualia erunt inter se eam rectam ãgulum omnia: Et propterea rectangulum contentum ẽ segmentis unius AC, CC æquale erit quoq; rectangulo, quod ẽ segmentis alterius BC, CD continetur. Transeat secundo eam linea una quæ AC per cõmunem circuli F, altera vero BD nequaquam. Manifestũ igitur quod AC secans BD ad angulos rectos secabit eam bifariam: adeoq; quum rectangulũ ẽ ipsis BC, CD fiet, ac BC, quadratũ, eo res redibit, ut ostendamus BC quadratũ æquale esse rectangulo, quod fit ex AC in CC. Id quod jam alibi antehac ostensum est: nempe quum ex vltima propõne libri præcedentis velut corollarium deducimus, quod si à puncto aliquo in circuli circumferentia sumpto perpendiculares ad diametrum demittãtur, quadratum ejus æquale sit rectangulo ẽ diametri segmentis cõprehensis. Quod si vero recta AC quamvis per centrũ circuli F non secet ad angulos rectos alteram BD, transeunte per cõmunem tamen centro F, ipsa BD CD perpendiculares demittat FE, quæ eandem secabit bifariam in E, et jungatur BF. Quoniam igitur recta AC secta est bifariam in F, et non bifariam in C, erit CC una cum rectangulo ẽ partibus inæqualibus AC, CC una cum quadrato portionis intermediæ CF, æquale, quadrato, quod fit ex dimidia CF, seu BF. Est autem propter angulum rectum BEF quadratum ejus quod fit ex BF æquale quadratis ex BE, et EF. Quare erit rectangulũ ex AC, in CC, una cum quadrato ex CE, et EF, æquale quadratis ex BE, et EF. Propterea quod communi quadrato ex EF erit rectangulũ ex AC

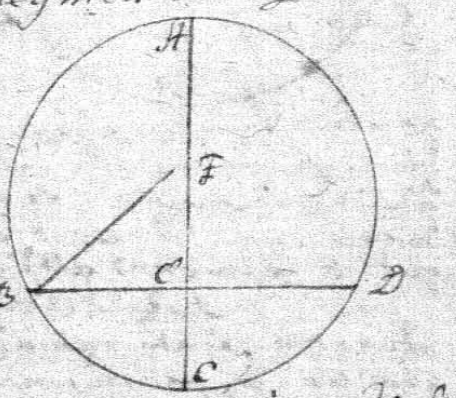

3 p: 3 huius

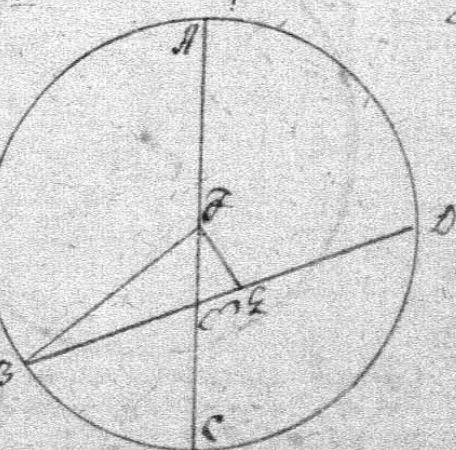

C2 p: 12 Libri

C3 p: 5 libri 2.

C4 p: 47 lib: 1.

ex AC in CE una cū CZ quadrato, æquale quadrato ex BZ. Iamvero, quia recta BD recta sit bifariā in E, et in bifariā in C, quadratū ex BE æquale ē rectangulo ex BC in CD una cū CE quadrato. Itaq; erit rectangulū ex AC in CE una cū CE quadrato æquale rectangulo ex BC in CA una cū eadē quadrato, qđ fit ex CZ. Auferat communis tuū quadratum. Erit rectangulum ex AC in CE æquale rectangulo ex BC in CD.

Denique n Neutra lineam AC, BD transeat p cētrū circuli F, nunc jungat CF, quæ extēdatur usq; donec circumferentiam recet in punctis G, et H. Quia igit recta GH transit p cētrū circuli F, et recat in C aliam AC nō transeunte p cētrum; erit rectangulū ex GC in CH æquale rectangulo ex AC in CC. Et simīlit, quia recta GH transiens p cētrū circuli D recat in C aliam BD nō transeuntē p cētrū, erit rectangulum ex GC in CH æquale rectangulo ex DC in CB. Eidē igit rectangulo ex EC in CH æquale ē, nō rectangulū ex AC in CC, cū rectangulo ex BC in CD. Sed quæ eidē sunt æqualia inter se sunt æqualia. Rectangulū igit ex AC in CC æquale ē rectangulo ex BC in CD. Et ppterea si in circulo duæ rectæ lineæ se mutuo recēt, erit rectangulum p segmētis unius æquale rectangulo p segmētis alterius, qđ erat ostendendum.

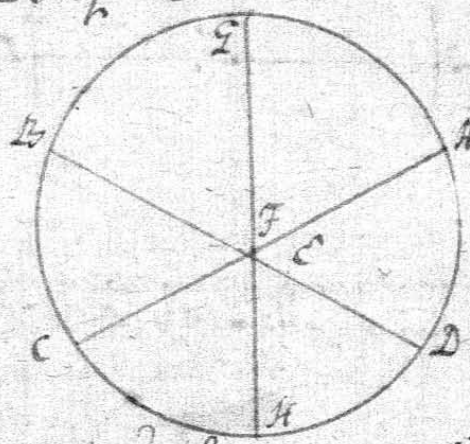

PROPOSITIO 36. THEOR. 30.

Si extra circulū sumat punctū aliquod, et ex eo ducantur duæ rectæ lineæ, quarum una circulū cōtingat, alia vero utcunq; recetur, rectangulum p recatē tota et perpetuā extra circulū existentē cōtentum æquale erit quadrato, qđ fit ex tangente.

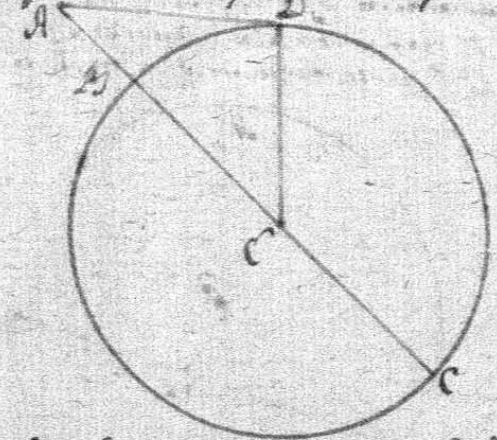

Extra circulum BCD cuius cētrum E punctū sumat punctum aliquod A, ex quo ducantur duæ rectæ lineæ AC, AD, quarum ista circulum tangat in D, illa vero circulū utcunq; recet in punctis B et C. Dico, rectangulū, qđ fit ex AC in AB æquale ee quadrato tangentis AD. Trahatur nanq; ipsa recans AC p cētrum circuli, et jungatur DE. Quia igitur BC recta ē bifariam in E, cui indirectum adjecta alia AB, erit rectangulū ex AC in AB una cū quadrato ex BE, æquale (5) quadrato ex AE

(5) ij: 6

lūj 2di

Est autem ob tangentem AD (2) angulus ADE rectus. adeoq; quadratum

(2) pr 17 lib 3 ex AE æquale (3) quadratis, quæ fiūt ex AD, et DE. Quare erit rectangulum ex AC in AB cū quadrato ex BE æquale quadratis, quæ fiūt

(3) j: 47 ex AD, et DE. Unde quum ppter circulū BE quadratum æquale sit DE quadrato, ii rsus ablatis, reperiet rectangulum ex AC in AB æquale quadrato tangentis AD.

li: 2

Quod ii

Quod vero recta AC per centrum circuli CDH transeat per centrum circuli CDH, hunc demonstratur sup AC(5) perpendicularis CF, quæ secabit BC(2) bifariam in F, jungantq; AC, BC, DC. Et quoniam BC recta est bifariam in F, eiq; indirectum adjecta alia AB; erit rectangulum ex AC in AB, una cum BF quadrato, æquale quadrato ejus quæ fit ex AF: per 6 indeq; apponto communi quadrato ex CF, erit rectangulum ex AC in AB, una cum quadratis ex BF, in CF, æquale quadratis quæ fiunt ex AF, et CF. Et amp; per 47 primi rectum angulum AFC, quadrata quidem ex BF, et FC æquantur quadrato ex BC; quadrato vero ex AF, et FC æquale quadrato ex AC. Erit igitur rectangulum ex AC in AB, una cum BC quadrato, æquale quadrato, quod fit ex AC. Jam vero per 18 tangentem AD, angulus ADC est rectus; adeoq; quadratum ex AC æquale est quadratis, quæ fiunt ex AD, et DC. Quare erit rectangulum ex AC in AB, una cum BC quadrato, æquale quadratis, quæ fiunt ex AD, et DC. Unde rursus, quum per 47 primi circulum BC, quadrato æquale sit DC, quadrato; his ablatis remanebit rectangulum ex AC in AB æquale quadrato tangentis AD. Et per 36 extra circulum capiatur punctum aliquod, ex quo ducantur duæ rectæ lineæ, quarum altera circulum contingat, altera eum utcunq; secet; rectangulum a tota secante, et portione extra circulum existente contentum æquale erit quadrato, quod fit ex tangente. Quod erat demonstrandum.

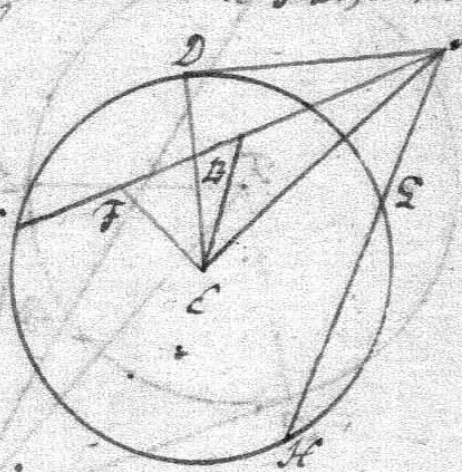

PROPOS 37. THEOR 37.

Si extra circulum sumatur punctum aliquod, et ex eo ducantur duæ rectæ lineæ, quarum una circulum secet, alia incidat in eum, rectq; rectangulum a secante tota, et portione extra circulum existente contentum æquale quadrato incidentis, incidens recta linea tangens erit.

Extra circulum BCD capiatur punctum aliquod A, ex quo ducantur duæ rectæ lineæ AC AD, quarum una circulum secet in punctis B, et C, ista incidat in eum ipsi occurrens

in D

in D. Dico qd ri rectangulum ex AC in AB æquale erit quadrato ipri=
us AD recto, ista AD circulum contin=
gat in D. Ducant etenim ex puncto A re=
cta AE, quæ circulū cōtingat in E (1)
tum invento circuli centro F (2) junga=
t DF, AF, EF, quia igit AC tangens erit,
(3) rectangulū ex AC in AB æquale qua=
drato ~~recta AD~~ AE. est aūm ex hypothe=
ri idem rectangulum ex AC in AB æqua=
le quadrato rectæ AD. Itaq erit AC
quadratū æquale AD quadrato, et p=
ppl ea erit AE æqualis AD, unde cum
ppl circulum æquales sint EF,
DF, erūt duo latra AE, EF trianguli
AEF æqualia duobq latibq AD DF trianguli ADF altrum al=
tri. Est vero basis AF communis quare erit AEF contentus
latibq illis (4) æqualis Angulo ADF, qui b istis latibq co=
tinet. Cūq ppl tangēte A rectus sit (5) angulus AEF, erit
quoq rectus angulus ADF.

Unde cū ex puncto D, extremitate semidiametri DF ere=
cta sit ppendicularis DA linea tota (6)
extra circulum cadet, atq adeo tan=
gens erit. et ppl ea n extra cir=
culum capiat punctum ali=
quod, ex quo ducant du=
æ rectæ lineæ, qua=
rum una circulū
secet, altra in
eum inci=
dat, sit
que ex
tangulum b secante tota, et portione extra circulū existente
contētū, æquale quadrato incidentis, incidens ista re=
cta linea tangens erit. Quod
erat demonstrandum.

(1) p: 57 huj q
(2) p: 5 huj q
(3) p: 36 huj q
(4) p: 8 li: 5.
(5) p: 58 huj q
(6) p: 56 huj q

FINIS GEOMETRIÆ ELEMENTORUM.

TRACTATUS. DE GEOGRAPHIA.

Quid est Geographia? Est Universæ Præ, quatenq nobis cognitæ descriptio.

Quomodo differt à Cosmographia, Chorophia, et Topographia? Differt à Cosmographia, ut pars à toto. Cosmographia, enim est totiq mundi, tam elementaris, qm ætherei descriptio. Differt à Chorographia, ut totu à parte, cu Chorographia sit tantu alicujq peculiaris regionis descriptio. Eadem ratione differt à Topographia, quia hæc est alicujq particularis loci, ut: oppidi, agri descriptio.

Quid venit in Geographia nne Præ? Intelligit complexi Pra una cu suis aquis infusis pro totiq universi centro, qd à figura orbis, seu globq Præ vocat.

Quæna sunt extrema axis hujq globi Præ? Sunt mundi Poli, qui etia dicti sunt Præ cardines.

Quare? Quia circa hos tota mundi machina circuvolvit.

Quot sunt, et quomodo vocant mundi Poli? Sunt mundi Poli duo: Arcticus nepe, et Antarcticq.

Quare Polq Arcticq dr etia 7trionalis? A septe vicinis stellis, quas vocant triones.

Quarcunq existis Polis dr Arcticq, alt antarcticq? Primq dr Arcticq, ide, ursinq, ab ursa vicino sidere. Alt Antarcticq, quia è diametro oppinit arctico.

Quot Circuli assignant globo terraru? 8 bipharia distincti. 1mo dividunt pari nro in jores, et nores: jores dicunt, qui ide obtinent locu cu globo, ipsuq secant in duas partes æquales. Nores appellant, qui divsu hnt centru cu centro globi, quiq globu in duas partes dividunt inæquales.

Quina sunt circli jores, qui nores? jores sunt circuli Æquator, Zodiacq, Chorizon, et Meridianq. nores sunt duo Tropici; et totideq Polares.

Quot, et qui ex hisce circulis dicunt recti, qui obliq? Quinque dicunt recti, seu Paralelli, qd eosde habeant Polos, cu universo, qdq æqualit int se distant in latitudine, et sunt Æquator, duo Tropici, totideq Polares.

Tres alij, nepe Zodiacq, Chorizon, Meridianq: dicunt obliqui, qd suos habeant Polos

diosos à

divisos à mundi Polis.

Quomodo distinguunt adhuc jores Circuli? In Fixos, seu immutabiles, et mobiles.

Quinam sunt fixi, qui vò mobiles? Fixi sunt Æquator, et Zodiacq. mobiles autem Choriton, et Meridianq.

Quare primi dicunt fixi, Alij vò mobiles? Primi ideo dicunt fixi, quia semp in globo eundem obtinent locum, idcirco in globi superficie pingunt. Alij dicunt mobiles, quia p varia regionum mutatione mutant, ideoq extra globi superficiem notant.

Quid est Choriton? Choriton Græcè, latinè terminator, Finitor, et finiens; est circulq jor mutabilis, qui dirimit conspectam mundi partem, ab inconspecta, inferius scilicet Hemisphærium à superiore.

Quot duplex est Choriton? Duplex: Alt qui mente, ac ratione percipit, Alt, qui sensu. Choriton, qui ratione percipit, est ille, qui pertingit ad orbem fixarum stellarum, et in duas æquales partes universam mundi sphæram dividit, ita, ut altum semisphærium sup terram esset, altum condat b terra. Is quem sensu percipimus, est Choriton, qui oculo nostro terminatq, quousq conspectq ferripit, extendit, et dividit orbis partem, quæ à nobis cernit, ab ea, quæ n apparet.

Quanta est hujq Choritontis Diametri longitudo? Hæc, uti putat, n excedit centum octuaginta stadia, scilicet ~~millia~~ centum passuum viginti duo cum dimidio, miliaria Germanica 5que, cum 5 quis, eo quia oculorum acies n ultius se extendit.

Quot, et quales sunt Choritontis Poli? Duo, quorum unq vulgo vocat Zenit, Arabicè Semit, At est punctum perpendiculariter incumbens utici nostro, Alt vulgo Nadyr, proprie Nathyr, qui è Diametro opponit superiori, ac Antipodum verticibq incumbit.

Quid est Æquator? Est Circulq int 5que Parrallellos maximq, qui globum in duas partes æquales: Trionalem, et meridionalem distans æquali spatio ab utroq polo dividit.

Unde Circulq iste derumpsit h nn? Ex eo, qd Sol qndo istum circulum attingit, in toto orbe æquale efficit spatium Diei, ac noctis.

Quot vicibq in anno sunt hæc æquinoctia, sive æquidialia? Bis in anno:

semel

Semel in principio Arietis, cu vernu incipit, secundario in principio Libræ, cu tempq autunale vocat.

Quid e Zodiacq? Zodiacq e circulq major int mundi polos obliquè locatos. ex una parte Apprehendit tropicu æstivu in principio Cancri, ex alta Hiberni in principio Capricorni, mediu intsecat æquatore, à quo vicissi secat in principio Arietis, et Libræ, ita, ut alta ejq medietas, ab æquatore declinet ad polu arcticu. Alta ad Antarcticu.

In quot partes, seu signa dividit? In duodeci et hæc sunt:

Aries, Taurq, Gemini, Cancer, Leo, Virgo.

Libraq, Sorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.

Unde desumunt hæc nna? Ex aalibq, quæ in eo pingunt. Quæna ex hisce signis sunt Ntrionalia, quæ Australia? Priora sunt sex Ntrionalia: Posteriora Australia.

Quot gradus tribuunt singulis? Singulis tribuunt triginta, Qui per duodeci computati conficiunt trecentos 60, in quos totus orbis distribuit.

Quid e Meridianq? Est major mutabilis circulq, qui per mundi polos, et dati cujqlibet Loci vertice ductq æquinoctiale intsecat ex transverso, et totu orbem in duas partes dividit, una ejq mediette ad ortum, altera ad occasu relinqunt.

Quare ita dictus? Ab officio ejq, qd e mediu diem, v media nocte ostendere, quia sol cu in nostro Hæmispherio, eu attingit, apud ones, qui b eode Meridiano sunt positi, facit mediu Diei, ac mediu noctis, cu inferiori hemispherio ad eunde pveniat.

Quid e vertex loci? Est punctu in cælo directè supraponitu illi loco, v vertici capitis cujqvis hominis ppendicularit incubens.

Quare Meridianq dr mutabilis? Quia si tantillu pgrediaris, vortu, v occasu versus, altu habebis meridianu, et tot habebis meridianos, qt puncta verticalia.

Quid sunt Tropici? Sunt duo circuli æqualit ab æqualit, ab æquatore distantes, quarum alt nobis ppinquior vocat Tropicq Cancri, alt in austru vertens, Tropicq Capricorni dr.

Vocant

Vocantne alio nne isti circuli? Latini appellant Solstitiales, eo, qd solstitia in iis fiant. nunqm enim hos circulos sol pgredit, d cu ad alta eorum pvenit, retrocedit.

Quid e Tropicq Cancri? Tropicus cancri, quiet æstivq dr, e circlus 7trioni pximior, int circlos, quos sol describit. in hoc circlo, quu fuerit sol, nultra pgredit 7trione versus, d ad alta mundi parte versus austru facit reversione æstivam, tunc in hæmispherio nostro oniu dies longissima, nox vo brevissima bt.

Unde desumit h nn Tropicq Cancri? A signo Zodiaci in cujq principio sol tunc vtit.

Quid e Tropicq Capricorni, sive brumalis? Est circlus oniu pximior austro, inqm cu pvenit n ultra pcedit versus austru, d 7trione versus facit revsione hibna, sive brumale: tunc in nostro hemispherio nox e oniu longissima, Dies brevissima. Iste quoque ita dicit a signo Zodiaci, cujq principiu tunc sol transmittit.

Quot sunt Polares? Sunt duo extimi polis vicini, æquali spatio distantes, quilibet a suo Polo, quoru circlus, qui a nobis cernit semp arcticq vocat, ut ipse polus, ab ursa, quia prioribq ursæ pedibq describit noris videlicet.

Vocantne alio nne iste circlus? Dicit etia borealis, et aquilonalis, a mundi regione, cui bjacet.

Quomodo vocat alt circlus? Alt æqualis, et parellus arctico dr antarcticq, quia a diametro opponit priori, totq b tra condit, et a nobis cerni n potest, ide australis, seu meridionalis vocat.

Quatuor postremi nores circli in quot partes, seu spatia dividunt supficie tra? Inquinq spatia, s plagas, quas Geographi vocant Zonas.

Quid significat h nn Zona? Zona a Græco, latine significat spatiu in globo træ coprensu, int duos nores circlos, v inter circlu nore, et polu, appellant aute Zonæ a naa sua, una Torrida, duæ frigidæ, duæ teperatæ.

Quæna ex istis zonis vocat torrida? Ea, quæ in medio reliquarum sita e.

Quare? Quia sep bjecta e viæ solis, hinc a ppetuo ejq ardore, vocat Torrida

rida, ptea à vetustis hoiribq inhabitabilis putabat.

Quid e Zona Torrida? Est spatiu int duos tropicos coprensu, continens in latitudine gradq 47, qd intsecat in medio circlus æquinoctialis.

Quæna vocant frigidæ? Zonæ frigidæ vocant duæ, illæ extremæ, quæ sunt circa mundi polos 7trionales una circa polu arcticu, australis alta circa polu antarcticu.

Quare istæ vocant frigidæ? Quia multu distant à Solis via, hinc pp t frigq inhabitabiles vetibq autumabant.

Quot gradus coplectit unaqitæq harū? Viginti tres cu dimidio? Quæ sunt Zonæ teperatæ?

Quæ sunt teperatæ Zonæ? Quæ int frigq, et ardore Solis. harū alta quæ tropico cancri finit, 7trionalis. Alta, quæ tropico Capricorni tminat Australis seu meridionalis dr. continet quæq gradq 43.

Distinguitne træ supficies in recensitas Zonas, v etia alio modo? Utiq Distinguit etia juxta ane, nepe p variationes Dieru qntittis, qui eni sub ipso æquatore consistunt habent ppetuo diem æquale nocti duodeci horarū: quanto aute aliqua Regio ab æquatore versus altu polu declinarit, tanto in æstate dies tit longissimas, v vicissi noctis hyeme qntitas auget.

Hinc Geographi pdivsa dieru variatione, diversas distinxere træ plagas.

Quomodo vocant plagas istas? Vel Climata vocant, v Paralelli.

Quid sunt paralelli? Sunt circuli æquali spatio à se invice distantes ducti ab occasu ad ortu.

Estne detnatq numerus horu circulorū? Varij in globo ad cujqq libitu possunt describi, veru Ptolomeq, qm secuti sunt alij Geographi sz descripsit paralellos 7trionales; hac observata int capedine, ut dies unq Paralelli longissimq, superet die protixiore Paralelli pcedentis.

Quid e clima? Est spatiu duobq paralellis inclusu, in quo qndo Dies e longissima, fit variatio, v auctio dimidiæ horæ. Nomen vo Climatis, et Paralelli, qndoq circulq, aliqndo spatiu duobq circulis coprensu significat.

Quomodo distinguunt Climata? In 7trionalia et australia, utraq ab æquatore versus suu quoq polu intiu ducentia. Ideoq quoru Clima horis ab æquatore, tot semihoris longissimq ejq loci Dies superat Die æquale nocti, et sic vice versa.

Quomodo itaq scire possumq b quo Parallello, seu climate quilibet locq

e ponitq

est positq? Oportet considerare horarū numerū, cujq longissimq Dies, ejq loci, Die superat sphæræ rectæ, qui sit duodecī horarū, is enī duplicatq ostendit numerū Climatū, 4 duplicatq vō, ostendit numerū paralellorū.

Quot Climata numerarunt oli veteres? 7te tantū, quia loca, ultra 7timū clima vix sibi incognita habitari existimarunt.

Quomodo vocant ista Climata? Ab Insignioribq locis, pquæ Climatis mediū ptendit, acceperunt sua nna, unde primū p Meroen Insula circūfusa Nilo, et Affricæ Urbe. Secundū p Syrenen Ægipti urbe. Tertiū aute p Alexandria itidē Urbe Ægipti. Quartū Rhodū Insula. Quintū p Roma. Sextū p Pontū Euxinū. Septimū p Boristhenis ostia.

Idene Sentiunt Recenciores? Nequaqm d cū experti sint ultiq habitari tra, 24 fecere Climata ad elevatione usq graduū 67.

Quæ sunt horū nna? Primū p Mereon. 2dū p Syrenen b Tropico æstivo, Tertiū p Alexandria. Quartū p Rodū, Quintū, p Romam, et Helespontū. 6tū, p Mediolanū, et Venetias: 7mū p Podolia, et Tartaria Minore: 8vū, p Viteberga: 9nū, p Rotochiū; 10mū p Hybernia; 11mū, p Bohq Norvegiæ Castū; 12mū p Gatia. 13tiū p Bergos Norvegiæ oppidū: 14tū p Vibergiū oppidū Tynniæ. 15tū p Arocia Sphediæ: 16tū p Dalenkaulij fluminis ostia: Reliqua paribq interstitijs p alia Norvegiæ, Sphediæ, Russiæ, et Proximarū insularū loca.

Usq modo didici quomodo distinguat Supficies træ, nunc libent dicere discere, quomodo totus globq distinguat traqueus. Globq, et Sphæra distinguit, seu partit in 300ta partes, qemadmodū onis circulq à geometris, ita secat, tra itaq distribuit in 340ta quæ gradus dicunt. Singulos gradus in 60 scrupulos distribuimq, qui totidē sunt millia passuū Romanorū, seu miliaria Italica. Horū quatuor conficiunt unū milliare germanicū comune: Hinc singuli gradus continent 50 miliaria germanica; si fiet cōputatus numerus, erunt in universū miliaria 5400ta, et hæcē circūferentia totiq orbis trarū.

Quot miliaria continet ejq Diamet? Cjq Diamet fit 1718 miliariū, cū duabq undecimis, cujq Semidiamet e, à supficie ad centū miliariū 80tarū sqvem cū una undecima.

Gradus, p quos tra describit sunt ne longitudinis, aut latitudinis? Alij sunt longitudinis, alij latitudinis. longitudines distinguunt p meridianos, latitudinis p paralellos circulos.

Quot meridiani inscribunt globo 36 continentes singuli dece gradq, qui

nnus

numerus multiplicatus conficit gradus 360ta.

Quot Paralelli notant ab æquatore ad altu polu? Nove continentes singuli dece gradus itide, quo numero quadruplicato erunt Paralelli 36, ut in longitudine.

Qualis e longitudo Regionis alicujq? Est spatiu æquatoris coprensu duobq meridianis; uno Assoru Insularu alto ipsius Regionis, aut loci.

Qualis e latitudo Loci? Est Loci, seu Regionis recessus ab æquatore versus altu polu, hinc Poli elevatio, eade e, ac latitudo Regionis.

Quotduplex e latitudo? Duplex: alta in inferiori Hæmisphærio ad polu antarcticu ab æquatore, australis; alta in nostro Hæmisphærio 7trionalis ab æquatore ad polu arcticu.

Quot partibq differt totq orbis? Quatuor, quæ mundi Regiones, seu Cardines vocant. Unde Sol orit, oriens nuncupat, v ortus: quo demergit, occasus, seu occidens: Qua decurrit, meridies: Ab adusa parte 7trio. Quatuor hisce aliæ intponunt Regiones. Int 7trione, et oriente æquinoctiale, oriens æstivq, qui dr etia ortus solis æstivi: Int oriente æquinoctiale, et meridie oriens Hibernq, sive ortq solis Hiberni. Int 7trione, et occidente æquinoctiale, occidens æstivq, sive occasus solis æstivi: Int occidente æquinoctiale, et meridie, occidens Hibernq, qui et occasus solis hiberni dr.

Quot Principes assignant venti, quatuor hisce mundi regionibq? 4tuor: Eurus nepe, Zephirus, Boreas, Notq. Sed cu hæc græca sint vocabula, Latinis, à 7trione flans Aquilon, ab Oriente, Subsolanq, à Meridie auster, ab Occidente Favonius.

Quomodo mensurant loca quælibet? Romani Intvalla suoru locoru dimensi sunt p millia passuu, quæ miliaria dicebant. Singula millia passuu quu notarent lapidibq, sive cyppis, ipsa inde miliaria lapides appellarunt, ut, e: g: ad 10mu lapide, id e, ad 10mu miliare. 4tuo millia passuu conficiunt, uti dixi, unu miliare germanicu; hinc gradq unq in globo træ continet 60 millia passuu, miliaria aute germanica comunia 15.

Quomodo Græci mensurare solebant suoru intvalla locoru? Græci sua intvalla p stadia dimensi sunt. Stadiu est centu viginti qinq

passuu

passuū: hinc octo stadia conficiunt unū miliare germanicū Romanū, idē, mille passus, 32 stadia unū miliare germanicū.

Quomodo Persæ dimetiebant intvalla sua? Isti suas adhibuerunt in dimetiendis intvallis parasangas, quarū singulæ continebant 30 stadia.

Quomodo Ægiptij? Schænos habuêre d dispares int se in latitudine, alij enī tribuunt Schæno viginti stadia, alij 40ta, alij 20 tantū.

Quomodo aliæ nationes hodie solent mensurare? Hodie miliarij vocabulo utunt maximè, Germani, Danij, Norvegij, Sphædij, Angli, Scoti, itē Poloni, et Bojohemi, aliæve gentes Slavicæ, Itali, itē qbq miligio Hyspani, et Galli sua dimetiebant intvalla p leucas. Itali etiā et Angli loqntes de germanorū, Slavorū, Hyspanorū, Gallorūq intvallis p leucas indicant, quæ ab illis legchæ, ab his leugues dicunt.

Suntne ubiq æquales intvallorū mensuræ? Nulla gens æquis utit intvallorū mensuris, nā ut Germani p rne variarū Regionū milliaria alia dimagna, alia parva, alia cōmunia, quorū 15que unū cōstituunt gradū in globo trræ: sic apud Hypanos quoquè, et Gallos leucæ sunt inæquales, et apud alias gentes miliaria itidē inæqualia sunt. Pleriq Anglorū mathematici 60 miliaria tribuunt uni gradui cū Italis.

Quare Totiq orbis, seu Terræ globq vocat Traqueus? Quia trra in mundi medio, tnqm in centro posita mari undiq cingit ōnis, totū autē mare nne oceanus nuncupat.

Quot appellaōnes tn ht? Primū quatuor accipit appellaones ex quatuor mundi regionibq, ab oriente eous dr, idē, orientalis, ab occidente Occiduus, seu occidentalis, a Meridie, Notus, idē Australis; A 7trione, 7trionalis.

Præt has appellaones htne oceanq alia vocabula? Utiq prout qmq Regionē pfundit, divsa trahit à littoribq suis vocabula: Sic à 7trionibq quia Sarmatiæ adfundit, Sarmaticq; qua Scithiæ, Scithicq oceanq appellat, et sic relatè ad cæt as mundi partes varia nna oceano imponêre veteres, et hodie etiā nna ex parte servant.

Recentiores servant nna? Quum inultiores mundi partes, post modū sit navigatū, hinc Rres oceano recens conspecto recentia imponêre nna etiā vocabula.

Quot in partes itaq totū oceanū divisêre? In quatuor: Quidqidem

aquarū

Quidquid enim aquarum interfusum est inter Asiam, Americam, et Magellanicam sive australem terram Hyspani vocarunt Mar del Zur, idem, Austrinum mare, et alii omnes vocant pacificum, à placiditate fluctuum. Quod inter Americam, Europam, et Affricam, usque ad lineam aequinoctialem pertendit, Alar, del, Mort scilicet mare Trionale dr. Ultra lineam inter Americam, Affricam, et australem terram Mar de Ethiopia, hoc est, Ethiopicum vocat. Inter Affricam, Asiam, atque Australem terram Mar D India, hoc est, Indicum nuncupat.

Quot, et Quales sunt maris sinus? Plures alij enim sunt oblongi, alij vocant lati. Item alij primarij, alij Secundarij.

Quare alij vocant primarij, Secundarij alti? Quia primi ab oceano, secundarij ab alio sinu oriunt, sive potius sunt pars, vel ramus sinus primarij.

Quot, et quinam sunt sinus oblongi primarij? Sunt Sex, nempe primo mare metraneum, seu internum, inter Affricam, et Europae regiones decurrens ad Asiam nomine cujus partes sunt mare Ibericum, Ligusticum, Gallicum, Siculum, Baleaticum, Cretense. etc. 2do mare Balticum, sive sinus Godanus, qui recipit fluvios insignes magnitudine. 3tio Mare rubrum, sive Arabicus sinus inter Affricam, et Arabiam.

Quare sinus iste vocat mare rubrum? Nonnulli existimant talem denominationem ipsi attribui, eo, quia solis repercussus, talem reddat colorem. Alij ab arema, et terra, alij vero talem esse ipsius naturam autumati sunt.

Quomodo vocat 4tus maris sinus oblongus? vocat sinus Persicus inter Arabiam, et Persiam. Itque sinus Californiae inter Californiam, et novam Granaidam. Sextus sinus corcensis inter coream, et ultimae Tartariae, et Chinae littora.

Habent ne sinus isti primarij suos sinus secundarios? Utique nonnulli existis suos habent secundarios sinus: Sic metraneum habet sinum Adriaticum. Golfo di Venecia sinum Thesalonicense Mare egeum etc. Mare Balticum, sive sinus Godanus tres habet secundarios sinus, Quorum duo sunt oblongi, ut Botnicus, et Tynnicus. Tertios vero latus Livonicus nimirum.

Quot, et Quales sunt sinus lati, sive hiantes? Sex pariter sunt, nempe primo sinus Mexicanus inter America Trionale, et meridionale. 2do sinus Gangeticus, sive golfo di Bengala Italice inter Indostanis littora, et Melaccae, sinus iste recipit insignes fluvios pt Gangen. 3tio sinus Inter Malacca, et Cambaja. 4to mare album à Trionali oceano inter Lappia, et extrema Moscovia,

fluvios

fluvios recipit insignes. 5to Mare Lanthidolinu int Beati, et novam Quinea Trae magelanicae. 6to Mare Hausonij int novam Francia, et Canada ex Trionali oceano ortu. Postqm de oceano sufficiente habeo notitia. Secundo tande aperias mihi, quaeso, quot univsae Trae partes? Quatuor sunt, nempe Europa, Asia, Affrica, et America.

Quare Int mundi partes Europa 1mu obtinet locu, cu tn Geographi, fateant angustiore ee caeteris? Quia e ex onibq excellentior, ac considerabilior. In ipsa eni peculiat florent scientiae, artes excolunt, Comerciu viget, et polities in ruis habitatoribq.

Unde Europa suu accepit suu nn? Non a fabula Europae agenoris Filiae, d ab una exigua Traciae provintia, quae tale habebat nn, qm Asiatici primo extenderunt ad Graecia, deinde ad totu nostru occidente.

Ubi Posita e Europa? Posita e int aria, et America, et pgredit a meridie, usq ad Trione, intra nonu, et 93tiu, gradu longitudinis, latitudinis vo Trionalis intra 36tu, et 73tiu. adeo ut integra quasi sit 6ta Zona temperata nostri haemispherij.

Est ne undiq mari circudata? Utiq oni ex parte oceano cingit, pt qm ad oriente ad Trione cingit ab oceano Trionali. Ad occidente ab eode, qui versus meridie Europae dr occidentalis, v atlanticu mare. hoc separat Europa ab America, ad meridie fretu gaditanu, sive Herculeu, et mare mediterraneu ipsa separant ab Affrica, tande ad oriente ipsa cingit ab Archipelago, v mari Egeo, ex Hellesponto mari de marmora. ex Propontide, qm antiqui vocant Bosphorum. Tratiae mari nigro alias ponto euxino, sinu cafensi.

Quanta e Europae extensio? A meridie ad Trione ht 800 circit leucas in recta linea, et 900 ab oriente in occidente: d si ejq extensio computat obliquè à Promontorio, alias sic dicto in Lusitania, usq ad ostia fluminis Obij, plus qm mille habebit leucas.

Designa mihi, quaeso, qualitte Climatis, et moru hujq pcipue mundi partis? Generalit loqndo Aer e in Europa temperatq, purus, et sanq, v sus Trione frigidior, ad meridie magis calidq, ibi abundant ht, quid qid ad vitae sustentaone e necessariu. d luxus dominat, et mollicies, ibi colligunt segetes, vina, et fructus excellentes divsaru specieru. Ibi sunt fodinae divsi generis, ut plumbi, et stamni in Anglia, Argenti vivi in Sylesia, Auri-

calchi

calchi in Sphædia, ferri quasi ubiq, Auri, et Argenti in Hungaria, tndem si aliqid ibi dee ars suplet naã.

Qui sunt Præcipui montes Europæ? Sunt Pyrænei, qui Gallia separat ab Hispania. Alpes, quæ extendunt post Galliam, usq in Austriã, int Galiã, Germaniã, et Italiã. Mons Æthna in Sicilia, Vesuvius Neapoli. Mons Hecla in Hislandia: Ultimi tres, Æthna nempe, Vesuvius, et Hecla sunt singulares, quia igne evomunt.

Quæ sunt Principalia flumina Europæ? Sunt Rhenus, et Danubium in Germania, Rhodanus in Gallia, Vistula in Polonia, et Borysthenes. Volga, et Dan in Moscovia.

Qui Lacus præcipui? Sunt Ladoga in Sphædia, Onega in Moscovia, Lacus Genevæ in Helvetia.

Quale e Regimen, quo utunt Europæi? Duplex potest distingui Regimen: Aliud e Monarchicu, aliud Rebq pli. propriu. Principes itide alij sunt Hæreditarij, et Absoluti, uti Carus Moscoviæ, Imperator Othomanus, Reges Galliaru, et Hyspaniæ, Portugalliæ, et Danniæ, Sphæciæ: Alij Hæreditarij quide, d suæ Regionis legibq, et juribq coarctati, uti Rex Magnæ Brytaniæ, Alij Electivi, et Legibq pariter Regionis coarctati, ut Imperator Germaniæ, et Rex Poloniæ.

Regimen et Propriu, et Rebq pub: comune e ne ide in onibq idem? Non, d in aliqbq Rebq pub Regimen Aristocraticu, in aliis domocraticu. Primi generis sunt Respub: Hollandiæ, Respub: Veneta, onibq Antiquissima, et plerumq apud Helvetios. Secundi generis Regiones Helvetioru Catolicæ.

Quam religione servant Europæi? Ferme in Europa tota religione colunt Catolicam Romana. Subdividit ista in tres magnas comuniones: Prima, quæ tit etiã jore extensione, est Ecclesia Latina, quæ Catolica dr. et Apostolica, cujq Sectatores agnoscunt Summu Pontifice, ut ipsius caput visibile, qmq loquente ex Cathedra Infallibile agnoscunt in suis decesionibq, hanc religione colunt Hyspani, Lusitani, Galli, Itali, Bohemi, Poloni, Hungari, alijq qm plurimi. Secunda Comunio e illa Christiana, Græcoru bdivisa in Græcos pprios, et Moscovitas; Horu quilibet tit suu Patriarcha, v caput. Primi Patriarcha Constantynopoli, Constantinopolitanu. Secundi Patriarcha Moscoviæ agnoscunt.. 3tia e Comunio Protestantiu, divisa in Lutanos, et Reformatores. Primi una occupant parte Germaniæ, et tria regna

sunt

sunt, quæ ad 7trionē Sfæciā, Daniā, et Norvegiā. Reformatores sunt in Reliquis partibq Germaniæ, et Domini triū regnorū Magnæ Brytaniæ 7tē Provinciarū, quæ vocant unitæ, et in Parte Helvetiorū. Protestantes sunt etiā b divisi b divisi in Paucas Sectas, modicas extensiones uti Arminiani, Quaqueri Gallicè Trempteuis. Anababtistæ, qui sunt in Anglia, et Hollandia.

Quali idiomate utunt Europæi? Diversa, qbq Europæi utunt, Idiomata facile reducunt ad tria, quæ sunt, quasi aliorū fontes, et sunt nēpe Latinū Teutonicū, et Sclavonicū. Latina lingua in usu fuit usq ad finē noni Sæcli: postea cessavit, et ex ipsius corruptione tria alia Idiomata consideratione digna eformata sunt: nempe Italicū, Gallicū, et Hispanicū. Teutonicū pariter corruptū in diversa idiomata dividit. nēpe Germanicū, Anglicū, Dannicū. et Sphecis cōmune. Sclavonicū tndē idioma pduxit Hungaricū, Bohemū, Polonicū, et Moscovicū. Quæ sunt peculiaria quidē idiomata, eundē tn agnoscunt fontē.

Quinā sunt mores Europæorū? Relate ad mores, maximè differunt int se Europeorū naones, generalit loquendo sunt fervidi, ingenio, et magni judicij viri: multū tn distant à Barbarie Asiaticorū, et Affricanorū. Industriosi sunt, et astuti, humanitatis legibq addicti. Ibi artes excolunt, et scientiæ plusqm in aliis mundi in Regionibq vigent. Verū tn Europei alios supant in bono, fortasse etiā in malo sunt oniū pejores.

Quomodo dividit Europa? Nonnulli Geographi Europā dividunt in tres partes, d sicuti h ē arbitrariū, ego in qinque dividā juxta 4tuor mundi regiones, et centrū Europæ. Prima pars occidentalis cōprendit Portugaliæ, et Hispaniā Regnū. 2da pars meridionalis, Galliā status Sabaudiæ, et Italiā. 3tia pars quæ ē in centro Helvetios, Germaniā Lotaringā Bellicū, Austriacū, et Hollandiā. 4ta pars 7trionalis cōprendit tria regna Magnæ Brytaniæ, et tria regna, quæ sunt ad 7trionalē partē mundi, Daniā, Norvegiā Suecia, et Poloniā. 5ta pars Orientalis Moscoviā, Hungariā, et Tartariorū imperiū in Europa.

Unde ducit suū nn Portugaliæ regnū? Regnū Portugaliæ, qd ē pars Hispaniæ, quæ alias cognita erat b nnē Lusitaniæ n conveniunt tn int se Geographi, unde originē duxerit h nn Portugaliæ, verorum lior vō opinio ē nn h originē duxisse à Civitte Porto, quæ antiquitq appellabat Portugalia, quæ nnē in appellat sua Provincia: Post h juxta victorias, quas supra mauris Christiani Reges Portugaliæ nnē cœperunt vocari ones

regiones

regiones, quas ipsi possidebant.

Ubi ē situ istud Regnū? Intra 3omū, 42dū gradū latitudinis 7trionalis, et intra gnū, et 3tiū gradū longitudinis. In longitudine extendit à 7trione usq ad meridiē, ab occidente, et à meridie cingit oceano, ab aliis duabq partibq respicit pvincias Hispaniæ. Ad 7trione t'nat. A Galecia ad oriente à regno Legionis vulgo Deleon, à Castilia nova, et Andalusia.

Quale ē hujq regionis Clima, et qualis situs? In Portugalia aura ē pura, et sana, temparata quidē, d magis calida, qm frigida. Territoriū ē fertilē, opulentū, et in onibq abundat, quæ nedū ad vitæ sustentaonē, d etiā, quæ ad delicias conferunt: tritico quidē n abundat, tn vinū ibi ē exquisitū, et fructus peculiares sunt in maxima copia.

Quænā sunt pcipua hujq Regni flumina? Tagus, vulgo Tajo ē int onis celeberrimū flumen, qd p Ulysipone principem hujq regni urbē transit, ac in oceanū intrat post duas leucas, quondā flumen istud auferis arenis fuit celebratū. 2do Anas, nunc guadiana int Bætica, et Lusitania. 3tio Minius, vulgo nunc Minio dictus Portugaliā separat à Galecia. Tendē Durius, vulgo Duero supra Numantia in celtiberis ortus ineundē effundit oceanū.

Quale ē Regimen hujq regni? A quo decessit Romanū Imprium, Suevi, et Alani Populi, qui ex Germaniæ finibq exierunt in Hispaniā venere sæclo 5to, et ibi fundarunt īperiū, qd tn penitus eversū fuit sub Rege Roderico anno 712 post 400tos annos Catholici Maurorū Jugū excussere, et novū ædificarunt imperiū, qd viguit ab anno 1139no usq ad 1578. quo anno Rex Sebastianus in Affrica cæsus fuit, post ejq ortū Philippq 2dq Hispaniarū Rex toto Portugalico regno ē potitus anno 1580, et ita totam Hispaniā sub sua auctoritate reduxit. Portugaliæ Regimen ita mansit spatiū 60 annorū, et anno 1640 regimen recepere antiqui Domini Joannes 4tus Brabantiæ Dux, cujq antēssores erant legitimi Hæredes Regis Sebastiani, agnitus fuit Rex, et ejq Posteri, usq hanc ad Diem Regnū Portugaliæ conservant, contra Reges Hispaniarum: Rex Joannes 4tus ē hujq familiæ, qui successit Regi Depedro, suo Parenti anno 1708, uxorē duxit Archiducissam Mariā Annam Sororem Imperatoris Caroli 6ti.

Quam Religionem servant in h regno? Catholicam, Romanā exclusis aliis qbqlibet, ppta Sacræ inquisitionis tribunal magis ibi viget, qm in aliis Europæ regionibq. Ibi numerant tres Archi Cpiscopi, et 10 Cpiscopi.

Quo

Quales sunt Lusitanorũ mores? Lusitani sunt Sobrij. Viri bonæ frugis, nimis sibi arrogantes, ulcionis cupidi, admodũ supsticiosi, meliq militant in mari, qm in cãpo, saltim meliq resipis cessit in partis maritimis, qm in terrestribꝰ. Ipsorum Regi sunt addictissimi, adeo, ut quasi ipsum adorẽt, fertꝫ etiam, qd post obitũ Regis Sebastiani plures Lusitani expectant adhuc suum reditum in Portugaliam.

In quot partes dividitꝫ Portugaliæ Regnũ? In duas partes, quæ regni quoque titulo gaudent, nempe in Lusitaniam Propriam ad 7trionẽ, et Algarbiam. Hispaniarũ regnum Lusitaniæ adnexum ab Alfonso Tertio, Quod Regnũ situm ẽ ad meridiem.

Quot Provincias cõprendit Lusitania, quæ dr propria? Quinquẽ: duas nempe ad 7trionem primam, quæ nominatꝫ Tralos montes, videlicet post mõtes (: relate enim ad reliquas regni partes est sita post montes:) Altam Provinciam intꝰ ãnẽ, quæ sita ẽ intꝰ Miniũ, et Durium, prima ex hisce ẽ ad oriente, alta ad occidentem, Præterea in centro Regni Duæ sunt, nẽpe Extremadura, et Beira suo nne quinta ẽ posita ad meridiem, et vocatꝫ Provincia Transtagam, scil: trans flumen tagum.

Qualis ẽ hujꝰce Regni Princeps Civitas, et ubi sita? Est Olyssipo Civitas Antiquissima, multũ extenditꝫ, et intꝰ ꝓcipuas Europæ urbes numeratꝫ ꝓpꝰ suam pulchritudinem, suas divitias, et comerciũ. Hæc ẽ Regũ Sedes. Est fabricata supra 7tẽ colles ad littora fluminis Tagi, duabꝰ leucis distans ab oceano. Ibi cõputantꝫ triginta millia domus. 40 Ecclesiæ Parochiales, 38 conventus ꝑ personis utriusq sexus. Versus Tagum sunt 26 portæ, et 17 ex alia parte. Multa sunt Palatia magnificè exstructa, Palatium Regale, Ecclesia Cathedralis, Ecclesia Dominicanorum, Domus inquisitionis, Diribitorium (: in quo solvuntꝫ portoria:) Armentarium sunt ædificia notabiliora intꝰ 7 colles, Locus urbis ille, qui vocatꝫ Georgij ẽ õnium altior ubi ẽ arx celebris. Situs egregius Ulysyponis ad littora magni fluminis distans parum ab oceano redit, ipsius comerciũ valde floridũ, adeo, ut multi semꝑ numerentꝫ extꝰi cujꝰlibet naonis, aura dulcis ẽ, et aqua, qua ibi solent uti, ad bibendũ ẽ ꝑfectissima, qd in cãa fortasse ẽ, ut multi diutiꝰ ibi vivant, in hyeme vix ẽ frigus, portus ẽ cõmodus, et valde securus. Tandem ẽ sedes Archiepiscopatus ab anno 1390, cujꝰ reditus sunt 40000 aureorũ. A quo tempore Algarbico Provincia regni tytulo gaudet? Hæc Provin=

cia

cia qmvis omiu nor titulo regni gaudet post saeclu xiiiu, quando Rex Alfonsus nupsisset Beatrice filiam, gemina Alfonsi Regis Castelli pvinciam hac supra mauros conquisivit, haec e fertilis in vino scipue et fruchibg.

Reges Portugaliae, pt Rege Portugaliae possident ne alias regiones in alliis mundi partibg. Ultiq scil Guinea, India oriente, Brasilia, et Insulas Maluchas.

Unde derivat nuu an Hispania? Hispania alias a Graecis recipit nuu in Hisperidis, scilt occidentalis. Hinc orta e fabula pomoru aureoru, quae poma in hortis Hisperidis crescebant, nil aliud haec significant, qm mala citrea, qbg illae regiones abundant, a Graecis fuit quoque vocata Iberia ppt flumen Iberu, qd e int scipua Hispaniae flumina?

Ubi sita e Hispania? Ad Trione, ab ht oceanu, qui hac in parte vocat oceanus cantabricus. ht maii magna scipiunt utilitte Hispani, pt sunt eni huiq beneficio omerciu habere cu Gallis, Anglia, et Belligia. Quare in hisce portis oris, multa sunt portus. Ad occidente cingit a freto Gaditano ita dicto ab Insula Gadiu, et a mari mediterraneo, qd Hispania seperat ab Affnica. Vocat ne fretu Gaditanu alio nne, utiq Herculeu et ia, vocat, eo, qd fert Herculem ibi fixisse duas columnas, cu hac inscriptione: non plus ultra. significando impossibile e ultra pgredi. D. Imperator Carolus 5tus, qui p nuo sybolo istas columnas Herculeas accepit opposita inscriptione: plus ultra jussit apponi, quia cu eet Dominus scipua partis americae, hinc ultra istas columnas extendebat dominiu suu. Beneficio huiq freti ht comunicatione oceani cu mari mediterraneo. mare mediterraneu in hisce partibg vocat mare Ibericu, quia Hispania olim vocabat Hybenia. Per hoc mare Hyspania habere pt coercitu cu Affnica, Asia, et Europa, et pcrtim cu Gallia, Italia, Graecia, et oriente, navigatio tn n e adeo tuta ppt piratas Barbariae. Ad orientem, Hyspania separant a Gallia montes Pirenaei, qui abuno usq ad aliud mare extendunt, et hnt in Longitudine 80 leucas.

Quam extentione ht Hyspania? Hyspania posita e intra nonu, et xxtum gradum Longitudinis, et intra 36um, et 44tum altitudinis Trionalis. Habet in logitudine a Promontorio Atlantico, vulgo Cabo, finis Trae in Galecia, usq ad illud X: octuaginta circit leucas. In latitudine a Trione usq ad orientem 180 leucas. In circuitu 80. Scire libentissime qualitte Hyspaniae Climatis? Ibi aura generalit logndo e calida, et sicca, pcrtim ad meridiem, siculi

sicuti circa meridiem, ibi calor summus ē, ita ut tali tēpore quilibet quiescat, et formicæ sunt clausæ. Territoriū est siccū, fermè ubiq, et lapidibq abundat, si in benè excoleret cēt fertile, Triticū, vinū, fructus, oleū, Lana, et linum sunt exquisita, antiquitē ibi inventæ sunt aurifodinæ, et argentēæ, ō ab aliquo tēpore dēinceps nulla fit mentio: sunt in adhuc fodinæ ex ferro, Plumbo, et mercurio. Sunt quoque aliqi montes salis, ut in Cathalonia.

Quina sunt Hyspaniarū mores? Hyspani solent ēē graves, seni, sobrij, Patientes, impudici, feroces, audaces, pigri, idcirco penes ipsos multi sunt agricultri, qui cæteri si excolerent multos fructus possent afferre, adeo ut si Hyspania acciperet Gens industriosa, ac labori parcens, cēt regio fertilissima eloquentissima. Ibi nec artes, nec scientiæ multū excolunt, humanitatis leges in multum ibi servant, undeextē nationes nulla hnt voluptate inillis oīs pillas partes N. habere aut exhibeant humani.

Quâ lingua utunt Hyspani? Lingua ipsorū Latino idiomate magis excedit, qm Gallica, et Italica, et adeo gravis ē, ut Carolus 5tus, qui fuit Hyspaniæ Rex dicere soleret hanc ēē linguam maximè idoneā ad fundendas ad Deū preces.

Cstne Populi fregntia in Hyspania? In Hyspania nō ē Populi fregntia, et qidē multis de caus. 1mo: ppē Mauros, et Saracenos, qui immagno numero ex Hyspania exivere. Philippus enī 3tius semel tātum simul expulit 900000 Anno 1710. 2do ppē multas Colonias, quæ ad Indias orientales, et occidentales missi sunt. 3tiō ppē stentitate mulsionū, quæ supra attēdo annonā rare generant. 4to ppē numerū magnū Ecclesiasticorū, et Religiosorū utriusq sexus, tndē ppē rigore Sanctæ inquisitionis.

Qualis ē Hystoria Imperij Hyspaniæ? Cum Hyspania duobq circiter seculis ante ortum Christi Dni incidisset in potestate Romanorū ipsis manentibus subdita sexcentorū circiter annorū spatio circa 5tū Xti Dni seculū Suevi, et Gothi potiti sunt Hyspania, et ibi regnarunt per centis circiter annis. Rodericus ultimus Gothorū Rex cū violasset uxorē Violani, qui erat aulicq Regis, comes iste adeo ppter incensus fuit ut ad vindictā Saracenos vocaverit in suū subsidiū, ipsosq in Hyspaniam introduxerit anno 711. Gens ista Barbara, ppter

aliqd de

post aliqd tempq potita e quasi tota Hyspania, ibiq Dominium tenuit plus qm p 500 annos. Christiani, qui refugerunt ad montes Asturiæ, et Leogionis, ibi elegerunt sibi Rege nne Pelagiu, cujq Successores paulatim dilatarunt suu impiu. Hyspania Catholica multo tempore fuit divisa int Regna Legionis Castellæ, Aragoniæ, et Navarræ, usq ad fine 15ti seculi, quo tempore Ferdinandq Aragoniæ Rex dictus Catholicq vidit Hyspania tota b ipsius dominio redacta, ac p matrimoniu Isabellæ Regiu junxit suo acquisito Granatensi Regio supra mauros, ferdinandus iste una tntu habuit Filia nne Joanna, qm nupsit Philippo austriæ Filio Imperatoris Maximiniani, exqua duos habuit filios Carolu, et Ferdinandu, Carolus fuit Impator b nne Caroli 5ti, et Rex Hyspaniarum nne Caroli 1mi, et anno 1556 imperiu cessit Fratri suo Ferdinando, Hyspaniaq suo Filio Filippo 2do et ad Manastiu confugit, ubi intra spatiu duoru annoru fatis cessit. Post ipsu Hyspania habuit 4tuor Reges hujq Familiæ nepe Filippu 2du, 3tiu, et 4tu. et Carolu 2du. Iste mortuus e 2do Novembri Ano 1700, et vocavit Philippu Duce Anseniu insuu Successore, iste fuit 2dq Filius Delphini, qui Stati ad imperiu pvenit h sibi conservavit ad nostra usq tempora, postqm habuit Bellu cu Carolo Austriæ Impatore, cui favebant Angli, Holandi, et Lusitani. Iste princeps 1mu mense 7tembri, anno 1701mo cu Maria Aloisia Sabaudiæ Filia Victoris Amadej Ducis Sabaudiæ, et Regis Siciliæ, exqua habuit tres Filios: Alogisiu, Philippu, natu 25 Agus Anno 1707 Philippu 7ma Junij anno 1720, et Ferdinandu Ano 1713. hæc Principissa cu fatis cesserit Februario anno 1714 nata anos 25, et menses 5que Rex Phylippus 5tus mense 7bri ejqdem anni uxore duxit 2di tori Elisabeth Parmæ Principissa, exqua in principio Ani 1716ti habuit Filiu nne

Carolu

Quam Religionē volunt Hyspani? Olim partī erant Maumedani, partī Catholici, Judæi quoq; in maximo nro habitabant, d à saracenorū potentia fuit penitq extincta; acquisito Regno Granatensi, sæculo 18to Religio solū Catholica viget. Sacræ inquisitionis tribunale rexit primus ferdinandus, ut avelleret oñia semina Maumetanismi, Judaismi, et cujqlibet Hæresis.

Quænā sunt Celebriores Academiæ in Hyspania? Complutū Telatana, Salmatica, et Colimbrica in regno Portugaliæ.

Quot Provincias ꝯprendit Hyspania? 14. quæ sic dividi solent, seu potiùs possunt in centro Regni Castella vetus, et nova ad occidentē, Legio extrema dura, et Andalosia, ad meridiē granada, Murcia, Valentia; ad 7trionē Galecia, Asturia, Biscaja, ad orientē Navarra, Aragonia, Catalonia. quæ Provinciæ ꝑt Austriā, seu potiùs Asturiā extrema Dura, Catalonia, et Biscaja Regni titulo gaudent.

Quænā ē Caput Civitas totius Regni Hyspaniarū? Madriciū Civitas celeberrima, et ꝓpt Regū sedē, et ꝓpt Populi freqntiā, quæ ibi ē, numerant ibi 80000 hominū circit. hæc civitas ē etiā caput Castellæ novæ.

Quænā ē Caput Castellæ Vetis? Est Borgos Civitas Archiepiscopalis, hic Archiepiscopi reditus sunt annui 40000 aureorū, hic ē arx nāa potiùs, sive juxta situ potiùs, qm arte fortissima, aura hic ē sicut in tota Provincia, ē parū frigida, quia montibq altis undiq ē circūdata. Comerciū viget, Cives sunt humani, ac Politi, Laboriosi, et ad Bellū nati.

Quænā sunt Aliarū Provinciarū ꝑcipuæ Civittes? Legionis caput ē ejqdē nris urbs Legio sci: n tritū antiquittē, qm ꝓpt Episco-

patū

patu et Cathedrale Ecclesia insignis. Hypalis, vulgo Sevilia, Andalo-
siæ e caput, urbs magnificentissima, opulentissimu totius Europæ Em-
poriu, opinio e supare Madriciu in extensione. Granata e caput Pro-
vinciæ hujq nnis splendida, atq cipla urbs. Murcia hujq Provinciæ
caput. Civitas pulchra, et delectabilis. Valentia hujq Provinciæ ca-
put valde fertilis Civitas, Compostella Galeciæ caput alias vulgo Sa-
jago n tntu magnitudo, ac divitiæ, qm Divi Jacobi ossa, ut credit, ibi
inventa circa fine noni sæcli, ibiqsita Clara effecerut. Ovetu Astu-
riæ Caput, urbs ppt Academia pcipuè illustris. Belluvadu Biscajæ
caput. Civitas Pulchra, et ppt mercimoniu insignis. Pompelon, seu
Pompelopolis, ita dicta, quia à magno Pompejo extructa, Regni navarei
caput caput Magnificentissima Civitas. Cæsar Augusta Aragoniæ ca-
put, tu ppt antiquitte, quu ppt situ urbs celebris. Barcino, vulgo
Barcilona, urbs antiqua, celebre Emporiu.

Quæ sunt celebriores Insulæ Hyspaniæ adjacentes? Sunt Bal-
leares duæ nempe majorca, et Minorca, et Pytusæ scilis Ebusus,
et Gades. De Hyspania ja satis, modo de Galliæ Regno aliqm
designo notitia.

Francia suu ducit nn à Frankis, e int Europæ regna pulchrius
Regnu. Hæc sita e intra 13tiu gradu cu 55que minutis, et 24tu cu
longitudinis: in latitudine ht p consequns 12 gradus, et e intra 42du cu 20 minutis
55q minutis, et 55q latitudinis 7trionalis. Extendit in longitudine
à 7trione ad meridie p 180 leucas. Ab occidente ad oriente in latitu-
dine extendit 200 leucas.

Qui sunt Confines Galliæ? Ab oriente cingit oceano, ad 7trione
à Freto quoda districto, qui ea separat ab Anglia, et Hyspania, ad
oriente Limitat à Latoringia Tyaca, Germania, Helvecia, Sabaudia,
et Pedemonte, sive et Pedemontana Provincia: ad meridiem à ma-

rimo-

ri mediterraneo pyrreneisq; jugis.

Quænā ē qualitas hujq Climatis? Aura ibi ē pura, sana, et tē-
parata, magis tn̄ frigida, qm̄ calida in 7trionalibq pvinciis, et cali-
dior in meridionalibq, ubi idē quasi ē clima, ac in Italia. Terri-
toriū ibi in ōnibq fertile ē, nempe in segete, fructibq, vino, lino, et sa-
le pfectissimo, Antiqui Geographi mentionē fecerunt, quasdā ibi ēē
auri, et argenti fodinas, modo tn̄ āplius n cognoscunt. Comerciū ibi ma-
ximè viget int Hyspanos, lusitanos, Anglos, et Holandos, et beneficio
oceani, ac maris mediterranei facile ptt cū tota Europa habere comer-
ciū.

Quæ sunt Præcipua Galliæ flumina? Rodanus, Cheaca, Se-
quana, Ligeris, Gallicè Laloire, et Garūna, Lugarōne xmū nempe
Rodunus ē velocissimq amnis int 7tres maximos Europæ fluvios
computatus, et mare mediterraneū petit, reliqua oceanū occidentalē

Quinā pcipui montes? Mons Juras, q ē ad orientē ipsam sepant,
ab Helvetia, et Alpes ipsā separantes à pedemontana Provincia.

Quinā Gallorū mores? Galli fermè ōnes sunt vivaces, Prompti, fer-
vidi, Industriosi, et Laboriosi facile scientias assequnt, et artes addis-
cunt qmvis melius, tn̄ aliorū inventa potius ad pfectionē pducere, qm̄
ipsi soli qid novi sciant invenire. Humani sunt, Politi, ex tos hu-
manit excipiunt, adeo, ut magnates in Gallia plerūq; it habere so-
leant, cū in aliis partibq jorē nequeant habere voluptatē. In bello
audaces sunt, d in principio pugnæ, in fine em̄ sunt vilissimi imo
viliores fœminis, sunt inconstantes, Vani, Leves, inquieti impros-
peris insolescunt, in adversis sunt impatientes, nimis semetipsos
ac ppriā nationē æstimant, Galliā em̄ ad Ravimusq; exaltant, ipso-
rum inconstaā satis apparet, in variis introducendis modis ornatus

quos

TRACTATUS DE ARITMETICA NUMERICA.

Unitas dr totũ id, qd à nobis tmqm indiuiuũ concipit, qd nn bnit omiũ qbittũ generi qque et individui queant, tñ à nobis tmqm indiuisibiles ponunt, et tanqm prima principia, ex quibꝫ detramꝫ alias qntitates. et dicimus pares aut nones: nĉ cũ dicimus lineã ẽ qmigꝫ pedis, n addendimus ad partes, ex quibꝫ componit pes, nec ad alia rẽ, cujꝫ pars ee pt, d inse indiuisibilis considerat, i taut aliud i de ee nequeat.

Manens ẽ ppriè aggregatũ ex unitatibꝫ, sic duo constat ex duabꝫ unitatibꝫ. Modus notandi nros ẽ arbitrarius. Rão numerandi arabũ ut comodior recepta ẽ, illis characteres, qbꝫ nũ notantꝫ, rũt note, rũt am nouem. 1mo significat 1. 2 2. 3. 3. 4. 4. 55. 6. 7. 7. 8. 8. 9. 9. ehã decimus ẽ characterẽ, qui nullus, qui ẽ cifra, quæ ẽ nullius nota, qua significatꝫ, tunc nullũ ẽ neq nm, neq unitatẽ. Hi verò 10 characteres sufficiũt ad denotandos quoslibet nros. note inte hñt nũ valorẽ: ita 1. significat unitatẽ, et d pl huns valorẽ nimplicẽ note aliũ hnt nne loci, quæ singlæ occupantes locũ verum valor, crescit secundũ pportionẽ decuplã, in infinitũ continuatã. Quælibet nota 1mo loco posita significat unitates, posita 2do loco significat decades: 3tio loco centenas. quæ ex decẽ decadibꝫ cõponit. 4to loco millia, quæ ex decẽ centenariis. 5to loco dena millia. 6to loco centena millia, septimo mille millia, seu millliones, qui ex decẽ centenis millibꝫ constant. 8vo decades millionũ, nono centenas millionũ, 10mo millia millionũ, 11mo decades milliũ millionũ. 12mo centenas milliũ millionũ. 13tio, millliones millionum, sive billiones. 14to decades billionũ. 15to centenas billionũ 16to millia billionũ. 17mo decades milliũ billianũ, 18vo centenas milliũ billionũ. 19no millliones billionũ, sive trillliones. 20mo decades trillionũ, 21mo centenas trillionũ, 22 millia trillionũ, 23tio decades milliũ trillianũ. 24to cetenas milliũ trillionũ, 25to millliones trillionũ, sive quadrillliones, et ita deĉet'is ẽ differendũ.

Quantitas quæ continet in se, & pars illius, et dr totũ respectiuè

e: g. 4 quæ continet ing, e pars 3g: et 3g dr totū respectu 4: Pars aliquota ea dr, quæ aliquoties repetita ~~fit~~ sive æqualis integro ita dicitur, semini repetita nt æqualis integro sive to, si continet ~~semel~~ bis dr pfecta, ut etc

Totū considerat relatè ad partes aliquotas, dr magnitudo multipla, unde hæc dr quæ certo nro, ex æquo continet aliā magnitudinē ita ut nulla excedat, nec abilla excedat. sic nnus 6: multplus e nro 2, ac istū p ex æquo continent, si bis repetat, pars aliquota dr dupla. 3 p tripla: etc. Magnitudo illa quæ comparat ad aliā, dr ejg pars aliquota, bmultiplex vocat illius, eandē denominationē numerat, addita particula b. sic nnus 3 tr bmultiplus nrī. nnus vero 2 dr submultiplus nrī, qz in eo ex æquo p continet 3. Magnitudines æquemultiplices dnt illæ, quæ æque continent nnī partium aliquotarum, comparatæ ad has dnt æquemultiplices. Pars, quæ aliquoties repetita, non ex æquo continet aliā, dr pta, ut 2 comparatō ad 5 3ma nti homereī illi dnt

Nnī homogenei sunt illi, qui ad eandē, nnī vero Ctherogenei, qui ad diversas unitates referunt. Sic homogenea, quæ metimur eg: tribg quatuor pedibg, Ctherogenea quæ metimur 4: pedibg eg: et pollicibg.

Nnus simplex ille e, qui nō hnt parte aliquotā, qm unitatē, nnus coniugatus, qui hnt p parte aliquotā aliū nnī, ut 6, qui dividit hnt duas partes æquales 3 et 3, si in posit dividi

Nnus par ille dr, q in duos nros æquales dividit, ut 6 qui dividit in duas partes æquales. 3, et 3, si in posit dividi dr impar, ut 5.

Nnus integer e, qui refert ad unitatē magna, tnqm totū ad partē, ut 2 ad 4. nnus coparatē e totū ad unitte, quæ continet tnqua pars in nro. 2. Nnus fractus e, qui refert ad unitate, tnqm pars ad totū, qui etiā dr fractio: ut si unus dividat in tres partes, unitas e totū, et 3tia pars unitatis refert ad unitatē tnqm ad ejg totū

Fractiones p 2 numeros exprimunt, quorū alter in plecta lineola subscribit. Cui inferior dr denominator, superior numerator, denominator indicat unitatē ut totū in partes dividū; numerator numerat partes in casu pronto datas: eg: 2 partes 3tia unius lineæ intelligunt $\frac{2}{3}$ ubi denominator 3 indicat linea ee in 3 partes divisa, numerator vero 2. 2 istis modi partes asignant.

Duæ

Duæ quantitates dr: æquales, cum simul comparatæ exactæ conveniunt, ut 2, et 2 quæ dee, dr nor, quæ superat aliud dr jor, ut 2 comparatè ad 3. e nor, 3 comparatè ad 2 e Jor. Ratio e comparatio duarum magnitudinum ejusdem gnes in Pse, p qm intrinsecit utrum alterum ~~alterum~~ in alia contineat, et quoties, ut 2 ad 4. ubi in hac comparatione denotat 2 in 4 contineri, et bis.

Magnitudines, quæ in aliqua rne inter se comparantur vocantur termini ejusdem rnis, ex quibus ille q comparat alteri dr antecedens, ille vero, cui comparat, dr consequens e g: in hac rne 2: ad 3 ans e 2, quia comparat, consequens vero 3 quia 2 ubi comparat.

Magnitudines, in quibus numeris exprimi pt, quoties terminus uniq rnis continet in alio vocantur rationales, et comensurabiles, illæ, in quibus exprimi nequit, quoties unus terminus contineat in alio, dr irrationales, et incomensurabiles. eg: in rne hac 2 ad 2 istæ magnitudines dr rnes. quia numeris exprimi pt quoties duo contineat in 4. scil: bis.

Quatuor st Arithmeticæ operationes. Additio, Subtractio, Multiplicatio, et Divisio. Additio e aggregatum duarum, aut plurium magnitudinum in una. Numeri dati, qui in una colligi dnt, dr sumandi. Collectio vero dr summa v aggregatum. Subtractio e operatio, p qm nor magnitudo à Jore b ducit, qua discernit qualis sit differentia inter magnitudines 2 datas. Numerus q b ducit, dr b trahendus alter vero minuendus; qui remanet deq dr differentia ab aliis residua. Multiplicatio e inventio alicujus numeri ex duobus datis, in quo toties continet unus datorum, quoties unitas in altero: eg: eg: sit multiplicandus 6 p 3, addendus e numerus 6 sese ipso, quot vicibus st unitates in tribus. unde tribus vicibus 6 fit productum 18. numeri dati dr factores, v efficientes; quæritq factum, sive productum. ex datis vero duobus numeris alter, q aliquoties sumit dr multiplicandus, ut allato in exemplo 6: alter vero q indicat, quoties ille sumat, dr multiplicator ut 3. Divisio e inventio alicujus numeri, ex ~~quibus~~ 2bus datis, in quo toties continet unitas, quoties datorum unus in alio: eg: sit dividendus 12 p 4: Q. quoties 4 continet 4 in 12, et invenit cotineri t. Hic nrus 3 denotat qt vicibus 4 contineat ~~4~~ in 12. Numerus q dividi dt, dr dividendus, ut 12 in allato exemplo, alter p quem fit divisio, dr divisor. ut 4. Numerus qui indicat, quoties divisor, in dividendo contineat, dr quotus, aut quotiens.

De his 4: Arithmeticæ numericæ Operationibus numeris integris hic sumus

tractaturi

bactaten.

CAPUT XIII.

De Quatuor Arithmeticæ Operationibus

De Additione in numeris integris Propō 1ma.

Numeros datos addere

Resolutio.

Numeri homogenei, ℔ homogeneis ponant, ℏ ē ita scribant, ut unitates unitatibꝫ, decades, decadibꝫ, centenarij centenarijs etcorrespondeāt. ℔ hīj ducat linea, ne aggregatis aggregatibꝫ confundant. Addant itaq; nūri ē/ gd̄ generis incipiendo à dextra, et ad sinistra gradatim procedendo; si sūma 𝔫 excedat 9 tunc scribit in suo ordine, gd̄ si nō excedat, tunc quia una nota 𝔫 sufficit ad exprimendū, scribit solū ultimus nūrus, qui repetit addenda, et alios transfert ad antecedēte colūnā, et juxta decadū numerū numeri ibi scribunt, ita ut si sint eg: 40:. quia sūt 4 decades 4: numerant in antecedēti colūna. Quodsi 3bꝫ consistat, gd̄ rarius accidit nota ea da trāsfert ad colūnā antecedēte. 3tia vero ad 3tiā colūnā. Si vero ex summa abjectis decadibꝫ nullus remaneat numerus, ℔ solū ⓪ cifra scribit, et transfert decades ad antecedēte colūnā. Denicq; si summa efficiat 0 hic scribit ⓪ cifra ad significandū nullā ee unitatē, et ita usq; ad finē.

Exemplum.

A. 35ª 7ª.	Nūri A. B. C. addendi ita ē procedendū. 8. et 4 faciūt 12, et 3
B. 5ª 24.	faciūt 15ª. colloca 5ª. ℔ unitibꝫ, et 1 decas commutat, decadibꝫ datis. Itaq; ex decadibꝫ 1 et 6 faciūt 7, et 2 faciūt
C. 63.	9. additis porro 7 habent 16; collocat itaq; ℔ decadibꝫ datis 6.
4165	et reliquæ 10 h ē unā centenariā annumerat centenarijs datis. ex centenarijs itaq; sūt 1, et 5ª faciūt 6, additis adhuc 5. fiunt centenarij 11. Colloca 1 ℔ centenarijs datis, et 10 centenarij relīq. h ē unus millenarius addatur 3bꝫ millenarijs datis, sūmaq; 4 ℔ his scribat. ita fit sūma quæsita 4165.

Demonstratio.

Ex axiomate: totū ē æquale suis prtibꝫ simul suptis. ℔ summa inventa nil aliud ē, qm collectio omniū numerorū, qui addendi erant, sūma enī ut constat ex opatōne continet tot unitates, decades, centenarios, et millenarios, etc. gd̄ continet nūri simul supti. Ergo summa ē æqualis omnibꝫ numeris simul suptis. gd̄ erat demonstrandū.

Scholion

Scholion 1.mum.

Cũ multi numeri st addendi, tunc in aliquas particulares additiones dividi pt additio tota. Postea istæ summæ in una st reducendæ, quæ erit summa omniũ numerorũ. Exemplum.

Si addendi st numeri A.B.C tota hæc additio dividi pt in particulares, in particulares additiones eg: in D, C, F. deinde quælibet additio in sua suma colligit, ut apparet in exeplo. D.C.F. postea omes summæ harũ additionũ in

600 ℔	D 600 ℔	C 30 ℔	F 300 g.	una st reducenda sicut in 2.
A. 500 g	500 g	239	209.	quæ erit suma eadẽ ac omnium
300 ℔	400 g	100 ℔	300 ℔.	ũ additionũ sml collectarũ nũ-
B. 209.	1500 26.	655.	3526.	mata ut videre ẽ inallato exẽ-
209	1 5 0 2 6			plo, in quo suma 2 eadẽ ẽ, ac suma A.B.C.
C. 388.	2 6 5 5			Scholium 2.dum.
1 g 2 0 7	3 5 2 6			Modus addendi numeros heterogeneos ꝛ abstimili
	1 g 2 0 7.			artificio conficit, cũ ex serie nimirũ speciei non⁹ tolles

colligit valor speciei primi ꝑm⁹, quo tles fieri pt, et p unoquoq; unitas reponit in serie primi ꝑm⁹. Quantitas enim, quæ p principio alias metiendi accipit, et unitatis nne donat, dividit in alias partes æquales nonis, hæ in alias illudo, quo tot unitates st partes, quæ simũ ãns efficiant, tnc ad illud st referendæ. eg: hungaricalis dividat in 80 florenos, quilibet florenus continet 30 grossos. quilibet grossus tribꝰ solidis constat cũ itaq; additio erit tribꝰ solidorũ, qui unũ grossũ efficiũt, ad columnã grossorũ ẽ trãsferendus. si in columna grossorũ st 30 grossi, quia his constat unus florenus, ad columnã florenorũ transferas eos. Exemplu.

	sint Expense		Sex solidi faciũt 2 grossos. sci-
Januarij.	45. unus.	14. floreni. 2 g grossi, boitaq; cifra, et 2 transfero. 2	
Februarij.	26.	10.	25. solidi. 1. et 1 faciũt 3. 3, et 2 faciũt
Martij.	60.	15.	2 2 5. 5. et 5. 10, 10, et g. faciũt
Aprilis.	100.	17	1 1 1 g. scribo g. 1 transfero, et di
		3	2 g 0 co 1, et 2. 3, 3 et 2 2 faciũt

suma. 322.

5. 6 decades, faciũt 56. scribo 20. et unũ transfero. 1. et 7 faciũt 8. 8 et 8 g. 15. 15, et 4. 10. scribo 7, et 4 transfero 4. 4 et 1. faciũt 5. 5 et 7 floreni faciũt trey hungaricales. et remanent 3. floreni. unde transfero 3 ad columnã ungaricaliũ, et scribo 3. 3 et 5. 8. 8 et 6. 14. 14 et 8 22. scribo

2, et 2 transfero ad decades. 2, et 4 faciũt 6. 6 et 2. 8. 8 et 6. 14. 14, et 8 22. 2 scribo 2, et transfero 2. 2 et 1, et scribo 3, et hẽ tota numa.

Corollarium.

Arithmetici ut exploret, an rectè fuerit pacta opa, utunt regula, ut de prima, ut eam id fiat, notent à late nn, qui int addendũ ex una serie ad alia transferẽt, et opaõne absoluta, addat, ut innotescat mus, novennariõũ int rumandũ omissorũ. Præterea abiciat ex numa inventa novenarij, quoties fierĩ pt, et nnus abjectorũ novenariõũ addat mro int rumandũ omissorũ, quæ numa una cũ residuo nro notet. Tandẽ examinent rumandis novenarij abjiat, quoties fierĩ pt, et nus novennariõũ abjectorũ, una cũ nro residuo, rig fuerit notet, Quodri utr fuerit æqualis, utrig antè repto, tũc nny inventus æquat omnibus datis simul sumptis, ppr axioma: ri ab æqualibus demas æqualia, quæ remanent sunt æqualia. adeq; additio rite pacta, qd exemplo clarũ fiet.

Exemplum

Sit nus addendus. 3. et 7. faciũt 10. residuus nrus 5. scribit infra lineã, et 10 transfert ad aliã seriem, et notavit unũ novennariũ omissũ. itũ dico. 6. 4. faciũt 10. cũ 2 et una translato 13. 3 scribo, et unũ unũ transfero, et noto aliũ novennariũ. 7. et 2 faciũt 9. et 1. 10, cũ unio translato 11. et scribo 1, et transfero 1, et itũ noto ad latus unũ novennariũ. Deinde 8 et 5 faciũt 13, et 2 15, et unũ translatũ 16, et pono 6, et ad aliã seriẽ unũ transfero. et itũ noto in late unũ novennariũ. Unde summa novennariõũ int addendũ omissorũ 4. postea abjcio ex numa additione facta mũ novennariũ, quotũ possum, et dico 1, et 6 faciũt 7, et unũ 8, et 0, et 3 faciũt 11. tollo mũ novennariũ, et remanet 2, et postea 5. idẽ 7, et itũ noto 1 novennariũ abjectũ. unde novennarij sunt 5, quos addo nro residuo, et fiunt 12. deinde quando fuerit novennariõs tollo, quotũ possum, et dico 8 et 7 faciũt 15. ri tollo 9 remanent 6. et noto unũ novennariũ. 6 et 6 faciũt 12, remanet 3. et noto itũ aliũ novennariũ. 3 et 3 6, 6 et 5 11, et ablato novennario 2 remanent, et 3tio noto novennariũ, 2 et 2 faciũt 4, 4 et 4 8. 8 et 7 15. 9 ablatis remanent 6. 4to noto novennariũ unũ. 6 et 2 faciũt 8 et unũ 9. et noto aliũ novennariũ, deinde remanent 2 et 5. quibus addo mus 5 novenarios abjectorũ

mus

q. faciet x 2, quæ tñma cũ sit æqualis alli ẽntecedenti, dico additõ-
nẽ rectè factã ẽe. D C.

Subtractione in numeris integris.

PROPOO 2.da.

Numerum minorẽ, à majore subtrahere.

Resoluo

Nñs minor hac lege ex mre b̄trahit: ita scribant nñ, ut similes similib9 h̄ ẽ homogenei respondeat homogeneis, unitates, unitatib9, decades decadib9, centenanj centenaniis etc: b̄ misce nñs ducat linea. b̄trahant unitꝫ ab unitatib9, decades cà decadib9, centenanj, àcentenaniis. singula residua, loco conveniente infra linea scribant nrõpe residuũ unitatũ b̄ unitꝫib9, residuũ decadũ b̄ decadib9, etc. qđ si nota jor ex non sit b̄trahenda tũc ad nprioré notã addas x0, et scribas qđ remanet inferiꝰ, deinde addẽda ẽ ẽm unitas nro proximè b̄trahendo, quæ aqãbit unitatẽ illũ nñ. Id ãm fit, ut illa decas, quæ addita fuit nrõ nprioni b̄trahat à nro proximè sequenti, si vero sit o et nprioꝰ, et inferiꝰ scribat cifra, et notet ẽdo notam, qđ exẽplo cõstabit. Exemplum.

Sit. A. 8400620547. Si quis ab unitꝫ incipiens demat 3 à 7 remanẽt 4, scri-
B. 60934503. bat itaq; 4. deinde ad decades transiens si ex 5 quis tol-
C. 23072604 4. lat 4 remanet x, scribat igit x. in 2do loco si b̄trahat
ab oo nihil scribat itaq; cifra o. in 4to loco n pt b̄duci 5 ab uno, addat 1 pũ x0,
et dicat, si ab undecim b̄trahat 5. 6 remanẽt igit 6 scribas, et ppt decadẽ
addita addita addat x nro 4. proximè sequenti, et dicat, si à 6 5 b̄trahant
nqꝫ ẽ unus, scribat unũ. ex o 3 n possũt b̄trahi, addat x0, ex x0 si b̄trahas
3, remanẽt 7. scribat 7, et transferat unũ ad q, ut ex o non possit b̄tra-
hi decẽ, addat x0, et si decẽ b̄trahant à x0 nil remanet, scribat ergo o et
ad o unũ trãsferat, quia ex 4 x b̄trahit remanet 3, et si ex q b̄trahat
6, remanẽt 4.

Demonstratio

Cũdens ẽ ex opatõne nrã significatũ p literã C exactè continere unitates,
decades, centenarios, et x000, etc, quæ remanẽt post unitates b̄ductas
decades, centenarios, millia etc nri b à nro a, ergo mꝫ C ẽ ille, q rema-
net post mã b subductũ à nro a, qđ erat demonstrandũ.

Scholion

Si nri heterogenei fuerint à se invicẽ b̄trahendi, tũc unitas, quæ reset

adahũ

ad aliū ordinē n continet 10, d tot unitates valet qt unitates speciei minoris constituūt valorē unitatis speciei majoris.

Hun:	flo:	Gros:	Sol:
A. 45.	16	6.	2
B. 27.	17.	28.	1
17	16	8	1.

Exemplum.

Si b btrahendus sit ab A, ita faciendū ē, q. unū btrahit à 2bq adhuc remanet 1. scribat itaq 1. 28 grossi si n possūt btrahi à 6, n dr addere 10. d qd grossos valet florenus, unde dicat, q ex 36 tollit 28 remanent 8. scribat itaq 8 b ordine grossorū, et 1 trāsferat ad ordinē florenorū, unde floreni btrahendi erūt 18 à 16. 18 nequeūt btrahi à 16. adeoq 1 accipiat ex nro antecedenti. Cū itaq 1 valeat 18 florenos. qui ex 34 tollit 18 remanent 16. scribat itaq ~~ita~~ 16, et unū trāsferat ad ordinē ungaricaliū, q ex 45 tollit 18. remanēt 17 unde scribat 17.

Corrollaria.

1mū. Si sint plures nri btrahendi ab aliis nris in unā sūmā sūt colligendi, et btrahendi, ne fieri dāt opāo diuisim, adeoq cū magna molestia. 2dū additio p btractionē pbat, et additionē utimur ad pbandū additionē ritè pacta ēē.

Exemplum primū additionis examinatæ p subtractionē.

A. 940253	
B. 870412	
C. 790274.	
D. 2900939.	

Ut certè additionē ritè pacta, et nrū D ēē summā nrorū A. B. C. btrahere optet 3 nros A. B. C. ab ipsorū nro D. si nil remanetē, argūto ē. D ēē summā illorū triū nrorū q sūmā, quæ ē totū, dt ēē æqualis omnibq illis nris, q st partes illiq totiq. Si econtrario aliquid supsit, tunc additio malè pacta ē. adeoq iteāda. Ut vero btrahant 3 nri à summa D. incipiat ab ultimo ordine ex parte sinistra, et dicat 9. 8. et 7 faciūt 24. si ex ducentis 60 et uno summæ D 24 btrahas remanent 2. quæ 2 in loco 6 remanere v cogitandū ē, v ob defectū memoriæ notādū. Deinde ad aliū ordinē transire, et dicere 4. 7. et 9 faciūt 2, cū 2 et 0 sequti faciūt 20 nil remanet ad 3iū locū devenias 00, et 0 ē æquale 0, nil itaq remanet. ad 4tū locū 2. 4. et 2. faciūt 8; itaq sit. b ducas ex 9, unum remanet. Deinde 5. 5. et 7 faciūt 13. 13 em st in sūma, si tollas nil remanet. tandē 3. 2. et 4 faciūt 9, quæ si tollas à sūma D. nil omino remanet. Ergo cū ex nris A. B. C. btractis à sūma D nil remaneat, dicendū ē D ēē sūmā illorū 3tiū numerorū

Exē

numerorum.

Exemplum 2dum.

Additionis examinatæ, per btractionem.

A. 84006 1057
B. 60934 5043.
C 23071 6014.

Ut pbe C ee nrum q remanet ex btractione facta oportet addere C ad nrum B, si hæc suma sit æqualis nro, tunc certus sis btractione rite pacta ee. rao e, q. B, et C sunt partes A. adeoq partes simul suptæ dnt ee æqualis suo toti, si n itu btractione facias. Hæc am additio fit incipiendo a 1mo ordine v sus parte dexta, v notando, v nil scribendo. 4. et 10 faciunt 17. unu et 4. 5. oo et 0 faciunt om 6, et 5 faciunt 11. unu remanet, et decas ad ordine antecedente transfert. 1 et 4, et 1 faciunt 6. 7 et 3 faciunt 10. unde 0 scribit, 0 et 10 faciunt 10. unde em 0 3. et faciunt 4. 2 et 6 faciunt 8. unde cu suma C, et B, sit æqualis A. btractio recte facta fuit.

De Multiplicatione in nris integris.

Ad multiplicaone expediendam e tabula phytagorica, qm hic bjcio. hac am tabula pytagorica, ab auctore dicta hoc modo utimur. in lat AC inveniendus e multiplicator: et in late AB, multiplicandus. ex: g ,, sit 8 multiplicandus p ,, 7. oportet invenire 7 ,, multiplicatorem in latere AC. Deinde in latere AB 8 multiplicandum postea ad arcam descendere, quæ sit in eodem plano horizontali cum arca multiplicatoris et ille nus 56 e multiplicatum p 7. id dicendum e de aliis; Tabula pythagorica memoriæ e figenda. alioquin multiplicaone et divisione expedire n potimus absolvere. Qm diu n sit memoriæ mandata, ad manus ee dt. quoties multiplicandum, aut dividendum e.

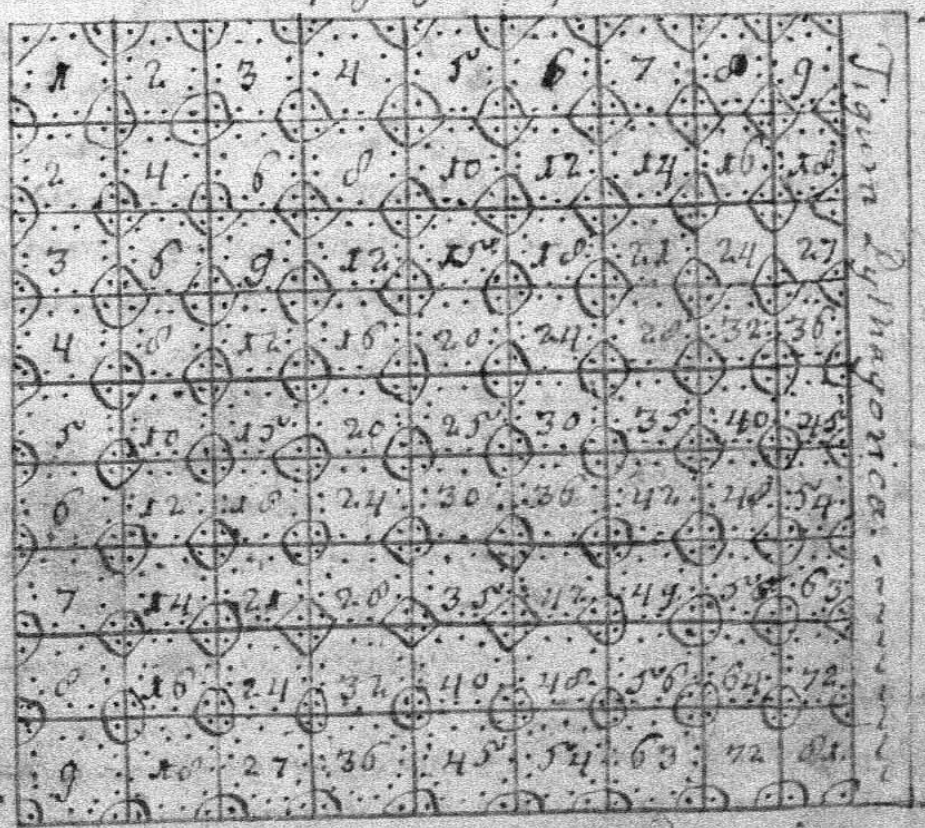

A B C D

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	4	6	8	10	12	14	16	18
3	6	9	12	15	18	21	24	27
4	8	12	16	20	24	28	32	36
5	10	15	20	25	30	35	40	45
6	12	18	24	30	36	42	48	54
7	14	21	28	35	42	49	56	63
8	16	24	32	40	48	56	64	72
9	18	27	36	45	54	63	72	81

Figura Pythagorica.

Propoo

Propoztia.

Num quemdam datum multiplicare p alium

Multiplicator scribat b multiplicando unitates b unitibz, decades b decadibz, centena, b centenis etc. ducat b iis linea recta. Vlt am indifferens e, accipe multiplicandu p multiplicatore, scribat ad calculi facilitte, nrus major supra, et minor infra. Quando am nrus nor continet ioes notas, ut g. 875. et ior minoribz constat notis, ut 2 3 4 5 etc, aut continet plures oras tunc scribant ~~major~~ nor nrus sup ipe. Multiplicare oportet unitates, decades centena. millia etc. nri multiplicandi p notas nri tu multiplicatoris, et b linea scribendu e pductum, et unitates b unitatibz, decades b decadibz. centena b centenis, millia b millibz, et it collocanda. Deinde multiplicandus e ide nrus p decades multiplicatoris d sta nota pducti ad dextra n scribas b unitibz, d b loco decadu. Rursus multiplicandus e ide nrus p centena, millena. etc. multiplicatoris, d sta nota pducti ad dextra scribenda e in loco, que tenet nota multiplicatoris, ita ut si nrus multiplicator sit loco centenoru n nisi 3tio loco scribenda e 3ma pducta nota, qui locus e centenoru, et sic deceteris e discrendu. Cum vero e o in multiplicatore, tunc satis e scribere o p producto nri multiplicati p o, et oportet scribere ista o in eade loco, quo e multiplicator. Postea ducenda e linea b pductis particularibz, et addere omnia pducta, et ruma scribere b hac linea. Hec ruma erit pductu nri e.g: b multiplicati p nru A. que gde exeplo facilig intelliget.

Exemplum.

A. 38063. Vlt multiplice hunc nru 38063 p 5042. nota 3 numeru litis A, et B. 5042. ndu litra B, et linea Duo. Postea multiplico nru B p notam 7 6 2 6, unitatu multiplicatoris dicens bis 3. facit 6. i deinde. deinde bis 5 2 2 5 4 6 facit 12. scribo 2. in ordine decadu, et unu trassero ad proximu 1 9 0 3 1 5 0 antecedete locu, postea dico bis 0 facit 0. q. nil quatiesq; multiplicatu nil faciet, scribo 2. qd trasluli, prequor, et dico bis 0 facit 12. scribo 6 4to loco, et unu trassero. ultimo dico bis 3 facit 6. cui addo 1 trslatu, et scribo 7 5to loco. deinde multiplico A nru p notam 4. decadu multiplicatoris B dicens 4 t. 3. faciut 12. scribo 2 loco decadu, et re linea p antecedenti, postea 4 t 6 faciut 24. 24. et 1 faciut 25. scribo 5 et 2 trassero. deinde 4 t 0, facit 0. et scribo 2. multiplicada. prequor 4 t 0 facit 12.

scribo

scribo 2 et 3 trassero, 4ª 3 facit 12, et 5 15ª scribo itaq; 15ª. Postea multiplico nm A p centena multiplicatonis, d cũ nit o in 2dio loco, et ꝓductũ nisi cifra sit scribo o in 3tio loco, ut sciat 4to loco scribenda ee nota ꝓducti sequtis, deinde transeo ad multiplicaõnẽ nri A p notã 5ª quæ e in 4to loco, et dico 5ª 3 faciũt 15ª, et 4 4to loco scribo 5ª et 1 porto, postea dico 5es 6 faciũt 30, et unũ hãsiatũ 31. scribo 1, et 3 trassero. 5es 0 faciũt 0, ideoq; scribo 3 quæ trãstuli. Deinde 5es 8 faciũt 40, scribo cifrã 0, et 4 trãssero, et ultimo dico 5es 3: faciũt 15ª, et 4: faciũt 19. scribo 19. postea duo lineã, et facio additionẽ C. et hæc nũma ꝓductorũ particulariũ, et ꝓducti nri A p 23 multiplicati.

Cũ vero unus ex nris datis ad multiplicandũ non continet nisi unitatẽ, unus, aut plures 0 sequãtr, ut 10, 100, 1000 etc: tunc accipiendus e iste nus p multiplicatore, et scribere simplicit ante alia nra 0 multiplicatonis, et ita ꝓductũ, qd requirtr ꝓdibit. e: g: sit multiplicandus 379 p 10 e X inveniendum qui decies contineat illũ nũ, ponẽs itaq; 0 ante nũ ꝓpositũ 379 valet 10 vicibꝫ plus, qm antea valebat et ita de aliis dicas. Ex quo sequitr modus expeditè multiplicandi, cũ scili multiplicandus, et multiplicator plures continent 0 ante notas: eg: multiplicandus sit 30000 p 24000 satis è multiplicare 3 p 24 et addere ꝓducto 72 totidẽ cifras 0, qt sunt ante illas duas nras scili 0. et 72.0000000, et ent ꝓducti, na si multiplicẽ nũ, q. sit eg. in 4to loco, et q. sit 3 ordines ante se ut 3000, p notã eg: 2 quæ ant in 3tio loco et sit ante se 2 ordines sit ꝓducto 6, et 2 ordines plures dictis ordinibꝫ scili: 5 ordines ꝓducti sit ee in 8vo loco: unde ad multiplicaõnẽ nrus multiplicat, et ponunt totidẽ 0, qt sunt in utroq; nro.

Demostratio.

Ut opa nis constat 1mũ nũ infra lineã scriptũ singulas multiplicandi notas, adeoq; multiplicandũ ipsũ totiẽs continere, quotiẽs multiplicatonis 1ma nota continet unitte, eode modo nũ 2du, totiẽs continere multiplicandũ, quotiẽs nota 2a multiplicatonis unitatẽ etc. Dcũ nri infra lineas scripti addant, nũma inde æqualis e, adeoq; totiẽs continet multiplicandũ, quotiẽs singulæ multiplicatonis notæ, h. e partes, adeoq; totus multiplicator unitates continet. e igit facta ex multiplicando in multiplicatore, qd erat demostrandũ.

Scholion.

Ad multiplicandũ nũ hetherogeneũ, qui reis continet diversas species

p alia

p aliū nnī. regula generalis ē reducere illū nnī ad minorē suā speciē; deinde multiplicare unū p altum. Nnūs q. ex ista multiplicaōne pdibit, et in pductū numerorū ad minorē speciem, reductorū, e: g. supponamq 1. antale vini ungarici qd 20 ut vocant garnicas continet valere 20 hungaricales, 12 florenos et 20 grossos, quale itaq erit ptiū 10 antalium, ut id sciam multiplicare debeo 10 antalia p 20 ungaricales 12 florenos et 20 grossos, j. regulam oportet reducere 20 ungaricales 12 florenos, et 20 grossos ad suā minorē speciem scilicet ad grossos.

Ut aūt reducat nnūs major, ad minoris speciei nnī, oportet multiplicare nnī speciei, quae ad minorē dt reduci, p nnī, qui exprimat, quoties minor speciei contineat in jori, et pductū erit major species in minore reducta; e.g: volo reducere ungaricales ad florenos, cum florenus 18 vicibq contineat in ungaricali, multiplicabo ungaricalem p 18. nūt 10 ungaricales ad florenos reducēdi, multiplicabo 10 p 18, et invenio pductū ee 180. si velim reducere florenos ad grossos oportet multiplicare florenū p 30 quia florenus continet 30 grossos. si velim reducere ungaricalē ad grossos multiplico 18 florenos p 30. et cū pductū sit 540 p 540 multiplicabo 10 ungaricales quo posito.

Reducendi st hoc modo 20 ungaricales 12 floreni. et 20 grossi: 20 ungaricales p 18 multiplicati faciūt 160 cui si addo viginti florenos habebo sūmā 172 cū florenorū hos itēū reduco ad grossos, et multiplico 17230 ~~30~~, et habebo 11160 cui si addo viginti grossos habebo 11180. deinde multiplico p 10 11180 grossos, et habebo p pducto 1118000 grossos, et hoc ē ptiū 10 antaliū, cū un unū antale valet 20 unga: 12 florenos, et 20 grossos ex divisione aūm constabit qt florenos, v qt unga: contineat illud pductū.

Ut aūm grossi reducat ad florenos, hac regula utēdū ē, separanda ē ultima nota, et accipiat pars 3tia, et 3tia pars erit nnūs florenorū in illis grossis contentorū, ex g. 95 grossi separo ultimā notam à nonagīta, quae ē 5, quae significat grossos, et accipio 3tiam partē, quae ē 3. itaq nonaginta 5 grossi continēt 3 florenos, et 5 grossos.

Si verò tam multiplicator, qm multiplicandū hnt nnū hetherogeneū, tūc multiplicandus reducat ad minorē suā speciē, et reductio illa, aut multiplicet, cū nnis heterogeneis multiplicatoris, ex. g. sint 9 antalia vini et 14 garnicae, quarū, quarū quaelibet valeat duos ungaricales, 9 florenos,

et 15

et 15° grossos reducant, ex.g. 9 anteliæ, et 24 garmicæ ad nore unã speciẽ, et erit 1924. garmica, et multiplicẽt 1924 garmicæ pnĩg cũ 24bg ungaricalibg, deinde cũ 9 florenis, postea cũ 15° grossis.

De Divisione. in numeris integris.

Si dati sint 2 nũi, ut 12, et 4, et quærat quoties 4 continet in 12. respondẽt 3bg icibg, h dr 1 dividere p altum. Istus 12 vocat dividendus, quia dividit, divisor 4, q. dividit nũs 3 qui p divisionẽ repit, et exprimit quoties 4 ẽ in 12 dr quotiens. quare dividere nil aliud ẽ, qm quærere quoties unus nus contineat in alio. Adjudicadã divisionẽ, unĩg nri p altum scribit pnĩg. dividendus, postea infra ducit. 1nea, et b linea scribit divisor. $\frac{12}{4}$.

PROPOSITIO 4TA.

Dividere unã nũm integrã p aliam

Oportet scribere Divisorẽ ad ninistra, et ducere post ipsum arcum, aut parvam lineam rectam, et b ipso lineam ducere, ut infra quotiens colloceẽt. deinde addextram collocare dividendum, ut si 12 dividendus sit p 4, ita scribit (4) 12, et b 4: ponit quotiens 3, q nota quotientis ñ mis' una post aliam inveniẽt. Quare ut inveniãs 3. oportet dividẽdũ in 3 partes secare et quarũ qualibet inveniẽt unica nota, et hæ partes vocãt mẽbra divisionis. Eadem aũ opacõ, quæ fieri dt in uno mẽbro ad inveniendũ quotientem eadem facienda ẽ in qualibet alio membro.

Unum membrum exordit ab ultima nota in dividẽdo. ex parte ninistra, et a ninistra ad dextram, tot notæ st accipiendæ, qt continet divisor. si nũs Dividendus. v sequat, v adæquat divisorẽ, h erit unũ divisionis mẽbrũ. qdsi nor ẽ divisore. h ẽ n divisor saltim semel nõ cõtineat in dividẽdo, ut si dividendus est 231 p divisorẽ 23 tũc addas una notã dividi dextra p 1mo divisionis mẽbro. cũ quomõo inveniendũ sit divisionis mẽbrũ. Sit itaq 9316 dividẽdũ p 4 oportet cõcipere divisorẽ scriptũ ẽ 1mo mẽbro dividẽdi, ut tres 4 (342) $\frac{931}{684}$ b decadibg etc et q. divisor 3 ht notas ita em 3 $\frac{1470}{}$. dividendi notas oportet a dictis reparare. Postea dicas quoties 1ma divisionis nota ad ninistra scĩ: 3 cõtinet in 9, qua 1ma nota numeri dividẽdi, et respondit bis. et scribas 6 p quotiẽte: deinde multiplicandus ẽ divisor p quotiẽte 2, et productũ inveniẽs 684, q nũ facilitẽ, scribas productũ 684, b 1mo mẽbro dividẽdi, productũ deinde b subtrahas ex 1mo mẽbro dividendi, et qd remanet scribas,

et d.

et divisio 1mi mēbri pacta ē, ideo p quotiētē 1mi nri multiplicatus ē divisor et pductum à dividendo b trahendum, q. quoties 1mus nrus, toties cōtineri dnt aliæ notæ 1mi nri.

Ut divisionis 2dū mēbrū habeat, oportet reliquo addere notam, quæ b seqt, et in exēplo allato ē o, et b illa nota dividendi, scribas pūctum ut recorderis illā notam notam fuisse p divisione adhibitā. Deinde eodē modo 2dū mēbrū ē inveniēdū. oportet scribere tot puncta b dividendo, qt st notæ in divisore ponēdo tū punctū b unitatibq illiq mēbri etc. videndū ē quoties 1ma nota ē sinistra continet in nro, q. ē b ultimo puncto incipiendo à dextra et scribere quotiēti notā, quæ exprimit quoties continēt, divisorē oportet multiplicare, p hunc quotientē, et scribere pductū b mēbro, qd dividit, unitates b unitatibq etc: et pductum b trahere à dividendo, et reliquū scribere. videndū ē quoties 3 continet in 14, et repit 4. contineri, 4 itaq scribas in loco quotientis, et divisorē multiplices, p hunc quotiētē, pductum 1364. b nro dividēdi scribas, postea b trahat, et reliquū. 102 b tres scribas, et divisionis 2dū mēbrū ē Enatum.

342) 1470
24 1368
102 | 340) 1026
243 1026
0000

Ita et tertiū, et 4tum mēbrū. e: g. in allato exēplo addas 1026, et dicas quoties 3 repit in 13 et invenies 1, scribas 3 in loco quotientis, et p tria multiplices divisorē, et pductum scribas b membro dividendi. b trahas pductum ex membro dividendi, et reliquū scribas: et cū sit o, et nulla alia nota sit, in dividēdo. tota divisio ē jam pacta. Notæ collocatæ in loco quotientis st, qderat inveniendum.

Corrollarium. 1.

Cum divisio ē pacta si ultimū mēbrū nil relinquit scil: si o sit p reliquo, ultimi mēbri, ut in exēplo allato, tunc divisor exacte continet in dividendo tot vicibq, qt unittes continet quotiens. D si divisori ultimi membri aliquid remanet, tūc dividēdū continet divisorē tot vicibq, qt continet unittes quotiens, et dividēdus continet eīm istud, ita ut si b tradat istud dividendi, tunc dividendus continet exactē divisorem. Si itaq aliquid remanet post divisorē, id scribit post quotientē altiq, et minoribq characteribq ut distinguant, ducit linea btus, et b ista linea scribit divisor.

Corrollarium 2.

Quotiens dt tot notas continere, qt mēbra st dividenda. qdlibet enim mem-

bri

brum debet suppeditare unam notam quotienti.

Corrollarium 3.

Divisor dt sep contineri 1mo in membro divisionis. Unde 1mum membrum dat unam notam quotienti, d cum divisor n cotinet saltim una vice in uno ex membris, qd 1mum b seqt, tunc scribit 0, p quotiente illiq membri; et in uno h casu divisio hujq membri e pacta, et oportet addere huic membro aliam notam dividendi; et tunc membrum pcedens, qd quotienti 0 dedit cum hac nota nova, membrum erit sequens divisionis.

Corrollarium 4.

Nota quotientis, quae convenit uni membro n e jo nota, qua hinc quotiens uniq membri hanc notam n excedit.

Corrollarium. 5.

Seqt aliqndo in divisione uniq membri pductum divisoris factum a quotiente ee jq illo membro, adeoq b trahi n pt. tunc argto e quotiente ee jore, adeoq minuendum unitate, aut 2bq unittibq, quousq pductum divisoris p notam quotientis possit subtrahi ab illo membro dividendi, et hic quotiens is erit, qui convenit illi membro. Unum jam adduximus divisionis exemplum. D ut illae difficultates faciliq tollant, quae in divisione solet occurrere, quaeq solet Tyrones pturbare alia dabimq.

3201	7377416
2304.	6402
2312	9754
3201	9603.
	15116
	12804.
	2312

Sit dividendus nrus 7377416 p nrum 3201. scribo prius divisorem, deinde arcum duco; postea dividum colloco b divisore, lineam duco, b qua quotientis notae ot scribendae. Cum divisor 4 notas contineat, 4 puncta noto in dividendo, aunq in his contineat divisor, idcirco h erit 1mum divisionis membrum. 3 in 7 bis cotinet, p 2 multiplico divisorem, et invenio pductum 6402, h b traho, et qd remanet, scribo 975. U secundum membrum 0 noto puncto 4, et addo reliquo, et h e 2dum membrum. tria in 3bq continet semel, et multiplico p tria divisorem pductum e 9603 -- qd scribo: h pductum a 2do membro b traho, et remanet 152. et tria scribo p quotiente; postea noto 1, et addo reliquo 2di membri. D cum 4, et in dividendo, et in divisore sint notae, neq tria contineant in 1ma nota dividendi, adeoq divisor n cotineat, scribo p quotiente 0, et noto 6, et addo scribo 4 puncta 1mum b unittibq. 3 in 15 continet 5. multiplico divisorem, et invenio p pducto 16005. qd e majq dividendo, adeoq solum noto 4. Divisor multi-

pli

plicatus p 4, dat productum unum 12804, qd b tratio, et remanet 2312 qd scribo ppe quotiente.

Si acceptis in dividendo illis notis, quas hit divisor, tn divisor supet illud dividendum, h e si divisor ne unavice contineat in dividendo, tunc alia nota dividendi addenda e, ut fiat 1mum mebrum, et tot mebra b dividendo notanda, qd notas hit divisor. e: g: sit dividendus 305852 p 378 cu 3 sint notae in divisore, 3 em notas accipio in dividendo. Verum cu 378 supet 305 idcirco dividendi aliam notam addo, et 3bq punctis has notas signo incipiendo a 1ma nota: nota si incipias numerare a dextra: 1mum mebrum dividendum erit 3058. Si divisor ex unitte et o, sive ciffris tntu extiterit tot notae ex dividendo recipiant, qt st o in divisore, et pficiet divisio, ut si divisor sit 10, dividendus vero 246 e dividendo abjice 6, et quotus relinquet 24. et abjecta nota 6 pre residuo habeatur.

Si divisor una, v plures ad dextra hit oas tam istae, qm toti de notae ad dextra dividendi abscindant, et p reliquas instituat operao, pacta am divisione abscissas dividendi notas pre residua ponas, e: g. sit divisor 3200, dividendus 86560 primo 2as divisionis oas a notis significativis, comate secernas, sicut et duas ad dextra dividendi notas; videlis 60, deinde reliquas dividendi notas, quae st 865, divide p reliquas divisoris 32, ac 865 p 32 diviso quotus e 27. renduu unum, cui adde abscissas dividendi figuras, et fiet 160, ut totus quotus sit $27.\frac{160}{3200}$

Demonstratio. Propoonis.

Evidens e ex opaone nru inveniri q exprimit quoties divisor continet in dividendo, q. b trahedo tot vicibq divisore a dividendo nihil remanet, cum divisio e exacta. Itaq repit nrus, qui continet tot, unittes, qt vicibq divisor continet in dividendo. Quare quoties exprimit, quoties divisor contineat in dividendo nro. Si divisio n sit exacta scilis si post divisione aliquid remanet, illud exprimit scribendo divisore b nro qui remanet.

Scholion.

In nris divsae speciej divisio inserit ad reducedas minores species ad majores. Ut id fiat oportet dividere nrum q continet minores species, qui reducendus e ad majores p nrum q exprimat quoties haec minor species contineat in jori, ad qm e reducenda, et quotiens est valor istiq noris speciej ad jore reducta.

ex.g.

exg: ad reducendos 120 pollices impedes oportet dividere 120 p 12. q. e nmus q significat, quoties pollex sit impede, et quotiens 10 pedum erit valor 120 pollicu reductorum impedes. Sint reducendi. 60 florenis in hungaricales dividendi 60 pte quia florenus 60 continet 4 viis hungaris: et quotiens 3 erit valor florenorum hungaris reductorum.

Ad dividendum nmum, q continet diversas species, p nmum, qui eas continet, regula generalis e reducere utrumq ad minorem speciem, et postea dividere dividendum reductum ad minorem speciem p divisorem eam reductum ad minore deinde quotiente, qui exprimit minore speciem reducas ad majore p divisione.

Corrollarium.

Ut am certi simus exactum ee divisione oportet multiplicare divisorem p quotientem, si p ductu inveniatur nmus dividendus, tunc argto e divisione ee recte factam, alioquin itum e faciendam. si am post divisione aliqud remanet, reliqua addendum e ductu, qd resultat ex divisore multiplicato, p quotientem; si tunc haec numa aequalis e dividendo, tunc certus sis recte divisum ee.

Cum divisionem opponat multiplicatio, et certissimus rectam ee multiplicationem, dividendum e ductum p multiplicatorem, si quotiens erit idem ac multiplicandus, et nihil mpent, recte instituta fuit multiplicatio.

Mantissa de Regula tnii. simplici, et composita.

Duo st genera regulae tnii simplicis, et composita, simplex illae quae continet 3 tnos notos, composita vero, quae plusqm tres.

Regula etia tnii simplex in directa, et indirecta, v inversa dividit, regula tnii directa tnii illae, in qua smus tnus ad udu, ut udus ad 4tu, h e, si 3tio tnus lor e smo, quaritur, q quaerit de ee in eade pportione lor udo, rittio e nor lor gnog 4tus erit. Regula tnii inversa e, ut rao smi tnii ad udu e eade, ac rao 4ti qui quaritur, ad 3tium, ut 4 ad 2. sicut 36 ad 9, ubi rao smae ad udu e ut inversa rao quartae ad 3tia, h e, ut duo ad 4. 9 ad 36.

Exemplu tnis Directae.

Tnii diem dispendium e nomi hungaricalis, guttu erit 6 diem, ut st dies ita etia directe st dispedia, unde invento hanc pportione, dies unus ad 2, ita dispendium ut 3, 12. unde qui ad regula directa spectat, scribo 3, 6, 12. p 4 multiplico 12 p 6, et invenio pquotiente 4. et 4 e 4tus ppor-

honalis

pportionalis 3 ad 6 ñ̄aut 2 ad 4.

Exemplū ñis invse.

Ut quis opus faciat ꝑ dies q̄ requirūt 100 hñes, ut fiat 36 q̄ homines regnūt, observo eñ ñ̄auti, ita et hñes crescere, unde ñ valet ꝓportio ñ̄aut ꝑ ad 36 dies, ita hñes 100 ad ꝓxem nū. ꝗ econtrario ut ꝑ dies adti ita 4tus ꝓportionalis ad 3tiū cētū, unde inversa ē ꝓportio, quare ut valeat regula ñ pono ꝑ. 36. 100, ꝗ 36. ꝑ. 100, et multiplico ꝑ 100 deinde quotiente quæro, ch̄ inveniō 50, unde ꝓportio 36 ad ꝑ, ñ̄aut 100 ad 50.

Ut ꝓcurrat ꝯcursū ipatiū in tempore 4. regnūt velocitas 12, in tempore ꝑ q̄ntæcunt necessaria. observo quo magis crescit tēpus, eo minus regni velocitte, adeoq; ē inversa rāo, unde ꝓportio erit ad 4, ut 12 ad 6, ut 12 ad 4tum ꝓportionale, et cū quotiens sit 6, iste erit 4tus ñus ꝓportionalis: ꝗ ad 4, ut 12 ad 6.

COROLLARIA.

Colliges itaq; 1mo hunc ee rnē directā, cū ūus in eade ꝓportione crescat, v decrescat, econtrario inversa, cū ñ ambæ rnes crescūt, v decrescūt, unde in allato exēplo, quia ñ̄auti tempora, ita et dispēdia crescūt, ē rāo directa, in ꝓxo vro exēplo, quia ñ̄aut dies, ita et hñes ñ dñt crescere ad illud opus cōficiendū, ideo ē rāo inversa. 2do cū in rnē inversa 3nus, et 4tus ūus sint extremi, et 2dus, et 4tus medij, ut in h exēplo 24, 36, ꝗ rāo ē inversa, et ꝓducti mediorū sit æqualeꝓducto extremorū, dt nūm 3nus et 4tus ꝑ extremis 2dus et 4tus ꝑ mediis, ꝓducit facilè ꝓportio inversa ad ꝓportionē directā ponendo 3tiū ūū, et 4tū.

Scholion 1mū.

Proportionē inversā alij ita dispōnūt: sit ꝓportio directa 2 ad 4, ut 6 ad 12. ꝓportio inversa ē 2. 12. 6. 4. ꝗ e 3nus ūus ē ad 4tū ut 4tus ad 2dū, io h cū 3nus et 2dus st extremi 36, et 6, st media, si quis velit quærere 4tū ūū hujꝯ ꝓportionis dt multiplicare 3nū ꝑ 2dū, et ꝓductū dividere ꝑ 1mū, et quotus erit 4nus quæsitus ꝓportionalis.

Exēplus ꝑ Societate simplici.

Si multi simul posuerint diversas nūmas ad lucrū, et post aliqd tēpus vō lūt sibi dividere lucrū, tūc ꝓblemma dr societtis, quæ dr simplex, cū in ht rāo ad div̄sa tempora.

Hujꝯmodi ꝓblemata ut resolvant animadvtēdū ē lucrū iēp ee in me nūmæ, unde illa rāo, quæ ht nūma totalis ad lucrū totale, ita se ht nūma unīcujꝯq; ad suū lucrū.

Exēplū

Exemplu. Sunt tres personae, quarum 1ma posuit viginti 4 florenos, 2da 30, 3tia vero 46. ad eoq summa d 100 florenorum, lucrum fuit 200 florenos: Quaerit quomodo inter se dividere debeant. Ut habeat pars 1mi, fiat ut summa totalis ad lucrum totale, vel ad summam particularem, ita lucrum totale, vel summa particularis ad lucrum particulare, 100, 24, 200, 100, 30, 200, 100, 46, 200, atq ita reperiet lucrum 1mi esse quadraginta 8, 2di 60, 3tij 92, atq ita de reliquis.

De rne Composita.

Ratio quae producit ex pluribus rnibus dr composita, ut dictum est, et mes componentes, datis itaq pluribus rnibus, ratio composita erit, qm habet productum omnium antecedentium, ad productum omnium consequentium.

Usus Regulae trium, in rnibus compositis.

Sit exemplum p 40 personis duobus diebus, dispendium est 100 florenorum, 30 personae qd florenos expendent 6 diebus. ratio dt componi, ut 4tus Pnus proportionalis posset requiri, ut am componat ratio, considerandi sunt Pnis rnum componentium, quibus ratio composita debeat eformari. qualis Pnus solus notus, cujus 4tus quaerit. Postqm invenerunt Pnos componentes, ex quibus eformari dt Pnus antecedens, unum multiplicem per alium, et productum qd prodibit, erit 1mus Pnus, deinde alios, ex quibus consequens componi dt, et productum erit 2dus. vel 3tius Pnus. Pnus notus cujus ratio aequalis quaerit, erit vel secundus, vel 3tius, et 4tus, inveniat sicuti in regula trium in rne simplici.

In altato exemplo observo p dispendio ~~observare~~ oportere, considerare, et tempus, et personas, et dispendia esse in rne directa, et temporum, et personarum. unde erunt dispendia sicut eorum producta. Quare rne compono personae 40 dies, 2 faciunt productum 80, postea personae 20 dies 6 productum faciunt 160. sicut itaq productum 1mum ad 2dum, ita dispendium 1mum ad 2dum. itaq 80 ad 180. sicut 100, quotiens autem cum sit 200, idcirco erit sicut 100 ad 200.

Aliud Exemplum.

2000 florenorum reddunt tribus annis 100 ung: qt ung: dabunt 8000, 12 annis, ita componimus 2000, 3, 8000, 12 sicut 100 ad 160.

Scholion.

Possunt reduci exempla regulae trium in ratione composita ad plures regulas trium in ratione simplici. Ut autem fiat haec reductio, dicet. si 2000 florenorum dant tribus annis 100 ungaricales, qt dabunt 8000 florenorum

renorum eodem tempore, quot est trium annorum. Itaque ita fiet 2000 ad 8000 sicut 100 ad 400, cum 4tus terminus sit 400, deinde dicat 3bus annis 8000 florenorum dant 40 ungaricales, quot 12 annis, idem numerus florenorum dabit, et ita fiet 3 ad 12, sicut 400 ad 1000 cum terminus inventus sit 1600.

Haec autem regula trium reducendi compositam ad plures simplices, posita est ad facilius inveniendas rationes inversas, quae occurrunt. Haec autem regula datur per rationibus inversis compositis

Exempli gratia: 20 cubitorum opus tribus diebus conficiendum requirit personas 10, opus 12 cubitorum 6 diebus conficiendum, quot personas requirat. homines sunt in ratione directa cubitorum sicut enim decrescunt cubiti, ita, et personae, dum cum sunt in ratione inversa temporum, non enim ut tempora crescunt, dum est contrario, idcirco in ratione directa ponuntur cubitus, dum ratione inversa tempora, et per eorum producta determino personas. Cubitus 20 dies 6 productum 120 cubitus 12 dies, 3 productum 36. Itaque 120 ad 36 sicut 10 ad 3. At ad regulas simplices trium ita reduci potest, prius per regulam simplicem 20 ad 12. sicut 10 ad 6, dum quia non sunt in ratione directa, personae, et dies, dum inversa ita facias 6 ad 3. ut 6 ad 3, cum tria sit numerus 4tus proportionalis, quae quaerebatur.

Exemplum Societatis compositae

Societas composita dicitur cum et diversa summa pecuniae, diverso tempore posita simul fuit ad lucrum. Sciendum est quomodo lucrum dividi debeat, et in proportione summae quam collocarunt, et in proportione temporis.

Ex g: 3 personae societatem inter se fecerunt. 1ma collocavit 20 ungaricales, et post 3 menses revocavit pecuniam. 2da collocavit 40 unga: et post duos mens et ipsa recepit. Tertia posuit 24 per 6 mensibus lucrum fuit 200 ungaricales. Quaeritur qualis sit singulorum justa pars.

Cum lucrum et a summa dependeat, et a tempore, idcirco lucra dicunt considerari in ratione composita, et a summis, et a tempore, hoc est, erunt lucra in ratione productorum. Unde multiplicandum erit cuiquilibet capitale per suum tempus. deinde addas omnes summas, postea sicut divisa sunt capitalia, ita et dividas lucra, productum 1mi est 60. 2di est 80. Tertii est 144. summa totalis est 284. Ratio erit summa totalis 284 ad 1mi capitale 60, ita lucrum totale 200 ad lucrum 284. sicut 60 ad 200. sicut 200 ad 10, 284 ad 80 sicut 200 ad 10 284 ad 144. sicut 200 ad 10.

FINIS

Salutat Primicyjne Exhortem

Szczęśliwe do tych czas oczekiwane Fundatorki przybycie czoła radość
we za ulokowanie wieczystych imienia Pana Boga pobudziła
Klientami; widzę to przytomnie widzę nawet a Stare Nieba widzieć
to y Samą Jo: Pani z Fundatorką potrzebuję. Widzę to przytomnie że
jako przed wesołe po wszystkich uderzyło echo idzie Pani idzie Funda
torka tak zaraz przed Nim nad Atlanty Kroliem iakie tak do
witania pospiesza. Ten szczęśliwszy kto pierwszy w Fundator:
skim Zapławaniu Konspekcie stanie. Widzą oraz y Nieba iż nie
bez przyczyny dopiero smętni jeszcze y ochotni wyglądają Klienci
Znak bez zawodu Jeosobliwszą radość trapiła Cię okazyą takiego zaraz:
Wielka bowiem tych wieków Heroina pierwsze oraz Cnotom czoło
dobrego nam nayta skawsza Pani przybywa widzieć to y Samą Jo:
N.P. mszcz. iak nas pożądana dotych czas twoja Kontentuje
Przenia gdy teraz w Jednym Zamarszczonego nieczyszcz Czoła gdy
teraz szczere nas wszystkich serca ledwie co ledwie nie wyskoczą
Radością, gdy teraz na Znak pomyślnego na wjazd Pani się
bod stoi WP: sielcem. Że zaś nie Sama tylko Jo: Pani ale Jo
oraz Xiężniczkami przybywa z tąd osobliwszą radości wzięszyć
przez tym abzia uszą znaydziemy wszyscy. Niegodna wdzię
czeństwa nych kto że nie pusta mile ogarnia Swiat. Alpha
pocza tnie za Cześć nie bez watpienia niemożna tym pewnie
nie cos wiadczyć uniżoności przed którą to nayczystsze gdzie
się skłaniają głowy. Wziąć to witać kiedy nie trzeba z
Których wita czym przyrasta serca, zkądych Oyczyzna Sama
po wtarzane dla siebie zwykła wieszczyć momenta. Ale ja
witać proszę, nie widzę wcale chybaty tu Życzliwemi wotami
Jo: Pani Tam Zatasiuwe uszczelnić kotrzeba dobrostanie Zdrowia nadchodzących lata.

Salutat Celsissimi Pris Epi Cracovie.

Attolite Lodie voces publica mentem Serenissimam indue Polona Resp frontem
arridete vris Ludis Jebus amica sortes, plaudite: Jovinalia Lauros
habet: ato livores invidete ecce Hodie Jupiter Jupiter

phum vota, maximũ felicittis punctũ attingunt desideria, dum ppul:
sa expectnum tædiosa nube augusta hujus Ppis jestte latant, eamq
venerant. Aurea modo nrã tpra n negamus Saturni, dum ex:
pecttam stinuo serenissimam gaudiorum auram jam jam tandem
opportunè afflaverit. Auream qq psntem dixero lucem, quæ obliga:
ta Celsidnis Vrã Clientũ pectora, ad votiva acroamata danda, in pu:
blicos advocavit plausus, prodromam nobis adoptando fortunam. Gra:
tes vobis o Supi! q sero licet amænissimè tn hoc aureo plane Ppe
nrã providistis inopiæ. Grates vobis o Cracia musæ quæ hoc Sacratio:
ri Apolline nrã hodie consecrastis lycæa. Grates tibi o Cracia ales!
quæ n modo intra tui gentilitias turres verum et ad nostros Pena:
tes tuum Jovem intonare sivisti: cui nos grata pectorũ holocau:
sta offerimus in Celsissima hujus Tonantis votorũ fragrãam
atq splendidissima honorũ Lumina sæcla sæclis allatura pcntes.

3tiũ Salutt Celsissimi Ppis Eppi Cracoviæ ex Rhetorica

Subsiste modicum subsiste Pps Celsissime nec n celerioribus for:
tunæ velis aliorsũ procurrns nobiscum remorare. Novimus haud
læti novimus quo te a nobis publica avocent negotia, ac quibus
Celsissimam habere majesttem sorte cessit, ab illis qn eadem sua:
vil pfruantur demntissime non reduces. Multũ æqdem ad eam
anhelavimus, nullamq animis nris nullam affectibus impera:
re quietem valebamus, donec peroptatissimè eadem poteremur, dumq
tandem qd pcati sumus, accepimus, qdq desideravimus fortunati
tenemus, diuturnittem ergo expectnis compenset magnitudo volu:
ptatis, ut impensæ pro te sollicitudinis obliviscamur cum psntem
intuebimur. Jam jam hmus qd hnum sortes versanti Deo refera:
mus in acceptis, dum nobis Celsidnis Tuæ jesttem, nrã felicittis
summam votorumq coronam largiunt. Ades qppe optatissime
pstolantibus hospes, a quo desideriorũ vota coronantur. Ades benefi
centissimum Universi Lydus cujus opatione singulari, animatæ visce:

ribus

ribus terræ nova gaudiorũ germina noviq̃ plausus pullularunt. A:
des ter venerande Patrum nrorum Pater nec non unicum nostri
Academicæ juventtis solatium cui absentiæ moram compnsando ma:
jestatis Pntiam muneraris: vel ut memorem ei exhiberes amo:
rem cor modo Patrum demonstrasti. Ades o Pps publica Pplorum
ara, ad quam avidissimi singulorũ conatus prosperantur. Quod si
hospes sglis gratissimus advenisti, quis quæso tuæ salutatio
nis gloriæ consulendo vel educendos obeliscos ut Sezostri, vel fle:
ctendos arcus ut Constantino, vel excitandas Pyramides ut Ni:
no, vel elaborandos colossos ut qm plurimis non probabit. Si emi:
nntissimũ qddam Sydus te nobis auspicari pmissum, qs quæso
tti Syderis fulgore illratus, aut influxu concitatus ad ejusdem
Vigilias non excurret. aut exultandum non movebit. Site Patrem
Patrum Academici salutamus qs nam Filiorum nontam in ora:
tionem qm pous in adorationem omniq̃ cultu ac obsequio venera:
bundus n̄ accurret. Si deniq̃ publicam te Princps Celsissime
Populorum aram cum morali Philosopho profitemur, qs ergo
debitam inte pietatem non testabitur. qs inqm debita tibi a
Clientibus vota non appendet. Erigimus tibi Pps et Patrone am
plissime elatas hilaritte frontes in obeliscos, nec non exardntia
corda in Pyramides, Statuimus tibi in profunda nrum venera:
tione arcus honorificos. Personasq̃ nras in colossos offerimus
Celsissime majesttis tuæ fulgore concitti, in conferendos tibi pro
posse nostro plausus elevamur. Primam inte nec non eminn:
tissimam Paternittis Academicæ dignittem dum agnoscimus,
protinus ad exhibenda venerationis obsequia festinamus. Aram
qm supplices ac devoti colimus ut pote Sacratam Deo perbeatamq̃
Populo poscimus ac pcamur Divina videlicet manu conservandam.

Adyte hanc ornam et alijs Eppis inserire posse
et mutatis titulis.

Ita mm

In Adventu alicujus Eppi Salutt ex Collegio

Commune solatium Diœcesis. N. vota omnium et desideria faustissimo adventus Tui coronata eventu, in solatia singulorum pectora animant accenduntq. In tta porro tam inaudita gaudiorum copia qm lætissima hujus diei adfert celebritas nos eqdem Magno N.N. mi plurimis titulis obærati, vocem tenere nec possumus nec debemus. Haud valemus secundæ Ppli toti ius admurmurationi nrõ plausus n̄ addere: potissimum cum adeo late diffusa pleno sese evolvns alveo lætitia singulorum inundarit animos, tum Religiosi etiam claustri supgressa limites liquidissima nos voluptte pfuderit, atq (: qd ingntis gaudij est) ora omnium in plausus Tibi N.N. debitos reserarit. Qmprimum enim vox illa exopttissima Tui Nominis in auribus insonuit, nuncius te Pastorem proclamavit, illico hi gaudere, gestire aīs alij, ꝑ magnidne solatij subsilire, manus in cælos (Supis immortales ut ferrent gratias) tendere, adventum ꝑstolari, sibi ad invicem multa vocis significatione gratulari, omnes in unam fere vocem (o nos felices! o nos beatos) linguas solvere. Gravem certe et irreparabilem injuriam nobismet procrearemus ad ttum magnidne et pluralitte, pars etiam minima licet gregis non accederemus, Plausum. Sin vero dignittis tuæ ꝑsuleæ cum altitudinem, tum majesttem penitus adverto, nec non beneficiorum innumeram specto multitudinem, ac summa in nos benevolentiæ amplitudinem, hanc quæ se offert nobis hocce in Augustissimo ingressu Tui commodittem, sive ut pro favoribus cultus re pndamus profundissimos, sive in silam animo tuo captemus benevolntiam, sive illud qd nostra abunde irrigavit pectora, explicemus de te N.N. solatium; ꝑtmittere nedum valemus

dene

ac ne possumus quidem. Nos igitur qui et amplitudinem Nominis tui hoc adventu pene in immensum aucti veneramur, et benevolentiae beneficiorumque memoriam gratissimo animo repositam tenemus, ac ne in cor tantummodo hanc singulorem laetitiam, quasi finibus quibusdam definitam recipimus, eam jam suapte naturam in publicum eluctari volente ultro tibi votum nostrum effundimus Pontes &c &c &c &c.

Satt ejusd

Novae lucis diluculum novus nimirum Pontificij splendoris tui exortus omnium corda in omnem excitat laetitiam et accendit. Festinant Pacis Patres, concurrunt Populi non tamen videndae novitatis trahuntur desiderio, sed potius voto maximam sibi gratulandi felicitatem ducunt quae te N.N. comitatur. Pervetustis eqdem domus tuae splendoribus hodie persolvunt plausus perfectam meritorum tuorum amplitudinem admiramur. Trahit scilicet in stuporem animos tuus Excelsus honor qui nec dici nec scribi potest publicae tamen exultationi paritur, quamvis in plausus feratur liberius, quamvis grati propensionem animi nudis tantum explicet vobis ubi laudis maiores superat vires Oratorum. Et profecto ipsas excedit superlationes eloquentiae tuarum sublimitas virtutum, nihil juvant omnis flores ubi viola Pontificia suavissimum spargunt bonae famae odorem, vilescit cultissimus sermonis ornatus ad Tulcum apparatum. Quid tamen inter solemnes silebimus plausus? quid scrupulos festivae proponemus laetitiae? cum nihil valeat eloquentiae cultus debitam tibi N.N. exhibemus reverentiam cum nihil prosint vborum colores vim spondemus candorem

cordium, cum nihil juvent periodorum nexus, devincti oblignem animi contestamur. Quoties autem timor nos infimos clientes tuos N: ad hanc publicam arqueret venire laetitiam dicebamus qd eam veniente in meridiem sole tenues attollunt athomi unde liceat et nobis ad beneficas magni Psulis pcidere plantas in hujusce urbis locum venientes aeuam

6ta Salutt Ducis exercituum a scholis

Hodie tndem hastam Pallas Apollo pharetram mavortio tui adstruunt adventui. NN. Inclinant ad optatum tui adventum Heliconij fontes hamusq bicollis sua tibi juga intriumphum inflectit. Adte serpiunt Palladiane noctuae q martialibus assvevisti palpis, tibi se substruunt Palladianae laurus q martialibus assvevisti palmis, Te coram et Rhetorici fontes et Aganippei ebulliunt latices q decolorato hostium tago edomitum cruentasti Ozyram. Rem paucis complector vbis: qdqd gessisti immortale e, tu qq Fama Nominis et meritorum gloria immortalis perennes.

Oratio gratt. Jacobi Nisibnsis Eppi

Ingm psaepe Illme Rdme, Archip. Excellme Oratoribus tam sterilia, tam ingrata, tamq ignota ad debitum gratulnis Nnis psolvendum sese offerat subcta, ut multa excogitare, multa adinvenire, multaq ad supplnd mae sua defectum e penu suo promere cogant, ad has tn ego nunc non sum redactus angustias: nec est qd de susceptae tenuitte et sterilitte conquerar mae, cum ita abundans, opulntum, ac magnificllm sit subctum, qd in manibus habeo, ut nedum exhauriri, sed ne digna qdem orne, quomocnq attingi valeat. Enimvo qs est, q psntis diei in honorem Divinissimo Illi Nisibnsi Eppo Tutelari tuo, Jacobo dicatam solemnittem. Coetus fidelium laetitia et gaudij

indicio

indicia. Tui animi haec ex solemnitte conceptum solatium. Cum
Tibi ex aõ gratulantium appcatione nrum qq. ad staum coronae,
qua pfundimur laetitiam. qs in qm est q digne enarret describat
poret. His pficiendis imparem me natura constituit, eamq mihi
nativo quodam jure pscripsit indolem ut in explicandis magnis
excelsisq rebus sup exigentia virium mearum demandatis
plus obsequioso silntio proficerem, qm eloquentia. Haec tn eo libn-
tius tacitus pterco. Cum obus n secus qm par est eadem laetitia
in vultum erumpat, omnesq idem animi gaudium, et vbis et fron-
te significent. Pergam tndem in laudem et panegyrim Divinis-
simo Indicti tuo vba facturus, Atq tibi Archipsul Illme, quem
n solum nne, vum etiam factis in obus Ejusdem Divinissimi
Indictis Tui vestigia pssius seq, omnes conspiciunt ad staum
appcaturus vota. Mirabatur Orbis Divinissimi Jacobi admira-
bilem pie sancteq vivndi normam, et cum ejus in Sacro venerandoq
Concilio Nicaeno Sanctitatem p miserum Infelicis Arij obi-
tum manifestatam veneratus est Divinum qdam Numm
Caelitus sibi oblatum alloq videbatur. Felix Ecclesia quae ttum
hre meruit Filium et Pastorem: non dissolem modo expit fortu-
nam, dum in sinu tuo tto ai aestu fovet, ut indies jora Dni cul-
tus incrnta, novosq Filios ex Pastoribus sibi subctos fama San-
cttis tuae excittos in sinum suum suscipiat. Veneratur in te
Archipsl Illme, illa pgrndium virttum Tuarum summis jorum
monumnta, quae ad calculu revocare nemo ambiget. Illam in qm
virttum Tuarum excellntiam, qua paucis par plurimis jor, nemi-
ni inferior extitisti. Invenit in te illam piettis reverntiam, qua
ad Divinae gloriae Zelum provocantur Antistites, ad sectanda opti-
ma incitat Clerus. Ad piettem allicitur omnis pplus, n alit in tui
amorem rapiuntur cuncti ac quondam Nisibnsites, in sui Divi-
nissimi Antistitis Indictis Tui. Tu Archipsl Illme nitorem

Templis ac Templa sibi reddis. Tu honorem Aris, Aras cultui restituis: Tu curis Pastoralibus ut optimũ Divini Gregis Pastorem decet impallescis vigilantissime. Tuendig gnum dignitatem Religionis provides. gnum integritati fidei prospicias. intuitugno dictu facilis rasti. Quid vi dica de Tua ãi gnis gestis? Ille eam te vise ignorat q̃ Cælo meridiano Soli lucem extrahit. Adorat in Te Archi Pastor Clerus illa celsioris aũ fundta, quæ Sglos Sglos aquis mirabundos, ac inimitturos efficiant. Vanq̃ inte omnes illũ q̃ oculis cunctantem miterem, et quo Regius intus reside re virtutes fas est obũs colligere. Telum aut audiam, ad omnes finitus gravitasq normam eformata tua loquunt, ora. Angelica modestia sedes, palpebras moderatur, ingenuus pudor. Collucent genis Divina charites, nihil, in incessu q̃ fastum redoleat, nihil denig inte toto q̃ nã eam gestitem sapiat, qua inte ut pote rarum in terris virum sui simulacrum citra invidia metũ pollectos, nõ modo Sarmatiæ Incolarum, verũm etiam Hungarorũ Valachorum Cumanium aliorumq finitimis in oris oculos animosq dirigit. Ita hac Sti momenta, qbus te Archi Pastor Sme ore vultuq haud dissimilem D. Nisi bisi Sanctissimi Jacobo Soli meridiano clarius probant. Ita Sti causa, qbus nos Tuos Clientes nr tam ad gnũ aversa q̃ ad diserta, licet tacita tamen ingratitudinem, apostationemq voti reum efferendã compellunt. Nec immerito: Sti en Tuas fasces, Sti suos stimulos, fauendus voti nr amor, et eo usq furit, ut lacesit unius cujusq rum pectus, donec in Tua Dei tũ invota totũ indidria eliquet. Tua siquidem bonitas, Benignitas Tua, Tuus amor audaci dicu Salonius, aut potius Divinus ursit nos inspectu Tuũ fovere, q cũ nr possimus irrepagulis, in obis vota nra exprimere minime ausint. Aperimus itaq obscuramus. Cum te aspiciamus Virum Divinissimi Indicis Dei gã intaminatis moribus, qua clarissimis Tuis factis exhibere orbi imaginem ut q ignorantes ala existis ipsis Jacobi Visit. Int. agnoscere te facile reor imo ipsũ Jacobi templo putet, oã pega et fausta precamur tibi. Tum ut gã clientis ea qua ate expectant efficere possis. Tum illud ãdig is votis obq Patro ãmpse D. Jacobo pstamus, ut cubito Ecclesiã bono, nr sus Jui. Archi Pastor vivas, qui Te Archi Pastore Tuo honore dignum videre oes, q vi et incorrupte judicant, optant

Orate

Oratio J. Jacobeti

Ad Eppum Patav: Invisntem Seminarium

Cum ~~ad~~ ardua Provincia e p dignitte dicere gravissimae ornatissimaeq frequntiae, tum vo facit hu difficilem adeo plenamq laboris ~~Ep~~ Conspectus Principis maximi ut ornem amplitudini tta ac splndori parem nullu posse videat neq ingeniu neq facultas aut exercitatio valde optanti quaerentiq suppeditare. Et si am spe bona confirmat singularis hnitas, quae talem naturam comitt, isq jubet fidnti animo ee, q magna n postulat nisi a se ipso: verecundia certe est, venientem ad Principem n convenientia afferre Ppis auribus et ptimescendum judicium n ptimescere. Multi proinde alea piculosa futura est, si coram te missa quacunq merita earum, quae in limine studiorum repetndorum tractari exh loco solnt, dicat, dete duntaxat. Qui em aggrediatur potissimu laudes tuas Cardinalis amplissime, et inte argnto versetur in re magni opis h tn levat, qd cum merita tua narrando asseq nemo possit, nedum exornando, e illi facilis et parata venia: gndo in ingnti voluntte conandi, copiosissimo ingenio psidio artis limatae qntumcunq contndat, semp imparem esse acnervis deficere necesse est. Huc accedit Ordinis in Te mri mirus amor et cultus: quem cum rite expromere nunc tmum datum sit, teq psntem gratulari, nihil sane mavult is audire libntius, qm aliqnto fusius et uberius smemoratu id, qd obus in ore ~~est~~ est: Te Sacrnu mrom moderatorem concessum Divinitus, qui dolorem ex tristissima jactura solareris: te adee caru obus, cunctisq desiderabilem, omnino qualem cumiq fingenti formantiq Eppum vote concipe succurrebat.

Atq id qdem nos et alios omnes sntire hoc tpre cum religione et sanctte verndus ades, cum gravittem, mansvetudinem cernimq oculis, e et adeuntibus obvia facilitas sit est, et pronus in merentes favor et bonis expta beneficentia. cum mntis consilij sapientiaeq specimn nec leve nec unu dedisti: absolvam brevibus te magnu haberi hic, ac pdicari, dum magnu te facta pbant, amplum

hoc

h tibi planicq gloriosum: ad laudem tñ tuam multo ꝯ est abilius est, multoq illustrius ego dem arbitror, te talem tantumq creatum, omnium consensi testimonio celebratum longe etiam ante qñ talem ac tantum viderem⁹. Ita namq fere usuvenit: si qñ humanitus fiat viris positis in sublimi fortunaq plurimorum fortuna prudeat destinant a primo pene publica Successorem, quem maxime pellent, ac ut multorum n̄ idem apud est n̄ eadem mens, ita vulgo studia varia sñt et longe diducta suffragia distractaq stent. Considere inter tñ n̄ tacita animo desideria et voluntates sed palam etiam voces atq sermones principes optimi; cumq ille desideret cui subditi parere civitati et populi interest plurimum, te inter eū te in manus succurrebant. et gravis mittendum adhuc et est longo spatio terrarum, adventum meum, ais tuque oculis ut adventantem jamq ꝯsentem usurpabant. Scilicet tanta inest dignitas, claritudo gentis omnis! qd nec ullis contenta finibus ubique remota quæ vagaretur, lateq diffusa luce nos qq valde absentes ita capet, ut uno in uno obtutu, atq in utriq desita jam tum etiam, dū agebas tibi alii nec nostri eras. avidissime perquirebamus. Fama increbuerat, qua de te ingentia ꝓferebat. et celso alij spiritus alij capax maximorum ingeniū extollebant, ꝓtinus a gentis Familiæ decora, ꝓtinus ꝓnum stirpem stemmata memorabant: q te meminerant nondum viri, attamen virili mente ꝯventum, q maturū honoribus, aequalem summis animo loquebantq uspiam te nerant, viderant usquam, hi et in spe resp: resp̄suram indolem, et in ipsa resp: undiq respondentem magnifice commonstrabant. Omnium instar dete ꝯsidium fuit, quo totus, gentus animq es animis tradebare. eratq illa n̄ modo pura et integra fides, sed religio qq sanctæ ꝯpositæ, altrix tesqe et pudicæ Romanæ curiæ. Sanctis namq spectatum in Leone venientem quo te vocabat Deus O: M: fuerat splendidissime urbs Etrusca nutrium gentium mater. Consecrat exemplo auctum insignitq festum Romam: delatisq festivum tribus, quibus alios deus ꝓparat ab initio videri voluit, se ipse capse maximum accepisse. Roma ergo q te cognitus continuo tute tibi fidei ad celsa: meritis immortalibus tuum, purpuratæ fumidi Leo coronidem me, quæ ibi pastorum pars est summi ecclesiam, ultra nitebaris, qñ ut nulli dubium aut obscurum est, qñ te sua norma

Spanfreo

sparasses, qd ipse ate, qdve genus pslaret, et qd pstnd utriq suscepisses.
Hinc alia subinde atq alia cepta tibi mandari: consilium alibi
opa alibi exposci tua, et in urbe deferri curatio rerum potissimarum
et extra urbem omitti munia negociosa et molesta: modo patri:
monium Ecclesiae concredi tutelae tuae modo incolumitas populorum:
strenue procurata domi navum diligntemq, foris absuspicione
detrima defnsi fines salutarem et quasi statorem huerunt.
Mox inte vertit et incubuit jor moles. Legatione ad Lusitaniae
Regem tibi destinata, commissa tibi Ssma Pontificis jura
apud remotissimas illas gntes custodienda: q campus ita pa:
tuit aptus virttibus tuis ut quaquaversus excurrerunt et sus:
piceret modo regnum latissimum, sed etiam summus ille
Rnus Pater pbaret amanter et quoties de te sermo honori:
fice ~~comprobaret~~ pdicaret. Te namq nobilem te, te fortem
dicere, per te circumferri Rnum decus, quacunq pgeres,
ornantia caetos, ornari ate munera, quaecunq obires: ut pul:
cherrimum int honores pmionum apicem appareret posse abee,
et id unum ee more qd nondum assecutus esses intelligeretur.
Quare cum agi de supplndo senatu sacro certum esset:
n omen qddam ut fit n divinatio quaedam fuit, quae te in eorum
numerum vocaret, sed firma psnsio et constns affirmatio q
novi Cardinales in loca vacua sufficiendi essent, Cornelium
in his v Spe nnatione renunciandum. Quod em vix unqm
unqm antea contigerat, ut eam legationem exciperet ista
dignitas, viam eo ferentem, n metam htam, usurpari ex:
tmplo insolito aequissimum videbat, in illo, q n ire sensim
non pcedere gradibus, n trito tndere itinere institisset, sed
jam meritorum anticipatione correptisq vuti spaciis, curricu:
lum qm ample extnditur celeritte incredibili confecisset. Ergo
qd ad immortalem valebit in tmis, pt morem, at n pt hmum
expectationem, evectus ad summa es: prudntissimum largi:
torem n inte seq usitta passae res tuae annos intra paucos cumula:
tissimae

tissimæ: ibi circumdatū tibi ornamentum eximium, unde
jubentur cæti pgere porro et plura mereri. Tunc enim vero Cor-
dinalis eminentissimus datus es qntibus inconspectum,
tunc circumfulsere virtutes tuæ, tunc amor et admiratione
affecit omnes, ita psertim nos Patavianos, ut quoniam famam
n̄ exæquarent tardius ire nuncios quereremur, quos erat explora-
tissimū n̄ indies, sed in horas atq momenta, te nobis insup,
addito alti honore alto, sacrorum nostrum psidem, augu-
stum Eppum platuros. Horum sub adventum quæ gratula-
tio fuerit n̄ diei unius, qm lætæ supplicationes, qm sincera
ē splici volntte gestientes animi, qd fari attinet. Ibi qsq
sibi faciem, ora vultusq subijcere, figuram sibi lineamen-
ta, atq htum exhibere. Et ut qsq effigiem ac imaginem vero
slimmam oculis auribusq pcepisset, ita intueri libentissi-
mē attentissimē pcurrere, ac sine satietate contemplari.
Ex illo deposita nnqm dete cura, intermissa nnqm cogitatio:
curiosius exqrere in tpra et loca, sollicitē moras pendere, in-
tenti qm mox in viam te dares, tras metiri, qnta itineribus
pagrandæ, noscere cordi mansiones ipsas ac diversoria, et au-
dire, qm te salvum, qm te sospitem quacunq ducerent boni supi.
Erat intdū animadvtnd illud etiam, qd n̄ levit ostendebat te gra-
tum acceptumq cuiong generi hnum v infimorum, quorum
tn̄ solet eēt candidissimus amor et studia fidelissima.
Cum em auribus acciperent Lusitaniam htam ipsis ultra
solis anniq vias aut intercurrentia passim flumina nulli
sine discrimine traijcienda, aut montanas regiones ægrē
supandas expeditissimis aut Pyrenem aspa psertim tmpstte
informem glacie atq pruinis, aut Alpium transitum pfæda
omnia et oppleta nivib. cælo immixtis, aut tndem ab Europæ
plaga postrema redeunti immensū prope trarum spacium
intjectum. ab ore narrantis pndebant anxij exhorrebant ad
subita rerum, manu supplice, pcatione scepta casq hnos avtebant.

Neq

Neq' ante desitu ab ullis pte timeri, qm stare te ad Rnas portas
accingiq' ad pompam quovis triumpho speciosiorem referebant.
A lacribus ais videbamur et nos effuse adee apparere in comittu
albas 4drigas pone sequi; spectare jucundissimu et quate invehe-
res, vias obrutas multitudine consalutantium, et qua succede-
res int' pconia intq' laudes, agmina psequntia ~~[illegible]~~
ordine longo, et qua triumphali via appropinquares, festivum
exaudire ex arce Adriana cornicines tibicinesq' occinntes,
modulateq' trnsmittntes in grandem aream ante tmplum
Universi gris humani, religione augustum, munificntia mi-
raculu etia intuentibus incredibile: et ubi p vaticanum scanderes,
res optatissima et oculis fruenda in paucis cernere florem
Europae lectissimu, nobilissimumq' te ad illud beatissimum
numen deducere: suavissimu voluptte emnda vita ipsa,
avidius tota mnte consectari longo pximos intvallo, irrumpe
ad stare pcul, alloquiu oris arcani auribus accipe, ab uno illo
ogressu te aestimare, qntus ees et qnti fieres. Memorandum!
Sacerrimus Xti Vicarius desenderat e sede tta, tulerat obvios
amplexus incolumem ac reducem benigne et comit affatus
large extollebat quem ornarat, referebat bona facta, mentem
consiliumq' collaudabat. Cornelios qui jam optime nosset usq
quondam intime eo te ortum sanguine gratulabatq, et aeque
se benevolu tibi profitebatur: jubebatq demu malte virtte ee,
et Deo Auspice q te legisset Eppum, venire Patavium, stabi-
lem qsiq' propriam Cornelioru possessionem caducam nngm,
donec hujusmodi successores ex se pberet. Dimissu pene
in humeros exultaremus, ocyus ausportturi expectissimum,
cum, qua mora erat impatiens pietas, eadem detruit. Molestis-
simi calores sese intnderant, pars anni periculosa ubiq' exiti-
alis autem psertim circa Roma fervoribus intolerandis. Me
tuebamus itaq' carissime Capiti: magnu heu nimiu magno

discrimen stare, seruū gnlib et adventum ꝓnsari, si foret tutus.
At o Pōs nō ꝓcuristi ipse tibi. Nonne ꝓra inconmodi prima nōs
cantiprimi soles, nō sub ipsū canicule ortum, et canthlandi
labores duri Pastorem amantiprimū retinuerunt, quem
nus magnis itineribus contritū q̄ cursibus ad gregē ꝓparet,
inredibilq̄ festinatione spem, vota cogitationemq̄ praverteret.
Nec opimitibus ingēs Supvenisti, q̄ multū ante Pōs impara-
tos cē ꝓsperas: fueratq̄ ad tuum edictū tuis, ab occursatio-
ne q̄ uis abstinerent. Sumptum ne minimū q̄dem tua cau
facerent: religionum nobis feceras illud tue modo, q̄ sine
impensa exhiberetur, studiū animorum: quinimo quo
q̄ tanti modestia es studionū omne genus vetarisses, si quo
mereren, tam fuisset in tua potestate ꝓhibere: illam certe acclā-
mationem, plausum, gratamq̄ admurmurationem, quem vo-
luntem in Pōm testificantur, impendio nullo ꝓpiorum, subtra-
gere ac devitare etiā atq̄ etiā visus es, q̄ vis satus aliquando ex-
tra muros in suburbanis, rectusq̄ libet nullis nō si quo uste
vente opus est, aprivatis quibusdā privatim aditus, quos accessi
in rem erat: stationem in aliam repente migrans, ubi te pu-
blicē solertissimus tuorū amor deprandisset. contra tuum
obfirmare gnatis prope est, fuit am sape utrō jam multos mor-
tales civiumq̄ catervas jam unios os edites undequaq̄ ꝓpe-
modū, contulsam urbem sedibus caderet effunderet.
Jamq̄ mania intraturus extremū dicī opptus cultor es: prope
sitū tibi ꝓ scientia noctis subrepe inscientibus, neq̄ sentien-
cum tū splendor clarissima gloria etiam nō intempenderet, da-
retq̄ largit spectnd fruendumq̄. Volebas tu nihilominus celari,
ratus eam demū pulcherrimam speciem tui, qua media
bene mane te ostentaret versantem int Eulea tua gravissi-
mas curas ꝓmptum atq̄ ꝓaratum confluentibus, suppliumq̄
edisp̄ientem libellos, respondentem rogantibus, et consultantibus au-
ctorem. Summū, expedientumq̄ ingd qs q̄ accessisset. Sollicitudo

tua in eo, tuumq' eluxit ingenium. Nehora qdem agndo oppor-
tuna remorata est initia rerum. non quae honestissime ee prat
saltem dum te confirmas ad labores, laxatio aliqua: non quae
fortasse etiam nria, ab incomoditte varia brevis quies, n illa
cui naa ipsa multu indulget benevolntia cpunctissimorum
longo intvallo revisntium, qdqm de re ontissimo illo tpre deli-
barunt. Totu nrum fuit, aut qd supfuit hinc, tributu illis.
In hac oposa vehntiq sedulitte, cum vix te instruxeras ad incepta, sub-
ibat mirari et alterum, mirum tn ptqm inte uno.
Quis em unqm psntiu reru expientiam tam comptam, cognitionem
tam exq sitam, scientia tam exploratam reqret in ullo, quem et ne-
gotijs penitus immiscuisset assiduitas, et agentem multa docu-
isset multa ipsa dies et usasset inptes omnes diuturnq usus,
gntu tu attulisti ad haec nova, quae utiq attigeras ante nunquam:
ut tametsi ad plurima et maxima fecerant res pte gestae callntem
omnimodis, sed tn oportet p sgrem qndam intelligentiam nn-
tem exaggeratam, acumnq pene divinum, tam pprie tam subito
tam ad haec omnia sapientem judicare. Adeo n illa fuere ppia
administrnis tuae, ubi te statim videbamus cuncta pvadere,
n videramus ingressum: vix gubernaculis admotum, vixq di-
gressum a tmo litore, pspe feliciq altum hntem: qua cmodissi-
me qua optime regeret, ea scient ea strenue velificantem:
ttum ut oculos circumferres, n abdita, n fallntia te latebant: ma-
ri hactenus intntato haudquaqm decursu prono, nihil n provisu
sedulo, nihil n pceptum alte est. Mortuo Gregorio Cardinali Bar-
badico, (: q itum ac saepius fore pdixerat, ut sibi in Eppum substi-
tuereris, qq mntionem qmlibet dete injectam ab alijs ipse ver-
tebat ad laudem virttum tuarum:) post igit mortem hujus n secq
atq in agro v curato diligntissime, sittisp cultura remittat, illico mala
gramina subnasci solnt, prava qdam in disciplina morum
extitunt, quae novi cultoris opam postularnt. Ist haec vixdum ena-
nata repressisti authoritte obus vernda qbusdam timnda: edictumq

severè cautū, ne qd a vetibus institutis declinaret, neve in re aliqua
leges ab Barbadico conditæ, et decreta ab eo promulgata violarentur,
lapsa indies, depulsa gravis labe, ad pristinam consuetudinem
qm̃ ocyssimè revocavit. Deliberatum ẽm tibi est qd etiã Cæteros,
qm̃ qd Cardinalis ille eximius p 33 annos quos Ep̃us nostri vixit, in
regenda Ecclesia Sapiendo, phibendo, mandando, hortando constituerit,
nihil abrogare, mutare nihil, sed quoad p̃ res et tpa licuit, acta ejus
sustinere, defendere, custodire, cũ honore et memoria impensa caty di-
circo etiam ut rari ingenij et insueti exempli Spem, te Sapientiæ mi-
rifice eferunt, qa antecessorem magnũ Successor magnus sequamaxime
O diligat, benignissimus et dñtissimus Deus aũ istum tã pbe imi-
tatem divinã: ofundat in medius felicitatem qm̃ virtute tibi fauis, Spe bo-
nitate abluti sima: toto floreas ævo tamdiuturno tamq̃ integro qm̃ fautis
p̃mereris. Oramus id impense Qcamur vitæ. De Sancta custode rerum,
gratulant, qt qt sui fortuna bene optant, gratulamur nos gaudio Qcjone, ad quos
redundat magna pars beneficentiæ tuæ. Perjucunda mihi una mutuæ
te servatorem, te vindicem salutant: latioreq̃ ubiosa mihi, ut dyr-
tadine in florem juventa renovata p̃ me veherabunda Sistunt se tibi
Solio tuo tradantq̃ cũ rebus suis in tutelam tuam v. et rogant, ut et
iste fastigio dignitatis recipias vobis ac tuis et ea cultione potestis
imperes sortas et tectas mihi suas, scholas, disciplinas, altiores inse-
riores jures, nores, severas mites, numeru distributionem, mandes in
Statu leges pristinas coercendq̃ tristius, si qd irrepsit impunè patres dies-
Linguas Scriptum orientales emendant, factum ad Sacros veritatis libros Pa-
trum, abuno et alio Sno Lentiliæ emendatas Cardinali Gregorio, ad e-
cta in Pontificialibus libris Laude consilij capti et impensis abrum, Pre-
cam in has maxime Lamen doctrinarũ omnium, sine qua je-
juniius Sicutas inopia qd qd est. Universa et sola reqpiet Cardinalis
intelligentia, maturitate providentia incomparabili. Patrius cætus
nostri intelligentiam mihi reverentiam, observantiam, obedientiam,
promitto Patrono Patrio Antistiti, plura et honorificentiora complec-
enti simul, qm̃q comprehendere et significare titulis possint.
Ego q̃ pro alijs spondeo Qstabo hac tenus. semq̃ contendam, ut
qualem me casti integreq̃ profiteor probem etiam Qt caseros,
tibi q̃ eximie dictum, obstrictum addictumq̃

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Ostatnia 17
60-102 Poznań
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82